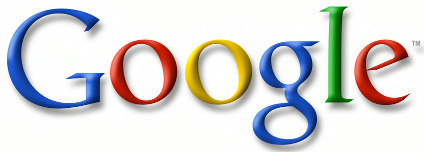

Ex Libris
J. P. de Bie.

HIERONYMUS
ANDOVER-HARVARD
THEOLOGICAL LIBRARY

LEVENSBERICHTEN

VAN

ZEEUWEN.

ZIJNDE EEN VERVOLG OP

P. DE LA RUE, GELETTERD, STAATKUNDIG EN HELDHAFTIG ZEELAND.

LEVENSBERICHTEN

VAN

ZEEUWEN.

ZIJNDE EEN VERVOLG OP

P. DE LA RUE, GELETTERD, STAATKUNDIG EN HELDHAFTIG ZEELAND.

VOOR HET ZEEUWSCH GENOOTSCHAP DER WETENSCHAPPEN

UITGEGEVEN DOOR

F. NAGTGLAS.

Zij lieten een voetstap na in het zand
van den tijd.

LONGFELLOW.

Eerste Deel.

MIDDELBURG.
J. C. & W. ALTORFFER.
DRUKKERS VAN HET GENOOTSCHAP.
1890.

EEN WOORD VOORAF.

De 8 Februari 1725 was voor Leiden een merkwaardige herinneringsdag. Bij de feestelijke viering van den verjaardag der Hoogeschool sprak PETRUS BURMANNUS, de vermaarde hoogleeraar in de beschaafde wetenschappen, een Panegyricum uit in CL Academiae Lugduno-Batavae natalem, waarin verscheiden schampere aanmerkingen voorkwamen op de botheid der Zeeuwen en hun achterlijkheid in kunsten en wetenschappen, eigenlijk slechts een variatie op het twee eeuwen oude thema „van een wangunstigen letterblokker dat de rouwheid van den oceaan het vernuft dier kustbewoners verstramde." Naar velen beweerden, was de professor, die zich licht door hartstocht vervoeren liet en dan eigen feilen voorbijzag om die van anderen breed uit te meten, tot dien onhebbelijken uitval verlokt, door den lust om iets onaangenaams te zeggen aan een uit Zeeland afkomstigen ambtgenoot met wien hij overhoop lag

Het sprak vanzelf, dat eene dergelijke aantijging niet onopgemerkt zou voorbijgaan, want in het toen welvarende en bloeiende Zeeland was men op dat punt uiterst gevoelig, en vooral nu het te Leiden was verkondigd, welke academie hier door velen met zeker vooroordeel werd beschouwd, gelijk o. a. blijkt uit de toen reeds bestaande plannen om in Zeeland een eigen hoogeschool op te richten, welk voornemen dertig jaren later langdurige en heftige oneenigheden teweegbracht.

Onder de Zeeuwen, die zich in hun vaderlandsliefde gekrenkt gevoelden, behoorden te Middelburg de bekende geneesheer Gerardus de Wind en de predikant der Luthersche gemeente Johannes Nicolaas Treitel, die hunne verontwaardiging in Latijnsche geschriften uitspraken. Maar krachtiger dan deze trad de Provinciale-Rekenmeester mr. Pieter de la Rue in het krijt, die de ruwe aanvallen niet beantwoordde met een uitvoerig tegenschrift, wat de kibbelzieke Burman wel zou hebben gewenscht, maar meer afdoende bewijzen aanvoerde, door te verzamelen de levensschetsen van Zeeuwen, die op verschillend gebied hadden uitgeblonken. In 1734 zag te Middelburg het licht zijn werk *Geletterd Zeeland* en twee jaren later volgde *Staatkundig en Heldhaftig Zeeland*; in welke boeken echter de geleerde schrijver geen woord repte van de eigenlijke aanleiding, door hem evenwel in zijne onuitgegeven aanteekeningen meegedeeld. Deze geschriften maakten veel opgang, zoodat in 1741 een tweede, merkelijk vermeerderde

en verbeterde druk van *Geletterd Zeeland* het licht zag. Dat het werk door velen gunstig ontvangen werd, bleek ook uit de getuigenis van bekende personen. Zoo schreef de beroemde president Cornelis van Bynkershoek in Juni 1734 aan zijn vriend de la Rue »Met het meeste vermaak heb ik het geheele boek gelezen, en zeer vele dingen geleerd, die ik niet wist, terwijl ik steeds in bewondering was over de groote nauwkeurigheid van den schrijver." De niet minder geleerde Hendrik Cannegieter deelde in Augustus 1735 aan de la Rue mede, dat hij door het boek zóó getroffen was, dat hij aanstonds een ontwerp had gemaakt voor de Geldersche letterhelden. Natuurlijk ontbrak het ook niet aan opmerkingen, want vooral bij zulke. geschriften laten zich wangunst en ijdelheid gelden. Pas na jaren kunnen dergelijke werken naar eisch worden gewaardeerd, en men kan gerust zeggen, dat het oordeel over het boek van de la Rue steeds gunstiger werd.

In 1757 schreef de kundige Godewardus Vrolikhert in de voorrede van zijn *Vlissingsche kerkhemel*, *of Levensbeschrijving van alle Hervormde leeraren aldaar enz.* »Boven mijn lof is het *Geletterd Zeeland* verheven, waarmede de schrijver zich een onsterfelijken naam heeft gemaakt." Niet minder gunstig oordeelde vele jaren later mr. Jacob Verheije van Citters, toen hij in een brief aan mr. N. C. Lambrechtsen behandelde het voornemen van mr. Jacobus Scheltema om een

Staatkundig Nederland uit te geven. „Wenschelijker zou het mij toeschijnen, indien een dergelijk werk voor iedere provincie werd verricht, en wat Zeeland betreft is DE LA RUE in menig opzicht niet te verbeteren. Bij het inzien van dat overheerlijke boek, moet men zich altijd opnieuw verbazen over 's mans zorgvuldigheid en ijver om alles tot in de duisterste schuilhoeken op te sporen." In 1803 schrijft VAN CITTERS aan SCHELTEMA: „In geen der Zeven Provinciën, is dit werk beter behandeld dan in Zeeland door DE LA RUE en zoo menigmalen als ik zijn boek doorblader, wordt mijne bewondering gaande gemaakt door 's mans accuratesse, volledige naspeuring en onderzoek van alles wat tot die materie behoort." Gelijk ik zeide, dachten niet allen als „de wijze van Popkensburg." Sommigen meenden dat de schrijver zich nu en dan in kleinigheden verliep, en het leven schetste van onbeduidende menschen. DE LA RUE deze opmerking voorziende, beantwoordde die reeds in de voorrede van *Geletterd Zeeland* 2ᵉ druk, waar hij schrijft: „Het geringste bloempje en laagste kruidje heeft in een wel aangelegden tuin, zoowel zijne nutbaarheid en bevalligheid als de dierbaarste pronkgewassen en de edelste vruchtboomen" en hij had er kunnen bijvoegen, wat een groot Fransch criticus opmerkte: „La grande histoire néglige trop les petits détails, qui ont cependant leur importance. C'est une véritable bonne fortune quand on peut saisir sur le vif l'existence journalière

des hommes du passé, s'asseoir, pour ainsi dire, à leur foyer" Bovendien is nooit nauwkeurig de grens te trekken, tusschen onbeduidende en belangrijke zaken, daar groote raderen meestal door kleine rondsels in beweging worden gebracht. De treurige ziekte, welke de laatste dertig jaren van den kundigen schrijver zoo somber en droevig maakte, verhinderde hem om het werk te vervolgen. Naar het schijnt, was WILLEM TE WATER niet vreemd aan het denkbeeld om daarvoor de hand aan den ploeg te slaan en op dat voornemen zinspeelt VROLIKHERT, wanneer hij schrijft: „dat het boek van DE LA RUE waardig is om vervolgd te worden door de hand van een voortreffelijk man, wiens dagen God daartoe verlengen wil." Zeker is het dat de kundige predikant van Axel daarvoor reeds bouwstoffen had bijeengebracht, doch misschien is hij van de verdere bewerking afgeschrikt door de gedachte, dat DE LA RUE nog leefde en van zijne zielsziekte herstellen kon. Die papieren kwamen later in handen van 's mans zoon, professor JONA WILLEM TE WATER. Deze geleerde scheen door zijn ambt, familiebetrekkingen en grooten naam als aangewezen voor dat werk en daar hij er werkelijk plan op had, vermeerderde hij, met het oog op een uitgaaf, aanmerkelijk de van zijn vader geërfde bescheiden. Vooral na de omwenteling van 1795 kon dit zonder veel moeite of kosten geschieden, want de opgewonden Bataven waren meestal zóó vervuld van de naderende gouden eeuw, dat zij

oog noch hart hadden voor de stoffige perkamenten en papieren, door de vroegere aristocraten in de archiefkamers weggestopt en achter slot gehouden. Daarom was het voor enkele liefhebbers toen zeer gemakkelijk om in die oude bescheiden naar hartelust te grabbelen, en zóóveel handschriften in bezit te krijgen, dat men zich onwillekeurig afvraagt hoe gevers en nemers dergelijke handelingen met een nauwgezet geweten konden overeenbrengen. Zoodoende kreeg ook de Leidsche hoogleeraar eene belangrijke verzameling, die hij in negen portefeuilles alphabetisch rangschikte. Lang schijnt hij plan gehad te hebben om een vervolg op het werk van DE LA RUE uit te geven, en zijne vrienden VERHEIJE VAN CITTERS en LAMBRECHTSEN drongen er sterk en herhaaldelijk op aan om de hand aan het werk te slaan. Laatstgenoemde schreef hem nog in 1815, „hoe hij vertrouwde, dat de vijf en zeventigjarige grijsaard zijn nuttig en arbeidzaam leven bekroonen zou, door een dergelijk boek. Eene *Zelandia erudita* zou zich waardig sluiten aan de beschrijving der *Zelandia illustrata* welke men van VERHEIJE VAN CITTERS verwachtte." Die hoop is echter niet vervuld TE WATER bleef uitstellen en uitstellen, tot het te laat was. De oorzaak dier weifeling is, dunkt mij, niet ver te zoeken en lag in zekere overdreven behoedzaamheid dikwijls eigen aan den ouderdom. De professor was te eerlijk om de waarheid te ontveinzen of te verbloemen, maar scheen toch den moed te missen om haar onbeschroomd uit

te spreken; misschien gedachtig aan het woord, dat VERHEIJE VAN CITTERS hem eens schreef »dat wellicht nergens meer dan in onze republiek de weg naar geschiedkundige waarheid vol distels en dorens ligt." Noodeloos aanstoot geven, en in het slijk wroeten om leelijke geschiedenissen op te delven, zal geen rechtschapen man doen, maar het is m. i. een onzedelijke leer, dat een geschiedschrijver beter doet om te zwijgen, dan dat hij sommigen mishaagt door een onzijdige voorstelling, waar zijn geweten toch eigenlijk geen vrede mede heeft. N. C. LAMBRECHTSEN schreef terecht, »dat iemand die zich geroepen acht in het openbaar op te treden, nooit mag berekenen, of de waarheid hem schade kan doen, dergelijke gevaren moet hij moedig onder de oogen durven zien. Zoo deed een THUCIDIDES; zoo doet een eerlijk man."

Op de boekverkooping van den hoogleeraar TE WATER in 1823 werd het *Vervolg op* DE LA RUE door het Zeeuwsch genootschap gekocht voor ruim tweehonderd gulden. Het voornemen om die bouwstoffen voor de pers gereed te maken, bestond toen reeds bij mr SAMUEL DE WIND, die er veel aanteekeningen bijvoegde, en vaak anderen, zooals den onderwijzer H. SLUITERS in 1845, uit die rijke bron liet putten. Deze scherpzinnige geleerde heeft mij meermalen te kennen gegeven, dat wanneer hij op zeventigjarigen ouderdom van zijn rechterlijk ambt rusten ging, hij een kalmen levensavond hoopte te besteden aan het *Vervolg op Geletterd Zeeland*, overtuigd

als hij was, dat de geschiedenis het meest door levensbeschrijvingen wordt opgehelderd. „De historie," placht hij dan te zeggen, „is eigenlijk toch niet veel anders dan de beschrijving hoe de menschheid geleid en bestuurd wordt door enkele persoonlijkheden, en de menschen in het algemeen boezemen den geschiedvorscher doorgaans minder belang in, dan de toongevende individuen, wier kleine levensbijzonderheden soms een helder licht doen vallen op groote gebeurtenissen." De invloed van degelijke en deugdelijke menschen kan bij eene dergelijke opvatting nauwelijks overschat worden, en zelfs zij die in nederigen kring eerlijk en trouw hun plicht vervulden, hebben gewichtiger invloed dan menigeen oppervlakkig denken zou. Toen mr. de Wind dan ook in het jaarboekje *Zeeland* eenige levensbijzonderheden meedeelde over Jan Franken, den trouwen knecht van Oldenbarnevelt, gehuwd, als secretaris van West-Souburg in 1620, met Catharina de Molyn uit Colijnsplaat, schetste hij levendig hoe nuttig het is om dergelijke verdienstelijke menschen van den halfduisteren achtergrond van het wereldtooneel naar voren te brengen en in een helder licht te plaatsen. Hij was het dus eens met Samuel Smiles wanneer deze zegt: „The records of the lives of good men are especially useful; they influence our hearts, inspire us with hopes, and set before us great examples. And when men have done their duty through life in a great spirit, their influence will never wholly pass away."

Het talent van een man, zóó begaafd en veelwetend als mr. SAMUEL DE WIND, zou zeker een uitnemend boek hebben tot stand gebracht, maar de dood nam hem weg, eer de rustige tijd, waarvan hij zich zooveel had voorgesteld, gekomen was. Zijn vriend mr LANTSHEER dacht ook om het genoemde werk, aan te vangen wanneer de beschrijving der *Zelandia illustrata* voltooid zou wezen, maar ook die voortreffelijke man werd, door zijn, naar menschelijk oordeel, te vroeg verscheiden, in zijn voornemen verhinderd.

Als bibliothecaris van het genootschap was ik met die plannen bekend, en wist welke rijke bouwstoffen er in het archief werden bewaard. Ik schroomde echter een taak te aanvaarden, waarvoor mannen als ik hiervoren noemde, waren teruggedeinsd en kan mij nog duidelijk het oogenblik herinneren, dat „de vriend met ijz'ren hand en koel gebiedend oog" de weifeling deed ophouden. Hoewel voor anderen misschien minder belangwekkend, wil ik het toch even verhalen. Het was in October 1877, dat ik alleen op een avond in het zoogenoemd voorsalet van het oude museumgebouw, tijdelijk voor leeskamer ingericht, gezeten, mij verdiepte in het verledene. Die ouderwetsche kamer wekte daartoe als vanzelf op. Tusschen de witte met verguld lijstwerk omzette muurvakken en boven de sierlijk gebeeldhouwde lambrizeering, kunstwerken uit de achttiende eeuw, hingen op het roodsatijnen behangsel, de geschilderde portretten van DE

Ruyter, Cats, Lampsins, van Citters, van Bynkershoek, Bellamy, de la Rue, Naerebout en nog andere kloeke, wijze en goede mannen, die als sterren schitteren in de zoo merkwaardige geschiedenis van Zeeland. Peinzende over die edelen uit vroeger dagen, kwam ik op den vriend, ons kort te voren ontvallen, op mr. Meinard Frederik Lantsheer die een waardige plaats zal blijven innemen nevens de heldengestalten onzer historie, en ik dacht tevens aan het arbeidsveld, dat een zoo zeldzaam rijk begaafd man hier zou hebben gevonden. Het liet zich niet aanzien, dat de ledig geworden plaats door een ander zou worden ingenomen, want de belangstelling in de Zeeuwsche geschiedenis schijnt af te nemen, de geestdrift, welke hier vroeger de harten vervulde bij het lezen der bedrijven van een roemruchtig voorgeslacht, is aan het kwijnen, en de beoefenaars der oude historie van dit gewest verminderen zóó zeer, dat er werkelijk gevaar bestond, dat de kostbare bescheiden in de bibliotheek bewaard, lang en misschien altijd ongebruikt zouden blijven, terwijl een ongelukkig toeval of achteloosheid, waarvan reeds voorbeelden waren, die papieren geheel of gedeeltelijk vernietigen kon. Deze overwegingen deden mij besluiten om moedig de taak op te vatten, in de overtuiging dat, al mochten de krachten soms falen, het aan goeden wil en liefde voor de zaak niet ontbreken zou. Met het oog op het bekende gezegde, dat men nooit uit moet stellen tot morgen, wat men heden ver-

richten kan, maakte ik nog dien zelfden avond eene schets en begon met de noodige naamlijsten. Vervolgens werden de in het archief bewaarde documenten en andere handschriften geëxcerpeerd en gevoegd bij de aanteekeningen door mij sedert 1846 over Zeeland verzameld. Het doorzien van een menigte, dikwijls schier onleesbare geschriften en slecht gedrukte, langdradige en vervelende pamfletten was weinig boeiend en soms tamelijk onverkwikkelijk, doch moest noodzakelijk voorafgaan eer een overzicht van iemands leven verkregen kon worden. Wanneer de gevonden berichten op afzonderlijke stukjes papier geschreven, en volgens een gemaakt bestek gerangschikt waren, poogde ik de gedachten een tijdlang op den persoon te vestigen en liet daarna het werk rusten. Opmerkelijk was het gade te slaan, hoe den volgenden dag het onbestemde en als zwevende herinneringsbeeld vorm en kleur had gekregen en doorgaans zonder moeite te grijpen en op het papier was te brengen. Deze weg schijnt, wegens herhaald overschrijven, nog al omslachtig, maar was dikwijls rijk aan eigenaardige verrassingen, meestal voortgekomen uit het verbinden der aanteekeningen, vooral van zoogenoemde vondelingen, of voorvallen opgeschreven uit boeken of registers, waar men die niet zoeken zou en als bij toeval onder de oogen kreeg. Bij dien arbeid kwam het ook uit, hoe nauwkeurig onderzoek nooit geheel vruchteloos is, en hoe belangrijke gebeurtenissen soms treffend

worden toegelicht door kleinigheden, wier nasporing nauwelijks de moeite waard werd geacht. Maar niet minder sterk viel het in het oog, hoeveel er nog te onderzoeken is, en hoe weinig er uit de oorspronkelijke bronnen werd geput. Vele schrijvers, vooral van schoolboeken, stellen zich tevreden met overnemen, en vergewissen zich zelfs niet of hun voorstelling van personen en zaken op deugdelijke gronden rust Onpartijdig te blijven in de dwarreling der meeningen, was dikwijls niet gemakkelijk, misschien is dat ook niet noodig bij een ernstig streven om oprecht te blijven. Ook te dien opzichte lieten de oude biografen leerrijke voorbeelden na. Wanneer CORNELIUS NEPOS over CATO en ATTICUS schrijft en over HAMILCAR en HANNIBAL, is hij Romein noch Carthager, maar eenvoudig een eerlijk man, en hetzelfde kan van PLUTARCHUS worden getuigd, nog na achttien eeuwen de meester op dat gebied. De ervaring leerde mij, dat men vooral gevaar loopt om op de klip der eenzijdigheid te verzeilen, wanneer het personen of familiën geldt, die men in zijne jeugd heeft leeren beschouwen onder het vooroordeel der toenmalige partijtwisten.

Dat hier een ander plan gevolgd is dan door DE LA RUE zal den lezer spoedig in het oog vallen. De oude schrijver had later spijt, dat hij de grenzen van zijn boek te nauw had afgebakend, door alleen geboren Zeeuwen op te nemen, doch in zijne dagen was de gezichtskring ook op dat gebied

meer beperkt, en begrepen slechts enkelen, dat het vaderland niet wordt bepaald door het toeval der geboorte, maar door keus en toewijding. DE LA RUE vond het, gelijk uit zijn aanteekeningen blijkt, zelf eenigszins belachelijk, dat in een boek over geletterd Zeeland, mannen als EYNDIUS, BOXHORN, BUISERO en vele anderen onbesproken bleven; evenals 's-GRAVEZANDE, VROLIKHERT, DRESSELHUIS, BORSIUS, PICCARDT, SWALUE enz. hier onvermeld zouden hebben moeten blijven. Zoo was het ook met kundige mannen uit het voormalige Staats-Vlaanderen. Na de verovering door de Prinsen MAURITS en FREDERIK HENDRIK, en vooral na de uitgestrekte bedijkingen van het geheel verwoeste land door meest Zeeuwsche kapitalisten, ontstond daar, als het ware, eene nieuwe bevolking, grootendeels uit Walcheren en Zuid-Beveland afkomstig Tijdens de republiek werden deze Generaliteitslanden als een soort van wingewesten beschouwd en behandeld, en zoo was Staats-Vlaanderen alleen maar kerkelijk met Zeeland verbonden. De natuur ging echter ook hier boven de leer, en DE LA RUE en zijne opvolgers maakten telkens gewag van bewoners dier streken, zoodat, sedert het begin der zeventiende eeuw, die overkant der Schelde eigenlijk als een deel van Zeeland mag worden beschouwd, en JACOBUS ERMERINS, JOHAN MOORMAN, WILLEM en JONA WILLEM TE WATER, PETRONELLA MOENS en anderen als Zeeuwen kunnen aangemerkt worden. De Prinsen VAN ORANJE zijn hier niet op-

gegeven. Hoe groot ook hun invloed in dit gewest moge geweest zijn, vervullen zij, evenals de vroegere graven, zulk een bijzondere rol in onze geschiedenis, dat het schier ondoenlijk zou wezen om in een werk als dit, hunne betrekkingen tot Zeeland afzonderlijk te schetsen. Hoe de vorm der levensberichten onder het schrijven eenigszins gewijzigd is, zal de lezer spoedig opmerken, evenals de uitbreiding van het werk. Wat dit laatste betreft, had ik mij voorgenomen om als prof. TE WATER mij te bepalen bij *Geletterd Zeeland*, doch later scheen het mij wenschelijker toe om een vervolg te geven op de drie boeken van DE LA RUE. Waar het pas gaf en de ruimte het toeliet, zijn de dorre opgaven, welke menigeen afschrikken van de lezing van een dergelijk werk, zoo mogelijk eenigszins verlevendigd, door de personen te plaatsen in de lijst van hun tijd, waarbij echter naar vermogen gewaakt is, dat een beeld der historie niet werd gemaakt tot een beeld van eigen vinding, wat met eenig wantrouwend voorbehoud zou worden beschouwd. Dat ook nog levende personen vermeld worden, zal zeker ieder goedkeuren, die met dergelijk biographisch werk meer van nabij bekend is, en die ervaren heeft hoeveel moeite het soms kost om later bijzonderheden op te sporen. Natuurlijk werden in die gevallen slechts feiten megedeeld en kon er van beoordeeling geen sprake zijn.

Waar ik inlichtingen vroeg, werden deze altijd gulhartig

verstrekt en gaarne breng ik daarvoor aan zeer velen mijn innigen dank. Bij dat onderzoek bleek mij dikwijls weer de waarheid van wat onze HUGO DE GROOT aan den president DE THOU schreef, die hem naar bijzonderheden over zijn meest geleerde landgenooten had gevraagd „De virorum doctrina illustrium, qui apud nos fuere, morte, ejusque tempore, quaesivi diligenter, sed parum adhuc inveni. Nam plerique hic a literis tam sunt alieni, ut si quem in cognatione eruditum habuerint, tantumdem de eo possint referre ac si nunquam fuisset (H. GROTIUS, *Epistolae*, 3e ed. Amstel. in fol.) Behalve talloos velen die mij inlichtingen verstrekten, zoodat de bijlagen tot dit werk honderden brieven bevatten, mag ik niet zwijgen van de onvermoeide hulp van den in Zeeuwsche kerk- en schoolgeschiedenis buitengemeen ervaren JOOST VAN DER BAAN, die aan een leeftijd van 86 jaren nog de arbeidskracht en werklust van een jong mensch paart, maar vooral mag ik niet vergeten mijn vriend JOHANNES GODEFRIDUS FREDERIKS, een specialiteit op dit gebied, en die, ook met het oog op de 2e uitgaaf van het *Biographisch Woordenboek der Noord- en Zuid-Nederlandsche Letterkunde*, de meeste proefbladen heeft nagezien en met zijne opmerkingen verrijkt, waarvoor ik hem hartelijk dank zeg.

De geschiedenis, en vooral de levensbeschrijving, wordt terecht de magistra vitae genoemd, en de beste onderwijzer is ongetwijfeld het voorbeeld. Daarom is er geen kostbaarder bezitting voor een volk dan de herinnering aan uitstekende

burgers, en wanneer de kloeke, wijze en deugdelijke mannen en vrouwen, wier levensberichten hier verzameld zijn, een rijke bron blijven van goede indrukken en edele gevoelens en zoodoende den eervollen naam van Zeeland in stand houden en verheffen, zal het doel bereikt zijn van het Zeeuwsch genootschap en van den schrijver.

Domburg, Juli 1893.

N.

AALST (JOHAN VAN) of AALSTIUS werd predikant te Hoornaar in 1678; te Beverwijk in 1698 en te Middelburg in 1705. Bij de vierde oprichting der doorluchtige school in de hoofdstad van Zeeland in 1709, werd AALSTIUS tot hoogleeraar in de wijsbegeerte aangesteld. (Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 336). Hij overleed in Juni 1712. Men heeft van hem *Bespiegelingen over de redeleer*, Amst. 1703 en *Inleiding tot de zedeleer*, Leiden 1705 door G. VROLIKHERT, in *Vlissingsche kerkhemel*, bl. 185 „alom beroemd" genoemd. A. gaf ook leerredenen uit, schreef met STEENWINKEL tegen BALTHASAR BEKKER en met HOLTHERUS tegen de Wederdoopers. In de *Kerkeraads notulen* van Januari 1710 vindt men van hem en ds. P. IMMENS een uitgebreid verslag over de zoogenoemde Antinomianen of Hebreeuwen. DE LA RUE spreekt van hem in zijne aanteekeningen als van zijn leermeester en een uitnemend geleerd man. In pamfletten van die dagen wordt hij echter wel eens „paus AALSTIUS" genoemd. Zie ook VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de daar genoemde werken.

ABRAHAMS (HENDRIK ADRIAAN). Geboren te Middelburg den 19 Mei 1785 uit JOHANNES A., boekhandelaar, en JOHANNA MARIA HACKENBERG. In Januari 1809 nam hij den boekhandel van zijne tante, de Wed. WILLEM A., over, dien hij sedert 1815 in gemeenschap met zijn broeder JACOB voortzette onder de firma „De Gebroeders ABRAHAMS." Tot December 1850 bleef hij aan het hoofd dier handelszaak. Een aantal

belangrijke werken over Zeeland werden op zijn pers gedrukt en uitgegeven. Met J. VERHEYE VAN CITTERS, N. C. LAMBRECHTSEN, S. DE WIND, A. F. SIFFLÉ en J. AB UTRECHT DRESSELHUIS en anderen stond de wakkere uitgever in letterkundige en vriendschappelijke betrekking. Gedurende vele jaren waren de beide broeders bij afwisseling redacteuren van de, den 26 April 1758 begonnen Middelburgsche courant, en vervulden met veel tact en eerlijkheid die in menig onrustig tijdperk vaak zeer moeilijke taak. In het maatschappelijk leven was ABRAHAMS veelzijdig en ijverig werkzaam, en een steun voor menige instelling. Jaren lang was hij secretaris der Middelburgsche afdeeling der Maatschappij tot nut van 't Algemeen. (Vgl. NAGTGLAS, *Geschiedenis van dat departement* 1867, blz. 12), waarvan hij in Januari 1869 tot eere-voorzitter werd benoemd. In al zijne betrekkingen onderscheidde hij zich door kennis, orde en toewijding. ABRAHAMS was driemalen gehuwd; in 1808 met P. C. DE PUYT; in 1824 met A. DE PUYT, hare nicht en in 1832 met de zuster zijner eerste echtgenoote, M. M. DE PUYT, wed. H. VAN DEN BROECKE. Na een lang en werkzaam leven stierf ABRAHAMS den 16 September 1874, nalatende een zoon en drie dochters.

ABRAHAMSEN (ISAÄC). Geboren te Vlissingen 15 Augustus 1663, was krankbezoeker aldaar. Hij overleed 4 October 1714.

Zie over hem en zijne boeken: DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, 1741, blz. 195.

ABRAHAMSZ. (GALENUS), ook genoemd CORNELIS ABRAHAMSZ. DE HAAN, werd te Zierikzee den 8 November 1622 geboren uit ABRAHAM GELEINSE en CATH^A GILLISSE. Hij studeerde te Leiden en vestigde zich na zijne promotie in 1645, als med. dokter te Amsterdam, waar hij in September 1646 huwde met eene dochter van ABR. DIRKZ. BIERENS, met wie hij zes en vijftig jaren verbonden bleef.

In 1648 werd hij leeraar bij de Doopsgezinden aldaar, welke betrekking hij tot zijn overlijden op 19 April 1706 waarnam. Zijn portret, uitgeknipt door JOHANNA KOERTEN, werd door N. VERKOLJE geteekend en door P. VAN GUNST in plaat gebracht Zie over hem, zijn arbeid en geschriften: *Zelandia illustrata*, dl. 1, blz. 433; VAN DER AA, *Biogr. woordenboek* en de daar aangehaalde schrijvers. Een portret van hem door MICHIEL DE MUSSCHER a°. 1685, waarnaar de afbeelding in zwarte kunst vervaardigd is, werd op de veiling BIERENS in November 1881 voor 1150 gl. verkocht, (*Kunstbode* 19 November 1881).

ABRESCH (FREDERIK LODEWIJK). Geboren te Homburg a/d Höhe den 31 December 1699, uit JOHAN PIETER A., baljuw aldaar, later te Braunfels, en MARGARETA SIBILLE REITZ. Hij studeerde te Herborn en daarna te Utrecht, en werd in 1723 conrector en vervolgens rector te Middelburg. (Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 336). In 1741 werd hij met den titel van hoogleeraar naar Zwolle beroepen, waar hij 16 Mei 1782 overleed. Hij was gehuwd met REBEKKA, dochter van SIMON PETRUS TROUILLARD, koopman te Middelburg en later met ABIGAEL WILH^A THIENS. Hij was een in zijn tijd hooggeacht letterkundige. Zijn geschilderd portret wordt bij zijn nakomelingen en eene waarschijnlijk volledige lijst zijner werken in het archief van het Zeeuwsch genootschap bewaard. (Vgl. *Biographisch woordenboek*).

ABRESCH (PETRUS). Geboren te Middelburg den 26 Januari 1736 uit FRED. LODEWIJK A. en REBEKKA TROUILLARD. Hij studeerde eerst te Groningen en daarna te Utrecht, werd in 1758 predikant te Ingen; in 1761 te Hien en Doodewaard; in 1765 te Hoorn; in 1766 te Groningen en in 1773 hoogleeraar in de godgeleerdheid aldaar. Hij was gehuwd met ELISABETH WICHERTS en overleed den 11 December 1812.

Het genootschap bezit van hem, behalve vele zijner werken, de academische aankondiging zijner inwijdings-redevoe-

ring en een brief dd. 3 Augustus 1802 aan professor TE WATER, alsmede aanteekeningen van TE WATER over een beraamde nieuwe uitgaaf van ARNOBIUS.

Zie over hem: A. YPEY, *Orat. de studio theol. dogm. recte regendo.* MUNTINGHE, *Levensbeschrijving opgenomen door Th. van Swinderen in zijne Geschiedenis der Groninger Hooge School. Almanak der Groninger Akademie*, jaargang. 1813 en 1814, blz. 97. *Kunst- en Letterbode*, 1813, blz. 45. MUNTINGHE, *Acta saecul. acad. Gron.* blz. 48, 101, 102. J. F. STOSCH, *Neue Gel. Europa*, dl. XIII, blz. 49. B. GLASIUS, *Godgeleerd Nederland*, (1851). A. J. VAN DER AA, *Biographisch woordenboek.* H. SLUIJTERS, *Levensschetsen van Zeeuwen*, Middelburg, 1845.

ABRESCH (JEREMIAS FREDERIK LODEWIJK) Geboren te Ysselsteyn den 22 November 1814 uit FREDERIK LODEWIJK A., predikant aldaar, zoon van PETRUS A. bovengenoemd en WILH^A^ JAC^A^ ROLDANUS. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1841 predikant te Baambrugge; in December 1844 te Alkmaar en in Mei 1855 te Middelburg, waar hij in April 1884 emeritus werd, doch in verschillende betrekkingen, ook als curator van het gymnasium werkzaam is Hij schreef *Christelijke beschouwingen over de vier temperamenten, naar aanleiding van Lukas IX, vs.* 52—62. *Naar het Hoogduitsch van Fr. Arndt*, Alkmaar 1847; id. 1854; id. Amst. 1882. — *Getuigenis van christelijk geloof, naar aanleiding eener veertigjarige evangeliebediening* (zes leerredenen), Alkmaar 1884.

ACKERMANS (PIETER JACOBUS). Geboren te Middelburg 23 Januari 1782 uit PIETER A., directeur der wisselbank, en JOH^A^ CATTH^A^ GEENE. In 1802 werd hij extra ordinair ingenieur, en in 1844, na eene eervolle militaire loopbaan, met den rang van generaal-majoor der genie gepensioneerd. Hij vestigde zich te Middelburg, en overleed aldaar den 20 Maart 1856. Zijn vriend mr. S. DE WIND beschreef

zijn leven in *Archief van het Zeeuwsch genootschap*, Afl. III 1856. Vgl. ook *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 693.

AEGIDIUS (GULIELMUS) of WILLEM GILLISZ. Geboren te Wissekerke (Zuid-Beveland), was een wiskunstenaar, vooral vermaard door zeker kunstwerk, de wereld in het klein voorstellende, vermoedelijk een soort van planetarium, dat hij omstreeks het laatst der vijftiende eeuw zou hebben vervaardigd. Hij schreef: *De coelestium motuum indigatione, sine calculo.* 1494. 4°. DE LA RUE vermeldt hem, doch zonder opgaaf zijner geboorteplaats door VAN DER AA, *Biographisch woordenboek*, opgegeven.

ALLER (WILLEM VAN). Geboren te Veere, uit een aldaar niet onbekend geslacht. (*Zelandia illustrata*, I, 591), dat, naar ik vermoed, uit Rotterdam afkomstig was. Hij was pensionaris van Sas van Gent en Philippine, en procureur te Veere, kundig rechtsgeleerde, schreef hij *Annotatiën op 't stuk van Justitie enz.* Middelburg FR. KROOCK 1664; 4°. opgedragen aan den Raadpensionaris JOHAN DE WITT, en met lofgedichten van zijne stadgenooten P. DE NEEFF, A. DE KONINCK en MATHIJS VAN EEPEN. Uit het Fransch vertaalde hij *Proces crimineel enz*, Vlissing. J. PIECK, met lofdicht van D. SNOUCK, J. C. J. CLAERBOUT enz. Zie over hem: ERMERINS, *Zeeuwsche Oudheden*, dl. 6. Een werk in de Provinciale bibliotheek van Zeeland kan van een zijner bloedverwanten te Rotterdam zijn, die ook in 't *Biographisch woordenboek* met hem verward schijnt te worden.

ALTORFFER (JOHAN COENRAAD). Geboren te Middelburg den 18 April 1814 uit LAURENS ENGELSEN A., boekdrukker enz. en JOHANNA ELIZABETH FREDERIKS. Hij was tot 1885 lid der op 5 Februari 1784 gestichte zaak der firma J. C. & W. ALTORFFER, met de spreuk *Inter folia fructus.* Over zijne geschriften zie men: *Biographisch Woordenboek van Noord en Zuid-Nederlandsche letterkunde*, Deventer. 1878, blz. 678.

AMANDUS VAN ZIERIKZEE, aldus naar zijne geboorteplaats genoemd, was een geleerde Minderbroeder en voorlezer in de godgeleerdheid te Leuven, waar hij overleed den 8 Juni 1534. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar vermelde werken. Zijne *Chroniek* is in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap en in de provinciale bibliotheek.

AMICUS (Petrus). Geboren te Tholen, werd in 1530 doctor in de rechten aan de academie te Leuven. Na eene loffelijke loopbaan als hoogleeraar in die wetenschap stierf hij in 1556. Zie a w. *Biographisch woordenboek.*

ANDEL (Adriaan van). Geboren te St. Laurens (Walcheren) den 30 Juni 1823.

In 1857 predikant bij de Duitsch-gereformeerde gemeente te Pesth (Hongarije); in 1864 predikant te Praag in Boheme, en in 1871 bij de Schotsche zendelingskerk te Amsterdam. Behalve werken in het Hoogduitsch, schreef hij *Reis door Rusland*, Nijkerk 1877, en enkele godgeleerde brochuren.

ANDISÉ (Abraham). Geboren te St. Anna ter Muiden in 1774, gehuwd met J. H. van der Giessen, overleden 5 Januari 1825.

Hij was winkelier te Middelburg, en berijmde zijne aandoeningen en gedachten bij het zien van onzen Souvereinen Vorst te Middelburg en te Arnemuiden den 11 en 12 September 1814.

ANDREAE (Paulus Jacobus). Geboren te Amsterdam den 17 Juni 1803, uit Johan Friedrich A. en Elisabeth Bruijns. In Januari 1822 werd hij als student in de theologie en in de letteren te Leiden ingeschreven, en in 1824 voor eene godgeleerde verhandeling aldaar bekroond. In het volgende jaar werd hij predikant bij de Evangelisch Luthersche gemeente te Doetinchem, en den 22 Maart 1829 te Zierikzee bevestigd, waar hij tot zijn emeritaat in 1866 werk-

zaam bleef. In 1832 promoveerde hij te Leiden tot Theol. doctor met eene dissertatie *Miracula quid sint scriptoribus sacris*. Van 1855 tot 1873 maakte hij zich als schoolopziener in het district Zierikzee verdienstelijk.

Behalve enkele godgeleerde verhandelingen en leerredenen (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap* enz.) schreef hij in *Evangelisch Luthersche bijdragen* eene *Geschiedenis der Evangelisch Luthersche gemeente te Zierikzee*, Utrecht 1845. ANDREAE huwde 1°. ANNA JACOBA BOOM, waaruit een zoon dr. DIGNUS JACOBUS A. en eene dochter en 2°. JOH. LOUISE PIETERN. CAZEAU. Hij overleed den 5 Mei 1879.

ANDRIESSEN JACZ. (ANDREAS). Geboren te Schoondijke 27 Januari 1699 uit JACOBUS A., toen predikant aldaar, en ADRIANA SAALDERS. (Vgl. G. VROLIKHERT, *Vlissingsche kerkhemel* 1758, bl. 219). Hij was predikant te Kerkwerve, Steenbergen en Veere, en gehuwd met CATH^A^. JOH^A^. VAN ROOIJEN. Hij stierf den 12 Juni 1768. Zie over hem, zijne werken in dichtmaat en proza, en over zijn ijveren tegen de gebrekkige psalmberijming van DATHENUS, o a. ERMERINS, *Zeeuwsche oudheden*, dl. III, blz. 204; VAN IPEREN, *Historie van het Psalmgezang;* N. C LAMBRECHTSEN, *Over* JAN GUEPIN in *Mnemosyne* 1818; RENIER, *Nieuwe naamlijst van predikanten te Veere*, blz. 14 en 61; VAN DER BAAN, in *Cadzandria* 1839: *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 564 en de daar aangehaalde schrijvers. In de aanteekeningen van TE WATER komt eene lijst zijner geschriften voor; zijn zoon JACOB JOHAN A. was med. doctor, alsmede burgemeester te Veere, en diens zoon A. J. A. ANDRIESSEN chartermeester enz. van Zeeland.

ANDRIESSEN JOHZ. (ANDREAS). Geboren te Middelburg den 16 Januari 1733 uit JACOB ANDRIESSEN DE WAAL, houtkooper, die de zoon was van den voornoemden predikant te Schoondijke en Vlissingen. Hij studeerde te Utrecht,

werd in 1755 predikant te IJerseke, daarna te Nieuw Loosdrecht, en den 1 Juli 1764 te Middelburg bevestigd. Bij het bedanken voor het beroep naar Amsterdam in 1787 schonk de stedelijke regeering hem een zilveren koelvat met opschrift en het stadswapen. In April 1777 werd hij alhier tot hoogleeraar in de theologie benoemd, en aanvaardde zijne betrekking met eene oratie in het auditorium. In 1760 was hij gehuwd met CATH[a] JOH[a] GRYMALLA (overl. 4 Augustus 1801), welke echt kinderloos bleef. Hij overleed den 21 November 1800, en in Januari 1801 werd ter zijner gedachtenis in de Nieuwe kerk „een geestelijk concert gehouden, met orgel, snarenspel en zang, dat uitnemend voldeed."

Over dezen beminnelijken en vredelievenden man en zijne geschriften zie men: *Symbolae litterariae Haganae*, 1770, dl. I, blz. 227; *Boekzaal* enz., jaarg. 1800, blz. 690. Een niet best uitgevoerd portret, gegraveerd door G. KOCKERS, werd in 1796 uitgegeven, (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 290). Het Zeeuwsch genootschap bezit van ANDRIESSEN enkele extracten uit de kerkeraads-notulen dd 22 September 1765 en 1 September 1770; en een brief aan J. W. TE WATER dd. October 1785 over het beroep van een predikant te Middelburg.

ANDRIESSEN (JACOB JAN). Geboren te Steenbergen, waar zijn vader toen predikant was, in 1725. Hij studeerde te Utrecht, promoveerde in Mei 1748 tot med. doctor, vestigde zich te Veere, werd aldaar in 1753 raad, en van 1768 af meermalen burgemeester, welk ambt hij bij de omwenteling van 1795 verloor. Hij overleed in April 1802. RENIER noemt hem in zijne *Naamlijst*, blz. 64, een man van groote geleerdheid en diep doorzicht. In de natuur- en geneeskundige correspondentie schreef hij o. a. over zijne woonplaats. Zijne gedichten, gedagteekend „Welgelegen buiten Veere den 21 van Zomermaand 1792," zagen bij VAN OSCH te Middelburg het licht, (*Vaderlandsche bibliotheek*, dl.

V. blz. 140). Zijn familiewapen is gedeeld: rechts in zilver een roos van keel; links in azuur een rad van goud.

ANGE (JOSUÉ TEISSÈDRE L') vervulde tijdens zijn kort verblijf in Zeeland een te merkwaardige rol om hier niet vermeld te worden. Hij werd geboren te Dordrecht den 28 April 1771 uit PIERRE L'A., Walsch predikant aldaar, en MARIE MARTHA TEISSÈDRE. Na te Leiden gestudeerd te hebben werd hij, na te Zwolle predikant bij de Walsche gemeente van April 1793 werkzaam te zijn geweest, in het volgend jaar te Middelburg beroepen. Hier vond hem de omwenteling, en wellicht voornamelijk om bij de opgewonden menigte uitspattingen voor te komen, stelde hij zich met zijne vrienden J. H. VAN DER PALM en HENDR. VAN ROIJEN aan het hoofd. Bij de nieuwe regeering werd hij secretaris der stad en tevens voorzitter der volkssocieteit, alsmede een der redacteuren van den *Vriend des volks*, waarvan de n°s 38, 47 en 50 door hem geteekend zijn. Meer dan één kiesche en belangrijke zending werd hem in die dagen opgedragen, o. a. in April 1795 met mr. FRANÇOIS ERMERINS naar Parijs, om de rechten van Zeeland voor te staan, (zie *Vervolg* WAGENAAR, dl. XXX, blz. 389). Die staatkundige loopbaan liet hij niet lang duren, en in 1796 nam hij het beroep der Walsche gemeente te Haarlem aan. In November 1811 vertrok hij naar Amsterdam, waar hij in een aantal betrekkingen ijverig werkzaam bleef tot zijn overlijden op 9 Februari 1853. De academische senaat van Leiden benoemde hem in 1824 tot doctor in de letteren hon. causa.

Zie zijne levensschets in de werken der maatschappij van Ned. letterkunde 1853.

Hij is tweemalen, doch kinderloos gehuwd geweest.

ANSLAER (WILHELMUS). Geboren te Grijpskerke (Walcheren) den 28 December 1633 uit JACOBUS A, predikant aldaar, later te Middelburg. Hij studeerde te Leiden, werd

1659 predikant te Kapelle—Biezelingen, in 1668 te Arnemuiden, in 1670 te Veere, in 1680 te Amsterdam. Hij stierf zeer onverwachts, te Velsen zijnde den 14 Juli 1694. Hij is gehuwd geweest 1°. met de oudste dochter van JOH COCCEJUS, en 2°. met SARA CORSELIS, later getrouwd met prof. JOH. VAN DER WAEIJEN.

In de aanteekeningen van J. W. TE WATER komt een en ander over hem voor, zooals de lof, hem door den geleerden CHRIST. WITTICHIUS gegeven. Ook enkele brieven namens den kerkeraad van Veere dd. 9 April 1662 enz. worden daarbij bewaard. Vgl. over hem VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken alsmede *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 672.

ANTONIDES VAN DER GOES (JOHANNES). Geboren te Goes den 3 Mei 1647 uit ANTONIE JANSZ. en MAGDALENA STEENAERTS. Zij waren doopsgezind, en verhuisden, toen hun zoon vier jaren oud was, naar Amsterdam. De oude ANTONIE JANSZ. schijnt een ontwikkeld man geweest te zijn, en van niet zoo geringen stand als wel eens is gezegd. GERARD DE WIND verhaalde aan DE LA RUE, dat hij het eerst de gedachten van BALTH. BEKKER over de geesten geopperd heeft. Hij kwam treurig aan zijn einde. Op eene buitenplaats in een vijver aan eene behoefte der natuur voldoende, stortte hij voorover, en stierf kort na zijne redding. De zoon werd voor apotheker opgeleid, doch later in staat gesteld om in de geneeskunde te studeeren, en werd in 1673 te Utrecht med. doctor. Door den steun van DIRK BUISERO, eerst secretaris en raad te Vlissingen, later gecommitteerde raad wegens Zeeland bij de admiraliteit op de Maas, kreeg ANTONIDES later de betrekking van eerste klerk ter admiraliteit op de Maze, welk ambt hij tot zijn overlijden behield. Hij was in 1678 gehuwd met SUSANNA, dochter van den predikant ANTONIE BORREMANS. Op een vroeger, naar het schijnt, met niet veel trouw beantwoord huwelijksaanzoek, schreef hij een, volgens

de la Rue, weinig bekend gedicht, voorkomende in de *Uitgelezen gedichten*, Schiedam 1707, blz. 42. Ook enkele gelegenheidsgedichten van hem o. a. op het huwelijk van Iman Mogge en Constance Thibaut, te Zierikzee in 1678, zijn gedrukt, doch in de verzamelingen niet opgenomen. Hij overleed kinderloos te Rotterdam aan eene long- en keelaandoening den 18 September 1684. Behalve in de bekende schrijvers over dezen voortreflijken dichter, vindt men over hem een uitvoerige beschrijving door dr. R. A. Soetbrood Piccardt, in het Jaarboekje *Zeeland* 1852.

ANTONISZ. (Jacob). Geboren te Middelburg, was hoogleeraar in 't kanonieke recht, zanger der kerk St. Gudule te Brussel en generaal-vicaris des bisschops van Kamerijk. Hij leefde in 't laatst der vijftiende eeuw. Zie de la Rue a. w.

APOLLONIUS (Guillielmus). Guillielmus of Willem A. werd geboren te Veere in 1603 uit mr. Caspar A. (student te Leiden a°. 1591, burgemeester te Veere 1612 en 13). Den 19 September 1624 werd hij te Leiden als student ingeschreven, in 1627 predikant te St. Anna ter Muiden, in September 1631 als predikant te Middelburg bevestigd, hoogleeraar 1652. Hij overleed in Januari 1657.

Zijne werken zijn vermeld door de la Rue. In de *Staten notulen* van November en December 1657 wordt verhaald, hoe dat Samuel Paneel, predikant te Poortvliet, te Vrouwepolder ondertrouwde met de 22-jarige dochter Johanna A., tegen den zin harer voogden, en daarna zijne bruid met haar jongere zuster naar Poortvliet bracht. Daar tegen dien predikant door de dochter van den Middelburgschen crieërder Zacharias van Geel geprocedeerd werd, verboden de Staten de voltrekking des huwelijks.

In de verzameling van het Zeeuwsch genootschap zijn een vijftal brieven van kerkeraad en classe dd. 1634—1646 door Guill. A. geschreven en geteekend. (Zie over hem *Biographisch woordenboek enz*).

APPEL (WILLEM). Geboren te Middelburg den 29 Mei 1822 uit DIRK A., administrateur, en CLASINA ADRIANA BOOM, gehuwd den 17 Juli 1846 met ANNA JOHANNA NOË. Hij is collecteur der staats-loterij te Middelburg.

Hij schreef o. a: *Rijp en Groen*, *uit de portefeuille van* SEVERUS. *Naar Parijs*, *een reistochtje in* 1860. *Beschrijving der feesten bij den aanvang der spoorwegwerken op Walcheren. Overzicht der tentoonstelling van Zeeuwsche oud- en merkwaardigheden.* (Feuilleton *Nieuws van den Dag*). *Het morgenlicht van een nieuw leven*, *dramatische schets in* 3 *bedrijven*, *bij het* 3e. *eeuwfeest van Middelburgs bevrijding* (1874). *Houw en Trouw*, *feestelijke herinnering bij de onthulling van het monument van Neêrlands onafhankelijkheid.* In *de Dageraad over* PARKER *en Het Tooneel*, meestal onder verschillende pseudoniemen en voorts een aantal opstellen en dichtstukken in letterkundigen kring.

In onderscheiden maatschappelijke betrekkingen, o. a als secretaris der vereeniging Uit het volk — Voor het volk, (een naam door hem bedacht) maakte APPEL zich verdienstelijk.

APPELIUS (JEAN HENRI). Geboren te Middelburg den 30 April 1767, eenige zoon van LOUIS A. (1725—1797), predikant bij de Waalsche gemeente (1751—1794), en CLASINA JACOBA, dochter van DANIEL SPRENGER, waalsch predikant te Veere, en JACOBA LANTSHEER. Hij promoveerde te Leiden in October 1786 op een dissertatie *de Statuta Zeelandiae* a° 1495. Hij werd advocaat, kwam na 1795 in de stadsregeering, werd pensionaris der provincie, en na verschillende aanzienlijke betrekkingen in 1808 minister van financiën. In 1820 werd hij minister van staat, en in 1824 wederom minister van financiën.

APPELIUS was 7 Juli 1799 te Middelburg gehuwd met REINIERA ELISABETH OTTERS uit Arnhem. Hij overleed te 's-Gravenhage den 12 April 1828, en werd te Scheveningen begraven. De toespraak van mr. HENDR. VAN ROYEN, zijn

ouden vriend, zag het licht. (*Catalogus Zeeuwsch genootschap.*)

In 1801 zag van hem naamloos het licht: *De staatsomwenteling van* 1795 *in haren aard, loop en gevolgen beschouwd.* Leiden 1801.

In de verzameling van het Zeeuwsch genootschap zijn een vijftal brieven dd 1783—1814 door APPELIUS aan professor J. W. TE WATER.

Zijn wapen was in azuur een appel met tak en bladen van natuurlijke kleur. Zie over hem: *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 365; *Navorscher*, dl. XI, blz. 199; VAN DER AA en de aldaar genoemde werken.

APPELIUS (JEAN) was een niet onverdienstelijk schilder te Middelburg. Het Zeeuwsch genootschap bezit van hem een portret van professor WILLEMSEN a° 1775. Hij wordt vermeld in L. BOMME, *Inwijding van het Teekencollege binnen Middelburg* (1778). Zie VAN DER AA en de aldaar aangehaalde werken.

ARENDS (Jan). Hoewel te Dordrecht den 11 September 1733 geboren, waar zijn vader heelmeester was, verdient deze schilder in dit werk vermeld te worden, daar hij een belangrijk deel van zijn leven te Middelburg doorbracht, en een groot aantal Zeeuwsche landschappen en vooral buitenplaatsen in Walcheren keurig, net en uitvoerig teekende. *Zelandia illustrata*, dl. I, II.

Hij stierf in zijne geboorteplaats den 22 April 1805.

ARTOPAEUS (FRANCISCUS), ook TOLENSIS of PISTORIUS (FRANS DE BAKKER) was geboren in het eiland Tholen, en tot 1570 kanunnik en onderprior in het klooster St. Agnes bij Zwolle. Later vertrok hij naar Leuven, waar hij verscheidene werken schreef. Zie over hem DE LA RUE naar VAL ANDREAS, *Bibl Belg.*

ARXHOUCK (JOHANNES VAN). Geboren te Utrecht 3 Augustus 1687, student te Leiden in 1705, predikant te Vrouwepolder 1713, te Veere 1732, emeritus 1747. Overleden 2 Januari 1762. Zijn portret door P. OEST, een Zeeuw, in 1753 geschilderd, werd door J. HOUBRAKEN gegraveerd.

Hij gaf in 1749 te Amsterdam twee leerredenen uit, gehouden op het lustslot Soestdijk voor den prins en prinses douairière van Oranje.

AURIFABER (AEGIDIUS). GILLIS GOUDSMID was monnik in het Karthuizer klooster Sion bij Noord Gouwe (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 252). Hij schreef verscheidene „*Gulden werkjes*," en overleed den 20 Febr. 1466. Zie DE LA RUE a. w.

AUSTEN JR. (JACOBUS EGMONDT). Geboren te Middelburg den 8 December 1754, uit JACOBUS E. en CORNELIA SMITMAN. Hij studeerde te Utrecht, en werd den 22 November 1776 doctor in de rechten met eene dissertatie *Ad statutorum Medioburgensium rubricam XIV de jure succedendi ab intestato*. (Vgl. *Catalogus Provinciale bibliotheek* 1876, bl. 172 en 183). In het volgende jaar gaf hij dit geschrift in het Nederlandsch vertaald uit met eene opdracht aan het stadsbestuur, waarvoor hij met een in prachtband gebonden exemplaar van WAGENAAR's *Vaderlandsche Historie* werd vereerd. In 1784 gaf hij in het licht eene vertaling van het latijnsche werk *Aanmerkingen op* HUGO DE GROOT's *Holland's regtsgeleerdheid* door W. SCHORER, waarvan in 1797 te Middelburg en te Amsterdam een 2e druk verscheen. De omwenteling bracht AUSTEN weer op den voorgrond. In 1795 werd hij lid van de municipaliteit en curator der latijnsche school, en in 1797 representeerde hij Zeeland in de Nationale Vergadering in 's-Gravenhage.

Het schijnt treurig met hem geëindigd te zijn, daar den 2 Maart 1804 mr. J. E. AUSTEN door het Departementaal gerechtshof onder curateele werd gesteld.

BAAN (Joost van der). Geboren te Zierikzee den 24 Augustus 1808, uit Jacobus v. d. B. (1750—1826) een zeer bekwaam, meest te Parijs gevormd heel- en verloskundige, en diens tweede echtgenoote Corn^a^ Lasten. Hun eenige zoon werd voor het onderwijs opgeleid en was van 1836—1862 hoofd der openbare school te Zaamslag; daarna vestigde hij zich te Wolfaartsdijk, waar hij in onderscheiden administratieve betrekkingen werkzaam is. Hij gaf in het licht: *Feestviering bij het 25-jarig jubilé van mr.* F. van Deinse *als schoolopziener te Hulst* (12 September 1859); *Geschiedkundige beschouwing van Zaamslag*, Neuzen 1859; *Het geslacht* Alvarez, Neuzen 1863; *Wolfaartsdijk geschetst enz.*, Goes 1866; *Het legaat van* Adr^a^ Porrenaer, Middelburg 1873; *Physiologische beschouwing der letter G*, Neuzen 1863. Verder schreef hij in de *Zeeuwsche volksalmanak; Cadsandria*, *Navorscher*, *Kerkelijk historisch archief; Geneal. Herald*, *Maandblad* en vele andere tijdschriften, week- en dagbladen, een aantal mededeelingen meest op het gebied van genealogie en kerkgeschiedenis.

BAANE (Jan Cornelis). Geboren te Vlissingen in 1762; overleden in den Haag 1 April 1823. Reeds in 1780 als jong matroos naar Indië vertrokken, klom hij aldaar tot kapitein ter zee in dienst der O. I. Compagnie op en woonde een aantal merkwaardige ondernemingen bij. Zoo leverde hij in 1791 als gezagvoerder van het O. I. Comp. schip *Columbus*, van 50 stukken, een zegevierend gevecht tegen twee Fransche oorlogschepen van 40 en 30 stukken. In 1802 keerde hij in het vaderland terug; in 1816 verleende koning Willem I hem een pensioen en den titel van kapitein-luitenant. Zijne herinneringen werden na zijn dood te Amsterdam uitgegeven door den tweeden echtgenoot (F. L. J. Geertsen) zijner weduwe, onder den titel: *Reis door een gedeelte van de Nederlandsche bezittingen in Oost-Indië.*

Baane was, meen ik, een broeder van de bekende, even schoone als geestige Francina B., de Fillis van Jac. Bel-

LAMY. Vgl. over hem *Biographisch woordenboek.* ENGELBERTS GERRITS, *Neêrlandsch heldendaden ter zee enz.*

BAARLAND (ADRIAAN VAN). HADRIANUS BARLANDUS. Geboren te Baarland in 1488, letterkundige en historieschrijver, overleed als hoogleeraar te Leuven in 1542. Hij was een vriend van ERASMUS, die hem en zijne werken meermalen roemt. Vgl. VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BAARLAND (HUBERT VAN). Geboren te Baarland, omstreeks 1530 geneesheer te Namen. Een vriend van ERASMUS, die hem prijst als een ervaren en geleerd arts en een man van aangename verkeering en voorbeeldige zeden. Zijne geschriften, van 1532—36 uitgegeven, worden vermeld door DE LA RUE. Vgl. VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BAARLAND (MICHIEL VAN). Geboren 26 Juli 1630 te Goes uit mr. JAN VAN B., baljuw van Goes en CORNELIA KIEN. Hij studeerde te Leiden 1649, werd secretaris en pensionaris te Goes. Twee dichtbundeltjes van hem zagen het licht, *De uitmuntende Dorimena enz.*, Dordr. 1652 en *Mengeldichten*, Dordr. 1658. Hij was de laatste mansoir van dien tak van zijn aanzienlijk geslacht, hebbende slechts dochters nagelaten.

Zie DE LA RUE, VAN DER AA enz.; alsmede PICCARDT, *Bijzonderheden van Goes*, 1864.

BAARLAND (SIMON VAN). Geboren te Goes in 1581, werd student in de philosophie te Leiden in 1598, en overleed aldaar. Hij was een jongeling van groote verwachtingen. ALBERTUS EUFRENIUS maakte op hem een lijkdicht, dat aan het Academie-gebouw aangeplakt werd. Zie DE LA RUE, blz. 523, waar in den bladwijzer zijn naam echter vergeten is,

ook vond ik zijn naam niet in het *Album studiosorum* der Leidsche hoogeschool.

BAARSDORP (CORNELIS VAN). Hij werd vermoedelijk geboren te Goes, en was aldaar omstreeks 1538 geneesheer. Hij werd „Conseiller et archi-médecin de l'Empereur (KAREL V) et de Madame LEONORE, Reine de France, et de Madame MARIE, Reine de Hongrie." Zijne echtgenoote was ANNA MOSSCHEROEN uit een aanzienlijk geslacht van Brugge. In 1561 was CORNELIS VAN BAARSDORP schepen van die stad. Hij stierf den 24 November 1565 aldaar, en werd in de kerk St. Donat begraven met de kwartieren:

Baersdorp.	*Mosscheroen.*
Maelstede.	*Van de Woestijne.*

Zie over hem en zijne geschriften: *Biographisch woordenboek* en *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 93.

BAART (KORNELIS). Geboren den 26 Februari 1824 te Westkappel uit JAN B. en WILLEMINA ROELSE. Op 16-jarige leeftijd kwam hij te Middelburg in eene manufactuurzaak en oefende dat bedrijf later uit tot 1879.

Hij ijverde voor volksbelangen; en liet enkele geschriften drukken: o. a. brak hij een lans tegen het onbillijke van den voortduur der stedelijke belasting op het brood. In Mei 1878 schreef hij in de *Middelburgsche courant* eenige artikelen over oude volksgebruiken, vooral te Westkapelle en heeft thans een geschiedkundig werkje voor de pers gereed, getiteld: *Westkappel*, *de Westkappelaars* en *de Westkappelsche dijk.* Ook maakt hij niet onverdienstelijke gedichten, (vgl. DE COSTER, *La Zelande*, in *Le Tour du Monde*).

Zijne te Middelburg geborene dochter ELISE was een zeer begaafd meisje. Zij schreef, droeg voor, en trad ook o. a. in *Multatuli's Vorstenschool* ten tooneele. Zij huwde met den heer KORTEWEG, vroeger leeraar aan de militaire academie te Breda, later effectenhandelaar te Groningen, en had met hem een tragisch einde.

BACOT (GERARD). Was predikant te Koudekerke (Walcheren), en schreef een zonderling onsamenhangend boekje: *Zeeuwsche Spectator over den boedel en het testament van capitein* WILLEM CREDO enz. (1734). Blijkens een kreupelrijm ter zijner gedachtenis (*Catalogus Zeeuwsch genootschap*), overleed hij den 3 Januari 1735. BACOT was gehuwd met PAULINA, dochter van den vermaarden Zeeuwschen kaperkapitein WILLEM CREDO. Zijn zoon DANIEL SCHAFFERS BACOT was legerpredikant in Brabant, getrouwd met ANNA AURELIA VAN DER UIJL, en vader van den bekenden mr. GERARD JACOB GEORGE BACOT, eerst predikant en later raadsheer in het Hoog-gerechtshof te 's Gravenhage, overleden a°. 1818, (VAN DER AA, *Biographisch woordenboek*) Diens zuster PAULINE, geboren 1764, werd de echtgenoote van den, in 1787 deerlijk geplunderden, Middelburgschen notaris GER. BELJAART, wiens dochter huwde met den notaris SIFFLÉ te Middelburg, vader van den dichter mr. A. F. SIFFLÉ. Zie over G. BACOT de aanteekening in F. NAGTGLAS, *Het huisgezin van den kaperkapitein* in *Het Leeskabinet* 1862.

BAGELAAR (JOHANNES) was van 14 November 1735, toen hij aldaar van Oud-Alblas beroepen werd, tot 14 Mei 1761 predikant te Sluis in Vlaanderen, emeritus geworden overleed hij den 24 September 1766. In 1749 gaf hij te Dordrecht uit: *Sluis in Vlaanderens eerste dank- en gedenkdag wegens de ontruiming der stad door de Franschen*, waarin vele geschiedkundige bijzonderheden.

BAGGAERT (JOHAN). Geboren te Vlissingen omstreeks 1657, stadsdoctor te Middelburg.

Hij schreef vele geneeskundige werken van 1696—1710, waarvan die over de behandeling der kinderpokken den meesten naam maakten. In de pamfletten van het begin der 18e eeuw komt zijn naam wel eens voor.

Zie over hem VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

BAKHUYZEN (ALEXANDER HYRONIMUS). Een niet onverdienstelijk landschapschilder, geboren te 's-Gravenhage den 16 Januari 1826 uit ALEXANDER HYRONIMUS B. en MARIE JACQUELINE STEVENS. Zijne loszinnige levenswijs gaf aanleiding, dat hij ergens in Noord-Brabant, ik meen bij den predikant GRAVESTEYN, besteed werd. Met dezen kwam hij naar Serooskerke, en vervolgens in 1868 of daaromtrent naar Middelburg. De pogingen om hem op den goeden weg te brengen mislukten; hij verslaafde zich meer en meer aan den drank, schilderde knoeiwerk om aan geld te komen en stierf den 21 Maart 1878 ten gevolge van een val voor zijne woning in de Heerenstraat.

BALL (ANTJE) Geboren te Zoutelande (Walcheren) den 18 Februari 1833 uit LEENDERT B., onderwijzer en secretaris, en NEELTJE JOHANNA DE KONING. Van hare vroegste jeugd reeds was zij zeer kortzichtig, wat teweeg bracht, dat zij in 1852 door een ongeval het gebruik van een oog verloor en in 1857 geheel blind werd. Behalve vele gelegenheidszangen zien van haar het licht: *Geschiedkundige en andere dichtstukken*, Middelburg 1850; *Gedichten voor kinderen*, Middelburg 1856, 2e dr. 1857, met een aanprijzend woord van J. J. L. TEN KATE; *Uit- en inwendige ervaringen eener vaderlooze blinde*, Middelburg 1875; *Treur- en juichtoonen eener ouderlooze blinde*, Middelburg 1877; *Liederen, gezongen in den nacht eener blinde*, Middelburg 1880; *Mengelpoëzie*, Middelburg 1883; *Uitspanning in blindheidsnacht*, Middelburg 1884; *idem* 1886.

BALLOT (CHRISTOPHORUS HENRICUS DIDERICUS). Geboren te Iserlohn den 16 Januari 1741 uit JOHAN STEPHAN SIMEON B. en MARIA ANNA VISSER. Hij werd predikant te Otterloo 1766, te 's-Heer Arendskerke 1771, te Sluis 1774, en te Middelburg December 1775. Den 7 Juni 1788 werd hij, na voor een beroep te Haarlem bedankt te hebben, benoemd tot hoogleeraar in de philosophie en proefondervindelijke natuurkunde, welk ambt hij met eene latijnsche

redevoering *De physices studio etc.* aanvaardde BALLOT was gehuwd met BARBARA VAN DER AA (1749—1780), en hertrouwde met ANNA PETRONELLA BUYS (1755—1829). Hij overleed den 20 Augustus 1797, nalatende twee zonen. De *Boekzaal* deelt zijne levensgeschiedenis mede, en in *Zelandia illustrata* vindt men zijn portret. Een brief dd. 6 September 1788 en eene handteekening dd. 27 April 1782 is in de verzameling.

BALLOT (ANTONIE JACOBUS BUYS), oudste zoon van voornoemde. Geboren te Middelburg den 19 Maart 1786, studeerde te Utrecht, en werd in 1814 predikant te Kloetinge; in 1820 te St Laurens; in 1823 te Brakel en in 1850 emeritus, overleed te Utrecht in Januari 1851. Hij was gehuwd in 1815 met GEERTRUIDA FRANÇOISE LIX-RAAVEN (1790—1859).

BALLOT (CHRISTOPHORUS HENRICUS DIDERICUS BUYS). Geboren te Kloetinge 10 October 1817 (ged. 16 November); studeerde te Utrecht van 1835—1844; in September 1847 buitengewoon-hoogleeraar, in 1857 gewoon hoogleeraar in de wis- en natuurkunde, en sedert 1854 hoofd-directeur van het Kon. Nedel. meteorologisch instituut. Hij was gehuwd met ELISABETH HENRIETTE THIERRY DE BYE, overleden 1850 en hertrouwde met AUG FRED. CAROLINE HOOGEVEEN (1827—1879). Het zou overbodig zijn om hier de werken te vermelden van onzen beroemden landgenoot.

BARENTSEN (NICOLAAS), predikant. Geboren te Batavia in 1609, student te Leiden 1631, predikant te Rijsoort 1637, Sluis 1642, Goes 1644—1679 toen hij emeritus werd.

Hij schreef *Ziel des Evangeliums*, Vlissingen 1671, welk werk in 1744 en in 1768 te Amsterdam herdrukt werd. In 1680 kwam te Dordrecht een bundel gedachten uit *Swacke ademtocht van een aemechtige ziel in hare geestelijke flauwte.*

Vele gedichten van NICOLAUS BARENTSONIUS vindt men vóór godgeleerde werken zijner tijdgenooten. Vgl. VAN DER AA a. w.

BARKEY (ANTONIUS CORNELIS). Geboren te Kleverskerke den 11 April 1741 uit NICOLAAS B. en DEBORA ALETTA BOOTT. Hij studeerde te Bremen, Groningen, Utrecht, Duisburg en Leiden; werd Proponent 3 November 1766, en theol. doct. te Leiden 28 April 1767. Hij werd hoogleeraar te Steinfurt, en, hoewel meermalen elders beroepen, verkoos hij aldaar te blijven. Eene wankelende gezondheid verhinderde echter zijne werkzaamheid niet. (Vlg. *Symb. litt. Haganae*, Cl. I, fasc. 3, p. 589). Hij overleed den 14 Juli 1782, door velen betreurd, en vooral door haar met wie hij spoedig in den echt zou verbonden zijn. In onze verzameling is zijn levensbericht in het Latijn uitgegeven door Prorector et Senatus acad. illustr. Arnoldini 4 bl. fol.

BARKEY (NICOLAAS). Geboren te Bremen in 1709; in 1732 predikant te Kleverskerke, 1744 te Hulst, 1751 te Middelburg, 1754 predikant en Hoogleeraar te Bremen, 1766 predikant en hoogleeraar bij de hoogduitsche gemeente te 's-Gravenhage. Hij overleed 18 Juni 1788, en werd te Scheveningen begraven. BARKEY was een geleerd en vrijzinnig man, vooral bekend door de uitgaaf der *Bibliotheca Bremensis*, *Bibliotheca Hagana*, *Museum Haganum*, *Symbolae Haganae*. Onder anderen schreef hij *Het verloste Hulst, tot bestendige dankbaarheid opgewekt wegens de langgewenschte ontruiming door de Franschen den 28 Januari* 1749, Amsterdam 1749. Reeds vroeger kwam achter zijn werk: *Veilige weg tot een eeuwig leven*, Rotterdam 1747, voor eene *Aanspraak aan de gemeente van Hulst, nadat de stad aan de Fransche kroon is overgegaan, met eene korte schets van de wijs waarop die stad is belegerd en overgegeven.*

In de verzameling is een brief aan J. W. TE WATER over het overlijden van zijn genoemden zoon dd. 's-Gravenhage 22 Juli 1782; brief aan denzelfden dd. 20 Mei 1787.

Over hem en zijn geslacht zie men o. a. *Boekzaal* van Januari 1789, blz. 63. Zie ook VAN DER AA, *Biographisch Woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

BAROEN (G.), boekverkooper en drukker te Goes, behoorde tot de doopsgezinde gemeente. In 1752 was door JAN VAN DER VEEN in het licht gegeven een boekje *De godsdienst zonder bijgeloof*, waarin het geloof der deïsten werd betoogd; in 1755 verscheen het weder te Deventer, en den 7 Juli 1760 werd BAROEN bij vonnis van het Hof van Holland enz. wegens het doen drukken en uitgeven van genoemd boekje veroordeeld om het eigenhandig in de audientie van de rolle te verscheuren, voorts zes jaren in een tuchthuis te worden geconfineerd, en daarna eeuwig uit Holland, Zeeland, Friesland en Utrecht gebannen. (*Navorscher* 1856, blz. 107, 263. Zie ook Ypey, *Geschiedenis der Christelijke kerk*, dl. II, blz. 13. In zijne gevangenis schreef hij *Het leven van* MICHIEL ADRZ. DE RUYTER, Middelburg en Goes 1766, 8°.

Opmerkelijk is het, dat honderd jaren te voren (1654) Joos BAROEN, leeraar der doopsgezinden te Goes, en JAN BAROEN voorzanger dier gemeente, door burgem. en schepenen wegens Sociniaansche gevoelens uit hunne betrekkingen werden ontslagen, en wel, daar zij weigerden eene verklaring te teekenen, die hen van die verdenking kon zuiveren. Vgl. dr. S. PICCARDT, *Bijzonderheden uit de geschiedenis van Goes* (1864), bl. 170.

BASELIUS (JACOB) was predikant te Bergen op Zoom, en schreef *De obsidione B. op Z. commentarius*, B. op Z 1603, 4°, alsmede *Historisch verhaal over de ritmeesters* PAULUS *en* MARCELIS BAX, Breda 1611; zijn zoon JACOBUS B, geboren te Bergen op Zoom in 1621, studeerde te Leiden en werd predikant te Bergen op Zoom.

BASELIUS (JACOBUS) was een zoon van SAMUEL B. (geboren te Hontschote in Vlaanderen in 1581, student te Leiden 1598 en predikant te Bergen op Zoom) en ELISABETH VAN DE PERRE, en dus een kleinzoon van JACOBUS B., den eersten predikant van Vlissingen.

Jacobus B. werd in 1646 predikant te Kerkwerve bij Zierikzee en huwde 20 Juli 1649 met Elisabeth, dochter van Petrus Dodius, predikant te Serooskerke (Schouwen). Vgl. van Iperen *over* Miggrode, blz. 174.

Baselius had een broeder Hieronimus, die door de Turken gevangen genomen was, en waarvoor hij aan de Staten uitwisseling vroeg (*Staten not.* 1652). Hij overleed als predikant te Kerkwerve in 1661. Hij was een door en door geleerd man en men zeide dat hij oog, hand en pen was geweest voor professor Boxhorn bij het uitgeven zijner kroniek. In 1657 zag zijne *Sulpitius Belgicus* etc. te Leiden het licht, en ook nog andere werken worden hem toegeschreven. In 1874 zag ik bij den boekhandelaar J. L. Beijers te Utrecht een onuitgegeven handschrift van Baselius, afkomstig van den kundigen pensionaris mr. A. J. de Ruever te Zierikzee. Zie *Biographisch woordenboek.*

BASTELAAR (Jan Francies) was een dijkwerker geboren, 1786, die in 1843 berijmde het bedijken en droogmaken van een nieuwen polder bij Oud-Vossemeer, Tholen 1843. Het werkje is in de bibliotheek van het genootschap.

BASTER (Dr. Job). Geboren te Zierikzee den 2 April 1711 uit Adriaan en Maria van den Houte, ontving, vroeg wees geworden, zijne opleiding meest te Rotterdam, studeerde te Leiden en promoveerde in 1731. Na eene reis naar Frankrijk en Engeland vestigde hij zich als geneesheer te Zierikzee. Kinderloos gehuwd met: 1°. Jacoba de Kok, 2°. Jacoba Vink. Hij stierf 7 Maart 1775.

Het Zeeuwsch genootschap bezit van hem enkele bladen uit een bijbel, waarop aanteekeningen over de familie; 5 brieven aan dr. Paulus de Wind over genees- en natuurkundige onderwerpen (1715—1767); 18 brieven aan zijn neef prof J. W. Te Water, meest over werkzaamheden voor het toen pas opgerichte Zeeuwsch genootschap; een brief over het voor het

genootschap bestemde buffet, vele aanteekeningen over weersgesteldheid en soortgelijke onderwerpen; een brief dd. Januari 1775 over zijne ongesteldheid; kennisgeving van zijn overlijden enz.

Zijn familie-wapen was: in sabel een loopende windhond van zilver, wat wellicht op verwantschap wijst met het in Zierikzee oudtijds vermaarde geslacht DE HONDT.

Zie over hem DE KANTER in *Vriend des Vaderlands*, 1831, blz 125; N. G. VAN KAMPEN, *Geschiedenis der letteren* dl. II, blz. 343; F. NAGTGLAS, *J. B. Med. doct.*, *Een geleerde Zeeuw honderd jaren na zijn sterven herdacht*, Middelburg 1875.

BASTIAANSE (J. H. VAN BOUWDYCK). Geboren te Middelburg, waar zijn vader commissaris van politie was. Reeds vroeg ging hij in 1813 in zeedienst en bracht van 1824—1842 in Oost-Indië dòor; in 1845 deed hij als kommandant van de brik *De Lansier* eene reis naar de Westkust van Afrika. Voor zijne bemoeiingen voor een Italiaanschen graaf CARLO VIDUA DE CONZANO, die in Indië het leven verloor, decoreerde de koning van Sardinië hem met de orde van St Mauritius en Lazarus. Hij was een kundig, maar wat zonderling man, die zich na gepensioneerd te zijn in den Haag vestigde waar hij overleed.

In 1845 gaf hij te Parijs uit: *Voyages faits dans les Moluques, à la Nouvelle-Guinée à Celebes, avec le comte* CHARLES DE VIDUA DE CONZANO *etc.* In 1853 volgde: *Voyage à la côte de Guinée etc. par le capt. de fregate* J. H. VAN B. B. *chevalier de l'ordre du Lion-Neerl. etc. etc.*

Mevr. G. G. GALLAS-HAAK-BASTIAANSE gaf een Indisch kookboek uit, 2e dr., Nijmegen, 1872.

BATTUS (CORNELIS) was een zoon van JACOBUS B, die omstreeks 1500 secretaris van Bergen op Zoom was en een vriend van ERASMUS. CORNELIS was een zeer geleerd man en stadsdokter te Veere. Hij woonde ao 1498 op het slot Zan-

denburg, en ANNA VAN BORSSELE wed. FILIPS VAN BEVEREN koos hem tot onderwijzer van haren zoon ADOLF VAN BOURGONDIË. Men zegt, dat hij omstreeks 1512 eene *Wereldbeschrijving* heeft uitgegeven met vele belangrijke mededeelingen over Zeeland, welk boek, zoo het al bestaan heeft, niet meer te vinden is. Hij zou in 1517 gestorven zijn.

BEAUFORT (LIEVEN FERDINAND DE). Geboren den 9 October 1675 op het fort St. Anna, aan het zoogenoemde Saeftinger gat in den aº. 1715 en 1717 verganen polder van Namen. Van die sterkte was toen bevelhebber zijn vader de luitenant-kolonel BERNARD LAURENS DE B. (1630 –1702), getrouwd met LEVINA, dochter van den Thoolschen burgemeester MARINUS VAN VRIJBERGHE en CORNELIA DE HUIJBERT. LIEVEN FERDINAND studeerde te Leiden, en promoveerde in 1695 op eene dissertatie *De advocatis*. Hij werd pensionaris van het Vrije van Sluis, en vervolgens schepen en raad van Tholen en als zoodanig lid der staatsvergadering van Zeeland, raad der admiraliteit. Hij huwde in 1703 CORNELIA VAN VRIJBERGHE; in 1710 MARIA DE BEAUFORT; in 1725 JACOBA PLASSCHAERT. Hij overleed te Middelburg den 1 November 1730. De catalogus met de prijzen zijner belangrijke bibliotheek (verkocht Juli 1713) waarbij ook eene schilderij was, aan HANS HOLBEIN toegeschreven en voor *ƒ* 11 verkocht, is in het bezit van het Zeeuwsch genootschap.

Na zijn dood en zonder zijn naam verschenen in het licht: *Het leven van* WILLEM I, *prins van Oranje enz.*, Leyden en Middelburg, 1732, 3 dln. Een boek dat veel besproken werd, o. a. in BONDT, *Historie der Unie*, blz. 43; *Verklaring van dezelve*, blz. 74; BURMAN in *Dedic. anal*, blz 6, 9 en 11. Zijne *Verhandeling over de vrijheid in den burgerstaat* zag mede naamloos het licht, doch hij noemt zich in WILLEM I als den schrijver.

Nog heeft men van hem *Deductie over het recht op de Hoofdplaat* achter de *Staten-notulen* van September 1727 uitgegaan op of uit naam van J. VAN DE PERRE. In zijne jeugd schreef

hij latijnsche gedichten o. a. in 1691 *In eximium adolescentem* ADR. VAN SCHUYLENBURGH, die eene Oratio funebris had uitgegeven op den generaal JOH. THEOD. WEIBNOM.

In de verzameling onzer handschriften is een pakket met genealogische aanteekeningen, door hem geschreven (*Catalogus* blz. 36); idem aanteekeningen over het getal predikanten in de geünieerde provinciën, en zijne handteekening onder eene verpachting der gemeente-middelen in de dijkage van Zuid-Westerwijk dd. 14 Juni 1728.

P. SCHELTEMA gaf in *Oud en Nieuw* (1844) zijne autobiographie uit. Zie ook over hem en zijn geslacht: *Zelandia illustrata*, alsmede W. H. DE BEAUFORT, *Verhouding van den Staat tot de verschillende kerkgenootschappen*, Utrecht, 1868.

BEAUSAR (ABRAHAM THEODORUS). Geboren te Oosterland den 9 September 1789 uit ISAAC B., predikant aldaar en ALETTA SARA WIERS. Hij studeerde te Leiden in de godgeleerdheid, doch beoefende tevens met voorliefde de oude letterkunde. In 1809 werd hij predikant te Bleskensgraaf, vervolgens te Groot-Ammers, van waar hij in 1820 naar Ritthem vertrok, en in 1826 naar de Klundert, waar hij den 29 October 1836 overleed. Hij schreef *De Ilias van* HOMERUS *tot model voor den redenaar*, Leiden 1828, en nog andere werken vermeld door VAN DER AA, a. w. Tijdens zijn verblijf te Ritthem was hij, ook door zijne vriendschap met den heer N. C. LAMBRECHTSEN, dien hij in eene lijkrede herdacht, een zeer ijverig lid van het Zeeuwsch genootschap. BEAUSAR was gehuwd met ANNA CORNELIA VAN DUUREN, en liet een talrijk gezin na. Een zijner zonen, NICOLAAS GODFRIED B, officier der infanterie, heeft als schrijver over wiskundige en geschiedkundige onderwerpen eenigen naam gemaakt. Vgl. VAN DER AA en de daar aangehaalde werken.

BEAUSARD (PIETER). Was geboren te Leuven, en werd in Januari 1555 de eerst bezoldigde stadsdokter te Middel-

burg. Hij was negen jaren hier werkzaam, toen hij als hoogleeraar in de wiskunde weder naar Leuven verhuisde. Hij schreef *Arithmetica praxis*, Lov. 1571, en vroeger *Annuli Astron. usus*, Lov. 1553. BEAUSARD stierf in 1577, *Biogr. Univers.*, Brux. 1843 en *Aanteekeningen van* dr. FOKKER.

BECIUS (JOHANNES). Geboren te Middelburg in 1626, was waarschijnlijk een zoon van den predikant ISAAC B; den broeder van AEGIDIUS B., predikant te 's Gravendeel enz., overleed 1642, wiens merkwaardig *Album amicorum* sedert 1886 aan het Zeeuwsch genootschap behoort. JOHS. B. werd kandidaat in de godgeleerdheid, en was predikant onder het Kruis of van den zoogenaamden Olijfberg. Onbesproken van zeden, werd hem zijne kerkelijke attestatie geweigerd wegens zijne leerstellingen, wat hem in de pen gaf eene *Apologia modesta etc.* 1668. In Juli van dat jaar werd dat boekje door den Middelb. magistraat streng veroordeeld, en BECIUS gelast om de stad en de provincie te ontruimen terwijl in de kerken tegen zijne dwaalleer gewaarschuwd werd. De schrijver begaf zich naar Amsterdam, en bleef het antwoord niet schuldig, wat de regeering van Middelburg zóó verbitterde, dat zij een zijner werkjes door den beul lieten verbranden. Tot verdediging zijner stellingen heeft BECIUS tot 1690 nog menig strijdschrift in het Latijn of Nederlandsch het licht doen zien Hij schijnt te Amsterdam in hoogen ouderdom gestorven te zijn. Zie *Biographisch woordenboek enz.*

BEECKMAN (ISAAC). Geboren te Middelburg omstreeks 1585 (VAN DER AA noemt 1570) uit ABRAHAM B. (die zich uit Engeland daar had gevestigd) en SUSANNA VAN RHEE. Hij studeerde te Leiden, werd dokter in de geneeskunde, doch was ook in letterkunde zóó ervaren, dat hij in 1627 benoemd werd tot rector der latijnsche scholen te Dordrecht, en later den titel van hoogleeraar kreeg. Hij overleed den 20 Mei 1637. Vooral is hij bekend door zijne betrekking tot DES-

CARTES. Door zijn broeder ABRAHAM B. (overleden als rector a°. 1663 oud 56 jaren, te Tholen. Zie *Zelandia illustrata*, bl 492) werden in 1644 enkele zijner geschriften uitgegeven. Zie over hem DE LA RUE a. w. en *Biographisch woordenboek*.

BEKKER (ELISABETH). Geboren den 24 Juli 1738 te Vlissingen uit JAN B, (1694—1783) makelaar aldaar en JOHANNA BAUDRIE. Zij was de jongste van zes kinderen, waaronder nog éen meisje, en verloor vroeg hare moeder, wat misschien ook al medewerkte tot eene avontuurlijke genegenheid voor een jongen vaandrig MATHEUS GARGON. Des zomers was zij veelal op het buitentje ALTIJD WEL, aan den kleiweg gelegen van Vlissingen naar West-Souburg, niet ver van het slot St. Aldegonde. Den 18 November 1759 trad zij in den echt met den 52-jarigen weduwnaar ADR. WOLFF, predikant in de Beemster.

Na een genoeg bekend leven overleed zij te 's-Gravenhage den 5 November 1804 en werd te Scheveningen begraven. In de doodadvertentie wordt van driejarig lijden gesproken, welke advertentie onderteekend is door hare zusters-dochter JOHANNA LAURENTIA TEERLINCK weduwe ADR. VAN CRIMPEN (predikant te Wijk aan Zee) en A. DEKEN. Vgl. over deze begaafde vrouw VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken, waarbij nog te voegen zijn H. FRYLINK, *Elisabeth Wolff geb. Bekker en Agatha Deken*, Amst. 1862 en 1863; dr. J. VAN VLOTEN, ELISABETH WOLFF geb. BEKKER, *Levens en karakterbeeld eener groote vaderlandsche vrouw en schrijfster*, Haarlem 1880; dr. JOHS. DYSERINCK, *Hulde aan* BETJE WOLFF *en* AAGJE DEKEN, Middelburg 1884; *Zelandia illustrata*, dl I, bl. 551 en *Vervolg* 1885, bl. 25, en alles wat vermeld wordt in (WILLEM VAN DER OS) *Catalogus der tentoonstelling van boeken enz. betrekking hebbende op* ELISABETH WOLFF *geb.* BEKKER *en* AAGJE DEKEN, *te Vlissingen bij de onthulling van het gedenkteeken op 24 Juli* 1884, Utrecht 1885.

De hoogleeraar J. KONIJNENBURG hield in de afd der Bataafsche maatschappij van taal- en dichtk. den 14 Maart 1805 eene lofrede op de begaafde vrouwen, uitgegeven te Amsterdam in 1805. (Zie *Letteroefeningen*, 1805, bl. 411 ; *Kunst en letterb.* 1805, bl. 138, 196). JOAN GEORGE HOLTZHEY vervaardigde een gedenkpenning ter gedachtenis der Bat. kunstvriendinnen (*Kunst en Letterb.*, 1805, bl 155).

In de verzameling zijn een paar brieven van haar. De hoogleeraar TE WATER stond in levensbeschouwing te ver van deze schrijfster af om haar onbevooroordeeld te kunnen waardeeren en meent zelfs dat in het *Geschrift eener bejaarde vrouw*, 's-Grav. 1802 de bijbel, de godsdienst, en vooral de leer der Hervormde kerk bespot en gelasterd worden (*Vaderl. letteroef.*, 1803, bl. 178, *Vaderl. bibl.*, dl. VII, bl. 86).

BELL (THEODORUS VAN DER). Geboren te St. Annaland den 19 September 1720 uit JOHANNES V. D. BELL van Rotterdam, predikant aldaar van 1699—1732, en CORNELIA VAN DER SCHAAR. In Mei 1743 proponent geworden, werd hij in Januari 1744 predikant te Rockanje, en in Januari 1752 te Rijnsburg, waar hij tot zijn overlijden den 1 April 1794 bleef. Hij was gehuwd met MARIA GIBBES (overleden 1 October 1790), en liet 5 kinderen na waaronder JOH. GIBBES VAN DER BELL predikant te Veenhuizen en ANT. JOH. VAN DER BELL, predikant te Schermerhoven. Zijn portret door H. POTHOVEN in 1772 werd door J. HOUBRAKEN gegraveerd.

Zijne uitgegeven werken worden vermeld in VAN DER AA, *Biographisch woordenboek*. In een levensbericht wordt geroemd zijn vriendschappelijk verkeer, trouwe ijver in zijn bediening, de zorg voor zijn gezin en voorbeeldige levenswandel.

In de verzameling is een brief dd. Rhijnsburg 25 Maart 1788 met de toezending van zijn portret en de opgaaf van enkele bijzonderheden aan J. W. TE WATER; alsmede een brief dd. 23 Mei 1791 aan zijn neef, den Leidschen predikant ROLDANUS, over een werk, hem door de classis opgedragen.

Zie van der Aa, *Biographisch woordenboek; Zelandia illustrata*, dl II, blz. 349.

BELLAERT (Jacob). Geboren van Zierikzee, woonde in 1485 te Haarlem, en drukte daar de vertaling van het werk Bartholomeus van Glanville, *Van der proprieteiten der dingen.* Het geslacht Bellaert was in Zierikzee zeer bekend en als het hetzelfde is als Bollaert, zou de familie uit Reimerswaal afkomstig zijn.

BELLAMI (later BELLAMY) (Jacobus). Geboren te Vlissingen den 12 November 1757 uit Jaques B., afkomstig uit Zwitserland, doch geboren te Maastricht, chercher of kommies te Vlissingen, en Sara Hoefnagel, afkomstig van onder Koudekerke. Men heeft wel eens gefluisterd, en Bellamy scheen het zelf te gelooven, dat er, door vader of grootvader, aanzienlijker bloed door zijn aderen vloeide.

Bij de werken, door van der Aa in *Biographisch woordenboek* genoemd, kunnen nog gevoegd worden: *Vaderlandsche letter-oefeningen*, 1791, dl. I, bl. 44. *Algemeene Vaderlandsche bibliotheek*, dl. IV, 4e st. H. W. Sels, *Werken*, Campen 1792. P. J. Heron, *Letterkransje*, 1803, blz. 95. *Boekzaal der geleerde wereld*, 1817, blz. 164. *Recensent ook der Recensenten*, dl. III, blz. 667. Idem, dl. IV, *Mengelwerk*, blz. 261. Tydeman en van Kampen, *Mnemosyne*, IVe dl over B. en van Sonsbeeck, id. IIe stuk. Aan Klein door B.

In *Recensent* 1822 II, blz. 508 bracht Franoijntje de Boer lof aan de stichters der gedenkzuil. Zie verder J. H. v. d. Palm, *Mijne herinneringen aan B*, in *Redevoeringen en Verhandelingen*, Amst., 1818 enz. J. van Vloten, *Uit B. brieven en nagelaten papieren*, in *Archief Zeeuwsch genootschap.* Dr. Johs. Dyserinck, *Ter nagedachtenis van Jacobus B.*, Middelburg 1881. *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 551 en *Vervolg* 1885, bl. 24.

Het genootschap bezit, behalve het portret door Kuylenburg

vele gedichten en brieven afkomstig van J. W. TE WATER, die hem in zijne eerste schreden op den weg van kennis voorthielp; van N. C. LAMBRECHTSEN, die hem geldelijk steunde en van mr. A. F. SIFFLÉ, die deze geschriften geërfd had van FRANCINA BAANE, eene tante zijner echtgenoot. Op den 11 Maart 1886 herdacht de „Kunstkring" te Utrecht BELLAMI's sterfdag op 12 Maart 1786, bij welke gelegenheid plaats had eene tentoonstelling der werken van en over dezen dichter.

BENDORP (CAREL FREDERIK). Geboren te Sas van Gent 9 Februari 1736 uit JOHAN CHRISTIAAN HENDRIK B., officier in dienst van de Staten (overleden 1746), en MARIA CATH^A NEUKIRCHEN. Hij vestigde zich in 1786 voor goed als schilder en graveur te Dordrecht. Hij was gehuwd met ELISABETH DE HAAS (overleden 1780), waaruit kinderen, en vervolgens met VAN GELDER. B. overleed te Dordrecht den 3 October 1814. Zie *Biographisch woordenboek* en *Zelandia illustrata*, II.

BENTHEM (SALOMON VAN). Geboren te Middelburg den 6 Juni 1769 uit JOHS. VAN B. en MADELINA JACOBA DE SMITH. In 1801 vestigde hij zich als boekhandelaar en uitgever in zijne geboortestad, en verkreeg spoedig door ijver en nauwgezetheid eene bloeiende zaak. Menig belangrijk werk zag door hem het licht en van 1807—1827 was hij uitgever van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen. Hij overleed ongehuwd den 22 November 1843.

BERGHE (WILLEM JAN VAN DEN). Geboren te Middelburg den 14 October 1823 uit PIETER ENGELSZ. V. D. B. en ELISABETH LOUWRINA DE GRUSON. Na eerst op een kantoor werkzaam te zijn geweest, ging hij in 1845 naar Antwerpen onder de leiding van den Middelburgschen schilder ABR. VAN DER WAEIJEN PIETERSZEN en had op de Brusselsche expositie van 1848 reeds veel succes. Van 1847—1851 deed hij studie-

reizen naar de Ardennen, het Schwartzwald, Beijeren, Tyrol en was van 1853 tot 1862 in 's-Gravenhage gevestigd. Daarna kwam hij te Middelburg wonen, waar hij ook onderwijs in het teekenen geeft. Vooral als landschapschilder heeft hij een goeden naam.

BERGMAN (JEAN THEODORE). Geboren den 24 April 1795 te Vlissingen, waar zijne moeder CHARLOTTE ELISABETH, toen bij hare ouders DANIEL THEOD. HUET en ESTHER JOLY logeerde, daar zijn vader CHRISTOFFEL CAREL MARTIN BERGMAN, kapitein bij een regement Schotten in staatschen dienst, toen uitgeweken was. Hij studeerde te Leiden, en promoveerde in 1819 eerst in de godgeleerdheid en vervolgens in de letteren. Dat TE WATER enkele brieven van B., o. a. het biljet, waarmede hij zijne dissertatie dd. 4 December 1819 ten geschenke zond, bewaarde, schijnt een blijk der groote verwachtingen die men van B. had. Rustig gingen de dagen van den veelwetenden, maar naar men meenen zou, voor het woelige leven minder geschikten man, voorbij. Hij was onder-bibliothecaris aan de Leidsche hooge school, bleef ongehuwd en stierf den 24 November 1878. Zie zijn leven, door hem zelf beschreven in de levensschetsen der maatschappij van Nederlandsche letterkunde, met een toevoegsel door dr. W. N. DU RIEU

BERLEKOM (JOHANNES JACOBUS BERDENIS VAN). Geboren den 20 December 1794 te Middelburg uit mr. DANIEL ALEXANDER B. v. B en CATALINA LUTEYN. Hij studeerde te Leiden, promoveerde in 1820, en vestigde zich als advocaat te Middelburg. Hij bekleedde aldaar een aantal betrekkingen met zeldzamen ijver en nauwgezetheid, en was raadsheer in het provinciaal gerechtshof van Zeeland. Hij was gehuwd met MARIA CATHARINA ERMERINS, en overleed na een lang lijden den 31 Januari 1846, nalatende 3 zoons en 2 dochters. Van hem is, voor zoover ik weet, alleen gedrukt een werkje *Geschiedkundig overzigt over de Bewaarscholen*, Midd. 1842.

Mr. A. F. Sifflé gaf in 1847 eene korte levensschets van hem uit. Vgl. *Biographisch woordenboek.*

BERMAN (Joost). Geboren 9 Januari 1793 uit Maarten B. en Geertruida der Weduwen, welgestelde lieden uit den landbouwenden stand te Ouwerkerk bij Zierikzee. In 1814 kwam hij te Leiden, en studeerde in de rechten. Eerst advocaat te Zierikzee, werd hij later griffier bij de rechtbank aldaar.

Hij schreef veel in tijdschriften, en was een der redacteuren van den Zeeuwschen almanak. In de onrustige dagen van 1830 en 1831 weerde hij zich dapper om door gelegenheidsgedichten de geestdrift gaande te houden. Na den kerkbrand van 7 October 1832 gaf hij in 1834 eene *Geschiedkundige beschrijving der St. Lievens Monsterkerk te Zierikzee* uit, waarover hij nog met Dresselhuis in de Middelburgsche courant aan het haspelen raakte Berman was gehuwd met Neeltje Sevenhuizen en had een talrijk gezin, waarvoor de zorg hem zoozeer drukte, dat het niet best met hem is afgeloopen. Hij stierf den 8 Maart 1855.

BERNARDS (Christ. en Laurens) waren in het midden der zeventiende eeuw schilders en kaartemakers te Middelburg. *Zelandia illustrata*, I, 692, 750 enz.

BERONICIUS (Petrus Josephus). Vermoedelijk een verloopen monnik, die zich in het midden der zeventiende eeuw te Middelburg als schoorsteenveger en potsenmaker vestigde. Hij bezat eene verwonderlijke gaaf om in het Grieksch, Latijn of Nederlandsch voor de vuist verzen te maken, en sprak een aantal talen zoo gemakkelijk alsof het zijne moedertaal was, waarvan de la Rue in zijne aanteekeningen een voorbeeld mededeelt (*Middelburgsche courant*, 1886). Hij was echter zeer slordig van leven en versmoorde, dronken zijnde, in een der Middelburgsche grachten. Zijn lijk werd den 24 Februari 1673 op het Oude kerkhof begraven. Bijzonderheden over dezen „incom-

parable improvisateur" zijn te vinden in de verschillende uitgaven zijner gedichten, vooral vóór de *Georgarchontomachia of Boeren- en Overheidsstrijd*, *beschreven door* P. RABUS, die zijne berichten meest putte uit A. BORREMANS, *Variae lectiones*, Amsterdam, 1676. Vgl. *Navorscher*, dl. I, II, IV, V en VIII. enz.

BERSE (CASPAR), ook genoemd JASPER BARSE of BARTSOEN, GASPAR BARZAEUS, GASPAR BELGA of JASPER DE NEDERLANDER, werd te Goes in 1515 uit behoeftige ouders geboren. Men zegt, dat zijn vader FRANCISCUS, en zijne moeder AGNES heette De bevattelijkheid van zijn geest deed hem door zijne ouders tot de studie bestemmen, en toen hij in zijn vaderstad de lagere scholen had afgeloopen, viel hem de onderscheiding te beurt, onder het uitgelezen drietal te behooren, dat de stad Goes telken jare aan de Hoogeschool te Leuven leveren mocht. Hij volgde de lessen der wijsbegeerte, waarin hij in 1536 den graad van meester ontving. Om de een of andere reden verliet hij de studie, ging in krijgsdienst, en woonde de oorlogen tusschen KAREL V en FRANS I bij. Daarna kwam hij in Portugal, waar hij in April 1546 in de orde der Jesuiten werd opgenomen. Twee jaren later ging hij als zendeling naar Indië, waar hij spoedig met den heilig verklaarden FRANCISCUS XAVERIUS in aanraking kwam, en zóó ijverig werkzaam was, dat hij de apostel van Ormuz werd genoemd. In 1552 kreeg hij de benoeming tot rector van het collegie te Goa, en tot provinciaal van geheel Indië. Ontzaglijk groot was de ijver en werkzaamheid van dien waardigen zendeling, die rijke vruchten van zijn onvermoeiden arbeid plukte. Door overspanning uitgeput ontsliep BERSE den 18 October 1553, acht en dertig jaren oud. Men heeft van dien merkwaardig begaafden man *Litterae Indicae* Lov., 1556, en de Ormutijnsche brieven in JAC. SCHIPMAN, *Epistolae Indicae*, Lovan, 1566. NIC. FRIGAULT schreef zijn leven *Vita* GASPARIS BARZAEI BELGAE *Soc. Jes.*, *B.* XAVERII *in India Socii*, Antv., 1619. In 1870

zag te Rotterdam bij G. W. VAN BELLE het licht GASPAR BERSE *of de Nederlandsche* FRANCISCUS XAVERIUS. *Eene bijdrage tot de geschiedenis der Societeit van Jezus in Indië van* 1546—1553 *door* W. v. N., *Soc. Jes.*, 406 blz. met afbeeldingen. Vgl. ook GERDES, *Floril. libr. rariorum*, p. 34; dr. R. A. S. PICCARDT, *Bijzonderheden over Goes*, blz., 185 en denzelfden in *Jaarboekje Zeeland*, 1854.

BESTEBEN (M. F.) schreef *Vlissinghen geus, of Vlissinghens verwerpinghe van 't Spaensche juk enz. Geschied den* 8 *April* (*zijnde Paeschdag*) 1567, Amst., 1646 4°.

BETHE (JOHAN GEORGE). Geboren te Zierikzee den 4 Juli 1824 uit JOHANNES TOBIAS B. en WOUTERINA VAN DE POLDER. Sedert 1849 werkzaam, en thans commies-griffier, op de secretarie zijner geboorteplaats; alsmede secretaris en ontvanger der gemeente Noord-Gouwe (1851), en secretaris der gemeente Kerkwerve (1855). Hij schreef onder den naam PHILEMON schetsen in verschillende tijdschriften, zooals *Leeskabinet*, *Europa*, *Stads- en Dorpsbibliotheek* en *Christoterpe*, en gaf afzonderlijk uit *Drie snippers uit mijne portefeuille*, *Een dagboek enz.* Eene ongeneeslijke doofheid verhinderde hem zich naar wensch op letterkundig gebied verder te ontwikkelen.

BEUKELAAR (CORNELIS). Waarschijnlijk geboren te Amsterdam, werd predikant te Kerkwerve en Noord-Gouwe, in 1619 te Haamstede; in 1627 te Veere en aldaar emeritus den 25 Mei 1665. In 1645 was hij legerpredikant in Vlaanderen en nam na de overgave van Hulst den 4 November 1645 met zijn ambtgenoot PIETER LODEWIJKS aldaar den dienst waar. Hij schreef *Jehova Nissi ofte Keeten-slachs-gedenckteeken enz*, Middelburg 1631, 4°. *Schrick van Vlaanderen en Brabant enz., in* 1645 *enz*, Middelb., 1646 4°. *Spiegel voor de jeugd*, *wreede tyranniën in Duitschland*, *Nederland*, *Frankrijk*, *Ierland*, *West-Indië*, *Formosa en inzonderheid in de valleyen van Piemont*, Midd., 1664 4°.

BEUSEKOM (ADRIAAN GERARDUS). Geboren te Middelburg den 21 December 1786 uit JAN B. Jr. en JOHANNA CORNELIA KARIJN, was notaris aldaar. Hij overleed den 2 Mei 1824. In de verzameling is van hem eene akte van ontslag als lid van het korps gewapende jongelingen te Middelburg den 26 October 1798, en een *Verhaal van de merkwaardige voorvallen te Middelburg van 22 November* 1813—30, *April* 1814 HS. Uit zijne nalatenschap kreeg het Genootschap den gouden penning op de Groote vergadering van 1651.

BEVERLAND (ADRIANUS). Werd in 1651 zeer waarschijnlijk te Middelburg geboren, hoewel ik zijn naam niet op de doopregisters der Nederduitsch-Hervormde gemeente vinden kon. Vermoedelijk behoorde zijne familie tot den gegoeden handelsstand, doch hij gaf breed op van zijne aanzienlijke afkomst, schreef onder zijn wapen *Generoso sanguine natus;* ook in zijn testament wordt van geslachtlijsten gewag gemaakt. Te Leiden, waar hij in September 1673 op de academie kwam, was hij spoedig bekend, zooals de latere burgemeester P. BODDAERT aan PIETER DE LA RUE vertelde, als een aartsliefhebber van de allervuilste geilheden, en liet hij het aan den bisschop DELLA CASA (1503—1556), vermoedelijk ten onrechte, toegeschreven werk *Laus pedastriae* op zijne kosten drukken, om aan zijne kennissen rond te deelen. Aan vermogen, dat hij echter met lichtmissen verkwistte, ontbrak het BEVERLAND niet. In het geschrift, aanvangende „*Although my honesty is sheltered with a bulwark of virtues*" geeft hij op in 1675 als het vierde deel der nalatenschap zijns vaders ontvangen te hebben 2225 £ st. (26700 gl.). Hij blonk uit door vernuft en geleerdheid, en had belangrijke verzamelingen boeken, schilderijen, penningen en schelpen. Zijn boekje *Justinianaei de stolatae virginitatis Jure*, waarvan de druk van 1680 meest bekend is, doch dat waarschijnlijk reeds vroeger het licht zag, en niet minder zijn *Peccatum originale* etc (1678), dat met zijn naam in het volgende jaar

herdrukt werd, brachten hem in moeielijkheden. De vierschaar der academie legde hem in 1676 eene boete op van 100 dukatons, en veroordeelde hem om in het openbaar God, en ieder dien hij door zijne detestabele opiniën mocht hebben gelaideerd, om vergiffenis te bidden, zijn handschrift *de Prostitubilis veterum* over te leveren en bande hem voor altijd uit uit Holland, (Zeeland?) en West-Friesland.

Beverland verhuisde toen naar Utrecht, waar hij *Vox clamantis in deserto* schreef, doch spoedig ontzegde hem de stadsregeering het verblijf aldaar. Nu vertrok hij, met het overschot van zijn vermogen, volgens zijne aanteekeningen nog bedragende ruim 6000 aan geld en 3600 gl. aan boeken, naar Engeland, studeerde te Oxford, werd J. utr. doctor, en schijnt door invloed van Isaac Vossius met een inkomen uit de kerkelijke goederen te zijn ondersteund. In 1685 ontving hij aldaar een legaat van 24000 gl. van zijn schoonvader Bern. de Gomme, en in 1695 van zijn broeder 1200 gl.; van 1683—85 was hij in betrekking bij Vaughan als gentleman of horse. Toen in 1689 curatoren der Leidsche academie van mr. G. J. Vossius, raadsheer in het hof van Vlaanderen te Middelburg, voor meer dan 33000 gl. boeken en handschriften kochten uit de bibliotheek van zijn vader Isaac, ontstond daarover een proces, waarbij de voorlichting van Beverland noodig scheen, wat te weeg bracht dat zijne ballingschap door prins Willem III opgeheven werd. Spoedig bracht zijne losse levenswijs hem weer in schulden, en hij was genoodzaakt zijn boeken en rariteiten tot geld te maken wat hem bijna 9 mille opbracht. Const. Huygens verhaalt in zijn journaal, dat Beverland aan den koning den grooten atlas van Blaeu met gekleurde prenten wilde verkoopen Zijn curieus testament dd. Januari 1704, waarbij hij zijne nicht Catharina, dochter van Christoffel B. tot universeele erfgenaam benoemde, is afgedrukt in *Archief Zeeuwsch genootschap*, dl. III, blz. 151.

Voorspoedig ging het hem in Engeland niet, hoewel zijne

groote letterkundige talenten niet onopgemerkt bleven. Volgens zijne mededeelingen werd hij door laster hevig vervolgd. Hij schreef enkele hevige schotschriften, wat hem weder zeker niet weinig vijanden bezorgde. Omstreeks 1712 zou hij zinneloos geworden en spoedig daarop ellendig gestorven zijn. Het berouw waarvan hij in zijne in 1698 uitgegeven verhandeling *de fornicatione cavenda admonitio etc* getuigt, schijnt dus geene stoffelijke verbetering te hebben aangebracht.

Zijne aanteekeningen op HORATIUS, JUVENALIS en PERSIUS zijn nog in de bibliotheek te Hamburg, en vermoedelijk afkomstig uit de bibliotheek van mr. W. VAN ASSENDELFT, in 1741 in den Haag verkocht. Zij zijn geschreven in eene doorschoten uitgaaf van *Juvenalis et Percii satyrae*, Amst. 1642, 12°.

Het is jammer dat de aanteekeningen van JOH. DE MEY verloren geraakt schijnen, waarin ook, volgens aanteekening van DE LA RUE, van BEVERLAND gesproken wordt. VAN BIJNKERSHOEK, die hem kende, vermeldt hem in de *Haagsche Mercurius*, 2e. dr., bl. 39.

Zijne portretten, die hij waarschijnlijk op eigen kosten vervaardigen liet, worden beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 358

Van hem is in de verzameling een brief aan prof. GRONOVIUS, waarin geklaagd wordt over vervolging, verdrukking en geldgebrek, en een Latijnsche brief van J FRISH aan hem, zijn tractaat PERINI DEL VAGO, *De tribus impostoribus*, en dat beginnende *Although my innocence etc.*

Behalve de reeds genoemde en door VAN DER AA opgegeven werken wordt BEVERLAND vermeld door DE RHOER in *Feriae Daventr.* in add. et corrigenda; enkele Latijnsche brieven komen voor in *Nova sylloge epistt.*, vol. I, bl. 417.

BEVERLAND (JOHANNES), volgens DE LA RUE een broeder van ADRIAAN Naar eene aanteekening van prof. TE WATER zou hij in Lillo zijn geboren, studeerde te Leiden en promoveerde in 1660 met eene dissertatie *de Anno et Sab-*

batto., wat echter niet blijkt uit het *Album stud* In de verzameling is een brief van hem, waarin hij klaagt over onthouding van het hem toekomende en deerlijke armoede dd. 5 Juni 1688. Hij was predikant te Yarmouth, en gaf in 1679 te Middelburg eene vertaling eener leerrede uit bij de inwijding der kerk te Flixton. Later werd hij predikant te Waterlandkerkje in Staats-Vlaanderen. In *Zelandia illustrata* is een biljet aan de classis van Walcheren door J. B., dd. Hulst 1647.

BIERMAN (JOH.) was volgens VAN DER AA afkomstig van Deventer, (te Leiden was echter a°. 1677 student JOH. ADR. BIERMAN, geb. 1657 in Silesie). Hij werd predikant te Kervenheim bij Kleef in 1704, en nadat de senaat van Harderwijk hem in 1709 eershalve doctor had gemaakt, hoogleeraar te Herborn. In 1709 werd hij te Middelburg beroepen en in 1710 hoogleeraar gemaakt. Hij overleed den 22 Juni 1722.

DE LA RUE verhaalt van den goedigen geleerde, dat zijne eerste vrouw zulk eene heks was, dat zij te Herborn de ladder, waarmede de professor naar zijn studeervertrek klom wegnam. Zij plaatste die niet weder voordat haar echtgenoot een taak (in geldswaarde) had afgedaan, en dan pas mocht hij naar beneden komen om te eten.

De door hem uitgegeven werken worden door VAN DER AA opgegeven; zijne openingsrede te Middelburg is in de provinciale bibliotheek. Vgl. *Biographisch woordenb.*, *Zelandia illustrata* enz.

BIESELINGEN (JOACHIM HUBRECHTS VAN). Hij was geneesheer te Middelburg, en schreef *Het licht der Medicijnen en Cyrurgien enz., geprint t' Antwerpen op die Lombaarden veste in den Witten Hasewint bij* JAN VAN GHELEN (1567). De Nederl. maatschappij tot bevordering der geneeskunde kocht in 1865 dit zeldzaam boekje voor *f* 25. *Aanteekeningen van* dr. A. A. FOKKER.

BIEZELINGEN (CHRISTIAAN JANSZ. VAN). Een schilder te Delft in 1558 geboren, was vooral bekend door het wel-

slagen zijner portretten, waaronder eene schets van prins WILLEM en van diens moordenaar vooral werden geprezen. Hij vertoefde later lang in Spanje doch kwam, na het overlijden zijner vrouw, in Middelburg waar hij hertrouwde en in 1600 stierf.

BILS (Jhr. LOUIS DE), heer van Coppendamme en Boonen, een paar weinig bekende plaatsen in Vlaanderen. Volgens VAN DER AA zou hij in Amsterdam geboren zijn, doch de familie was uit België afkomstig. Reeds vroeg was ontleedkunde zijne liefhebberij-studie en werd zijn naam door een paar, naar veler oordeel, zeer merkwaardige uitvindingen op dat gebied, veel besproken. Hij woonde een tijdlang in Staats-Vlaanderen en was in 1669 baljuw van Aardenburg, eene betrekking toen als eene sinecure beschouwd. Zes jaren vroeger was hij hoogleeraar te Leuven, en in 1669 werd hij professor aan de illustreschool te 's Hertogenbosch, wat hij tot zijn dood in 1671 gebleven is.

Zijn geslacht wordt menigmalen in Staats-Vlaanderen genoemd. In 1688 kocht (vermoedelijk) zijn neef PIETER CAREL DE BILS VAN COPPENDAMME enz. gecomm. raad van Zeeland, overleden 1679, getrouwd met SUSANNA VAN VRIJBERGHE, een deel der heerlijkheid Vossemeer, en diens neef, de luitenant-kolonel PIETER DE BILS maakte in 1712 een belangrijk legaat aan de kerk te Philippine Zie over de werken van LOUIS DE BILS het *Biographisch woordenboek*, maar vooral dr. A A. FOKKER in *Ned. tijdschrift voor geneeskunde*, 1865, als ook *Journaal van* CONST. HUYGENS, dl. I, bl. 182 en *Zelandia illustrata*, dl. II, bl 356, 671.

BINSBERGEN (JOHANNUS FREDERICUS VAN). Geboren te Rotterdam den 23 Mei 1808 uit JAN VAN B. en NEELTJE HELDERMAN. Hij studeerde te Leiden van 1826—1830 en werd in September 1833 predikant te Schore en Vlake en in 1854 te Den Hoek bij Neuzen. Den 1 October 1886 werd

hij emeritus en is thans te Terneuzen gevestigd. Hij schreef *Korte geschiedenis der kerkelijke gemeenten van Schore en Vlake*, Zierikzee 1845; *Drietal verhalen*, Schoonhoven 1851 en vele vertalingen in verschillende tijdschriften, sommige in vereeniging met zijne echtgenoote mevr. VAN BINSBERGEN—COSTERMAN. Zie over deze pastoriebewoners te Den Hoek in *Eigen Haard* 1880, bl 112.

BLANCX (JAN ADRIAANSZ.). Afstammende uit het oud adelijk geslacht van Ierseke, was dijkgraaf van de Breede-Watering, een der onderteekenaars van de satisfactie van Goes (1577), en een man met lof in de geschiedenis van Zuid-Beveland bekend. Zijn zoon NICOLAAS B. was gecommitteerde raad van Zeeland (1578) en afgevaardigd bij het sluiten der Unie van Utrecht. Hij is waarschijnlijk in 1581 gestorven, daar hij in Januari 1582 in de laatste commissie door JACOB VALCKE opgevolgd werd. In de *Zelandia illustrata* is een eigenhandige brief dd. 2 Augustus 1572 van JAN DE AYALA aan JAN AZ. BLANCX, toen te Antwerpen. Zie over hem VAN DE SPIEGEL, *Satisfactie van Goes*, *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 80, 457, dl. II, bl. 334.

BLANKAART (NICOLAAS) of BLANCARDUS. Geboren te Leiden den 11 December 1625 uit STEVEN B. en ANNA VAN HEEMSKERK uit Heusden, overleden 1625 (zie *Biographisch woordenboek*), (VAN DER AA noemt verkeerd 27 December 1624), studeerde te Leiden, werd in October 1648 hoogleeraar te Steinfurt en raad van den vorst van Benthem. In September 1650 kwam hij te Middelburg als hoogleeraar in de geschiedenis en politica, op eene jaarwedde van *ƒ* 500 (*Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 334). In 1655 werd hij, in plaats van ISAAC VOSSIUS, historieschrijver van Zeeland. Hij woonde, vrij aanzienlijk, in de langeviele, was een man van veel invloed, doch had, door zijn lastig humeur, ook niet weinig vijanden. In de *Notulen van den raad van Vlaanderen*

(Januari 1661) wordt verhaald, hoe de professor, in weerwil van een verbod, toch possessie bleef nemen van een plaats in de kerkbank van dat college, waarom er twee deurwaarders gesteld werden, belast om hem met alle mogelijke discretie te weeren. DE LA RUE deelt in zijne aanteekeningen mede, dat hij door dat ongenoegen hunkerde naar elders, getrouw aan zijne zinspreuk *Incerta quo fata trahunt*. Zoo hoorde hij te Middelburg een schip uitroepen naar Friesland en zeide tot zijne vrouw: „dat is de stemme Gods; wij moeten naar Friesland." En zoo gebeurde het ook. Hij was in Juni 1664 te Harderwijk in de geneeskunde gepromoveerd, en zette zich nu neer als geneesheer op Sickenga-state et Heerenveen. Negen maanden daarna werd hem door de prinses weduwe van den stadhouder het toezicht opgedragen over de letteroefeningen van den tienjarigen HENDRIK CASIMIR. In November 1669 werd hij benoemd tot hoogleeraar in de Grieksche taal en geschiedenis te Franeker, waar de levenswijs van dezen vurigen Voetiaan en kerkelijken ijveraar meer dan eens moeilijkheden te weeg bracht. Tot 1690 bleef hij werkzaam toen hij ziek werd en zoo tot den 15 Mei 1703 leefde. Hij was in Februari 1650 gehuwd met MARIA, dochter van den rekenmeester MATHEUS EVERSDIJK te Goes, overleden 1674, waaruit een zoon en twee dochters.

Zijn portret wordt beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 88. Op de verkooping van dr. MUNNIKS VAN CLEEF te Utrecht 1862, was een levensgroot portret van hem, en een ander van hem en zijne vrouw, door W. EVERSDIJK. Zijn wapen was: in zilver een St. Andrieskruis van keel en in ieder vierde deel des kruisses 3 herminen. Zie over hem en zijne werken *Biographisch woordenboek*, maar vooral BOELES, *Frieslands hoogeschool*, uitgegeven door het Friesch genootschap en A. C. DUKER, *Tien jaren uit de heerschappij der kerkel. tucht binnen Franeker* in *Archief der Nederl. kerkgeschiedenis*, 1885.

BLANKAART (STEVEN) of BLANCARDUS Geboren te Middelburg den 24 October 1650 uit N. B. en MARIA

Everdijk Hij werd eerst bij een apotheker geplaatst, studeerde later, en werd in December 1674 doctor in de wijsbegeerte en geneeskunde. Hij vestigde zich te Amsterdam en huwde aldaar met Isabelle de Carpentier, waaruit een zoon mr. Willem B., raadsheer in de kamer van justitie van Vianen, Ameide enz. S. Blankaart overleed te Amsterdam den 23 Februari 1702. Zijne vele werken waren in het vorige jaar vereenigd te Leiden uitgegeven onder den titel *Opera medica*, *theoretica*, *practica et chirurgica*. Vele dier geschriften werden in het Engelsch en Duitsch vertaald, en zijn *Lexicon Medicum* vele malen, o. a. in 1832 nog in Duitschland herdrukt. In den *Catalogus der Maatschappij van letterkunde* wordt *Alle de werken van Lucianus den Samosatener nieuwlijks uit het Grieksch vertaald door S. B.* (M. D.). Met platen van R. de Hooghe, Amst. 1679, 2 dln., ook aan Stefanus Blankaart toegeschreven.

Verschillende portretten van hem, sommige met zijn spreuk *Dominus providebit*, worden beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 357. Men zie over hem *Biographisch woordenb.*, als ook Boeles, *Frieslands hoogeschool*, in het leven van zijn vader.

BLASIUS (Gerardus) was een zoon van Gerard B, een bouwkundige in dienst van den koning van Denemarken, doch meest in Amsterdam gevestigd. Hij zou in het begin der zeventiende eeuw geboren zijn te Oostvliet, een dorp bij het voormalige Wulpen in Cadzand. In het *Album stud. L. B.* vind ik a°. 1645 een 20-jarigen student van denzelfden naam als uit Holstein afkomstig opgegeven. Deze vestigde zich als geneesheer te Amsterdam, waar hij hoogleeraar werd en bibliothecaris der stad. Hij overleed den 25 Maart 1695. Zie over hem en zijne vele geschriften *Biographisch woordenboek*.

BLIECK (Daniel de) was schilder en bouwkundige te Middelburg in de tweede helft der zeventiende eeuw; ook schijnt hij opzichter bij de Zeeuwsche munt te zijn geweest.

In *Zelandia illustrata* zijn vier teekeningen van de Staatsche en Engelsche vloten voor Walcheren op 5 en 6 Augustus 1666, gezien van den Middelburgschen abdijtoren, door J. BLIECK (lees D. DE BLIECK), en zeven bladen met teekeningen in O. I. inkt van de instrumenten om het geld niet meer te slaan maar te schroeven, door DAN. DE BLIECK, pict. et archit. 27 Februari 1671, (*Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 84 en 245). Vgl. *Biographisch woordenboek.*

BLIJHOOFT (ZACHARIAS). DE LA RUE acht het onzeker of die, naar mijn inzien, nog te weinig gewaardeerden „historie- en portretschilder," een Middelburger was, (*Geletterd Zeeland*, bl. 481). Zijne familie was hier echter lang gevestigd, en in 1599 wordt FRANÇOIS BLIJHOOFT als een gegoed man opgenoemd, (*Archief Zeeuwsch genootschap*). Eene kleindochter, (misschien) FRANÇOISE BLIJHOOFT, trouwde met JACOB DU RIEU, waaruit eene dochter BARBARA, vermeld *Staten notulen* 1677. Ook ZACHARIAS schijnt niet onbemiddeld te zijn geweest, daar hij de buitenplaats Hoogerzaale buiten de Seispoort bewoonde, (*Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 657).

Hij heeft vele portretten vervaardigd, dat van JOHAN SCHORER, a°. 1667, is in het kabinet van het Zeeuwsch genootschap. Die van DANIER GRAVIUS, WILHELMUS MOMMA en JOHANNES DE MEY worden in *Zelandia illustrata* beschreven. Ook is daarin eene fraaie teekening voorstellende een gezicht op Westhoven a°. 1674. Op eene verkooping, door de firma FRED. MULLER te Amsterdam in Mei 1881 gehouden, kwam voor eene schermutseling van Romeinsche ruiterij, get. ZACH. BLIJHOOFT, fecit 1657, teekening met de pen.

Zijn door hem zelf op koper geschilderd portret is in het kabinet Zeeuwsch genootschap, waaruit C. KRAMM het kopieeren liet. Er is een op rood satijn bij AARON VAN POELJE te Middelburg gedrukt lofrijm bij op den wijzen en vernuftigen Mons. Z. B., door SERV. HAZEVOET, predikant te Krabbendijke, Steenbergen en Vlissingen (overl. 1724), dat echter voor het

leven van den schilder niets bijzonders geeft. In de, helaas, verloren gegane aanteekeningen van JOH. DE MEY, door DE LA RUE nagezien, kwam iets voor over het „zonderling fraaie kunstboek van den fijnschilder Z. BLIJHOOFT." Deze kunstenaar zou een nader onderzoek wel verdienen.

BLONKEBYLE (JEROEN). Geboren te Vlissingen omstreeks 1680; scheepstimmerman van beroep, schreef in 1715 een godgeleerd traktaatje tegen ADR. UYTERSCHOUT, over het bestaan of niet bestaan des duivels. DE LA RUE spreekt er niet ongunstig over.

BODDAERT (PIETER). Geboren te Middelburg den 6 Juli (VAN DER AA noemt abusief Augustus) 1694, uit CORNELIS V. D HELM B. en ANNA MARIA CAU, studeerde te Leiden, promoveerde in de rechten in 1713, werd 1718 griffier aan het hof van Vlaanderen te Middelburg, en in 1748 secretaris en raad der admiraliteit. Hij was gehuwd 1°. met MARIA CONST. RADAEUS, overleden 1731, en 2° met ELIS. DE BUISSON. Den 28 Januari 1760 stierf hij.

Met JOHAN STEENGRACHT en PIETER DE LA RUE gaf hij in 1717 *Dichtlievende Tijdkortingen* uit, welke in 1728 herdrukt werden. Ook heeft hij nog een paar godgeleerde werken geschreven, terwijl zijne mengeldichten, waarin vooral de Herderszang *Daphne* geprezen werd, na zijn overlijden door zijn zoon in 1761 met eene levensbeschrijving werden uitgegeven. Van blijvende waarde is zijne medewerking aan het werk *Tegenwoordige staat van Zeeland* (Hoofdstuk I, II, III, V, XI en XIII) waarvan hij een belangrijk deel bearbeidde. De gedichten van ANNA RETHAAN werden in 1730, en van mr JOAN MOORMAN in 1745. door hem uitgegeven. DE LA RUE verhaalt in zijne aanteekeningen, dat het zeer geprezen Latijnsch opschrift op de zilveren lampet welke de regeering van Middelburg aan ds. PLEVIER voor de opdracht van zijn boek over de *Handelingen der apostelen* schonk, door BODDAERT vervaar-

digd was, zooals ook het Nederd. bijschrift onder diens portret, (*Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 287).

Met ANDR. ANDRIESSEN verbeterde hij de psalmberijming van HENDRIK GHIJSEN voor kerkgebruik, doch de tijd bleek nog niet rijp om het kreupeldicht van DATHENUS te verdringen, waardoor het werk in handschrift bleef.

Het Zeeuwsch genootschap bezit een portret van BODDAERT, oorspronkelijk geschilderd door VLIETLAND, doch verbeterd door PH. VAN DIJK, waarnaar de afbeelding door J. HOUBRAKEN.

Behalve de door VAN DER AA *Biographisch woordenboek* opgegeven werken wordt hij nog vermeld door DE WIND in *Oratio*, p. 43; J. VAN IPEREN, *Kerkgezang*, bl. 375; V. D. SLOOT, *Zedig vertoog tegen* BRAHÉ; bl. 164 en *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 362.

In de verzameling zijn een viertal brieven van 1753—59, vermoedelijk aan prof. WILLEMSEN, over godgeleerde onderwerpen, en 2 brieven aan W. TE WATER te Axel over hist. zaken.

Zijn zoon CORNELIS VAN DEN HELM BODDAERT, die de gedichten van zijn vader in het licht gaf, was een vriend en beschermer van kunst en wetenschap. VERHEIJE VAN CITTERS teekent op, dat hij op zijne buitenplaats Middenhof bij Oostkappel eene belangrijke verzameling prenten en portretten bezat. Van dien zoon zijn een zevental brieven van 1764—1797, meest met J. W. TE WATER gewisseld, in de collectie.

BODDAERT (PIETER). Geboren te Middelburg den 4 Augustus 1659 uit PIETER B., kiesheer te Middelburg en CORNELIA VAN DEN HELM, verloor vroeg zijne ouders en werd in Maart 1681 meerderjarig verklaard. Hij trouwde met ANNA MARIA KIEN, en stierf den 14 Maart 1732 nalatende een zoon en twee dochters. Hij liet een groot aantal geschriften over godgeleerde onderwerpen na, die echter nooit het licht zagen doch door deskundigen zeer werden geprezen.

BODDAERT Pz. (Pieter). Geboren te Middelburg uit Pieter B. en Elisabeth du Buisson, med. doctor en raad te Vlissingen. Verhuisde vervolgens naar Utrecht, waar hij lector aan de hoogeschool werd, en een aantal werken, meest over aardrijkskunde en natuurlijke geschiedenis, vertaalde en schreef. Hij was lid van verschillende buiten- en binnenlandsche geleerde genootschappen, en reeds van 28 Juni 1768 van het Zeeuwsch genootschap.

Hij was gehuwd met mej. Römer, waaruit voortkwam mr. Pieter Boddaert Junior, de bekende schrijver van vele meest minder kiesche gedichten, die een onrustig leven op een treurige wijs te Amsterdam op 9 Maart 1805 eindigde. In de collectie zijn 3 brieven van P. Boddaert Pz. aan J. W. te Water, dd. Utrecht 1773—79, over wetenschappelijke vertalingen uit het Engelsch.

BOEY (Cornelis) ook BOY of BOEIJE. Geboren in 1608 te Zierikzee, waar de tot familienaam vervormde voornaam reeds 1471 onder de burgemeesters wordt genoemd. Zijn naamgenoot was in 1645 notaris te Middelburg. Na te Leiden in 1628 en te Franeker gestudeerd te hebben, vestigde hij zich als advokaat in den Haag en werd daarna advokaat-fiskaal en procureur-generaal over Holland, Zeeland en West-Friesland. Met de meeste letterkundigen van zijn tijd stond B. in betrekking en was vooral bevriend met van Beverwijck, Cats en de Brune. Hij was een vruchtbaar dichter en schreef vele Latijnsche en Nederlandsche gedichten, die toen meer dan later geprezen werden. In 1641 gaf hij de Latijnsche gedichten van zijn vriend Petr. van der Straten uit, en in 1655 een vertaling van Th. à Kempis, *Navolginge Christi.* Met Huygens en Westerbaen werd Boey in 1653 door koning Lodewijk XIV met de ridderorde van St. Michiel vereerd. Hij stierf den 2 Februari 1665 te 's Gravenhage, en met hem, gelijk Schotel zegt, zijn roem. Zijn portret komt voor op de titelprent van van Beverwijcks *Uitnemendheid*

des vrouwelijken geslachts, waar hem een krans op het hoofd wordt gezet. BOEY was gehuwd met ANNA, dochter van PIETER VAN BRANDWIJCK, burgemeester van Dordrecht. Zijn kleinzoon was mr. CORN. BOEY, secretaris der staten van Holland en West-Friesland 1686—1759, nalatende 2 zonen: mr. THOMAS en mr. ADRIAAN, waarvan de eerste als schrijver van een *Woordentolk* (1773) en een paar geschiedkundige verhandelingen eenigen naam had.

In de verzameling is een albumblad dd. Franeker 17 November 1630 aan JOH. VAN DER LINDE, med. doctor. Zie over BOEY *Biographisch woordenboek*, maar vooral G. D. J. SCHOTEL, Jaarboekje *Zeeland* 1854, ook *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 132.

BOHL (JOHAN). Geboren te Zierikzee den 8 October 1836 uit JOHANNES GEORGIUS B., een eenvoudig, doch in zijn ambacht zeer ervaren man, en JOHANNA THANS. Als knaap had JOHAN reeds den naam van kundig en godsdienstig te zijn, wat hem den steun der geestelijkheid schijnt bezorgd te hebben. In September 1862 werd hij ingeschreven als student te Leiden, promoveerde in Februari 1865 tot doctor in de rechten en vestigde zich als advokaat te Amsterdam. Zijne geschriften over geschiedenis, rechten en letteren (vooral over DANTE ALIGHIERI) worden vermeld in Dr. HUBERTS *Woordenboek*, blz. 690.

BOY (CORNELIS JANSSEN) of BOEYE was geboren te Zierikzee, en heeft als geestelijke der Dominikaner orde de kerk trouw gediend. Na op vele plaatsen in het buitenland werkzaam te zijn geweest, werd hij pastoor te Monnikendam. Met zijn neef AMBROSIUS JANSSEN BOY, mede een Dominikaner, verloor hij 11 October 1637 (bij VAN DER AA staat 1627) bij een schipbreuk het leven. Hij heeft enkele godgeleerde tractaten geschreven, o. a. over de *Wonderen van den H. Dominicus*, na het overlijden van BOY te Antwerpen in 1643 uitgekomen. Zijn broeder DOMINICUS JANSSEN BOY was apos-

tolisch zendeling in Denemarken, schreef verschillende traktaten tegen de lutherschen en tot aanprijzing van het katholiek geloof. Later werd hij in dezelfde betrekking naar Amsterdam gezonden, waar hij, tot zijn overlijden 14 Maart 1637, met veel ijver werkzaam was. De derde broeder LEONARDUS JANSSEN BOY was Dominikaner te 's Hertogenbosch, en vertaalde in het Nederlandsch het geschrift van zijn ordebroeder FRANC. HYACINTHE CHOQUET *Sanctii Belgii*, *ord. predic.*, Douai 1618. De vierde broeder NICOLAAS JANSSEN BOY, mede een Dominikaan en geleerd theologant, werd van wege den paus naar Denemarken gezonden, en overleed 21 November 1634 te Frederiksstad. Zijne geschriften (1618—1631) geeft DE LA RUE op. Zie *Biographisch woordenboek* en de daar genoemde werken.

BOIS (GOVERT DU). Geboren den 27 Mei 1700 te Kruiningen, waar zijn vader predikant was, later te Schiedam, en in 1721 gestorven, uit GOVERT DU B. en MARIA SWALMIUS. Hij studeerde te Leiden (1716—1725), werd doctor in de wijsbegeerte en in de geneeskunde; oefende vier jaren de praktijk te Haarlem uit, en werd in 1731 hoogleeraar in de wijsbegeerte te Franeker; in Maart 1738 hoogleeraar in de geneeskunde. Hij was in 1729 gehuwd met ANTOINETTA WERNERS, en overleed den 28 Januari 1747. Behalve zijne beide inwijdings-redevoeringen heeft hij niets uitgegeven, daar door vroeg afsterven meer dan een werk begonnen werd, doch onvoltooid bleef. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken, doch vooral dr. W. J. JANSSEN, in Jaarboekje *Zeeland* 1852, bl. 201 en mr. W. B. S. BOELES, *Frieslands hoogeschool*, dl. II, bl. 431.

BOIS (PIETER COUWENBURG DU). Geboren te Kruiningen den 5 November 1703 uit GOVERT DU B. en MARIA SWALMIUS, studeerde te Leiden, werd predikant te Graft (1728), te Maassluis (1729), te Deventer (1730), te Leiden (1731)

en in 1762 hoogleeraar in de godgeleerdheid. Hij was gehuwd met MARIA, dochter van DOMINICUS DOOM, burgemeester te Schiedam, zijn kleinzoon was mr. PETRUS COUWENBURG DU BOIS raad te Schiedam, een uiterst kundig maar zeer zonderling man, die in Juli 1845, omstreeks 75 jaar oud, op zijn hofstede bij Ysselstein stierf.

BOITET (SIMON). Geboren te Delft in 1722, wellicht een zoon van den bekenden boekverkooper, studeerde te Leiden, werd predikant te Maarssen en in April 1757 bevestigd te Middelburg. Hij vierde in 1807 zijn vijftig-jarig jubilé als predikant aldaar en overleed kort daarna 21 October 1807 Hij bleef ongehuwd en was een der meest gezochte predikanten. Ik vermeld hem omdat zijn portret door G. KOCKERS in 1795 gemaakt, beschreven wordt in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 291.

BOLLAERT (SAMUEL). Uit een oud Zeenwsch geslacht. Reeds in 1389 was CLAES B. kanunnik van St. Pieter. De familie was afkomstig uit Reimerswaal en vestigde zich later te Tholen en te Middelburg, waar JOHANNES B., geboren in 1641, de zoon van een bontwerker aldaar, van 1681—1694 predikant was, gehuwd met CLARA VAN DE VELDE, de zuster van den te Driewegen door zijn ambtgenoot JACOB DE CLYVER vermoorden dominé. Vgl *Navorscher* 1860. NATHAN BOLLAERT teekende in de vorige eeuw alles aan wat er met het Burgerweeshuis van 1720 tot 1792 voorgevallen is. Van den rederijker SAMUEL, wiens werk *'t Nederl. Treurspel, zijnde de verkrachte Belgica*, door AREND ROGGEVEEN in 1669 gewijzigd uitgegeven werd, heb ik niets gevonden.

BOMME (BASTIAAN). Geboren den 12 November 1802 uit SERVAAS B. en CLARA VAN DEN BROECKE. Hij werd voor den handel opgeleid en kwam als deelgenoot in de handelsfirma VAN DEN BROECKE, LUTEIJN & SCHOUTEN. In 1830 trok hij met de Middelburgsche schutterij naar de grenzen In

Juli 1834 was hij gehuwd met CLARA VAN DEN BROECKE, waaruit een zoon voortkwam SERVAAS ANTONIE BOMME, geb. 1 Juni 1837, te Aardenburg den 25 Mei 1874 kinderloos gestorven. In verschillende maatschappelijke betrekkingen was B B. ijverig werkzaam en sedert 1850 lid der provinciale staten van Zeeland en tot 1857 lid der gedeputeerde staten, (*Staten Notulen* 1857, blz. 4). Na lang lijden, door een beroerte, stierf B. den 4 November 1858. De lust tot natuur- en sterrekundige onderzoekingen had B. van zijn vader, die eene belangrijke verzameling fraaie instrumenten bezat. Behalve veel waarnemingen en becijferingen op dit gebied, schreef B. *Proeve eener berekening der storingen in den loopbaan der komeet van* 1264 *en* 1556 *tot haren waarschijnlijken terugkeer*, Amsterdam 1850. Dit omslachtig werk verrichtte hij in 1851, toen hij voor de gezondheid zijner echtgenoote eenigen tijd te Spa moest doorbrengen. Die arbeid werd zoowel in ons vaderland door prof. KAISER (*Album der natuur* 1856) als in het buitenland (*Revue des deux mondes*) en in Engeland door den beroemden JOHN RUSSELL HIND zeer geprezen.

In de verzameling is eene aanteekening van B. over de *Renteberekening der Middelburgsche Hulpbank*, de eerste in ons land. LANTSHEER gaf eene korte levensschets in de notulen des genootschaps, waartoe dr. J. C. VAN DEN BROECKE, zwager van B. een en ander opgaf.

B. woonde in den langedelft, wijk I 24, en had boven zijne woning een observatorium voor waarnemingen.

BOMME (LEENDERT). Geboren te Middelburg den 20 Februari 1727 uit JAN B. en MARGARETA VAN BESTEN. Hij werd door zijn vader voor den handel opgeleid, en was een der aanzienlijkste kooplieden der stad en directeur der Middelburgsche assurantie- en commercie-compagnieën. Als liefhebber beoefende hij de sterrekunde, natuurkunde en vooral natuurlijke historie, en deelde menige opmerking mede in de werken van het Zeeuwsch genootschap, waarvan hij sedert Juli 1768 een ijve-

rig lid was. Prof. VROLIK noemt hem „den eersten ontdekker van de werktuigelijke wijs, waarop de Pholaden steenen doorboren (*Verslag koninkl. Akademie van Wetenschappen* 1853). Het Natuurkundig gezelschap te Middelburg schonk in Januari 1780 eene fraaie zilveren medaille, als waardeering der diensten door hem aan de wetenschap bewezen, welk huldeblijk sedert December 1849, in het Penningkabinet van het Zeeuwsch genootschap berust. Den 11 December 1777 wijdde hij het Teekencollege te Middelburg met eene later gedrukte redevoering in, en de Teekenakademie vond in hem een ijverig beschermer. Hij was gehuwd met SARA, dochter van ADRIAAN PAAIJS en DIGNA ERASMI en overleed den 20 Maart 1788 nalatende een zoon en twee dochters.

In de verzameling zijn een vijftal brieven van hem aan TE WATER dd. 1769—77, meest over aan B. ter beoordeeling gezonden stukken. In de *Notulen* van Juni 1777 wordt ook nog vermeld een brief van hem over de wolleplant, veel groeijende op de duinen bij Domburg. Ook is er eene kennisgeving van zijn overlijden, geteekend door JOHAN PIETER BOMME en gesloten met het wapen als in SMALLEGANGE's *Wapenk.* afgebeeld.

Zijne uitgebreide verzameling boeken, portretten en teekeningen werd nog in het jaar van zijn overlijden te Middelburg verkocht.

BONGARDT (BERNARDUS JACOBUS), ook BONGAART geschreven; geboren te Middelburg in 1703, zoon van DANIEL B., predikant aldaar (bevestigd Dec. 1701, overleden Februari 1705). B. J. B. studeerde te Leiden, werd in 1728 predikant te Twisk; in 1734 te Neuzen, in 1740 te Tholen en in hetzelfde jaar te Hoorn, waar hij 11 Juni 1771 overleed. Hij schreef een zonderling boek: *Troostzang of rijm-catechismus in 54 psalmen enz.* Zie over hem o. a. *Navorscher* 1856, blz. 369 en 1857, blz. 157 alsmede WITSEN GEYSBEEK *a. w.*, die enkele proeven van zijne rijmelarij mededeelt.

BONKET (PHILIPPUS). Geboren te Vlissingen doch koopman te Middelburg, behoorde, met eenige afwijking echter, tot de zoogenoemde Hebreën. In 1719 gaf hij eene *Oprechte Geloofsbelijdenisse* uit. Zie DE LA RUE, blz. 197.

BONTE (HUGO DE) of BONTIUS. Geboren te Middelburg, was van 1560—66 pensionaris van de stad, die hij in 1568 verliet om zich in Brabant te vestigen. Meermalen was hij aldaar in aanraking met ELBERTUS LEONINUS en werd naar den prins van Oranje gezonden om pogingen tot eene verzoening met den koning aan te wenden. Hij had den naam van een buitengewoon geleerd man en bevallig latijnsch dichter te zijn. B. overleed, waarschijnlijk te Antwerpen in Juni 1601 en DE LA RUE deelt zijn grafschrift mede. TE WATER teekent aan dat het geslacht waartoe DE B. behoorde uitgestorven is. In de St. Pieterskerk lag begraven ANNA BONTE overleden 1605 met het wapen (een stierenkop). Vgl. ook J. H. DE STOPPELAAR, *Inventaris oud archief i. v.*

BONTE (JAN). Een der stoutste Middelburgsche commissievaarders, die in den oorlog met Frankrijk van 1672—1679 blijken gaf van zeldzame zeemanschap en dapperheid. Zie DE JONGE, *Nederlandsch zeewezen*, dl. III, st. II, blz. 279.

BOOL (HENDRIK JOHANNES). Geboren te Schoondijke den 27 Februari 1828 uit J. F. B. en M. OCKERS. Door eigen kracht en inspanning heeft deze verdienstelijke man zich uit eenvoudigen kring een eervollen weg door het leven gebaand. Na bij de registratie en daarna als stenograaf bij de Staten-Generaal werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1859 Commies bij het Ministerie van Binnenlandsche Zaken; in 1863 ging hij naar Oost-Indië, waar hij opklom tot Directeur van financiën, later van Burgerlijke openbare werken. Na zijn pensioen vestigde hij zich te Leiden, waar hij wethouder is en Curator der Indische inrichting. Hij schreef over *Engelands Staatsinstellingen; Het wettelijk armwezen; De Luxem-*

burgsche coup d'état; Het Regeeringsreglement in N-Indië met aanteekeningen, en verschillende artikelen in *Tijdspiegel* 1883; *Economist* 1884; *Indische Gids* 1884 enz.

BOOMS (MARINUS ADRIAANSZ) was geboren te Driewegen in Zuid-Beveland. Hij werd schoenmaker te Middelburg waar hij burgerrecht bekwam. Beschuldigd van onrechtzinnigheid werd hij door den kerkeraad afgesneden, door den magistraat uit de stad en door de Staten uit Zeeland gebannen. Hij verdedigde zich in eene *Apologie of verantwoording*. Sommigen schrijven hem toe een *Brief van Theophilus* (1713) waarop Ds. CAROLUS TUINMAN een wederantwoord schreef. Laatstgenoemde heeft in de kerkelijke kibbelarijen van dien tijd door heeten ijver zijn goeden naam leelijk verschroeid.

Vgl. *Biographisch Woordenboek* maar vooral H. BOONEN, *Eene bladzijde uit de geschiedenis der Middelburgsche gemeente in kerkhist. Archief* 1872.

BOON (SAMUEL). Geboren te Middelburg, schreef aº. 1700 te Utrecht eene dissertatie *De gloria templi secundi* en verdedigde die onder M. LEYDEKKER.

BOONEN (HENDRIK). Geboren te Arnhem den 21 Augustus 1828 uit mr. HENDRIK RICHARD B. (overl 1851), hoofdambtenaar bij de registratie en ADRIANA MARTINA VAN YSENDOORN. Hij kwam te Leiden in 1846 studeeren, werd in 1853 predikant te Ter-Aar; in 1856 te Noordwijk-Binnen en 22 Mei 1859 te Middelburg bevestigd. Zijne gezondheid veel te wenschen overlatende, vroeg hij in April 1871 emeritaat en preekte den 16 dier maand afscheid. Vooral door zijne echtgenoote HENRIETTE RUTGERA VELDWIJK, gehuwd September 1853, na 't overlijden van haar vader, een vermogend man geworden, ging B. te Arnhem wonen. Daar was hij met ijver in verschillende betrekkingen o. a. als lid van den gemeenteraad en curator van het gymnasium werkzaam, doch zijn hartkwaal genas niet en hij stierf onverwachts den 1 Juni 1877.

Een fraaie zilveren inktkoker en een album, hem bij zijn vertrek uit Middelburg door vrienden aangeboden, getuigen van de achting die de brave en vrijzinnige man hier genoot.

Tijdens zijn verblijf te Middelburg schreef hij *Toespraak bij de gedachtenisviering der verlossing van Nederland in* 1813 *op* 17 *November* 1863, Middelburg 1863. — *De strijd tegen* WILH. MOMMA. (*In kerkhist. Archief* 1866). — *Eene bladzijde uit de geschiedenis der Middelburgsche gemeente* (MARINUS BOOMS enz.). *In kerhist. Archief* 1872.

BOOTT (CORNELIS). Geboren te Middelburg 7 December 1679 uit CORNELIS B., koopman aldaar en DEBORA TEELINCK, studeerde te Franeker, werd 1702 predikant te Domburg, 1705 te Vlissingen, 1708 te Utrecht, waar hij den 1 Februari 1713 overleed. Hij was gehuwd met ANNA SMYTEGELD uit Goes waaruit CORNELIS BOOTT (1711—25 Januari 1752) als predikant te Middelburg ongehuwd overleden; PIETER BOOTT med. doctor, DEBORA ALETTA BOOTT, eerst gehuwd met DANIEL SCHUURWATER, predikant te Vrouwepolder, later met NICOLAAS BARKEY, hoogleeraar te Bremen.

B. was een geleerd man, gelijk blijkt uit de brieven door hem aan zijn bloedverwant prof. ADR. RELAND te Utrecht geschreven over de Domburgsche oudheden.

In de collectie is een brief van hem over eene vacature te Serooskerke dd. Utrecht 8 September 1710; een brief van zijn zoon dd. Vlissingen October 1739 over het beroep te Middelburg.

Zie *Biographisch Woordenboek* alsmede KESTELOO, *Domburg* en de aldaar vermelde werken.

BOREEL (PIETER). Het geslacht BOREEL of BOREL was in de zestiende eeuw in Vlaanderen gevestigd. Of het vroeger van elders afkomstig was kan ik niet beslissen, al krijg ik den indruk dat vaardige genealogisten de wortels van den stamboom wel wat hebben geschikt. PIETER B. was ge-

boren te Sluis uit JAN B., pensionaris van St. Anna ter Muiden, overleden in 1553, en MARIA SCHEUTING. Hij vestigde zich als koopman in vette waren (graissier) te Middelburg, huwde met CATHARINA JOOSSE uit Reimerswaal, was spoedig een ijverig voorstander der Hervorming en een man van invloed. Door ALBA gebannen, week hij naar Engeland en overleed te Norwich in Januari 1568 Na de overgaaf der stad keerde de familie spoedig naar Middelburg terug. Een der zonen werd goudsmid op den Burcht, in het huis Jerusalem; de tweede zoon JAN bediende sedert October 1575 als predikant de buitengemeenten en werd in April 1576 te Middelburg bevestigd. Hij was gehuwd met SUSANNA EWOUDS uit Zierikzee en overleed kinderloos in December 1576. De oudste broeder was JACOB BOREEL die volgt.

BOREEL (JACOB PIETERSSE). Geboren te Middelburg den 28 October 1552, werd door koning JACOBUS in Engeland tot ridder gemaakt, kocht in 1610 Westhoven en Duinbeke en noemde zich naar die landgoederen. Meermalen was hij in het veld strijdende voor het vaderland, of in het buitenland als gezant; ook werd hij een der stichters van de Oost-Indische compagnie. Hij was burgemeester van Middelburg, muntmeester en rekenmeester van Zeeland. Gehuwd 1°. met MARIA PASSCHIERS (PASSENIERS) waaruit 5 zonen en 1 dochter en 2°. met MARIA GREMMINCK (9 zonen en 2 dochters). Hij overleed 19 December 1636. Zijne handteekening is in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 368.

Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de daar genoemde werken.

BOREEL (JOHAN). Geboren te Middelburg den 22 April 1577 uit JACOB en MARIA PASSCHIERS, pensionaris van Middelburg, waarvoor hij bij het verlaten van dat ambt een zilveren schotel ten geschenke kreeg (1619), werd later secretaris der Staten en Raadpensionaris. Van eene reis van Utrecht

terugkomende, viel hij in eene geraaktheid en stierf den 15 November 1629 (*Staten Not.*) Door koning Jacobus werd hij in 1622 tot ridder gemaakt en was, waarschijnlijk door zijn huwelijk met Agnita Hayman (waaruit 5 zonen en 1 dochter) heer van Bloijs. Hij was een kundig man en stond met de meeste geleerden van zijn tijd in vriendschappelijke betrekking, vooral met Hugo de Groot, die hem in zijne *Poëmata* herdacht. In zijne jonge jaren bezocht hij een groot deel van Europa en ook Palestina, waarvan hij vele merkwaardigheden medebracht, die in 1632 met zijne uitgebreide bibliotheek te Middelburg zijn verkocht.

Boreel schreef o. a. een werk over Daniel dat in 1599 en 1600 te Bazel uitgegeven werd. Zijn portret in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 109. In de verzameling een door hem geteekend extract uit de *Staten not.* van 16 April 1812 over een verzoek van den waterbaljuw Robert Jolyt. Zijn zoon Pieter Boreel was schepen en raad te Veere (1628—88), gehuwd met Anna Kien. De afbeelding zijner fraaie graftombe, in 1812 door de Franschen te Veere vernield, komt voor in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 588.

Zie over Johan B. *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

BOREEL (Willem). Geboren te Middelburg den 2 Maart 1591 uit Jacob B. en Maria Gremminck. Hij was heer van Duinbeek en Westhoven, en werd in 1619 in gezantschap naar Engeland tot ridder geslagen. Later was hij nog meermalen gezant en laatst in Frankrijk waar hij 29 September 1668 te Parijs overleed. Als kenner en liefhebber van wetenschap en kunst wordt hij zeer o. a. door Barlaeus geprezen. Minder waren zijne gaven als diplomaat waarover Temple menigmalen klaagt. Ook zijne echtgenoot Jacoba Carels die hem 3 zonen en 1 dochter schonk, schijnt weinig geschiktheid te hebben gehad om het hooge ambt waardig te vertegenwoordigen. Zijn zoon Jacob Boreel was Heer van

Duinbeke (1630—1697) schepen te Amsterdam en gecommitteerd bij den vredehandel te Rijswijk. Hij stierf gedurende die onderhandelingen en werd op 's landskosten statig begraven. De afbeelding zijner graftombe is in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 757. Van WILLEM BOREEL is in de verzameling een brief uit Parijs aan de Staten van Zeeland dd. 25 Augustus 1656 over onderscheidene staats- en oorlogszaken. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

BOREEL (ADAM) heer van Duinbeke, geboren te Middelburg 2 November 1603 (DE LA RUE geeft 1602 op) uit JACOB B. en MARIA GREMMINCK. Hij was een bekwaam taal- en oudheidkundige en steunde den bekenden JACOB JUDA LEON, toen deze te Middelburg een beroemd model van SALOMON's tempel maakte, dat eerst naar Amsterdam en vervolgens naar Engeland overgebracht is. (Zie *Cat. bibl. Z. gen.*, 2^e^. dr. blz. 66). In 1646 kreeg B octrooi voor het drukken van een tekst van den talmud (*Staten not.*). Als godgeleerde kwam hij menigmalen in botsing met de toen heerschende kerkbegrippen. Van hem is het gezegde „kennis zonder praktijk is een duivel, praktijk zonder kennis een schaap, maar samengevoegd is het een engel" (*Aantt.* van DE LA RUE). Hij overleed te Amsterdam ongehuwd in Juli 1666. Over hem en zijne geschriften zie men *Biographisch woordenboek* en de aldaar genoemde werken.

BOREEL (ABRAHAM). Geboren te Middelburg 18 April 1605 uit JACOB B. en MARIA GREMMINCK, was rechtsgeleerde, alsmede raad en generaal-meester van de munt der Vereenigde Nederlanden. Hij was gehuwd met MARIA VAN DER DOES en overleed den 10 April 1664.

Hij schreef *Missilia sacra, sive de mutua Christianorum unione etc.* Traj. ad Rhen. 1659, 12°.

Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BOREEL (JOHAN), Heer in Westhoven, zooals hij zich noemde. Geboren in 1621 te Middelburg uit JACOB B. en AGNITA HAYMAN. In 1651 schepen, en later meermalen burgemeester van Middelburg, was hij lid der Chambre-mi-partie en later in vele staatscommissien o. a. van 1668—1672 ordinaris ambassadeur in Engeland. Hij overleed ongehuwd den 30 Maart 1673. Zijn grafteeken in de Oude kerk te Middelburg is afgebeeld in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 268.

In de verzameling is een brief van hem, dd. Meij 1670 (vermoedelijk aan den raadpensionaris) over eene voorgenomene begroeting van het Hof te Dover „om te toonen aan het Huis van Engeland dat H. H. Mog. in de civiliteit voor geene andere geallieerde quamen te wijcken."

Zie over hem *Biographisch woordenboek* enz

BOREEL (PIETER RESÉN). Geboren te Middelburg den 7 Juni 1673 uit JAN B., schepen te Middelburg en ELISABETH RESEN. Hij werd rechtsgeleerde en schreef *Trompet of lofrede over den vrede enz.*, uitgesproken te Middelburg op 6 November 1697. Hij schijnt vroeg overleden te zijn.

BORNIUS (HENRICUS). Geboren te Utrecht in 1620 (*Album studiosorum*). Ik vermoed echter dat het 1617 zal moeten wezen. Deze professor wordt hier vermeld, omdat hij een tijdlang administrateur geweest is der domeingoederen aan prins WILLEM III te Kloosterzande en het volksgeloof zijn geest daar nog doet rondspoken. Hij werd in 1646 hoogleeraar van de toen opgerichte Illustre school te Breda en in 1651 te Leiden. In 1659 werd hem het onderricht van den jongen prins opgedragen. In Mei 1675 had hij een geweldigen twist met de regeering van Hulsterambacht, die hem zelfs in hechtenis liet nemen. De professor ging daarna tot den prins in het leger bij Beverloo (15 Juni 1675) (*Journael van* C. HUYGENS, *de zoon*) en deze kwam niet malsch tusschen beiden en gelastte om een nog gevangen schipper en molenaar terstond te ontslaan. De

rentmeester schijnt echter deze zaak niet lang te hebben overleefd. Hij stierf kort daarna en van zijne kostbare bibliotheek kwam in het volgende jaar een catalogus uit. B. was gehuwd met CATHARINA VAN CEULEN (*Navorscher* 1855, blz. 201) en zijn zoon mr. JOHAN HENRICUS BORNIUS geboren te Breda in 1648, gehuwd met CATH^a^. KANT, uit Leiden, hertrouwd 1696 MARIA VERBEEK uit den Haag, was in 1799 burgemeester te Hulst en Rentmeester van Koning WILLEM. Zijn wapenbord wordt nog in de kerk te Hontenisse bewaard.

Vgl. over B. *Biographisch woordenboek*, *Navorscher* 1852 en 1853, blz. 250.

BORSALUS (WOLFARDUS) schreef latijnsche gedichten o. a. aan CORNELIS MUSIUS, den bekenden pater van het St. Agatha-klooster te Delft. Zie P. DE LA RUE naar BOXHORN, dl. I, blz. 466.

BORSIUS (JACOBUS). Geboren te Amsterdam den 5 Januari 1802 uit JACOBUS LAURENS B. een welgesteld handelaar en MARIA DE RÔO, wiens eenig kind hij was Reeds als knaap verloor hij zijne ouders en als jongeling zijn grootouders, die de opvoeding hadden overgenomen. Hij studeerde te Leiden, promoveerde in April 1825 tot theol. doctor, werd enkele dagen daarna proponent en nog in dezelfde maand predikant aan de Meern, daarna aan de Bildt, vervolgens te Zierikzee (1830—1833) en eindelijk te Middelburg van 6 October 1833 tot zijn overlijden den 20 October 1857. Hij was ridder van den Nederl. leeuw, lid van hoogere en lagere kerkbesturen en meermalen voorzitter van de synode. Als secretaris en bibliothecaris van het Zeeuwsch genootschap heeft hij zich verdienstelijk gemaakt. Uit zijn huwelijk met HELENA JOHANNA ALBERTINA VAN MANEN kwam een zoon mr. WILLEM CHRISTIAAN B. voort en drie dochters.

Over godgeleerdheid en kerkelijke geschiedenis heeft B. belangrijke stukken geschreven en er was nog veel van hem te verwachten, toen de dood hem na een ziekte van enkele

dagen, tot ontsteltenis zijner vele vrienden, wegrukte De dichter J. J. L. TEN KATE, toen predikant te Middelburg schreef eene hem waardige levensschets van BORSIUS in de werken der *Maatschappij van Nederlandsche letterkunde* (1859). Zijn lith. portret is in het Zeeuwsch genootschap. Zijn zoon mr. WILLEM CHRISTIAAN B., geboren aan de Bildt 29 Aug. 1826, studeerde te Utrecht, werd advokaat te Middelburg, scheepsreeder en koopman aldaar en was een invloedrijk lid der eerste kamer van de staten-generaal. Hij stierf plotseling den 1 Oct. 1883.

BORSKI (GERARD VAN WIERINGHEN) Geboren te Vleuten bij Utrecht den 29 Januari 1800 uit JOHANNES B., lid van het Hoogheemraadschap van Woerden en ALEIDA VAN NOORD. Hij verloor vroeg zijn vader, werd te Utrecht opgeleid en aldaar in 1819 student. Na het doctoraal examen in de letteren te hebben afgelegd (hij promoveerde later in Februari 1825) werd B. tot praeceptor te Franeker aangesteld en aldaar in Maart 1825 tot rector benoemd, in 1829 tot rector te Zierikzee gekozen, aanvaardde hij in Augustus 1830 die betrekking, die hij vervulde tot 1835; toen hij in November als rector te Delft optrad en tot zijn plotselingen dood op 3 Februari 1869 werkzaam bleef. Ook als schoolopziener was hij vele jaren zeer verdienstelijk. Hij was gehuwd met A. A. H. J. LIXRAVEN en liet drie dochters en een zoon na die med. dokter in den Haag is.

Te Zierikzee zijnde schreef hij *Herinnering aan* NICOLAAS MATTHEUS MOSSELMANS, Zierikzee 1832; *Blik op den verleden, tegenwoordigen en toekomstigen toestand des vaderlands*, Zierikzee 1831; *Handleiding tot de Mythologie*, Zierikzee (5ᵉ druk 1854). Over zijne overige werken zie men zijne levensschets in de *Werken der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde*, 1871 door F. C. L. WIJNMALEN. Te Delft zijnde in 1843 en 1844 heb ik B. goed gekend en menigen onvergetelijken avond met den even gulhartigen als geleerden man bij den bekenden boekverkooper BAREND BRUINS doorgebracht.

BORSSELE (ADRIAAN VAN) van der Hooge, heer van Geldermalsum en in Kleverskerke, zoon van JACOB VAN B en MARIA VAN VARICK. Geboren 6 Mei 1658, schepen en raad te Vlissingen, gecommitteerde in de rekenkamer van Zeeland en trouw dienaar van WILLEM III, dien hij in vele gewichtige zendingen gebruikte; later buitengewoon gezant in Engeland enz. Hij stierf te 's-Gravenhage den 29 April 1728. Bij zijne echtgenoote GEERTRUIDA VAN WELDEREN liet hij kinderen na. Zijn portret staat in WAGENAAR, *Vaderl. hist.* Vgl. VAN DER AA, *Biographisch Woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

In de collectie is een opgaaf der verpachting te Axel, a°. 1703 geteekend door de Commissarissen van 's lands middelen van de dyckage van Zuid-Westenrijk, gepacht door ADRIAAN LAMMENS en geteekend door WILLEM VAN EGMOND van d'Nyenburg en ADRIAAN VAN B. tot Geldermalsum enz.

BORSSELE (ANNA VAN). Geboren op het kasteel Zandenburg omstreeks 1471 uit WOLFAART VAN B en CHARLOTTE DE BOURBON. Zij trouwde FILIPS VAN BOURGONDIË en daarna FILIPS VAN MONTFOORT Na den dood haars vaders werd zij vrouw van Veere en Vlissingen. Zij was een kundige vrouw door ERASMUS, die haar op haar slot bezocht, zeer geprezen; maar ook mild voor geleerden en kunstenaars. Zij overleed den 8 December 1518. Vgl. DE LA RUE.

BORSSELE (JACOB VAN) van der Hooge, heer van Geldermalsum en Kleverskerke. Geboren te Middelburg in 1622 uit JOOS VAN B. en CORNELIA VAN DER DUSSEN; 1650 raad te Middelburg; 1655 Raad van State. Overleden in 1686, Hij trouwde MARIA VAN VARICK.

Hij was een zeer geleerd man, schreef over het *Graafschap Zeeland*, over het *Geslacht van Borssele* en liet onderscheiden belangrijke handschriften na. Vgl. over hem *Biographisch Woordenboek*, maar vooral W. TE WATER. *Zeeuwsche edelen door geleerdheid lofwaardig*, in *Archief* 1859.

BORSSELE (JAN VAN) of BORSELUS, eerst a° 1516 hoogleeraar te Leuven, daarna 1519 deken van het collegie te Zandenburg bij Veere. Hij wordt als een braaf en kundig man zeer geprezen o. a. door GERARDUS NOVIOMAGUS en door ERASMUS genoemd (DE LA RUE).

BORSSELE (MAXIMILIAAN VAN). Heer van Schellach en Laterdale. Hij diende de Spanjaarden en stond als een dapper krijgsman bekend. Overleden te Gent ongehuwd en zonder kinderen 12 October 1576. Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz 76. Onder de geleerde Zeeuwen noemt hem TE WATER in *Oratio*, alsook in *Archief* 1859.

BORSSELE (PHILIBERT VAN). Geboren te Goes uit WOLFART VAN B. (uit den tak van BORSSELE-SPREEWENSTEIN) en diens derde vrouw MARIA VAN LIER. Wellicht is hij het die te Leiden a°. 1590 studeerde, doch als Brabander opgegeven is Hij was burgemeester te Tholen, werd a°. 1625 rentmeester B. O S. te Zierikzee en stierf den 17 Januari 1627. Hij was gehuwd met LUCRETIA VAN HERTSBEKE. Gedichten van hem komen voor in den *Zeeuwschen Nachtegaal.* Ook gaf hij uit: *De Binckhorst, ofte het leven des ghelucsaligen ende gherustm. landlevens*, Amst. 1613. *Strande, of ghedicht van de schelpen enz*. Haarlem 1611; Amst 1614 en door de Antw. Rederijkerskamer, die met de vorige uitgave onbekend was, in 1838 op nieuw uitgegeven

Zijne zinspreuk was *Van monde sober, bli van geest, simpel van hert.*

Zie VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* en daar aangehaalde werken en *Middelburgsche courant* 1839, n° 84. In de collectie is een door hem geteekend extract uit eene aanbesteding van vestingwerken d.d. 1623, met de aannemers ADRIAAN RENGERSZ. van Zierikzee en CORNELIS JACOBSZ. van Goes.

BORSSELE (PHILIP JACOB VAN). Heer van Voorhout,

geboren 1650 uit JACOB VAN B en MARIA VAN VARICK, 1697 raad van Middelburg; 1715 ambassadeur in Engeland; 16 April 1728 wegens Zeeland gecommitteerde in de vergadering der Hoog Mogenden; overleden 5 Maart 1735. Getrouwd met MARIA ELISABETH VAN STRIJEN.

In de collectie 1e een brief uit Londen d.d. 6 Mei 1716 aan den raadpensionaris over een misintelligentie tusschen de beide huizen van het parlement; 2e brief aan de SS d.d. 24 Maart 1716 N. S. aandringende op betaling zijner vele achterstallen.

BORSSELE (PIETER JANSZOON VAN). Heer van der Hooge en in Kleverskerke, zoon van JAN VAN B. en ANNA COOMANS, geb. te Middelburg. Getrouwd met CORNELIA BOURGOIS. Bedankte a°. 1603 als rentmeester B. W. S. Hij was een geleerd man en schreef een *Traktaat van de Zeeuwsche, Hollandsche en geestelijke Leenen door* SMALLEGANGE in zijne *kroniek* overgenomen.

BOSCH (GUALTHERUS JACOB VAN DEN). Geboren te Sommelsdijk den 12 Mei 1767, oudste zoon van I. J. VAN DEN B. en S. B. C. KOLFF. Hij werd handelaar te Rotterdam en spoedig de steun en raadsman van zijne met elf kinderen achtergebleven moeder. Toen na de indijking van den Lodewijkspolder in 1809, deze belangrijke landbouw-onderneming niet naar wensch voortging, werd VAN DEN B. in 1813 uitgenoodigd het beheer op zich te nemen. Hij verplaatste zich toen naar Goes en het was vooral door zijn degelijkheid, werkzaamheid en geestkracht dat de Wilhelminapolder (aldus in 1815 naar de koningin herdoopt) door bewonderenswaardigen wetenschappelijken akkerbouw beroemd werd.

VAN DEN B. was in 1796 gehuwd met MARGARELA SARA VAN DER MUELEN en ontsliep den 11 Augustus 1836.

Zijne geschriften worden opgegeven in eene uitvoerige levensschets in VAN DER A, *Biographisch woordenboek*. Zie ook over hem *Kunst en Letterbode* 1836, dl. II, blz. 210; alsmede *Eigen Haard* 1880, blz. 246.

BOSCH (Iman Gualtherus Jacob van den). Geboren te Rotterdam den 20 October 1798 uit G. J. van den B. en M. S. van der Muelen. Zijne eerste opleiding ontving hij te Neuwied en kwam op zijn vijftiende jaar bij het landbouwbedrijf. Na den dood zijns vaders kozen de eigenaren hem eenstemmig tot directeur. Tot 1864 bleef hij in die betrekking werkzaam, toen zijn oudste zoon hem opvolgde. Daarna bracht van den B. den zomer te Wolfaartsdijk door en den winter te Meran in Tyrol, waar hij eene villa had gebouwd. Den laatsten winter bleef hij in Wiesbaden, waar hij den 19 Mei 1880 kalm ontsliep..

Hij was tweemalen gehuwd, eerst met Cornelia Adriana Kakebeeke (1799—1845), waaruit kinderen, en vervolgens met Helena Maria Razoux (1805—1885). Over het leven en de schriften van dezen verdienstelijken man, een der eerste landhuishoudkundigen in ons vaderland, zie men o. a. *Eigen Haard* 1880, blz. 245, waar zijn welgelijkend portret voorkomt.

BOSCH (Iman Jacob van den). Geboren te Tholen den 6 Februari 1731 uit Cornelis van den B. (1694—1749), officier in Staten dienst, aldaar in garnizoen en Barbara 't Hooft (1689—1778). Zijne eenige zuster huwde met den heer K. Wagtho, wiens zoon Cornelis vader was van den bekenden burgemeester en notaris te Tholen, mr. Krijn Wagtho.

Van den B. werd tot heelmeester te 's-Gravenhage en Dordrecht opgeleid, doch kreeg in 1754 gelegenheid om de academie te Leiden te bezoeken, waar hij 15 Augustus 1757 in de geneeskunde promoveerde. Hij vestigde zich eerst te Sommelsdijk, doch in 1760 in den Haag, waar hij eene uitgebreide praktijk kreeg, zoodat de aanneming van een professoraat te Harderwijk, waarvoor hij zeer in aanmerking kwam, voor hem niet verkieslijk was. Vooral werd hij bekend door zijne gelukkige behandeling der kinderpokken, waarover een verhandeling van hem na zijn overlijden het licht zag, over welke veel geschreven werd. (Zie prof. van Geuns, *Oratio* (Utrecht 1791);

Vaderlandsche Letteroefeningen 1793; *Vaderlandsche Bibliotheek* dl. V, N° 2 enz). Door zijne hooggewaardeerde kunde stond VAN DEN B. met de meest bekende geneeskundigen in betrekking en was lid van een aantal binnen- en buitenlandsche genootschappen. Hij was gehuwd met SARA BARBARA CORNELIA, dochter van GUALTHERUS KOLFF, secretaris enz. te Middelharnis. Toen VAN DEN B. den 26 Mei 1788 aan de gevolgen van een val stierf, liet hij 3 zonen en 8 dochters na.

In onze verzameling zijn: zes brieven van VAN DEN B aan TE WATER, wegens de genees- en natuurkundige correspondentie; een levensbericht van hem, door zijn zoon G. J. VAN DEN B. d.d. Rotterdam Mei 1792; een gedrukt bericht over de verbeterde geneeswijze der kinderpokken.

Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar genoemde werken.

BOSCH (ROELOF BENJAMIN VAN DEN) Geboren te Rotterdam den 31 October 1810 uit G J. VAN DEN B. en M. S. VAN DER MUELEN; ontving zijne opleiding eerst te Neuwied, en vervolgens aan het gymnasium te Middelburg. In Augustus 1827 kwam hij te Leiden, nam als vrijwillig jager deel aan den Tiendaagschen veldtocht, studeerde in de geneeskunde en promoveerde in 1837 op eene dissertatie *de vi musices in sanandis morbis.* Hij vestigde zich te Goes en wijdde zijn vrijen tijd aan de botanie met zooveel vrucht, dat hij onder de eerste kruidkundigen van ons land werd gerekend, meermalen voor hoogleeraar in aanmerking kwam en het lidmaatschap der Kon. Akad van Wetenschappen en van vele andere maatschappijen verwierf. VAN DEN B. was een zeldzaam kundig beoefenaar der toonkunst en had ook in dat opzicht eene klassieke richting. Hij was gehuwd met MARTINA GEERTRUIDA LENSHOEK geb. 1817 en stierf, na lang lijden, den 28 Januari 1862. Zie over zijne veelzijdige en groote verdiensten als musicus, geneesheer, kruidkundige en mensch *Jaarboek van de koninklijke akademie van Wetenschap-*

pen 1862, blz. 105; Dr. R. A. S. Piccardt, *Bijzonderheden uit de geschiedenis van Goes*, blz. 194 en *Zelandia illustrata* dl. I blz. 460; waar zijn portret voorkomt.

BOSDIJK (Jacques Francois). Geboren te Goes 29 November 1812 uit Jacobus B., dijkgraaf van den Wilhelminapolder en Apolonia Harinck. Hij vestigde zich als touwfabrikant te Schoonhoven en huwde in 1842 met Elisabeth Antoinetta Petit, kostschoolhouderes aldaar. In 1846 vertrok hij naar Amsterdam, waar hij den 26 Februari 1850 door overspannen arbeid overleed. Van 4 kinderen overleefde hem slechts eene dochter.

Hij schreef vele historische romans, soms onder het pseudoniem J. van de Capelle, en een aantal gelegenheidsstukken en gedichten. Zie over hem van der Aa, *Biographisch woordenboek*.

BOSSE (Frans Antonie). Geboren den 14 September 1775 te Middelburg uit Johan Diderich B., kok en pasteibakker in de korte giststraat en Carolina van Geszel. Zijne ouders, leden der luthersche gemeente, wilden hun zoon voor koopman of kunstschilder opleiden, doch zijn gunstige aanleg bracht echter te weeg dat een andere weg werd ingeslagen en hij de Latijnsche school bezoeken kon. Deze verlaten hebbende in 1795, bleef hij zich ijverig oefenen, vooral met steun van den rector C. J. Wenckebach. In 1800 werd B. aangesteld tot praeceptor te Haarlem, in Januari 1802 tot conrector te Leiden en in 1809 tot rector aldaar. In October 1818 werd hij eershalve tot doctor in de letteren gepromoveerd. Na eene ongesteldheid, hem in 1834 overkomen, werd zijne gezondheid wankelend, zoodat hij in 1838 zijne betrekking moest nederleggen, naar Amsterdam verhuisde en aldaar den 23 December 1839 overleed. B. was in 1806 gehuwd met Charlotta Dorothea Schneither, waaruit een zoon geboren werd, mr. Frans Karel Willem B., in 1837 overleden en

eene dochter CHARLOTTE, gehuwd met den hoogleeraar W. H. DE VRIESE. Zie *Levensberichten van leden der maatschappij van Nederlandsche letterkunde*, 1840 en *Biographisch woordenboek*.

BOUDAAN (GUALTHERUS). Geboren te Middelburg den 21 Mei 1637. Zijn vader PIETER B., zich naar diens moeder, ook PIETER BOUDAAN COURTEN noemende, had zich uit Rotterdam te Middelburg gevestigd, werd in 1640 poorter en later kiesheer aldaar en huwde CATHARINA, dochter van JAN FOURMENOIS en HORTENSIA DEL PRATO (Zie *geneal. bij* HOOGSTRATEN). GUALTHERUS werd voor predikant opgeleid, studeerde in 1655 te Leiden en werd reeds door COCCEJUS om zijn bijzondere vlijt en aanleg geprezen. In 1662 werd hij predikant te St. Laurens, (eene heerlijkheid van zijn vader); in 1667 te Veere, in 1670 te Amsterdam, waar hij den 14 Februari 1684 overleed. Hij was gehuwd met MARIA, dochter van BALTHASAR COYMANS en MARIA TRIP en liet kinderen na, o. a. BALTHASAR B., predikant te Zalt Bommel en in 1711 te Middelburg. Emeritus 1727; overleden 7 Februari 1729; getrouwd met HERMINA CECILIA BUSHOFF. Zie over hem en zijne geschriften *Biographisch woordenboek* enz. Portretten van hem worden beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 354, 398.

BOUDAAN (PETRUS). Geboren te Middelburg, bij zijn grootvader PIETER B. in Augustus (gedoopt 20 Augustus) 1666, uit GUALTHERUS B. en MARIA COYMANS. Hij studeerde meest te Franeker, werd in 1691 predikant te Rijnsburg, in 1693 te Arnhem en in 1710 te Amsterdam. Hij overleed 20 Mei 1734 op de hofstede Leeuwenburg, (provincie Utrecht) waar hij zich toevallig bevond, doch werd te Amsterdam begraven. Hij was te Arnhem gehuwd met CATH^A ELISABETH DE RUYSSCHER en vervolgens met MARG^A., dochter van HENDR. HERM. VAN DER HELL en HELENA VAN DEELEN, waaruit kinderen, o. a. de bekende schout-bij-nacht HENDRIK JAN B.,

die evenals zijn oom, de schout-bij-nacht MATHIAS B., (overleden 1722), een roemrijken naam bij ons zeewezen naliet. Zie over hem en zijne werken *Biographisch woordenboek* en zijn portret is beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 361.

BOURJÉ (JOHAN PIETER). Geboren te Middelburg den 27 Aug. 1774 uit ISAAC B, een bemiddeld koopman en JOH^A. RACHEL ALFFELS. Op zesjarigen ouderdom verloor hij door ziekte het gehoor en gedeeltelijk de spraak, wat niet verhinderde dat hij met uitstekend gevolg kunst en wetenschappen beoefende. Een aantal, nog bestaande, wel gelijkende portretten in olieverf getuigen van zijn talent; ook op ander gebied was hij werkzaam, zooals o. a. bij de gedenkteekens voor koning WILLEM en FLORIS DEN VOOGD, die door hem ontworpen en geteekend zijn. Maar het waren vooral de natuur- en werktuigkundige wetenschappen, die hem aantrokken en waarbij groote vaardigheid in handenarbeid hem zeer te stade kwam. Toen door de tijdsomstandigheden in 1810 zijn vermogen meest verloren ging, zocht hij door zijne talenten zijne inkomsten te verbeteren. In 1820 werd hij door den koning tot arrondissements-ijker in het eerste district van Zeeland aangesteld, in welk ambt hij zich zeer verdienstelijk maakte, zoowel door het schrijven van handleidingen, als door het uitvinden van nauwkeurige verificatietoestellen. Ook de sterrekunde bleef hij met vrucht beoefenen en het Zeeuwsch genootschap schonk hem in Januari 1819 een zilveren medaille voor een afbeelding en berekening der zonsverduistering van September 1820. In alles kenmerkte B. zich door buitengewone zorg, orde en netheid. Hij was in Augustus 1800 gehuwd met MARIA JOH^A. VAN DE KRUIJSSE, waaruit 2 zonen en 2 dochters, waarvan echter tegenwoordig geen nakomelingen over zijn. Hij overleed, na een korte ziekte den 12 Maart 1834, in zijne woning aan het Molenwater. Zijn door hem zelf geschilderd portret is in het kabinet van het Zeeuwsch genootschap. De heer R. LOBATTO, toen adviseur voor het ijkwezen, schreef eene

levensschets van B. in de *Algemeene Kunst en letterbode*, 1834 blz. 179. Zie verder *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

BOUTE (David) ook Baute, was een voornaam koopman te Middelburg, die zijne lotgevallen „en miseriën" heeft opgeteekend, waarvan een afschrift, juist twee eeuwen later, toevallig in het kasteel St. George d' Elmina aan de Westkust van Afrika teruggevonden werd. B. werd te Antwerpen in April 1588 geboren, en verliet met zijn pleegouders die kwijnende koopstad, om zich in het vooruitstrevende Middelburg te vestigen. Na het sluiten van het Bestand vertrok hij naar Spanje, waar hij tot 1622, meest in Sevilla, bleef wonen. Handelszaken, door de overheid beschouwd als pogingen om te smokkelen, brachten hem in ongelegenheid, en zelfs in de gevangenis en op de pijnbank. Door vaardig spreken en kloek handelen kwam hij echter in vrijheid, en na een gevaarlijke en avontuurlijke reis, in een klein zwaar beladen vaartuig, langs de kusten van Spanje en Frankrijk te Calais. Vervolgens vestigde hij zich te Middelburg, waar hij handel dreef en in 1638 bewindhebber werd der West-Indische Compagnie, dat juist eene kolf voor zijne hand was. B. was in 1630 getrouwd met Catalina, de twee en twintigjarige dochter van mr. Pieter Ingelveert. Deze vroegere pensionaris van Duinkerken was, van ketterij beschuldigd, door de Jesuiten vervolgd en in het kastel te Rupelmonde opgesloten. Het gelukte in 1627 aan genoemde dochter, waarschijnlijk bekend met de geschiedenis van Hugo de Groot, om haar vader in een kleederkist uit de gevangenis te redden, zoodat hij verder vermomd over de Fransche grenzen kon vluchten. Niet lang daarna vestigde de kundige en scherpzinnige rechtsgeleerde zich in Middelburg, waar hij door de regeering met open armen ontvangen werd en ongevraagd benoemd tot lid in den raad van Vlaanderen. Ingelveert overleed tijdens de bruidsdagen zijner dochter in October 1630.

B. had 3 zonen en 4 dochters en uit de namen der doopgetuigen (v. ROUBERGEN, LAMPSINS, VAN PEERE, GODIN enz.) mag men afleiden, dat de familie in de deftigste kringen der stad verkeerde. Zijne vrouw stierf in 1648. In 1657 begon hij zelf te verzwakken, en daarom vooral haastte hij zich om zijne levenservaringen op te schrijven. Zij waren in April voltooid en spoedig daarna kwam het einde. Op den 26 Mei werd B. in de oude kerk begraven. Zijne oudste dochter was gehuwd met een jong, veel belovend geneesheer, Dr. NATHANAEL ONDERMERCK, die door een val in 1656 het leven verloor. De nakomelingen van zijn jongsten zoon, den med. doct. FRANÇOIS B., in 1694 overleden, vindt men tot in het begin der 18e eeuw op de lijsten der regeering vermeld. De pensionaris DAVID B., getrouwd met MARIA VAN VRIJBERGHE, (1668—1702) was vermoedelijk zijn kleinzoon. Vgl. DAVID BAUTE in SLOET, *Tijdschrift voor staathuishoudkunde*, dl. XXVII (1868) en *Verzameling over de twisten van* 1702—1714 in *Bibl. Zeeuwsch genootschap.*

BOXHORN (MARCUS ZUERIUS), hoewel te Bergen op Zoom geboren, mag wel een eereplaats hebben onder de verdienstelijke Zeeuwen. Hij werd geboren 28 Augustus 1612, (VAN DER AA noemt 25 September 1602) uit JACOB ZUERIUS, predikant aldaar en ANNA BOXHORN en nam den naam aan van zijn moederlijken grootvader, bij wien hij opgevoed werd. In 1626 werd hij met zijn 81-jarigen grootvader als student te Leiden ingeschreven. Hier blonken zijne talenten zoozeer uit, dat hij reeds in 1633 tot buitengewoon hoogleeraar in de welsprekendheid werd benoemd; in 1640 werd hij gewoon hoogleeraar en in 1648 werd hem het onderwijs in de historiën toevertrouwd. Zijn onvermoeide en te veel gespannen arbeid sloopte zijne lichaamskrachten, zoodat hij reeds den 3 October 1653 overleed. Hij had in 1632 op trouwen gestaan met eene dochter van CAREL VAN DE PUTTE uit Vlissingen, welk huwelijk echter niet doorging (MATTHEUS, *Anal.* V 977)

doch trad den 14 December 1639 in den echt met SUSANNA, dochter van PIETER JOOSSE DUVELAAR, later burgemeester van Middelburg en JOHANNA VAN DE PUTTE, waaruit twee dochters voortkwamen, JOHANNA, eerst getrouwd met WILLEM DE WITTE, en ANNA JUSTINE, gehuwd met JOHANNES VAN MIGGRODE, griffier ter thesaurie van Middelburg, waaruit MARCUS ZUERIUS BOXHORN VAN MIGGRODE (1682—1720), predikant te Philippine. (Zie VAN IPEREN, *Over* MIGGRODE).

Onder de vele geschriften van M. Z. v. B. zijn er niet weinige over Zeeland handelende of in Zeeland uitgegeven. Zijn portret, act. 28, met een gedicht van zijn vriend ADRIAAN HOFFER, is in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 88.

Het wapenbord, dat te Leiden boven zijn graf heeft gehangen, werd door een zijner nakomelingen, mr. D. A. BERDENIS VAN BERLEKOM te Middelburg, aan het Zeeuwsch genootschap geschonken. (Vgl. *Navorscher* 1877, blz. 353).

Zie S DE WIND, *Bibliotheek van Nederl. geschiedschrijvers*, bl. 445; alsmede *Biographisch woordenboek* en de aldaar genoemde werken, *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 674, 754. Een gedicht op zijn huwelijk is te vinden in FRANS LE BLEU, *Minnevlam*, Amsterdam, 1659.

BRAHÉ (JAN JACOB). Geboren 13 November 1726 te Delft uit JAN JACOB MAURITS B., van een aanzienlijk Zweedsch geslacht, doch als luitenant hier gepensioneerd en ELISABETH, dochter van GUALTHERUS HOLTIUS, predikant te Koudekerk bij Leiden. Hij studeerde te Amsterdam en te Utrecht en werd in 1749 predikant te Watergang en in 1751 te Vlissingen. In October 1775 werd hij door een beroerte verplicht emeritaat te nemen en overleed 5 Juli 1776. B. was gehuwd 1°. met MARIA CATH^A. LIGTHART en 2°. in 1754 met ANNA CORNELIA EVERTSEN. (Zie DE JONGE, *Leven der* EVERTSEN in *geslachtlijst*), uit welken laatsten echt voortkwamen twee zonen en eene dochter.

B. was een man van groote bekwaamheden. In 1753 was

hij een der oprichters van 't Vlissingsch dichtlievend genootschap *Tenues conamur grandia* en in 1769 onder de stichters van het *Zeeuwsch genootschap der Wetenschappen*, waarvan hij tweede secretaris werd. In het eerste deel der werken vindt men een godgeleerde verhandeling van zijne hand. Bij het 2e eeuwfeest der vrijwording van Vlissingen in 1772 gevierd, gaf B. een paar geschriften uit.

Met woord en daad nam hij deel in de kerkelijke twisten zijner dagen en verdedigde de rechtzinnige richting.

Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken, alsmede *Boekzaal*, 1776.

BRAND of BRANDT (Marinus). Was geboren te Saeftinge in Zeeuwsch-Vlaanderen, welke plaats door de watervloeden der zestiende eeuw schier vernield, bij het doorgraven der dijken tot verdediging des lands in 1587, geheel ten onderging. Brand was met zijne ouders naar Veere verhuisd en voegde zich omstreeks 1570 bij de watergeuzen. In 1572 bij de inneming van den Briel was hij in den voortocht en niet minder weerde hij zich bij het beleg van Middelburg waar hij den 24 Januari 1574 met den kapitein Evert Heindriksen, (den stamvader der Evertsen) voor Arnemuiden gevangen werd genomen, doch na enkele dagen uitgewisseld. Niet lang daarna werd hij met enkele andere kapiteins ontrouw aan de zaak, die hij zoo moedig had gediend en ging, zonder dat de eigenlijke rede bekend schijnt te zijn, tot den vijand over; waarna niets meer van hem vernomen wordt. Vgl. de in *Biographisch woordenboek* opgegeven werken.

BRANDE (van den). Dit geslacht heeft in de zeventiende en achttiende eeuw in Zeeland veel invloed gehad. Naar beweerd wordt, zou de naam afkomen van een steenen huis „de Brand" geheeten, in de zestiende eeuw niet ver van Breda gelegen; eene familie van denzelfden naam komt ook in België voor. Jan Pieterse, die zich pas later Jan Pie-

TERSE VAN DEN BRANDE noemde, schijnt een zoon geweest te zijn van PIETER VAN DEN BRANDE en JOHANNA DE WITTE VAN BLOIS. Hij was rentmeester der heerlijkheid Bergen, en verhuisde om godsdienstvrijheid te vinden omstreeks 1574 naar Tholen, waar hij burgemeester werd en in Mei 1582 wegens die stad gecommitteerde-raad van Zeeland. Hij overleed te Middelburg den 25 November 1589 en was bekend als een ervaren, moedig en deugdzaam man, die tot zinspreuk had *Adversa erudiunt.* Uit zijn huwelijk met SOPHIA RESEN kwamen vier kinderen voort, (vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 498, waar zijne afbeelding beschreven wordt). Zijn zoon JAN JANSE PIETERSE, die zich pas na 1626 VAN DEN BRANDE schreef, was rentmeester der geestelijke goederen. Uit zijn huwelijk met PIETERNELLA (VAN BORSSELE) VAN DER HOOGE kwamen acht kinderen voort, o. a.:

1°. JOHAN VAN DEN BRANDE, predikant te Vlissingen, trouwde ELISABETH BISCOP, waaruit drie kinderen, o. a. een zoon JOHAN, die secretaris werd van Middelburg en raadsheer in den Hoogen Raad. Hij was gehuwd in 1657 met MARIA RADERMACHER. (Vgl. VROLIKHERT, *Vlissingsche kerkhemel*).

2°. PHILIPS VAN DEN BRANDE, raad der admiraliteit te Rotterdam, getrouwd met CATHARINA VETH, wiens zoon PHILIPS VAN DEN BRANDE in 1669 secretaris te Middelburg werd en in 1672 veel van het gepeupel te lijden had. (Zie BERONICIUS, *Georgarchontomachia.* Hij was gehuwd met APOLONIA VAN ROUBERGEN, waaruit kinderen.

3°. CORNELIS VAN DEN BRANDE, kolonel te voet in dienst der W. I. Comp. Hij onderscheidde zich door dapperheid en beleid, vooral in Brazilië, waar hij, volgens een pamflet, „ook planter was en predikant en, naar de nieuwe mode, een Schotsch theologant." Hij stierf den 28 Februari 1652 en werd onder een gedenkteeken in de Oude-kerk te Middelburg begraven. Zijn portret met zijne zinspreuk *Zonder God is 't ijdelheid*, wordt beschreven *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 126. CORNELIS was gehuwd met MARIA DE MEIJER, waaruit twee

kinderen en daarna met MARIA DE LOOPER, wed. DANIEL RADERMACHER.

4°. ANTONIE VAN DEN BRANDE, commies van de monstering, trouwde ADRIANA DALLENS (van Tholen) waaruit 2 zonen als officieren ongehuwd overleden.

Uit den kolonel CORNELIS VAN DEN BRANDE werd geboren:

JOHAN PIETER VAN DEN BRANDE, sedert 1679 door koop, heer van Kleverskerke, burgemeester van Middelburg; in 1694 gezant naar Engeland, waar hij in den adelstand werd verheven. Deze „ambassadeur à la mode," gelijk hij genoemd werd, schijnt geen groot staatsman te zijn geweest en in de pamfletten van die dagen wordt gesproken van „den ridder-baronet, het miskraam der gezanten." Hij overleed in 1712 en was gehuwd 1°. met CORN^A VAN DE GRAEF en 2°. met MARIA DE GEER, wed. CROMMON. Uit het eerste huwelijk werd geboren:

1°. CORNELIS VAN DEN BRANDE, raad van Vlaanderen, trouwde JOH^A SOFIA TRIGLAND, waaruit twee dochters en een zoon, die ongehuwd stierf.

2°. PIETER VAN DEN BRANDE, trouwde 1°. CHRISTINA LOUISE THIBAUT en 2°. GEERTRUIDA VAN BERKEL. Hij is de bouwheer van het kolossale huis in den Langendelft te Middelburg. Uit zijn eerste huwelijk werd geboren:

JOHAN PIETER VAN DEN BRANDE, (1707—1758) schepen en raad te Middelburg, getrouwd met MARIA VAN REIGERSBERG, waaruit:

Mr. JOHAN PIETER VAN DEN BRANDE, ridder-baronet, heer van Gapinge, Krabbendijke, Kleverskerke enz (1734—1793). Des zomers bewoonde hij het, door zijn vader in het midden der achttiende eeuw vorstelijk aangelegd landgoed St. Jan ten Heere, (gesloopt 1876), waarvan prof. J. W. TE WATER in 1780 eene *Beschrijving* in het licht gaf. Deze laatste mannelijke afstammeling der familie was een dwerg in gestalte, maar mocht een reus in rijkdom heeten. Zijn eenige zuster JACOBA VAN DEN BRANDE was gehuwd met den bekenden mr.

JOHAN ADRIAAN VAN DE PERRE VAN NIEUW-ERVE. Uit zijn huwelijk met SUSANNA MARIA TRESEL BEVERS kwamen drie dochters voort, die zijn. groot vermogen erfden.

JOHANNA MARIA VAN DEN BRANDE, huwde mr. JACOB HENDRIK SCHORER.

MARIA PETRONELLA, trouwde in 1794 met MARINUS EMANUEL CORNELIS VERSLUIJS.

WILHELMINA CAROLINA, trouwde in 1799 ADRIAAN CASPER CORNELIS SLICHER.

BRANDT (GERARD). Geboren te Middelburg den 2 October 1594 uit G. B. en MAIKE JASPERS, die uit Antwerpen naar Zeeland geweken waren, doch vervolgens weder naar Amsterdam verhuisden. Hij was een kunstrijk uurwerkmaker, wat hem in vriendschappelijke betrekking met DESCARTES bracht. Ook was hij een ijverig kenner en beoefenaar van Nederl. poësie en regent van den schouwburg. Uit zijn huwelijk met NEELTJE JEROENS werd in 1626 geboren de beroemde schrijver en dichter GERART BRANDT. Hij overleed 4 Februari 1659 te Amsterdam. *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken. In *Summarum vitae celeb.* G. BRANDT merkte TE WATER meer dan eene misstelling op.

BRASSER (JACOBUS JASPERSEN) Geboren te Vlissingen in April 1733 uit JASPER JASPERSEN B. (een zoon van CORNELIS JASPERSEN B. en MARGARETHA VAN DER HEIM) en CATHARINA COOLE. Hij studeerde te Leiden en promoveerde 9 September 1757. Hij vestigde zich als advokaat te Vlissingen, was directeur van het Zeeuwsch genootschap en overleed vóór 1790.

Reeds als student in 1754 en 1755 had hij enkele, naar het schijnt weinig beduidende gedichten uitgegeven (WITSEN GEIJSBEEK). In 1777 gaf hij te Leiden eene verhandeling uit over het recht der bloedverwanten in het stuk van versterf, en in 1792, dus na zijn overlijden, zag het licht zijn meer bekend werk over de jaarmarkten, bijzonder in Zeeland.

BRASSER schijnt bekend te zijn geweest als een voorstander der stadhouderlijke partij en had tot zinspreuk *Per haec majora quaeramus.*

Eene genealogie BRASSER (1583—1790) kwam voor in de collectie SCHELTUS. Hoewel vele Zeeuwsche familiën daarin genoemd worden, heb ik niet kunnen nagaan of de advokaat tot dat geslacht behoorde.

BRASSER (P. M.). Was een bekwaam vogelschilder te Middelburg die ook vele portretten heeft vervaardigd, o a. in 1753 dat van GERARDUS DE WIND, (*Zelandia illustrata*, blz. 298).

BRAUW (DE). Het geslacht van dien naam was lang in Zeeland gevestigd.

JACOB DE BRAUW, geboren te Tholen in 1604 uit JAN DE B. (rentmeester te Tholen) en MARTINA HUIJSSEN. Hij studeerde te Leiden, vestigde zich als advokaat te Rotterdam waar hij, hoog bejaard, in 1676 nog burgemeester werd. Hij stierf in 1680. Door den koning van Engeland was hij tot ridder geslagen. Hij wordt vermeld in SCHELTEMA, *Staatkundig Nederland.* Zie ook *Biographisch woordenboek.*

CORNELIS DE BRAUW, geboren te Zierikzee den 16 Mei 1728 uit DANIEL DE B., luitenant-generaal en HESTER STAVENISSE, trad in 1744 in krijgsdienst, had eene eervolle militaire loopbaan en was van 1760 tot 1763 in West-Indië. In 1793 tot luitenant-generaal opgeklommen, moest hij op last der staten, den 3 Februari 1795 de kapitulatie te Breskens sluiten, waarbij Zeeland aan de Franschen onder den generaal CLAUDE IGNACE FRANÇOIS MICHAUD (later baron DE MICHAUD 1751—1835), werd overgegeven. Hij vestigde zich toen eerst te Montfoort, later te Utrecht, doch overleed den 31 Augustus 1804 te Zierikzee, waar hij zich voor familiezaken bevond. Uit zijn huwelijk met ALIDA CHARLOTTE ALBERTINE PARIS, uit Hulst, kwamen onder meer kinderen

voort jhr. mr. WILLEM MAURITS DE BRAUW, geboren te Hulst den 23 April 1772, studeerde te Leiden, schepen en raad te Zierikzee; in 1814 directeur der registratie in Zeeland, in 1828 directeur der kon. Nederl. loterij. Overleden te 's Gravenhage den 28 November 1841. Zie *Biographisch woordenboek*.

CORNELIA MARIA DE BRAUW, geb. te Hulst (1773—1843), getrouwd met den luitenant-admiraal OTTO WILLEM GOBIUS.

CORNELIS STAVENISSE DE BRAUW, geboren te Hulst 2 Februari 1775, overleden te Utrecht als kolonel en lid van het Hoog-militair-gerechtshof, den 22 Augustus 1837.

Tot dat geslacht behoorde ook waarschijnlijk, hoewel het wapen niet overeenkomt, de raadsheer in het hof van Vlaanderen mr. ABR. DE BRAUW, den 6 Februari 1763 te Middelburg kinderloos overleden, die een zeer belangrijk legaat aan het burgerweeshuis naliet, waar zijn portret met 16 kwartierwapens nog bewaard wordt. (Zie over zijne afkomst 's GRAVESANDE, *Syn. van Wezel*, blz. 134).

BREEKPOT (FRANÇOIS). Geboren te Zierikzee den 29 Februari 1756 uit mr. WILLEM B. (zie *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 342) en JOHANNA RUIJTE (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 389). Hij studeerde te Leiden en promoveerde in de rechten in 1758. Hij vestigde zich als advokaat te Zierikzee en werd er pensionaris en secretaris. In 1787 week hij naar Antwerpen uit, doch werd na de omwenteling van 1795 secretaris der municipaliteit en later representant van het Bataafsche volk. BREEKPOT was gehuwd met JEANNETTE MARGARETA AGRON, waaruit 2 zoons en 1 dochter. Hij overleed den 3 April 1801.

Tijdens hij ambtenaar was, schreef hij: *Verhandeling over de oogenschijnlijke wanorde in sommige natuurlijke verschijnselen*, Bergen-op-Zoom en Zierikzee 1792, een werk zeer geprezen in *Vaderl. bibliotheek*, dl. VI, blz. 39; *Algemeen letterkundig magazijn* van 1794. Zie over hem *Biographisch woordenboek*.

BRENDONCK (Arnoldus Adriaan). Geboren te Middelburg den 15 Juni 1810 uit Joh. Henr. B. en Pietern^a de Bondt. Hij was een man van weinig opvoeding, niet zonder talent, maar van losse zeden. Als militair is hij naar Indië geweest, kwam terug, was een tijdlang bij de boekhandelaars J. C. & W. Altorffer werkzaam en is in 1865 nog treurig aan zijn einde gekomen. Hij schreef het *Bezoek van koning* Willem III *in* 1862 *in Zeeland*, Middelburg 1862 en zijne *Reis naar Indië*, Dordr. 1859.

BREUKELAND (Jacob). Geboren te Naarden in 1666, doch te Goes, waarheen zijne ouders verhuisden, opgevoed, waarna hij de studie te Utrecht en te Groningen voortzette. In 1689 werd hij predikant te St. Anna ter Muiden; in 1696 te West-Souburg en in 1704 te Middelburg, waar hij den 19 Januari 1724 overleed. Hij schreef eenige godgeleerde werken, waarvan sommigen o. a *Geestelijke Melk* meermalen werden herdrukt en mengde zich ook in den strijd tegen de zoogenoemde Hebreën (Midd. 1704) en Gosuinus van Buijtendijk (Midd. 1712). De la Rue verhaalt in zijne onuitgegeven aanteekeningen, dat B. bij zijn leven luttel toevloed van hoorders had, doch na zijn dood zeer geprezen werd, en door velen voor een uitstekend godgeleerde gehouden.

BREZ (Jacques). Geboren te Middelburg in 1771. Hij werd predikant bij de Walsche gemeente te Middelburg in Juli 1796 en overleed den 26 Juli 1798. Hij schreef *Flore des insectophiles etc.*, Utrecht 1791; *Voyages intéressans pour l'instruction de la Jeunesse*, Utrecht 1792 en vooral *Histoire des Vaudois etc.*, Utr. et Lausanne 1796, 2 dln.

BRIATTE (Theophile). Werd den 7 Augustus 1775 geboren te Cadzand uit Baptiste B. en Susanna Jolie Chambaut. Vroeg trad hij in krijgsdienst en werd in 1794 vaandrig. Een aantal veldtochten werden door hem bijgewoond

en meermalen werd hij gewond. Door kennis, strenge plichtsvervulling en dapperheid, klom hij gaandeweg op, tot dat hij in 1818 als generaal-majoor, met den rang van luitenant-generaal, werd gepensioneerd. In December 1826 werd hij benoemd tot lid van het hoog militair gerechtshof. Hij overleed den 11 Mei 1844. Zijn huwelijk met Wilhelmine Henriette Gockinga bleef kinderloos. Zie *Biographisch woordenb.*

BROECKE (Jacobus Cornelis van den). Geboren te Aardenburg den 16 Maart 1799 uit Abraham v. d. B. (1768—1840) en Adriana Jacoba de Jonge uit Sluis (1777—1835). Hij ontving zijne eerste opleiding te Aardenburg en Sluis en vervolgens te Middelburg, en studeerde van September 1816 tot December 1822 te Leiden, waar hij met goud bekroond werd voor de beantwoording eener prijsvraag, welke eer hem ook te Gent gebeurde, (vgl. *Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*). Na zijne promotie tot med. doctor, vestigde hij zich als geneesheer te Middelburg, waar hij in September 1823 in het huwelijk trad met zijne volle nicht Cornelia Susanna Bomme. Als med. doctor genoot v. d. B. spoedig algemeen vertrouwen en verdiende dat door kennis en onvermoeide werkzaamheid in zijne uitgebreide praktijk. Desniettemin wist de ijverige man nog tijd te vinden voor menigen anderen werkkring en o. a. was hij jaren lang voorzitter van het natuurkundig gezelschap te Middelburg, en president van de provinciale geneeskundige commissie. In 1848 was hij lid der staats-commissie tot herziening der geneeskundige wetten. Zijne diensten werden erkend door de ridderorde van den Nederl. leeuw. In 1843 beantwoordde hij met zijn broeder mr. Ph. van den Broecke een, door het provinciaal Utrechtsch genootschap van kunsten en wetenschappen uitgegeven prijsvraag, over de gerechtelijke geneeskunde in Nederland. In onderscheiden tijdschriften schreef v. d. B. over zijn vak, en hij ontzag zich nooit om in het openbaar op te treden, waar beginselen van vrijheid en recht moesten worden verdedigd. In het voorjaar

van 1867 werd hij door eene beroerte getroffen, die hem gedeeltelijk verlamde. Hij bleef aan huis gebonden. tot dat hij bij eene herhaling op den 18 Augustus 1870 overleed.

BROECKE (ABRAHAM JOHANNES DE SMIT VAN DEN). Geboren te Aardenburg den 13 Mei 1801. Ging in 1814 naar de kweekschool te Amsterdam en kwam Augustus 1815 als adelborst bij de marine. Hij klom langzamerhand op en werd algemeen erkend als een der verdienstelijkste en door meerderen en minderen meest geachte zeeofficieren. In 1855 was hij minister van marine en werd in Juli 1861 gepensioneerd. Hij stierf plotseling den 1 Januari 1875 als vice-admiraal, buitengewoon adjudant des konings enz, op zijn buitengoed te Oost-Souburg. Een gedenkteeken op de dorpsbegraafplaats werd door zeeofficieren op het graf van den algemeen geachten man geplaatst. Zie *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 504. Hij was gehuwd met CATHARINA CHRISTINE ABRAHAMS en liet kinderen na.

BROECKE (PHILIPPUS VAN DEN). Broeder van de beide voorgaande; geboren te Aardenburg den 5 Januari 1807. Hij studeerde te Gent en promoveerde tot doctor in de beide rechten den 6 Februari 1830. Hij vestigde zich eerst te Brussel, waar hij de omwenteling bijwoonde, en werd daarna advokaat te Middelburg. Van 1844 tot 1872 bekleedde hij de betrekking van rijksadvokaat aldaar, en bij het eervol ontslag werden zijne diensten erkend, door de ridderorde van den Nederl. leeuw Daar V D. B. onvermoeid ijverde voor de toepassing der vrijzinnige beginselen in het regeeringsbeleid, werd hij meermalen aangezocht voor plaatsen in stads- of staatsbestuur, die hij echter, om zelfs den schijn van zelfverheffing te vermijden, steeds van de hand wees. Met zijn broeder beantwoordde hij een prijsvraag van het provinciaal Utrechtsch genootschap; enkele zijner pleidooien, adviezen enz zijn gedrukt (Zie *Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*).

BROEKEMA (JACOBUS). Geboren 23 Maart 1846 te Niezijl, gemeente Grijpskerk (Groningen) uit HEERKE JACOBS B. en GRIETJE LOUWES STEENSTRA. Na bij lager en middelbaar onderwijs werkzaam te zijn geweest, o. a. te Zierikzee, werd hij in 1873 leeraar in geschiedenis en aardrijkskunde aan de rijks hoogere burgerschool te Middelburg; in 1877 adjunct-archivaris van de provincie Zeeland en in 1878 bibliothecaris der provincie. Hij schreef in het *Archief* van het Zeeuwsch genootschap *Geschiedenis der Zeeuwsche munt* (1883); *Over de ambachtsheerlijkheid Borssele* (1886) enz.; alsmede in de *Nomina Geogr. Neerl.* over verschillende plaatsnamen in Walcheren.

BROES (BROËRIUS). Geboren te Amsterdam in 1757 uit PETRUS B., die van 1762—1765 predikant te Vlissingen was en in 1797 als predikant te Amsterdam overleed, en eene dochter van den predikant BROUËRIUS BROUWER. Hij studeerde te Leiden, werd predikant te Vuren en Dalem en van 1780—1784 te Vlissingen, van waar hij tot gewoon hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden beroepen werd. Hier was de vrijzinnige en geleerde man werkzaam tot aan zijn overlijden op den 24 Februari 1799. Zijn afbeelding in silhouet komt voor in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 547.

BROESE VAN GROENOU (HERMAN). Geboren te Kampen den 19 Februari 1822 uit JOACHIM ADOLF B. en GEERTRUIDA VAN GROENOU. Hij studeerde eerst te Utrecht en later te Amsterdam en werd in 1846 leeraar bij de doopsgezinden te Medemblik en in 1852 te Aardenburg, waar hij tot zijn emeritaat in 1883 werkzaam bleef. Hij huwde 1°. in 1849 met CHRIST^A. PETR^A. SCHOTEL, (zie over haar KRAMM *Nederlandsche schilders*), overleden 1854, en 2°. PETR^A. ELIS. SCHOTEL.

BROESE schreef: *Uit het verleden der doopsgezinde gemeente te Aardenburg* (*Doopsgezinde Bijdragen* 1876—1884); in de *Werken der maatschappij van Nederl. letterkunde over den Reynaert.*

Onder den naam HERMAN vindt men van hem artikelen in *Nederland* (1851); *Album van schoone kunsten; Kunstkronijk; Drenthiana*, *Evangeliespiegel; Evangelisch Penningmagazijn* enz. Vgl. ook *Aurora* 1851.

BROUWENAAR (JAN FRANÇOIS). Geboren te Vlissingen den 15 Juli 1815 uit FRANÇOIS ADRIAAN B., barbier en pruikmaker in de Walstraat aldaar en ANNA MARIA DRUBBELS. Hij was een jongeling van zeldzaam vernuft. Eerst werkzaam als beeldhouwer op de werf te Vlissingen, kwam hij later, ten koste van ontzaglijke opofferingen, te Brussel onder den kunstenaar WILLEM GEEFS, waar hij zich verwonderlijk snel ontwikkelde. In 1849 gelukte het hem voor een beeld van SORANUS, den Bataafsche boogschutter, den grooten eereprijs der academie van beeldende kunsten te Amsterdam weg te dragen. De overspanning had hem echter geknakt; hij werd naar lichaam en ziel ziek, en stierf den 24 September van datzelfde jaar in het gasthuis te Amsterdam.

Ook als dichter was BROUWENAAR verdienstelijk. Zijn *Klokkenlied* werd opgenomen in het *Vaderland* (1845), LODEWIJK XIV *in de Nederlanden* (oorspronkelijk) en MICHAEL ANGELO (eene vertaling) in de *Vlaamsche stem* (1847). MANFRED naar *Byron*, en eene vertaling van een fragment uit *Verlost Jerusalem* in het *Taelverbond* (1848). In 1855 bezorgde J. J. L. TEN KATE, toen predikant te Middelburg, de uitgave eener *Dichterlijke nalatenschap* te Middelburg bij de GEBR. ABRAHAMS.

Er schijnt een gebeeldhouwd portret van BROUWENAAR te bestaan, dat ik echter niet heb kunnen terugvinden. Zijn broeder, coiffeur te Middelburg (overleden 1886) heeft mij veel van het strijden en lijden van dezen genialen jongeling verhaald. Zie over hem het voorbericht van genoemde *Nalatenschap* en het feuilleton der Middelburgsche couranten van 16 en 17 Juni 1887 onder den titel *Een kunstenaar uit het volk.*

BROUWERSHAVEN (PETRUS VAN). Een voornaam god-

geleerde, wiens werken in 1572 te Leuven gedrukt zijn. Zie *Biographisch woordenboek* enz.

BRUIN (CORNELIS DE). Geboren te Middelburg en een niet onverdienstelijk schilder van figuren en bloemen. Hij was meest werkzaam in de behangselfabriek van de firma PIEPERS aldaar en overleed in 1801. Zie *Biogr. woordenboek.*

BRUIN (RUISCH DE). Bekend door zijne *Genealogie van het geslacht* BORSSELE, waarover geschreven werd in de *Bijdragen voor oudheidkunde enz.* (1863), dl. VI, blz. 274. Ik giste toen, dat DE BRUIN een geestelijke der R. K. kerk was. Dit was het geval niet, daar een spoor zijner afkomst te vinden is in *Navorscher* 1878, blz. 363. Daaruit blijkt dat CORNELIA RUISCH, uit de bekende Amsterdamsche familie van dien naam, getrouwd was met JOHAN DE BRUYN, baljuw van St. Maartensdijk. Hij overleed in 1628 en zijne echtgenoote den 30 Juni 1633. Vermoedelijk is de genealogicus, die in 1660 leefde, een zoon uit dit huwelijk.

BRUINE (JAN RUDOLF DE). Geboren te Amsterdam 4 September 1810 uit PHILIP ANTONIE DE B. en ALEIDE LOHMEIJER. Hij studeerde te Leiden en werd in 1834 predikant te Balk, in 1843 te Vlissingen en in 1848 te Middelburg, waar hij 27 April 1850 overleed. Te Sneek, Vlissingen en Middelburg heeft hij enkele leerredenen in het licht gegeven; ook verscheen na zijn overlijden een bundel van twaalf leerredenen. Zie *Biographisch woordenboek.*

BRUINE (SAMUEL KOENRAAD DE). Geboren den 11 April 1700 te Wezel, uit JOH. DE B., predikant aldaar en later te 's Gravenhage, en ELISABETH IMBREGTS, studeerde te Utrecht en werd in 1723 predikant te Dubbeldam. In 1729 te Middelburg beroepen, waarvoor hij eerst bedankte; doch toen daaraan verbonden werd het hoogleeraarschap in de godgeleerd-

heid, ging hij derwaarts en deed den 26 April 1729 zijne oratie. In September 1739 vertrok hij naar Amsterdam, waar hij 30 Maart 1748 overleed. GERARDUS DE WIND zeide aan DE LA RUE, dat hij nooit beter redenaar gehoord had dan DE BRUINE bij zijne oratie. Hij huwde te Middelburg in 1731 met JACOBA GEERTRUIDA SCHEIDERUIT, wed. ABR. TULLEKEN; en hertrouwde in 1743 met CORNELIA VAN NUWENDORP, wed. HUGO BORST. Van hem zagen het licht vier predikatiën.

In *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 288 en 336, zijn twee portretten. Een gegraveerd door HOUBRAKEN (1741) met Latijnsch gedicht van IS. SCHORER, en een in zwartekunst door J. VAN VILSTEREN, met een zesregelig gedicht van dezen graveur. In de collectie is zijne handteekening met die van JOH. DE CRANE en ANDR. ANDRIESSEN, onder een paar quitantiën van 1737.

BRUINING (HERMAN ADRIAAN). Geboren 15 November 1738 te Rotterdam uit HERMAN B., predikant aldaar en RINSKE BRUINING, diens eerste vrouw. BRUINING studeerde te Utrecht, werd predikant te Kollum (1764), Workum (1767) en Veere (1772), waar hij den 7 Januari 1811 overleed. Hij was gehuwd met A. H BINKES.

BRUINING was een kundig man, met groote gaven. Als dichter en taalkenner was hij niet onverdienstelijk. Hij schreef veel in de *Nederl. bibliotheek* in 1774 uitgegeven, was een der oprichters van het genootschap *Dulces ante Omnia Musae* (1766) en zoo ook van de *Maatschappij van Nederlandsche letterkunde*. In 1774 gaf hij te Middelburg een geschrift uit tot verdediging der nieuwe psalmberijming en in 1792 te Veere eene *Proeve van bijbel- en mengelpoëzie*. In 1803 werd hij wegens Zeeland gecommitteerd tot het bijeenbrengen der Evangelische gezangen, waarvan een zestal door hem opgesteld zijn. Na het overlijden van JACOBUS ERMERINS gaf hij het laatste stuk der *Zeeuwsche oudheden* met een voorbericht uit. Zijn portret in 1790 geteekend, wordt met een bijschrift van dr. J. J.

ANDRIESSEN vermeld in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 599. Zie over hem *Biographisch woordenboek* enz.

BRUNE (JOHAN DE). Geboren te Middelburg in 1589, werd raad te Middelburg (1634), secretaris der Rekenkamer (1638); secretaris der Staten (1644); raadpensionaris van Zeeland. Hij was gehuwd 1e met MARIA, dochter van TOBIAS ROELS (DE LA RUE), vervolgens in 1656 met MARIA LE SAGE, wed. P. DE NEVE, zegt DE LA RUE, wat echter zijn moet, wed. van mr. PIETER DE VROE, de broeder zijner eerste huisvrouw, volgens DE LA RUE MARIA DE VROE geheeten. Hij overleed 7 November 1658 en ligt in de Nieuwe kerk begraven. DE B. had tot zinspreuk *Spe et Metu*. Zijn portret, a°. 1656 aet. 67 komt voor in *Bancketwerk van goede gedachten*.

Behalve in rechtsgeleerdheid en staatkunde, muntte DE B. in geschiedenis, taal en letterkunde uit, gelijk vele en velerlei geschriften aantoonen. Hij ontwierp ook de penning die de Staten van Zeeland in 1654 ter gedachtenis der Groote vergadering te 's Gravenhage van 1651 lieten slaan (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 84). In de verzameling is 1° Een brief van de Rekenkamer aan de Staten van Zeeland over eene lijfrente op prins WILLEM VAN PORTUGAL d.d. 20 Augustus 1643, geteekend door J. DE B. en 2° Extract uit de Staten notulen over de kapel bij Ellewoutsdijk d.d. 17 December 1646 door J. DE B. geteekend. Zie verder *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BRUNE DE JONGE (JOHAN DE) of JANUS BRUNAEUS. Geboren te Middelburg, verloor vroeg zijn vader; zijne moeder JOHANNA JUNIUS vertrouwde hem toe aan de leiding van haren broeder FRANCISCUS JUNIUS. Hij overleed in 1649 en gaf uit in 1639 *Versjes;* in 1644 *Wetsteen der Vernuften*, 2e dr. 1652; in 1644 *Jok en ernst* enz. In 1655 werden zijne geschriften verzameld onder den titel *Alle volgeestige werken van* J. DE B. DE J., herdrukt te Amsterdam 1681.

Een Fransche lofrede op Henriette Maria, echtgenoot van koning van Engeland is in de Provinciale bibliotheek. Zie *Biographisch woordenboek.*

BRUINVISCH (Martinus). Geboren te Bergen-op-Zoom en niet te Zierikzee, gelijk wel eens opgegeven wordt (vgl. *Album stud. L. B.*) in 1591, werd in 1610 student te Leiden en in 1613 predikant te Roozendaal, in 1616 te Oosterland en in 1628 te Zierikzee, waar hij waarschijnlijk in 1639 overleden is. Hij heeft een paar leerredenen uitgegeven o. a. op de victorie van Tromp op de Spanjaarden, Zierikzee 1640. Zie over hem *Biographisch woordenboek.*

Adriaan B. Geboren te Zierikzee 10 Februari 1628, studeerde te Utrecht, werd predikant te Elkerzee en in Augustus 1653 te Zierikzee, waar hij tot zijn overlijden den 9 Mei 1676 werkzaam bleef, hoewel te 's-Gravenhage, Leiden en Amsterdam beroepen.

Na zijn dood gaf zijn zoon Johan B. in 1679 een bundel met een en twintig leerredenen van hem te 's-Gravenhage uit.

In de verzameling is een klacht van hem aan Gecommitteerde raden over een onbehoorlijk beroep te Elkerzee d d. November 1649 en twee bladen uit een boek, waarop Martinus Bruinvisch. *Luctante Victoria*, 12 Juli 1611. Zie over hem *Biographisch woordenboek* enz.

BUBBESON (Rijkje). Geboren omstreeks 1707, was de dochter van een welgesteld winkelier tevens schepen te Vlaardingen. De la Rue prijst haar als „eene der beste dichteressen dezes tijds." Op een reis naar Holland in October 1733, ging deze schrijver opzettelijk naar Vlaardingen om kennis te maken met het frissche welgemaakte meisje, toen de bruid van Scipio Oudkerk, beroepen predikant te Haamstede (Schouwen). Op de terugreis in de trekschuit schreef de la Rue een gedicht op haar lieftallig voorkomen en groote begaafdheden. Na haar huwelijk had Rijkje met vele weder-

waardigheden te kampen, en verloor o. a. eene talentvolle dochter op drie en twintigjarigen ouderdom aan de kinderpokken. De predikant OUDKERK overleed den 20 Maart 1760, waarna de weduwe te Maassluis ging wonen. Het is opmerkelijk dat er van eene destijds zoo hoog geprezen dichteres maar weinig te vinden is. In de verzameling is een stijf onbeteekenend gedicht van haar aan den bekenden Zierikzeeschen geneesheer JOB BASTER. Vgl. de onuitgegeven *aanteekeningen van* PIETER DE LA RUE (*Middelburgsche couranten* 1886) en D. NIEUWHOF, *Gedenkboek van Haamstede*. Tholen 1857, bl. 60.

BUCERUS (GERSON). Geboren in Vlaanderen, studeerde te Leiden in 1583; werd predikant te Veere in 1588, en sloeg meer dan een beroep naar elders af. Wegens zijne groote bedrevenheid in het Hebreeuwsch en Grieksch, werd hij door de Nationale Synode gekozen tot een der drie overzetters van het Oude Testament. Hij verplaatste zich in 1627 naar Leiden en overleed aldaar den 7 Augustus 1631. In 1623 was hij te Veere hertrouwd met WILLEMIJNTJE BEZAR, wed. van JOB FLORISZ. Van zijne zonen studeerde JACOBUS (geb 1599) in de theologie en JOSIAS (geb. 1605) in de medicijnen.

In de verzameling is een viertal door hem geschreven en geteekende brieven (1609—1620) namens den kerkeraad van Veere, o. a. over het aanstellen van predikanten in de nieuw ingedijkte landen.

Zijn werk *Dissertatio de Gubernatione Ecclesiae etc.*, Middelburg 1618, maakte het ongenoegen van den Engelschen koning JACOB II gaande. B. vond echter steun bij de Zeeuwsche synode, die het boek en den schrijver in bescherming nam. B. was ook bedreven in latijnsche en grieksche dichtkunde en schreef in de laatste taal een gedicht bij het huwelijk van HUGO DE GROOT met MARIA VAN REIGERSBERG in 1608. Zie over hem *Biographisch woordenboek*; alsmede TE WATER, *Reformatie van Zeeland* en RENIER, *Predikanten te Veere*.

BUCHNER (ADELAIDE JOHANNA ANNA), geboren KANNEGIESSER werd geboren te Vlissingen den 6 Februari 1799. Zij huwde met den zeeofficier GEORGE BUCHNER en woonde later te St. Anna bij Nijmegen. Zij schreef *Verhalen*, Kampen 1831. Zie HUBERTS, *Woordenboek*.

BUIJDTS (HELENA). Geboren te Middelburg in het begin der 18ᵉ eeuw, was eene dochter van JAN B, bakker en kapitein der burgerwacht. Zij huwde met WILLEM FILEDT stads-kamerbode van Middelburg. Zij schreef een tal van gelegenheidsgedichten en berijmde een *korte inhoud der Heidelbergsche Katechismus*. Hoewel hare gedichten niet veel beteekenen, prijst DE LA RUE haar in zijne aanteekeningen, als eene vrouw van groote begaafdheden en een schranderen geest.

BUIJK (ABRAHAM). Geboren te Middelburg den 21 Februari 1798, was een houtdraaier in de Bellinkstraat te Middelburg, die als lidmaal der Christelijke gereformeerde gemeente een verwonderlijk verward boekje schreef, om het antinomianisme van zekeren heer BERNARDI te Utrecht te ontmaskeren (Middelburg 1870). Hij is te Axel gaan wonen en te Aardenburg den 18 September 1875 overleden. Zijn zoon, ADRIAAN CORNELIS BUIJK, een verdienstelijk ambtenaar bij de belastingen, geboren te Middelburg den 24 Augustus 1830 en gestorven te Rotterdam den 19 Januari 1878, gaf in het licht eene *Handleiding voor de roei- en peilkunde met behulp der gewone rekenkunst*, Goes 1873.

BUIJZE (DANIEL). Geboren te Zierikzee den 15 Augustus 1769 uit ADRIAAN B. en THEODORA ADRIANA VAN DER BOOR DANIEL B. werd voor predikant bestemd, doch kon door ongunstige tijdsomstandigheden zijn doel niet bereiken. Hij werd landmeter en hoofdonderwijzer te Noordgouwe en later te Axel. Niet lang na zijn huwelijk met CATHARINA DEES bedankte hij voor zijn betrekking, wijdde zich geheel

aan landbouw en polderzaken, terwijl hij ook stedelijk ontvanger werd. Voor verschillende verhandelingen over den landbouw kreeg B. van de Maatschappij ter bevordering van Nijverheid een gouden medaille (1844); en van dezelfde maatschappij in 1840, een zilveren eerepenning en in 1843 van het Noord-Brabantsch genootschap van kunsten en wetenschappen dezelfde onderscheiding. De ingelanden van den polder Beoosten-Blij erkenden de negentienjarige vlijt en zorg van den dijkgraaf, in Augustus 1844, door het schenken eener gouden medaille. Zijne verhandelingen over het *Bederf in het koolzaad;* over de *Rupsensoorten* en over het *Nadeel door de slakken aangericht* zijn gedrukt. Hij overleed den 25 September 1850 en liet na twee zonen en vier dochters, waarvan een der zonen is de med. doctor Pieter Daniel B. (geb. 22 Mei 1800) te Neuzen. Vlg. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 620.

BURS (Gillis). Geboren in 1564 te St. Wijnoxbergen in Vlaanderen, vestigde zich te Vlissingen, na te Gent en te Leiden a°. 1582 gestudeerd te hebben, en nam er waarschijnlijk de betrekking van conrector waar. In 1589 werd hij predikant te Middelburg en in 1607 ook rector aldaar. Hij overleed in April 1634. Hoewel een man van bekende geleerdheid schijnt hij niets anders uitgegeven te hebben dan Herman Faukeels, *Bruiloftslied ter eere* Jesu Christi* waarvan hij de voorrede schreef. Zijn zinspreuk was *Prudenter et sincere.* Zijn portret wordt beschreven in de *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 280. In de collectie komen een viertal brieven voor (1599—1629) meest van den kerkeraad aan de classis. B. was in 1587 te Vlissingen gehuwd met Geertruida Moels waaruit vele kinderen. Zie over hem *Biographisch woordenboek*, maar vooral Reitz, *Oratio de gymnasio Mediob.*, blz. 10; vele bijzonderheden vindt men ook in *Vitae selectorum aliquot virorum*, Londen 1681, in het leven van Ant. Walaeus (*Zelandia illustrata*, dl. I, 281). In de collectie is een brief van Gillis B., vermoedelijk zijn kleinzoon, aan de classis over zijn,

door de classis van Schouwen niet goedgekeurd beroep d.d. 5 November 1661. In 1665 woonden er te Middelburg een advocaat BURSIUS en een dokter PETR. BURSIUS, getrouwd met MARIA DE LA PALMA, waarvan zonen, o. a. MARCUS, te Leiden in 1654 en 1656 studeerden.

BURS (JACOBUS). Geboren te Vlissingen den 16 October 1589 werd predikant te Tholen en overleed aldaar 21 April 1650. Hij was Mei 1613 gehuwd met ELISABETH VAN HOORNBEEKE (overleden 16 Maart 1628), waarna hij hertrouwde met JOHANNA JANSDOCHTER (1604 tot 1652). Dertien zijner kinderen lagen in het familiegraf te Tholen begraven, (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 494). Hij schreef verschillende twistschriften o. a tegen PETRUS LANSBERGEN. In onze verzameling zijn een paar brieven d.d. Juli 1631 en Februari 1634 over kerkelijke zaken. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de daar genoemde werken.

BURS (MELCHIOR). Geboren te Middelburg in 1607, studeerde te Leiden in 1621, was predikant te West-Souburg en heeft op last der classis van Walcheren een vraagboekje uitgegeven dat meermalen herdrukt werd, o. a. in 1640. De bekende FRANCOIS VALENTIJN bracht het in het Maleisch over.

BURS was meermalen in Staats-Vlaanderen werkzaam en schreef namens den kerkeraad van Philippine in Mei 1634, en namens die van Sas van Gent in Maart 1645 brieven aan de classis. Ook wegens Souburg bracht hij soms moeielijke vragen ter sprake o a. of een persoon handelende in de vrijbuitvaart tot ouderling kan worden benoemd (April 1630). In 1635 klaagde hij over de stoute onbeschaamdheid en onverdragelijke verwaande laatdunkendheid der wederdooperen. Zie *Biographisch woordenboek*.

BUSKEN (CONRAD RUTGER) werd geboren den 1 September 1717 te Alpen bij Wezel uit JACOB B., landbouwer en bur-

gemeester aldaar en SIBILLA INGELLOH. Als jongeling kwam hij naar Zeeland en werd in Juli 1744 apothekersbediende te Vlissingen; later werd hij zelf apotheker op de tegenwoordige Bellamykade, en huwde aldaar in Maart 1751 met JACOBA BAERT (1729--1784).

BUSKEN was een degelijk man met een helder verstand, die zich in meer dan eenen maatschappelijken werkkring onderscheidde. Nu en dan schreef hij ook gedichten, meest gelegenheidsverzen, zooals in 1766, bij de inhuldiging van WILLEM den V als erfheer van Vlissingen, waarvoor hem de stedelijke regeering, een paar met het stadswapen versierde soeplepels schonk; een wel wat zonderling geschenk vooral met het oog op de iet wat langdradige verzen van den eerzamen apotheker. De brave man overleed den 23 April 1795; zijn dagboek wordt nog door de familie HUET bewaard. Zijne dochter JACOBA ADRIANA (geboren 5 December 1759, overleden te Brielle 21 September 1841) was buitengewoon begaafd, en werd o. a. door ELISABETH BEKKER, die er over oordeelen kon, zeer hoog vereerd. Zij behaalde in 1773 den eersten prijs bij het verlaten der Latijnsche taal en kreeg toen van de stadsregeering een buitengewoon boekgeschenk. Den 16 Augustus 1789 huwde COOSJE B. te Vlissingen met SAMUEL THEODORE HUET (geboren te Vlissingen (1759—1828) uit SAMUEL TH. H., predikant aldaar en ESTHER JOLY). CONRAD BUSKEN was de overgrootvader van den bekenden letterkundige COENRAAD BUSKEN HUET.

BUSSCHE (HENDRIK KAREL VAN DEN), zich veelal schrijvende H. K. DOMINICUS V. D. B., werd geboren te Kruiningen den 25 November 1821 uit HENDR. KAREL JAN V. D. B en SUSANNA DOMINICUS. In 1845 schreef hij met zijn vader, die ook notaris was, eene handleiding ter voorbereiding tot het afleggen van examen voor het notarisambt, (*Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*) Later werd hij notaris te Goes (opvolger van zijn vader), huwde in Mei 1852 GEERTRUIDA MARIA

de Jongh, overleden 1859 en hertrouwde in April 1860 met Louise Henriette Maria van Deinse. Hij was lid en secretaris der plaatselijke schoolcommissie enz. Van den Bussche overleed te Goes den 12 Maart 1882.

BUT (Adriaan de) of de Budt, waarschijnlijk geboren te Saeftinge, was een geleerde monnik in de abdij van Duinen bij Brugge. Hij vervolgde de *Annales Belgici* door Aeg. de Roya begonnen, van 1431 tot 1478 en door Fr. Sweertius in de abdij gevonden en in 1620 uitgegeven. Zie *Chronicon et cartularium monasterii de Dunis*, Brugge 1864—1867. De Wind, *Bibl.*, 83, 522. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 736.

BUYTENDIJK (Gosuinus van) was een kleinzoon en naamgenoot van den bekenden contra-remonstrantschen predikant te Dirksland en Dordrecht. Na gestudeerd te hebben werd hij in 1701 als predikant te Schore en Vlake beroepen. Dit beroep werd door de classis van Goes slechts schoorvoetend goedgekeurd, omdat B. in het beurtschip, dat hem naar Zeeland bracht op een zondag kaart had gespeeld. In November 1711 werd hij echter afgezet, uithoofde zijner bijzondere gevoelens, die ten onrechte als Hattemistisch werden beschouwd. Daarna sloot hij zich echter bij Marinus Adriaansen Booms aan, met wien hij zoogenoemde sluipvergaderingen hield, die de rechtzinnige synode van Zuid-Holland zoozeer beangstigden, dat zij de regeering van Breda, waar Buytendijk en Booms zich hadden gevestigd, drongen om hun de stad te ontzeggen. Dit gelukte niet zonder moeite in 1726, en ook te Utrecht en Amsterdam werden zij in 1729 de poort gewezen; waarheen B. zich toen begeven heeft schijnt niet bekend. Dat B. een zeer ervaren godgeleerde was, werd zelfs door zijne vijanden erkend. Vgl. *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BYLEVELD (Cornelis Gerrit). Geboren te Veere den

gemeester aldaar en SIBILLA INGELLOH. Als jongeling kwam hij naar Zeeland en werd in Juli 1744 apothekersbediende te Vlissingen; later werd hij zelf apotheker op de tegenwoordige Bellamykade, en huwde aldaar in Maart 1751 met JACOBA BAERT (1729--1784).

BUSKEN was een degelijk man met een helder verstand, die zich in meer dan eenen maatschappelijken werkkring onderscheidde. Nu en dan schreef hij ook gedichten, meest gelegenheidsverzen, zooals in 1766, bij de inhuldiging van WILLEM den V als erfheer van Vlissingen, waarvoor hem de stedelijke regeering, een paar met het stadswapen versierde soeplepels schonk; een wel wat zonderling geschenk vooral met het oog op de iet wat langdradige verzen van den eerzamen apotheker. De brave man overleed den 23 April 1795; zijn dagboek wordt nog door de familie HUET bewaard. Zijne dochter JACOBA ADRIANA (geboren 5 December 1759, overleden te Brielle 21 September 1841) was buitengewoon begaafd, en werd o. a. door ELISABETH BEKKER, die er over oordeelen kon, zeer hoog vereerd. Zij behaalde in 1773 den eersten prijs bij het verlaten der Latijnsche taal en kreeg toen van de stadsregeering een buitengewoon boekgeschenk. Den 16 Augustus 1789 huwde COOSJE B. te Vlissingen met SAMUEL THEODORE HUET (geboren te Vlissingen (1759—1828) uit SAMUEL TH. H., predikant aldaar en ESTHER JOLY). CONRAD BUSKEN was de overgrootvader van den bekenden letterkundige COENRAAD BUSKEN HUET.

BUSSCHE (HENDRIK KAREL VAN DEN), zich veelal schrijvende H. K. DOMINICUS v. D. B., werd geboren te Kruiningen den 25 November 1821 uit HENDR. KAREL JAN v. D. B en SUSANNA DOMINICUS. In 1845 schreef hij met zijn vader, die ook notaris was, eene handleiding ter voorbereiding tot het afleggen van examen voor het notarisambt, (*Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*) Later werd hij notaris te Goes (opvolger van zijn vader), huwde in Mei 1852 GEERTRUIDA MARIA

DE JONGH, overleden 1859 en hertrouwde in April 1860 met LOUISE HENRIETTE MARIA VAN DEINSE. Hij was lid en secretaris der plaatselijke schoolcommissie enz. VAN DEN BUSSCHE overleed te Goes den 12 Maart 1882.

BUT (ADRIAAN DE) of DE BUDT, waarschijnlijk geboren te Saeftinge, was een geleerde monnik in de abdij van Duinen bij Brugge. Hij vervolgde de *Annales Belgici* door AEG. DE ROYA begonnen, van 1431 tot 1478 en door FR. SWEERTIUS in de abdij gevonden en in 1620 uitgegeven. Zie *Chronicon et cartularium monasterii de Dunis*, Brugge 1864—1867. DE WIND, *Bibl.*, 83, 522. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 736.

BUYTENDIJK (GOSUINUS VAN) was een kleinzoon en naamgenoot van den bekenden contra-remonstrantschen predikant te Dirksland en Dordrecht. Na gestudeerd te hebben werd hij in 1701 als predikant te Schore en Vlake beroepen. Dit beroep werd door de classis van Goes slechts schoorvoetend goedgekeurd, omdat B. in het beurtschip, dat hem naar Zeeland bracht op een zondag kaart had gespeeld. In November 1711 werd hij echter afgezet, uithoofde zijner bijzondere gevoelens, die ten onrechte als Hattemistisch werden beschouwd. Daarna sloot hij zich echter bij MARINUS ADRIAANSEN BOOMS aan, met wien hij zoogenoemde sluipvergaderingen hield, die de rechtzinnige synode van Zuid-Holland zoozeer beangstigden, dat zij de regeering van Breda, waar BUYTENDIJK en BOOMS zich hadden gevestigd, drongen om hun de stad te ontzeggen. Dit gelukte niet zonder moeite in 1726, en ook te Utrecht en Amsterdam werden zij in 1729 de poort gewezen; waarheen B. zich toen begeven heeft schijnt niet bekend. Dat B. een zeer ervaren godgeleerde was, werd zelfs door zijne vijanden erkend. Vgl. *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BYLEVELD (CORNELIS GERRIT). Geboren te Veere den

gemeester aldaar en SIBILLA INGELLOH. Als jongeling kwam hij naar Zeeland en werd in Juli 1744 apothekersbediende te Vlissingen; later werd hij zelf apotheker op de tegenwoordige Bellamykade, en huwde aldaar in Maart 1751 met JACOBA BAERT (1729--1784).

BUSKEN was een degelijk man met een helder verstand, die zich in meer dan eenen maatschappelijken werkkring onderscheidde. Nu en dan schreef hij ook gedichten, meest gelegenheidsverzen, zooals in 1766, bij de inhuldiging van WILLEM den V als erfheer van Vlissingen, waarvoor hem de stedelijke regeering, een paar met het stadswapen versierde soeplepels schonk; een wel wat zonderling geschenk vooral met het oog op de iet wat langdradige verzen van den eerzamen apotheker. De brave man overleed den 23 April 1795; zijn dagboek wordt nog door de familie HUET bewaard. Zijne dochter JACOBA ADRIANA (geboren 5 December 1759, overleden te Brielle 21 September 1841) was buitengewoon begaafd, en werd o. a. door ELISABETH BEKKER, die er over oordeelen kon, zeer hoog vereerd. Zij behaalde in 1773 den eersten prijs bij het verlaten der Latijnsche taal en kreeg toen van de stadsregeering een buitengewoon boekgeschenk. Den 16 Augustus 1789 huwde COOSJE B. te Vlissingen met SAMUEL THEODORE HUET (geboren te Vlissingen (1759—1828) uit SAMUEL TH. H., predikant aldaar en ESTHER JOLY). CONRAD BUSKEN was de overgrootvader van den bekenden letterkundige COENRAAD BUSKEN HUET.

BUSSCHE (HENDRIK KAREL VAN DEN), zich veelal schrijvende H. K. DOMINICUS V. D. B., werd geboren te Kruiningen den 25 November 1821 uit HENDR. KAREL JAN V. D. B en SUSANNA DOMINICUS. In 1845 schreef hij met zijn vader, die ook notaris was, eene handleiding ter voorbereiding tot het afleggen van examen voor het notarisambt, (*Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*) Later werd hij notaris te Goes (opvolger van zijn vader), huwde in Mei 1852 GEERTRUIDA MARIA

de Jongh, overleden 1859 en hertrouwde in April 1860 met Louise Henriette Maria van Deinse. Hij was lid en secretaris der plaatselijke schoolcommissie enz. Van den Bussche overleed te Goes den 12 Maart 1882.

BUT (Adriaan de) of de Budt, waarschijnlijk geboren te Saeftinge, was een geleerde monnik in de abdij van Duinen bij Brugge. Hij vervolgde de *Annales Belgici* door Aeg. de Roya begonnen, van 1431 tot 1478 en door Fr. Sweertius in de abdij gevonden en in 1620 uitgegeven. Zie *Chronicon et cartularium monasterii de Dunis*, Brugge 1864—1867. De Wind, *Bibl.*, 83, 522. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 736.

BUYTENDIJK (Gosuinus van) was een kleinzoon en naamgenoot van den bekenden contra-remonstrantschen predikant te Dirksland en Dordrecht. Na gestudeerd te hebben werd hij in 1701 als predikant te Schore en Vlake beroepen. Dit beroep werd door de classis van Goes slechts schoorvoetend goedgekeurd, omdat B. in het beurtschip, dat hem naar Zeeland bracht op een zondag kaart had gespeeld. In November 1711 werd hij echter afgezet, uithoofde zijner bijzondere gevoelens, die ten onrechte als Hattemistisch werden beschouwd Daarna sloot hij zich echter bij Marinus Adriaansen Booms aan, met wien hij zoogenoemde sluipvergaderingen hield, die de rechtzinnige synode van Zuid-Holland zoozeer beangstigden, dat zij de regeering van Breda, waar Buytendijk en Booms zich hadden gevestigd, drongen om hun de stad te ontzeggen. Dit gelukte niet zonder moeite in 1726, en ook te Utrecht en Amsterdam werden zij in 1729 de poort gewezen; waarheen B. zich toen begeven heeft schijnt niet bekend. Dat B. een zeer ervaren godgeleerde was, werd zelfs door zijne vijanden erkend. Vgl. *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BYLEVELD (Cornelis Gerrit). Geboren te Veere den

gemeester aldaar en SIBILLA INGELLOH. Als jongeling kwam hij naar Zeeland en werd in Juli 1744 apothekersbediende te Vlissingen; later werd hij zelf apotheker op de tegenwoordige Bellamykade, en huwde aldaar in Maart 1751 met JACOBA BAERT (1729--1784).

BUSKEN was een degelijk man met een helder verstand, die zich in meer dan eenen maatschappelijken werkkring onderscheidde. Nu en dan schreef hij ook gedichten, meest gelegenheidsverzen, zooals in 1766, bij de inhuldiging van WILLEM den V als erfheer van Vlissingen, waarvoor hem de stedelijke regeering, een paar met het stadswapen versierde soeplepels schonk; een wel wat zonderling geschenk vooral met het oog op de iet wat langdradige verzen van den eerzamen apotheker. De brave man overleed den 23 April 1795; zijn dagboek wordt nog door de familie HUET bewaard. Zijne dochter JACOBA ADRIANA (geboren 5 December 1759, overleden te Brielle 21 September 1841) was buitengewoon begaafd, en werd o. a. door ELISABETH BEKKER, die er over oordeelen kon, zeer hoog vereerd. Zij behaalde in 1773 den eersten prijs bij het verlaten der Latijnsche taal en kreeg toen van de stadsregeering een buitengewoon boekgeschenk. Den 16 Augustus 1789 huwde COOSJE B. te Vlissingen met SAMUEL THEODORE HUET (geboren te Vlissingen (1759—1828) uit SAMUEL TH. H., predikant aldaar en ESTHER JOLY). CONRAD BUSKEN was de overgrootvader van den bekenden letterkundige COENRAAD BUSKEN HUET.

BUSSCHE (HENDRIK KAREL VAN DEN), zich veelal schrijvende H. K. DOMINICUS V. D. B., werd geboren te Kruiningen den 25 November 1821 uit HENDR. KAREL JAN V. D. B en SUSANNA DOMINICUS. In 1845 schreef hij met zijn vader, die ook notaris was, eene handleiding ter voorbereiding tot het afleggen van examen voor het notarisambt, (*Cat. Bibl. Zeeuwsch genootschap*) Later werd hij notaris te Goes (opvolger van zijn vader), huwde in Mei 1852 GEERTRUIDA MARIA

DE JONGH, overleden 1859 en hertrouwde in April 1860 met LOUISE HENRIETTE MARIA VAN DEINSE. Hij was lid en secretaris der plaatselijke schoolcommissie enz. VAN DEN BUSSCHE overleed te Goes den 12 Maart 1882.

BUT (ADRIAAN DE) of DE BUDT, waarschijnlijk geboren te Saeftinge, was een geleerde monnik in de abdij van Duinen bij Brugge. Hij vervolgde de *Annales Belgici* door AEG. DE ROYA begonnen, van 1431 tot 1478 en door FR. SWEERTIUS in de abdij gevonden en in 1620 uitgegeven. Zie *Chronicon et cartularium monasterii de Dunis*, Brugge 1864—1867. DE WIND, *Bibl.*, 83, 522. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 736.

BUYTENDIJK (GOSUINUS VAN) was een kleinzoon en naamgenoot van den bekenden contra-remonstrantschen predikant te Dirksland en Dordrecht. Na gestudeerd te hebben werd hij in 1701 als predikant te Schore en Vlake beroepen. Dit beroep werd door de classis van Goes slechts schoorvoetend goedgekeurd, omdat B. in het beurtschip, dat hem naar Zeeland bracht op een zondag kaart had gespeeld. In November 1711 werd hij echter afgezet, uithoofde zijner bijzondere gevoelens, die ten onrechte als Hattemistisch werden beschouwd. Daarna sloot hij zich echter bij MARINUS ADRIAANSEN BOOMS aan, met wien hij zoogenoemde sluipvergaderingen hield, die de rechtzinnige synode van Zuid-Holland zoozeer beangstigden, dat zij de regeering van Breda, waar BUYTENDIJK en BOOMS zich hadden gevestigd, drongen om hun de stad te ontzeggen. Dit gelukte niet zonder moeite in 1726, en ook te Utrecht en Amsterdam werden zij in 1729 de poort gewezen; waarheen B. zich toen begeven heeft schijnt niet bekend. Dat B. een zeer ervaren godgeleerde was, werd zelfs door zijne vijanden erkend. Vgl. *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

BYLEVELD (CORNELIS GERRIT). Geboren te Veere den

der comptabiliteit te 's Gravenhage, onderscheidden zich in 1830 en 1831 bij den strijd om Staats-Vlaanderen. (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 508 en 562)

CALLENFELS (Michiel Hendrik). Als boekdrukker werkzaam van 1735—1762; Adam Laurens (werkzaam van 1736 -1763); Johannes Jacobus (werkzaam van 1734—1768), waren ook boekverkoopers en uitgevers te Middelburg. De beide eerstgenoemden kregen met Suenonius Mandelgreen en Louis Taillefert, bij besluit ten rade van 25 Maart 1758 van het stedelijk bestuur vergunning tot het uitgeven eener *Middelburgsche courant*, die van den 26 April daaraanvolgende geregeld tweemalen 's weeks verscheen. Van 1762 werd deze uitgaaf door Johannes Jacobus Callenfels A.Lzn. voortgezet tot Juli 1780, toen zij aan de gebroeders Willem en Johannes Abrahams overging (vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 234). J. J. Callenfels bleef boekhandelaar en uitgever, tot dat hij in November 1797 naar Gouda verhuisde.

CAMHOUT (Johannes). Geboren te Vlissingen den 5 Maart 1739 uit Marinus C. en Anna Stellenaar. Hij was een bedreven beeldhouwer. De tropeeën aan het nieuwe van 1780—1784 door Coenraad Kaijser gebouwde gedeelte van het stadhuis te Middelburg zijn van zijne hand; ook vervaardigde hij het monument voor Daniël Octavius Barwell, omgekomen bij het vergaan van „*de Woestduin*," op den 24 Juli 1779, in de St. Jacobskerk te Vlissingen, (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 543), een gedenkteeken voor den admiraliteitsraad mr. Isaac Snouck Hurgronje, in de kerk te Heinkenszand overleden 1767 (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 102) en een soortgelijk kunstwerk voor den heer Gregory in de thans afgebroken Luthersche, vroeger Schotsche kerk te Veere.

Camhout overleed ongehuwd te Middelburg den 21 November 1797.

CAMP (GUILHELMUS PETRUS). Bij koninklijk besluit van 16 September 1842 vergund om zich te noemen DEL CAMPO *genaamd* CAMP, werd in 1761 uit eene militaire familie geboren. Hij was de zoon van J. H. A. CAMP, die bij het beleg van Bergen-op-Zoom in 1747 als ingenieur diende. Hij werd opgeleid voor het vak van den waterstaat, doch overgehaald om als bombardier bij de artillerie in dienst te treden. In 1788 werd hij tot tweede luitenant bevorderd en met het onderwijs belast aan de artillerieschool te 's Gravenhage. Als kapitein onderscheidde hij zich bij het beleg van Sluis in Vlaanderen in Augustus 1794 zoodanig, dat de Fransche generaal MOREAU hem, na het capituleeren dier vesting, het grootmajoorschap in het leger der republiek aanbood, dat hij echter van de hand wees. Van deze merkwaardige dagen gaf hij later zijne herinneringen uit onder den titel: *Verhaal van het beleg der vesting Sluys in Vlaanderen, door een officier van het toenmalig garnisoen*, Amst. 1822. Hij verliet het land bij de komst der Franschen, die hij niet wilde dienen en begaf zich naar Duitschland, waar hij eerst zich voegde bij het korps van den erfprins van Oranje en na de ontbinding daarvan vond hij bezigheid in eene trigonometrische en topographische opneming van Oost-Friesland. In November 1813 werd hij door den Pruisischen generaal VON BULOW naar Munster ontboden om bij zijn staf werkzaam te zijn en kwam daarmede in Holland, waar hij spoedig tot majoor der artillerie werd aangesteld. In 1815 werd hij luitenant-kolonel en inspecteur der buskruitfabricatie. Later was CAMP in verschillende commissiën werkzaam, tot dat hij in 1833 als kolonel werd gepensioneerd. In 1838 kreeg hij den rang van generaal-majoor. Bij zijn overlijden den 7 April 1855 liet hij een aantal zonen na, allen verdienstelijke officieren in het Nederlandsche leger. Vgl. VAN DER AA, a. w. en *Middelburgsche courant* van 14 April 1855.

CAMP (WILLEM FREDERIK). Geboren te Loga in Oost-

Friesland den 3 November 1801 uit bovengenoemden GUILHELMUS PETRUS C. en HENDRIKA ANTONIA WEBER. Voor militair-ingenieur opgeleid, klom C. door verschillende rangen tot majoor-ingenieur op. In 1830 was hij gehuwd met EVA MARIA ADRIANA DE JONGE wed. van FRANÇOIS JAN JACOB DES TOMBE en 10 Mei 1833 met ANNA JACOBA, dochter van mr. LEONARD CORNELIS VAN SONSBEECK, burgemeester van Middelburg en MAGDALENA FERNANDINA MARIA VERHEIJE VAN CITTERS. Door die laatste echtverbintenis werd CAMP eigenaar der aanzienlijke schorren van Rumoirt en Nicke bij St. Filipsland. Nadat hij in Juni 1847 eervol ontslag uit den militairen dienst had genomen, werden deze schorren door hem ingedijkt, waardoor de Anna Jacobapolder ontstond, (vgl. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 305, 382). CAMP overleed op het landgoed door hem in dien polder gesticht den 7 Augustus 1879. Hij schreef: *Nieuw metselverband in zware muren*, Breda 1836; *Proeven omtrent het bindend vermogen van onderscheiden metselspeciën*, Vliss. 1838; *Proefnemingen ter oplossing der gewigtige vraagstukken omtrent cement en kalk*, Vliss. 1838; *Bijdragen tot de krijgskunst*, Vliss. 1838; *Mémoire sur la fortification etc.*, Paris 1840; *Deuxieme mémoire*, Paris 1850.

In het kabinet van het Zeeuwsch genootschap zijn een aantal voorwerpen, vuurvaste steenen, smeltkroesen enz., vervaardigd uit bereide zeeslib, kunst-pouzzolane, naar de aanwijzing van den kapitein-ingenieur CAMP. Hij was ridder van den Ned. leeuw en werd kommandeur der Eikenkroon bij het bezoek door den koning op 20 Mei 1863 aan den Anna Jacobapolder gebracht, (vgl. DE STOPPELAAR, WILLEM III *in Zeeland*, blz. 290). Voor wetenschappelijken en industrieelen arbeid ontving hij ook nog de onderscheidingen der Stanislasus orde van Rusland en der Leopoldsorde van België.

CAMPE (JACOB). Geboren te Veere uit het bekend geslacht van dien naam, waarvan DE LA RUE in zijn onuitgegeven aanteekeningen enkele bijzonderheden mededeelt. JACOB C.

overleed te Dantzig in 1547; diens zoon JACOB werd rentmeester des konings als markies van Veere en stierf aldaar in December 1585. Zijn zoon JACOB, geboren in 1573 was een zeer kundig, ijverig en gematigd man, die vele belangrijke ambten en commissiën waardig vervulde, zooals Gecommitteerde Raad van Zeeland en afgevaardigde naar de synode te Dordrecht in 1619. Hij was in Januari 1600 gehuwd met MARTHA, oudste dochter van den Veerschen burgemeester PIETER VAN REIGERSBERG en daardoor een zwager van HUGO DE GROOT. Deze vereerde haar met een Latijnsch grafschrift, toen in September 1620, de geboorte van haar negentiende kind, „haar hemelvaart werd," zoo als haar echtgenoot het in een gedicht uitdrukte. CAMPE stierf aan de zoogenoemde Mansfelder ziekte den 28 Juli 1625 en zijn grafschrift in de Nieuwe kerk te Middelburg werd door HUGO DE GROOT gesteld In het album van AEGIDIUS BECIUS (eigendom van het Zeeuwsch genootschap) schreef met keurige hand deze brave man „Defendenda religio non occidendo, sed moriendo, non saevitia sed patientia, non scelere sed fide." Hij had tot spreuk Honesta dicta factis. Vgl. o. a. DE LA RUE, *Staatkundig Zeeland* enz.

CAMPEN (ABRAHAM WILLEM VAN). Geboren te Winkel in Noord-Holland den 18 September 1816 uit WILLEM CORNELIS VAN C., predikant aldaar en WILH^A^ FRED^A^ BOOIJ. Hij studeerde te Leiden, werd candidaat in de letteren en doctor in de theologie. Hij huwde met ABRAHA WILHELMINE ANNA, dochter van FRED. BOOIJ en LOUISE DE KEMPENAER Na hier en daar hulpprediker, o a. te Colijnsplaat, te zijn geweest, werd VAN CAMPEN predikant te Opperdoes en in 1865 directeur der gemeentelijke hoogere burgerschool te Goes, welke betrekking hij nog bekleed. Hij heeft veel geschreven over godgeleerdheid en kerkgeschiedenis en zich ook op letterkundig gebied onderscheiden. Zijn *Bijbel voor jeugdige Christenen* is zeer verspreid. VAN C. was een ijverig medewerker aan de in 1853 opgerichte *Morgenster* en met dr. J. C. ZAALBERG PZN., redac-

teur der *Bibliotheek voor buitenlandsche theologie*, en bovendien een vruchtbaar schrijver in andere tijdschriften. Hij gaf in 1856 uit *Lichtstralen op het gebied der christelijke geloofsleer*. In 1865 gaf hij uit *Kijkjes in het leven van een dorpspredikant* en in 1866 een godsdienstig verhaal *Een paar ijveraars voor de leer*.

CAMPEN (Silvester van). Geboren (niet te Goes) zoo als de la Rue opgeeft, maar te Reimerswaal in 1554 en een zoon van François van C., pensionaris dier stad, die in Juni 1563 prins Willem bij een bezoek aan die stad met een deftige aanspraak begroette en in 1567 iets over den brand der abdijkerk te Middelburg aanteekende, (*Nehalennia* 1850, bl 110) en Antonia Ingelse (vgl *Genealogie* van Vrijberghe). Silvester werd pensionaris te Goes en later lid van den Raad van state. Omstreeks 1599 deed hij van die bedieningen afstand en liet zich, hoewel 45 jaren oud, als student te Leiden inschrijven, waar sedert 1594 mede een Silv. van Campen, misschien zijn zoon, studeerde. Hij wijdde zich nu geheel aan zijn lust tot letteroefeningen en was vooral bevriend met den geleerden kruidkenner Carolus Clusius (Ch. de l'Ecluse). Van Campen werd geroemd wegens groote geleerdheid en schranderheid en men zegt dat zijne uitspraken als orakelen geëerd werden. Zie de la Rue naar A. Vorstius, *Orat. funebr. in exseq* Petr. Cunaei, p. 10.

CAMPHUYSEN (Adam). Geboren te Doesburg in 1740, waar zijn vader toen rector was. Hij studeerde te Franeker en werd rector der latijnsche school te Zierikzee, waar hij den 5 Februari 1773, slechts 33 jaren oud, overleed (*Nederl. Mercurius*). Hij is bekend gebleven door zijne op den 15 September 1772 gehouden latijnsche redevoering over Lieven Jansson Keersemaker, op verzoek der stedelijke regeering gedrukt. In 1776 werd dit werk door Cornelis van der Grijp vertaald, en met bijlagen vermeerderd door mr. A. J. de Reuver, te Middelburg uitgegeven De jongere broeder van Adam

was CORNELIS C., rector eerst te Breda en vervolgens te Schiedam (overleed 1828). Vgl. *Biographisch woordenboek.*

CANNEGIETER (HENDRIK). Geboren te Steinfurt den 24 Februari 1691, studeerde te Leiden, werd in 1720 rector te Arnhem en kreeg later den titel van hoogleeraar. Hij overleed den 27 Augustus 1770. Van dezen beroemden oudheidkenner wordt hier gewag gemaakt, wegens zijn voornemen om een werk te schrijven over de Domburgsche oudheden, waarvoor de afbeeldingen op last en ten koste van den heer EWOUD VAN DISHOECK, heer van Domburg, tusschen 1737 en 1745 werden vervaardigd. Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 55). De koperen platen kwamen door schenking in het bezit van het Nederlandsche instituut (zie de voorrede van L. J. F. JANSSEN, *Romeinsche beelden en gedenksteenen*, Middelburg 1845.

CANNENBURG (HENR. VAN). Volgens VAN DER AA., *Biographisch woordenboek*, een rederijker te Middelburg, in de eerste helft der zeventiende eeuw, die onder zijne zinspreuk „Godt is mijn burg" in het licht gaf *Protest, ofte scherp dreigement, 't welck den koning van Spanje is doende dhrn statengeneraal en den prins van Oraniën ter occasie van 't veroveren van de Silvervlote. Met de antw. op hetselve protest en een lied daerop passende.* Midd. 1629. Ook schreef hij *Lofdicht en dankzegging over de twee heerlijke victoriën ons onlangs kort na elkander door Godt de Heere verleend, de stad Wezel en 's Hertogenbosch.* Midd. 1629. Hij komt ook voor in eene *Versameling lofdichten ter eere van den doorl. Furst* FRED. HENDR. Amst. 1629.

CAPITEYN (PIETER) of PETRUS CAPITANEUS. Geboren omstreeks 1512 te Middelburg, was een vermaard geneesheer en wiskunstenaar. Hij studeerde te Leuven en te Parijs en werd te Valenciennes tot med. doct. gepromoveerd. Daarna werd hij te Rome en vervolgens te Kopenhagen hoogleeraar

in de geneeskunde en lijfarts van den koning. C. stierf in 1557 en ligt in het koor der kathedrale kerk te Kopenhagen begraven. DE LA RUE deelt zijn grafschrift en zijne werken mede.

CAPPELLE (JOHAN PIETER VAN). Geboren te Vlissingen den 9 April 1783, waar zijn vader FRANCOIS v. C. uit een familie van kooplieden en reeders, een lakenhandel had. Zijne moeder was JACOBA ELISABETH ROCHUSSEN JONGERHELD. Zijne eerste opleiding ontving hij bij den kundigen H. SCHORTINGHUIS, toen predikant te Koudekerke In 1794 verhuisde zijne ouders naar Leiden en in het volgend jaar werd hij reeds als student ingeschreven; in 1797 vertrok hij met zijne ouders naar Amsterdam en zette aldaar de studie voort. In 1803 werd hij lector aan de teeken-, bouw- en zeevaartkundige school te Groningen, en na te Amsterdam van 1808 bij het instituut en van 1811 als praeceptor werkzaam te zijn geweest, werd hij in 1815 benoemd tot hoogleeraar in de Nederd. taal en letterkunde aan het athenaeum; in 1819 werd hem ook het onderwijs in de vaderlandsche geschiedenis opgedragen. Hij had eene zwakke gezondheid en overleed den 26 Augustus 1829. Uit zijn huwelijk met CATH' BOSSCHA werden te Amsterdam drie zonen geboren.

Hij was ridder der orde van den Nederl. leeuw en aan onderscheidingen en eereposten ontbrak het hem niet. Sedert 1815 was hij lid van het Zeeuwsch genootschap. D. J. VAN LENNEP gedacht hem in eene rede, Amst. 1830. Zie over hem en zijne geschriften *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken. J. W. TE WATER vermoedt dat een te Leiden in 1815 uitgekomen boekje *Flissinga Zeelandus aan zijn zoontje*, *of inleiding tot godsdienstig en zedekundig onderwijs*, door v. C. zou zijn geschreven, (zie daarover *Letteroefeningen* 1816, bl 565). In de verzameling is een brief van VAN CAPPELLE aan TE WATER dd. 15 Juli 1816.

CAPUEEL (ENGELBERTUS). Geboren te Zierikzee den 17 September 1642, was tijdelijk cuadjutor van het genootschap der jezuiten en niet alleen in de godgeleerdheid, maar ook in de geneeskunde, waarover hij een paar, meermalen herdrukte boekjes schreef. Hij stierf na veel gereisd te hebben te Mechelen den 22 Mei 1733. Zie *Biographisch woordenboek* maar vooral DE LA RUE, a. w.

CARON (NOËL DE). Een Vlaamsche edelman, vermoedelijk een zoon van den watergeus JACQUES (CARON) VAN SCHOONEWALLE, die bij den mislukten aanslag der geuzen op Tholen in Mei 1573 sneuvelde, was een man, die door staatkundige bekwaamheden en ijver voor de hervormde leer grooten roem heeft verworven. Gedurende vier en dertig jaren tot aan zijn overlijden in 1624, was hij eerst agent en later ambassadeur der Algem. Staten te Londen. Hij wordt hier vermeld als heer van Schoonewalle, een oud leen aan de zuidzijde van het tegenwoordige dorp Groede, waarvan het huis reeds vóór eeuwen verdwenen was; er ligt thans eene hofstede Meijenberg, waarbij een vliedberg. Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. II.

CASSANDER (GEORGIUS). Wordt doorgaans opgegeven als te Kadzand geboren, (zie v. v. VAN DER AA, *Biographisch woordenboek*). Een onderzoek te Leuven, waar hij studeerde, heeft echter doen blijken, dat hij te Pitthem (ook Puthem of Putten) in Vlaanderen het leven zag, hoewel zijne familie waarschijnlijk oorspronkelijk uit Kadzand was. (Zie H. Q. JANSSEN in *Bijdragen*, dl. IV, bl. 145 (1859).

CASTRO (NICOLAAS DE), wiens oorspronkelijke naam was VAN DER BURGT, VERBURCHT, VERBORGH en die in 't Fransch ook DUCHATEL wordt genoemd (RICHARD, *Dict. des sciences ecclésiastiques*, dl III, bl. 977) was de zoon van een pedel der universiteit te Leuven en werd in 1503 geboren. Hij studeerde in de godgeleerdheid, werd voorzitter van het college

der drie Talen te Leuven; daarna kanunnik van St. Maria te Utrecht; en in December 1556 onder-inquisiteur van Holland, Utrecht en Overijssel. Na door GRANVELLE te Mechelen tot bisschop gewijd te zijn, kwam DE CASTRO 30 December 1561 te Middelburg en deed den 4 Januari daaraanvolgende eene plechtige intrede. Hij had door de toenemende hervormingsstrijd, en ook door twisten met de Utrechtsche kerk, een onrustig gezag. In 1566 begiftigde hij het college De Valk te Leuven, waarin hij gestudeerd had, met een beurs in de philosophie, eerst ten behoeve zijner bloeverwanten en deze ontbrekende voor vreemden. DE C. stierf, tijdens het beleg van Middelburg, aan den rooden loop, op den 17 Mei 1573 en werd in de Oude of St. Pieterskerk begraven, volgens anderen in de Koorkerk voor het repositorium van het heilige sacrament. Op eene uiterst zeldzame penning komt een portret, borstbeeld rechts, van hem voor, d.d. 1567, en aan de keerzijde zijn wapen met zinspreuk *Protegente Deo* (*Revue numism. Belge*). Het wapen is 1 en 4 drie palen (abdij van Middelburg), 2 en 3 keper beladen met 3 ruiten (v. GRIJPSKERKE noemt burgten). Het is opmerkelijk hoeveel onjuiste opgaven er over dezen bisschop hier en daar o. a. in *Biographisch woordenboek* te lezen zijn. Zie *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 241 en ook mr. J. DIRKS, *Penningkundig Repertorium* in *Navorscher* 1879. Het geslacht VAN DER BURCHT, waarvan SMALLEGANGE, blz. 485 der *Kroniek* den stamboom mededeelt en dat van DE CASTRO, waarvan LANTSHEER spreekt, *Zelandia illustrata*, blz. 242 is vermoedelijk van den bisschop geen familie geweest.

CATEAU (BENJAMIN) uitgesproken CATJOUW, was raad in de vroedschap, pensionaris-honorair van Vlissingen en houthandelaar aldaar.

Hij schreef een boekje over de *Manier om paarden wel te behandelen*, *enz.*, Vlissingen 1786, dat niet gunstig beoordeeld werd in *Recensent*, dl. I, blz 127 en *Vaderlandsche Bibliotheek*,

dl. III, blz. 383. Aan de theorie paarde hij de praktijk, daar hij een rijtuig met acht paarden bespannen door nauwe en kromme straten wist heen te brengen, zooals hij meermalen te Vlissingen en ook te Groningen deed wat in *Nederlandsche Mercurius* van 1791, blz. 136 en 1792, blz. 89 verhaald wordt.

In 1786 raakte hij aan het haspelen met JAN POLEY (1747—1792) te Middelburg, die hem aanviel in een boekje *De werkman verdrukt en geschonden door den heer* B. CATTEAU, Middelburg bij C. KOENE, waarop hij niet malsch antwoordde in een *Goede raad aan* JAN POLEY (*Catalogus Bibl. van het Zeeuwsch genootschap*, Pamfletten) Een bezoek van prins WILLEM V en diens familie toen deze op 27 Juni 1786 te Vlissingen was, aan de koets- en tuighuizen van den heer CATEAU bij de Roode brug, en een verslag hoe genoemde heer in een open wagentje met acht paarden door Middelburg en de toen drukke abdij reed, wordt vermeld in *Verheugd Zeeland*, Middelburg 1786, blz 45 en 74.

DRESSELHUIS laat zich in zijne *Geschiedenis der Walsche kerken* minder gunstig over den heer C. uit en noemt hem „een spotter met het geloof zijner vaderen."

Heel schitterend is het, meen ik, niet met hem afgeloopen. Hij stierf te Londen in 1792 en werd den 2 October aldaar begraven. (Zie W. J. C. MOENS, *The Dutch Church registers etc.*, Londen 1884).

CATS (JACOB). Geboren den 10 November 1577 te Brouwershaven uit ADRIAAN C. en (vermoedelijk) LEENKENS BREYDERSD. (*Navorscher* 1854, blz. 79), en uit eene niet onaanzienlijke familie (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 182). Uit zijn leven blijkt, dat hij te Leiden gestudeerd heeft, hoewel ik zijn naam in het *Album studiosorum* niet heb gevonden. Na eene liefdesbetrekking, wier afbreking meer zijn hoofd dan zijn hart ten goede komt, huwde C. den 26 April 1605 met ELISABETH VAN VALKENBURG, afkomstig van Antwerpen, doch wonende te Amsterdam, wier zuster MARGRIETE DE VO-

GELAER haar n. f. aan Zeeland verbond. Hieruit kwamen voort zeven kinderen, waarvan slechts twee dochters volwassen werden, huwden en nakomelingen hadden (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 539). C. stierf den 12 September 1660, nalatende een vermogen, dat door den Zweedschen diplomaat APPELBOM op drie a vier ton werd begroot (VREEDE, *Geschied. der Nederl. dipl.*, dl. II, blz. 54) maar dat, want C. was een zuinig en bedachtzaam man, meer dan twee millioen bedroeg. Zie *Museum Catsianum*, blz. 101.

Over zijne werken zie men het *Museum Catsianum*, of de beschrijving der merkwaardige verzameling boeken, geschriften enz. CATS betreffende, door Jhr. mr. W. C. M. DE JONGE VAN ELLEMEET van 1839 af bijeengebracht en in Juni 1887 aan de maatschappij van Nederlandsche letterkunde te Leiden geschonken. In de M. S. aanteekeningen van DE LA RUE wordt een lijst opgegeven der verspreide gedichten van C. (*Geletterd Zeeland*, blz. 166), waarbij nog te voegen is een *Bijschrift op den Paalsteen des levens door* A. M. A SCHURMAN. Het Zeeuwsch genootschap bezit een portret van C. door C. KRUSEMAN, a°. 1820, geschilderd naar een oorspronkelijk, in het bezit van mr. M. C. VAN HALL te Amsterdam.

In de verzameling zijn, behalve de in de *Zelandia illustrata* vermelde stukken „De declaratiën van de wezen van Sr. JAN MATENS, d.d. 8 Februari 1610, voor voldaan geteekend door NIC. TENIJS en zeer waarschijnlijk geschreven door JACOB CATS."

Zie over dezen dichter, behalve de in het *Biographisch woordenboek* opgegeven werken ook mr. J. H. DE STOPPELAAR, JACOB CATS *te Middelburg* 1860, *Zelandia illustrata* en vooral *Museum Catsianum* 1870 en v.v.

CATS (MATHIJS), zich ook schrijvende MATHIAS FELICIUS, was geboren te Brouwershaven, studeerde te Leuven, werd geestelijke en klom op tot Provinciaal der Minderbroederen in Nederland. Hij stierf te Leuven den 6 Maart 1576. Ik

vermoed dat hij een oom is van den dichter JACOB CATS, *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 182. Zijne bij PLANTIJN te Antwerpen gedrukte godgeleerde boeken worden vermeld in *Biographisch woordenboek.*

CATS (VAN). Een der oudste geslachten van Zeeland reeds vermeld in het begin der twaalfde eeuw en lang uitmuntende door aanzien en vermogen. Vooral in de Bevelanden en in Schouwen en Duiveland behoorden aan deze familie vele ambachten en uitgestrekte landerijen. Met zorg opgemaakte bijzonderheden over dit geslacht, worden medegedeeld door J. VAN DER BAAN, *Wolfaartsdijk geschetst enz.*, Goes 1866, waar men een tal van werken vindt, door dien nauwgezetten navorscher geraadpleegd; de genealogie komt ook voor in VAN LEEUWEN, *Bat. illust.*, en veel wordt vermeld in TE WATER, *Adelijk Zeeland* en in *Zelandia illustrata*, vooral deel II.

NICOLAAS of CLAAS VAN CATS was in het midden der dertiende eeuw, ambachtsheer van Cats, Catshoek, Emelisse, Welle en van een groot deel van het toen bloeiende Noord-Beveland. Hij was een dapper krijgsman, die zich in 1263 vooral onderscheidde in den oorlog tegen de opgestane Kennemers en de door hen verstoorde orde in de stad Utrecht herstelde. Hij wordt gehouden voor den eersten heer van Schoonhoven en zou in 1272 aanleiding hebben gegeven tot de stichting van Gouda. NICOLAAS VAN C. stierf vóór 1293 en liet drie zonen na NICOLAAS, GIJSBERT en RENGER.

NICOLAAS werd heer der genoemde heerlijkheden en bovendien van een groot deel van Duiveland (*Zelandia illustrata*). Hij was getrouwd met CATH^A GILLISD. (VAN BORSSELE) VAN BAARSDORP bij wie hij naliet twee zonen en twee dochters. Deze VAN CATS speelde eene groote, doch minder edele rol in de eerste jaren der veertiende eeuw tijdens den oorlog met Vlaanderen.

JAN VAN C., ridder, was de oudste zoon van JACOB VAN C., sedert 1447 raad in den Hove van Holland en van MARGA-

BETA OEM VAN WIJNGAARDEN, en gehuwd met MARGARETA VAN REIMERSWAAL. Hij was bekend als een moedig en kundig krijgsoverste, die o a. in 1481 den Utrechtschen bisschop DAVID VAN BOURGONDIË krachtig hielp om de stad Amersfoort te bemachtigen.

JACOB VAN C., ridder, heer van Cats was een gunsteling van hertog FILIPS VAN BOURGONDIË, die hem in 1495 tot opperdijkgraaf van Schouwen en in 1498 tot baljuw van Zierikzee aanstelde. MARIA VAN BOURGONDIË benoemde hem tot slotvoogd van Gouda, waar de Hoeksche partij hem echter niet lang daarna de stad uitdreef. In 1486 werd VAN C. door MAXIMILIAAN VAN OOSTENRIJK tot ridder verheven en in den zoogenoemden Jonker Fransen oorlog vond hij gelegenheid om zich als krijgsman te onderscheiden. Hij was gehuwd met ELISABETH VAN RUIJVEN en liet bij haar na jhr. WILLEM VAN CATS, heer van Cats enz., overleed 1523, wiens grafzerk men nog zien kan in het koor der kerk te Kapelle in Zuid-Beveland. Hij behoorde onder de aanzienlijkste Zeeuwen van zijn tijd en was in 1509 getrouwd met MARIA ANTHONISD. VAN BRUELIS. VAN CATS was luitenant-admiraal van Zeeland en een zijner tochten wordt verhaald in de *Chronijk van* BOXHORN *op* REIGERSBERG, dl. II, bl. 407 Uit dezen WILLEM kwam voort ANTONIE VAN C., raad in den Hove van Holland, getrouwd met MARIA VAN DE COULSTER en overleden in 1573. Uit deze verbintenis werd geboren WILLEM VAN C., heer tot Cats, Capelle, Bieselinge enz. Deze was rijk in geld en invloed, en genoot in hooge mate het vertrouwen van WILLEM VAN ORANJE, die hem in November 1576 de moeilijke taak opdroeg om de stad Goes door een vergelijk aan Staatsche zijde te brengen. Doch niet alleen aldaar, maar ook op het oorlogsveld heeft VAN C. zich onderscheiden. Hij was gehuwd, eerst met MARIA DE FONSECA weduwe van den admiraal BOISOT en daarna met CATH^A SANDELIN VAN HERENTHOUT wed. van PHILIBERT (VAN TUYL) VAN SEROOSKERKE. Hij overleed den 10 November 1620 en zijn graf is nog in de kerk te Kapelle

bewaard (zie over hem *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 69 en de daar aangehaalde werken) Uit zijn tweede huwelijk kwam voort THEOPHILE VAN CATS, wiens zegel o. a. afgebeeld is in BUTKENS, *Annales de la maison* DE LIJNDEN, blz. 129). Deze huwde MARIA DE BYE, waaruit geboren werd JORIS VAN CATS, heer van Coulster enz., die zich als commandeur en schout-bij-nacht in vele zeetochten onder den admiraal MARTEN TROMP door moed en beleid onderscheidde. Hij was gehuwd met JUSTINA VAN NASSAU, bij wie hij een zoon en vier dochters had. De familie komt na het midden der zeventiende eeuw, voor zoover mij bekend is, niet meer in Zeeland voor.

CAU (CORNELIS). Geboren te Middelburg den 21 Mei 1616 uit ADRIAAN C., klerk ter griffie der Staten en ELISABETH VAN GALISSIE. In 1641 werd hij advokaat in den Haag en in 1655 gecommitteerd door dezen Staat voor de Chambre-Mipartie te Mechelen. Denkelijk is hij ongehuwd gestorven.

Aan zijne vlijt dankt men het *Groot Placaetboek* enz., waarvan het eerste en tweede deel (1658 en 1664) door C. uitgegeven zijn, en dat later door anderen vervolgd is.

Hij behoorde tot een geslacht afkomstig uit Westen-Schouwen, waarvan velen zich in de regeering, of op het oorlogsveld hebben onderscheiden. Vgl. A. A. VORSTERMAN VAN OYEN, *Notices généal. et hist. sur la famille de* CAU, Maestr. 1874.

CAU (JOHAN PAUL THEODORUS). Geboren te Leiden den 27 October 1815 uit IMAN BONIFACIUS CORNELIS C. (1788—1869), kantonrechter te Leiden en MARIE URANIE WILLER. Hij studeerde te Leiden en promoveerde in 1838 tot doctor in de rechten met eene bekend gebleven dissertatie *Historia Marchionatus Verae et Vlissingae.* In 1839 huwde hij te Zierikzee met zijne nicht JOH^A^ CORN^A^ CAU en overleed zonder nakomelingen den 15 Januari 1840.

CAU (BONIFACIUS CHRISTIAAN). Geboren te Zierikzee den 7 October 1818 uit CORNELIS ANTHONIE C., rijks-ontvanger der belastingen aldaar, en JOH[A] CORNELIA MOGGE POUS. (Vgl. *Geneal.* CAU in *Ann. gen.*, 1875). Van 1837 – 1842 studeerde hij te Leiden en vestigde zich daarna als advocaat te Zierikzee. Een aantal betrekkingen werden door hem met ijver, degelijkheid en onkreukbare eerlijkheid waargenomen; o. a. was hij aldaar achtereenvolgens gemeente-ontvanger, procureur, lid der rechtbank, burgemeester (tot 1 September 1872), president der directie van het waterschap Schouwen en lid der staten van Zeeland. Hij was ridder der orde van den Nederlandschen leeuw en werd bij 's konings bezoek in Zeeland in Mei 1863 officier van de Eikenkroon. Na in 1881 door een val in het loopen bemoeilijkt te zijn, begonnen zijne krachten naar geest en lichaam te verminderen, totdat hij den 15 Januari 1882 aan een herhaalden aanval van beroerte bezweek. Mr. C. was in Mei 1846 te Zierikzee gehuwd met WILHELMINA JOHANNA, dochter van dr. ROBBERT CAREL ERMERINS en HELENA MARIA VAN ADRICHEM (1818—1882), die hem slechts enkele dagen overleefde, uit welk huwelijk twee zonen en twee dochters nableven. Het eenige wat van C., die anders veel en veelzijdig gewerkt heeft, gedrukt werd, zijn: *Geschiedkundige bijzonderheden betreffende den polder van Schouwen* in *Archief Zeeuwsch genootschap*, dl. III, blz. 3 (1878). Men zie over hem: *Middelburgsche Courant*, Januari 1882.

CAUWENBERG (AUGUSTINUS JOSEPHUS VAN). Geboren in 1748. Hij schreef, of leende zijn naam aan het *Omstandig verhaal van het voorgevallene te Middelburg bij gelegenheid der revolutie in den jare* 1787. Gedrukt in Holland 1796. Ook zag van hem het licht eene *Redevoering*, *gehouden in de Vaderlandsche societeit den* 27 November 1795, *over het billijk en onbillijk klagen en beschuldigen.* De heer mr. SAM. DE WIND teekende op, dat hij niets van dezen prulschrijver vinden kon en dat de man waarschijnlijk weggeraakt is. Toevallig vond ik

dat v. C. gestorven is in het Bagijnhof den 20 Augustus 1796, oud 48 jaren (*Naamlijst van overledenen*, *enz.*). Het sterven in die armelijke buurt schijnt de overlevering te bevestigen, dat v. C. weinig beteekende. Niet geheel zonder talenten, al blijkt dit niet uit zijn geschriften, schijnt hij gouverneur geweest te zijn bij eene aanzienlijke familie te Middelburg en het zou onverklaarbaar wezen, dat hij, indien alles in den haak was geweest, zóó kort na zulk een zegepraal zijner partij, in de ellendigste buurt der stad arm gestorven ware. Vermoedelijk was het geen Middelburger en uit de voornamen zou ik afleiden, dat hij tot de Roomsche kerk behoorde. Een grafschrift op hem eindigt: „Nu is de man juist in zijn kring, In Pluto's grondvergadering"

CAVERSINUS (Bartholomeus) was kanunnik te Souburg in Walcheren en een letterkundige, die in de eerste helft der zestiende eeuw latijnsche werken uitgaf o. a. *Poëmata*, Antwerpen 1543. De samenspraak van Erasmus, *Epicurus* heeft hij in het Grieksch overgebracht en met aanmerkingen voorzien in 1567 te Antwerpen uitgegeven. Zie *Biographisch woordenboek* naar de la Rue a. w.

CEULEN (Wilhelm Remigius). Geboren te Amsterdam den 11 Mei 1806, was de oudste zoon van Wilhelm C. (1775—1823), een verdienstelijk violist. Hij kreeg het eerste onderricht in de muziek van zijn vader en kwam reeds op zijn veertiende jaar als violoncellist in het orchest van den Franschen schouwburg te Amsterdam, waar hij tot in 1829 bleef. In dat jaar werd hij benoemd tot stadsmuziekmeester te Middelburg en hij bleef tot aan zijn overlijden in verschillende muzikale vereenigingen aldaar werkzaam. Hoewel hij vroeger als violist veel bijval vond, trad hij later meer uitsluitend als directeur op en stond aan het hoofd der zeven Zeeuwsche muziekfeesten, die van 1847 tot aan zijn afsterven plaats grepen. Zijne compositiën, zooals bij de inwijding der nieuwe concert-

zaal in 1839 en bij de inwijding der nieuwe Roomsche kerk in Mei 1846 worden zeer geroemd, doch CEULEN was te bescheiden om met zijne gaven te pronken. Hij was jaren lang directeur van het gezelschap „Uit kunstliefde", van de zangvereeniging „Tot oefening en uitspanning" en onderwijzer op de zangschool der Vereeniging tot bevordering der toonkunst. Ook op ander gebied maakte hij zich verdienstelijk o. a. bij de kunst en letteren beoefenende maatschappij V. W. alsmede in het bestuur der godshuizen. Hij was te Middelburg gehuwd met MACHTILDA LOUISE HERMANS (1806—1887) waaruit tien kinderen. Na langdurige ziekte ontsliep CEULEN den 11 Maart 1868 en vijf dagen later had zijne plechtige begrafenis plaats. (Zie het muzikale tijdschrift *Caecilia* 1868).

CHALMERS (JOHAN MARINUS.) Geboren te Veere in 1720 uit JOHN CH., predikant bij de Schotsche court aldaar en ANNA CATHARINA, dochter van ABR. DUVELAER, predikant te Veere en SARA HUYGENS, die als wed. van CHALMERS hertrouwd is met mr. ADRIAAN THYSSEN, raad te Veere (Vgl. genealogie DUVELAER). In 1741 raad te Veere, in 1755 secretaris der Rekenkamer, waarbij hij zich verdienstelijk maakte door het samenstellen van registers op de notulen en copulaatboeken, waarvoor de Staten hem eene nog bewaarde zilveren inktkoker vereerden. In 1766 werd hij secretaris van het land en in Augustus 1770 Raadpensionaris van Zeeland tot Mei 1785. Hij vroeg toen ontslag en overleed te Veere den 5 Februari 1769.

CHALMERS was gehuwd 1°. met ELISABETH, dochter van mr. JOHAN POTTEY en PETR. CORN. UDEMANS en 2°. met SUSANNA dochter van CORNELIS GODIN en MARIA SUSANNA HUYSSEN, waaruit kinderen. Als een ijverig, kundig en trouw staatsman verdient zijn naam in herinnering te blijven.

Het wapen van CHALMERS: in zilver een faas van keel; boven een halve leeuw, beneden eene lelie met 4 kwartieren is afgebeeld in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 113. Hij had tot spreuk *Fortitudine eripui.* Zie *Biographisch woordenboek* enz.

CHANDON (DANIEL). Geboren te Vlissingen den 16 Januari 1738 waar zijn vader PIERRE FREDERIC C, toen predikant was; later werd deze te Middelburg beroepen (1749—1766) en ging van daar naar Frankfort aan den Main. Hij schreef *Sermon prononcé dans l'église Wallonne de Middelbourg le* 31 *Octobre* 1751, *au sujet de la mort du prince d'Orange*, Middelburg 1751 (*Cat. B. Z. G.*). Zijn zoon DANIEL studeerde te Leiden, werd in 1763 als predikant bij de Walsche gemeente te Vlissingen beroepen en in 1766 te Middelburg de opvolger van zijn vader. Hij was een der oprichters van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, (Vgl. DE KANTER en DRESSELHUIS, *De provincie Zeeland*). Hij overleed in November 1777 nalatende eene weduwe met een kind.

CHANGUION (PIERRE JEAN) werd geboren te Vlissingen den 23 September 1763. Zijn vader mr. PAUL CH (1733—1804) was pensionaris en secretaris aldaar, doch afkomstig van Fransche refugiés, sedert het begin der 18e eeuw te Leiden gevestigd. Zijne moeder JOHANNA MARIA DE BEAUFORT (1733—1803), eene dochter van PIETER BERNARD DE B., gecommitteerde raad en eerst pensionaris van Tholen en JOHA CATHA SCHORER. Door onaangenaamheden in zijne ambtsbetrekking, waarover in 1770 eene *Memorie* het licht zag (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*), verhuisde P. CH., een der stichters van het Zeeuwsch genootschap, naar Middelburg, waar hij secretaris werd. Hij kwam in Augustus 1783 te Leiden, werd in Juli 1786 doctor in de rechten en daarna secretaris van het Hof van Holland en Zeeland, doch bij de omwenteling van 1795 ontslagen. Na lid van het gerechtshof te 's-Hertogenbosch en Breda geweest te zijn, werd CH. in Maart 1804 aangesteld tot gouverneur van Curacao. Tijdens zijn bewind werd de kolonie op den 1 Januari 1807 door de Engelschen bij verrassing ingenomen Bij zijn terugkomst in Holland werd de gouverneur voor een krijgsraad gedaagd en ter dood veroordeeld, welk vonnis door koning LODEWIJK verzacht werd in

onbekwaamheid om het land te dienen. In 1814 herstelde koning WILLEM hem in zijn goeden naam en benoemde hem eerst tot griffier bij de rechtbank te Goes en in 1816 tot lid van het Hof van politie in Suriname. Hij stierf te Paramaribo den 8 November 1820. CH. was gehuwd 1°. met ELIS. JOH. MEYNERS (1769—1812) en 2°. met L. C. VAN LELYVELD.

Hij schreef: *Aan mijne jonge vrienden, of zedelijke brieven ter verbetering van het hart*, Middelburg 1788. Het bleef onvoltooid door onaangenaamheden met den uitgever. *Zedekundig handboek tot onderwijzing der jeugd*, 's-Gravenh. 1797; *Iets voor studenten*, Utr. 1789, welk werk door J. F. MARTINET in zijn *Huisboek* zeer wordt geprezen; *Verhandeling over tweegevechten*, 's-Gravenhage 1790. Hij werd in 1816 lid van het Zeeuwsch genootschap. In de verzameling zijn twee brieven van prof. TE WATER d.d. Middelburg 1786 (over zijne dissertatie) en 's-Gravenhage, November 1791 (over eene historische opmerking in WAGENAAR), alsmede de brieven van het overlijden van P. CH. en van E. J. MEYNERS. Het familiewapen van CH. is in azuur eene buste, van boven twee zespuntige sterren; van onder een liggende halve maan. Vgl. *Biographisch woordenboek* en over deze familie van Fransche uitgewekenen EUG. et EM. HAAG, *La France Protestante*, 2e *ed. Tome* III 1881 ook in *Navorscher* 1887, blz. 145.

CHâTELAIN (MARIE LOUISE DE) was, meen ik, te Goes geboren of woonde aldaar. Zij schreef *Vluchtige overdenkingen uit het rijk der waarheid en zedekunde*, Dev. 1848; *Avondrood, beelden én herinneringen van een oude van dagen*, Amsterdam 1856 en nog een Fransch werkje over Italië. Vgl HUBERTS, *Biographisch woordenboek.*

CHAUFEPIÉ (JACQUES GEORGE DE) ook JACOBUS GEORGIUS COFOPIAEUS of CALVOPEDIUS. Deze vermaarde godgeleerde en letterkundige, geboren te Leeuwarden in 1702 en overleden te Amsterdam in 1786, was van 1725—1733 predikant

bij de Walsche gemeente te Vlissingen, waar hij in Augustus 1726 huwde met MARIE ANNA BOURDON. Zie *Biographisch woordenboek.*

CITTERS (VAN). Naar de overlevering meldt, zou deze familie afkomstig zijn uit de omstreken van Breda, en oudtijds VAN CETERS of VAN SETERS hebben geschreven: MARCELLUS VAN CETERS, uit die stad afkomstig, studeerde a°. 1581 in de godgeleerdheid te Leiden. De bekende Middelburgsche burgemeester WILHEM VAN C. droeg aan W. TE WATER, predikant te Axel, op om in Noord-Brabant een onderzoek in te stellen, welke machtiging d.d. Rhijnsburg 11 Juli 1757 nog onder de archieven van het Zeeuwsch genootschap wordt bewaard. In *Biographisch woordenboek* wordt als zeker opgegeven, dat CORNELIS VAN CITTERS zich reeds vóór 1585 uit Antwerpen te Middelburg kwam vestigen, en dat zijn zoon AARNOUT aldaar in 1561 was geboren, wat mij echter uit de genealogieën, die ik heb nagezien, niet is gebleken. Deze AART VAN CETERS, gelijk hij genoemd werd, schijnt in Zeelands hoofdstad goede zaken te hebben gemaakt en werd in 1599 met AUGUSTIJN VAN CETERS in het kohier der belastingen genoemd, onder de personen die aldaar boven de 3000 £ waren gegoed. In 1610 kocht hij de heerlijkheid Gapinge die tot 1670 in de familie bleef en in 1876 weder door jhr. PIETER DAMAS VAN CITTERS werd gekocht. AARNOUT VAN C. huwde 1°. FRANCINA BOULIN (BOELENSD.), overleden in 1591; vervolgens JOH^A VAN DER MEERSCHE, overleden 1595, daarna ANNA (VAN BORSSELE) VAN DER HOOGE en eindelijk ANNA VAN DER STRINGE. Hij overleed den 29 September 1634.

CITTERS (ARNOUT VAN). Geboren te Middelburg den 10 December 1633 uit AARNOUT bovengenoemd en ANNA VAN DER STRINGE. Hij studeerde te Leiden en werd den 3 Juni 1655 doctor in de rechten. Na met lof als advokaat werkzaam te zijn geweest, werd VAN CITTERS in 1667 raadsheer

in het Hof van Vlaanderen; in 1671 secretaris van Middelburg; in 1674 raadsheer in het Hof van Holland en Zeeland en in 1680 lid van den Hoogen Raad, doch bijna tegelijker tijd tot ambassadeur in Engeland benoemd. Met veel schranderheid en talent, vervulde hij die destijds vooral zoo moeilijke post en uit zijne gewichtige briefwisseling heeft MACAULEY in zijne *History of England* veel geput. Na de kroning van WILLEM III ontving VAN CITTERS den titel van buitengewoon gezant. Tot 1691 bleef hij zijne betrekking vervullen, doch vroeg toen ontslag, dat hem pas in 1694 op de meest eervolle wijs werd verleend; onderwijl werd hij aangezocht om als buitengewoon ambassadeur naar Spanje te gaan. In Mei 1696 reisde hij derwaarts, doch stierf, nog vóór dat hij zijne plechtige intrede had gedaan, te Madrid den 12 October van dat jaar. VAN C. was gehuwd, eerst met CHRISTINA DE BRAUW en vervolgens met JOSINA, dochter van CASPAR PERDUIN. Uit het eerste huwelijk kwam voort AARNOUT VAN CITTERS, kolonel en kommandeur van Sas van Gent, getrouwd met JOHANNA NOORDHOEK. Deze schijnt een hooghartig man te zijn geweest, met wien in de pamfletten daarom wel eens den spot gedreven wordt. Uit het tweede huwelijk van den ambassadeur kwamen voort twee zoons CASPAR en WILHEM. Vier zijner kinderen, twee zonen en de twee oudste zijner dochters, verloren op den 10 Juli 1696 het leven, bij het vergaan van de pakketboot *Dolphijn* op reis van Engeland naar Holland.

Het portret van den ambassadeur VAN CITTERS werd door GODFRIED KNELLER geschilderd, menigmalen in verschillende grootte gekopieerd en is ook in het Zeeuwsch genootschap door J. P. BOURJÉ. Naar de oorspronkelijke afbeelding werd eene gravure gemaakt door JAC. HOUBRAKEN, opgenomen in WAGENAAR, *Vaderl. historie*, dl. XV en ook in folio uitgegeven. Ter gedachtenis van den ambassadeur werd een familiefonds gesticht, waarvan de bestuurders, uit de verschillende familietakken gekozen, op den 10 December van ieder jaar vergaderen, en in welks archief eene uitvoerige genealogie berust.

In de verzameling zijn verschillende handteekeningen van hem als: 1°. Brief van voorschrijving d.d. 15 Juni 1673 om ADR. HEYNS te doen benoemen tot notaris. 2°. Verzoek om venia aetatis door HENDRIK, zoon van ISAAC TULLEKEN d.d. 1674, geteekend door zijn schoonvader CORN. VETH, door de voogden DE VOS en CORN. V. CANEGIES, door JUSTUS DE HUYBERT en tweemalen door ARNOUD VAN CITTERS. 3°. Opgaaf van hetgene de provincie Zeeland over de drie laatste maanden van 1696 aan hem als ambassadeur in Engeland schuldig is.

Van den reeds genoemden oudsten zoon van den ambassadeur, trouwde de oudste zoon ARNOUD VAN C. (1714—1753) met ANNA BARBARA DUVELAAR, waaruit een zoon FREDERIK (1741—1791) getrouwd met JOHANNA NOBEL uit Gelderland, waaruit voortkwam jhr. ARNOUT CONSTANTIJN VAN CITTERS (1774—1837), getrouwd met zijne nicht A. C. M. VAN CITTERS. Deze bekleedde onderscheiden aanzienlijke betrekkingen en was van Mei 1823 tot Maart 1834 voorzitter van het Zeeuwsch genootschap. In de *N. Verhandelingen* van het genootschap werd van hem gedrukt eene lofrede op mr. NICOLAAS CORNELIS LAMBRECHTSEN.

De oudste zoon uit het tweede huwelijk van den ambassadeur, was mr. CASPAR VAN CITTERS, geboren te Middelburg den 22 Januari 1674. Na volbrachte studie te Leiden, kreeg hij te Orleans den graad van doctor in de rechten en vestigde zich als advokaat te Middelburg. In Juni 1700 werd hij lid van den raad van Vlaanderen, daarna secretaris van Middelburg, in 1711 secretaris der staten van Zeeland en in 1718 raadpensionaris, welk ambt hij tot zijn overlijden den 28 September 1734 behield. VAN CITTERS was een der bekwaamste en stoutmoedigste regenten der bovendrijvende partij bij de Zeeuwsche twisten na den dood van WILLEM III. DE LA RUE schreef in zijne onuitgegeven aanteekeningen eene lofrede op dezen „Loonraad," doch ergerde zich, dat VAN CITTERS, in strijd met de voorouderlijke eenvoudigheid, zich den titel van excellentie wel eens liet aanleunen. Deze staatsman

scheen de toekomst des vaderlands niet helder in te zien, en liet, naar DE LA RUE verhaalt, zijne beide zoons een ambacht leeren, wat hun, gelijk hij zeide, bij de naderende omwentelingen te pas kon komen. VAN CITTERS was gehuwd met MAGDALENA VERHEIJE en had bij haar twee zoons en een dochter. Zijne afbeeldingen geschilderd door PH. VAN DIJK a°. 1719, en ook door D. VLIETLAND in 1725, werden door J. HOUBRAKEN in plaat gebracht, zijn in *Zelandia illustrata* en ook in de verzameling schilderijen en portretten van het Zeeuwsch genootschap.

CITTERS (mr. JACOB VAN). Geboren te Middelburg den 3 December 1708 uit CASPAR VAN C. en MAGD. VERHEIJE. Hij studeerde te Leiden en vestigde zich in 1728 als advokaat te Middelburg. Hij werd aldaar bewindhebber der O. I. compagnie en in 1747 burgemeester, welke betrekking hij nog tienmaal daarna waarnam, en was als zoodanig in vele belangrijke commissiën. Na zeven en vijftig jaren in de regeering te zijn geweest, deed hij in 1784 wegens ouderdom van zijne ambten en bedieningen afstand, en overleed te Middelburg den 29 Maart 1792. VAN CITTERS was een voorstander van kunsten en wetenschappen en bezat belangrijke verzamelingen portretten en prenten. Hij was gehuwd met ANNA SARA BOUDAAN, waardoor hij eigenaar werd van het slot Popkensburg, en had bij haar twee zonen en een dochter. Zijn oudste zoon was mr. JACOB VERHEIJE VAN CITTERS en zijn tweede zoon CASPAR JACOB VAN C. (1754—1801), getrouwd met PETR^A POST. Van JACOB VAN C. zijn drie geschilderde portretten, door de erven van jhr. mr. L. DE WITTE VAN C. aan het Zeeuwsch genootschap geschonken, door PH. VAN DIJK a° 1736, en door D. BOLOMAY a° 1783 aet. 81 en ook van zijne echtgenoote ANNA SARA BOUDAAN (1708—1781) alsmede verschillende afbeeldingen in *Zelandia illustrata*.

CITTERS (mr. JACOB VERHEIJE VAN). Was de oudste zoon van JACOB voornoemd en A. S. BOUDAAN. Hij werd geboren

te Middelburg den 4 Maart 1753; studeerde te Utrecht en promoveerde den 4 November 1774 op eene dissertatie, welke onder den titel *Over de hooge en lage ambachtsheerlijkheden van Zeeland*, in 1795, in het Nederlandsch vertaald, werd uitgegeven. In 1775 werd van Citters raadsheer in het Hof van Vlaanderen en vier jaren later raadsheer in het Hof van Holland, Zeeland enz. te 's-Gravenhage, welke post hij tot 1795 waarnam. Hoewel meermalen aangezocht om rechterlijke betrekkingen te bekleeden, en zelfs in 1802 om te komen aan het hoofd der justitie van zijn vaderland, weigerde van Citters alle hooge ambten. Hij vestigde zich op zijn slot Popkensburg in zijne heerlijkheid St. Laurens, van welke gemeente hij eerst burgemeester en daarna maire werd. De geleerde en scherpzinnige man, wijdde zich daar geheel aan de geschiedenis en oudheidkunde der provincie Zeeland en aan de vermeerdering van den atlas, als *Zelandia illustrata* beroemd. Hij heeft weinig uitgegeven, doch door zijn ongemeene kennis velen voorgelicht, waarbij hij zich echter wel eens wat ver liet voeren op het nevelachtige gebied der bespiegeling. Van Citters was in 1778 te IJsselsteijn gehuwd met Anna Jacoba de Witte, waaruit een zoon en drie dochters; zij overleed in Februari 1805: waarna van Citters hertrouwde met Christina van Soelen wed. van mr. Hendrik van de Vondel (overleden 10 November 1819). Van Citters ontsliep den 17 Juli 1823 en werd te St. Laurens nabij de kerk begraven. Mr. S. de Wind bracht in 1823 in het Zeeuwsch genootschap eene welverdiende hulde aan den wijzen en edelen man, doch het is mij niet gelukt dat stuk terug te vinden. In de verzameling zijn, behalve vele aanteekeningen, 20 brieven aan zijn vriend prof. te Water (1774—1798) en 4 brieven over de aanbieding eener aanzienlijke post; over zijn hertrouwen enz. (1802—1805).

De eenige zoon van Jacob Verheije van C. was jhr. mr. Laurens de Witte van C., geboren te 's Gravenhage den 21 Juni 1781, wethouder aldaar en voorzitter van den Hoogen

raad van adel, overleden Augustus 1862; een man, die, te oordeelen naar de verwaarloozing der schat van aanteekeningen en papieren op het kasteel Popkensburg bewaard, weinig aardde naar zijn voortreffelijken vader. Uit het huwelijk van mr. LAURENS VAN C met WILH^{A}. dochter van graaf GIJSBERT KAREL VAN HOGENDORP kwamen voort een zoon en twee dochters. De zoon was de geleerde jhr. mr. JACOB DE WITTE VAN C. (1817—1876), (zie HUBERTS *Biographisch woordenboek*) die den 30 Juli 1863 het kasteel Popkensburg voor afbraak verkocht en deed sloopen. In het Zeeuwsch genootschap is eene teekening in pastel door R. JELGERHUIS a°. 1785, waarop VERHEIJE VAN C. en zijn gezin. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de voorrede der *Beschrijving van de Zelandia illustrata*.

CITTERS (mr. WILHEM VAN). De jongste zoon van den ambassadeur ARN. VAN C. en MARIA PARDUIN, werd te Londen geboren den 7 October 1685. Hij studeerde te Leiden, promoveerde den 11 Augustus 1707 tot doctor in de rechten en vestigde zich als advokaat te Middelburg. In 1708 kwam hij in de stedelijke regeering en werd in 1712 burgemeester, welk ambt hij twaalf malen bekleedde, en was van 1713 tot 1757 bewindhebber der O. I. Comp. Vele gewichtige staatscommissiën en bedieningen werden den even kundigen als braven man opgedragen; prins WILLEM IV trachtte hem te vergeefs over te halen om als vertegenwoordiger van den Eersten edele op te treden, en VAN CITTERS had door minzaamheid en helder doorzicht zooveel invloed dat, gelijk LANTSHEER opmerkt, de president VAN BIJNKERSHOEK, zeker geen vleier, van hem getuigde „Te salve, salve erit Zelandia." De schrandere man raadde reeds in 1742 de verheffing van den prins tot stadhouder aan, opdat zulks later niet met geweld geschieden zou, en hij voorspelde ook de sociale omwenteling, die in het laatst der eeuw plaats greep. VAN CITTERS bewoonde des zomers, het in 1866 gesloopt, landgoed Rhijnsburg en de Middelburgsche predikanten waren gewoon om

wanneer zwakte of ziekte den waardigen man, die veel aan het graveel leed, verhinderden de kerk te bezoeken naar Rhijnsburg te komen om de huiselijke godsdienstoefeningen te leiden, wat in die dagen voor eene zeer bijzondere onderscheiding gold; PIETER JACOB DE BYE bezong den lof van den Middelburgsche burgemeester, en zijn vriend de beroemde president VAN BIJNKERSHOEK droeg hem zijne *Questiones juris publici* op; de predikant J. PLEVIER zijn werk over AZAPH's *psalmen* en Is. TIRION het IXe. deel van den *Tegenwoordigen staat der Vereenigde Nederlanden.* VAN CITTERS was gehuwd met MARIA, dochter van JOHAN KIEN en eene dochter van CORNELIS VAN PERE uit Vlissingen, wier moeder ANNA SOMER eene kleindochter van den admiraal DE RUYTER was, uit welk huwelijk voortkwamen vier zonen. De gedachtenis aan de zilveren bruiloft op den 22 Juli 1738, is door een fraai bewerkte penning bewaard gebleven, (zie *Catalogus penningkabinet Zeeuwsch genootschap.* VAN CITTERS ontsliep te Middelburg den 28 November 1758. Zijn geschilderd portret, omstreeks 1759 vervaardigd, is in het Zeeuwsch genootschap, waar ook nog andere afbeeldingen bewaard worden. Eene gravure door J. HOUBRAKEN naar de schilderij van J. PALTHE, komt voor in WAGENAAR, *Vaderlandsche historie.*

CITTERS (AARNOUT VAN). Oudste zoon van WILHEM VAN C. en MARIA KIEN, werd geboren te Middelburg den 30 Mei 1714. Hij huwde SARA JACOBA, dochter van J. C. OCKERSSE en N. DE MAUREGNAULT, welk huwelijk door PIETER LANGENDIJK werd bezongen. Hij overleed den 24 October 1752 en LUCRETIA WILHELMINA VAN MERKEN schreef een *Rouwklacht* op zijn vroeg verscheiden. Uit dezen echt werd geboren WILLEM AARNOUD VAN C., den 28 Januari 1741. Hij studeerde te Leiden, werd raad der stad Middelburg en daarna bewindhebber der O. I. Comp. ter kamer Amsterdam. In 1786 was hij met den raadpensionaris L. P. VAN DE SPIEGEL in de commissie naar Utrecht, ter bevrediging der oneenig-

heden en tot behoud der Unie. In April 1788 werd hij raadpensionaris van Zeeland, welk ambt hij tot aan de omwenteling van 1795 waarnam. Hij verzocht in Februari van dat jaar ontslag en op den 2 Maart werd de betrekking vacant verklaard en sedert niet meer vervuld, zie (DASSEVAEL) *Hist. dagblad van Zeeland*, st. I, bl. 23, 41, 167. VAN CITTERS bleef toen ambteloos burger tot aan zijn overlijden op de hofstede Brakenburg onder Arnemuiden den 22 September 1811. Hij was gehuwd 1°. met ADRIANA VAN DISHOECK; 2°. ANNA CATH^A ELIAS wed. SNOUCK HURGRONJE; 3°. SUS^A MARIA VAN HOGENDORP Uit zijn eerste huwelijk kwamen voort drie zoons en eene dochter. Zijn tweede zoon was WILHEM VAN C., te Goes (1774—1837) getrouwd met MARIA PIETRONELLA gravin VAN HOGENDORP (1781--1845) waaruit twee zonen en twee dochters. De oudste zoon is jhr. PIETER DAMAS VAN C., geboren te Goes den 14 April 1802. Deze ging vroeg in zeedienst, en woonde als adelborst op het fregat *Melampus* het bombardement van Algiers in Augustus 1816 bij (zie *Middelburgsche couranten* van 22 en 23 Augustus 1886). In 1827 nam hij als luitenant ter zee zijn ontslag en vestigde zich te Middelburg. Hij werd aldaar lid van den stedelijken raad en in 1838 lid der staten van Zeeland, en was van 1850 tot 1880 lid van gedeputeerde staten van Zeeland. Van 1845 is hij voorzitter van het bestuur der commercie-compagnie te Middelburg. Hij was in verscheidene belangrijke stads- en staatscommissiën, en is ridder van den Nederl. leeuw en andere orden. P. D VAN C. huwde den 23 Maart 1827 te Middelburg met jonkvrouw CHARLOTTE VERSLUIJS (1804—1881) waaruit zes zonen en drie dochters. Hij bewoont des zomers, en tegenwoordig ook des winters, de buitenplaats Schoonoord onder Oostkapelle in 1839 door hem aangelegd.

CITTERS (mr. WILHEM VAN). Was de derde zoon van den burgemeester WILHEM VAN C. en MARIA KIEN. Hij werd te Middelburg den 25 Maart 1723 geboren, studeerde te Lei-

den en werd na in de rechten gepromoveerd te zijn, in 1750 pensionaris van Middelburg. In 1757 werd VAN CITTERS secretaris der staten van Zeeland, en in 1760 raadpensionaris. Van 1764 tot Mei 1766 nam hij de betrekking van representant van den Eersten edele bij provisie als raadpensionaris waar. Op dien dag werd hij representant, (zie VAN IPEREN, *Inhuldiging*, blz. 42), doch nam in 1767 zijn ontslag en uit zijn daarbij gehouden aanspraak blijkt, dat dit niet tot zijn genoegen was, maar dat hij zich miskend gevoelde. Hij bekleedde nog vele andere gewichtige ambten, was in 1787 geheimsecretaris van den stadhouder en later ontvanger-generaal van de Unie. Na de omwenteling leefde hij ambteloos en overleed den 17 Augustus 1802. In de verzameling is een bewijs van ontvangst voor stukken aan den magistraat van Middelburg geadresseerd d.d. 18 Maart 1788 Bij zijne echtgenoote GERARDINA PETRONELLA BRÖNKEN had hij één zoon, mr. WILHEM VAN CITTERS (1751—1803) wegens Zeeland gedeputeerd ter generaliteit en gehuwd met GEERTR. JOHANNA FREMEAUX. Vgl. verder over deze familie *Biographisch woordenboek*, vermoedelijk aangevuld door opgaven van jhr. mr. LAURENS DE WITTE VAN CITTERS.

CLAERBOUT (Joos). Geboren te Vlissingen omstreeks 1618, uit STEFANUS C. van Oudenaerden, eerst kapelaan in de St. Michielskerk te Gent, en in 1616 te Vlissingen tot de Hervormde gemeente overgegaan en gehuwd met CATALINA VAN DE VIVERE. Hun zoon Joos trouwde in Maart 1640 met MARIA DAMMAERTS van Tholen. Hij schreef: *Droef-blijeindig vertoog op 't beleg en overgaen van Middelburg*, Middelburg 1661 4°.; *Blijeindig vertoogh of Vreedevreucht tusschen Engeland en de Nederlanden*, Vlissingen 1654 4°.; *Oresto, of de verdrukte onnoselheyt en de rampzalige Sibina, treurspel*, Middelburg 1662; Lied op den zin: *Die Godt heeft tot sijn hulp, niemant hem hinder doet*; Referein op den regel: *'t is werck van Godes geest, te roepen Abba Vader.* Van hem zijn ook

gelegenheids- en lofdichten op de burgemeesters CASPAR INGELS, ADRIAAN VAN HECKE, EV. GHYSELINCK, alsmede op de steden van Walcheren. Zie DE LA RUE a. w. *Cat. Prov. bibl.* 1876, blz. 329.

CLARISSE (THEODORUS ADRIANUS). Geboren 14 Januari 1741 te Oost-Souburg uit ABRAHAM CL., schoolonderwijzer aldaar, en ADR. MARIA VAN DER VIS, een geslacht waarvan de naam in Walcheren meermalen voorkomt. Hij ontving zijne eerste opleiding te Middelburg, studeerde te Utrecht, werd predikant te Amerongen (1764); Wageningen (1767); Schiedam (1769); Amsterdam (1772). Hij overleed bij een bezoek te Groningen den 7 Mei 1782. Prof. CHEVALIER herdacht hem in een gedrukte *Lijkrede.* Hij is tweemalen gehuwd geweest 1°. met ELSELINA ELISABETH VAN DER DUIJFF en 2°. met ANNA EDUARDINA PIGEAUD en had uit iederen echt twee kinderen.

Het portret van CLARISSE staat voor het 5ᵉ deel zijner *Leerr. over den brief aan de Colossers*, uitgegeven door PETR ABRESCH, Utrecht enz. 1784—1795. Een ander portret met bijschrift van J. C. MOHR is in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 704. Zie over de geschriften van CLARISSE *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken. In de verzameling is van CLARISSE 1°. een latijnsche brief aan prof. JAC. WILLEMSEN d.d. Utrecht October 1762; 2°. een latijnsch gedicht aan denzelfden d.d. Januari 1761; 3°. een latijnsch gedicht aan den heer BODDAERT over zijn geschrift *Wolke van getuigen enz.*

CLEMENS (ISAAC). Geboren te Middelburg in 1632, studeerde te Utrecht en te Leiden in 1654, werd daarna predikant bij de Walsche gemeente te Norwich; vervolgens in 1658 te Serooskerke (Walcheren) en in 1660 te Vlissingen, waar hij in December 1666, vermoedelijk aan de pest, stierf. Hij heeft verschillende werken geschreven en vertaald o. a. over *Psalm* CXLVIII, alsmede *Eene korte verhandeling over den sneeuw en de cometen*, Middelburg 1665. Zie G. VROLIK-

HERT, *Vlissingsche kerkhemel*, Vlissingen 1758; *Biographisch woordenboek* enz.

CLEMENT (ANTONIE). Geboren te Zierikzee omstreeks 1633 uit ANT NICZ. CLEMENT uit Middelburg (1598—1652), predikant bij de Waalsche gemeente te Zierikzee (1626—1652) en CATH. WALAEUS (1612—1684), tweede dochter van den bekenden hoogleeraar JOHAN W. te Leiden. ANTONIE kwam in 1656 te Leiden in de godgeleerdheid studeeren, en gaf spoedig blijk van meer dan gewone begaafdheden door de uitgaaf der werken van SALMASIUS en van BARONIUS. Hij schreef ook een latijnsch gedicht onder het portret van zijn grootvader WALAEUS (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 715). In den bloei zijner jaren is hij te Leiden in 1657 gestorven.

In de verzameling is een latijnsch briefje, door ANT. CLEMENT in Januari 1618 geschreven aan JUSTIN VAN ASSEN, étudiant et theol. à Saumur.

CLEMENT (SIMON). Overleden 10 April 1728; was van 1700 een der voornaamste drukkers te Middelburg. Hij gaf vele, vooral godgeleerde werken uit en was stadsdrukker. Zijn zoon GABRIEL C. bleef van 1729 tot 1780 werkzaam en bezorgde in 1773 met H. SAS en MART VAN SEVENHOVEN eene uitgaaf der nieuwe psalmberijming. CL. was gedurende een halve eeuw lid van het boekverkoopersgilde, wat in 1779 door hem met een feestelijken maaltijd aan overdeken en gildebroeders herdacht werd.

CLERCQ (MARINUS DE). Geboren te Middelburg; was volgens DE LA RUE een merkwaardig kunstschrijver in het laatst der 17e eeuw. Hij overleed 3 December 1704. De vruchten van zijn talent werden bewaard in een folio kunstboek, met den titel *Const baert nijd*, waarin vijf en twintig stukken perkament, uiterst sierlijk beschreven.

CLOBARDUS (PETRUS). Geboren te Schoondijke, vertaal-

de drie oratiën van Demosthenes van het grieksch in het latijn, uitgegeven te Antwerpen in 1538. Zie over hem VAL. ANDREAE, *Bibl. Belg.*; FR. SWEERTIUS, *Athen. Belg.* en P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*, blz. 409; SMALLEGANGE, *Kroniek*, blz. 325; V. D. AA vermeldt hem als PIETER CLOOBAERD.

COCQUIUS (ADRIANUS) of DE COCQ, vermoedelijk uit het Zierikzeesche geslacht van dien naam (Vgl SMALLEGANGE a. w.), werd omstreeks 1617 te Rotterdam geboren. Hij studeerde te Utrecht en verving in 1652 den bekenden JODOCUS VAN LODENSTEYN als predikant te Sluis in Vlaanderen. Tien jaren later werd hij te Vlissingen beroepen. Huiselijke omstandigheden gaven aanleiding, dat hij zijn ontslag moest vragen, welk verzoek veel haspelarij te weeg bracht tusschen classis en kerkeraad, waarin zelfs gecommitteerde raden en de prins betrokken werden Vóór de beslissing der zaak in Februari 1683 was C. met zijne echtgenoote, WILHELMINA VAN DER MEER, reeds naar Leiden verhuisd (Vgl. *Album stud.*). Hij was een zeer geleerd man en werd in 1678 namens de Hooge school te Harderwijk honoris causa tot theol. doctor benoemd Hij schreef *Philosophia caelestis*, Dordrecht 1651; *Clavis Evangelii*; *Commentarius in Ps.* CXVIII; *Theologia practica*, Utrecht 1658; *De plantis, arboribus et herbis sacris*, Vlissingen 1664; *Troetelzonde, of zielewacht des opregten over Ps.* 18 *vs.* 24, Rotterdam 1664; *Genesis* III *vs.* 15; *Plagen des harten*; ook is zeer waarschijnlijk door hem geschreven *Anatome Hobbesianismi*, Ultraject. 1680 en *Ethica sacra, sive observ. crit. sacra in N. T.*, Lugd. Bat. 1691. Vele zijner latijnsche werken werden vertaald en herdrukt. Volgens VROLIKHERT zou men over zijn verblijf te Vlissingen meer kunnen mededeelen, indien de kerkelijke notulen van 1659—1681 niet, vermoedelijk opzettelijk, waren verdonkerd. Vgl. *Vlissingsche kerkhemel*, blz. 146.

COETS (HERMANUS). Geboren te Middelburg den 27 September 1663 uit COENRAAD C en ANNA SIMONS Hij werd schilder,

onder de leiding van ZACH. BLYHOOFT. Daar het met eene winkelnering minder gunstig ging, vestigde hij zich in 1710 te Amsterdam, waar hij overleden is. Zie DE LA RUE a. w.

COLUMBA (SIBRAND) was een der zonen, meest allen predikanten, van JOHANNES C., in 1737 als predikant te Aalsum en Wetsens overleden. Den 7 September 1750 werd hij tot predikant in Oost-Indië aangesteld en was te Batvia werkzaam. Van den toestand aldaar tijdens zijn verblijf, vindt men een en ander in de *Gids* van 1873, blz. 269. Als emeritus teruggekomen, woonde C. te Middelburg, des winters in de St. Pieterstraat in de oude woning van SALVATOR DE LA PALMA (thans wijk F 33), des zomers op het buitenverblijf Rustenburg aan den Segeersweg ('s GRAVEZANDE, *Tweede eeuwgedachtenis*, blz. 35 en 520). Hij overleed in 1785 en de nagelaten bibliotheek werd in December van dat jaar te Middelburg verkocht. Zijne dochter PETRONELLA huwde in 1789 met JOACHIM SANDRA, med. doctor te Leiden. Hij heeft geschreven *Kenmerk der Christelijke openbaring, in verband met den Mozaïschen Godsdienst en met de natuurl. religie*, Middelburg 1782; *Het algemeen als welmeenend aanbod van genade aan allen, die onder de verkondiging van het Evangelie leven*, Midd. 1784.

CONFLITA (NICOLAAS DE) ook genoemd NICOLAAS VAN CROMPVLIET was een geleerd man, zeer ervaren in het maken van latijnsche gedichten. Hij woonde te Reimerswaal en stelde in 1549 bij den intocht van PHILIPS, toen nog prins van Spanje, een tienregelig latijnsch gedicht boven zijn deur, dat GUICCARDINI en naar hem DE LA RUE mededeelt. Het geslacht CROMPVLIET was in Walcheren zeer bekend (Vgl. DE STOPPELAAR, *Inventaris*, blz 117). In de troebelen verhuisde de familie naar Brugge en verzocht bij het Bestand in 1610 restitutie der verbeurdverklaarde en verkochte goederen, o. a. van de hofstede Nieuwenhove bij Middelburg (Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. 1, blz. 660).

CONRAD (JAN FREDERIK WILLEM). Geboren den 28 Mei 1825 te Maastricht uit JAN WILLEM C. (1795—1853) hoofd-ingenieur van den waterstaat, en JULIA LOUISE LENSSEN. Hij werd aan de militaire academie te Breda opgeleid, werd ingenieur van den waterstaat en gaf in 1858 eene *Kaart van Zuid-Beveland en Wolfaartsdijk* uit. Later schreef hij over de *Pettener zeewering* (1870) en over den bouw der *schutsluis Willem I aan het Noord-Hollandsch kanaal.* Als hoofd-ingenieur in Zeeland gaf hij o. a. in de *Werken van het Inst. van Ingen.* eene beschrijving uit van den *Westkappelschen zeedijk.* 1871.

In 1854 is hij te Goes gehuwd met SARA VAN KERKWIJK. Hij is thans inspecteur van 's Rijks waterstaat te 's-Gravenhage.

CONSTANT (PIETER). Geboren te Middelburg, was bevelhebber van het oorlogschip *Prinses.* Hij hield in 1640 een hevigen strijd vol met elf Duinkerker fregatten en wist zich door die overmacht heen te slaan. PIETER CONSTANT, waarschijnlijk zijn zoon, mede een zeekapitein, sneuvelde bij de herovering van Tabago in 1672. Zie COMMELIN, *Leven van* FREDERIK HENDRIK, dl. II, blz. 81; DE JONGE, *Geschiedenis van het Ned. zeewezen*, enz.

CONVENENT (PAUL JEAN), ook wel CONVENANT genoemd, was geboren te Namen, destijds een der zoogenoemde barrière-vestingen, in 1743 uit ALEXANDER C., kapitein in dienst der Staten en BERTINA WALBURG VOLLEVEN, mede uit eene militaire familie. Het geslacht van C. was afkomstig uit het prinsdom Oranje en aldaar zeer bekend. PAUL JEAN was iemand van geen geringe talenten en kwam in Middelburg als secretaris bij den heer VAN LIJNDEN, vertegenwoordiger van den Eersten edele. In 1778 behoorde hij onder de stichters der Teekenacademie te Middelburg, werkte mede aan de door JAN DANE uitgegeven *Zeeuwsche Chronykalmanak* (*Cat. Bibl. Z. G.*), schreef een vers voor A. VAN SOLINGEN's dichtstuk *De Batavier* (1776) en gaf in 1778 uit PHILOPATRIANA *den Zeeuwschen Bur-*

gervaderen toegewijd bij de onlusten in Walcheren. Hij was eerst der patriottische partij toegedaan, doch „zwenkte" en werd toen een ijverig oranjeklant. Hij schreef in 1793 voor de weduwe ABRAHAMS de Middelburgsche courant en werd van April 1793—Januari 1795 redacteur van de „Zeeuwsche avondbode." Daarna schijnt hij naar Rotterdam te zijn vertrokken en aldaar onderwijzer in de wiskunde te zijn geweest. Met prof. H. J. KROM, wiens verhandeling over het Planeetlezen door het Nut bekroond werd en met W. DE VOS predikant te Amsterdam, had C. een twistgeschrijf over de astrologie.

COOMANS (JOHANNA). Geboren te Middelburg en waarschijnlijk een dochter van JAN JANSSE C., burgemeester a°. 1585 en ELEONORA JANSSE BOOM, huwde den 29 Mei 1611 met JOHAN VAN DER MEERSCHE, rentmeester-generaal van Zeeland. Men vindt gedichten van haar in de *Zeeuwsche Nachtegaal* en in het *album amicorum* van haar zwager JOHAN VAN DER MEERSCH, schepen te Middelburg, later eigendom van GER. DE WIND en door DE LA RUE beschreven. J. CATS, toen te Middelburg gevestigd, noemt haar de Zeeuwsche parel; ABRAHAM VAN DER MIJLE prijst haar als een der jongste dochteren van Phoebus en een recht voedsterkind der Muzen. Zij stierf den 12 October 1659. Vgl. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland.*

COOLEN (JAN LAMBRECHTSEN), wiens moeder CLING of CLINK heette, werd te Vlissingen in 1554 geboren. In 1586 werd hij raad en vervolgens zevenmaal burgemeester aldaar. In zijn jeugd had hij ter zee gevaren, wijdde zich later aan den handel en werd een der voornaamste kooplieden van zijn tijd, ook was hij een der eerste twaalf bewindhebbers van de Oost-Indische Compagnie, kamer Zeeland. Hij is viermalen gehuwd geweest, 1°. met jonkvr. VAN BAUTERSEM, 2°. met ELISABETH SMIDT, 3°. met JACOMINA PORRENAER en 4°. November 1606, met MAIJKEN ADRIAANS, zuster van den gecommitteerden raad ter admiraliteit JAN ADRIAAN SOGGAERT, (archief van

Arnemuiden). Door zijne dochters gingen zijne aanzienlijke bezittingen, waaronder o. a. de heerlijkheid Aagtekerke en vele goederen in Staats-Vlaanderen, over in de geslachten LAMPSINS, PORRENAER, VAN REIGERSBERG, THIBAUT en DE WAARDT. COOLEN stierf den 19 Maart 1619 en is begraven in de Groote of St. Jacobskerk te Vlissingen, onder een kunstrijk gedenkteeken, dat nog bestaat. De groote wandelstok van dien burgemeester, versierd met een zilveren knop, waarop zijn spreuk: *'t is al wereld*, wordt in het museum van het Zeeuwsch genootschap bewaard. Eene levensbeschrijving van dezen pittigen koopman door mr. N. C. LAMBRECHTSEN, berust onder de handschriften van het Zeeuwsch genootschap.

COORNE (CORNELIS). Geboren te Middelburg den 23 Februari 1670 uit PIETER C. (1627—1676) predikant te Zierikzee en te Middelburg en MARGARETE CORTGEMET, beiden afkomstig van, in de troebelen uit Vlaanderen naar Zeeland geweken geslachten. CORNELIS C. studeerde te Utrecht en werd daarna predikant bij de Hollandsche gemeente te Sandwich in Engeland, waar hij huwde met JUDITH MOORE. Van 1698 tot op zijn overlijden den 25 Februari 1724, was hij predikant in de Engelsche gemeente te Middelburg. Hij vertaalde een paar werken over godgeleerdheid en wijsbegeerte uit het Engelsch en bracht de Nederlandsche catechismus en geloofsbelijdenis in die taal over. Vgl. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland.*

COPAL (mr. ANTONIE). De familie was afkomstig uit Reimerswaal, waar in het begin der zestiende eeuw, JACOB PIETERSE C. het sacramentshuisje fundeerde. Zijne dochter THONA trouwde ADRIAAN VOXEN, waaruit voortkwam MAYKEN (overl. 1558) getrouwd met WILLEM DAVIDS DE BOUT, burgemeester van Reimerswaal, en stamvader der familie VAN VRIJBERGHE. CORNELIS FRANSSEN COPAL, geboren te 's Gravenhage, werd in December 1603 burger te Vlissingen, waaruit voortkwam FRANÇOIS, commissaris van de monstering te wa-

ter, a°. 1634 en 1645. Hij huwde TITIA, dochter van mr. REMBERTUS VAN UIJLENBURGH en SJOUKJE OSINGA, waardoor hij een zwager werd van den schilder REMBRAND VAN RHIJN. Zij overleed te Vlissingen den 5 Juni 1641. Zijn broeder mr. ANTONIE C was in 1633 raad te Vlissingen, en was bij zijn overlijden in Februari 1672 pensionaris dier stad. Van hem wordt gezegd, dat hij als geheim agent voor FREDERIK HENDRIK werkzaam was en in 1646 een plan beraamde om Antwerpen aan dien prins in handen te spelen, waarvoor hij zeven ton gouds bedong (vier voor zich en drie voor zijne helpers); benevens het erfmarkgraafschap voor hem en zijne erven. Dit voornemen zou de werkeloosheid verklaren van het leger, in dat jaar te velde gebracht om Antwerpen te belegeren. De zoon van ANTONIE, die denzelfden naam droeg, beriep zich op de diensten, door zijn vader aan den staat bewezen, toen hij in 1684 een ambt van WILLEM III trachtte te verkrijgen.

COPPELLO (JOHANNES KAPPEYNE VAN DE). Geboren te Middelburg den 7 Maart 1790, eenige zoon van BARTHOLOMEUS PIETER K. V. D. C. griffier der stad Middelburg (1758—1783, die een zoon was van JOH. VAN DE COPPELLO en GERARDINA MARIA KAPPEYNE) en CATH^A. SOPHIA DOENSEN uit Vlissingen. Na de scholen te Middelburg te hebben bezocht, kwam hij in September 1809 aan de akademie te Leiden. In 1814 werd hij praeceptor te Leiden, in 1816 rector te Zwolle en in Maart 1819 te 's-Gravenhage Hier bleef hij werkzaam tot aan zijn overlijden op 27 April 1833. De rede waarmede zijn vriend en beschermer mr. H. VAN ROYEN hem bij zijne begrafenis op Eik en duinen (2 Mei 1833) herdacht, werd gedrukt (*Bibl. Zeeuwsch genootschap*). V. D. C. was in Maart 1816 getrouwd met C. S. GALLÉE, waaruit kinderen. Zijn portret, door C. KRUSEMAN geschilderd, is door L. A. VINCENT geteekend. Zie verder over hem en zijne geschriften *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

COPPELLO (SERVAAS VAN DE). Geboren te Middelburg den 2 Juni 1720, uit BARTHOLOMEUS v. D. C. (kapitein bij de Oost-Indische compagnie en later koopman te Middelburg (1690—1748), wiens vader uit Genua gekomen, protestant was geworden en met een Zeeuwsche vrouw huwde) en ABIGAEL GOUDZWAART. SERVAAS V. D. C. bezocht de academie te Leiden, van 1738—Juni 1743 en promoveerde in de geneeskunde en in de rechten. Hij vestigde zich als med doct. te Middelburg en huwde in October 1743 te Leiden met BARBARA PETRONELLA STEM, waaruit twee dochters. Hij overleed den 25 Februari 1800. Tusschen 1755 en 1759 gaf hij uit een *kort verslag van 's quinancie en 't poeder bij de 's quinancie-meesters in gebruik*. In de *Verhandeling der Hollandsche Maatschappij van Wetenschappen* schreef hij *waarnemingen over de milt en nier-klieren* (1757); *Gevallen van een tweede besmetting der kinder-ziekte* (1765). Van zijne dissertatie is een, op satijn gedrukt exemplaar in de bibliotheek der Vereeniging van genees- en heelkundigen in Zeeland. Vgl *aanteekeningen van* dr. A. A. FOKKER in H. S.

CORBELIJN (THOMAS). Was van 1763 tot 1791 een bekend boekhandelaar te Vlissingen. Hij was een vurig patriot, waarom zijne woning op de beurs en ook die van zijn zoon ALBERT, in September 1787 geplunderd werd, waardoor o. a. de uitgaaf der leerredenen door J. BELLAMY te Utrecht en te Vlissingen gehouden, tot 1790 vertraagd werd. In 1795 werd hij tot representant benoemd. Vgl. *Vervolg op* WAGENAAR, dl. XVIII en XIX.

CORDATUS (HADRIANUS) was kanunnik te Middelburg en een even bescheiden als geleerd man. Voor het werk van H. BARLANDUS, *Principes Hollandiae*, schreef hij een epigram. J. VAN REYGERSBERG noemt hem onder hen, die over de oudheden van Zeeland geschreven hebben en ook anderen roemen hem wegens zijn dichterlijk talent. Vgl. DE LA RUE, *Geletterd*

Zeeland. Vermoedelijk is hij de pastoor van het bagijnhof te Middelburg, vermeld in *Zelandia illustrata* dl. I, blz. 316.

CORNELIS (ADRIAAN). Geboren te Vlissingen, was een moedig bevelhebber eener vlieboot, die zich in den zeestrijd voor Reimerswaal en Gorishoek op den 29 Januari 1574 bijzonder onderscheidde. Een zijner matrozen, JASPER LEINSE uit Zoutelande, veroverde bij dien strijd de admiraalsvlag der Spanjaarden.

CORNELISZ. (ADRIAAN) of ADR. CORNELII, geboren te Brouwershaven, was kanunnik van St. Pieter en hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leuven. Hij overleed 12 Augustus 1556. Zie DE LA RUE, *Geletterd Zeeland.*

CORNETTE (KAREL JAN). Geboren te Sluis den 15 Januari 1804; eerst timmerman, vervolgens student in de humaniora, toen kommies bij het octrooi en daarna kantoorbediende. Overleden te Brugge 24 Maart 1858. Hij schreef *Een zak Schavelingen*, Brugge. Ook zijn zoon ALOISIUS is als schrijver opgetreden. Zie *Biographisch woordenboek der Nederlandsche letterkunde.*

CORONEL (SAMUEL). Geboren te Amsterdam 28 April 1827, promoveerde in de geneeskunde, werd stadsdocter te Middelburg, daarna te Amsterdam en vestigde zich vervolgens te Leeuwarden, waar hij secretaris werd van den geneeskundigen raad van Friesland en Groningen. Hij schrijft veel over geneeskundige staathuishoudkunde en gaf in 1859 zijn bekend werk uit: *Middelburg voorheen en thans.* Vgl. *Biographisch woordenboek der Nederlandsche letterkunde.*

COSTER (CHARLES DE). Leeraar aan de militaire school te Brussel, gaf in *Le tour du monde* in 1874 eene beschrijving van Zeeland uit, die door zijn vriend, den bekenden schilder

ADOLF DILLENS geïllustreerd werd, en in onderscheidene talen is overgebracht.

COSTERMAN (MINA). Gehuwd met JOH FRED. VAN BINSBERGEN, predikant te Hoek bij Terneuzen en in 1886 emeritus. Zij werd geboren te Rotterdam den 14 October 1808 uit HENDR. C. (1764—1812) en GERARDINA SUSANNA DE SEL (1775—1808).

Zij schrijft onder den naam van MINA en gaf uit *Hoe het in den goeden ouden tijd toeging* (over den gerechtelijken moord van C. COSTERMAN te Rotterdam in 1693), Gorinchem 1869. Verder vele bijdragen in *De vriend van armen en rijken*; in *Christelijke volksalmanak* 1851, 1852, 1853; in *Letteroefeningen* (1852); *Theophania* (1852); *Evangelische almanak* (1879—1882); *Bato*; *Hollandsche illustratie*. Haar vernuft toont zich vooral in kinderrijmpjes en raadsels.

COUTEREELS (JAN). Geboren te Antwerpen, vestigde zich te Middelburg als schoolmeester en komt van 1596—1624 als beleder van het gilde voor. Hij wordt genoemd onder de personen, die tusschen 1596—1600 te Middelburg meer dan 3000 £ Vl. gegoed waren. In Juli 1613 werd hij Fransche schoolmeester te Arnemuiden en in 1616 schepen aldaar. Zijn vriend DAVID ROELANTS noemt hem in zijn bekend calligraphisch werk „un des premiers de ce temps en la connaissance et profession des arts libéraux." Zijn portret, meestal geplaatst voor zijne werken, komt voor in *Zelandia illustrata*.

Hij schreef: *Vaste stijl van boeckhouden*, Middelburg 1631, fol.; opgedragen aan de regeering van Arnemuiden (Vgl. KESTELOO, *Arnemuiden*). *Constigh cijfferboeck. Uit de Fransche tale overgeset door* H. COLE, Middelburg 1652 en meermalen herdrukt. *Constige interest rekeninghe enz.*, Vlissingen 1632, opgedragen aan de regeering van Vlissingen.

CRABEL (NICOLAAS). Waarschijnlijk van de aanzienlijke en zeer bekende Middelburgsche familie van dien naam, (vgl.

Zelandia illustrata, I, 654, *Inventaris oud archief van Middelburg*, TE WATER, *Hoogadelijk Zeeland*, enz). Hij leefde in het midden der vijftiende eeuw en schreef aanteekeningen of maakte afschriften der werken van OVIDIUS, waarvan een exemplaar voorkwam in de bibliotheek van NICOLAAS HEINSIUS, dl II, bl. 68, door DE LA RUE, *Geletterd Zeeland* vermeld.

CRAMER (ALLE MEENDERTS). Geboren den 25 Maart 1805 te Norden (Oost-Friesland), eenig kind van M. A. CRAMER en G. KREMER, beiden van oude doopsgezinde familiën. Hij bezocht de latijnsche school op zijne geboorteplaats en studeerde van 1823 tot 1829 aan de kweekschool der doopsgezinden en aan het athenaeum te Amsterdam. In Januari 1830 werd CRAMER predikant bij de doopsgezinde gemeente te Huizinga (thans Middelstum) provincie Groningen en in October 1832 bij die te Middelburg en Vlissingen, waar hij werkzaam bleef tot Mei 1871, toen hij emeritus werd en zich te Lochem vestigde. Van 1831—1836 was hij gehuwd met T. ROMKES en van 1840—1885 met ELISABETH MULLER. Uit het eerste huwelijk is nog eene dochter en uit het tweede zijn negen kinderen in leven. Te Middelburg was hij van 1839 tot 1871 een ijverig voorzitter der werkinrichting Loon voor werk, waaraan de stad o. a. den schoonen aanleg harer voormalige bolwerken te danken heeft; en als onder-voorzitter een steun der vereeniging tot het bezoeken der armen. Het schijnt vooral wegens zijne verdiensten ten opzichte van het armwezen te zijn geweest, dat hij in 1848 ridder werd der orde van den Nederlandschen leeuw. Hij schreef: *Het leven en de verrichtingen van* MENNO SIMONS, Amst. 1837. *Het leven van* DAVID JORIS *in* KIST *en* ROIJAARDS, *Nederl. archief voor kerkgeschiedenis*, dl. V en VI. In de *Letteroefeningen: Bericht der stichting van* AMALIA SIEVEKING *te Hamburg*, 1837. *Voorlezing over de waarde der beleefdheidsvormen in de samenleving.* In de *Godgeleerde bijdragen: Over* S. HOEKSTRA, *De leer der oude doopsgezinden* en tegen J. H.

Scholten, *Over het doopsformulier*. In de *Doopsgezinde bijdragen* schreef hij een aantal stukken over de geschiedenis en de leer dier kerkelijke vereeniging. In het *Tijdschrift voor het armwezen* schreef Cramer eene uitvoerige beschouwing over het werk van J. de Bosch Kemper, *Geschiedenis van het armwezen;* alsmede *Mededeelingen over de inrichting Loon voor werk te Middelburg bij haar 20-jarig bestaan*. Hij vertaalde uit het Hoogduitsch Beyschlag, *De bekeering van den apostel Paulus* en G. Ebers, *Reis van Gosen naar den Sinaï*, Enschede 1878.

CRANE (Johan de). Geboren te Middelburg den 23 Februari 1676 uit eene familie, die uit Vlaanderen afkomstig, reeds in het laatst der zestiende eeuw te Middelburg onder de welgestelden behoorde. Na te Middelburg de eerste opleiding te hebben ontvangen, bezocht hij de academie te Franeker, werd in Maart 1696 proponent en in April 1697 als predikant te Nisse bevestigd. In 1703 vertrok hij naar Oostkapelle, waar hij bleef tot dat hij in April 1727 om gezondheidsredenen eervol ontslag zonder gage verzocht. Hij vestigde zich te Middelburg en trad aldaar meermalen op Te Oostkapelle bevestigde hij van 1727 tot 1746 zes zijner opvolgers, welke leerredenen in druk verschenen. De Crane overleed den 31 December 1746.

In de verzameling is een brief van de Crane aan ds. Godew. Vrolikhert, dd 1737 over een weduwbeurs, alsmede enkele aanteekeningen over zijn leven, vermoedelijk door hem zelf. Hij en zijne geschriften worden vermeld in *Biographisch woordenboek*. Zijn familiewapen, ook voorkomende onder het portret van zijn neef prof. J. W. de Crane, (*Frieslands hoogeschool* door Boeles, bl. 643) was: gedeeld, rechts in zilver 3 (2 en 1) omgek. klimmende leeuwen van sabel; links, in sabel 3 (2 en 2) klimmende leeuwen van zilver. Helmteeken: de hals van een kraanvogel.

CROMJONGH (JOHAN KOENRAAD ANTHONIE). Geboren in 1816; werd in 1844 hoofdonderwijzer aan de weezen- en armenschool te Goes en overleed ongehuwd, den 10 Juni 1868. Zijn opstel over *Biervliet en* WILLEM BEUKELSZ. wordt vermeld door J. C. ALTORFFER in *Proeve eener lijst van Zeeuwsche plaatsbeschrijvingen;* ook vertaalde hij uit het Fransch een werk over het draineeren, aan welke landbouwverbetering hij zich veel liet gelegen liggen.

CROOCK (FRANÇOIS). Geboren te Veere, was van 1657—1665 een voornaam boekhandelaar en uitgever in den Vergulden Bijbel op den burcht te Middelburg. In 1659 zag bij hem de *Keur van Zeeland* het licht; in 1663 HERL's *Chirurgie* en in 1664 het *Boek der zeerechten gemaakt tot Wisby* In eene genealogie der familie, door MARCUS DE LA PALMA medegedeeld, komt de boekverkooper niet voor; ook was er in Zuid-Beveland een roomsch gebleven tak van denzelfden stam.

CROONENBERG (ANNA RICHARDINA). Geboren te 's-Gravenhage in 1735; woonde te Middelburg, alwaar zij met de bekende gezusters WINCKELMAN de dichtkunst beoefende. Zij was eene vroolijke, geestige vrouw, die een lief vers maakte en die ook met gevoel en ernst schrijven kon. In 1768 huwde zij met HUBERTUS SWANENBURG, predikant te Utrecht, van wien zij in 1772 weduwe werd. Zij overleed te 's-Gravenhage den 18 Maart 1808. Vgl. J. C. W. LE JEUNE, *Bouwstoffen voor de Nederlandsche letterkunde en geschiedenis*, st. II, blz. 38 en 96.

CRUIJSSELBERGEN (DIDERICUS VAN). Geboren te Leiden in 1728; studeerde aldaar en werd rector te Vlissingen. Hij schreef *De eloquentiae studio etc.* 1754; *Oratio in memoriam excussi ante duo saecula Hispanicae servitutis jugi*, Mediob. 1772. Zijne verhandeling over de *Bewoners van Zeeland tot aan de vijftiende eeuw*, werd in 1771 door het Zeeuwsch genootschap bekroond en uitgegeven.

CRIJNSSEN (ABRAHAM), KRIJNSEN, ook QUIRIJNSEN. Deze vermaarde scheepsbevelhebber was vermoedelijk te Vlissingen geboren. In 1632 voerde hij het bevel over een der twee oorlogschepen, door de gebroeders ADRIAAN en CORNELIS LAMPSINS uitgezonden om de Duinkerker kapers te bestrijden. Hij onderscheidde zich niet minder bij de vernieling der Spaansche vloot voor Duins en in de zeegevechten, tijdens de oorlogen met Engeland. In December 1666 werd hem het bevel opgedragen over een eskader van zes oorlogschepen, waarmede hij in Februari daaraanvolgende Suriname aan de Engelschen ontweldigde, waarna hij het vlek Paramaribo noemde, Nieuw-Middelburg. Na ook Essequebo en Tabago heroverd te hebben, beproefde hij te vergeefs Martinique in te nemen en bracht in Augustus 1667 een aantal rijke prijzen te Vlissingen binnen. Ook in 1669 maakte hij zich in een gevecht met de Algerijnen verdienstelijk, doch wordt na dien tijd niet meer genoemd. Behalve deze ABRAHAM wordt met lof in onze zeeoorlogen vermeld LAURENS C., waarschijnlijk zijn broeder, die te Zierikzee te huis behoorde, en in 1666 stierf. Ook wordt genoemd JAN, die het bevel voerde over het fregat *Schakerloo* en in den eersten oorlog met Engeland sneuvelde en wiens zoon JAN, wegens de verdiensten van zijn vader, aan boord bevorderd werd. Vgl. DE JONGE, a. w.

CUNERUS (PETRUS). Geboren in 1531 te Duivendijke (Schouwen); werd opgevoed te Brouwershaven, studeerde te Leuven en werd in 1560 doctor in de godgeleerdheid. Bij de invoering der bisdommen werd hij in 1570 bisschop van Leeuwarden. Hij werd door RENNENBERG gevangen genomen en na twee jaren gebannen. Hij begaf zich toen naar Munster en vervolgens naar Keulen, waar hij 15 Februari 1580 overleed en in de Domkerk begraven werd. Zijne geschriften worden opgegeven in *Biographisch woordenboek* en DE LA RUE deelt zijn grafschrift mede.

CUNAEUS (PETRUS). Geboren in 1586 te Vlissingen, waar zijn vader VAN DER CUN, volgens VAN DER AA, koopman was, doch zich later te Middelburg vestigde. DE LA RUE verhaalt dat C. aldaar van HUGO FAVOLIUS latijn leerde, wat echter met het oog op diens sterfjaar, 1585, niet mogelijk is. In 1601 kwam hij te Leiden bij zijn neef AMBR. VAN BEGEMORTEL, later predikant te Londen, mede uit een Vlissingsch geslacht, (*Navorscher* 1860, bl. 64). In 1607 werd hij student in de godgeleerdheid. Hij begon zijne letterkundige loopbaan met voorlezingen over HORATIUS, werd in 1612 buitengewoon hoogleeraar in het latijn en in het volgend jaar gewoon hoogleeraar, later ook in de staatkunde en in de rechten. Een aantal merkwaardige geschriften getuigen van zijne kennis, zoodat hij wel eens het „orakel van zijn tijd" is genoemd. Na een herhaalden aanval van koortsen overleed CUNAEUS den 2 December 1638. Hij was in 1616 gehuwd te Leiden met MARIA, dochter van NICOLAAS VAN ZEIST, overleden den 21 Januari 1639, kinderen nalatende. Zijn portret komt voor in *Zelandia illustrata*, o. a. dl. I, bl. 87 en 550, daar hij benoemd zou zijn geworden tot historieschrijver van Zeeland, welk voornemen door zijn dood onuitgevoerd bleef. Zijne werken worden vermeld in *Biographisch woordenboek*. TE WATER teekent aan, dat in 1741 een belangrijk handschrift van CUNAEUS over *de Pandecten* berustte bij den advokaat DE HAAS in den Haag. Zijn zinspreuk was *Fata viam invenient* en zijn wapen, dat in de oude kerk te Middelburg onder de kwartieren van CAU voorkwam, was: Doorsneden. Boven in azuur, 2 en 1 halve manen van zilver; beneden in zilver 2 rozen.

DAALEN (JAN VAN). Geboren te Oost-Souburg in 1763; zocht zich langs slinksche wegen als predikant in de hervormde kerk te dringen. Nadat hij vergeefs beproefd had om in 1795 in het toen, pas onder het Fransch bestuur gekomen Terneuzen beroepen te worden, ging hij, zoo gezegd te Lingen

studeeren en werd in 1802 door de classis van Bolsward en Dokkum tot den predikdienst toegelaten. Deze, later ingelicht, trok het besluit in en ook de classis van Walcheren weigerde hem te erkennen, aangezien hij zijn beroep als groenteboer verlatende, tegen recht en wet in de kerk had zoeken te dringen. Dit gaf aanleiding tot de volgende geschriften : *J. v. D. geboortig uit Zeeland en Friesch kandidaat. De geestelijkheid ontmaskerd in een opregt en waarachtig verhaal der geleden onderdrukkingen*, (Middelburg) 1805. De predikanten H. W. C. VISSER te Warns en H. N. FERF gaven in hetzelfde jaar te Sneek uit *Noodige bijlagen tot bovengenoemd stuk;* waarop volgde *Slot mijner verdediging ter overtuiging van de misleide classis van Walcheren enz. door* JAN VAN DAALEN *S. M. cand. Fris.*, waarna uitkwam *Verdediging van de eer der classis van Walcheren enz.*, Vlissingen 1805. Over dezen storm in een glas water, zie men *Hedendaagsche vaderlandsche bibliotheek voor* 1805 en 1806. VAN DAALEN bleef enkele aanhangers behouden en als oefenaar en voorbidder bij boerenbegrafenissen, tegen het gezet tarief van een Zeeuwschen rijksdaalder, werkzaam. Of hij dezelfde is, die in behoeftige omstandigheden op den 22 Augustus 1846, 83 jaren oud zijnde, te Middelburg zijn 63-jarige echtvereeniging met PIETER^A GELDHOF, oud 82 jaren, vierde, durf ik niet beslissen. In dat geval zou hij te Middelburg den 23 Augustus 1848 gestorven zijn.

DALE (JOHAN HENDRIK VAN). Geboren te Sluis den 13 Februari 1828 uit ABR. VAN D. en PIETERNELLA DU BOIS, burgerlieden. Reeds vroeg onderscheidde hij zich door zeldzame schranderheid en leerlust, wat, ook met het oog op zijne zwakke gezondheid, aanleiding gaf dat hij tot onderwijzer opgeleid werd. Na verschillende examina's met den hoogsten lof te hebben afgelegd, werd VAN DALE, in 1854, hoofdonderwijzer te Sluis, en in het volgend jaar, als erkentenis zijner verdiensten aan het archief, benoemd tot archivaris der stad. Meermalen aangezocht om zich elders te vestigen,

en een paar malen dringend uitgenoodigd om als medewerker aan het *Woordenboek der Nederlandsche taal* op te treden, kon VAN DALE er niet toe besluiten om zijne geliefde geboorteplaats te verlaten. De geleerde en bescheiden man stierf den 19 Mei 1872 aan de kinderpokken en in 't volgend jaar werd door zijn vele vrienden een eenvoudige gedenknaald boven zijn graf geplaatst.

Eene lijst zijner vele geschriften over geschiedenis en taalkunde vindt men in de voorrede van zijn *Nieuw woordenboek der Nederlandsche taal*, na zijn dood in het licht verschenen. Zijn vriend H. Q. JANSSEN schreef een levensbericht in de werken der maatschappij van Nederlandsche letterkunde van 1873, en bij de afbeelding van het grafgesteente wordt van hem gesproken in *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 486. VAN DALE was in November 1850 te Sluis gehuwd met MARIA JACOBA MOENS en liet kinderen na. Hij had een ouderen broeder, broodbakker te Oostburg, die enkele gelegenheidsgedichten heeft geschreven en uitgegeven (*Catalogus van de bibliotheek Zeeuwsch genootschap*).

DALE (FRANÇOIS DE LA). Woonde te Middelburg en was een neef van den wakkeren koopman BALTHASAR DE MOUCHERON, te recht genoemd een der krachtigste figuren in de handelsgeschiedenis uit het laatst der zestiende eeuw. DE LA DALE was met zijn oom MELCHIOR DE MOUCHERON lang handelsagent in het hooge noorden en was daarna oppercommies van wege de staten en den prins bij den tweeden mislukten tocht naar China in 1590. Negen jaren later wordt hij te Middelburg, waar zijne familie reeds in het midden dier eeuw, gevestigd was, vermeld onder de personen boven de 3000 £ gegoed.

DAM (ANTHONY VAN). Een in zijn tijd vermaard schilder, geboren te Middelburg omstreeks 1680, en aldaar den 21 Februari 1741 overleden. Hij teekende o. a. omstreeks 1736

(volgens de aanteekeningen van DE LA RUE) de afbeelding der *Domburgsche oudheden* voor het werk van VAN LOON. In 1740 gaf hij uit de *Wapenkaart der burgemeesters van Middelburg* van 1498 af, waarvoor na zijn overlijden door de stedelijke regeering aan zijne erven een zilveren theeketel met opschrift werd vereerd. De *Stamlijst van het Huis van Oranje* werd, naar de aanteekeningen van DE LA RUE, door zijne kinderen aan prins WILLEM IV ten geschenke aangeboden, die zulks in November 1741 erkende, door de toezending van een fraai bewerkte zilveren koffiekan met wapen en loffelijk opschrift. Hij wordt vermeld in L. BOMME, *Redevoering ter inwijding van het Teeken-collegie te Middelburg, opgericht den* 11 *November* 1777. De familie is later naar Utrecht verhuisd, waar, als ik wel heb, 's mans kleinzoon bankier was.

DAMEN (JOHAN NICOLAAS). Geboren in 1763. Was eerst predikant bij de luthersche gemeente te Gouda; van 1789—1795 te Middelburg; van 1795—1803 te Alkmaar en van 1803—1822 te 's Gravenhage, waar hij in laatstgenoemd jaar overleed. Hij gaf o. a. uit *Leerrede gehouden den* 20 *Mei* 1792 *ter gedachtenis van den opbouw en de inwijding der Luthersche kerk te Middelburg in* 1742, Haarlem 1792. 8°.

DANCKAERTS (GHISLAIN). Vermoedelijk geboren in Zeeland, was een beroemd contrapunctist uit de zestiende eeuw en zanger aan de pauselijke kapel, waarvoor hij verscheidene compositiën vervaardigde.

DANCKAERTS (JASPER). De familie was uit Damme in Vlaanderen afkomstig en vestigde zich tijdens de troebelen te Vlissingen. Daartoe behoorde JASPER D., die in het laatst der zestiende eeuw op Madera in handen der inquisitie viel en als ketter verbrand werd (A. MELLINUS, *Martelaarsboek*).

De hier bedoelde JASPER DANCKAERTS werd te Vlissingen geboren den 7 Mei 1639 uit PIETER D. (overleden 1652) en JANNEKE SCHILDERS. Hij werd kuiper in dienst der O. I

Comp. te Middelburg en was in wiskunde, geschiedenis en godgeleerdheid zeer ervaren. Hij voegde zich bij de volgers van JEAN DE LABADIE, en deed, met zijn vriend PIETER SLUITER, die in Middelburg betrekkingen had, in 1679 en 80 eene reis naar Noord-Amerika, met het doel om aldaar eene kolonie van Labadisten te vestigen, wat ook op Bohemia-manor in Pensylvanië geschiedde, waar de stichting tot omstreeks 1730 in stand is gebleven. Van deze reis is het journaal bewaard gebleven en uitgegeven in de *Memoirs of the Long-Island society*, Brooklin 1867. Hierin wordt het bezoek bij JOHN ELIOT op 8 Juli 1680 verhaald en het geschenk van den Indiaanschen bijbel nog in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap bewaard. Na de reis schijnt DANCKAERTS zich veel te Wiewert in Friesland bij de Labadisten te hebben opgehouden, doch is te Middelburg tusschen 1702 en 1704 overleden. DE LA RUE vermeldt enkele werken door DANCKAERTS voor de pers gereed gemaakt, doch niet uitgegeven en waarvan de handschriften toen onder zijne nakomelingen berustten, en deelt in zijne *Aanteekeningen* mede de berekening der kosten van uitgaaf van den *Triumph des Heiligen Hebreeuwschen Bijbels*, waartoe de staten van Zeeland in Mei 1702 vergunning hadden gegeven. In 1874 kocht ik op een stalletje te Middelburg een uiterst net geschreven *Vertaling der psalmen* met zangnoten door DANCKAERTS op reis naar Amerika meest vervaardigd, uit Wiewerd gedagteekend en vermoedelijk door A. M. VAN SCHURMAN nagezien.

Een zijner nakomelingen was mr. CONSTANTIN JAN D., in 1812 lid van de rechtbank te Middelburg, wiens zoon, rijksontvanger te Middelburg, in 1884 hoogbejaard te Amsterdam overleed. Zijn neef CONSTANTIJN ABRAHAM LODEWIJK D. te Nisse schijnt eene volledige geslachtlijst te bezitten. Vgl. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland.*

DANCKERS (CORNELIS) uit Veere, was een scheepskapitein die zich in de oorlogen tijdens het laatst der achttiende

eeuw onderscheidde. Hij beteugelde vooral de rooftochten der Duinkerkers, waarvan hij er meer dan een veroverde en eens zeven door hen genomen prijzen hernam · D. stierf in Februari 1697 na bij het vervolgen van een Fransche kaper in de Spaansche zee door het springen van een kruitton gewond te zijn. Zie DE JONGE, a. w.

DANKERTS (JAN) was een zeeloods te Lillo, die zich in 1793 zeer verdienstelijk maakte op het eskader van den kapitein J. SCHEUDER HARINGMAN, dat in den oorlog tegen de Franschen de Schelde bezette. Aan hem was men een paar wel gelukte ondernemingen tegen den vijand verschuldigd. (Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 751). Voor zijne diensten werd hij ter belooning aan den stadhouder voorgedragen, doch het blijkt niet of daaraan gevolg is gegeven.

DANE (JAN). Was van 1755 tot 1783 boekhandelaar op de langeburg te Middelburg. Hij was uitgever van *Zeelands Chronijkalmanak* en deelt in het „Bericht aan den lezer" vóor het 9e deeltje mede, dat hij schrijver der acht eerste stukken was. DANE was ook dichter en schreef een vers voor het werk van prof. J. WILLEMSEN, *Hertsterkte in Jehova*, voorkomende op de titelplaat en waarschijnlijk ook de berijmde verklaring der titelplaat van den *Zeeuwschen Chronijkalmanak*. Hij overleed den 21 November 1783 en zijn nagelaten bibliotheek werd in September 1784 verkocht.

DASSEVAEL (STEVEN). De familie was in het begin der zeventiende eeuw gevestigd te Terneuzen en Tholen. PETRUS D., med. doctor, huwde aldaar JACOBA VERMUIJDEN, waaruit JOHAN PIETER D., getrouwd met ODILIA SUSANNA WILDSCHUT; daaruit kwam voort JOHAN PIETER D., griffier te Goes en eerst directeur van den in 1773 ingedijkten Reigersbergschen polder. Uit wiens eerste huwelijk met LEVINA MISERAS, op 26 Januari 1771 te Goes geboren werd STEVEN D. Deze begon zijne loopbaan als klerk bij het gewestelijk be-

stuur van Zeeland (1790) en klom langzamerhand op tot secretaris der algemeene rekenkamer, welk ambt hij tot zijn overlijden den 16 Januari 1838 bekleedde. Hij was getrouwd 1°. met JEANNETTE PERRENOUD en 2°. met CAROLINE FRANÇOISE BARTHA STOLTE (overleden 1821). Hij was een man van onvermoeide vlijt en met een zeldzaam geheugen, waarvan in *Navorscher*, *Bijblad* 1853 eene merkwaardige proef medegedeeld wordt. Daarom werd hij ook door alle tijden en omwentelingen heen gezocht, geëerd en geplaatst. Bij gelegenheid zijner 25-jarige ambtsbediening, gevierd den 12 Mei 1815, verscheen er een werkje in het licht met gedichten zijner vrienden H. VAN ROIJEN, M. SIEGENBEEK, A. SIMONS, J. F. SERRURIER en PETR^A MOENS, (*Bibl. Zeeuwsch genootschap*). D. was redacteur der eerste staatsalmanakken (1815 en v.v.). Hij schreef: *Aan mijne landgenooten bij de landing van* NAPOLEON, 's Grav. 1815; *Geschiedkundig overzicht der koninklijke voorschriften omtrent het beheer der staatsuitgaven*, 's Grav 1822. Sedert 1807 was hij lid der maatschappij van Nederlandsche letterkunde en ridder der orde van de Unie en van den Nederlandschen leeuw.

DATHENUS Pz. (PETRUS). Naar hij beweerde de laatste afstammeling in rechte lijn van den bekenden predikant en godsdienstijveraar, die reeds vroeg in Middelburg de Hervorming prediken kwam en door den schepen HUGO JOOSSE werd gehuisvest (*Sententiën van* ALBA), en in 1572 als raad en commissaris van den prins van Oranje te Zierikzee werkzaam was. Hoewel de familienaam in de zeventiende eeuw meermalen in Zeeland voorkomt, werd de boekverkooper P. DATHENUS Pz. te Leiden geboren, doch kwam reeds vroeg in Middelburg, waar hij in 1721 poorter werd en daarna boekhandelaar en drukker der Staten van Zeeland, voor wie hij in 1728 eene nieuwe uitgaaf der *Keure van Zeeland* drukte. De rijmgeest van zijn bekenden voorvader, die zich in de tijden der vervolging ook met de drukkunst geneerde (Zie VAN IPEREN, 200-*jarig jubelfeest der*

Nederlandsche vrijheid, Middelburg 1772 blz. 123), schijnt zich reeds vroeg bij onzen drukker te hebben geopenbaard, daar in de *Nienwjaersgifte aen Mittels Redenhof op de geestige vragen van Pallas*, Middelburg 1680, een gedicht van P. DATHENUS Pz. voorkomt. In 1741 gaf hij in het licht *Lof der Christelijke mededeelzaamheid, in rijm*, en toen de predikant ANDRIES ANDRIESSEN de gedichten van J. MOORMAN uitgaf en er een aanprijzend gedicht voor schreef, waarin de psalmberijming van DATHENUS „laf en zouteloos" werd genoemd, gaf onze drukker zijn voornemen te kennen om de eer van zijn voorvader te handhaven. Daar DATHENUS in het begin van 1746 overleed, is dit rijmwerk in de pen gebleven. Van 1734 tot aan zijn dood was hij ouderling der Nederd. herv. gemeente, wat in die dagen den maatschappelijken kring eenigszins bepaalde.

DEIMAN (JOHAN DIDERIK). Geboren te Hage in Oost-Friesland, studeerde te Halle en werd in 1758 als predikant bij de Luthersche gemeente te Zierikzee beroepen. Door groote kanselwelsprekendheid maakte hij zooveel indruk, dat hij reeds in het volgend jaar naar Zwolle werd beroepen en kort daarna in 1760 naar Utrecht waar hij negentien jaren bleef. Van daar vertrok hij in 1779 naar Amsterdam, waar zijne milde opvatting van de kerkleer hem veel verdriet berokkende. DEIMAN heeft enkele leerredenen uitgegeven; alsmede een catechisatieboek, dat meermalen herdrukt werd; ook vertaalde hij eenige werken uit het hoogduitsch. Hij overleed den 9 April 1783 en werd volgens zijn wensch in de Luthersche kerk te Utrecht begraven. Zijn portret met beeldwerk en wapen komt voor op een gedenkteeken, beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 420. Vgl. ook *Biographisch woordenboek*, in v.

DEINSE (ANTHONIE VAN). Het geslacht was uit Vlaanderen afkomstig en met de troebelen naar Zeeland geweken. Jhr. BERNARD VAN D., heer van Hertselare, welke heerlijk-

heid tot 1657 in de familie bleef, of zijne weduwe, vestigde zich te Middelburg en de laatste vroeg in 1598 aan de staten levée van goederen bij Axel gelegen (*Staten not*). Uit hem kwam voort GIDEON v. D., eerst predikant te Oostburg en daarna te Veere, die de stamvader werd der bekende familie, waaronder vele predikanten een grooten naam hadden. (Vgl. *Vliss. kerkhemel*).

ANTHONIE v. D. Jz. werd geboren te Sluis den 11 Mei 1764 uit JOHANNES v. D. en JOH. MARGARETA WILLEMSEN. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1787 predikant, eerst te Gapinge en vervolgens te Oostkapelle en Zutfen en van 1797 tot aan zijn overlijden den 19 November 1829 te Middelburg. Gedurende twee en twintig jaren was hij ook praeceptor der latijnsche school en van 1802 tot aan zijn dood districts-schoolopziener. Jaren lang was hij president van de classe van Middelburg, van het provinciaal kerkbestuur en van de algemeene synode. In al deze betrekkingen kenmerkte hij zich door uitgebreide kennis en volhardende werkzaamheid. Hij was gehuwd met SARA JACOBA, dochter van den bekenden geneesheer JACOBUS DE PUYT, en had een zeer talrijk gezin, waarvan de zonen tot eervolle betrekkingen kwamen, zooals mr. JOHANNES JACOBUS v. D., president van de rechtbank te Goes en lid van de 2e kamer der staten-generaal; mr. ADR. PIETER v. D. (1798—1866) president van de rechtbank te Middelburg en schoolopziener aldaar; mr. FRED. v. D, lid der Staten van Zeeland, schoolopziener en notaris te Hulst; JAC. JOH. v. D, predikant te Middelburg, overleden 1870 te Hulst en H. C. v. D., rijksontvanger te Goes.

VAN D. heeft weinig uitgegeven. Bij zijne promotie naar de akademie in 1782 droeg hij in het auditorium een dichtstuk voor over *de vervolging der Waldenseren* dat gedrukt werd; voor SCHARP's *Geschiedenis van Axel* schreef hij mede een vers. In 1820 gaf hij uit *Redevoering ter opening van de synode der N. H. kerk*, Middelburg 1820; in 1824 *Feestrede ter 250-jarige gedachtenis der verlossing van Middelburg* enz., Middel-

burg 1824. Merkwaardig was ook de lierzang op den admiraal DE RUYTER door v. D uitgesproken op 13 April 1814 dus slechts kort vóór de verlossing der Fransche overheersching, bij welke gelegenheid het bekende touwslagerswiel naast den spreker was geplaatst (Zie *Geschiedenis Nutsdepartement*, blz. 25).

In 1824 werd v. D. ridder der orde van den Nederlandschen leeuw. Er bestaat van hem eene afbeelding in steendruk (*Zelandia illustrata*) en in 1879 werd door zijne kinderen een geschilderd, welgelijkend portret aan het genootschap geschonken. Onder de lofdichten op zijn overlijden verdient vermelding dat van mr. A. F. SIFFLÉ.

DEINSE (mr. ADRIAAN JOHANNES VAN), zoon van ADRIAAN VAN D, overleden als emeritus pred. van Ostende, en ANNA JOHANNA ADRIANA TENGBERGEN, werd geboren te Zaandam, waar zijn vader toen predikant was, den 3 Januari 1808. Hij studeerde te Gent en werd aldaar in 1830 doctor in de beide rechten; als vrijwilliger bij de mobiele schutterij woonde hij den tiendaagschen veldtocht bij. In 1834 werd hij benoemd tot substituut officier van justitie bij de rechtbank van eersten aanleg (in 1838 arrondissements-rechtbank) te Goes en in 1846 tot raadsheer in het provinciaal gerechtshof in Zeeland. Hij was ridder in de orde van den Nederlandschen leeuw en overleed na een langdurige verzwakking den 1 Juli 1867. Uit zijn huwelijk met ANTOINETTE ADRIANA SWEMER liet hij 2 zonen en 2 dochters na. Hij schreef: *Algemeene beginselen van strafregt ontwikkeld*, Middelburg 1852; 2e. druk 1860; *Strafwetten*, *Opgave van speciale wetten en koninklijke besluiten*, Middelburg 1857; 2e stuk 1864; en bewerkte het *Wetboek van Strafrecht*, Middelburg 1854; 2e. druk 1858; 3e. druk 1867.

In verschillende tijdschriften vindt men opstellen van hem. In het *Archief van het Zeeuwsch genootschap* o. a in 1859 over het *strandrecht in Zeeland;* in 1862 over den *Rechtstoestand in Zeeland op het einde der vorige en in het begin dezer eeuw.*

Verder schreef hij *Over 't plegen van misdrijf; Eigenrichting* enz en stelde voor den *Catalogus der Bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap* (druk 1864) met veel zorg eene lijst samen der aldaar bewaarde dissertatiën. Over dezen kundigen, ijverigen en rechtschapen man zie men de *Middelburgsche courant* van 30 November 1867.

DEINSE (mr. ADRIAAN JOOST VAN), oudste zoon van mr. A. J. VAN D. bovengenoemd, werd geboren te Middelburg den 26 Februari 1840. Hij studeerde te Utrecht, en werd in April 1862 doctor in de beide rechten. Tot in 1877 bleef hij als advocaat en procureur te Middelburg werkzaam, toen hij benoemd werd tot rechter in de arrondissements-rechtbank te Rotterdam, waar de veel belovende en beminlijke jonge man aan een longlijden overleed. Hij schreef: *Twee octrooien aan doofstommen door de staten van Zeeland tot het maken van een testament*, in *Bijdr. voor rechtsgeleerden enz.* (1869) en eene brochure. *Subsidiën van achterliggende polders aan calamiteuse polders*, Middelburg 1867.

DELEN (DIRK VAN). Werd in 1605 te Heusden geboren en was een der ijverige maar vroolijke leerlingen van FRANS HALS. In 1628 kwam hij te Arnemuiden, waar hij ontvanger der tollen werd en vele betrekkingen bekleedde; enkele inwoners verzetten zich echter tegen zijne benoeming tot ouderling daar hij „die luden utenteekende geliek zij in de kercke zitten." In 1642 werd hij burgemeester, wat hij tot zijn dood gebleven is. Op het stadhuis wordt nog bewaard een geschilderd tafereel, waaruit blijkt dat hij is gehuwd geweest met MARIA VAN DER GRACHT, overleden 1650 oud 62 jaren; met CATHARINE DE HANE, overleden 1652 oud 34 jaren en met JOHANNA VAN BAELEN, oud 68 jaren. VAN DELEN stierf den 16 Mei 1671, en liet als erfgename eene dochter MARIA na, getrouwd met SAMUEL BOONE, chirurgijn te Middelburg.

Van dezen bekenden schilder, die vooral uitmuntte in voor-

stellingen van binnengezichten in tempels, kerkgebouwen, paleiszalen en dergelijken, vond men in Zeeland vele schilderijen, waarvan de reiziger BALTHASAR MONCONYS, die in 1663 met zijn vriend, den kunstlievenden Middelburgschen boekverkooper JACQ. FIERENS, de kabinetten in Middelburg en Vlissingen bezocht, gunstig oordeelt (Vgl. *Kunstbode* December 1881). In het stadhuis te Arnemuiden wordt nog een groote schilderij bewaard, een tempel met zinnebeelden der gerechtigheid voorstellende, door hem in 1656 vervaardigd en aan de stad vereerd en in het gasthuis te Middelburg eene niet minder uitvoerige afbeelding van den Heiland te Bethesda. Enkele zijner stukken schijnen door anderen gestoffeerd te zijn. Vgl. over dezen schilder IMMERZEEL (waar de jaartallen echter minder nauwkeurig zijn) KRAMM, *Leven der schilders; Navorscher* 1858 en 1859 en vooral H. M. KESTELOO, *Geschied- en plaatsbeschrijving van Arnemuiden* (1876) enz.

DELIËN (NICOLAAS ANTONIE VAN DER). Deze was, als ik wel heb, eerst predikant in Staats-Vlaanderen, later te 's-Hertogenbosch. Hij schreef *Nisi of gedenkteeken opgericht tot gedachtenis van de zeer wonderlijke en miraculeuse verlossing nu onlangs in Vlaanderen door de hand des Heeren geschiedt, als de Spanjaarden het eiland van Cadsant met geweld meijnden in te nemen* (dichtstuk), Middelburg 1621 (niet 1631 zooals in *Catalogus provinciale bibliotheek van Zeeland* is opgegeven). Terstond na het eindigen van het bestand beproefden de vijanden onder D. INIGO dit gedeelte van Staats-Vlaanderen te overrompelen, welke toeleg door den geweldigen regen en de waakzaamheid der bezetting mislukte. VAN DER DELIËN schijnt later naar 's Hertogenbosch te zijn vertrokken waar hij uitgaf *Wanhoopsworstelinge en triumphe des geloofs*, Amsterdam 1657. Van een naamgenoot M. VAN DER DELIËN komt een weinig beteekenend gedicht voor *Een gebed tot Jezus* in het *Bundeltje uitgeknipte gezangen* Zie *Algemeene Kunst- en Letterbode* 1848, dl. I, blz. 19.

DEMATIUS (CAROLUS) of KAREL VAN MAETS. Werd geboren te Leiden den 25 Januari 1597 doch opgevoed te Middelburg, waarheen zijne uit Vlaanderen geweken ouders verhuisden. Hij studeerde te Franeker en bezocht daarna, volgens de gewoonte dier tijden, enkele buitenlandsche hoogescholen. In 1620 werd hij tot predikant te Scherpenisse beroepen, van waar hij negen jaar later naar Middelburg vertrok. In November 1636 werd hij tot hoogleeraar aan de kort te voren gestichte Utrechtsche hoogeschool gekozen, doch gaf aan de daartoe gezonden commissie, die meer dan 800 gulden onkosten maakte, een weigerend antwoord. Men liet zich hierdoor echter niet afschrikken want in 1639 werden prof. GIJSB. VOETIUS en de heer VAN VELTHUIJZEN weder naar Middelburg gezonden, waar zij in de herberg *Het Vlies* goede sier schijnen te hebben gemaakt, daar de rekening voor teerkost en vacatiën, omstreeks 600 gulden bedroeg, (*Rekeningen der Utrechtsche akademie*). Zij slaagden nu echter, en VAN MAETS verwisselde Zeeland met de Utrechtsche hoogeschool. Men scheidde echter in vrede, daar de stedelijke regeering hem in den *Rooden Leeuw* onthaalde en eene coupe tasse van 20 £ Vl. schonk, (*Algemeene kerkeraad te Middelburg*, bl. 119), waarbij de staten 200 gulden 's jaars voegden om het oog te houden op de alumni (studenten) van Zeeland.

Te Utrecht leefde DEMATIUS in warme vriendschap met VOETIUS en was als deze van nieuwigheden afkeerig. Daarom mengde hij zich ook met eene latijnsche verhandeling in den strijd over het lange of korte haar, welke destijds de preekstoelen als in „torens veranderde waaruit men elkander met vurige pijlen beschoot" DEMATIUS was gehuwd 1°. met CORNELIA LEIJDEKKER en 2°. met ANNA DUVELAER, waardoor hij een zwager werd van prof. M. Z. VAN BOXHORN, wat hem waarschijnlijk in de „hairige kwestie" bracht en 3°. met CATH^A VAN SUNDEREN. Hij stierf plotseling den 20 April 1651. Zijn portret komt voor in *Zelandia illustrata*, dl I, blz. 150 en anders blz. 284. DEMATIUS heeft veel gearbeid, was

revisor van de vertaling des Nieuwen Testaments en heeft een aantal godgeleerde verhandelingen geschreven. Zie over hem GLASIUS a. w.

DHAENENS (LEVINUS JOSEPHUS). Geboren den 1 Januari 1801 te Gent (Oost Vlaanderen). Na in 1810 met zijne ouders naar IJzendijke te zijn verhuisd, was hij in 1815 eerst aldaar te Groede op het kantoor van een notaris en ontvanger werkzaam. Den 1 April 1827 werd hij aangesteld als geëmployeerde van de 4^{e} klasse bij het provinciaal gouvernement van Zeeland en klom langzamerhand tot adjunct-commies op. Op den 1 Juli 1870 werd hij eervol gepensioneerd, doch bleef nog 3 jaren als custos der provinciale bibliotheek werkzaam, toen hij door verlamming ook voor dien arbeid ongeschikt werd. Hij overleed na lang doch geduldig te hebben geleden den 17 Mei 1886, in zijne woning in de korte st. Pieterstraat te Middelburg. D. was een buitengemeen werkzaam man. De tallooze kaarten en penteekeningen door hem vervaardigd onderscheiden zich door bijzondere nauwkeurigheid en zijne geschriften door netheid en duidelijkheid. Zie *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 601.

DIBBETS (HENRICUS) was de oudste zoon van den predikant JOHANNES D. (1627—1675). Hij werd den 16 Augustus 1660 te Tholen geboren, studeerde te Leiden en werd in 1682 predikant te Philippine. De roem zijner predikgaven bezorgden hem spoedig beroepen. Van Maassluis vertrok hij naar Leiden, waar hij werkzaam bleef tot 1737. Als emeritus overleed hij den 4 Februari 1740. Hij was gehuwd 1°. met CORN^{A}. VAN BEVERWIJK en 2°. met BARBARA VAN DE KAPELLE. Uit het eerste huwelijk kwam voort JOHAN D., geboren 27 Juni 1685 te Philippine. Hij ging vroeg in krijgsdienst en klom op tot kolonel van een regement infanterie en groot-majoor van Sluis in Vlaanderen. Hij was gehuwd met MARGARETA RIS van Enkhuizen. Hij gaf in het

licht *Korte schets der vuurgeving met pelotons enz.*, 's-Gravenhage 1733 8°. en *Groot militair woordenboek*, 's-Gravenhage 1739—1740 fol

DIEPENBEEK (JAN VAN). Was commissaris van de kleine zaken bij het stadsbestuur te Middelburg Hij maakte als ouderling in 1742 eene *Naamlijst der predikanten, ouderlingen en diakenen aldaar van* 1574—1742. Vgl. NAGTGLAS, *Algemeene kerkeraad enz.*, Middelburg 1860, blz. 92. In de koorkerk vond men de grafplaats van jonkvrouw BEATRIX GROELAERTS, huisvrouw van jonker MICHIEL DIEPENBECQ, overleden 6 Juni 1606, en in 1713 werd poorter te Middelburg JAN VAN DIEPENBEEK, bakker, uit Kruisland onder Steenbergen.

DIEU (LUDOVICUS DE). Geboren te Vlissingen den 7 April 1590 uit DANIEL DE D., predikant aldaar en diens tweede vrouw SARA COLONIUS. Na te Leiden gestudeerd te hebben werd DE D. predikant in de Waalsche gemeente te Middelburg (1613—1617); daarna Nederd. predikant te Vlissingen (1617—1619) en vervolgens te Leiden, waar hij tot zijn overlijden (13 December 1642) werkzaam bleef en een beroep als hoogleeraar in de godgeleerdheid naar Utrecht van de hand wees. Zijn portret komt voor in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 295, 544. Het genootschap bezit een door hem en J. VAN LODESTEIJN geteekenden brief over de kennis van het Hebreeuwsch en Grieksch voor aanstaande predikanten dd. Leiden 1 Februari 1628 en enkele andere getuigschriften o. a. voor SAMUEL VAN MIDDELHOVEN (1630); JOH. BULAEUS (1631); ARNOLDUS GELRE (1632) enz. Vgl. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland;* GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en A. HEIJDANUS, *de Causa Dei*, blz. 7 en 8, waarin niet alleen zijne geleerdheid, maar ook zijn zachtzinnig en edel karakter in de kerkelijke twisten wordt geroemd.

DIGGELEN (Bernard Pieter Gezienus van). Geboren te Middelburg den 31 Januari 1815 als oudste zoon van den verdienstelijken hoofd-ingenieur Pieter van D. (geboren te Zevenbergen in 1784 en overleden te Middelburg in 1836) en Anna Geziene Logeman. Hij ontving zijne opleiding te Arnhem en Medemblik, werd in 1835 adspirant-ingenieur bij den waterstaat en klom langs de rangen op tot hoofd-ingenieur der eerste klasse. In 1858 werd hij hoofd-ingenieur in Zeeland, doch in September van datzelfde jaar in het district Goes gekozen tot lid van de tweede kamer der staten-generaal, wat hij tot 1864 is gebleven. Vroeger was hij te Zwolle, waar hij jaren lang in den gemeenteraad en in de provinciale staten van Overijssel voor de volksbelangen ijverde. In 1864 werd hij hoofd-ingenieur in Noord-Brabant en in 1867 in Groningen en Drenthe. De ijverige, kundige en trouwhartige man overleed plotseling op den 23 November 1868 te State-Zijl (gemeente Beerta, provincie Groningen) bij het overnemen van een waterstaatswerk. Hij was in December 1836 gehuwd met Geertruida van Berkum Bijsterbos en had kinderen o. a. mr. P. J. G. van Diggelen, lid van de tweede kamer der staten-generaal.

Van Diggelen heeft geschreven: *Verhandeling over de verbetering van het Zwolsche Diep. Eenige beschouwingen betrekkelijk den physieken toestand der lage bodems in ons vaderland enz*, Zwolle 1843 *De afdamming van het Sloe*, Middelburg 1843. *De afdamming van het Sloe nader aangeprezen*, Middelburg 1844. *De Zuiderzee*, *de Friesche Wadden en de Lauwerzee*, *hare bedijking en droogmaking*, Zwolle 1849. *Nederlandsche belangen in betrekking tot landverhuizing en kolonisatie*, Kampen 1857. *Een woord betreffende het bedijken van de Zuiderzee*, 's Hertogenbosch 1866.

DIGGELEN (Pierre Jean Gesine van). Geboren te Zevenbergen den 21 Augustus 1812 uit Henri van D., ontvanger van de belastingen en Cornelie Wolffs. Hij studeerde te Leiden en

werd in 1837 advocaat te Middelburg; in 1849 werd hij auditeur-militair welk ambt hij tot zijn overlijden heeft bekleed, evenals lid van den gemeenteraad waartoe hij in November 1851 gekozen werd. v. D overleed plotseling aan eene beroerte te Oosterhout, waar hij logeerde, op den 13 November 1871, nalatende vrouw en kinderen. Hij schreef: *Over de aanbesteding van Oecon. gas te Middelburg* 1853 en gaf met mr. J. SNIJDER uit *Rechtsgeding tegen* J. B. DE LOEIL, *geëxecuteerd te Middelburg den* 11 *Februari* 1850, Middelburg 1850.

DILLENS (ADOLF). Deze bekende Belgische schilder bezocht meer dan eens de provincie Zeeland en behaalde veel lof met zijne schilderijen over het Zuid-Bevelandsche volksleven. In 1873 bezocht hij met zijn vriend CH. DE COSTER Zeeland en illustreerde de beschrijving in *Le Tour du monde* 1874, welke schetsen in onderscheiden talen zijn overgebracht. De tekst heeft weinig te beduiden, maar de teekeningen zijn zeer opmerkelijk. Het welgelijkend portret van DILLENS komt met dat van zijn vriend DE COSTER voor op een „scène d'auberge à Vrouwepolder."

DODOENS (REMBERTUS). Deze was in het laatst der zestiende eeuw een zeer bekend geneesheer te Vlissingen die in Juli 1697 zich aan de staten van Zeeland richtte om „recompense voor de diensten dertien jaren lang aan het krijgs- en bootsvolk aldaar bewezen." In 1602 werd hij tot stadsdoctor benoemd en is te Vlissingen begraven den 15 September 1607. Vermoedelijk was het een broederszoon van den beroemden, te Mechelen geboren, doch uit het Friesch geslacht der JOENCKEMA's afkomstigen hoogleeraar te Leiden, wiens tweede zoon ook dr. REMB. DODOENS, in 1605 in Italië overleed. De archieven van Vlissingen, die deze zaak waarschijnlijk zouden kunnen ophelderen, zijn bij den brand van het stadhuis door het bombardement op 14 Augustus 1809 verloren gegaan.

DOEVEREN (Wolter (Gueltherus) van) werd geboren te Philippine (Zeeuwsch Vlaanderen) den 16 November 1730 uit Antonie van D. (Teunis Woutersz. van D., die afkomstig uit de omstreken van Heusden, opgeklommen was tot opzichter-generaal van 's lands zeewerken in Staats Vlaanderen). Hij ontving zijne opleiding te Goes, studeerde van 1747—1753 te Leiden en werd in het volgende jaar hoogleeraar te Groningen en in 1771 te Leiden, waar zijn naam steeds grooter werd, ook als lijfarts van prins Willem V. Hij was van een zwak gestel, en overleed aan de gevolgen van podagra, den 31 December 1783, bij zijne echtgenoote, eene dochter van den hoogleeraar Jacobus Eck te Groningen, drie zonen nalatende. In *Zelandia illustrata* is zijne afbeelding Het wapen van v. D. is daarin ook afgebeeld: in zilver met 3 (2 en 1) kasteelen in natuurl. kleur. Zie over hem v. d. Aa, *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

DOMMISSE (Pieter Kors). Geboren te Vlissingen den 27 Mei 1837 uit Cornelis D., koopman aldaar en Elisabeth de Ruyter, dochter van Cornelis en Jobina Corbelin. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1863 proponent en in September 1864 predikant te Schraard; in 1867 te Oudewetering; in 1870 te Oostburg; in 1876 te Biezelinge; in 1882 te Lage Zwaluwe. Hij is in November 1864 gehuwd met Wilh^{a}. Jac^{a}., dochter van Pieter Mortier en Jac^{a} Petr^{a} Riemens. Hij schreef *De worsteling en wording den Hervormde gemeente te Vlissingen door* P. K. D., *predikant te Oostburg*, Vlissingen 1872 (Dichtstuk 33 blz. met aanteekeningen); *Negental leerredenen* opgenomen in verschillende jaargangen van de *Stuiverspreeken*, *uitg. van* J. A. Mulder, te Delft; *Open brief aan de kerkelijke liberale kiesvereeniging te Oostburg*, 1875. In de gemeenten waar D. werkzaam was heeft hij zich ook verdienstelijk gemaakt door het ordenen der kerkelijke archieven en het zooveel doenlijk herstellen en bewaren van merkwaardige kerkelijke oudheden.

DOMPELING (JACOB ABRAHAM). Geboren te Utrecht den 23 September 1787. Hij studeerde te Utrecht in 1807, werd den 17 April 1814 predikant te Burgh (in Schouwen); in datzelfde jaar in November predikant te Zierikzee en in 1822 hoogleeraar in de wijsbegeerte aan het athenaeum te Deventer, waar hij den 10 April 1823 zijne betrekking aanvaardde met eene latijnsche redevoering over *de waarheid en de wijze waarop zij kan verkregen of gevonden worden.* In November 1831 sprak hij over *de macht en de voortreffelijkheid der mathesis om den geest voor te bereiden tot studie der overige wetenschappen.* DOMPELING was gehuwd met MARIA MARTHA TAATS (1788—1866), dochter van BOUDEWIJN DE LICHTE TAATS, geboren te IJzendijke en JOHANNA BOUVIN. Hij overleed den 13 Maart 1873. Te Zierikzee en elders leeft nog de herinnering aan dezen uiterst kundigen man, die een merkwaardig talent bezat om vooral in wis- en natuurkundige wetenschappen onderwijs te geven. (Vgl. de levensschets van G. VAN DER JAGT). DOMPELING gaf in het licht *Leerrede bij gelegenheid van de oprichting der nieuwe Zierikzeesche visscherij op den* 28 *November* 1819. — *Aanspraak bij het uitvaren der eerste haringschepen* (14 *Juli* 1820), Zierikzee 1821, verrijkt met vele aanteekeningen. Het stedelijk bestuur vereerde den schrijver met een kostbaar zilveren schenkblad.

DOMPELING (JAN BOUDEWIJN). Eenige zoon van bovengenoemden, werd geboren te Zierikzee den 2 Maart 1815. Hij studeerde te Utrecht en promoveerde tot med. doctor den 11 April 1840. In het volgend jaar deed hij als scheepsdokter een reis naar Oost-Indië, en zette zich vervolgens als geneesheer te Utrecht neer. Hij huwde den 16 October 1844 met MARIE JACOMINE VAN CAMPEN (overleden 24 Februari 1885). Van hem zagen het licht *Diss. de varioloïdibus et vaccinae insitione*, Utrecht 1840. — A. A. SEBASTIAN, *Algemeene natuurk. van den mensch. Uit het Latijn vertaald* door J. B. D., Groningen 1840. — *Aphorismi van* HIPPOCRATES, *in het Grieksch*

Latijn en Nederduitsch, Utrecht 1842. — *Handboek voor scheepsgeneeskundigen. Vrij bewerkt naar het Fransch*, Amsterdam 1844; alsmede verschillende geschriften over de koepokinenting, welk onderwerp der geneeskunde bijzonder zijne belangstelling bleef wekken. In het *Nederl. lancet*, waarvan hij eenige jaren redacteur was, en in andere geneeskundige tijdschriften zijn verhandelingen en verslagen van hem opgenomen.

DOORN VAN WESTKAPELLE (HENDRIK JACOB baron VAN). Geboren te Vlissingen den 23 Augustus 1786 uit mr. ABRAHAM VAN D. (geboren te Essequebo) en PIETERNELLA WILHELMINA VAN DISHOECK. Hij promoveerde te Leiden den 11 Januari 1807, werd auditeur bij den staatsraad onder LODEWIJK NAPOLEON den 20 Maart 1807; raad van prefectuur van het departement der monden van de Schelde den 6 Juli 1810; secretaris-generaal in 1814 en lid van gedeputeerde staten van Zeeland den 6 October 1814; gouverneur van Zeeland den 19 Maart 1818; van Oost-Vlaanderen 13 Juli 1826, in welke betrekking hij tot baron verheven werd. Na de Belgische omwenteling werd VAN DOORN minister van binnenlandsche zaken en secretaris van staat, en na de troonsbeklimming van WILLEM II, vice-president van den raad van state, doch eervol ontslagen den 26 Maart 1848. Hij overleed den 18 Januari 1853. Van 1810—1830 was hij gehuwd met ADRIANA WILHELMINA SCHORER, die hem de heerlijkheid Westkapelle aanbracht, en van 1840 tot 1853 met J. M. M. VAN DER HEIM. Zie over zijne groote verdiensten als staatsman en mensch o. a H. J. ROYAARDS, *Levensbericht van jhr. mr.* H. J. *baron van* DOORN VAN WESTKAPELLE; *Zelandia illustrata*, dl. I en II, in v.

DORP (AREND VAN). Afkomstig uit het Hollandsche geslacht van dien naam, reeds in de dertiende eeuw onder de edelen vermeld en meermalen met Zeeuwsche familiën verwant, werd in 1528 geboren uit ADRIAAN VAN D. en diens tweede

vrouw Josina van Walburg De betrekking met Zeeland schijnt vooral ontstaan te zijn, toen aan Arend van D. met anderen door den Hoogen Raad van Mechelen werd opgedragen om den door Max. van Bourgondië, markies van Veere en Vlissingen, nagelaten desolaten boedel te vereffenen, bij welke gelegenheid van Dorp in 1566 eenige heerlijkheden in Walcheren kocht, die hij vervolgens aan Filips Willem van Oranje overdroeg. Later sloot hij zich nog nauwer aan de zaak van den vrijheidsoorlog en ondersteunde die zoowel met zijn welgevulde beurs, waarom hij „de rijcke Dorp" genoemd werd, als met zijne krijgservaring. In 1575 en 1576 verdedigde hij Zierikzee tegen de Spanjaarden (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 382) en stond daarna den prins in vele belangrijke commissiën ter zijde. In 1578 en 1579 bekleedde van Dorp voor Filips Willem de plaats als Eerst-Edele van Zeeland, doch moest wijken voor de hinderpalen hem o. a. wegens menigvuldige absentie, in den weg gelegd. Later kwam hij in Holland in nog grooter ongelegenheid, daar zijne trouw aan de Staten verdacht werd. Hij schijnt zich echter voldoende te hebben vrijgepleit, daar hij niet weinig invloed zou hebben uitgeoefend op de instelling van den raad van Vlaanderen in November 1599 door de Algemeene Staten opgericht en te Middelburg gevestigd. Van Dorp was gehuwd 1°. met Mayken Hugen uit Zuid-Beveland en 2°. met Anna Grillet uit Artois, uit welk laatste huwelijk voortkwamen drie dochters, waarvan de oudste echtgenoote werd van den bekenden admiraal Louis de Boisot. Van Dorp overleed den 2 Augustus 1600. Eene afbeelding van een gedenkteeken in de kloosterkerk te 's Gravenhage, komt voor bij Timareten, *Verzameling van gedenkstukken*. Een door hem onderteekende brief wordt in *Zelandia illustrata* bewaard.

DORP (Filips van). Tweede zoon van Frederik van D. en Anna Schets, werd in Zeeland in 1587 geboren. Hij ging vroeg in zeedienst, klom op tot vlootvoogd, doch toen

hij in 1621 te vergeefs beproefde om de Duinkerker kapers te beteugelen die den handel groote schade berokkenden, werd hem de schuld dier rampen gegeven en hij te Vlissingen en Veere door het grauw gehoond en beleedigd. In 1624 betoonde hij zooveel moed en krijgsbeleid, dat de Algemeene staten hem eene gouden eereketen schonken, terwijl in het volgend jaar de koning van Frankrijk hem tot ridder van St. Michiel verhief. In Juni 1627 tot luitenant-admiraal benoemd, werd hij in 1636 met eene vloot uitgezonden om de haringvisschers te beschermen. In dien zeetocht was hem de fortuin weder ongunstig, wat zulke oneenigheden met de admiraliteit teweeg bracht, dat VAN DORP ontslag verzocht en in October 1637 eervol kreeg. De prins deed hem daarna benoemen tot raad der admiraliteit op de Maas, dat hij tot zijn overlijden in 1652 gebleven is. Hij was gehuwd met SARA VAN BAERLE, bij wie hij drie dochters verwekte. Zijn portret a°. 1634 naar eene schilderij van REMBRAND, met een gedicht zinspelende op zijne miskenning, wordt beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 124. Vgl. *Biographisch woordenboek* enz.

DORP (FREDERIK VAN). Was een zoon van FILIPS VAN D. en een broeder van AREND bovengenoemd en DOROTHEA NELLINK uit Oldenburg. Hij werd in 1547 geboren en streed reeds vroeg in den vrijheidskrijg, o. a. bij Heiligerlee, Jemmingen en in de belegering van Zierikzee. In Februari 1602 was hij gouverneur van Ostende, en kreeg wegens zijn moed in dien moeilijken post van de Staten van Zeeland een kostbare zilveren schaal, waarop het beleg was gegraveerd. Later werd hij gouverneur van Tholen. VAN D. was gehuwd 1°. met ANNA SCHETS, overleden in September 1606 te Tholen en aldaar begraven (*Zelandia illustrata*, dl. I) en vervolgens met SARA, dochter van KAREL VAN TRELLO, schout te Utrecht Hij overleed te Tholen in 1612. Zijn portret wordt beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 126.

DORP (Frederik van). Geboren te Tholen in 1612 uit Frederik van D. (1547—1612), gouverneur aldaar en diens tweede vrouw Sara van Trello uit Utrecht. De staten van Zeeland stonden voor zijn toen reeds overleden vader als peters bij zijn doop. Vermoedelijk studeerde hij te Leiden, waar in 1631 een student van zijn naam en ouderdom ingeschreven werd, doch opgegeven als uit den Haag afkomstig. Hij bekleedde aanzienlijke staatsambten, was meermalen in buitenlandsche zendigen en curator der Leidsche academie. Hij was gehuwd eerst met Constantia van Vosbergen en vervolgens met Egidia van Teylingen en had een talrijk gezin. Hij stierf den 29 Augustus 1679 te 's-Gravenhage.

Als dichter was hij niet onverdienstlijk. Hij schreef *Geestelijke overleggingen*, 's-Gravenhage 1675 4°. en *Stichtelijke gedichten door* Fr. van D., heer van Maasdam, 's-Gravenhage 1679. Zie verder v. d. Aa, *Biographisch woordenboek* en de daar aangehaalde werken.

DORRENBOOM Jr. (Jacobus Adriaan). Geboren te Sprang (Noord-Brabant) den 18 Juli 1844 uit Jacobus D. en Jacoba Schaap en directeur van het post- en telegraafkantoor te Sluis. Als archivaris en directeur der oudheidkundige verzameling dier gemeente, waarvan hij in 1887 een catalogus uitgaf, deelde hij bovendien menige bijdrage in verschillende tijdschriften daarover mede.

DORT (Karel Broes van). Geboren te Brouwershaven den 16 Maart 1816, uit Willem van D., griffier bij het kantongerecht aldaar en Anna Maria Broes. Te Middelburg in 1837 geadmitteerd tot genees-, heel- en verloskundige, vestigde hij zich in 1838 te IJerseke, daarna te Bommel en in 1846 te Goes. In Juni 1854 promoveerde hij te Leiden tot med. doct. Hij was gehuwd met Elsje Snoep uit Goes en overleed den 18 Mei 1867. Behalve zijne dissertatie en ar-

tikels in tijdschriften gaf hij in het licht *Bijdrage tot de kennis van de sterfte der gemeente Goes en van den gemiddelden en waarschijnlijken levensduur harer inwoners gedurende* 1830—1859, Goes 1861.

DORTH (JOHANNES VAN). Geboren te Sluis, werd in 1638 predikant aldaar en in 1653 te Goes, waar hij den 22 Januari 1692 overleed. Van 1651 tot 1661 predikte hij ook in het Fransch, totdat er eene Walsche gemeente tot stand kwam. Hij schreef *Huiselijk onderwijs in de Christelijke religie*, Middelburg 1656, dat tot 1728 negen malen herdrukt werd; alsmede *Heilige Harmonien; Kerkelijke Historie* enz.

DORTMONT DE BARGUES (HENDRIK JACOB VAN). Geboren te Sluis in 1773, overleed aldaar den 10 Augustus 1832. Hij was lid der provinciale staten van Zeeland en eerst gehuwd met N. BARENDRECHT en vervolgens met DINA CASPARA DE LANGE. Hij stond met den predikant van St. Anna ter Muiden aan het hoofd der commissie die namens het departement Sluis der Maatschappij tot nut van 't algemeen op 11 October 1831 aan den wakkeren kapitein B. J. H. VAN HOPBERGEN een eeredegen schonk van welke plechtigheid een verslag gedrukt werd. Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 474.

DOUCHER (JEAN) of JOHANNES DUCHERIUS was geboren te Gent in 1573, werd in 1608 van Keulen bij de waalsche gemeente te Middelburg beroepen; in 1611 vertrok hij naar Vlissingen en woonde in 1618 en 1619 als afgevaardigde der waalsche kerken de synode te Dordrecht bij. In 1620 vertrok hij naar Amsterdam. Eene predikatie aldaar in September 1625 gehouden, waarin hij de gematigde regeering dier stad libertijnen noemde, gaf aanleiding tot weerspraak en veel rumoer. Zijne zinspreuk was *Het leven is mij Christus en het sterven gewin*. DOUCHER overleed in 1629. Zijn portret door

W. DELFF gegraveerd, is in *Zelandia illustrata*. Zie over hem VROLIKHERT *a. w.* en DRESSELHUIS, *Waalsche gemeenten in Zeeland*.

DRABBE (EVERWIJN). Geboren te Goes, werd in October 1755 bibliothecaris der hoogeschool te Franeker, een ambt altijd door geleerde mannen waargenomen. Zie VRIEMOET, *Ath. Fran.*, pag. 898.

DRESSELAAR (BERNARDUS), ook gespeld DRESZELAAR, was geboren te Ootmarsum in 1707. In Februari 1736 werd hij predikant te Zoutelande, waar zijn huiselijk leven te recht of te onrecht veel aanstoot gaf. Bij besluit der Staten van Zeeland van December 1762 werd de predikant gelast binnen drie maanden de gemeente te verlaten en zich elders te vestigen, terwijl ook de gemeente werd aangemaand om zich voortaan bedachtzaam, ingetogen en vreedzaam te gedragen. Reeds in 1759 had D. in het licht gegeven *Antwoord aan de classis van Walcheren, zijne onschuld en de groote schuld van juffrouw* C. TEN HOVE *vertoonende enz.* (*Catalogus Bibl. Zeeuwsch genootschap*, blz 310). De predikant, die drie honderd gl. 's jaars voor levensonderhoud ontving, vestigde zich tijdens het proces tot separatie met zijne echtgenoote te Middelburg en stierf aldaar den 16 Januari 1768.

DRESSELHUIS (JOH. AB UTRECHT). Geboren te Kampen den 30 September 1789 uit HARM D., als predikant te Aardenburg overleden 15 April 1825, en CATHARINA AB UTRECHT. Hij studeerde te Utrecht (1806--1810), was van 1811 tot 1819 predikant te Hoofdplaat en vervolgens te Wolfaartsdijk, waar hij tot Januari 1858 werkzaam bleef. Van 1835 tot 1857 was hij schoolopziener en gedurende vele jaren in allerlei kerkelijke betrekkingen werkzaam, die hij alle met zooveel toewijding waarnam alsof hij geene andere te vervullen had. D. was gehuwd eerst met ANNA MARIA, dochter van JOHAN

DE KANTER Pz en APOLLONIA BASTER (1819—1820), en vervolgens met PETR^A^ FRANÇOISE, dochter van den luitenant-kolonel GER. DE BACKER en JOH^A^ MARIA PAULUS, die hem tot 1878 overleefde. Uit het laatste huwelijk kwam een eenige zoon voort mr JOHANNES GERARDUS AB UTRECHT DRESSELHUIS (1826—1853) advocaat enz. te Goes. De dood van dien veelbelovenden jongen man brak D. het hart en sedert dien slag ging de geleerde en ijverige man langzamerhand voor de maatschappij verloren. Hij verhuisde naar Middelburg (Heerengracht), ontdeed zich van alle betrekkingen; verkocht aldaar in 1859 zijne zeer aanzienlijke bibliotheek, werd gaandeweg hulpbehoevend als een kind, en ontsliep 23 Augustus 1861. Hij werd begraven te Wolfaartsdijk. Op den 1 November 1862 werd op kosten zijner vrienden en vereerders op het schoolplein van dat dorp een gedenkteeken geplaatst voor den geleerden en braven man (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 149). In 1852 benoemde de hoogeschool te Groningen D. honoris causa tot theol. doct.; in December 1846 werd hij ridder van den Nederlandschen Leeuw.

M. F. LANTSHEER herdacht D. in de vergadering van het Zeeuwsch genootschap in October 1861 met een voortreffelijk woord. Zijn oude vriend H. Q. JANSSEN schreef zijn levensbericht in *Archief Zeeuwsch genootschap*, V 1863 en in de *Levensschetsen der maatschappij van Nederlandsche letterkunde*, waarachter eene lijst gevoegd is zijner vele geschriften. Een aantal belangrijke handschriften en aanteekeningen door D. nagelaten aan zijn neef mr. C. P. LENSHOEK, burgemeester te Wolfaartsdijk (overleden 1882) werden door dezen in Februari 1881 aan het Zeeuwsch genootschap geschonken (*Catalogus bibliotheek*, blz. 13). Zie ook over D. *Goessche courant* van Augustus 1861 en November 1862 artikelen door Dr. R. A. S. PICCARDT.

DRIJFHOUT (ANE). Geboren in 1741 te Heerenveen. In 1759 bezocht hij de academie te Groningen en werd in

1765 tot doctor in de wijsbegeerte gepromoveerd; daarna vertrok hij naar Utrecht, waar hij in 1768 doctor in de godgeleerdheid werd. In Juli 1769 werd hij tot predikant naar Weydum (Friesland) beroepen en vervolgens naar IJselmonde en Vlissingen, van waar hij in October 1781 te Middelburg bevestigd werd. Een en veertig jaren bleef D. aldaar met grooten ijver werkzaam. Hij was een man van veelzijdige kennis waarvan hij in verschillende betrekkingen blijken gaf. Vele jaren was hij in het bestuur van het Zeeuwsch genootschap en tot in 1822 thesaurier. In het Natuurkundig gezelschap was hij lang doceerend lid, thesaurier en secretaris. Ook als curator der latijnsche school, maar vooral als actuarius der classis van Walcheren bewees hij van 1787 tot de ontbinding in 1816 belangrijke diensten. Op den 23 December 1821 trad hij voor het laatst op. Op den 1 Mei 1822 werd hij emeritus en tien dagen later ontsliep hij in den ouderdom van 84 jaren.

Hij schreef *De providentia Dei speciali*, Ultraj. 1768; *Verzameling van leerredenen*, Middelburg 1781; *Lofrede op mr.* Is. WINCKELMAN in de *N. verhandelingen*, *Zeeuwsch genootschap* 1807; *Register op de verhandelingen* 1769—1792.. Zie over hem NAGTGLAS, *Algemeene kerkeraad te Middelburg* 1860; *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 652.

DRONKERS (DIRK). Geboren te Axel den 6 April 1801 (17 Germinal an IX) uit (VIN)CENT D. en ANNA VAN DIKSHOORN. Reeds vroeg kwam hij op het kantoor van den bekenden ingenieur van den waterstaat P. VAN DIGGELEN te Sas van Gent, waar hij zich zoodanig bevlijtigde, dat hij nog in jeugdigen leeftijd tot opzichter bij 's Rijks waterstaat werd benoemd. Uit deze betrekking vroeg hij echter in 1824 eervol ontslag om zelfstandig als aannemer te kunnen optreden. Als zoodanig heeft hij een aantal belangrijke werken in Zeeland uitgevoerd en menigen polder ingedijkt (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 373), terwijl hij in 1826 zijne woonplaats van Sas van Gent naar Middelburg overbracht. Toen

de spoorwegen meer en meer de aandacht begonnen te trekken, rijpte in den scherpzinnigen geest van DIRK DRONKERS het voornemen om Zeeland door een ijzeren weg met het vasteland te verbinden. In het begin van Maart 1846 kreeg hij de verzochte concessie voor een spoorweg van Vlissingen langs Middelburg op Venlo en Maastricht; en D. werd daardoor het middelpunt der feesten, die van de vreugde in Zeeland's hoofdstad, vooral op den 18 Maart, getuigden. „Geen ontwerp voor een spoorweg in Nederland", zoo is terecht geschreven, „heeft met zoovele wederwaardigheden, zóoveel moeiten, zóoveel tegenstand te worstelen gehad, als dat voor den zoogenaamden Zeeuwsch—Duitschen spoorweg", maar de taaie volharding van DRONKERS en zijne medestanders, kwam toch eindelijk alle bezwaren te boven; Ooster-Schelde en Sloe werden afgedamd; een kanaal door Zuid-Beveland gegraven, en op den 1 Juli 1868 werd de weg uit Noord-Brabant naar Goes geopend. Bij die gelegenheid werden de verdiensten van D. erkend; de koning benoemde hem tot ridder van den Nederlandschen Leeuw, en ruim drie honderd ingezetenen van Middelburg, Vlissingen en Goes huldigden den eersten ontwerper van den Zeeuwschen spoorweg door een gouden eerepenning, waarvan een bronzen afslag in het muntkabinet van het Zeeuwsch genootschap bewaard wordt. (Vgl. mr. G. N. DE STOPPELAAR, *Kort overzicht der geschiedenis van den Zeeuwschen Spoorweg* in *Middelburgschen Naamwijzer enz.* 1867). D. had ook het voorrecht tegenwoordig te zijn, toen op 29 Februari 1872 de spoorweg tot Middelburg werd geopend, en den 8 September 1873 de kanaalwerken te Vlissingen in tegenwoordigheid des konings en van prins HENDRIK.

In 1823 was D. getrouwd met JULIE PHILIPPINE DUBOSCH uit Sas van Gent, waaruit vele kinderen. Zijn oudste zoon mr. JOHAN PIETER D. is notaris enz. te Terneuzen, zijn tweede zoon DIRK ADRIAAN, voorzitter van het polderbestuur van Walcheren, en de derde, ALEXANDER, gepensioneerd kapitein ter zee.

De wakkere man, wiens heldere blik getuigde van zijn schrander brein, overleed te Middelburg den 10 April 1881, enkele dagen na zijn 80sten verjaardag (*Middelburgsche courant van* 13 *April*). Zijn stof rust te Oost Souburg, waar hij des zomers het buitenverblijf Zuidvliet bewoonde. Zijn portret is op de bovengenoemde eerepenning bewaard.

Dronkers heeft, behalve vele dagbladartikelen ter verdediging zijner plannen geschreven, *Beschouwing over het doelmatige van een spoorweg uit de hoofdstad van Zeeland naar Noord-Brabant*, Middelburg 1845. — *Beschouwing van den Zeeuwsch-Duitschen spoorweg, met bijgevoegde statistieke tabellen, alsmede rapporten van Engelsche en Nederlandsche ingenieurs*, Middelburg 1846. — *Afdamming van de Ooster-Schelde; een woord aan alle belanghebbenden*, Middelburg 1849. — *Memorie betrekkelijk het herdijken van Verdronken Zuid-Beveland*, 's-Gravenhage 1850. — *De verachterde toestand der Middelburgsche haven*, Middelburg 1857. — *De duinen van Walcheren, een goudmijn voor de bewoners van Middelburg, Vlissingen enz.*, Middelburg 1869.

DUBBELJOB (Claes) was bevelhebber van het Middelburgsche fluitschip *Johanna*, gewapend met acht gotelingen en 29 man. Op de reis van Lissabon naar Zeeland, wegens den oorlog om Engeland heen, werd het schip tusschen Hitland en Noorwegen aangevallen door een Schotschen kaper met zeventien stukken en 130 man, waarvan 80 man enterden. De Zeeuwen verdedigden zich zoo moedig dat de vijand met groot verlies wijken ging, en werden nu op hun beurt aanvallers. Door het springen van een kruitton kon de overwinning niet worden voortgezet, doch Dubbeljob bracht zijne lading behouden in Zeeland en eenige gevangen Engelschen bovendien. Vgl. *Hollandsche Mercurius* van Juni 1667.

DUVELAAR of DUYVELAER. Van deze familie geeft Smallegange eene geslachtslijst en poogt daarbij het geslacht vast te koppelen aan de heeren van Rhoon, een jonger tak

van den ouden en aanzienlijken stam DUIVELAND. VERHEIJE VAN CITTERS teekent daarbij aan, dat die afkomst door niets bewezen wordt, terwijl evenmin blijkt, dat het latere wapen oudtijds reeds gevoerd werd. Deze oudheidkenner meent dat de familie afkomstig is uit Biggekerke, waar reeds in oude tijden een Duvelaarsblok bekend was. De naam komt reeds vroeg voor. In 1514 werd zekere CORNELIS DUVELAAR, arbeider, poorter te Middelburg en in October 1607 vestigde zich aldaar PIETER JOOSSE DUVELAAR, kruidenier van Vlissingen (*Poorterboek*). Uit de genealogie in het door den brand bij den heer mr. G. N. DE STOPPELAAR in April 1870 vernietigde handschrift van MARCUS DE LA PALMA, teekende mr. M. F. LANTSHEER aan, dat NICOLAAS D. trouwde met DIGNA VAN GRIJPSKERKE; waaruit voortkwam JOOST, gehuwd met TANNEKEN WILLEBOORDS. Deze werd in 1642 burgemeester te Middelburg en een zeer invloedrijk man, die meer dan eens in belangrijke stads- en staatscommissiën werkzaam was. Hij was tweemalen gehuwd eerst met JOHANNA KNIBBE en vervolgens met JOHANNA VAN DE PUTTE. Uit het eerste huwelijk werden geboren o. a. ANNA D., getrouwd met KAREL DE MAETS, hoogleeraar te Utrecht en JOOS D., in 1667 burgemeester te Middelburg en bewindhebber der O. I. Compagnie, getrouwd met MARGARETHA DE LA PALMA. Uit het tweede huwelijk met JOH^A VAN DE PUTTE kwam voort PIETER DUVELAAR, predikant te Oostkapelle, van waar hij in 1654 te Middelburg beroepen werd. Deze was getrouwd met CATHARINA GRENIER, overleed in 1670 en heeft geschreven *Paraenesis, of trouwe opwekking tot eenige zeer noodige plichten in deze verwarde tijden*, Middelburg 1669. Het Zeeuwsch genootschap bezit van hem enkele aanteekeningen (Vgl. DE LA RUE a. w.). Zijne zuster SUSANNA trouwde MARCUS ZUERIUS VAN BOXHORN te Leiden, welke betrekking met DUVELAAR den hoogleeraar eene goede gelegenheid gaf, om de kroniek van Zeeland vermeerderd uit te geven.

DUYL (CHARLES FRANÇOIS VAN). Geboren te Zierikzee den 5 Juli 1847 uit HENDRIK LEENDERT VAN D., heel- en verloskundige aldaar en diens tweede echtgenoote JEANNETTE CAROLINA LAMBERT. Hij was kweekeling der normaalschool voor onderwijzers te Groningen en werd, na hoofdonderwijzer in Kampen te zijn geweest, in 1877 leeraar aan de kweekschool te Groningen. Hij schreef o. a. *Sprookjes van* LEANDER (*naar het Hoogduitsch*), Kampen 1874. — *Geschiedenis voor de volksschool* 2 deelen, Kampen 1876. — *Van Scylla naar Charybdis, comedie,* Kampen 1876. Zijn halve broeder ANTON GILLIS CORNELIS VAN DUYL, de bekende letterkundige en hoofdredacteur van het Amsterdamsch Handelsblad, werd in 1829 te Brielle geboren, doch ontving zijne eerste opleiding te Zierikzee.

DYK (MARGARETA of GRIETJE VAN). Geboren te 's-Gravenhage en opgevoed in het waalsche weeshuis te Leiden. Met den bekenden JACOB VERSCHOOR, den leider der Antinomianen, Hebreën of Verschooristen, maakte zij zooveel beweging op kerkelijk gebied, dat haar de stad werd ontzegd, waarna zij zich te Middelburg vestigde. Hier was zij in 1697 tegenwoordig bij een openbaar twistgesprek, tusschen de predikanten NICOLAAS SCHORER en JACOBUS FRUIJTIER aan de eene zijde en VERSCHOOR en GRIETJE aan den anderen kant. In 1708 was zij weder te Leiden, waar zij de toen opkomende Hattemisten steunde en in sommige leerstukken de Socinianen bijviel. In 1719 woonde zij te Rotterdam waar zij zich bij de Remonstrantsche gemeente aansloot Vgl. H. BOONEN, *Eene bladzijde uit de geschiedenis der Middelburgsche gemeente in kerkhist. archief* 1872 en *Biographisch woordenboek* enz.

DYK (PHILIP VAN). Geboren te Amsterdam den 10 Januari 1680 en overleden te 's-Gravenhage in Februari 1752. Hij was hofschilder van den landgraaf van Hessen, en verwierf zich naam en vermogen door keurige kabinetstukken en wel-

gelijkende portretten. Hij wordt hier vermeld omdat het in het begin der achttiende eeuw tot den goeden toon in Middelburg behoorde om zich door VAN DYK te doen uitschilderen. Ook van zijn naamgenoot, waarschijnlijk zijn zoon, vond men in Zeeland menig landschap en zeegezicht.

DYKSHOORN (JOHANNES VAN). Geboren te Schiedam in 1770, werd in October 1802 door den raad der stad Vlissingen tot Nederduitschen schoolmeester benoemd op een jaarwedde van 300 gulden, vrije woning en verdere emolumenten. Hij was toen stadsschoolhouder te Schiedam. Hij schreef *De landing der Engelschen in Zeeland door* J. v. D, *voormalig stadsonderwijzer in de Fransche en Hollandsche talen te Vlissingen*, Vlissingen 1809; idem 2e vermeerderde druk met de belofte van nog een volgend stuk. Te Rotterdam verscheen nog in hetzelfde jaar eene nieuwe titeluitgaaf. In 1822 zag het licht bij S. VAN BENTHEM te Middelburg *Nieuw korenboek voor de provincie Zeeland.* Hij overleed te Middelburg den 2 Augustus 1831.

DYSERINCK (JOHANNES.) Geboren te Haarlem den 12 Maart 1835 uit JAN HENDRIK D., bouwkundige aldaar (1813—1874) en NEELTJE KLEIWEG Hij studeerde te Amsterdam en werd leeraar bij de Doopsgezinden te Den Helder den 1 December 1861; te Vlissingen den 7 September 1879, te Rotterdam 24 Augustus 1884. Den 15 Januari van dat jaar werd hij theol. doct. honoris causa te Leiden. Hij is 30 September 1873 gehuwd met ALIDA GEERTRUIDA WELMOET BOK. DYSERINCK schreef: *Verscheidenheden*, Haarlem 1867. — *Levensbericht van mr.* HUGO BEYERMAN 1871. — *Godsdienstige overdenkingen*, Haarlem 1868, 2 dln. — *Spreuken van* JEZUS SIRACH en de *Apocriefe boeken*, van welke spreuken de maatschappij Tot nut van 't algemeen eene *Bloemlezing* uitgaf. Verder *De Psalmen uit het Hebreeuwsch op nieuw vertaald*, Haarlem 1877. — *Vrede zij uwe vesting. Toespraak bij het 2e eeuwfeest van Aardenburg's verdediging, uit-*

gesproken in de doopsgezinde kerk aldaar den 23 *Juni* 1872. — *Ter nagedachtenis van* JACOBUS BELLAMY, Middelburg 1881, uitgegeven bij de plaatsing van een gedenksteen voor het geboortehuis van B., voornamelijk aan DYSERINCK te danken. — *Hulde aan* BETJE WOLFF en AAGJE DEKEN, Middelburg 1884, geschreven ter gelegenheid van de plaatsing van het gedenkteeken te Vlissingen op 24 Juli 1884. — VONDEL's *sterfdag enz.*, Rotterdam 1879 enz. Verder bijdragen in de *Gids*, *de Nederlandsche Spectator*, *Eigen Haard*, *Huisvriend*, *Godgeleerde bijdragen*, *Theologisch tijdschrift*, *Nieuwe Rotterdamsche courant enz.*

EBERSON (CORNELIS). Was een smid en handelaar in ijzer op de pottenmarkt te Middelburg en, naar hij beweert, in het voorjaar van 1814 de ziel eener samenzwering onder de boeren van Walcheren om zich meester te maken van de wapenen der bij hen ingekwartierde Fransche soldaten en daarmede tegen den vijand op te trekken; ook deed hij in een klein bootje een gevaarlijken tocht van Domburg naar de Engelsche vloot om den admiraal kennis te geven van den stand der zaken in Walcheren. Onderwijl schijnt de handel van EBERSON te zijn verloopen, zoodat hij na de omwenteling om eene landsbetrekking vroeg en in Juni 1814 benoemd werd tot commies te paard bij de convoijen en licenten. Na de terugkomst van NAPOLEON was hij weder onder de eersten die zich als vrijwilliger aanboden en stortte bovendien een biljet van schadevergoeding voor het bombardement van Vlissingen in 1809, groot *f* 5456,87, in 's rijks schatkist. Met de te Arnhem opgerichte compagnie vrijwillige jagers te paard, schijnt hij den slag bij Waterloo te hebben bijgewoond, waarna hij weder als rijdende commies der derde klasse werd geplaatst en wel te Burgh in Schouwen waar hij in 1818 nog werkzaam was. Hij heeft geschreven: *Verhaal van het gebeurde in Walcheren, gedurende den benauwden toestand van dat eiland onder de Fransche heerschappij in* 1813 *en* 1814 *tot op den val van* NAPOLEON, Zierikzee 1817. Zie over hem NAGTGLAS,

De laatste maanden der Fransche heerschappij in Walcheren, Middelburg 1864.

ECK (ADRIAAN VAN). Geboren den 24 November 1820 te Hontenisse uit PETRUS VAN E., predikant aldaar (geboren te Leiden 1778, overleden te Middelburg 1825) en diens derde gade THEODORA ALIDA BUIJZE (1794—1860). Hij werd in 1844 candidaat-notaris, op verschillende plaatsen ontvanger der registratie, en is thans nog bewaarder van de hypotheken en het kadaster te Leiden en lid van onderscheiden genootschappen. Hij schreef een aantal brochures en dagbladartikelen, inzonderheid over staatsrecht, staathuishoudkunde, notariaat en fiscaalrecht en deed zich vooral kennen als een onvermoeid strijder tegen de drukkende rechten op den overgang onder de levenden van het onroerend goed. (Vgl o. a. *Catalogus der bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap* 1883, blz. 275 en 276). Sedert Juni 1852 is VAN ECK gehuwd met OSWALDINE D'AUMERIE. (Vgl. *Bijdragen voor de oudheidkunde en geschiedenis van Zeeuwsch-Vlaanderen*, Middelburg 1862, dl. VI, blz. 105, *Het geslacht* ALVAREZ.

ECK (DANIEL VAN). Geboren te Hontenisse den 28 Mei 1817, oudste broeder van bovengenoemde. Hij studeerde te Leiden en vestigde zich in 1841 als advokaat te Middelburg. In 1849 werd hij in het district Middelburg gekozen tot lid van de tweede kamer der staten-generaal, welke betrekking hij zes en dertig jaren met groote toewijding vervulde, tegelijk was hij advocaat bij den Hoogen Raad en te 's-Gravenhage gevestigd. In Mei 1848 huwde hij MARIA WILHELMINA VAN DER KOOGH uit Dordrecht (1821—1856) en in Juli 1861 CORNELIA MAGD. MAKKERS, waaruit kinderen. Hij schreef *Een rechtbank in Zeeuwsch-Vlaanderen*, 1860; *Venezuela*, 1875; *Herinnering aan mr.* G. A. FOKKER en nog andere brochures vermeld in *Catalogus der bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap* 1883, blz. 261, 280, 364, 382.

ECK (Hubert Johannes van). Geboren te Hontenisse den 2 Augustus 1818, broeder van den vorige. Studeerde te Leiden en werd in December 1842 litt. hum. doctor; van 1853 tot aan zijn dood was hij burgemeester van Axel en lid der provinciale staten van Zeeland. Hij was gehuwd in Juni 1859 met Rosalia Maria Koster en stierf, na lang lijden door zwaarmoedigheid, den 10 December 1876. Van Eck schreef, behalve zijne dissertatie *Questiones hist. de* M. Vipsanio Agrippa, onderscheidene brochures over het taaleigen van de streken om Axel. Zie *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*, blz. 275, 346, 445.

EECKHOUT (Joseph van den). Was een bekend horlogemaker en mechanicus te Middelburg, die van 1782 tot 1787 voor mr. Johan Adriaan van de Perre van Nieuwerve het planetarium vervaardigde, sedert 1886 aan het Zeeuwsch genootschap toekomende en dat nog altijd in het museum wordt bewaard. (Vgl. prof. H. J. Krom, *Ontwerp eener beschrijving van het planetarium enz.*, Midd. 1791). Of deze kunstenaar verwant was aan de Amsterdamsche schildersfamilie, die zich ook wel du Chesne schijnt genoemd te hebben (biogr. aant. in *Oud Holland* 1885, blz. 141) heb ik niet kunnen nagaan. In eene verzameling Middelburgsche zegelafdrukken uit de achttiende eeuw, vond ik van den Eeckhout: in azuur 4 × 5 penningen, gedekt door een omgekeerde balk van goud, waarop 3 zwarte vogels.

EEGHEM (Adriaan van). Geboren te Kortemerk in Vlaanderen den 14 Juni 1631 uit eenvoudige ouders, die om vrijheid van godsdienst te zoeken omstreeks 1640 naar Aardenburg weken. De naam komt in Vlaanderen meer voor en in 1547 was een vermaard kunstenaar, Libert van Eeghem, te Mechelen gevestigd (*Messager des sciences hist.* 1853 en 1864). Adriaan ging zich in Haarlem in zijn ambacht, het weven, bekwamen en sloot zich in 1652 aan de doopsgezinde

gemeente aldaar aan. Van daar begaf hij zich naar de stad Middelburg, waar de gemeente hem in 1654 tot voorganger koos. Daar hij als zoodanig geen bezoldiging genoot, zette hij, in de kosterswoning naast de kerk op de hoogstraat, een boekverkooperswinkel op. VAN EEGHEM was een door en door kundig man, wat NICOLAAS BLANCAART, destijds te Middelburg, die hem op dertigjarigen leeftijd in het latijn en grieksch onderwees, en MATH. DRUIDIUS van wien hij hebreeuwsch leerde, getuigen; terwijl van hem gezegd werd, dat hij in de kerkgeschiedenis zóó ervaren was, alsof hij die oude tijden zelf had doorleefd; ook beoefende hij de geneeskunde, doch om niet. Hij was driemalen gehuwd van 1656—1678 met JANNEKE WILLEMS; van 1680—1684 met MARTINA GOUDESEBOIS en van 1702 met PETRONELLA HAIJE, welke verbintenissen kinderloos bleven.

ADRIAAN VAN E. overleed aan longontsteking, na reeds lang verzwakt te zijn, den 24 Mei 1709. Hij heeft uitgegeven: *Verhandeling over de stemmelijke gebeden in de vergadering der geloovigen* (1685). — *Catechismus of onderwijzing in den christelijken godsdienst* (1687) dat later verkort het licht zag. *Christelijke godgeleerdheid; na zijn overlijden door zijn vriend* GERARDUS DE WIND *bij* VAN HOEKKE *te Middelburg en* ELING *te Vlissingen* uitgegeven. Van CHRISTIAAN VAN EEGHEM, een broeder zijns vaders, die uit het Vlaamsche dorpje Lichtervelde naar Aardenburg kwam, is de bekende Amsterdamsche familie VAN EEGHEN afkomstig. Op den 14 April 1709 sprak GER. DE WIND, med. doctor, over zijn ouden vriend eene *Lijkrede* uit, die bij ELING te Vlissingen gedrukt werd. Zie ook A. 's GRAVEZANDE, *Tweede Eeuwgedachtenis*, blz. 519, waarin verhaald wordt hoe VAN EEGHEM nog eene juffrouw van nabij had gekend, die tegenwoordig was geweest bij de veel besproken bruiloft van ANDRIES MAHIEUSZ., tijdens het beleg van Middelburg in 1574.

EEGHEN (CHRISTIAAN PIETER VAN). Geboren te Am-

sterdam den 19 Juni 1853 uit Christiaan Pieter van E. koopman aldaar (geboren 1816) en Catharina Huidekoper (overleden 26 September 1879). Hij studeerde te Utrecht en aan het seminarie der doopsgezinden te Amsterdam. Van E. werd predikant bij de doopsgezinde gemeente te Medemblik (1882) en is sedert 1883 predikant te Aardenburg. Op den 4 Maart 1886 is hij gehuwd met E. W. A. van Helden, toen te Brugge wonende. Hij gaf uit als eene hulde bij gelegenheid van den zeventigsten verjaardag van zijn vader: Adriaan van Eeghem, *doopsgezind leeraar te Middelburg*, 1655—1709. *Eene historische studie*, Amst. 1886 (niet in den handel).

EEPEN (Jacob van). Een ijverig lid der rederijkerskamer te Veere, in het midden der zeventiende eeuw. Hij voerde tot zinspreuk *Hierna beter* en schreef kreupelrijmen in *Vlissings redenslusthof*, *uitgegeven bij de redecamer De Blaeue Acoleije*, *de geest ondersoecket al*, Vlissingen bij Jacob Jansz. Pieck 1642. Zijn bloedverwant Johannes van Eepen was lid der Vlissingsche kamer. Hij had tot zinspreuk *Nood breekt wet* en vervaardigde een paar onbeduidende sonnetten in genoemd werkje

EGTER (Adriaan Willem). Werd geboren te 's-Heer Hendrikskinderen den 5 Februari 1770 uit Fred. Willem E. en diens derde vrouw Maria Geertruida Zoutmaat. Opgeleid voor militair, veranderde hij, reeds officier zijnde, van bestemming en werd predikant, en in 1797 te 's-Heer Hendrikskinderen en Wissekerke opvolger van zijn vader, die door zijn tweede huwelijk in 1758 met Anna van Sonsbeeck, wed. mr. G. de Normandie, tevens ambachtsheer van Wissekerke was. A. W. Egter was in 1793 te Leiden gehuwd met Cath[a] Walrave en overleed te Wissekerke den 20 November 1841. Uit het eerste huwelijk van zijn vader met Sara Cath[a] Harinck kwam voort Cornelis Egter (1749—1794) med. doctor te Brielle, uit wiens huwelijk met Anna

MARIA ERMERINS, dochter van den geschiedkundigen secretaris te Veere, een zoon geboren werd, mr. ABRAHAM JACOBUS FREDERIK EGTER (VAN WISSEKERKE) (1787—1871) president van de arrondissements-rechtbank te Zierikzee en tot 1848 lid van de tweede kamer der Staten-generaal. Het boekje van A. W. EGTER, *Kort en echt verhaal van het gebeurde binnen de stad Goes sedert 20 Augustus tot 22 September* 1795, Goes (1795), wordt door S. DASSEVAEL besproken in het *Historisch dagblad van Zeeland*, alsmede in de *Vaderlandsche bibliotheek*, dl. VIII, blz. 355.

EHRLICH (JACOB). Geboren te Middelburg den 19 October 1787 uit CARL GOTLIEB E. en KATHARINA KOPPEJAN. Hij was boekbinder van beroep, maar tegelijk een onvermoeid onderzoeker van oud- en merkwaardigheden. Zijn inboedel, in 1863 verkocht, was meest eene verzameling van curiositeiten en liefhebberijen, waarmede de vertrekken en zolders van zijne sombere woning op het koorkerkhof waren gevuld. Men zag er boeken van allerlei soort, want de kooplustige E. kwam van iedere auctie met ledige zakken, maar met volle handen te huis en was een onverzadelijk lezer; schilderijen, portefeuilles met prenten en portretten, zegels, schelpen, dieren op liquor, bordpapieren, door hem vervaardigde tempels, gewijd aan het licht (want E. was een lichtvriend) en zoo al meer. Bovendien waren er een aantal min of meer voor de pers gereed zijnde handschriften en honderde kaarten over zijne voornaamste liefhebberij, zijnde het onderzoek van den bodem van Walcheren en den vroegeren loop der Schelde. De oude man droomde altijd van het uitgeven zijner verhandelingen, die alle voltooid waren op een kleinigheid na, waarvoor hij nog een onderzoek in Vlaanderen moest instellen, waartoe het echter nooit is gekomen. Het werkje, dat hij voor eigen rekening in 1848 het licht deed zien, *Bijdrage tot de kennis der geschiedenis van het ontstaan en den verderen aanwas der stad Middelburg*, getuigt van ernstig on-

derzoek en groote scherpzinnigheid. Ook werd van hem eene verhandeling gedrukt over de *Geschiedenis van de brandweer te Middelburg*, die echter niet in den handel kwam. In 1862 werden zijne diensten gedurende eene halve eeuw aan die instelling bewezen, erkend door het geschenk eener gouden bril in zilveren étui. Niet weinigen in Middelburg prijkten wel eens met de veeren, door EHRLICH voor hen geplukt. Enkele zijner aanteekeningen zijn door het Zeeuwsch genootschap gekocht. Jammer dat de oude onderzoeklievende boekbinder de ontgravingen voor de kanaalwerken in Walcheren, waardoor vele zijner onderstellingen bevestigd werden, niet heeft beleefd. Na langdurig borstlijden stierf EHRLICH op den 26 Juli 1863, nalatende een goeden naam, doch weinig geld. Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I en II *i. v.*

EKAMA (CORNELIS). Geboren den 31 Maart 1773 te Paesens in Friesland, waar zijn vader JAN E. predikant was. Van October 1796 tot 1803 was hij predikant te Elkerzee in Schouwen. In 1800 werd hij door de Franeker hoogeschool eershalve tot doctor in de wijsbegeerte bevorderd en in 1803 aangesteld tot lector in de wis- en zeevaartkunde te Zierikzee. In 1809 benoemd tot hoogleeraar in de wis- en natuurkunde te Franeker, werd hij in 1811 bij de opheffing dier academie door curatoren naar Leiden beroepen, waar hij tot zijn overlijden op den 24 Februari 1826 werkzaam bleef. Zie over hem *Biographisch woordenboek* en de aldaar genoemde werken.

EKKER (ARNOLDUS). Geboren te Vollenhoven den 6 Februari 1799 uit ALBERT HENDRIK E., geneeskundige aldaar en JOHANNA PINGEL. Hij studeerde te Utrecht eerst in de godgeleerdheid en vervolgens in de letteren en promoveerde den 10 Juni 1822 met eene dissertatie *in Protagorae apud Platonem fabulam de Prometheo*. Vóor die promotie was hij reeds tot praeceptor aan de latijnsche school te Middelburg benoemd, van waar hij in 1823 naar Utrecht werd beroepen.

Tot 1832 was hij aldaar praeceptor, werd toen conrector aan het gymnasium en in 1849 rector, welke betrekking de kundige en werkzame man tot Augustus 1872 loffelijk heeft vervuld, toen hij, wegens hoogen leeftijd, op de meest eervolle wijs ontslag kreeg. De regeering betoonde hem hare tevredenheid door de ridderorde van den Nederlandschen leeuw en een aantal zijner oud-leerlingen boden den eerwaardigen grijsaard op zijn tachtigsten verjaardag, als hulde van dankbaarheid, een kostbaar geschenk aan. EKKER was den 26 Juli 1824 te Middelburg gehuwd met GESIENA MARGARETA EPKEMA, dochter van den rector ECCO EPKEMA aldaar, uit welke verbintenis een zoon, dr. E. H. EKKER, geneesheer te Rotterdam en twee dochters hem overleefden. ARN. EKKER overleed te Utrecht op den 6 Augustus 1879. Hij gaf in het licht, behalve een aantal verhandelingen en losse stukjes in het nederlandsch en latijn, in onderscheiden tijdschriften, o. a. *De font. et auct.* CORN. NEPOTIS. — *Over den invloed der tochten van* ALEXANDER DEN GROOTEN *enz.* — *De invloed der dichtkunst op de beschaving.* — *De beste leerwijs der geschiedenis op de gymnasiën*, meest omstreeks 1837 verschenen. Verder gaf hij uit *De Hieronymus-school te Utrecht van* 1474—1849, Utrecht 1863, 2 dln., 4°.

ELING (WILLEBOORD). Was een zeer bekend boekverkooper en uitgever, die uit Vlissingen gekomen, van 1711 tot 1743 te Middelburg in den Graadboog op den dam gevestigd was. Hij gaf o. a. uit de werken van den woeligen burgemeester ALEX. DE MUINQ en in 1717 het geruchtmakende boek van C. TUINMAN, *Het helsche gruwelgeheim der heilllooze vrijgeesten.* In 1705 had hij te Vlissingen het *Zeeuwsch cijferboek van* G. VAN DER TOLLEN uitgegeven en omstreeks 1709 de *Lijkrede van* G. DE WIND *op* ADRIAAN VAN EEGHEM. Hij vertrok in 1743 naar Breda.

ENDE (JOOST VAN DEN). Waarschijnlijk te Zierikzee ge-

boren, was een der moedigste bevelhebbers in den aanvang van den oorlog met Spanje. In 1573 was hij een der voorsten in den strijd bij Rammekens. Eene poging, door REQUESENS beproefd om Zierikzee met een scheepsmacht te veroveren, werd door hem verijdeld en in 1575 en 1576 had hij met NICOLAAS RUICHAVER het bevel over het voetvolk in het belegerde Zierikzee, waarbij hij menig blijk gaf van krijgservaring en dapperheid. Bij een nachtelijken aanval der Spanjaarden op de stad werd VAN DEN ENDE gewond en stierf kort na de overgave. Hij liet eene dochter na, MARIA geheeten, bij wier nakomelingen lang bewaard werd een gouden fluitje, door koningin ELISABETH VAN ENGELAND gedragen en volgens de overlevering door die vorstin aan VAN DEN ENDE wegens zijne „bravoures" geschonken. Vgl. *Biographisch woordenboek* enz.

ENGELBREGT (ADRIANUS CAROLUS). Geboren te Breda den 10 Juni 1816 uit PIETER E., vroeger officier van gezondheid en als geneeskundige te Hedel (N.-B.) in 1819 overleden en ELISABETH BAX. Hij studeerde te Leiden en werd na zijne promotie in 1842 conrector te Harderwijk, daarna rector, achtereenvolgens te Doesburg en te Deventer, en vervolgens in 1862 hoogleeraar in de geschiedenis aan het athenaeum te Amsterdam. In 1865 werd hij directeur der rijks hoogere burgerschool te Middelburg en een jaar later te Utrecht, waar hem den titel van hoogleeraar werd toegekend. E. is gehuwd met E. H. M. C. VERSTEGEN, waaruit twee dochters. In 1885 gepensioneerd, woont hij thans te Arnhem. Hij gaf uit *Lat. Lexicon*, waarvan in 1882 een 4^{e}. uitgave verscheen. — Met dr. D. BURGERS, *Rudimenta Lat*, Amst. — *De tribunis militaribus Octonis etc.* — *Over de spelling der Grieksche en Latijnsche eigennamen;* waarover zich een pennestrijd met mr. J. VAN LENNEP ontspon. — *Over de methode van* NIEBUHR *in het bewerken der Romeinsche geschiedenis*, 1862. — *Over de Agrarische wetten bij de Romeinen.* — *De kinderen van* FERDI-

NAND DEN KATHOLIEKEN *en* ISABELLA *en van* PHILIPS DEN SCHOONEN *en* JOHANNA. — *Over* CHRISTIERN II *van Denemarken.* — *Iets over* MIRABEAU *enz.*, Midd. 1865. — *Sleeswijk-Holstein tegenover Denemarken*, als brochure uitgegeven. In 1848 schreef E. onder het pseudoniem ADRIAAN *Brieven uit Parijs*, Harderwijk en wijders nog vele opstellen in *de Gids* (waarvan hij in de redactie was), *de Spectator* en andere tijdschriften.

EPEN (CORNELIS VAN). Geboren te Bredevoort den 11 Mei 1774 uit GARRET VAN E. en JOH^A^ VAN DER KLUIJS. Hij studeerde te Leiden en werd in 1797 predikant in 't Woud en vervolgens te Nieuwerkerk (Duiveland), van waar hij in 1804 naar Vlissingen vertrok, waar hij tot in 1808 werkzaam bleef. Later had hij nog verschillende standplaatsen, totdat hij te Maastricht in 1841 emeritus werd. Daarna verhuisde hij naar Amsterdam, waar hij op den 4 November van datzelfde jaar overleed. Hij was in November 1801 te Leiden gehuwd met MARIA DE WILDE. Van zijne in Zeeland geboren kinderen werd dr. GERRIT JOH. VAN E. (geboren te Nieuwerkerk den 6 Mei 1802) een zeer bekend geneesheer te Amsterdam; PIETER PAULUS (geboren te Nieuwerkerk (1803—1859) eerst zeeofficier en later ambtenaar in Oost-Indië; CORNELIS, geboren te Vlissingen in 1807, overleed als officier van gezondheid in 1832. VAN EPEN heeft veel geschreven en werd meermalen met goud bekroond. In een *Bundel ter nagedachtenis van prof.* J. H. KROM, te Middelburg in 1805 uitgegeven, schreef hij een lijkzang; en te Vlissingen *Klaagzang bij den vreeselijken storm en watervloed die de veelvuldige rampen van Vlissingen in den nacht van den* 14 *en* 15 *van Louwmaand* 1808 *volmaakten.* Vlissingen C. DE WOLFF Cz.

EPKEMA (ECCO of eigenlijk EPKE) werd den 13 October 1759 te Wirdum in Friesland geboren uit NICOLAAS E., (1718—1785) hoofdonderwijzer aldaar, door W. EEKHOFF

onder de vermaarde wiskundigen vermeld, en GRIETJE FOLKERTS WIARDA. Ecco ontving zijne eerste opleiding te Harlingen en ging daarna te Franeker studeeren. In 1786 werd hij praeceptor aan de latijnsche school te Leeuwarden; in 1788 rector te Dokkum; in 1789 te Enkhuizen, waar hij in den echt trad met GEZIENA NELEDOE. In 1805 vertrok hij naar Hoorn en van daar in 1813 naar Middelburg, waar hij tot 1830 als rector werkzaam bleef, toen hij na een eervolle loopbaan ontslag verkreeg. In 1823 was hij door de Leidsche hoogeschool eershalve tot doctor in de letteren benoemd. Na het overlijden zijner eerste vrouw was EPKEMA hertrouwd met SYBILLA CATHARINA BRUINING, jongste zuster van den bekenden, uit Gorredijk afkomstigen schrijver GERBRAND BRUINING. EPKEMA stierf den 1 Februari 1832 en liet kinderen na, o. a. PETRUS E. (1799—1871) die rector te Haarlem en te Amsterdam is geweest. Een der kleinzonen van Ecco E., de heer N. EPKEMA, is thans luitenant-kolonel, militie-commissaris te Middelburg.

EPKEMA, die vooral als opvoedkundige grooten naam had, heeft o. a. uitgegeven *Memor.* N. C. LAMBRECHTSEN, *Def. A. D.* 21 *Maji* 1823. — *D. M. viri spectatissimi* J. A. MODERA, Mediob. 1827. — *Ad filios post ferias studiorum causa Leidam reversuros propempticon*, Mediob. 1823. Zijne liefde voor Friesland bewoog hem tot de uitgaaf van GIJSBERT JAPICX *Friessche rijmlerij*, Leeuwarden 1821, met een woordenboek, 2 dln. 4°. Na zijn dood verscheen *Thet Freske riim*, met aanteekeningen, Leeuw. 1835. Vgl. dr. HUBERTS, a. w. en *Algemeene Kunst- en Letterbode* 1832.

ERMERINS (JACOBUS). Geboren te Lillo den 25 December 1725, volgens andere opgaven den 8 December, welk verschil misschien met de doopsbediening in verband kan staan. Zijn vader was FRANÇOIS E., secretaris en auditeur-militair te Lillo, zeer waarschijnlijk afkomstig van NICOLAAS E., timmerman, uit Capellebroek in Vlaanderen, die den 29 November

1622 te Middelburg poorter werd, en wiens zoon LOUIS E. een model voor den bouw der Oostkerk maakte (*Stadsrekening* 1656). De moeder van JACOBUS was ANNA MARIA, dochter van JOHAN FERLEMAN, schepen te Veere en WILH^A WEIR. Reeds vroeg toonde de knaap grooten aanleg, hield zich veel bezig met landmeten en in kaart brengen (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 751) en legde zich ook op den vestingbouw toe, waardoor hij in het korte beleg der forten in 1747 diensten kon bewijzen, doch gewichtige redenen verhinderden hem, naar hij schreef, om bijzonderheden over dien strijd mede te deelen, (*Verh. over plaatsen aan de Schelde*, blz. 20). Hij werd commies van 's lands magazijnen en gedelegeerde rechter te Lillo, en daarna secretaris der stad Veere. In 1749 huwde hij SARA VERHEYCK uit Dordrecht (overleden 1751) en hertrouwde in 1752 met JOHANNA JACOBA CATHARINA, dochter van HERMANUS WILTSCHUT, luitenant-admiraal van Zeeland (overleden 1748) en MARIA AUSTE. Der gematigde staatsgezinde partij toegedaan, had hij wel eens minder aangename bejegeningen te verduren, (WAGENAAR, *Vervolg op de vaderlandsche historie*, dl. XVIII, blz. 367, 393 enz.). Na de omwenteling van 1795 nam hij, op sterken aandrang zijner medeburgers, het ambt van baljuw van Veere op zich, doch bekleedde het slechts kort, daar de kundige, eerlijke, hoewel wat korselige man reeds den 29 Juni van datzelfde jaar overleed, nalatende drie dochters, waarvan de oudste huwde met CORN. EGTER, med. doctor in den Briel en de jongste met SAMUEL BOEIJE te Zierikzee.

ERMERINS heeft veel gewerkt en het verwaarloosd archief te Veere in voortreffelijke orde gebracht, waarvan in onzen tijd nog sporen te zien zijn. Hij gaf in het licht: *Eenige Zeeuwsche oudheden uit oude stukken opgehelderd enz.*, Middelburg 1780—1797, (Vgl. *Catalogus Zeeuwsch genootschap* 1885, blz. 296). Het laatste deel, na zijn dood uitgegeven, bevat zijn portret en eene levensschets door H. A. BRUINING. In de werken van het Zeeuwsch genootschap schreef hij *Over de eerste stich-*

ting en lotgevallen van sommige plaatsen ten oosten en westen der Schelde, (*Verhandelidg* 1776); in de *Werken van den Oec. tak* (later maatschappij van Nederlandsche nijverheid) besprak hij in twee verhandelingen in 1780 en 1782 de *middelen om de inboorlingen van den staat tot de zeevaart aan te moedigen*. Een *Magazijns-woordenboek*, waarmede hij reeds vroeg was aangevangen, is nooit in druk verschenen, doch een concept van 84 blz. 4°., in het bezit der maatschappij van Nederlandsche letterkunde, (Vgl. *Catalogus* 1847, dl. I, blz. 64 en *Handelingen* 1875, blz. 19).

Vele zijner nagelaten papieren zijn nog bewaard gebleven en berusten, als ik wel heb, bij mr. C. J. Fokker te Zierikzee, wiens schoonvader, mr. A. J. F. Egter, een kleinzoon van Jacobus Ermerins was; daarin schuilen waarschijnlijk nog belangrijke oude stukken en merkwaardige aanteekeningen, volgens een daarvan bewaarde lijst. Behalve het genoemde levensbericht van H. A. Bruining, schreef J. W. te Water over J. Ermerins in de *Handelingen der maatschappij van Nederl. letterkunde van* 1796 en mr. N. C. Lambrechtsen droeg in het Zeeuwsch genootschap in Juli 1821 eene korte levensschets van den verdienstelijken man voor. Zijn in olieverf geschilderd portret was op de tentoonstelling van oudheden te Middelburg in 1870 en is het eigendom van zijn naneef mr. J. P. N. Ermerins, burgemeester te Zierikzee. Vgl. over hem *Zelandia illustrata*, dl. I, blz 581; dl. II, blz. 465, 747, 751, 761. In de collectie handschriften bij het Zeeuwsch genootschap zijn een paar brieven van hem bewaard, d.d. Lillo 1765, waarin gehandeld wordt over het secretariaat te Veere en een twist te Lillo „wegens het metselaarsgenootschap, welke zaak hij echter in een brief niet uitvoerig kon bespreken."

ERMERINS (François). Geboren te Sluis den 13 September 1753 uit Jan Willem E. (1717—1784) burgemeester 's lands van den Vrijen en later baljuw van Veere, en

JOHANNA MARINISSEN. (Vgl. NAGTGLAS, het *Dagboek van* ANT. M. in *Middelburgsche naamwijzer* 1859). Hij studeerde te Leiden, werd in 1775 advokaat, in 1777 raad te Veere, in 1786 pensionaris te Middelburg, in 1795 secretaris der provincie Zeeland en was van 1798 tot 1801 lid van het uitvoerend bestuur der Bataafsche republiek. Later was hij in het departementaal bestuur van Zeeland en vervolgens kwartierdrost B. O. Schelde en landdrost van het gewest, doch wees het aanbod af van het Fransch bewind om aan het hoofd des departements te blijven. Bij de herstelling van het koningrijk der Nederlanden werd ERMERINS lid der gedeputeerde staten van Zeeland en bleef het tot op 75-jarigen ouderdom, waarna hij nog tien jaren in de provinciale staten zitting had Van November 1785—Augustus 1805 was hij gehuwd met HELENA MARIA, dochter van GERRIT TEN HAGE, burgemeester van Tholen en MARIA EXRIK, en van Mei 1807 tot op zijn overlijden op 19 Maart 1840 met JOH^A· CATH^A, dochter van mr. CORN. GAL. PASPOORT en E. M. SCHORER. Des zomers bewoonde hij de hofstede Watervliet onder Tholen, en stelde veel belang in den landbouw, wat hem bewoog om in de werken van den Oec. tak (later maatschappij van Ned. nijverheid) in 1806 te plaatsen *Proeve ter ontdekking of de meekrap met Bergsche okeraarde is vervalscht.*

Hoewel hij weinig heeft doen drukken, was E. een man, die tot in hoogen ouderdom ijverig werkzaam bleef en die algemeene achting genoot wegens eerlijkheid, vastheid van karakter, kunde en ervaring. Zijn, naar ik meen, door P. J. BOURJÉ geschilderd portret is in het bezit der familie. De eenige zoon uit zijn eerste huwelijk, mr. JAN GERRIT E. geboren te Antwerpen in Februari 1789, overleed als officier van justitie te Zierikzee den 20 April 1838, en uit zijn tweede huwelijk kwam voort dr. FRANÇOIS ZACHARIAS E., die volgt.

ERMERINS (JAN WILLEM). Geboren te Zierikzee den 10 Februari 1798 uit ROBBERT CAREL E. (1760—1844) med.

doctor aldaar, die in 1788 promoveerde met de bekend gebleven dissertatie *Ad depellendam insalubritatis calumniam de regione Zelandica*, en HELENA MARIA VAN ADRICHEM. Hij studeerde te Leiden, werd 3 April 1824 med. doctor en in hetzelfde jaar hoogleeraar in de wiskunde te Franeker, waar hij tot 1835 bleef, toen hij te Groningen beroepen werd. In 1868 werd hij emeritus en overleed te Groningen den 2 Maart 1869. In Augustus 1825 was E. te Utrecht gehuwd met ANNA MARIA, dochter van mr. JACOB KIEN en ELISABETH HESTER VAN ADRICHEM. Men zie o. a. het levensbericht van dezen beminlijken geleerde door prof. J. H. PHILIPSE in de *Handelingen der maatschappij van Nederl. letterkunde* 1870. Hij schreef o. a. *Oratio de physicorum methodo vere philosophia*, Fran. 1833. *Oratio de matheseos vi ad acuendum veri sensum*, Gron. 1836 enz.

Zijn tweede zoon, mr. JACOB PIETER NICOLAAS E, geboren den 22 September 1832, sedert 1883 burgemeester van Zierikzee, is een belangstellend vriend der oudheden van Zeeland.

ERMERINS (JACOB JAN). Geboren te Zierikzee den 12 Maart 1804 uit dr. ROBBERT CAREL E. en HELENA MARIA VAN ADRICHEM. Hij studeerde te Leiden en werd in December 1827 doctor in de beide rechten met eene dissertatie *De jure deliberandi*, terwijl hij in datzelfde jaar eene prijsverhandeling had beantwoord *De lege repulsionis electricae*. Hij vestigde zich te Zierikzee, waar hij notaris werd en huwde te Middelburg in Mei 1835 met zijne nicht JACOBA ELISABETH, dochter van mr. FRANÇOIS ERMERINS en JOH^A^ CATH^A^ PASPOORT (1810—1849). ERMERINS overleed, na lang en pijnlijk lijden, den 28 Januari 1874, algemeen geacht en bemind wegens eenvoud, werkzaamheid en weldadigheid. De jongste zijner beide, vóor hem overleden dochters is gehuwd geweest met den heer JOHANN HERMANN CHRISTIAN HEIJSE, te Zierikzee.

ERMERINS (FRANÇOIS ZACHARIAS). Geboren te Middelburg den 8 November 1808 uit mr. FRANÇOIS E en JOHA CATHA PASPOORT. Hij studeerde te Leiden in de geneeskunde, trok in 1830 en 1831 met het vrijwillige jagerskorps naar de grenzen en werd in November 1832 tot med. doctor bevorderd. Tot 1844 bleef hij als geneesheer te Middelburg gevestigd en maakte zich aldaar in onderscheiden betrekkingen, o. a. als secretaris van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, verdienstelijk. In laatstgenoemd jaar nam hij de benoeming tot hoogleeraar in de geneeskunde te Groningen aan en werd later eershalve doctor in de letteren. ERMERINS huwde den 6 Mei 1835 met BARTA ANTONIA, oudste dochter van den Middelburgsche predikant BARTOUT VAN DER FEEN en G. S. EMANTS (overleden November 1885). De geniale man, even helder van blik als vlug van bevatting, overleed na eene korte ziekte op den 28 Mei 1871. Hij schreef: *Specimen de* HIPPOCRATIS *doctrina a prognostice oriunda*, L. B. 1832. — *Anecdota medica Graeca*, *e codd. exp.* F. Z. E., L B. 1840 — HIPPOCRATIS *liber de victus ratione in morbis acutis*, L. B. 1841. — *Brief aan prof.* GEEL *over eene recensie in de Gids door dr.* CATS BUSSEMAKER *van genoemd werk*, L. 1841. — *Oratio de veterum medicorum interpretis munere a medicis non recusando*, Gron. 1844. — HIPPOCRATIS *et aliorum medicorum veterum reliquiae*, Tr. ad Rh. 1850—1864, 3 deelen, 4°., uitgegeven door de koninklijke academie van wetenschappen. *Oratio de perpetuis materiae et formae in vita mutabilitate ac motu*, Gron. 1851. — *Continuatio* EPIMETRI *ad editionem* HIPPOCRATIS *etc.*, 1867. — SORANI, *Ephesii liber de muliebribus affectionibus*, *recensuit et lat. interpretatus est* F. Z. E., 1869. — *Epistola critica ad* SORANUM *a se editum; accedit de vita* ERMERINSII *editoris epilogus*, Tr. ad Rh. 1872. Een levensbericht van dien uitstekenden man, die gezondheid en leven aan de wetenschap ten offer heeft gebracht, komt voor in het *Jaarboek der koninklijke academie van wetenschappen over* 1871.

ESGERS (JOANNES). Geboren te Amsterdam den 1 December 1696, studeerde te Leiden en werd in 1718 predikant te Oost- en Westblokker; in 1725 te Naarden; in 1730 te Middelburg; in 1736 te Amsterdam. In 1740 werd hij hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden en in 1751 ook met het onderwijs in het hebreeuwsch belast. ESGERS overleed den 28 Mei 1755. Zijne afbeelding door J. M. QUINKHART in 1741 geschilderd en door P. TANJE gegraveerd, is in *Zelandia illustrata*. PIETER DE LA RUE en beider vriend, de rector HENR. SNAKENBURG te Leiden, schreven er hollandsche en latijnsche gedichten bij. Vgl. *Biographisch woordenboek* enz.

ESTOR (JAQUES DANIEL). Geboren te Groningen den 28 Augustus 1702 uit DAVID E. en JUDITH FAUCHERAU. Hij studeerde te Groningen en te Franeker en werd in October 1724 beroepen tot predikant bij de waalsche gemeente te Brielle; van daar vertrok hij in 1728 naar Zierikzee en in 1730 naar Middelburg. In Juni 1750 werd hij emeritus en overleed den 14 November 1751. ESTOR was gehuwd 1°. te Brielle met JOH. MAGD. DU CAILAR van Delft, waaruit een zoon GABRIEL E. en 2°. in 1731 met JOH^A CORNELIA MACQUET, dochter van J. D. MACQUET en JOANNA COORNE, wed. SIMON STOFFELSEN SANTS, waaruit eene dochter PETRONELLA JOHANNA. Na zijn dood verscheen: *Les heures de prières de feu mr.* ESTOR. *Faites à l'occasion de la mortalité des bestiaux et autres calamités publiques dane les années* 1745—1748; *auxquellès sont ajoutés trois sermons sur diverses textes, mis en lumière par son beaufils* CASP. DE MOL *pasteur à Oostcappelle*, Middelburg 1773. Vgl. *Boekzaal* enz. 1773.

EVERAERTS (ANTONI). Geboren te Middelburg, studeerde te Groningen en werd aldaar in Februari 1650 tot doctor in de geneeskunde gepromoveerd. Hij vestigde zich in zijne geboorteplaats, waar hij in 1673 in de regeering kwam. In 1668 was hij de voornaamste oprichter van een medisch ge-

zelschap, waarvan de statuten in het gemeentearchief berusten. Hij huwde aldaar met ELISABETH VELDZIEL en na haar overlijden in 1650 met JOSINA TRESEL. In zijne woning in de latijnsche schoolstraat, had hij eene belangrijke verzameling schilderijen en bloemen. Toen hij den 28 April 1679 te Antwerpen eene verkooping van schilderijen bezocht, overleed hij aldaar zeer schielijk aan eene keelziekte. EVERAERTS heeft uitgegeven: *Novus et genuinus hominis brutique animalis exortus*, Mediob. 1661. *Lux e tenebris ex viscerum monstrosi partus enucleatione*, Mediob. 1661. *Collatio antiqui morbi recrudescentis cum Gallico vel Indico*, Midd. 1661. *Herweckte Soogstersiecte*, Midd. 1661, welk boekje, over een toen veel geruchtmakende zaak, ook in het hoogduitsch is overgebracht. Zijn familiewapen heeft SMALLEGANGE doen afbeelden en komt ook voor onder de kwartieren van JOHAN PIETER RECXSTOOT, (*Zelandia illustrata*, dl, I, blz. 112).

EVERARDI (NICOLAAS) of KLAAS EVERTSE, werd omstreeks 1462 te Grijpskerke geboren uit zekeren EVERT en SOETJE (GLYCERA). Volgens sommigen zou hij te Middelburg het leven hebben gezien, wat de overlevering waarschijnlijker zou maken, dat hij een schippersjongen uit Zeeland was; anderen spraken van afkomst uit een vrijheerlijk geslacht uit Beijeren, wat wel een sprookje zal wezen. Daar hij later met het wapen van GRIJPSKERKE zegelde, zou het kunnen wezen dat hij van een vervallen tak van dat aanzienlijk geslacht afstamde. Dat de familie te Middelburg woonde, blijkt uit DE STOPPELAAR, *Inventaris oud archief*, i. v. Hij werd in staat gesteld om te Leuven te studeeren, en werd in 1493 doctor in de rechten. In 1498 werd hij te Brussel officiaal, of rechter in kerkelijke zaken van den aartsbisschop van Kamerijk en deken van St. Gudule te Brussel; later werd hij president van het Hof van Holland (1509—1528) en daarna president van den Hoogen Raad van Mechelen. Hij stierf aldaar den 9 Augustus 1532 en werd in de kerk van

de Heilige Maagd met een loffelijk grafschrift ter aarde besteld. Prof. PAUL FREDERICQ zegt van EVERARDI in zijne *Geschiedenis der Nederlanden onder keizer* KAREL, Gent 1885: „De Zeeuw NICOLAAS EVERTSZOON was een man uit één stuk, die nooit iets deed, noch voor gewin, noch voor roem, noch uit vriendschap voor de machtigen der aarde, en die nooit een boek aanhaalde zonder het grondig bestudeerd te hebben. Zijne *Consilia* en *Responsa* zijn meesterlijk en mogen als een onwaardeerbare bron voor de kennis van ons oud openbaar en bijzonder recht beschouwd worden. In de Nederlanden was hij de schepper van het vak. In zijne *Topica Juris, sive loci argumentorum legales*, in 1516 voor het eerst te Leuven uitgekomen en later menigmalen herdrukt en in andere talen overgebracht, breekt hij vastberaden met de overlevering en grondt het recht op de rede. Daardoor vooral, zegt prof. RIVIER (*Patria Belgica*, dl. III, blz. 94) is EVERARDI zijne tijdgenooten vooruit, en mag hij onder de wetenschappelijke voorloopers gerangschikt worden. Had hij waardige volgelingen gevonden, was hij het hoofd eener school geweest, dan zou de Nederlandsche rechtswetenschap eene gansch eigenaardige ontwikkeling gehad hebben. Ongelukkig stond hij alleen."

Uit zijn huwelijk met ELISABETH DE BLYOEL kwamen een aantal kinders voort, waaronder vijf zonen uitmuntende door degelijkheid en geleerdheid. PETRUS HIERONYMUS is eerst pastoor te Vlissingen geweest en vervolgens abt van de Middelburgsche abdij; EVERARD eerst hoogleeraar te Ingolstad, later voorzitter van het Hof van Friesland en eindelijk voorzitter van den Hoogen Raad en gehuwd met MARGARETA VAN ROON, eerst wed. JACOB COPPIER en daarna van ZEGER VAN ALVARINGE; NICOLAI stierf anno 1561 (VAN LEEUWEN, *Bat. ill.*); NICOLAAS GRUDIUS, raad van koning FILIPS en griffier van de Vliesorde; ADRIAAN MARINUS, kanselier van Gelderland, getrouwd met ELISABETH BLOCK VAN DUVENEDE (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 21) en JOHANNES SECUNDUS, secretaris van paus PAULUS IV. De drie laatste zijn latijnsche dichters

geweest, gelijk blijkt uit een door BONAVENTURA VULCANIUS in 1612 uitgegeven werk *Trium Fratrum Belgarum Poëmata et effigies* en ook uit J. SECUNDI, *Poëmata*, nog in 1821 herdrukt (*Catalogus Zeeuwsch genootschap*). In *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 672, komt voor het portret van NIC. EVERARDI uit VALERIUS ANDREAS, *Imag. doct. vir.;* alsmede uit FREHER, *Theatr. vir. erud.* Men vindt er ook de afbeeldingen van NIC. NICOLAI GRUDIUS, van HADR. MARIUS en van JOH. SECUNDUS.

EVERTSEN. Over dit vermaarde geslacht zie men DE LA RUE, *Staatkundig en heldhaftig Zeeland*, blz. 150; *Zelandia illustrata*, dl. I, blz 555; J. C. DE JONGE, *Geschiedenis van het Nederl. zeewezen* en vooral J. C. DE JONGE, *Levensbeschrijving van* JOHAN en CORN. EVERTSEN, 's-Gravenhage 1820. De merkwaardige verzameling portretten dier familie in de oudheidkundige verzameling op het stadhuis te Middelburg, waarvan de catalogus in 1876 door mr. G. N. DE STOPPELAAR werd opgemaakt, in 1887 herdrukt, is aan de stad in 1872 gelegateerd door mevr. MARIA MAGDALENA EVERTSEN, wed. van jhr. mr. MARINUS WILLEM DE JONGE, als oud-minister van justitie overleden den 1 September 1858.

In die verzameling vindt men o. a. geschilderde afbeeldingen van:

EVERT HEINDRICXSEN, stamvader der familie, geboren te Zoutelande; trouwde 1°. LEINTJE LEINSE, 2°. ARNOUDJE BASTIAENSE. Hij overleed te Vlissingen in Mei 1601. In genoemd museum wordt ook bewaard de zilveren drinkschaal, door den raad der admiraliteit van Zeeland in 1590 aan dien moedigen scheepsbevelhebber vereerd, waarop zijn schip *de Dolphijn* is gegraveerd. Zijn zoon was:

JAN EVERTSEN, kapitein, gesneuveld den 28 Juni 1617 in een gevecht met een Franschen kaper en te la Rochelle begraven. Uit zijn huwelijk met MAYKEN JANS (overleden 1647) kwamen vijf zonen voort, die allen strijdende voor het vaderland op zee den dood vonden.

JOHAN EVERTSEN, de oudste zoon, geboren in Januari 1600, getrouwd in 1622 met MAYKEN GORCOMS, werd in December 1664 luitenant-admiraal van Zeeland. Gesneuveld den 5 Augustus 1666 en begraven in de St. Pieterskerk te Middelburg den 9 September. In de familie van mr. JEAN FRANÇOIS BIJLEVELD VAN SEROOSKERKE berust nog een zilveren schenkblad aan dezen admiraal in 1647 vereerd voor de overwinning, door hem op den 18 Februari 1636 voor Dieppe behaald op den Duinkerkschen admiraal (capitan des capitanos) JACQUES COLLAERT en diens niet minder gevreesden onderbevelhebber MATHIJS ROMBOUT, beiden door hem te Vlissingen binnengebracht. De gouden keten met gedenkpenning, toen aan den kommandeur E. geschonken, wordt afgebeeld in DE JONGE, *a. w*, blz. 34, welke schrijver echter van dit schenkblad niet schijnt te hebben geweten. De moeder van den heer mr. J. F. BIJLEVELD was CORNELIA, dochter van FRANÇOIS PIETER VAN GOETHEM, raad te Vlissingen en MARGARETA EVERTSEN, een kleindochter van den luitenant-admiraal CORNELIS E. den ouden, (Vgl. over dit schenkblad mr. J. H. DE STOPPELAAR, WILLEM III *in Zeeland* (*Mei* 1862), blz. 53.

CORNELIS EVERTSEN, de jongste zoon, geboren den 4 Juli 1610, luitenant-admiraal van Zeeland, was getrouwd 1°. met JANNEKEN GORCOMS en 2°. met JOHANNA ITA. Hij sneuvelde den 14 Juni 1666. In het genoemde museum is ook de gouden keten en gedenkpenning door FREDERIK DEN III, koning van Denemarken aan CORNELIS E. geschonken, (zie DE JONGE *a. w.*). Eene afbeelding van den gedenkpenning op het sneuvelen van den admiraal en van zijne lijkstatie op den 5 Juli 1666 in de Oude of St. Pieterskerk te Middelburg is in *Zelandia illustrata*. Het model van een oorlogschip voor dien admiraal, of voor zijn zoon CORNELIS E. de jonge, vervaardigd, werd lang bewaard in de kamer van gecommitteerde raden te Middelburg (*Tegenwoordige staat*, dl. I, blz. 170) en is n. f. tegenwoordig nog in het rijksmuseum.

CORNELIS EVERTSEN, de jonge, JOHANSZ., geboren 1628;

vice-admiraal van Zeeland; kommandeur van Vlissingen, trouwde 1°. Maria Raule, 2°. Agnes le Sage. Met diens achterkleinzoon Johan Evertsen, heer van Lodijke, zeekapitein, getrouwd met Cornelia Jacoba van Schuijlenburch, uit welk huwelijk twee dochters voortkwamen, stierf in 1768 de mannelijke stam van den admiraal Johan Evertsen uit.

Cornelis Evertsen, de jongste, tweede zoon van Cornelis E., den ouden, werd geboren in 1642. Hij heroverde als kommandeur van een smaldeel in 1667 Nieuw-Nederland en werd in 1684 luitenant-admiraal van Zeeland. Zeer ervaren in scheepszaken, was het vooral op zijn aandringen dat het dok te Vlissingen werd gemaakt. Velen wilden het te Veere aangelegd zien, doch de admiraal waarschuwde tegen de ondiepte en het verlanden van dat zeegat, (*Sleutel op de Burlesque notulen van Zeeland dd.* 12 *Januari* 1683). „Keesje de duivel," gelijk deze vlootvoogd onder het zeevolk genoemd werd, was een korselig heer, zooals uitkwam bij het gebeurde met het opschrift boven het graf der in 1666 gesneuvelde admiralen. Daar hij het monument als zijn eigendom beschouwde, liet hij zich met een steenhouwer in de kerk opsluiten en des nachts het te weinig loffelijk geachte opschrift uitbeitelen. Evertsen liet het buitenverblijf Zeerust aanleggen, niet ver van Middelburg aan den Abeelschen zandweg, grenzende aan den kleiweg achter Torenvliet. Dit klein maar bekoorlijk hof bleef langer dan eene eeuw in de familie. Deze admiraal, die ongehuwd was, stierf hier in 1706.

Gelein Evertsen, de vijfde zoon van Cornelis den ouden, woonde een aantal zeegevechten bij en werd in 1707 luitenant-admiraal van Zeeland. Hij huwde Adriana van der Stringe en daarna Johanna, eene der dochters van den ambassadeur Arnoud van Citters. Toen Gargon in 1714 de *Walchersche Arcadia* schreef, bewoonde Gelein de hofstede Zeerust (dl. I, blz. 6), waar hij in 1721 kinderloos overleed. Uit zijn jongere broeder Herman Evertsen, geboren 1657, luitenant-kolonel en kommandeur van Vlissingen, overleden 1730,

getrouwd met MARIA WOOD, kwam voort: CORNELIS EVERTSEN (1690—1773) luitenant-generaal der infanterie die trouwde 1°. CATHARINA DE RIDDER en 2°. MARTHA CORNELIA OCKERSSE. Uit het eerste huwelijk werd geboren HERMAN E. (1727—1778) burgemeester van Middelburg, getrouwd 1°. met ANNA MARIA PARKER en 2°. MAGDALENA MARIA VAN GELRE. Uit het eerste huwelijk kwamen voort CORNELIS EVERTSEN (1753—1809) burgemeester van Zierikzee, kinderloos gehuwd met LOUISA WILHELMINA VAN DEN BROEK, en mr. WILHELM E. (1754—1808) griffier te Middelburg, die in 1795 van zijn ambt werd ontzet en op Zeerust stierf. Uit diens huwelijk met SARA GEERTRUIDA LAMBRECHTSEN werd in 1778 geboren mr. NICOLAAS E., advokaat te Middelburg en aldaar ongehuwd in 1808 overleden.

Uit het huwelijk van HERMAN EVERTSEN met M. M. VAN GELRE, werd in 1768 geboren CORNELIS CROMSTRIEN EVERTSEN, waarmede den 14 Juni 1818 de mannelijke stam der familie uitstierf. Hij was gehuwd met CHRISTINA PETRONELLA ANGELIQUE VEGILIN VAN CLAERBERGEN, waaruit geboren werd MARIA MAGDALENA EVERTSEN (1792—19 Februari 1872), de laatste van haar geslacht, getrouwd met jhr. mr. MARINUS WILLEM DE JONGE VAN CAMPENS NIEUWLAND, oud-minister van justitie. Uit dit huwelijk kwam voort jhr. mr. WILLEM CORNELIS KAREL EVERTSEN DE JONGE, geboren te 's-Gravenhage den 7 Maart 1814. Hij studeerde te Utrecht en schreef in 1845 eene uitnemende dissertatie, (*Catalogus provinciale bibliotheek van Zeeland* 1876, blz. 191). Deze veel belovende man stierf ongehuwd in den Haag in Februari 1863.

Volgens eene mededeeling van den heer SIMON VAN DER SWALME, die zeer vertrouwd was met oude Vlissingsche toestanden, aan mr. N. C. LAMBRECHTSEN (*Archief Zeeuwsch genootschap*), werden de oude EVERTSEN te Vlissingen meest begraven in de Kleine of Middelkerk en enkele in de Groote of St. Jacobskerk, onder het zoogenoemde Jerusalem, waarboven ook het wapen hing, door de familie sedert 1638 gevoerd.

De scheepjes daarop voorkomende, zijn van die soort, welke van ouds „Evers" genoemd werden, (DE JONGE, *a. w.*, blz. 38).

Zoo als bekend is, werd er veel gekibbeld over het opschrift van het praalgraf, welk monument pas dertien jaren na het sneuvelen der zeehelden tot stand kwam, en door ROMBOUT VERHULST van 1680—1683 vervaardigd werd. M. F. LANTSHEER is van meening, dat de familie, die het gedenkteeken later zelf betaalde, zich niet ten onrechte over dat grafschrift eenigszins gevoelig toonde, vooral na alles wat er met den admiraal JOHAN EVERTSEN was voorgevallen, waarin de hand van JAN DE WITT, bestuurd door eigen eerzucht, streven naar verheffing van Holland en afkeer van Oranje, gemakkelijk te herkennen is. De beelden op de tombe zijn, naar het mij toeschijnt, geen portretten, doch JOHAN is kenbaar aan de ridderorde van St. Michiel. Het werk door de gravenschenners en wapenverbrijzelaars van 1798 begonnen, werd door verwaarloozing, vooral tijdens de inlegering der Engelsche soldaten in 1809, in de Oude kerk voortgezet. In 1818 werd het gedenkteeken, onder toezicht van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, daartoe vooral aangespoord door den luitenant-admiraal J. H. VAN KINSBERGEN, naar de Nieuwe kerk overgebracht. (Vgl. *Redevoering door* J. DE KANTER PHZ.). Als gedachtenis aan de zorgen voor deze zaak besteed, kreeg het Zeeuwsch genootschap van den heer C. CROMSTRIEN EVERTSEN, toen te 's-Gravenhage wonende, ten geschenke het portret van den admiraal DE RUYTER, in 1667 door FERDINAND BOL geschilderd.

EVERSDIJK. Onderscheidene geslachten van dien naam komen in oude tijden voor, doch zijn waarschijnlijk zelfs niet aan elkander verwant. VAN LEEUWEN deelt in *Bat. illustr.* blz. 964 de nakomelingen mede van mr. ANTHONIS VAN EVERSDIJK, een bijzonder gunsteling van KAREL, graaf van Charolais. MARCUS DE LA PALMA zegt, dat er in Walcheren twee familiën van dien naam waren, die ook oudtijds wel eens BEVERS-

DIJCK werden genoemd, waarvan de eene afkomstig was uit de buurt van Poppekerke en de andere meest onder Vrouwepolder woonde. Uit een dezer geslachten kwam voort CORNELIS JANSZ. E., in 1574 burgemeester te Middelburg en getrouwd met ELISABETH MARCELISSEN. Zijn zoon was MARCELIS VAN E., schepen van Middelburg en ambachtsheer van Hogelande, en trouwde met JACOMINA WILLEMSEN IN ROSENBURCH. Door het huwelijk van JACOBA MARTINA EVERSDIJK met den in 1693 geadelden SIMON DE NEUFF, die het wapen zijner vrouw aannam, ging genoemde heerlijkheid in 1711 op hunne nakomelingen in België over, die er nog eigenaars van zijn. De meer bekende Zuid-Bevelandsche familie, draagt den naam naar de ambachtsheerlijkheid Eversdijk. GEERTRUIDA, dochter van WILLEM VAN HEENVLIET, een basterdzoon van JAN VAN HEENVLIET, heer van Kattendijke en Stavenisse, overleden 1512, trouwde DIGNUS CORNELISZ. VAN EVERSDIJK uit CLARA VAN ERP. Deze was schout te Hoedekenskerke en wordt gehouden voor den stamvader van het geslacht EVERSDIJK, (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 127). Het verhaal van SMALLEGANGE, dat de familie uit een jonger zoon der graven VAN EVERGEM voortgesproten was, zal wel een dier verdichtselen zijn, waarmede deze knutselaar zijne genealogiën opsierde. De stam EVERSDIJK splitste zich in twee takken, waarvan de eene verbonden bleef aan de roomsche kerk, terwijl de andere zich aan de hervormde aansloot. Tot de roomsche tak behoorde CORNELIS E., oudste zoon van WILLEM DIGNUSZ. en MARIA SMALLEGANGE, die een goed historieschilder was, doch minder bekend dan zijn zoon WILLEM E., die in het midden der zeventiende eeuw bloeide. Van de meest bekende Zeeuwen van zijn tijd vervaardigde deze portretten (Vgl. *Zelandia illustrata*) en ook enkele doelenstukken van het hof van den Busse, die tegenwoordig nog het stadhuis te Middelburg versieren, zijn aan zijn penseel te danken. Uit zijn huwelijk met BLASINA VAN OSSEWAARDE liet hij twee dochters na, die beide den geestelijken stand kozen en waarvan de jongste in 1735 overleden is.

Tot den hervormden tak behoorde:

CORNELIS FRANS EVERSDIJK, geboren te Goes den 20 Mei 1586. Vele jaren was hij aldaar lid der regeering en werd in 1635 door die stad naar de provinciale rekenkamer afgevaardigd, waar hij tot zijn overlijden te Middelburg, den 19 December 1666 werkzaam bleef. EVERSDIJK was een zeer ervaren wiskunstenaar, waarvan zijne werken getuigen. Hij gaf uit *Tractaat van de wijnroede*, Middelburg 1618. — *Tafelen voor de Wanne-mate* (roei- en peilkunde), Goes 1655. — *Pachttafelen*, Middelburg 1649. — *Tafelen van interest*, Middelburg 2e. dr. 1663. — *De dubbele groote Arithmetica van* JAN COUTREELS (weleer zijn leermeester), Middelburg 1658. — *Pasteboek van den broode, waardoor zeer licht te vinden is het gewicht op allerlei prijs enz.*, Middelburg 1663. In de kroniek van BOXHORN vindt men eene, door hem bewerkte lijst der grootte van Zeeland in 1643. Behalve deze gedrukte werken liet de ijverige man nog vele handschriften na, die tijdens DE LA RUE nog door zijne nakomelingen bewaard werden. Zijn portret werd geschilderd door zijn bovengenoemden neef en in 1733 liet mr. DIGNUS FRANÇOIS KETELAER, de latere raadpensionaris van Zeeland, een zoon van FRANÇOIS K. en MARIA EVERSDIJK, die afbeelding van zijn moederlijken grootvader door JAC. HOUBRAKEN in koper snijden, waarvoor hij 288 gulden en met papier en drukloon 313 gulden betaalde, van welk prachtig gelukt portret een proefdruk in *Zelandia illustrata* wordt bewaard. De broeder van den rekenmeester, was de Goessche burgemeester MATHIJS FRANSZ. E, een zeer ervaren man, wiens kleinzoon NICOLAAS MATHEUS E. betrokken was in de regeeringstwisten te Goes met ADOLF WESTERWIJK. In 1692 werd E. mede ter dood veroordeeld, welk vonnis echter gewijzigd werd, en na den dood van WILLEM III kwam hij zelfs op nieuw in de regeering. Van hem of een zijner naamgenooten wordt in de pamfletten van die dagen gesproken als van

„De Goessche sukkelaar, die babbelaar van staat,
„Kan in het zinkend schip, nog dienen voor koksmaat."

Wilhelmus Eversdijk werd te Ellewoutsdijk den 25 December 1653 geboren. Hij verloor vroeg zijn vader, predikant aldaar en zijne moeder Cornelia van Campen. Hij ging toen te Goes bij eene tante wonen, waar hij zijne eerste opleiding ontving en studeerde vervolgens te Utrecht. In 1680 werd hij predikant te Wemeldinge, waar eene boosaardige hand zijne pastorie in brand stak, zoodat hij alles verloor; in 1683 vertrok hij naar Oostzaan, in 1684 naar 's-Hertogenbosch, in 1686 naar Rotterdam, waar hij den 11 Juli 1729 overleed en in de Groote kerk begraven werd. Hij is driemalen getrouwd geweest, doch overleefde al zijne kinderen. Van hem zien *Lijkredenen* het licht op de predikanten Petrus Plancius; Petrus Dinant en op koningin Maria van Engeland; een *Feestrede* op de kroning van koning Willem; alsmede een bundel leerredenen in Voetiaansche richting. Zijn portret naar de schilderij van L. Bouckholt door R. van Doesburg uitgegeven is in *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 114.

Nog wordt vermeld David Eversdijk, geboren te Sluis, die in het begin der achttiende eeuw leefde, zich oefende in de rechtsgeleerdheid, doch door loszinnig gedrag mislukte. Hij vestigde zich toen in den Haag, waar hij broodschrijver werd, en bewerkte eene *Historie dezer landen van* Jacoba van Beijeren *tot* Philips II. — *Het leven van prins* Maurits. — *Het leven van* Willem II, 's-Gravenhage 1738. De la Rue, aan wiens onuitgegeven aanteekeningen ik deze bijzonderheden ontleen, zegt dat hij corrector was der door anderen opgeteekende en later gedrukte predikatiën van Bernardus Smytegelt, welk niet gemakkelijk werk door hem met talent werd verricht.

EWOUTZ (Bouwen). Geboren te Vlissingen en wel eens verward met zijn zwager, den bekenden admiraal Ewoud Pieterszoon Worst, dien hij in 1573 als scheepsbevelhebber opvolgde. Hij heeft zich in menigen zeestrijd onderscheiden, vooral op en vóor de Schelde, tegen de Spanjaarden onder den admiraal Sancho d'Avila. In Juni 1573 werd hij bij

een hevig gevecht waarin hij zegepraalde, zoodanig gewond dat hij kort daarna te Vlissingen overleed.

EXTER (Frans van). Geboren den 17 November 1810 te Elkerzee (Schouwen) uit Pieter van E., toen predikant aldaar, later te Namen en bij het leger te velde, en Gijsberta Schippermans. In 1827 trad van Exter bij de artillerie in dienst en werd in 1831 tot tweede luitenant bevorderd. Hij was in 1832 bij de verdediging der citadel van Antwerpen, kreeg aldaar de militaire Willemsorde en werd na de overgave als krijgsgevangene naar Frankrijk gevoerd. Als eerste luitenant en adjudant van den generaal-majoor Verveer woonde hij in 1837 de expeditie bij naar de westkust van Afrika Langs de verschillende rangen opgeklommen, werd van E in 1875 als generaal-majoor der artillerie op de meest eervolle wijs op pensioen gesteld, terwijl hem op het gouden herinneringsfeest aan de heldhaftige verdediging der citadel van Antwerpen, de rang van luitenant-generaal werd toegekend. Van Exter was in September 1846 te Kampen gehuwd met W. C. J. G. C. Hoffman, waaruit kinderen. Zijn laatste levensjaren bracht hij te Ysselstein door, doch hij overleed te 's-Gravenhage, waar hij bij zijn zoon vertoefde, na een kort ziekbed, den 15 Maart 1887, vier dagen na het overlijden zijner echtgenoote.

EYNDHOVEN (Pieter van). Geboren te Middelburg den 28 December 1783 uit Jan van E, handelaar en Johanna Schenk. Hij werd voor administratieve werkzaamheden opgeleid en was in 1813 exploiteur bij de rechtbank en tevens sergeant-majoor bij de grenadier-compagnie der gewapende burgerwacht (garde urbaine) te Middelburg. Op zondag den 21 November 1813 hield de Fransche generaal Naleche eene inspectie over genoemde kompagnie en gaf den wensch te kennen dat deze troep naar Vlissingen zou komen om in die vesting garnizoensdienst te verrichten. Toen de kapitein Serlé

daartegen bedenkingen opperde, werd op Dinsdag den 23 November eene inspectie voor den divisie-generaal GILLY bevolen, waarna de bekende weigering om uit te trekken volgde. De sergeant-majoor werd daarop den 26 November gearresteerd, niet omdat hij zelf geweigerd had, maar dewijl hij de namen niet wilde noemen der manschappen die zich hadden verzet. Tot den 8 Januari 1814 werd hij te Vlissingen in strenge gevangenschap gehouden en toen naar Rijssel overgebracht, van waar het hem den 26 Mei gelukte, naar Goes te ontsnappen. Bij den overgang van Walcheren kwam VAN E. naar Middelburg, waar hij terstond werd aangesteld tot luitenant bij de pas opgerichte schutterij, in welke betrekking hij een veiligen aftocht verzekerde aan den Franschen gendarme officier, die hem zes maanden te voren gearresteerd had. In 1814 werd VAN E. benoemd tot ambtenaar bij het provinciaal gouvernement, welke betrekking hij tot in hoogen ouderdom waarnam. Hij was in 1815 gehuwd met SUSANNA AARTSEN, waaruit een zoon voortkwam J. D. AARTSEN VAN EYNDHOVEN, thans (1887), gepensioneerd adjunct-commies bij de provinciale griffie van Zeeland. Hij overleed den 11 Juni 1859. Van een gouden gedenkstuk, hem door dankbare wapenbroeders geschonken, en waarvan in het *Biographisch woordenboek* gewag wordt gemaakt, had zijn zoon nooit iets vernomen. Vgl. F. NAGTGLAS, *De laatste maanden der Fransche heerschappij in Walcheren*, Middelburg 1864.

EYNDIUS (JACOB). Geboren te Delft in 1573 uit JACOBUS E., mede een latijnsch dichter en slotvoogd te Woerden en MARIA VAN HOGENDORP. Hij werd onder prins MAURITS kapitein in het Statenleger en huwde in 1609 CLARA VAN RAAPHORST, die hem als huwelijksgoed de heerlijkheid Haamstede aanbracht, waarvan het kasteel, sedert den brand van 1528 een bouwval, door hem werd herbouwd, (*Zelandia illustrata i. v.*). Hij overleed aan de tering den 1. September 1614. Zijne weduwe hertrouwde in 1616 met JACOB JACOBZ

DE WITTE en stierf in 1620. Gedurende zijn verblijf op Haamstede schreef EYNDIUS de twee boeken eener kronijk van Zeeland, loopende tot 1299, die een schat van geleerdheid bevatten. Zijn dood verhinderde de voltooiing, doch twintig jaren later werd het handschrift op last der Staten van Zeeland uitgegeven, die het tegen afstand van eenige gerechtigheden, van ouds aan den huize van Haamstede toekomende, overnamen en in 1634 onder den titel *Chronici Zelandiae Libri duo auct.* JAC. EYNDIO bij de erven MOULERT te Middelburg het licht deden zien. In 1611 gaf EYNDIUS te Leiden een bundel *Poëmata* uit. Zijn portret met lofdichten van A. HOFFER en C. BOY komt voor in *Zelandia illustrata*, dl. I en II. Zie over hem DE WIND, *Bibliotheek van Nederl. geschiedschrijvers; Navorscher* 1853 enz.

FABER (Pieter Zacharias), werd waarschijnlijk geboren te Sluis in 1767, hoewel zijn naam in het doopboek aldaar niet voorkomt. Hij vestigde zich als drogist te Zierikzee, schijnt een geacht man te zijn geweest en was gehuwd met Sara de Winter. Op den donkeren avond van den 18 April 1819, liep de goede man ten gevolge der nauwelijks verlichte straten, (want pas in 1839 werden aldaar de ouderwetsche lantarens, zoogenoemde gloeiende spijkers, door reverbères vervangen) niet ver van zijne woning aan de zuidzijde der Oude haven, in het water en verloor jammerlijk het leven. Faber was een ontwikkeld man, die vlug en geestig wist te rijmen. Bij plechtige gelegenheden was hij altijd met een gedicht gereed, dat hij vol vuur kon voordragen. Nog leeft de herinnering aan zijne ontboezeming, toen op den 23 Juli 1818 de stevens gericht werden der eerste schepen, voor de nieuwe visscherij bestemd. Dat was dan ook eene gewichtige gebeurtenis in Zierikzee (zie hierv. J. A. Dompeling) waarvan men de herleving verwachtte eener industrie, die vroeger aan honderde menschen brood verschafte en velen rijk maakte. De ingezetenen hadden bij geldleening omstreeks honderd duizend gulden samengebracht, en de stedelijke kas, vrijwel gevuld door het legaat van Pieter Mogge, kon door conversie der Engelsche fondsen, zonder veel inkomsten te derven, met honderd dertig duizend gulden ondersteunen. Op den 31 Maart 1819 voer de eerste vischsloep „de stad Zierikzee" naar zee, nog

in hetzelfde jaar door zeven anderen gevolgd. Reeds spoedig begon de onderneming, naar het schijnt, vooral door onachtzaamheid en oneerlijkheid, te kwijnen en toen in 1835 de visscherij ontbonden werd, was er omstreeks negentig percent verloren.

De goede wenschen, door FABER bij de oprichting uitgesproken, zijn dus niet vervuld geworden.

FANNIUS. Dit geslacht was in de zestiende eeuw te Brouwershaven gevestigd, waar in 1591 een pensionaris en in 1617 een notaris van dien naam was (*Staten notulen*). In September 1639 beval JACOB CATS in de gunst der Staten van Zeeland aan de weduwe van kapitein NELSON, zijnde eene dochter van mr. DANIEL FANNIUS, in leven secretaris van Brouwershaven. Deze FANNIUS was gehuwd met CORNELIA VAN BEAUMONT, en zeker een bekende en vermoedelijk een Zeeuwsche neef van CATS. Hij liet twee zonen na: DANIEL F. licentmeester te Middelburg, raad fiscaal der admiraliteit en bewindhebber der O.-I. Comp. Deze was heer van Maire, woonde te Middelburg op de vlasmarkt bij de krommeweele en leefde op een aanzienlijken voet. Hij schijnt een heftig heer te zijn geweest, daar hem in October 1664 door den kerkeraad het Avondmaal werd ontzegd, als hebbende in het openbaar gevochten met den raadsheer VAN BEIGERSBERG Uit zijn huwelijk met ANNA VAN BLEIJENBURG (VAN LEEUWEN, *Bat. illustr.* zegt ADRIANA) dochter van ADRIAAN schout van Dordrecht, overl. 1630 en SARA DE ROVERE, kwamen voort vier zonen en twee dochters.

De broeder van DANIEL was mr. CORNELIS FANNIUS (1625—1673), lid van het hof van Holland en getrouwd met zijne nicht CATHARINA VAN SIJPESTEYN. Deze raadsheer kocht in 1667 van den heer VAN RENESSE het ambacht Oud-Haarlem, dat door zijn kleinzoon mr. CORNELIS FANNIUS, raad te Haarlem en in 1733 zonder mannelijke nakomelingen overleden, nagelaten werd aan diens nicht JUDITH GULDEWAGEN. Een

der zonen van bovengenoemden DANIEL FANNIUS te Middelburg, was de bekende advokaat van denzelfden naam, die een groote rol speelde bij de burgertwisten na den dood van WILLEM III in 1702 en volgende jaren in geheel Zeeland, maar vooral te Middelburg, ontvlamd. Met ADOLF VAN WESTERWIJK, CASPAR VAN CITTERS, JOHAN STEENGRACHT en DAVID VAN REIGERSBERG stond FANNIUS tegenover ALEX. DE MUNCK, CORNELIS VERSLUIJS, JOHAN GODIN, J. CAU uit Zierikzee, J. NACHTEGAAL uit Vlissingen en JOH. DE MAUREGNAULT uit Veere, om van de Thoolsche raddraaiers niet te spreken.

FANNIUS schijnt zeer scherpzinnig, doch ook buitengemeen hevig en driftig te zijn geweest en zijn tegenstanders scholden hem in pamfletten, als „de atheïst" en „het gebocheld albedil." Omstreeks 1717 is hij overleden. (Vgl. *Zel. ill.*, dl. I, bl 718).

FARO (JACOBUS) werd geboren den 11 October 1763 te Waterlandkerkje niet ver van IJzendijke, uit ISAK F. en CATALIJNTJE LUTEIJN; eenvoudige landlieden, doch afkomstig van reeds lang in Staats Vlaanderen gevestigde familiën. In 1790 kocht de griffier JOHANNES FARO de heerlijkheid Nieuwvliet, waarvan de leenrechten in 1795 werden vernietigd; een brief over deze onteigening was gezegeld met een schild waarin een ster, vergezeld van 2 en 1 liggende halve manen. Door eigen vlijt maakte JACOBUS FARO zich vele wetenschappen eigen, waardoor hij een, zoowel door praktijk als theorie uitmuntend landbouwer en de vraagbaak van velen werd. In 1819 werd hij lid der Provinciale Commissie van landbouw en was in 1843 mede oprichter der Zeeuwsche maatschappij van landbouw en veeteelt. Hij overleed den 21 Januari 1847 te Schoondijke. FARO had een diep gevoel voor de schoonheden der natuur en bezat de gave om die indrukken in ongekunstelde gedichten terug te geven. Vele daarvan, geschreven tusschen 1782 en 1844, werden verzameld door den heer GERRIT PIETER ROOS, en in 1856 uitgegeven te Schoondijke onder den titel *Nagelaten gedichten.* Zie over den kun-

digen en verdienstelijken man J VAN DER BAAN in de *Landbouw courant* van Juni 1856, alsmede *Middelburgsche courant* van 26 Juni 1880; *Kunst en Letterbode* 1856; *Tijdspiegel* 1857.

FASTRÉ (JOSEPH). Geboren te Vlissingen den 22 Juni 1784, was een buitengewoon begaafd toonkunstenaar en muziekonderwijzer te Middelburg van 1807 tot 1815, en later te 's-Gravenhage, waar hij aan de koninklijke muziekschool van 1830 tot 1842 werkzaam was. Hij overleed te Gent den 13 April 1842. Hij componeerde driestemmige zangstukjes en gaf een zangleerwijs uit. Vgl. *Navorscher* 1872, bl. 516.

FAUKELIUS (HERMANUS). Geboren te Brugge omstreeks 1560, wijdde zich al vroeg aan de evangeliebediening. Later arbeidde hij te Keulen bij de gemeente onder het kruis, en werd in 1599 te Middelburg beroepen, zijnde die stad toen de eenige in Nederland, door negen vaste predikanten bediend. FAUKELIUS was een zeer geleerd en werkzaam man, die vooral als taalkenner uitmuntte. Hij was een ijverig contra-remonstrant en werd in 1618 naar de synode te Dordrecht afgevaardigd. Ook werd hij benoemd tot vertaler van het Nieuwe en tot plaatsvervanger bij de overzetters van het O. Testament. Hij gaf in het licht:

Kort begrip der christelijke religie; waarschijnlijk omstreeks 1608 voor het eerst verschenen.

Het N. Test. onzes Heeren J. C. uit den Griekschen overgeset door H. F. Midd. ADR. VAN DE VIVERE 1607.

Babel, dat is verwerringhe der wederdooperen onder malcander. Midd. a. v. 1621.

Bruyloftslied ter eeren J. C. Midd. wed. de erven S. MOULERT 1628.

Dit werd na zijn dood uitgegeven door G. BURS met gedichten van J. DE BRUIJN en ADR. HOFFERUS.

Jesuat Jehovah ofte salicheit des Heeren verclaert in 8 *predd.* Midd. 1633.

Hij overleed den 9 Mei 1625 en werd te Middelburg in de Oude kerk begraven. Met zijne aanzienlijke boekverzameling verrijkte hij de bibliotheek van predikanten der N. H. gem. te Middelburg, waarom er ter zijner eere in de consistoriekamer der koorkerk een opschrift werd gesteld. In die bibliotheek vindt men o. a. het *Oude Testament van Genesis tot Esther, uit het Hebr. overgebracht en door F. an°.* 1624 *in twee fol. deelen eigenhandig geschreven.* In 1626 werd als eene erkentenis voor dat geschenk door de Middelburgsche predikanten aan PIETER VAN DÉ CAPELLE en JANNEKE FAUKEEL vereerd een fraai exempl. van: *Nieuw Testament, met corte uitleggingе door* F. COSTERUS, *pr. der S. Jesu,* Antw. 1614. (*Cat. Tentoonst. van Oudh. te Midd.* 1870, bl. 59).

Zijn portret door S. MESDACH, gegr. a°. 1631 door D. VAN BREMDEN met 16 reg. lat. ged. door ABR. VAN DEN BROUCK, is beschreven *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 149 en 281.

Of Joos FAUKEEL, van Brugge, chirurgijn die in 1605 te Middelburg poorter werd en ABR. FAUKEEL in 1652 schepen te Arnemuiden, met den predikant verwant waren, is wel waarschijnlijk, doch niet zeker te zeggen.

Over dezen man van beteekenis zie men Dr. J. BORSIUS. H. FAUKELIUS *in zijn leven, karakter en letterk. verdiensten geschetst* in *Ned. archief voor kerkgeschied.* (1844), dl. IV, bl. 183.

FAVOLIUS (HUGO) werd geboren te Middelburg den 12 Augustus 1524 uit FRANCISCUS F., een edelman uit Pisa, doch toen facteur der zoogenoemde natiën- of handelsvereenigingen van Genua en Florence te Middelburg (Vgl. J. H. DE STOPPELAAR, *Oud archief* i. v.) en eene Zeeuwsche moeder. Hij ontving de eerste opleiding in zijne geboortestad, maar voltooide zijne studie in wijsbegeerte en geneeskunde aan de destijds vermaarde Hoogeschool te Padua, waar hij ook ijverig de latijnsche letterkunde beoefende. In 1545 ontmoette F. te Venetie het gezantschap, onder den bekwamen diplomaat GERARD VELTWIJCK door keizer KAREL DEN V aan sultan

SOLIMAN DEN GROOTEN gezonden, waarbij een zijner vrienden, MATTHIJS LAURIJN uit Vlaanderen (Vgl. *Zelandia ill* dl. II i. v.) secretaris was. Hierbij sloot FAVOLIUS zich aan, waardoor hij gelegenheid kreeg om Constantinopel te bezoeken, en terugkeerende Griekenland te bereizen, waarna hij den winter in Venetie doorbracht. Hij beschreef die reis in een lat. gedicht. *Hodoeporicon Byzantinum lib. III*, *versu heroico*. Lov. 1563, opgedragen aan den kardinaal GRANVELLE. Hij vestigde zich te Antwerpen en werd aldaar in 1565 stads-dokter, welke betrekking hij tot zijn dood toe heeft vervuld. Dit verhinderde hem niet om zich met de lat. dichtkunde bezig te houden. In 1572 gaf hij in het licht *De Classica ad Naupactum contra Turcas victoria*, *per* JOANNEM AUSTRIACUM, *Carmine heroico*, *typis* PLANTINIANIS. In 1585 zag het licht *Enchiridion Theatri Orbis terrarum*, *carmine illustr.* (Bibl. Z. gen.) In die beschrijving, opgedragen aan de regeering van Antwerpen, wordt ook zijn geboorteland Walcheren niet vergeten, en beschrijft hij een schoon landgoed met vijvers en fonteinen, niet ver van de duinen, waarbij ik aan Westhove dacht. In 1570 liet hij drukken *Acrosticha duo* I *in adventum* ANNAE AUSTRIACAE. II *in lustrationem urbis Antv.*, *a* FRANCISCO SONNIO, *primo ejus Episcopo*, *factam. Excusa in fol.* a°. 1570 *ab* ANT. TILENTO. Genoemde bisschop SONNIUS bleef een zijner beste vrienden. Nog heeft FAVOLIUS geschreven *Quomodo Deus locutus est cum profetis* en in 1581 *Disticha in imagines Iconicas de Deis gentium*, *aeri incisas per* PHIL. GALLAEUM. Antv. 1581. Worstelend met den dood schreef hij nog een zesregelig lat. gedicht, dat op zijn zerk in de L. Vr. kerk te Antwerpen is gebeiteld. Hij stierf den 10 Aug. 1585. Zijn familie komt in Middelburg nog in 1605 en 1608 voor, toen vermeld worden BAPTISTA en JOHS. FAVOLIA. [1]) Zie over dezen merkwaardigen man DE LA RUE *a. w.* maar vooral prof. J. C. G. BOOT in *Verslag en meded. der K. Akademie* van 1878.

---

[1]) SMALLEGANGE deelt het wapen mede van FAVOLIUS gedeeld: boven sabel beneden in zilver 2 en 1 eenden van sabel.

FEBER (Jan de) wel eens verward met Jacques le Fèbre, den zedeloozen landvoogd der Molukken (1625—1629), was een weesjongen te Vlissingen, die in 1678 als zwabber naar Oost-Indië voer. Hier kwam hij tot fortuin en toen hij in 1731 op Ceilon stierf, benoemde hij de diakonie te Vlissingen tot universeel erfgenaam, welke daarvan, na aftrek van alle onkosten, in 1734 genoten heeft omstreeks negen en twintig duizend gl. Ook andere Vlissingers vergaten de armen hunner geboorteplaats niet en Vrolikhert (*Vliss. kerkhemel*) verhaalt, hoe de meest beroemde zoon dier heldenstad Michiel de Ruyter, meer dan eens de armen aldaar gedachtig was. Zoo schonk deze admiraal in 1666 eene gift van 300 gl.; in hetzelfde jaar nog eens 600 gl.; in 1667 een gift van 630 gl.; in 1672 een gift van 300 gl. en bij testament 2000 gl. Ook zijn zoon baron Engel de Ruyter en zijne dochter Alida volgden dit voorbeeld.

FEEN (Martina Geertruida Sara van der) sedert 1 Juli 1886 getrouwd met Herman Henricus Theodoor Hoijer, kassier te Dordrecht. Zij werd geboren te Middelburg den 16 Aug. 1850 uit Guilliam Balthasar Christiaan v. d. F. med. doct. te Middelburg (1813—1855) en Johanna Catharina Ackermans geb. 1813, (Vgl. *geneal.* Alvarez in Janssen en v. Dale, *Bijdr.* 1862) eene hoogst ontwikkelde vrouw — Martina ontving hare opleiding te Middelburg en op de kostschool te Voorschoten. Zij schreef onder het pseudoniem M. van Walcheren, *Penserosa* Amst. 1886, 5e dr. *Van kind tot vrouw* Amst. 1886, 4e dr. *Zijn zuster* Amst. 1888, 4e dr. en vertaalde *Aurora Leigh* van *mrs Barrett Browning*. Verder schreef zij novellen in *Eigen Haard; Nederland* enz.

FELICIUS (Mathias) of Cats. Deze geleerde provinciaal der Minderbroeders of der Franciscanen is hiervoren als Mathys Cats besproken. Vermoedelijk is hij een oom of oudoom geweest van den dichter Jacob Cats. Hoewel deze de

door den klemtoon dubbelzinnige uitdrukking bezigt: „Mijn ouders roemden nooit van edel bloed te wezen," schijnt de familie toch van oude afkomst te zijn. Het wapenschild, zooals het, zonder de latere vermeerderingen, voorkomt op het titelblad der *Dichterlijke werken van* Jacob Cats wijst, naar het mij toeschijnt, op betrekking met Claaskinderen, daar de ster boven het zwaard wel hetzelfde wapenfiguur zal wezen als de ring in het schild van boven genoemd ambacht. In het oogvallend is ook de overeenkomst met het wapen van het oude geslacht Couwenburg, waarin, zij het dan ook met kleursverandering, de burgt en het staande zwaard voorkomen (daar vermeerderd met den leeuw, wellicht uit Herkesteyn en de vogels uit Teeling of Lem). Beide geslachten Cats en Couwenburg stammen, naar ik gis, af van voorname grondbezitters en indijkers in dit deel van Schouwen, waarvoor de lust de familie in het bloed bleef. In het oudste leenregister uit het begin der zestiende eeuw, worden als gerechtigden in het ambacht Bridorpe vermeld Job Claesse, vader van Pieter Couwenburg, alsmede Adriaan Cornelis Adriaanse, voornamen ook menigmalen in het geslacht Cats voorkomende. De weldoener van het weeshuis te Brouwershaven Hubrecht Cats (niet van Cats) (vgl. *Tegenw. staat*, dl. II, bl. 374), was ambachtsheer in Blois, waarin mr. Cornelis van Couwenburg in 1594 het grootste aandeel had. Dat deze familie met het geslacht van Cats verbonden is geweest, is mogelijk, doch moeilijk te bewijzen. Vreemd schijnt het dat de breedsprakige „vader Cats" zoo weinig van zijne bloedverwanten spreekt, waaronder deftige lieden waren, zooals o. a. de raadsheer Leonard Cats te Middelburg, getrouwd met Jacomina van Muylwyck. Ik heb wel eens gedacht of scheeve familieverhoudingen, door religieverschil of kerkelijke opvatting, soms geen aanleiding gaven dat de slimme en bedachtzame staatsman er liever een sluier voor hing. Vgl. *Zel. illustr.*, dl. II, bl. 182.

FERGUSON (CECILE CATHARINE MARIE) werd geboren te Vlissingen den 25 Febr. 1844 uit HENRY F. kapitein-luitenant ter zee en NELETTA DE VRIES. Het zeer begaafde meisje overleed te Bergen op Zoom den 12 Febr. 1871. Zij heeft onder het pseudoniem MARIA VAN BERGEN het licht doen zien *Twee novellen*, Enschede 1871, waarvan zij echter de uitgave niet heeft beleefd.

FERLEMAN (LEONARD). Geb. 1724, overl 18 Jan. 1794, was luitenant-baljuw en ontvanger van het Vrije te Sluis. Hij was gehuwd met MARIA DUSART (overl. 1761). Hij was een kunstvriend en bezat een merkwaardige collectie „rariteiten" waaronder, naar men zeide, een geloftesteen aan de DEA BURORINA, welk kabinet in 1795 verkocht werd. Zijn zoon was JACOB PETRUS VAN WENEGHEM FERLEMAN, geb. te Sluis in 1755, vrederechter en wethouder aldaar. Hij was gehuwd met ANNA THEODORA NOEST, denkelijk eene dochter van mr. GERARD NOEST, schepen en raad te Purmerende, overl. 21 Nov. 1789. FERLEMAN vervaardigde een zeer nauwkeurige *Beschrijving der grafschriften, geplaatst geweest in de St. Janskerk te Sluis, verbrand* 16 *Sept.* 1811, welk handschrift hij in Juni 1829 aan de provincie Zeeland ten geschenke aanbood. (*Cat. Prov. bibl.* 1876 bl. 142. *Zel. ill.* II 478). Zijn broeder was WESSEL CORNELIS F., schepen 's lands van den Vrijen, later strandvonder te Zierikzee; was getr. met JOHANNA SUSANNA DE LICHTE TAATS. Deze FERLEMAN erfde in 1783 van zijn oom HENDRIK DUSART de heerlijkheid Noord-Gouwe en had tot wapenkwartieren van vaderszijde: FERLEMAN, WIERS, VAN WENEGHEM en LOKE, en van moederszijde DUSART, VAN DER CLAUW, SMIDT en DE SWARTE.

FEYFER (CORNELIS DE). Geboren te Middelburg den 2 September 1697 uit eene familie, waarschijnlijk in het begin der zestiende eeuw uit Duitschland naar de Nederlanden verhuisd en, naar een zegelafdruk te oordeelen, vermoedelijk

DE PFEIFFER geheeten. In het laatst dier eeuw was JOHANNES DE FEYFER, koopman en deken van het vettewariersgilde te Middelburg en getrouwd, eerst met CATHARINA OVERGAAUW en vervolgens met N. MORTIER ADRIAANSD. CORNELIS, een zoon uit het eerste huwelijk, ontving zijne eerste opleiding in zijne geboorteplaats en ging daarna eerst te Utrecht en vervolgens te Leiden in de godgeleerdheid studeeren, terwijl hij tevens in 1723 doctor in de wijsbegeerte werd. In 1724 werd hij predikant te Schipluiden, vanwaar hij in 1727 naar Hoorn vertrok, waar hij tot zijn overlijden, ook als curator der latijnsche school, werkzaam bleef. De F. was niet alleen een geleerd man, maar bezat ook groote preekgaven, zoodat hij menigmalen elders werd beroepen, o. a. te Middelburg, Groningen en Rotterdam. Hij heeft geschreven: behalve zijne dissertatiën, *Otii theol.*, *of godgeleerde uitspanningen over de wonderspreuken Math. V. vs.* 4. De voorrede, de opdracht en de verdere bewerking van JOH. WESSELIUS. *Epist. Pauli ad Galatos etc. Schets van goddelijke waarheden enz.* 4e. dr. Hoorn 1749. DE FEYFER was in 1731 gehuwd met ALIDA DU RIEU en overleed den 18 Mei 1764. Zijn zoon mr. JAN DE FEYFER in April 1764 getrouwd met JOHANNA GALLIS, werd advokaat te Hoorn, waaruit acht kinderen, waaronder een zoon, mr. JAN DE FEYFER evenals zijn vader advokaat aldaar.

FIERINGS (JACQUES) ook wel JACOBUS FIERENSIS genoemd, was van eene Vlaamsche familie, waarschijnlijk uit de omstreken van Hulst, waar o. a. JOOST FIERENS in 1503 voorkomt als provisor der kerk, (*Archief Z. gen.* 1883). JACQUES was van 1642 tot 1669 voornaam boekhandelaar en uitgever van wetenschappelijke en polemische werken te Middelburg, wonende in de giststraat (heilige geeststraat) waar de globe uithing. De bekende Fransche reiziger BALTHAZAR MONCONYS (1611—1665) die met zijn kweekeling, den jongen hertog van CHEVREUSE, den zoon van den hertog van LUYNES, eene reis deed door Engeland, Duitschland en de Neder-

landen, kwam in Juli 1663 ook te Middelburg, toen op den hoogsten trap van bloei staande. De reizigers bezochten met FIERENS eenige kunstkabinetten in die stad en zagen o. a. ook te Vlissingen dat van zeldzame schelpen en zeegewassen, verzameld door den, toen reeds ouden en zeer gebrekkigen heer DEL CORNE. MONCONYS werd door FIERENS in kennis gebracht met den schilder en natuuronderzoeker JOHANNES GOEDAERT "wiens bekend werk *Metamorphosis naturalis* destijds door dezen boekverkooper werd uitgegeven (*Voyages de* M. DE MONCONYS *etc. Publ. par son fils.* Lyon 1665). Deze boekverkooper, die in 1659 diaken en in 1668 ouderling was, schijnt in 1669 overleden te zijn. Zijne weduwe CONSTANTIA SPILJARDUS (waarschijnlijk een naastbestaande van JOSIAS SPILJARDUS, in 1622 te Gorinchem geboren en predikant in Oost-Indië) hertrouwde in het volgend jaar. Aan JACQUES FIERENS was zeker verwant ABRAHAM FIERENS predikant te Batavia, een kundig man en opzichter der kerkelijke bibliotheek aldaar; hij was echter zóó heftig, dat hij zich niet ontzag om in 1649 of 1650 zijn ambtgenoot CORNELIUS PORCELLIUS, met wien hij over kerkelijke zaken verschil had, op de openbare straat "schelm" te schelden en te lijf te gaan. In Juni 1650 vertrok hij dan ook zonder afscheid te prediken, maar met een te goed van dertien duizend gulden, dat hem in Nederland werd uitbetaald. In Mei 1655 werd FIERENS als predikant te Haamstede beroepen, waar hij den 2 Mei 1658 overleed en zijn grafzerk nog in de kerk gevonden wordt.

HENDRIK DE WITTE FIERENS was een versenmaker te Middelburg, die in het midden der achttiende eeuw leefde, en o. a. een bijschrift vervaardigde op het portret van GERARD DE WIND, overleden in Dec. 1751.

FINSON (DAVID) was volgens ERMERINS, *Z. oudh.*, geboren te Veere. Een zijner schilderijen, voorstellende de opwekking van Lazarus, prijkt in het raadhuis te Bergen-op-Zoom. De naam is in Zeeland niet onbekend en kwam vroe-

ger in Zierikzee voor (*Register van grafschriften in de St. Lievenskerk*). Het is moeilijk uit te maken, of deze kunstenaar ook verwant was aan zijn talentvollen naamgenoot ALOSIUS (ook wel LODEWIJK) FINSON, afkomstig uit Brugge en die rond 1580 tot 1632 werkte. Deze vestigde zich in Provence, waar men zijne voornaamste schilderijen aantreft. (DE CHENNEVIÈRES, *Recherches sur la vie et les ouvrages de quelques peintres Provenceaux*, Paris 1850). IMMERZEEL roemt echter een zijner schilderijen in het museum te Napels, voorstellende Maria-boodschap, zoodat beide schilders hetzelfde genre schijnen te hebben beoefend.

FLEMING (PHILIP) werd geboren in 1557, vermoedelijk in Vlaanderen of Brabant. In 1591 kwam hij te Ostende, waar hij auditeur-militair was en secretaris der gouverneurs KAREL VAN DER NOOT, FRANCIS VERE, FREDERIK VAN DORP en DANIEL DE HERTAING. Hij bleef aldaar gedurende het vermaarde beleg en ging na de overgave op den 19 September 1604 in dezelfde betrekkingen naar de vesting Sluis. In 1621 gaf hij te 's-Gravenhage bij AERT MEURIS in het licht *Oostendes vermaerde*, *geweldighe*, *lanckdurighe en bloedighe belegeringhe*, *bestorminghe en stoute aanvallen*, 4°. Het exemplaar in de provinciale bibliotheek van Zeeland heeft als aanhangsel: *Beschrijvinge van 't innemen (van) Cadsant en Ysendijck; mitsgaders de belegeringhe ende overwinninghe der stad Sluijs in Vlaanderen int jaer* 1604.

Op den titel van het boek komt zijn portret voor met zijn spreuk „Spes longa, dolor." FLEMING was gehuwd met CATHARINA MORAELS, die hem verscheidene kinderen en gedurende het beleg nog eene dochter schonk, door den gouverneur jhr. PIETER VAN GHISTELLES ten doop gehouden en ANNA MARIA genoemd. Een zijner dochters huwde met TERTULIAAN VAN DORP, oudste zoon van den gouverneur, eerst van Ostende, later van Tholen, FREDERIK VAN DORP en ANNA SCHETS (*Zel. illustr.*, dl. I, bl. 482).

Of deze schrijver verwant was aan de familie FLAMING of FLEMING, later te Vlissingen gevestigd, of aan den Engelschen edelman FLEMMINCK DE FLEMSTEDT, die tijdens LEICESTERS bestuur te Vlissingen stierf en begraven werd, heb ik niet kunnen navorschen. PHILIPS FLEMING was echter te weinig Engelsch gezind en schreef te zuiver Nederlandsch en Fransch, om bloedverwantschap te onderstellen.

FLO (ISAÄK DE). Geboren te Groede den 14 Dec. 1705 uit behoeftige ouders, begon zijn loopbaan als boerenarbeider. Opgewekt door een schoolmeester, die zijne bijzondere gaven opgemerkt had, kreeg hij lust voor het onderwijs, kwam in de school en bekwaamde zich zóó vlijtig, dat hij opgeklommen is tot Fransch schoolhouder te Groede en door het geheele land van Cadzand werd geacht en gewaardeerd, zoowel om zijne uitgebreide kennis als om zijn edel en degelijk karakter. De brave man overleed te Oostburg den 25 Januari 1776. Zijne in handschrift hier en daar nog bewaarde gedichten werden zeer geprezen en in dichterlijke scheurkalenders nog wel eens aangehaald. Zijn broeder was vermoedelijk PIETER DE FLO (DU FLOO) geboren den 8 Oct. 1703. Deze was ook eerst boerenknecht en werd twee en twintig jaren oud ondermeester bij JACOBUS SLABBER te Arnemuiden; in Maart of April werd hij schoolmeester te Breskens en vervolgens te IJzendijke. In Oct. 1731 werd hij te Arnemuiden benoemd, waar hij slechts een jaar bleef, daar hij in 1732 naar Goes vertrok als Fransch kostschoolhouder en voorzanger in de nederd.-hervormde kerk. Den 21 Mei 1750 moest hij eervol ontslagen worden, wegens krankzinnigheid door godsdienstige overspanning. Hij werd in een gesticht te Dordrecht geplaatst, waar de eens zoo bekwame man in 1762 overleed. Eene autobiographie werd medegedeeld door G. P. ROOS in het *Leeskabinet* 1872. Vgl. ook KESTELOO, *Arnemuiden* enz. Midd. 1876 bl. 319.

FLORISZONE (JAN) was secretaris van Westkappel; gelijk uit de Rekeningen dier plaats is op te maken, van 1636 tot omstreeks 1665. Hij schreef anno 1642 een gedicht over de smalstad Westkappel, in 1648 eene ambachtsheerlijkheid door Middelburg gekocht, en zond dat rijmwerk aan SMALLEGANGE, die het op bl. 628 zijner *Cronyk* een plaats gaf. Onder een verzameling handschriften afkomstig van ADRIAAN HOFFERUS, vond ik dit vers wellicht door FLORISZONE zelf geschreven. Misschien heeft deze rijmlustige secretaris ook de merkwaardige gebeurtenis bezongen, welke omstreeks 1660 die gemeente in beweging bracht, en wel het ophalen van kanonnen, geld en edelgesteenten uit het in de Noordzee gezonken schip van hopman WATERDRINKER. Dit naar boven brengen gebeurde met een werktuig, uitgevonden door zekeren TREWLEBEN, met tusschenkomst van MARCELIS VAN DER GOES (waarschijnlijk een zoon van CORNELIS uit CORNELIA VAN EVERSDIJK en getr. met AGATHA MAGNUS) en onder toezicht van gecommitteerde raden van Zeeland. Deze gebeurtenis werd zóó gewichtig geacht, dat men haar door eene gedenkpenning vereeuwigde die in het kabinet van het Zeeuwsch genootschap te zien is. (Vgl. *Zel. illustr.* dl I bl. 116.)

FOKKER (JOHAN PIETER). Geb. te Middelburg den 7 Oct. 1755 uit ABRAHAM F., overleden 1795 en JOHANNA BASTRAMI, overl. 1788. De familie was oorspronkelijk uit Haamstede (Schouwen). (Vgl. V. VAN OIJEN, *Geneal. wapenb.*; alsmede *Poorterboek van Middelburg op 4 April* 1722). Reeds vroeg werd JOHAN PIETER als een veelbelovende knaap beschouwd, zoodat zijne oratie bij het verlaten der latijnsche school in 1776 gehouden, op kosten der stad werd gedrukt. In 1777 ging hij te Leiden in de theologie studeeren, doch zag om gezondheidsredenen van die studie af en bepaalde zich tot de philosophie, waarin hij den 12 Dec. 1781 met grooten lof promoveerde. In Mei 1782 werd FOKKER lector in de natuur-, wis- en sterrekunde aan de Illustre school te

Middelburg met een lat. redevoering, die door J. H. KROM in het nederl. werd vertaald. (Vgl. *Letteroefeningen*, dl VI, bl. 429). In Juli 1790 promoveerde hij te Leiden tot med. doctor met eene bekend gebleven dissertatie, aan den vermaarden Engelschen geleerde EDM. GOODWIN opgedragen; daarna vestigde hij zich als geneesheer te Middelburg. Bij de omwenteling van 1795 werd F. tot volksvertegenwoordiger gekozen en door de staatsgreep van Jan. 1798 lid van het Uitvoerend bewind. De geleerde man schijnt in het schier belachelijke schrikbewind, dat in Juni van hetzelfde jaar reeds weder weggestooten werd, een weinig beduidende rol te hebben vervuld. Hij kwam vervolgens in Middelburg wonen, doch verplaatste zich na enkele jaren naar Axel, waar hij tot zijn overlijden med. dokter was. In 1816 schonk hij aan de R. K. kerk te Boschkapelle een orgel, dat tot in 1840 werd gebruikt (*Zelandia illustrata*, dl. II, bl. 723). FOKKER was lid van het Nederl. Instituut en van andere genootschappen. In de werken van het Zeeuwsch genootschap schreef hij eenige sterrekundige verhandelingen (zie dl. VIII en IX). Hij was in Aug. 1789 te Axel gehuwd met JOHANNA HOELANDS, waaruit dochters voortkwamen die jong en ongehuwd gestorven zijn; hij overleed den 30 October 1831. In de verzameling is een brief met de toezending der berekening van de komeet van 1779; een brief der aanneming van het lidmaatschap van het Zeeuwsch genootschap dd. 29 Aug 1782; en eene quitantie voor ontvangen honorarium dd. 1782. Zie over hem *Verslag der verg. Nederl. Inst. Aug.* 1832; *Kunst- en letterbode* 1832, bl. 338. *Zel. illustr.*, dl. I, 338.

J. P F. is wel eens verward met zijn broeders zoon mr. JOHAN PIETER F., geb. 1785. Deze werd advokaat te Middelburg, onder het Fransch bestuur sous-prefect en in 1814 zelfs waarnemend prefect. Later heeft hij te Sas van Gent de betrekking van betaalmeester gekregen, waar hij in 1844 gestorven is. Zijn moeilijke post tijdens de omwenteling van 1813, zal wellicht hebben te weeg gebracht, dat de overle-

vering hem een minaangenaam mensch noemt, die met velen in twist leefde.

FOKKER (ANTONIE HERMAN GERARD). Geboren te Middelburg den 8 Juni 1809 uit ABRAHAM F. (1781—1825), koopman en leerlooier aldaar en diens echtgenoote MARIA ADRIANA 'T HOOFT (1783—1814) uit Dordrecht.

A. H. G. FOKKER woonde de lessen op de latijnsche school te Middelburg bij, doch werd daarna voor den handel opgeleid. Hij werd koopman, commissionair en scheepsreeder Sedert 1858 tot aan zijn overlijden was hij lid van den gemeenteraad en van de kamer van koophandel; alsmede commissaris der Nederlandsche handelmaatschappij. Medeoprichter der hulpbank, belastte hij zich jaren lang met de administratie. Hij was voorzitter van het natuurkundig gezelschap, doch maakte zich vooral verdienstelijk als conservator van het museum van munten en penningen van het Zeeuwsch genootschap, waarvan hij een catalogus vervaardigde, die in 1869 uitgegeven werd, waarna hij spoedig lid werd van de Société numismatique te Brussel en van het Provinciaal Utrechtsch genootschap. De ijverige en altijd hulpvaardige man had op zich genomen eene penningkundige geschiedenis van Zeeland te bewerken, waarvoor hij reeds veel bouwstoffen, o. a. over de oudste geschiedenis der Zeeuwsche munt, had verzameld. Hij mocht die echter niet voltooien en overleed, na lang aan asthma te hebben geleden, den 24 Augustus 1874. Zijn uitgebreid kabinet van penningen en munten werd in het volgende jaar te Amsterdam verkocht. FOKKER was gehuwd met MARIA VAN DEN BROECKE en liet kinderen na. (Vgl. bovengenoemde *geneal.*) o. a. mr. EDUARD FOKKER, geboren te Middelburg den 14 Juli 1849, studeerde te Leiden. werd in 1872 advokaat te Middelburg en den 15 Febr. 1878 griffier der staten van Zeeland.

FOKKER (ABRAHAM ADRIAAN). Geboren den 10 Juli 1810 te Middelburg, broeder van den hiervoren genoemde. Hij werd te Middelburg opgeleid en ging vervolgens in 1828 te Leiden in de geneeskunde studeeren; in 1832 bewees hij met enkele andere studenten hulp te Rotterdam bij het woeden der eerste cholera-epidemie. In October 1833 promoveerde hij tot med. doctor en vestigde zich als geneesheer te Middelburg, waar hij in Juni 1838 in den echt trad met ANNA AGATHA HERKLOTS (1813—1883). Gedurende vele jaren was FOKKER leeraar in de therapie aan de Geneeskundige school te Middelburg. Bij de invoering der geneeskundige wetten werd hij inspecteur van het staats-toezicht, welke betrekking door hem met ijver en toewijding werd waargenomen. Arbeidzaam, scherpzinnig en geleerd, was FOKKER op menig wetenschappelijk gebied werkzaam, gelijk de lijst zijner werken getuigt (vgl. *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*). Hij was lang lid van den gemeenteraad en herhaalde malen president van het Zeeuwsch genootschap. Eene langdurige ziekte sloopte zijn nooit sterk gestel; hij overleed op den 24 December 1878. Zie over hem *In memoriam* door dr. J. C. DE MAN, in *Archief Zeeuwsch genootschap; Levensbericht* door denzelfden in *Werken der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde; Middelburgsche courant* van 25 December 1878. Zijn oudste zoon, Dr. ABRAHAM PIETER FOKKER, geboren te Middelburg den 8 Juli 1840, studeerde te Leiden in 1859, wordt med. doctor te Goes en later hoogleeraar in de hygiene aan de universiteit te Groningen, sedert 1863 gehuwd met PETRONELLA CAROLINA VAN DER VINNE.

FOKKER (GERRIT ADRIAAN) broeder van bovengenoemde, werd geboren te Middelburg den 17 December 1811. Hij ontving zijne opleiding aldaar en was nog op de Latijnsche school, toen de omwenteling in Belgie plaats greep. FOKKER trad aanstonds als vrijwilliger in dienst bij de Zeeuwsche schutterij en woonde de krijgsbedrijven in Staats-Vlaanderen bij.

In November 1831 werd hij student te Leiden, studeerde met ijver en werd den 20 Juni 1836 tot doctor in de rechten gepromoveerd. Hij vestigde zich als advocaat te Middelburg, werd aldaar strandvonder en was van 1851 tot 1853 kantonrechter. Na de invoering der nieuwe grondwet werd hij door het district Zierikzee naar de tweede kamer der Staten-generaal afgevaardigd, terwijl hij later van 1865—1870 aldaar het district Middelburg vertegenwoordigde. Van 1854—1865 en van 1872 tot aan zijn overlijden was hij lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland. Op het gebied van staathuishoudkunde en statistiek was FOKKER zeer werkzaam en vele geschriften bewijzen zijn kennis en de helderheid van zijn blik, waaronder vooral verdient genoemd te worden de *Geschiedenis der loterijen in de Nederlanden*. Amst. 1862, (vgl. verder *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*) Ook in de praktijk wist hij door kennis en vastheid van overtuiging veel te verrichten. De eerste hulpbank in ons vaderland kwam op zijne aansporing in 1849 te Middelburg tot stand; van de Provinciale bibliotheek van Zeeland mocht hij in 1859 de oprichter heeten en de zaak van den Zeeuwschen spoorweg had men niet weinig aan FOKKER te danken, die met woord en daad dit groote werk voorstond en bij de tegenkanting door België over de afdamming van het Sloe herhaaldelijk de pen opvatte. Hij was ook voorzitter der Zeeuwsche maatschappij van landbouw en kreeg als zoodanig bij het bezoek des konings in Mei 1862 de ridderorde van den Nederlandschen Leeuw. FOKKER was een werkzaam, waarheidlievend, eerlijk man, met een goed hart; doch hij miste de gave om zich bemind en populair te maken, waardoor hij menigmalen teleurstelling ondervond en soms miskend werd. In 1845 huwde hij met CORNELIA JACOBA VAN DEN BROECKE (1822—1879) doch had geene kinderen. Na een langdurig lijden stierf FOKKER op den 24 Augustus 1878. Zie over hem mr. D. VAN ECK, *Herinnering aan mr.* G. A. FOKKER vóór den catalogus zijner bibliotheek 1879; mr. PH. VAN DEN BROECKE, *Levensberichten* in *Werken der Maatschappij van Nederlandsche*

Letterkunde; Middelburgsche couranten van 26 en 27 Augustus 1878.

FOKKER (Boudewijn Anthonie). Geboren te Middelburg den 21 October 1817 uit Abraham Fokker en diens tweede echtgenoot Elisabeth Susanna Boom uit Zierikzee. Hij werd koopman, touwslager en scheepsreeder en na het overlijden van zijn broeder A. H. G. Fokker, lid van den gemeenteraad. Hij was ook commissaris der Exploitatie-maatschappij van de Staatsspoorwegen, en in verschillende andere betrekkingen, ook bij de Walsche gemeente, werkzaam, die de conscientieuse man allen met ernst en nauwgezetheid vervulde. Vooral op praktisch gebied ook tegenover zijne werklieden, wist Fokker veel goeds tot stand te brengen. Menigmalen zette hij zijne opvatting in dagblad-artikelen uiteen, o. a. over het nut der oprichting van een werkhuis. (Vgl. *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch Genootschap*). Fokker was in 1859 gehuwd met Maria Louise Isabella Theodora Heijligers en had een talrijk gezin Hij overleed na lang lijden den 18 Mei 1881.

FORSBORG (Pieter Haak). Geboren te Veere (gedoopt den 15 November 1741) uit Andries Westerwijk Forsburg, lid der vroedschap aldaar, en Susanna Magdalena Haak Kerkman, eene dochter van mr. Pieter Haak Kerkman, (overleden omstreeks 1750) burgemeester te Veere, die de beschrijving van die stad vervaardigde voor den *Tegenwoordige Staat van Zeeland.* Na waarschijnlijk zijne opleiding aan de latijnsche school in zijne geboorteplaats ontvangen te hebben, (zie over die school Vrolikhert, *Vlissingsche kerkhemel*), ging Forsburg in de godgeleerdheid studeeren. In 1760 werd hij predikant te Mijdrecht; in 1767 te Veere; in 1780 te 's-Hertogenbosch, waar hij van 1783 tot aan de opheffing in 1810 ook hoogleeraar was aan de Illustre school. In 1815 werd hij emeritus en overleed te 's-Gravenhage den 28 December 1823. Van zijn vader Andries Westerwijk Forsborg wordt het

geschilderd portret a°. 1728 door het Zeeuwsch genootschap bewaard. Diens kleindochter ADRIANA ELISABETH, geboren in 1770, overleden te Oost-Souburg in 1796, was gehuwd met GERRIT VERDOOREN, later vice-admiraal, destijds kapitein op 's lands oorlogschip Delft, uit wiens nalatenschap die afbeelding afkomstig is.

FORSTEN (ELTIO ALEGONDIS). Geboren te Middelburg den 12 Juli 1811 uit JACOB ANTONIE FORSTEN, toen med. doctor en sedert 1807 als hoofdcommies aan het postkantoor aldaar geplaatst (Vgl. PASPOORT *a. w.* bl. 176) en JOHANNA GIJSBERTA KNIBBE, een in Zeeland wel bekende naam. E. A. FORSTEN studeerde te Leiden, waar hij in 1832 eene verhandeling schreef, die met goud werd bekroond. In 1836 promoveerde hij in de philosophie en vertrok in 1838 naar Oost-Indië als lid der Natuurkundige commissie. Reeds had hij zich op dat gebied zeer verdienstelijk gemaakt, toen hij in Juli 1843 te Amboina overleed. (Vgl. *Biographisch Woordenboek*).

FRANSE (JASPER). Geboren te Kruiningen den 9 November 1838 uit CORNELIS (1808—1871) en CORNELIA WESTSTRATE (1813—1887). Hij ontving zijne opleiding te Kruiningen, kwam aldaar op een notariskantoor en werd in 1862 candidaat-notaris. Vijf jaren later werd hij aangesteld tot deurwaarder bij de Rechtbank te Zierikzee, waar hij ook is secretaris der spaarbank en van de commissie tot herziening van de belastbare opbrengst enz. In 1870 is FRANSE gehuwd met CHARLOTTE LOUISE JANSSEN, dochter van den predikant HENDRIK QUIRINUS en WILHELMINE DE KOCK.

Als correspondent van de *Middelburgsche courant* heeft hij van 1874 tot 1886 een aantal artikelen in die courant geplaatst, waarvan sommigen, zoovals over *Brouwershaven en zijne kerk* afzonderlijk zijn uitgegeven; verder schreef hij vele stukken in de *Juridische correspondentie*, 1863 enz.; *de Notarieele*

Nieuwsbode dl. VI, VII en VIII; *de Economist*, 1878. Afzonderlijk gaf hij uit: *De vorm van den uitersten wil bij openbare acte*, Goes 1863; *Naamlijst der Nederlandsche gemeenten enz.*, Zierikzee 1874; *De Nederlandsche Deurwaarder. Handboek met formulieren*, Zierikzee 1876; *Onze rechterlijke inrichting en indeeling*, Zierikzee 1877, en verder een achttal onderscheiden handleidingen bij de toepassingen van nieuwe of gewijzigde wetten.

FREDERIKS. In de eerste helft der achttiende eeuw werd te Merseburg onder de landen van den keurvorst van Saxen geboren JOHANN SAMUEL FRIEDRICHS. Na eene goede opvoeding genoten te hebben, werd hij voor den tuinbouw opgeleid en werkzaam op het lustslot Oranienbaum in Anholt-Dessau, zoo geheeten naar HENRIETTE CATHARINA, dochter van prins FREDERIK HENDRIK. In 1767 trok de jonge tuinier met prinses WILHELMINA, gemalin van den stadhouder WILLEM V, mede naar Nederland, om bij het tuinbestuur van Het Loo aangesteld te worden. Onaangenaamheden over den hem toegekenden rang onder de hofbedienden, brachten teweeg dat FRIEDRICHS Het Loo verliet, en spoedig daarop eene goede plaats kreeg op het buitenverblijf het „Huis ter Mee" onder Oostkappel, toekomende aan den heer mr. DANIEL TULLEKEN, heer VAN MELISKERKE. Hier leerde de jonge Duitscher wat later een meisje kennen, dat ook reeds een bewogen leven achter zich had. Toen koning LODEWIJK XV sommige grensplaatsen in Vlaanderen veroverde, werd het verblijf aan de protestanten aldaar schier onmogelijk gemaakt, zoodat slechts de keus bleef tusschen het verzaken van geloofsovertuiging en de vlucht. Tot deze vervolgden behoorden ook enkele leden der in de omstreken van Mouscheron of Mouscron welbekende familie CRUCQ. Het zeer godsdienstig onderenpaar besloot om in weerwil van het verbod uit te wijken. Dit was eene gevaarlijke onderneming Volgens overlevering kon er slechts des nachts worden gereisd en verborgen de vluchtelingen zich over

dag in greppels of onder het struikgewas. Na een moeitevollen tocht werd Staats-Vlaanderen bereikt, en toen zij vandaar naar Walcheren overstaken om een levensonderhoud te vinden, bezaten de vroeger welgestelde lieden weinig meer dan een tinnen, nog bewaard drinkkroesje voor hun dochtertje, en hun kostelijken schat, den ouden bijbel. In Walcheren vonden de uitgewekenen een gastvrije ontvangst en arbeid.

Het kind Susanna Maria Crucq groeide op tot eene eerzame jonge dochter, die zoo als gezegd de echtgenoot werd van den tuinman Friedrichs. Het echtpaar woonde jaren lang op het „Huis Oostkappel," een der prachtigste lustplaatsen van Walcheren, toekomende aan Johannes Gualtherus van der Poort, die zijn tuinman vooral waardeerde wegens diens groote ervaring in de ananassenteelt, waarop men destijds veel prijs stelde. In Juli 1787 werd het buiten, toen bewoond door Johanna Susanna van der Mandere, sedert 1784 wed. van den heer J. G. van der Poort, door den Stadhouder en zijne gemalin bezocht, en nog leeft de herinnering hoe de Prinses haar ouden bediende terstond herkende, en zich vriendelijk met hem in het Duitsch onderhield. In 1792 kwam Friedrichs jammerlijk om het leven, daar hij met tuinwerk aan een vijver bezig, door een toeval getroffen, in het water viel en verdronk. Een portret van hem door den bekenden schilder Th. Gaal gecrayonneerd, wordt nog bij zijne nakomelingen bewaard. Van zijne kinderen, die zich sedert 1811 Frederiks noemden, werd een der zonen Johan Christiaan, secretaris en vendumeester te Oostkappel, en in 1818 notaris aldaar, wat hij tot zijn dood in 1823 gebleven is. Johan Samuel, zijn oudste broeder, was den 24 Mei 1772 te Oostkappel geboren, en overleed te Middelburg den 12 April 1874; jarenlang was hij aldaar broodbakker in het Wittebroodskind in de korte noordstraat, en door zijne beminnelijke gelijkmoedigheid en vriendelijken aard een algemeen geacht man, en ouderling der Nederduitsch-hervormde gemeente. Frederiks heeft zekere historische vermaardheid ver-

kregen, door dat hij bijna honderd twee jaren heeft geleefd, schier zonder storing der gezondheid en vol levenslust, vereenigd met merkwaardige helderheid van geestvermogens. Hij was vijf en zeventig jaren oud toen hij ging rentenieren, en omstreeks negentig toen hij zich op teekenen begon toe te leggen, waarin hij zelfs nog vrij wat gevorderd is. Het was werkelijk een feest in Middelburg, toen „de goede FREDERIKS" zijn honderdsten verjaardag vierde met eene, door ieder bezochte receptie in de versierde groote zaal van St. Joris. De blijken van belangstelling en vereering waren talloos en de dichter mr. A. F. SIFFLÉ, kort daarna gestorven, wijdde aan den ouden vriend zijn laatste lied. Zóó groot was de zegen der gezondheid welke FREDERIKS genoot, dat dr. J. C. DE MAN in het *Archief Zeeuwsch genootschap* opteekent, dat de dood van den grijsaard nog meer het gevolg was eener gevatte koude dan door uitputting van levenskrachten. De afbeelding van FREDERIKS komt voor in *La Zélande* door DE COSTER en DILLENS uit *Le tour du monde* voor 1872, waarin ook een bezoek bij „le centenaire de Middelbourg" beschreven wordt, gelijk ook in de Nederlandsche en Italiaansche vertalingen (1875) van die reisherinneringen.

Uit zijn jongsten zoon KAREL SAMUEL FREDERIKS, boekhouder bij de wisselbank te Middelburg en CORNELIA TERMIJN werd den 28 November 1849 geboren JAN ADRIAAN FREDERIKS. Na op de hoogere burgerschool wetenschappelijk te zijn gevormd, kwam hij op het bureau van den hoofdingenieur van den waterstaat, en was daarna buitengewoon opzichter bij verschillende bouwwerken. Vervolgens werd hij lid in de aannemers-firma WILHELMUS VAN UIJE & ZONEN te Middelburg, en later bouwkundige over de abdijgebouwen, waarvan onderhoud en herstelling reeds getuigen van zijne kennis en kunstvaardigheid. J. A. FREDERIKS is lid van het Zeeuwsch genootschap, secretaris van de oudheidkundige commissie en conservator van het museum van oudheden. Onder den naam van J. VAN 'T SCHELD schreef hij eene brochure over den stank van de heerengracht te Middelburg, en in bouwkun-

dige tijdschriften onderscheiden bijdragen over een behoorlijk rioolstelsel In het *Bouwkundig weekblad* beschreef J. A. Frederiks eenige belangrijke gebouwen in Zeeland; zooals het West-Indische Huis te Middelburg (verbouwd 1883); het arsenaal te Veere (gesloopt 1887) en de kerk te Kapelle (Zuid-Beveland). Kunstvriend en kunstkenner, bezit hij eene merkwaardige verzameling van oudheden.

Jacobus Karel Frederiks, geboren te Oostkappel den 30 September 1812, was de derde zoon van den notaris Johan Christiaan en Leintje Provoost, eene dochter van den baljuw van Domburg. Hij was reeds vroeg een begaafd jongeling, doch omstandigheden brachten teweeg, dat hij niet voor eene wetenschappelijke, maar voor eene administratieve betrekking kon worden opgeleid en bij zijn neef den auditeur-militair van de Kreke op kantoor kwam. Toen in 1830 de oproeping „te wapen" klonk, was J. K. Frederiks onder de eersten, die zich als vrijwilliger opgaven. Met de mobiele schutterij uitgetrokken, werd hij spoedig officier en bleef dien rang bekleeden, tot hij in 1839 eervol ontslagen werd. Jarenlang was hij werkzaam op het bureau van den stedelijken ontvanger en daarna agent van de toen nog bloeiende Middelburgsche maatschappij van stoomvaart; J. K. Frederiks was een man van buitengewone werkkracht. Behalve zijn verplichten arbeid, dien hij met de uiterste nauwgezetheid en onder gestadige proeven tot verbetering volbracht, had hij altijd een voorwerp van liefhebberij-studie, dat hij met een ander vak verwisselde, zoodra zijne middelen uitgeput waren, of de praktische uitkomsten minder aan de verwachting beantwoordden. Nauwelijks was de daguerréotypie bekend, of J. K. Frederiks behoorde onder hare beoefenaars en niet minder vaardig was hij in de uit haar geboren photographie. Daarna verving hij de camera obscura met de microscoop en spoedig was hij zóó bekwaam in het vervaardigen van preparaten van kleine zeedieren en wieren, dat zijne verzameling de aandacht van geleerden trok, die hunne bewondering te kennen gaven over hetgene

deze eenvoudige man door geduld en vaardigheid met geringe middelen wist tot stand te brengen. Ook op het gebied der nederlandsche letterkunde was J. K. FREDERIKS goed tehuis en ook in vreemde talen had hij het door eigen oefening ver gebracht. Toen het Zeeuwsch genootschap, alsmede de entomologische vereeniging hem tot lid kozen, werd terecht gezegd, dat deze keus zoowel den benoemde vereerde als de maatschappij, die daardoor bewees ware en bescheiden verdienste te willen erkennen.

J. K. FREDERIKS overleed aan hersenverweeking, die den krachtigen en helderen man in den laatsten levenstijd als tot een kind maakte, op den 11 October 1884. Uit zijn huwelijk met ADRIANA LADENBERG is onder andere kinderen den 22 November 1841 geboren een zoon, FREDERIK ADRIAAN FREDERIKS, gepensionneerd officier van administratie bij de marine.

JOHANNES GODEFRIDUS FREDERIKS, geboren den 24 April 1828 op de buitenplaats Duinvliet bij Domburg. Zijn vader PIETER JACOBUS (1803—1872) was de tweede zoon van den notaris JOHAN CHRISTIAAN en administrateur der ambachtsheerlijkheid. Zijne moeder WILHELMINA CORNELIA POELMAN (1803—1861) droeg de doopnamen van den heer en mevr. SLICHER—VAN DEN BRANDE, op wier landgoed Westhove zij geboren was. Haar vader GODEFRIDUS KAREL (1753—1836), uit Brabantsch Putten afkomstig, was bij den heer J. A. VAN DE PERRE als jager in dienst en speelde voor heremiet toen de stadhouderlijke familie aldaar op den 1 Juli 1786 een bezoek bracht. (Zie *Verheugd Zeeland*, bl. 69). Van wat later tijd dagteekende eene vriendschappelijke verhouding met „dominee VAN DER PALM" den lateren professor, die kort daarna op Duinvliet verblijf kwam houden.

JOHANNES GODEFRIDUS werd onder de leiding van de bekwame onderwijzers KESTELOO te Domburg, in hun vak opgeleid. Daarna was hij werkzaam aan scholen te Middelburg en te Colijnsplaat, (Vgl. het levensbericht van ds. J. VAN LEEUWEN in de *Levensberichten der maatschappij van Nederlandsche letterkunde* 1887), waarna hij secondant werd op de instituten

van de heeren Blankenbijl te Drimmelen en van Braambeek te Geertruidenberg; later op den huize Schoonoord te Rijswijk, totdat hij privaat-docent in Den Haag werd. Door den aanzienlijken stand der leerlingen van laatstgenoemde inrichting werd J. G. Frederiks in de hoogere kringen van Den Haag bekend en kreeg gelegenheid om een en ander van het buitenland te zien. In 1863 droeg hem de regeering het onderwijs op van eenige Japansche officieren, die in Nederland in verschillende wetenschappen wenschten opgeleid te worden. In 1871 werd hij leeraar in de geschiedenis en de nederlandsche taal aan het gymnasium te Zutphen en in 1880 in de nederlandsche taal, letterkunde en vaderlandsche geschiedenis aan het gymnasium te Amsterdam, uit welke betrekking hem in 1887 eervol ontslag werd verleend, onder toekenning van pensioen.

J. G. Frederiks heeft vooral na 1861 veel geschreven over geschiedenis en letterkunde in onderscheiden tijdschriften In 1848 gaf hij te Middelburg een werkje onder den titel *Domburg;* het eenige dat hij ooit naamloos heeft geschreven. In 1884 verzamelde hij voor den uitgever M. Nijhoff in Den Haag de oorspronkelijke verhalen van den prinsenmoord op den 10 Juli en deed die met eene inleiding en aanteekeningen het licht zien onder den titel: *De moord van* 1584. Over onderwijs gaf hij in het licht: *Oefeningen in het schrijven der Nederlandsche taal*, Groningen 1884. Bij de Utrechtsche Universiteits-feesten in 1876 ontwierp hij den optocht en beschreef dien als *De intocht van* Karel den Stoute *te Zutphen in* 1473. Op verzoek van Prins Hendrik begon J. G. Frederiks historische studiën te schrijven over Soestdijk, die deze vorst in een zoogenoemd Gouden boek wilde vereenigen. Door het overlijden van dien beminden Prins is het werk gestaakt en slechts éen hoofdstuk, eenigszins gewijzigd, uitgegeven in *De Salon*, Beverwijk 1887. Als handschrift was reeds in 1874 te Zutphen eene studie gedrukt *Soestdijk*, mede op last van den Prins samengesteld Thans bestuurt J. G. Frederiks de nieuwe,

geheel omgewerkte uitgaaf van het *Biographisch woordenboek van Nederlandsche letterkundigen*, Amst. 1888.

FREIN (HENRICUS DE). Geboren te Delft in 1673 uit eene eenvoudige familie. Zijn broeders zoon was in 1730 bakker te Rotterdam, doch ook een bekwaam organist, die zich zonder ooit onderricht te hebben ontvangen die kunst eigen had gemaakt (*onuitgegeven aanteekeningen van* DE LA RUE). Het geslacht is wel eens verward en was wellicht verwant aan de destijds in Middelburg gevestigde familie DE FRESNE. H. DE FREIN ging in 1693 te Leiden studeeren en werd in 1696 predikant te Wildsveen, vanwaar hij in het begin van 1700 te Middelburg werd beroepen. Hij schijnt een bekwaam en braaf man geweest te zijn, die eene belangrijke plaats in de gemeente vervulde, maar zich nooit op den voorgrond drong en daar hij zich ook zooveel mogelijk buiten den fellen politieken partijstrijd dier dagen hield, werd hem wel eens verweten dat hij den huik naar den wind hing. (*Aanteekeningen van* DE LA RUE). In October 1740 werd hij emeritus en overleed 11 Januari 1747. In Februari 1777 stierf te Middelburg ANNA BOURSE wed. DE FREIN, eerst getrouwd geweest met N. DE KUIJSER, waaruit voortkwam eene dochter SUSANNA CATHARINA, gehuwd met WILLEM HUIJGENS, predikant te Middelburg en één dag na haar echtgenoot gestorven, die den 1 September 1752 overleden was; welke sterfgevallen toen veel gerucht maakten (*Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*). Hare zuster ANNA DE KUIJSER huwde den Middelburgschen secretaris JACOB JAN BOOGAERT.

DE FREIN heeft uitgegeven: *Lijkrede op den dood van* JACOBUS PLANCIUS *als predikant te Middelburg, overleden den* 11 *December* 1722. *Een strijdende heilige in de wapenen tegen den satan*, Middelburg 1724. *Ongelukkige staat der goddeloozen zonder vrede*, Middelburg 1723. *Het spelen met de kaart, den Christenen ongeoorloofd*, (*Coloss. III vs.* 17), Middelburg 1738. *Oefeningen behelsende der Christenen godgeleerdheid naar den Hei-*

delbergschen catechismus, Middelburg 1746. Prof. J. WILLEMSEN verhaalde aan DE LA RUE, dat er gedrukt zijn *Predikatiën en oefeningen door* PETRUS IMMENS, die echter slechts gebrekkige afschriften zijn van leerredenen door DE FREIN uitgesproken.

FREMERY (JOHANNES DE). Geboren den 11 October 1741 te Berkenwoude uit JOH. DE F. predikant aldaar en gehuwd met zijne nicht MARIA CORNELIA DE FREMERY. De familie DE FREMERY, FRAMERIES, DE VRAMERYE, was in de hervormingstroebelen uit Henegouwen naar Holland geweken en eerst te Naarden gevestigd geweest. Na zijne studiën te Leiden voltooid te hebben, werd DE FREMERY predikant te Pouderoyen (1767); te Raamsdonk (1768); te Zierikzee (1773—1779) en te Middelburg, in plaats van zijn behuwdoom, den invloedrijken professor JACOBUS WILLEMSEN. DE FREMERY was namelijk gehuwd met ANNA ELISABETH, dochter van JACOBUS VAN ESSEN en SUSANNA, dochter van den predikant te St. Laurens SAMUEL WOPKENS, gehuwd met eene zuster van genoemden hoogleeraar. Later hertrouwde DE FREMERY met ANNA MARIA STEENGRACHT, eerst wed. MATHIAS POUS. De zoon uit zijn eerste huwelijk, mr. JACOBUS WILLEMSEN DE FREMERY, is in 1810 ongehuwd overleden en van de beide dochters is de oudste gehuwd met mr. PIETER POUS te Middelburg en de jongste met mr. MEINARD PHILIP MARINUS VAN VISVLIET, lid van gedeputeerde staten van Zeeland, overleden in 1849. Van April 1779 tot aan zijn overlijden den 22 October 1819, bleef DE FREMERY als predikant te Middelburg werkzaam. In November 1804 benoemde hem het Staatsbewind der Bataafsche republiek tot hoogleeraar in de godgeleerdheid aan de, na een tijdperk van bloei, weder zeer kwijnende illustre-school te Middelburg, welke betrekking hij in 1805 met eene oratie in de Nieuwe kerk aanvaardde. Hij was de laatste hoogleeraar aan die school, daar in 1808 een koninklijk besluit de verdere benoeming van professoren en lectoren verbood. Na

de inlijving bij Frankrijk was er spraak van een athenaeum te Middelburg op te richten, dat evenwel niet gebeurde, evenmin als het uitzicht verwezenlijkt is, dat zich in 1815 voor Middelburg scheen te openen.

De Fremery was als predikant en vooral als kanselredenaar bij de gemeente zeer gezien, doch is vooral in herinnering gebleven als een edeldenkend man. Hij was een ijverig lid van het Zeeuwsch genootschap en schonk aan de bibliotheek menig kostbaar werk, o a. ook de bekende Indiaansche Bijbel, (*Catalogus Zeeuwsch genootschap* 1883 bl. 400).

In *Zelandia illustrata* dl. I, bl. 291 en 338 is zijn portret a°. 1793 door George Kockers en eene afbeelding van een gedenkteeken ter zijner eer door W. Nieuwhoff.

FREYT (Petrus Franciscus) werd geboren te Vlissingen den 4 Augustus 1804 en den volgenden dag in de roomsch katholieke kerk gedoopt. Hij was een zoon van Hendrik Freyt, afkomstig uit Limburg en Magdalena Feytman.

Na de lagere school bezocht te hebben, werd hij voor beeldhouwer opgeleid, waartoe zijn vader hem naar België zond. Teruggekomen, kreeg hij een plaats aan de Rijks marinewerf te Vlissingen, waar hij zich vooral bezig hield met het vervaardigen van ornamenten en dergelijke versieringen der oorlogschepen. Onder zijne beste leerlingen aldaar behoorde de bekende Jan Francois Brouwenaar. In vrije uren schilderde Freyt niet zonder talent en slaagde soms zeer gelukkig in miniatuur-portretten. De bekwame en buitengemeen vaardige man begon zich later vooral toe te leggen op het maken van kunstledematen, waarnaar tijdens den strijd met België meer vraag begon te komen. In 1836 verloor de kanonnier J. van der Bol, door het springen van een granaat in het laberatorium te Vlissingen, beide voorarmen. Freyt beproefde voor dien ongelukkigen soldaat een paar kunstarmen met beweegbare handen te maken, wat hem uitnemend gelukte.

De bekende dichter Arie Ruisch, die met Freyt zeer

bevriend was, trok zich vooral deze zaak aan en wist o. a. door het schrijven van een tooneelstuk den gekwetste eene goede ondersteuning te bezorgen. Dit trok de aandacht van koning Willem I, die de kunstarmen aan van der Bol ten geschenke gaf, aan Ruisch de rijksgouden medaille toekende, en in April 1837 Freyt benoemde tot broeder der orde van den Nederlandschen leeuw. (Vgl. *Kunst- en letterbode* van April 1837). Door die erkenning aangemoedigd, zette de kundige man zijn arbeid voort en verplaatste zich daarvoor naar Middelburg, waar hij den wel wat omslachtigen titel kreeg van „Koninklijk geoctroyeerd kunstledematen-maker." In 1840 trad hij te Vlissingen in het huwelijk met Jacoba Genoveva Diderica Naes, dochter van den ontvanger van het loodswezen aldaar. De gezondheid van Freyt begon echter wankelend te worden, en toen hij drie maanden later naar zijn zwager Peters, een beeldhouwer te Rotterdam, ging, om een geneesheer te raadplegen over het snel verloopend borstlijden, nam de ziekte zóó toe, dat de nog veel belovende man aldaar op den 8 Januari 1841 overleed. Dat Freyt gewaardeerd werd, blijkt o. a. uit de *Kunst- en letterbode* van 1841 bl. 65; terwijl ook de Vlissingsche vrijmetselaars-loge den braven en vaardigen werkman niet vergat.

FRUYTIER (Jacobus). Geboren te Middelburg den 5 Juni 1659 uit Isak F., een aanzienlijk koopman aldaar, die vermoedelijk een kleinzoon was van den bekenden requestmeester van prins Willem I, den schrijver Jan Fruytier of Fruytiers. Zijne moeder was Susanne Callaer (Caluaerd). Jacobus had reeds vroeg neiging tot het leeraarsambt en werd eerst te Middelburg en vervolgens te Dordrecht bij den bekenden rector Petrus Surendonk daarvoor opgeleid. Vervolgens kwam hij onder de leiding van Melchior Leydekker, toen predikant te Renesse in Schouwen, met wien hij, toen deze in 1678 hoogleeraar te Utrecht werd, naar die academiestad verhuisde. In 1681 proponent geworden, werd hij enkele

weken later predikant te Aardenburg; in 1688 te Dirksland; in 1691 te Vlissingen; in 1695 te Middelburg; in 1700 te Rotterdam, waar hij tot aan zijn overlijden op 23 Mei 1731 werkzaam bleef. FRUYTIER was tweemalen gehuwd eerst met REBEKKA KOOLBRAND en vervolgens met AGNETA SASSENRAAD (ASSENRAAD) overleden 1753. Uit het eerste huwelijk kwamen kinderen voort, waaronder een zoon JACOBUS, predikant te Spijkenisse en later te Schoonhoven, hem overleefde. De oude JACOBUS was een ijverig, als prediker hooggeacht man, doch naar GLASIUS in *Godgeleerd Nederland* opmerkt, meer strijdlustig dan geleerd. Hij mengde zich niet zonder bitterheid in de kerkelijke twisten van zijn tijd. Te Middelburg hield hij, gelijk hiervoren vermeld is, een openbaar gesprek met JACOB VERSCHOOR en GRIETJE VAN DIJK, dat natuurlijk niet veel opleverde, maar waarvan een uitvoerig verslag voorkomt in de door hem en zijn ambtgenoot SCHORER uitgegeven *Brief aan een vriend*. FRUITIER schreef daarenboven nog *Kort en klaar vertoog van de valschkheid van het gevoelen der zoogenaamde Hebreeuwen*. Als vurig Voetiaan brak hij menige lans met de hoogleeraren LAMPE, RÖELL en anderen en door zijn boek *Zions worstelingen of historische zamenspraken over de verscheiden en zeer bittere wederwaardigheden van Christus kerk*, te Rotterdam in 1715 zonder kerkelijke goedkeuring in het licht verschenen, gaf hij menigeen aanstoot en bracht zich zelf in moeilijkheden. Zijn verscheiden was kalm en wordt door DE LA RUE aldus in de zonderlinge vormen dier dagen beschreven: „Hij stierf in geloove van volle verzekeringe, niet van onmiddellijke openbaring of gevoelige aandoening, verrukkende vergewissinge of insprake; maar in geloove van aanklevinge, door een redekavelende opmaking van zijn staat en gestalte, volgens Gods onfeilbaar woord, niet ziende maar geloovende." Zijne werken worden in *Geletterd Zeeland* vermeld. Zijn broeder DANIEL was een vermogend koopman te Middelburg, die in 1717 de ambachtsheerlijkheid Ritthem kocht, welke tot 1728 in de familie bleef. Hij was getrouwd met DINA BURS,

waaruit voortkwam DANIEL FRUYTIER die predikant te Vlissingen werd. (Vgl. VROLIKHERT *a. w.*). Deze was in het bezit van het merkwaardige handschrift van den Bijbel, in twee groot folio deelen in oud Fransch op perkament geschreven en door fijn geschilderde miniaturen opgesierd. Volgens een aanteekening van DE LA RUE, werd dit boek in 1732 bij boedelscheiding voor drie duizend gulden toebedeeld aan DANIEL FRUYTIER, toen predikant te Zaandam, wiens broeder AEGIDIUS BURS FRUYTIER predikant te Breda is geweest.

GAAL (THOMAS) ook wel geschreven GAEL of GAUL, werd geboren den 2 Juni 1739 te Dendermonde, waar zijn vader GEORGE GAAL officier was bij een der in dienst der statengeneraal zijnde regementen Schotten, die in de Barrière-steden garnizoen hielden. Toen GEORGE zijn pensioen had gekregen, vestigde hij zich te Delft, waar de zeer ontwikkelde man onderwijs gaf in het latijn en grieksch en in de vrije uren de schilderkunst beoefende, waarvoor hij veel aanleg had. Diezelfde gave merkte hij bij zijn zoon THOMAS op, dien hij zelf in de beginselen der teekenkunst onderrichtte en vervolgens in de leer deed op een fabriek van destijds in de mode zijnde geschilderde behangsels. Na zich de noodige kennis te hebben eigen gemaakt, vestigde THOMAS zich in het toen rijke en welvarende Middelburg, waar zijn kunstvaardigheid spoedig werd gewaardeerd en waar de bekende schilders JACOBUS PERKOIS, JOHANNES HERMANUS KOEKKOEK en SIMON DE KOSTER meest onder zijne leiding werden gevormd. In 1778 werd GAAL mede-oprichter van het zoogenoemde Teekencollegie, waaruit later de Teekenacademie is ontstaan. Hij overleed den 16 Juli 1817. Uit het huwelijk van GAAL met ARINA SNYDERS werd den 19 Juli 1769 geboren PIETER GAAL. Deze ontving ook de eerste opleiding van zijn vader, doch werd vervolgens een leerling van den bekenden landschap- en dierenschilder HEINRICH WILHELM SCHWEICKHART (1746—1797) te 's-Gravenhage. Daarna deed hij kunstreizen door Enge-

land, Frankrijk en Duitschland, waarna hij zich te Middelburg vestigde; terwijl hij des zomers een klein buitenverblijf te West-Souburg bewoonde. GAAL was een vaardig kunstenaar en menig schilderstuk getuigde van zijn meer dan gewoon talent. Voor den Franschen generaal LOUIS CLAUDE MONNET (1766—1819) vervaardigde hij een groot portretstuk, waarop deze krijgsbevelhebber, omgeven door een luisterrijken staf, is voorgesteld. De op de groenmarkt te Middelburg uitziende bovenzalen der abdij werden omstreeks 1803 vertimmerd voor het departementaal gerechtshof van Zeeland. Daarvoor schilderde GAAL eene afbeelding der gerechtigheid en over het weggestreken portret van den stadhouder WILLEM III eene voorstelling van MOZES, met de tafelen der wet van den berg Sinai komende. Voor die kunstwerken kreeg hij eene vrij aanzienlijke som, maar nog een fraaien zilveren beker bovendien. Toen de Brabanter PYCKE als Fransch prefect tijdens de overheersching, omstreeks 1812 of 1813 die zaal voor zijne huiskapel liet inrichten, werd het beeld der gerechtigheid overgeverfd, wat zeker niemand verwonderde, doch gelukkig zóó, dat het, na het angstig wegsluipen van dezen ambtenaar bij de omwenteling in het begin van 1814, zonder veel moeite weer voor den dag kon worden gebracht. Ook in landschappen, meest echt Zeeuwsch en met welgedaan vee gestoffeerd, muntte GAAL uit en in Middelburg zijn nog schilderijen, die van zijn talent op dit gebied getuigen. Als teekenaar was hij niet minder vaardig, gelijk o. a blijkt uit de schets, in 1797 gemaakt voor het bewijs van lidmaatschap der Vaderlandsche sociëteit, later de sociëteit de Vergenoeging op de groote markt te Middelburg Hij was in Februari 1793 getrouwd met RICHARDINA VAN EPS uit Goes en overleed te Middelburg den 13 Januari 1819. Een zijner zoons JACOBUS CORNELIS GAAL, geboren in 1796, bleef als schilder te Middelburg gevestigd, doch de kunst daalde bij hem, waarschijnlijk meest tengevolge der ongunstige tijdsomstandigheden, tot een ambacht. Hij was gehuwd met PETRONELLA HOFSTEDE en woonde in de lange singelstraat in het huis van zijn vader.

In 1848 deed hij zijne zaken te Middelburg aan kant, verhuisde eerst naar den Haag en vervolgens in Februari 1855 naar Kampen, waar zijn broeder SALOMON MARINUS GAAL als gepensionneerd kapitein der infanterie woonde Hier overleed hij den 20 December 1866. Uit zijne nalatenschap ontving het Zeeuwsch genootschap nog enkele, door zijn vader geschilderde portretten Zijn zoon JOHANNES CORNELIS BEATRIX GAAL, geboren te Middelburg den 16 Aug. 1825, was een door buitengewonen aanleg, vooral voor Oostersche talen, veel belovend jongeling, die echter reeds den 10 Maart 1854 te Delft overleed.

Behalve vele bijdragen in tijdschriften, gaf hij uit met den hoogleeraar F. G. J. JUYNBOLL te Leiden een *Lexicon geographicum* naar Arab. codices; ook schreef hij: *Inhoud der Hebreeuwsche spraakkunst door prof.* P. J. VETH, Amsterdam 1848. *De Algemeene kunst- en letterbode* van 1854 wijdt hem op bl. 83 een zeer waardeerend woord.

GALENUS (MATTHEUS) of VAN GALEN, werd in 1528 te Westkappel uit behoeftige ouders geboren. Na op kosten van een paar meer gegoede inwoners dier plaats in de voorbereidende wetenschappen te Gent onderwezen te zijn, studeerde hij in de wijsbegeerte en godgeleerdheid aan de hoogeschool te Leuven en gaf daar ook onderwijs in de kanselwelsprekendheid. Op aanbeveling van RUARD TAPPER werd hij hoogleeraar in de godgeleerdheid bij de pas opgerichte academie te Dillingen en was daar van 1559 werkzaam toen hij te Douai werd beroepen. In 1564 verkreeg hij den doctoralen graad, werd proost van St. Pieter en kanselier der academie, welk ambt hij tot zijn overlijden op 25 September 1573 bekleed heeft. In hooge mate genoot de kundige en vriendelijke man de achting der voornaamste geleerden van zijn tijd, waarvan hij er velen op de kerkvergadering te Trente en de synode van Kamerijk leerde kennen. Zijn ambtgenoot THOMAS STAPLETON hield op hem eene lijkrede en zijn leermeester

Petrus Colpinius vereerde zijne nagedachtenis met een latijnsch dichtstuk. Zijne afbeelding gaat in prent uit.

Hij heeft uitgegeven: *Comment. de Christiano et Catholico sacerdotio*, Dill. 1563, 4°. — *De originibus monasticis*, Dill. 1563. — *Oratio habita ad Patres consilii prov. Cameracensis*, anno 1565. — *Oratio in vitam St. Georgii Martyris.* — *Gebeden en meditatiën onder de Mis in het Vlaamsch en Fransch of der Leeken brevier*, Douai 1567; mede in het Latijn verschenen. — *Vita S. Willebrordi*, *Frisor. Apost. Libri III.* — *Homiliae Catecheticae*, *sive opus catechisticum e S.S. Patribus elaboratum*, Duaci 1571. — *De S S. Missae sacrificio commentarii*, Antv. 1574. — *Catechesis Christiana* Andreae Crocquetii *etc.* 1574 — *De saeculi nostri Choreis*, Duaci. — *De votis Monasticis* — *Orationes Funebustres in* Barth. Kleindienst; Tob. Gastium; Ruard Tapperum. — *Epistola D. Pauli ad Hebraeos e Syra sermone in Latinum conversa*, *cum ejus enarratione*, Duaci 1578, Lov. 1598. Door zijn toedoen zagen het licht *Alcuini Rhetorica ad* Carolum Magnum, Duaci 1563. — Hilduinus *Abbas*, *de vita* Dionisii *Areopagitae*, Col. 1553; Par. 1565; waarbij gevoegd zijn: *Homiliae duae I de Periculis in quibus versantur Clerus et senatus N(ervio) T(ornacensem) II de Heresibus* Op de bibliotheek der Leidsche hoogeschool is een handschrift van hem *Explicatio in Esaiam.*

GALLANDAT. Te Yvonaud, een dorp onder de gemeente Yverdun aan het meer van Neuchâtel in Waadland, werd in Juni 1732 uit beschaafde, doch onbemiddelde ouders een zoon geboren, David Henri Gallandat genoemd Gelijk in Zwitserland toen gebruikelijk was, werd hij, na zijne eerste opleiding, buiten 's lands gezonden en wel naar een oom zijner moeder J. H. de Bruas, destijds stads-geneeskundige te Vlissingen Bij dezen kundigen bloedverwant ontving de knaap het eerste onderricht in de beginselen der geneeskunde, en wel met zooveel leerlust en vlugheid, dat hij reeds in April 1751 met lof examen deed voor opperchirurgijn op een koopvaar-

dijschip. In die betrekking volbracht hij eenige reizen naar de kust van Guinea en West-Indië, en bespaarde daarbij zooveel geld, dat hij na enkele jaren, de lessen kon gaan bijwonen aan de geneeskundige school te Parijs, waar hij in het voorjaar van 1760 bevorderd werd tot doctor in de medicijnen, chirurgie en obstetrie. GALLANDAT vestigde zich toen te Vlissingen, waar hij door de regeering benoemd werd tot stads-chirurgijn en lector in de daarmede in verband staande vakken. Den 26 November 1761 opende hij met eene redevoering zijn onderwijs en had het genoegen dat de lessen druk werden bezocht en zeer geprezen. Het stedelijk bestuur stelde „zijn ijver en assuiditeit in het publiek doceeren" op zoo grooten prijs, dat hem in Maart 1770 een kostbaar zilveren schenkblad vereerd werd, nog onder de familie bewaard. De Staten van Zeeland benoemden hem in 1772 tot lands-operateur en steensnijder, en curatoren der Geldersche hoogeschool te Harderwijk verhieven hem, na het schrijven eener Latijnsche dissertatie over de keizerssnede, tot med., chir. et art. obst. doctor. Vele geleerde genootschappen, welke in die dagen van kalmte en welvaart welig bloeiden, namen den kundigen man in hun kring op. Dit heeft wellicht medegewerkt tot het rijpen der gedachte, reeds in 1765 bij GALLANDAT ontkiemd om ook in Zeeland een wetenschappelijk genootschap te vestigen. Op intellectueel gebied was Vlissingen in die dagen een vooruitstrevende stad, en er zullen zeker weinig plaatsen in onze republiek zijn geweest, met nauwelijks acht duizend inwoners, waar de wetenschappen zoo werden geëerd en beoefend; ook ten dien opzichte geeft de zoogenoemde „pruikentijd" aan onze negentiende eeuw menig beschamend voorbeeld. Het schijnt toch vooral op aandrang van GALLANDAT te zijn geweest, dat twee aldaar bestaande leesgezelschappen, als één voor wetenschappelijke boeken en één voor fransche werken, zich vereenigden tot eene „maatschappij voor konst en wetenschap." Zóó ontstond in Januari 1768 een genootschap, dat den 23 Maart van het volgend jaar door de Staten van Zeeland erkend werd

als het *Zeeuwsch genootschap der wetenschappen te Vlissingen* (later te Middelburg), bij welke gelegenheid het zegel, voorstellende de zeven vrije kunsten op een rots in zee, met de spreuk „*Non sordent in undis*" tevens werd bevestigd. Wat hier in enkele regels verhaald wordt, heeft echter veel hoofdbrekens en arbeid gekost en een tal van hinderpalen moesten uit den weg geruimd en vele tegenwerkingen overwonnen worden, eer de zaak tot een goed einde was gebracht. Ook ten opzichte der geldzaken was er niet weinig te regelen, en ook daarmede belaste zich als eerste thesaurier des genootschaps de onvermoeide GALLANDAT. Te midden van deze en allerlei andere beslommeringen, waarvoor de tijd aan eene zeer drukke praktijk moest worden ontwoekerd, werd de ijverige man door een koorts aangegrepen, waarop hij eerst weinig acht sloeg en die dan ook een gunstig verloop scheen te zullen hebben, maar die onverwacht een beroerte te weeg bracht, waaraan de algemeen geachte man op den 12 Augustus 1782 bezweek. GALLANDAT was kort na zijne vestiging te Vlissingen, in 1760 gehuwd met MARIE, dochter van PIERRE JOLY, Fransch kostschoolhouder aldaar en ESTHER DUCROCQ. Het was eene ontwikkelde vrouw en JEAN GUEPIN roemt ook hare kunstvaardigheid met de naald, zeggende

„De bruid van GALLANDAT,
De beste naaister van de stad."

Dat de brave man hoog stond aangeschreven in zijne woonplaats, blijkt o. a. uit het voorbericht van het IXe deel der *Verhandelingen van het Zeeuwsch genootschap*, waarin de voorzitter mr. J. WINCKELMAN zijn vriend herdenkt, met de getuigenis dat van hem terecht kon gezegd worden „Aliis inserviendo consumtus est."

GALLANDAT heeft in 1764 en 1768 uitgegeven *Grondbeginselen der vroedkunde*, welk werk in 1772 mede te Middelburg is herdrukt. Zijne *Redevoering over de vroedkunde*, uitgesproken te Vlissingen den 14 November 1769, zag in 1771 te Middelburg het licht. *De noodige onderrichtingen voor de slaafhan-*

delaren, Middelburg 1769 was een overdruk der in de *Werken van het Zeeuwsch genootschap* geplaatste verhandeling.

In de *Werken van het Zeeuwsch genootschap* van 1769 tot 1782 vindt men vele bijdragen van zijne hand, ook in die van de *Hollandsche maatschappij van wetenschappen* van 1761—1782; in de *Mémoires de l'académie de Belgique* van 1772; in het *Journal de médécine* van 1760; in de *Vaderlandsche letteroefeningen* van 1770 en in de *Nova acta Acad. nat. cur.* 1773.

Onder de handschriften van het Zeeuwsch genootschap komen veel papieren voor afkomstig en geschreven door de duidelijke hand van GALLANDAT, o. a. voorlezingen over de verloskunde; aanteekeningen uit geneeskundige werken; bundels met brieven enz. Ook in de provinciale bibliotheek vindt men, behalve de overdrukken van zijne verhandelingen, nog enkele handschriften, waarbij zijne aanteekeningen in de hospitalen te Parijs uit de lessen van SABATIER, ASTRUC, PETIT enz. in 1759. Vgl. *Catalogus H.S. Zeeuwsch genootschap* en *Vervolg*; *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap* 1883 en *Provinciale bibliotheek* 1876; alsmede *Verbeterd levensbericht gevoegd bij* VAN DER AA, *Biographisch woordenboek*.

Zijn zoon ISAAC HENRI GALLANDAT werd den 26 Januari 1761 te Vlissingen geboren en ontving de eerste opleiding van zijn vader. Daarna ging hij te Utrecht studeeren en promoveerde aldaar in de geneeskunde op den 2 Augustus 1783. Na zijne studiën te Parijs voltooid te hebben, vestigde hij zich als geneesheer te Hulst, waar hij ook spoedig in de regeering kwam. Onder het Fransch bestuur was hij adjunct-maire en later burgemeester, lid der provinciale staten van Zeeland en der provinciale commissie van geneeskundig toezicht Zijn vastberadenheid en overleg in Maart 1814 bij het vertrek der Franschen worden zeer geprezen. De wegens kennis en braafheid algemeen geachte man overleed den 1 September 1823. ISAAC HENRI GALLANDAT was in 1783 te Hulst gehuwd met HENRIETTE CATARINE CARDON (overleden te Hulst in 1831), waaruit een zoon CHARLES HENRI (1794—1815)

en eene dochter MARIE CHARLOTTE LOUISE (1789—1850) te Leiden getrouwd met PIERRE GIDEON HUET.

Hij heeft uitgegeven *Précis de la doctrine de* M. VAN SOLINGEN *etc. par laquelle le mécanisme de l'accouchement est reducé à un seul principe general*, Louvain 1823. In de werken van het Zeeuwsch genootschap, deel XIII, schreef hij eene verhandeling over de zogpomp, en in de werken van het *Genootschap voor heelkunde te Amsterdam*, 1e. deel, over het gebruik van den tampon. In de provinciale bibliotheek is een in 1778 uit het Latijn vertaald handschrift van hem over *de voortreffelijkheid der keizerlijke snede.*

GALLE (SERVAIS) of SERVATIUS GALLAEUS, werd volgens het *album studiosorum* niet te Zierikzee, gelijk wel eens gezegd is, maar te Rotterdam in 1627 geboren. Hij studeerde te Leiden en werd in 1652 predikant bij de Walsche gemeente te Zierikzee. Daar schreef hij met den beroemden Nijmeegschen predikant J. SMETIUS de grafschriften op het monument voor den ridder JOHN CONYERS enz. in de St. Lievensmonsterkerk In 1688 is GALLE predikant te Haarlem. Hij overleed te Kampen in 1709. Hoezeer GALLE geen eigenlijk theologische boeken schreef, heeft hij toch enkele werken uitgegeven met aanteekeningen die van zijne geleerdheid getuigen. In 1660 verschenen te Leiden *Lucii Caecilii Lactantii Firmiani opera quae extant*, *cum selectis variorum commentariis: opera et studio* SERVATII GALLAEI. Eene nieuwe uitgave daarvan voorbereid, is door 's mans overlijden niet in het licht verschenen. Te Amsterdam gaf hij in 1688 uit *Dissertationes de Sibyllis earumque oraculis etc.;* terwijl een jaar later gedrukt werd *Sibyllina Oracula ex veteribus Codicibus emendata ac restituta*, *et commentariis diversorum illustrata.* Alle werken getuigende van groote belezenheid en heldere opvatting.

GANS (JAN IN DE). Geboren te Arnemuiden, was een moedig zeeman en een der scheepsbevelhebbers die 13 Juli

1540 keizer KAREL V te Nieuwerhaven omstreeks Schoondijke, gingen afhalen om naar Walcheren over te brengen. Een paar jaren later kwam een groot oorlogsvaartuig op eene geheimzinnige manier buiten de Nollen van 't Veergat bij het Oosterhoofd. Daar men voor gevaar vreesde, werden vier gewapende vischbooten uitgezonden, die het vreemde schip aanvielen en veroverden. Het bleek uit Denemarken te zijn en de *Geldersche Jonkvrouw* te heeten en daar de kapitein geen bestelbrieven kon toonen en zich niet verantwoorden kon, werd hij met een zijner medestanders, die de stad bespied had, met het zwaard gerecht, (BOXHORN, *Chronijk* bl. 469). IN DE GANS, die vermoedelijk den aanslag had bestuurd, kreeg van MAXIMILIAAN VAN BOURGONDIË, heer van Beveren, admiraal van de zee, het bevel over het veroverde schip, waarmede hij verscheiden rijk geladen Fransche schepen nam en te Veere opbracht. In het volgend jaar 1543 werd IN DE GANS met GERRIT VAN MEECKEREN en andere kapiteinen met zes wel uitgeruste oorlogschepen tegen de Franschen in zee gezonden. Zij deden den vijanden veel schade, zeilden de Garonne op en haalden in de omstreken van Bordeaux rijken buit. Zeventien met wijn geladen schepen werden te Veere binnen gebracht, alsmede eenige veroverde klokken, die misschien nog in de dorpskerken van Walcheren zullen te vinden zijn.

GARDEYN (MICHIEL FILIPSEN). Was vermoedelijk uit Middelburg, waar die familienaam menigmaal voorkwam. (Vgl. *Schoolmeestersgildeboek*, waarin een wapenschild: in azuur een omtuining met bloemen van goud, afgebeeld is). MICHIEL GARDEYN was eerste officier op het schip De Oranje Galei. In een hevig gevecht met vier Duinkerksche kapers op den 22 April 1709 in de Noordzee voor het eiland Schouwen, werd de gezagvoerder RICHARD WOOD doodelijk gewond. GARDEYN nam dadelijk het bevel over en het gelukte hem, na een woedenden strijd van drie en een half uur, om de aanvallers af te slaan. Hij zou zelfs de geroofde koopvaardijschepen, weder hebben be-

machtigd, indien de vijand geen versterking had gekregen. Hij slaagde er echter in om de nog overige koopvaarders behouden binnen Goedereede te brengen. De admiraliteit van Zeeland, droeg den moedigen zeeman voor tot opvolger van den gesneuvelden kapitein WOOD, welke voordracht door de Algemeene Staten goedgekeurd werd. Vgl. DE JONGE, *Geschiedenis van het Nederlandsche Zeewezen*, dl. IV, st. III, bl. 526.

GARGON (MATHEUS) werd geboren te Haarlem den 23 Februari (gedoopt 27 Februari) 1661 uit PIERRE G. en JEANNE LUBBÉ, waarbij als doopgetuigen in de Walsche kerk tegenwoordig waren DANIEL VAILLANT met CATH. PREVOOST en MARIA GARGON. De familie was afkomstig uit de omstreken van Doornik en wegens de godsdienst-vervolging naar Noord-Nederland geweken. Na de Latijnsche school te Haarlem bezocht te hebben, ging GARGON naar de Doorluchte school te Amsterdam en in 1678 naar de Leidsche academie De weinige uitzichten in de Walsche kerk, waar hij zes jaren op een beroep wachtte, deden hem besluiten tot de Nederduitsche kerk over te gaan, waar hij in 1688 een standplaats vond te Geffen en Nuland, twee dorpjes in de meijerij van 's-Hertogenbosch. In dien afgelegen hoek stond de bekwame man bijna veertien jaren; toen hij toevallig werd gehoord door HERMAN VAN DE PUTTE, burgemeester te Middelburg en rentmeester der vijf ambachten van Walcheren, die met MARIA VAN DEN BRANDE, zijne echtgenoote naar deze streken was gekomen om een vermaard geneeskundige te raadplegen. Door den invloed van VAN DE PUTTE werd GARGON in 1702 naar Serooskerke (Walcheren) beroepen, van waar hij in 1707 naar Vlissingen vertrok; alwaar de regeering hem in 't laatst van het volgend jaar ook de betrekking opdroeg van rector der Latijnsche school. Met loffelijken ijver en trouw nam hij beide betrekkingen waar, tot dat hij den 14 April 1728, afgesloofd door arbeid en ziekte, het moede hoofd ter ruste legde.

GARGON is tweemalen gehuwd geweest; eerst in 1690 met

Geertruida van Velzen, die hij in 1713 verloor en in 1728 met Catharina Maria de Visser die hem overleefde Uit zijn eerste huwelijk kwamen drie zonen voort die predikant werden en twee dochters, waarvan de eene vroeg is gestorven en de andere Agneta, die zeer begaafd was en voor haars vaders boeken gedichten schreef, getrouwd is met een luitenant Muratel waaruit geboren werd een zoon Muratel Gargon die predikant te Burgt is geweest.

Matheus Gargon was een man van merkwaardige werkkracht, die zich als godgeleerde en niet minder als letter-, geschied- en oudheidkundige loffelijk heeft onderscheiden. Zijne *Walchersche arkadia*, in 1715 en 1717 te Leiden gedrukt en in 1746 herdrukt, onderscheidt zich door bevalligen vorm en rijken inhoud zeer gunstig van de vele navolgingen van de bekende *Batavische arkadia* van Johan van Heemskerk. Voor de geschiedenis van Walcheren wist Gargon aan dit werk blijvende waarde te geven. De daarin voorkomende Heerman is zijn vriend en beschermer Herman van de Putte, die destijds de buitenplaats De Griffioen bij Middelburg bewoonde.

Aan denzelfden van de Putte, wiens echtgenoote na een smartelijk lijden aan kanker gestorven was, droeg Gargon in eene eenvoudige, maar toch krachtige en aandoenlijke voorrede zijne vertaling op van Boethius *Vertroosting der wijsbegeerte*, Amsterdam en Gouda 1703, met platen door Romein de Hooge. In 1712 verscheen te Vlissingen Octavius *van* Minutius Felix *of vervolg op* Boethius en in 1722 werd het verdienstelijk en vloeiend vertaald werk herdrukt

Aug. Calmet, *Naam- en woordenboek van den bijbel overgezet en vermeerderd door* M. Gargon, zag in twee folianten te Leiden van 1725—1727 het licht; terwijl een *Bijvoegsel* door J. van Ostade en A. H. Westerhovius in 1731 mede in 2 deelen fol. verscheen.

De Bijbelsche figuren door Arnold Moonen werden door Gargon vervolgd.

Als verklaring van den bijbel deed Gargon het licht zien,

Over den XXXII Psalm, Leiden 1700. *Over de brieven van Paulus aan Timotheus*, Leiden 1718; 3e. dr. 1743. *De gekruiste en verheerlijkte Christus*, Leiden 1719; 2e. dr. 1725. *Verklaring van den gekruisten Christus in overeenstemming van het Oude en Nieuwe Testament*, Leiden 1723. *Verklaring van den Heidelbergschen catechismus*, Leiden 1713, 4e. dr 1729. *Belijdenisleer der Hervormde kerk*, Leiden (z. j.). *Het Wereld- en Bijbels-tafereel.* F. A. LAMPE, *Oefeningen over psalm XXXXV*, Middelburg 1732. Door GARGON werd vertaald, vooral om de schrijvers te leeren kennen door LAMPE aangehaald: C. VITRINGA, *Over de openbaring van Johannes* vertaald door GARGON. *Aanmerking op de redenering over de hedendaagsche predikwijs door* THEOPHILUS ZELOTES, Vlissingen (z. j.).

In 1686 verscheen te Amsterdam zijn *Nut tijdverdrijf*, *zijnde Davids psalmen in rijm en op muziek*, waarin hij proeven leverde om het werk van DATHEEN te vervangen, waarvan in 1696 een 2e. druk verscheen. Dit verdienstelijk boek werd zóó goed ontvangen, dat hij in 1711 te Vlissingen uitgaf de *CL psalmen* DAVIDS *in dichtmaat*, waarvan in 1722 te Amsterdam een 2e. druk het licht zag. Het kreupelrijm van DATHEEN was echter te diep geworteld in den historischen bodem der kerk om nu reeds de poging van GARGON te doen slagen. In 1697 werd te Amsterdam door hem uitgegeven eene *Dichtmatige uitbreiding van het Hooglied*, waarvan in 1724 eene 2e. druk uitkwam. Dit werk droeg hij op aan de ambachtsvrouw van Geffen, zijnde JOHANNA TROMP, eene dochter van den admiraal MARTEN HARPERTSZ. en eene zuster van CORNELIS TROMP.

De oudste zoon van M. GARGON was NICOLAAS G., geboren te Geffen in 1691. Hij studeerde voor med. doctor, doch toen hij door lichaamszwakte voor die betrekking minder geschikt bleek, werd hij predikant. In 1720 werd hij beroepen te Sas van Gent, waar hij in 1729 overleed. Zijne dochter CATHARINA is eerst getrouwd geweest met den heer HAJERT te Vlissingen en na zijn overlijden met mr. ROBBERT HENDRIK

DU PON, schepen en raad te Vlissingen en een der oprichters van het Zeeuwsch genootschap Hij was een zoon van ABR. DU PON van 1725 —1747 predikant aldaar.

De tweede zoon van MATHEUS GARGON was FRANCISCUS HENDRIKUS G. Hij werd in 1721 predikant te Zuidzande; in 1740 te Meenen; in 1745 te Cats, waar hij den 30 April 1751 overleed. Hij gaf uit eene *Lijkpredikatie over het afsterven van* ARNOLD RUYMIG, *predikant te Groede, overleden den 24 November* 1725, Leiden 1726.

De derde zoon van MATHEUS GARGON was PETRUS MATHEUS G. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1722 predikant te Gapinge. Van daar vertrok hij naar Hulst, van waar hij in 1744 naar Vlissingen ging, waar hij tot zijn overlijden den 16 November 1751 werkzaam bleef. Hij was een man van een zwak gestel en moest voor zijne gezondheid paard rijden, wat men in die dagen van een predikant weinig zag en dat sommigen ergerde. GARGON was in 1728 gehuwd met GEERTRUIDA VAN DER STELLING. Van de vijftien kinderen werden er drie zoons en twee dochters volwassen. De oudste zoon JACOBUS G. werd geboren te Gapinge. In 1746 vertrok hij naar de Utrechtsche academie en werd in 1753 predikant te 's-Gravenpolder. Daar zijnde huwde hij met CONSTANTIA DE CLIEVER, geboren te Vlissingen in 1726, dochter van JACOBUS en JOHANNA TANT. Het overlijden dier echtgenoote in 1766 noopte GARGON om een anderen werkkring te zoeken, dien hij in 1770 vond als Nederduitsch predikant te St. Petersburg. Zijn weinig sterk gestel was echter op den duur niet bestand tegen het ruwe klimaat, waarom hij in 1775 eervol ontslag vroeg. Na eenigen tijd hulpprediker in Utrecht te zijn geweest, waar hij hertrouwde, werd hij tot predikant in West-Indië aangesteld (zie de voorwaarden in NETSCHER. *Geschiedenis van Berbice enz.*, 's-Gravenhage 1888). Hij vertrok naar Rio-Berbice, waar hij den 5 Januari 1777, op het fort Nassau zijne intrede deed; doch reeds in 1782 overleden schijnt te zijn. Hij heeft geschreven *Historisch bericht over de*

Hollandsche gereformeerde kerken in Rusland, door prof KIST medegedeeld in het *Nieuw archief voor kerkelijke geschiedenis*, dl. I.

De gepensionneerde vaandrig MATHEUS GARGON, die in Juli 1755 te Vlissingen ELISABETH BEKKER in opspraak bracht, was vermoedelijk zijn broeder en de jongste zoon van PETRUS MATHEUS bovengenoemd.

GAVEL (CORNELIS), werd uit eene burgerfamilie te Middelburg den 16 December 1739 geboren. Daar ontving hij zijne opleiding (Vgl. REITZ, *de Gymnasio Medioburgense*) en ging vervolgens te Leiden studeeren. Hij werd predikant te Goedereede, waar de, naar eene aanteekening van prof. TE WATER, buitengemeen kundige, maar zeer bescheiden man werkzaam bleef tot aan zijn overlijden op den 16 April 1802. In November 1788 wijdde hij de nieuw gebouwde kerk te Herkingen in, welke leerrede waarschijnlijk uitgegeven is. Twee zijner verhandelingen werden bekroond als in 1778 door het Bijbelgenootschap over het eerste hoofdstuk van SALOMO's spreukenboek; en in 1802 tegen PRIESTLEY door het Haagsch genootschap tot verdediging des Christendoms. In de verzameling komen eenige brieven voor aan prof. J. W. TE WATER. Behalve over studiezaken deelt GAVEL daarin een en ander mede over merkwaardige penningen aan het strand te Goeree gevonden; ook klaagt hij over de ongebondenheid der soldaten, die het eiland in 1781 tegen eene gevreesde landing der Engelschen zouden verdedigen. Hij was gehuwd met L. GOEKOOP en liet na een zoon en eene dochter. (Vgl. *De Boekzaal* 1778, 1779 en vooral Mei 1802).

DE LA RUE verhaalt dat zekere JAN GAVEL in 1714 uit geringe ouders te Middelburg geboren werd en zooveel beloofde, dat vermogende lieden voor zijne opvoeding zorgden. Vermoedelijk is deze jongeling den 26 Augustus van genoemd jaar in de Walsche kerk gedoopt en waren zijne ouders JEAN GAVEL en MADELEINE L'EPINOIS. Daar men hem in staat

stelde om een hoogeschool te bezoeken is hij waarschijnlijk de Middelburger JOH. GAVEL oud 25 jaar, die in 1739 als student te Leiden vermeld wordt

GEYSER (MELCHIOR DE). Geboren te Goes uit JOHAN LODEWIJK DE G. en ADRIANA BOSSENBLIJ, den 20 Maart 1694. Hij werd predikant te Ellewoutsdijk, in 1727 te Dreischor; in 1729 te Sluis waar hij den 2 December 1741 overleed Hij was gehuwd eerst met PRINA CORNELIA STEVENS en hertrouwde den 1 November 1730 met ELISABETH TEERLING uit Vlissingen, waaruit een zoon JOHANNES LUDOVICUS DE GEIJSER, bij wiens doop getuigen waren JACOBUS BOMME en MARIA DE GEYSER. In Januari 1769 huwde te Vlissingen MARIA JOHANNA DE GEYSER, weduwe van den burgemeester ABR. PRUYST met JOHAN STANISLAS FABRICIUS, burgemeester te Sluis, weduwnaar van MARIA LAMERS.

MELCHIOR DE GEYSER, een man van strenge beginselen, had in zijne gemeente grooten invloed. Hij had er zeker de hand in toen de kerkeraad de stadsregeering aanspoorde om bij de Algemeene Staten aan te dringen om de wegens den godsdienst gevluchte Franschen en Vlamingen te ondersteunen Omstreeks denzelfden tijd protesteerde de kerkeraad tegen het openen der roomsche kerk, die van 1725 was gesloten geweest. Vijf jaren later had DE GEYSER geschil met zijn collega BAGELAAR over het kerkelijk leerstuk van het geestelijk genadeverbond, een twist die zóó hoog liep, dat in November 1740 de kerkeraad op verzoek van de classis de daarop betrekking hebbende notulen en schrifturen vernietigde Het zal ook wel deze predikant zijn geweest, die in 1737 den kerkeraad overhaalde om het stadsbestuur te verzoeken, wat met goed gevolg geschiedde, om een koorddanser, die de kermis wilde bezoeken, te weren. DE GEYSER heeft een boekje uitgegeven over de *Heilige kindermelk* dat indertijd veel opgang maakte, doch thans vergeten is.

GELDERMAN (Mevr. wed.) geb. jonkvr. MARIE BODDAERT. Geboren te Middelburg den 6 Februari 1844 uit jhr. mr. JACQUES PHOENIX BODDAERT, rechter in de arrondissementsrechtbank aldaar en ANNA PETRONELLA baronesse VAN HEECKEREN VAN BRANDSENBURG. Zij huwde den 23 November 1870 met den luitenant der infanterie RUDOLF ENNO HILDEGONDUS MUNTZ GELDERMAN, overleden te 's-Gravenhage in 1877. Zij woont thans te 's-Gravenhage en schrijft als MARIE BODDAERT bijdragen in proza en poezie in *de Gids*, *Spectator*, *Nederland* enz.

GELEINSE (CORNELIS) of LEINSE. Een Vlissinger, was een der moedigste onderbevelhebbers op de vloot van den admiraal JOAN VAN DUIVENVOORDE heer van Warmond, die vereenigd met de Engelsche onder den grootadmiraal CHARLES HOWARD in Juli 1596 de stad Cadix innamen en de Spaansche zeemacht vernielden. Drie jaren later was hij bij de rampspoedige onderneming naar de kust van Afrika onder den admiraal PIETER VAN DER DOES. Toen na diens dood, ook zijn opvolger jhr. GERARD STORM VAN WENA overleden was, kreeg GELEINSE het opperbevel en slaagde er in om de door ziekte schier ontvolkte en door storm ontredderde schepen in Februari 1600 gelukkig in het vaderland te brengen. Sommigen meenen dat hij dezelfde is die als „kapitein GELEINSEN" in 1572 den Briel hielp innemen. Vgl. DE LA RUE, *Heldhaftig Zeeland.*

GELRE (PIETER VAN), werd geboren te Tholen in 1622 uit mr. PIETER VAN G., wiens vader JACOB VAN GELRE in April 1577 door de regeering van Tholen werd gemachtigd om met Prins WILLEM te onderhandelen, (BOXHORN, *Chron.*, II, 583), en MARIA VAN DER HAEGEN, uit een aanzienlijk geslacht van Gent. PIETER VAN GELRE studeerde te Leiden, werd advokaat in Den Haag en kort vóór zijn overlijden fiskaal van den hoogen krijgsraad. Hij was gehuwd met JACOBINA

STAVENISSE, dochter van JAN en MAGDALENA DE WITTE en overleed in Den Haag op 23 Februari 1668. De familie bleef in Zeeland gevestigd. Zijn zoon PIETER VAN GELRE, burgemeester te Zierikzee, overleden in 1700, huwde QUIRINA DE KEYZER en diens zoon mr. JAN HERMAN VAN GELRE, raad te Zierikzee en gehuwd met ANNA MARIA OCKERSSE, verschafte aan DE LA RUE de gegevens voor het leven van zijn grootvader. Met diens zoon mr. PIETER PAUL VAN GELRE, raad te Zierikzee, in 1761 getrouwd met CECILIA, dochter van den generaal FRANÇOIS VAN VRIJBERGHE en ISABELLA JOHANNA DE HUIJBERT, ging de hoofdstam der familie in die van VAN VRIJBERGHE over.

Behalve eenige hier en daar verspreide gedichten en enkele berijmde psalmen heeft PIETER VAN GELRE uitgegeven *Vrouwenloff, waerin naer het leven afgebeeld worden de eigenschappen van het vrouwelijk geslacht. Opgedragen aan mej.* C. K(OERTEN), Leiden 1646, 4°. Dit gedicht (in handschrift in de provinciale bibliotheek) wordt als krachtig en mannelijk geprezen. JAC. SCHELTEMA schrijft het verkeerdelijk toe aan PIETER GODEWIJCK, (zie G. D. J. SCHOTEL, *Letter- en Oudheidkundige avondstonden* 1841). VAN GELRE werd door JACOB WESTERBAEN, doch waarschijnlijk ten onrechte, gehouden voor den scherpen beoordeelaar van diens berijmde psalmen, wat tot geschriften en tegenschriften aanleiding gaf.

GELUK J.Az. (ANTONIE), werd den 9 April 1812 geboren op de hofstede „De laatste stuiver" niet ver van Tholen, waar zijn vader JACOB ANTONIE G., gehuwd met ADRIANA KODDE, landbouwer was. Hij volgde het beroep van zijn vader en trouwde in 1836 met MARIA MARIS, waaruit zeven kinderen. Met een buitengemeen helder practisch verstand begaafd, zag GELUK reeds als jongeling het gewicht in van wetenschappelijken landbouw, en beoefende die, wat destijds nog zeldzaam was, met groote toewijding. Door reizen en studie breidde hij zijne kennis op dit gebied meer en meer

uit; menige verbetering werd door hem tot stand gebracht en zijne boerderij in den polder Schakerloo (*Zelandia illustrata*, II, bl. 377) werd als eene modelhoeve geprezen. Op vele landbouwtentoonstellingen, ook in Engeland, behaalde hij zilveren en gouden medailles en loffelijke getuigschriften. Een aantal jongelieden, waaronder uit aanzienlijke kringen, kregen op de hofstede van GELUK onderwijs in den practischen landbouw. Als dijkgraaf van den Deurloopolder heeft hij zich verdienstelijk gemaakt en pas later is gebleken, hoe zijne vaak bestreden inzichten tot verbetering, het belang van dien polder hebben bevorderd. Voor het onderwijs der jeugd in zijne buurt en voor de belangen zijner arbeiders heeft GELUK veel gedaan en geene opofferingen ontzien. Merkwaardig was 's mans kennis van de streek, die hij bewoonde en vooral groot zijne belangstelling in het oude Reimerswaal, bedolven onder de breede watervlakte, die hij uit zijne woning, niet ver van het vroegere Venusdam, dagelijks onder de oogen had. De werkzame man overleed na lang borstlijden op zijne hoeve Cereshof, den 24 December 1875 en zijn stof rust, nevens dat zijner echtgenoote (overleden 26 December 1886), volgens zijn uitdrukkelijken wensch, op het oude kerkhof van Schakerlo. Van zijn geschriften en aanteekeningen is, voor zoover ik weet, slechts gedrukt *Eenige bijzonderheden van het voormalige dorp Schakerlo*, Tholen 1848. Na zijn dood zag het licht *Beschrijving der stad Reimerswaal, bewerkt door* FRED. CALAND. *Met inleiding door* F. NAGTGLAS *en een plattegrond der stad a°.* 1550, Middelburg 1877.

GENTMAN (CORNELIS), werd geboren te Goes en aldaar den 10 November 1617 gedoopt. Zijn vader ADRIAAN GENTMAN, had een handel in zijden stoffen en wilde hem ook in dat beroep opleiden. De neiging tot studie kreeg echter de overhand en de jongeling vertrok naar de academie van Utrecht om predikant te worden. De ijverige en veel belovende knaap won hier spoedig de vriendschap van den vermaarden hoogleeraar

GIJSBERTUS VOETIUS, tot wiens geliefde leerlingen hij behoorde. In 1640 werd GENTMAN predikant te Heinkenszand; in 1649 te Hulst, waar hij tegen den bekenden voorvechter der roomsche kerk ARNOUD VAN GELUWE, den Vlaamschen boer, zooals hij zich noemde, strijdschriften schreef. (Vgl. *Zelandia illustrata* dl. II, blz. 702). In 1756 werd hij in Utrecht begeerd en zond de regeering eene commissie naar Hulst om hem te hooren. GLASIUS deelt in *Godgeleerd Nederland* als curiositeit mede, dat die commissie omstreeks 200 gulden voor reiskosten ontving en dat de predikant, toen hij het beroep aannam, 150 gulden voor transportkosten kreeg. GENTMAN bleef tot zijn overlijden op 23 Jan. 1696 te Utrecht werkzaam en behoorde, hoezeer niet ingenomen met de Doopsgezinden, onder de vredelievende en gematigde predikanten der Voetiaansche richting. Hij was in April 1640 te Goes gehuwd met MAGDALENA DRIEWEGEN en had twee zonen en drie dochters.

GENTMAN heeft uitgegeven: *Misadelphia of van den haat, hoe noodzakelijk die te haten zij*, Utrecht 1654. *Aanteekeningen op de geloofsbelijdenis van* G. VAN ALDENDORP, A. VAN HEUVEN, J. ANDRIES en dr. VAN MAURIK, *vermaners der Mennonieten binnen Utrecht*, Utrecht 1663. *De aanteekeningen. van* C. GENTMAN *verdedigt tegen een ongenoemd Sociniaan*, Utrecht 1663. *Aanmerkingen op hetgeen hem raakt in twee boekjes, onlangs zonder naam uitgegeven*, Utrecht 1667. *Bedenkingen wegens scheuringen en afscheidinge van de kerke*, Utrecht 1669. AHASIA *gestraft, of uitbreidinge over II Koningen I*, Utrecht 1672. De staten van Utrecht vereerden den schrijver voor de opdracht van dit zeer geprezen, doch reeds in den tijd van DE LA RUE zeldzaam geworden werk, met een geschenk van 200 gulden. *Allon Bachath of lijkpredicatie over den dood van* GIJSBERTUS VOETIUS, Utrecht 1677. *Uitbreidinge over den catechismus*, Utrecht 1692, Middelburg 1701.

In de collectie is een brief, geschreven door CORNELIS GENTMAN, namens de classis van Zuid-Beveland dd. 27 Juni 1645, aandringende bij de classis van Walcheren om te vigileeren

bij de vredemakers te Munster voor den welstand en de verbreiding der gereformeerde christelijke belangen, uit naam van alle classen.

De oudste zoon van GENTMAN, JACOBUS, is geweest advocaat en was benoemd tot lid van den Raad van Vlaanderen, doch stierf vóór zijne installatie; de tweede zoon ADRIAAN was ontvanger-generaal der provincie Utrecht en is in 1726 overleden.

De oudste dochter GEERTRUIDA, huwde met Ds. SCHAGEN, predikant te Lopik; de tweede, MARIA, met DANIEL BEUKELAAR, predikant te Middelburg; de derde, MAGTELINA, met JACOBUS LEYDEKKER, predikant te Utrecht, waaruit CORNELIS GENTMAN LEYDEKKER, predikant te Bergen op Zoom.

GERBIER (BALTHASAR) of DE GERBIER. Geboren te Middelburg, gelijk hij in zijn geschriften meermalen getuigt. Hij was de zoon van ANTONIE GERBIER en werd in de Waalsche kerk gedoopt, den 13 Febr. 1592 en genoemd naar den bekenden koopman BALTHASAR DE MOUCHERON, wiens vader PIERRE in 1534 getrouwd was met ISABEAU DE GERBIER, dochter van ANTONIE DE GERBIER, die in 1512 gratis poorter werd, een aanzienlijk koopman was, een groot huis in den Langendelft naast het gasthuis bewoonde en in 1537 in minder gunstige omstandigheden overleed. (Vgl. *Inventaris Oud-Archief van Middelburg* 1883 i. v.; KESTELOO, *Rekeningen van Middelburg*).

BALTHASAR GERBIER was een merkwaardig man: schrijver, schilder, ingenieur en kolonist. Hij schijnt zich eerst als koopman en kunstenaar in Italië te hebben gevestigd en is vervolgens naar Engeland gegaan, waar hij in gunst kwam bij den invloedrijken hertog VAN BUCKINGHAM (1592—1628) en na diens vermoording door FELTON (Vgl. *Revue des deux mondes*, Juli 1887) bij den koning. KAREL I sloeg hem tot ridder, met den titel van baron DOUVELEY en droeg hem het toezicht op over de koninklijke paleizen. Ook in diplomatieke zendingen werd GERBIER gebruikt, o. a. als agent in Brussel

waar hij met MARIA DE MEDICIS in aanraking kwam. (Vgl. *Annales de l'acad. d'archéol. d'Anvers* 1875, bl. 437). Na den dood des konings week hij naar Frankrijk en kwam vervolgens in de Nederlanden

In 1657 werd GERBIER aanvoerder eener kolonisatie in Guiana, welke onderneming, eerst met particulieren in Zeeland op touw gezet, door de drie Walchersche steden zeer werd bevorderd en waarvoor de Staten-Generaal, onder den naam van „Colonie op de Wilde Cust van America" onder het beleid van BALTHASAR GERBIER baron DOUVELEY" octrooi gaven, (vgl. F. MULLER, *Bibl. van Pamfl.*). Die onderneming liep echter ongelukkig af en eindigde met een moordaanslag door zekeren OTTO KEYE, vroeger kapitein van een kompagnie voetknechten in Brazilië, op de familie van GERBIER, bij het fort Nassau in Guiana, den 7 Mei 1660. GERBIER ontkwam, doch twee zijner drie dochters CATHARINA, DEBORA en MARIA werden gewond, waarvan eerstgenoemde stierf. Vgl. *Sommier verhaal van sekere Amerikaansche voyage, gedaan door den ridder* BALTHASAR GERBIER, *baron* DOUVELEY, z. pl. 1660, 4°., met afbeelding van den moord enz. Hierbij behoort *Informatie van de rechtsgeleerden gerequieerd hare adviesen te geven over den moord in Cajanu, gemeld* in het *Sommier verhaal.* Zie *Holl. Mercurius* Mei 1660; *Navorscher* 1853, blz. 186; *Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 770. GERBIER schijnt in 1667 te Londen gestorven te zijn en had twee zonen GEORGE en JACQUES, waarvan er een in de *Resol. van Holland* dd. 6 Augustus 1652 besproken wordt. Twee zijner dochters, ELISABETH en SUSANNA, schijnen omstreeks 1646 met geweld ontvoerd te zijn en naar een Engelsch klooster in Parijs gebracht. Een aantal geschriften van den protestantschen vader over deze geruchtmakende zaak kwamen in 1860 voor in de verzameling handschriften van VOORST en eenige daarvan (Londen 1650) zijn thans in de koninklijke bibliotheek (*Aanwinsten* 1885). Daarbij is ook een brief van GERBIER aan CONST. HUYGENS (1649) en een verzoekschrift aan de Staten-Generaal over de goederen zij-

ner echtgenoote, door zekeren SANDERSEN te Londen teruggehouden. Er bestaan van hem portretten, waarvan dat door J. MEYSSENS, naar het schilderstuk van ANT. VAN DIJCK, vermeld wordt in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 348, waaronder staat „Il a fait merveille en illuminature et a demeuré longtems en Italie; il fut peintre du duc de Bocquingam et auprès du Roy d'Angleterre etc." F. MULLER, *Catalogus portretten* 1853 geeft een ander afbeeldsel op, waarop ook vrouw en dochter afgebeeld zijn. Zijn handschrift is te zien in *Messager des sciences historiques*, Gand 1858, blz. 337. Tot spreuk had hij gekozen „Heureux qui en Dieu se confie." Hij schreef o. a: *Secretum virtutis et scientiarum speculum ou Miroir de la vertu et quelques secrets utiles aux Princes*, 1e. p., par le chevalier B. G. baron DOUVELY 1654, H.S. 44 blz fol. Hierin staan een aantal teekeningen over bijbelsche onderwerpen, voorbeelden van schoon en verborgen schrift en een aantal geheimen der scheikunde. Zie over dit boek, waarin de schrijver zich „natif de Middelbourg" noemt, KRAMM, *Schilders enz.*, alsmede *Catalogus van* M. NIJHOFF 1875, blz. 54. — *Les effets pernicieux de méchants favoris, et grands Ministres d'estat etc. desabusé d'erreurs populaires sur le subject de* JACQUES *et* CHARLES STUART, *Roys de la G. Br.* London ADR. VLACQ 1653. — *Gebedt van* BALTHASAR GERBIER, *commandeur van de Guiaansche colonie.* — *Waerachtige verklaring nopens de goud- en zilvermijnen, waervan de ridder* BALTHASAR GERBIER DOUVELEY *gecontracteerd heeft met eenige geassocieerden in Zeeland.* — *Cryghs architecture ende Fortificatiën, gestelt in de Fransche en Engelsche tale bij den heer* BALTHASAR GERBIER, *ridder*, Delft 1652, 4o., met platen 91 blz. Hierin portret van BALTHASAR GERBIER, eques auratus. In dit werk is vooral belangrijk *Memorandum nopens de oprichting van eene Publique Constleerplaatse in de stad Middelburgh, in dewelke arme jongelingen ende andere (gerecommandeerd door de respectieve steden) geinstrueerd zullen worden gratis, en die van middelen voor het derde part der oncosten, die ouders gewoon zijn te doen als sy hun sonen buiten 's lands senden enz.* Uit het daarbij

omstandig medegedeelde leerplan blijkt, dat daarbij aan GERBIER reeds eene polytechnische school voor den geest stond.

In het archief van het Zeeuwsch genootschap ontdekte ik niet lang geleden een handschrift met teekeningen, doch zonder dagteekening van BALTHASAR GERBIER, die daarbij aan de regeering van „Flissinghe als een trouwhartig ingheboren patriot" de beschrijving en afbeelding toezendt eener „dangereuse machine" tot vernieling van vijandelijke steden en schepen. Vgl. *Zelandia illustrata.* (*Vervolg* 1885), blz. 18.

Men vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 348 en dl. II, blz. 770 en de daar aangehaalde werken van KRAMM, *Leven der schilders*, dl. I, blz. 563; waar in een monographie van FETIS over dezen merkwaardigen man wordt vermeld; F. MULLER, *Bibliotheek van Pamfletten*, nos. 4490, 4575, 4724, 4822; I. MEULMAN, id., nos. 3741 en 3742 enz.

GERICKE (JOHANN WERNER). Geboren te Hildesheim in Hannover, den 25 Maart 1746. Naar Nederland gekomen, vestigde hij zich te Middelburg. Hij was een zeer verdienstelijk teekenaar en drijver in metalen en behaalde in 1780 grooten lof met het uit de hand drijven van den uitvoerigen gedenkpenning, door directeuren van het Natuurkundig gezelschap aan LEENDERT BOMME geschonken. In 1785 werd GERICKE onderwijzer aan het in 1778 opgerichte teekencollegie, in 1784 teekenacademie genoemd; eerst gehouden in een lokaal boven de Waag op de Balans, in 1787 verplaatst naar een zolder van het Museum Medioburgense in de Latijnsche schoolstraat en in 1840 naar het huis in de St. Pieterstraat. GERICKE overleed te Middelburg den 27 November 1801.

GEROBULUS (JOHANNES) of OUDRAADT werd in Juni 1540 waarschijnlijk te Utrecht geboren, hoewel sommigen 's-Gravenhage noemen. In 1566 predikte hij reeds te Delft, doch vluchtte van daar naar Emden, waar hij conrector was der latijnsche school en den Oostfrieschen catechismus in die

taal overbracht. In 1573 aanvaardde hij het predikambt te Vlissingen en op den 8 October 1578 waagde de moedige leeraar het, om in de, enkele dagen te voren door de roomschen ontruimde Groote of Magdalena kerk te Goes, te prediken, waardoor de kerkhervorming in die stad haar beslag kreeg. Bij een maaltijd op 13 April 1580, te Vlissingen na het vertrek van den prins van Oranje gehouden, schijnt de levendige, licht bewogen man zich zelf te hebben vergeten en door drank bevangen, ijdele woorden te hebben gesproken. Deze zaak gaf tot veel moeilijkheden aanleiding. De predikant werd door den kerkeraad gecensureerd en moest openlijk boete doen. Dit voorval deed echter geen afbreuk aan de liefde der gemeente, want GEROBULUS roemde later zijn verblijf te Vlissingen als de beste dagen van zijn leven. In hetzelfde jaar werd hij voor korten tijd aan Brugge geleend; in 1586 vertrok hij naar Harlingen en kort daarop naar Deventer, waar hij zich bevond toen deze stad in Januari 1587 door WILLIAM STANLEY aan de Spanjaarden verraden werd. Van daar ging hij naar Harderwijk en in 1590 werd hij door de stadsregeering aangesteld tot predikant te Utrecht, waar hij tot zijn overlijden op den 14 Februari 1606 werkzaam bleef en o. a. betrokken was in het onderzoek naar PETRUS DATHENUS, die als PETRUS MONTANUS in Duitschland de geneeskunde uitoefende en van geloofsverzaking werd beschuldigd. Ook schreef hij met HENR. CAESARIUS tegen GERARDUS BLOCHOVEN over afwijkingen in de leer. Een gedenkschrift in de Jacobikerk wijst de plaats aan, waar zijn stof rust. Zijne echtgenoote, JOHANNA VAN EIJCK, was hem den 31 October 1601 voorgegaan.

De even werkzame als geleerde man gaf in het licht: THEOD. BEZA, *Verklaring van Job. Uit het latijn*, Amsterdam 1600. ANDR. GER. HYPERIUS (VAN IPEREN), *Kalender om den Bijbel te lezen, uit het latijn vertaald door* J. GEROBULUS.

Verder heeft hij een geschrift geleverd, waarin hij den Heidelbergschen catechismus tegen DIRK VOLKERTSZ KOORN-

HERT verdedigt; alsmede eene vertaling van BEZA, *Paraphrasis psalmorem*, Leiden 1596, met een opdracht aan prins MAURITS, met wien hij zeer bekend was, waarom hij in den zomer van 1598 voor den dienst bij het leger te velde werd afgevaardigd. Merkwaardig is een zeldzaam voorkomend boekje van hem over de fundatiën, gestichten en godshuizen te Utrecht, onder den titel *Waarachtig verhael van den staat der gereformeerde kerke enz.* in 1603 te Utrecht uitgegeven. Uit de acta van de synode te Dordrecht van 1578, lang te Vlissingen bewaard, in welke vergadering GEROBULUS als praeses of scriba altijd een belangrijk aandeel had, blijkt dat aan GEROBULUS werd opgedragen om de *Chronijk van* JOH. CARION, den leermeester van MELANCHTON uit het latijn te verduitschen, doch het is niet zeker of dit werk voltooid is. Vgl. VROLIKHERT a. w., GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en de daarop aangehaalde werken.

GERRITS (CORNELIS). Geboren te Veere, waarschijnlijk een zoon van GERRIT CORNELISSE, (eerst koopvaardijschipper, later kapitein op een Zeeuwsch oorlogschip) voerde in 1707 het bevel over de Commissievaarder Neptunus van 40 stukken, toekomende aan het kantoor van THOMAS BOURSSE te Middelburg. Bij de Sorlingseilanden ontmoette hij een Fransch koningschip Le Bourbon, waarmede een hevig gevecht ontstond, totdat de Veerenaar PIETER HAMERS met de Concordia van 28 stukken kwam opdagen, waarop de Fransche bevelhebber, graaf D'ARQUIN, de vlag streek. De raad der admiraliteit in Zeeland besloot om aan beide kapiteinen „ter erkentenis van zoo heroiquen daad" te vereeren een zilver vergulden kelk, waarop aan de ééne zijde eene afbeelding van den strijd was gegraveerd, en aan den anderen kant een loffelijk opschrift in het latijn. Het veroverde schip werd door het kantoor ter koopvaart uitgerust en als De gekroonde Burgt, tegen den vijand in zee gezonden. Vgl. DE LA RUE enz.

GERRITSEN (HENDRIK). Een Zeeuw, die in 1644 op de, door LODEWIJK DE GEER ten behoeve der Zweden uitgeruste hulpvloot, onder den bekenden admiraal MAARTEN THIJSSEN tot onder-admiraal werd gekozen, terwijl BLOM GERRITSEN, waarschijnlijk zijn bloedverwant, tot schout bij nacht werd aangesteld. Zulke gewichtige diensten bewees hij, dat hij in 1658 onder den naam van SJOHJELM in den Zweedschen adel verheven werd. In dat jaar werd hem het bevel opgedragen over den voortocht der Zweedsche vloot tegen de Denen en hunne bondgenooten, de Nederlanders. Bij den strijd in de Sont op den 8 November, werd zijn schip deerlijk gehavend en tot wijken gedwongen. Ook als wetenschappelijk man schijnt GERRITSEN verdienstelijk te zijn geweest, o. a. door het vervaardigen van een kaart van den Bothnischen zeeboezem, welker uitgave de Zweedsche regeering eerst niet wilde toestaan. Vgl. DE JONGE. *Nederlandsch zeewezen* en DE GEER VAN JUTPHAAS. *Over* LODEWIJK DE GEER. Amsterdam 1834, 1841 en 1852.

GERULPHUS (JOHANNES) of GEROLFS was geboren te Hulst, en wordt als zoodanig hier vermeld, hoewel de Vlaming zeker nooit heeft gedacht om nog eene plaats te zullen krijgen onder de bekende Zeeuwen. Hij was vicaris van het Karthuizerklooster te Leuven en wordt geroemd als buitengemeen ervaren in de Hebreeuwsche, Grieksche en Latijnsche dichtkunde. Hij overleed den 12 Augustus 1605 en heeft geschreven: *Liber Sententiarum* — *Res gestae magis celebrium. S. S. Belgii*, *Martyrium Cartusianorum Angliae*, *tempore* HENRICI VIII — *Ecclesiastes et proverbia Salomonis* — *De obedientia libellus*. Vgl. SWEERTIUS *Ath. Belg.*; FOPPENS *Bibl. Belg.*

GILLISSEN (AEGIDIUS of GILLIS GILLISSEN) werd geboren te Middelburg den 12 Juli 1712, uit gegoede burgerouders. Hij zou voor de zeevaart worden opgeleid, doch toen hij meer genegenheid toonde voor de wetenschappen, werd die wensch

ingewilligd. Hij ging, na de latijnsche school in zijne woonplaats te hebben afgeloopen, in Groningen studeeren, werd in 1736 proponent, in 1737 predikant te Borselen, in 1741 te Terneuzen, in 1745 te Bergen op Zoom en in 1746 te Vlissingen.

Zijne bekende geleerdheid bezorgde hem in 1747 een beroep als hoogleeraar in de godgeleerdheid te Franeker, welk ambt hij in Augustus van dat jaar aanvaardde met eene redevoering *de praesentibus theologici fundi calamitatibus*, welke ook in het Nederlandsch vertaald, het licht zag Na in April 1748 te Franeker tot doctor in de godgeleerdheid en te Groningen tot doctor in de wijsbegeerte te zijn bevorderd, werd GILLISSEN in 1765 tot hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden beroepen, welken post hij den 17 Juni aanvaardde met eene redevoering *de veterum haereticorum injusta defensione.*

Hier bleef hij ijverig en door ieder geacht, werkzaam, waarvan prof. TE WATER een treffend getuigenis aflegt, tot den 7 November 1789, toen hij emeritus werd en welke eervolle rust hij tot zijn overlijden op 13 Juni 1800 genoten heeft. GILLISSEN was te Middelburg in 1752 gehuwd met CORNELIA PETRONELLA WILLEKENS (1730—1799) waaruit een zoon, AEGIDIUS WILLEKENS GILLISSEN, die in 1841 als predikant te Leiden gestorven is.

GILLISSEN heeft behalve zijne reeds genoemde redevoeringen: *Vorst Messias, Vredebeschikkinge aan de geloovige kerk door zeven helden en acht vorsten uit de menschen, haar verlossende door 't geweld van Assier of intreerede te Vlissingen.* Middelburg 1746, eene naar het schijnt zonderlinge preek. — *Dispp. duae de S. S. Evangeliis ad Apocryphos quosdam libros non accomodatis*, Franeker 1754. — *Oratio in obitum* VRIMOETII, Franeker 1760. — *Oratio de Deistarum objectionibus christianae religionis propagandae optis*, Franeker 1762. Zijn portret zag het licht. Zie over hem o. a. BOELES *Friesl. Hooge school;* Leiden 1881, bladz. 497; GLASIUS i. v. en VAN DER BAAN, *Navorscher*. 1878.

PIETER GILLISSEN, broeder van den hoogleeraar, werd voor boekhandelaar opgeleid en was door voortvarendheid, nauwgezetheid en kennis van 1747—1800 een der voornaamste uitgevers in Zeeland. Hij woonde te Middelburg in de kortedelft in het huis „De drie spuiten" en de voornaamste werken van ADR. 's GRAVEZANDE, ADR. KLUIT, J. W. TE WATER en J. VAN IPEREN zagen bij hem het licht. Ook was hij uitgever van het Zeeuwsch genootschap der Wetenschappen en van 1747 tot 1790 hield hij zes en twintig, meest zeer aanzienlijke boekverkoopingen.

GILLISSEN overleed in December 1800; zijn veelbelovende zoon JAN PIETER GILLISSEN was hem reeds in December 1790 voorgegaan. Deze jonge man schijnt bijzonder kundig te zijn geweest, en wordt vooral geprezen als oordeelkundig opsteller van den catalogus der publieke leesbibliotheek in het Museum te Middelburg. Mr. JOHAN ADRIAAN VAN DE PERRE, een man, gelijk LANTSHEER terecht opmerkt, die zijn tijd vooruit was, had dien leeskring, bestaande uit eene uitgebreide verzameling van meestal keurig gebonden boeken over verschillende wetenschappen in onderscheiden talen, tot stand gebracht. Het vroegtijdig overlijden van den stichter en de kort daarop gevolgde dood van den bekwamen en volijverigen boekbewaarder GILLISSEN, brachten te weeg, dat deze even nuttige als aangename onderneming, zooals in de voorrede van den catalogus staat, die blijkens een, voor den aanvang niet gering aantal inteekenaren zeer in den smaak viel, niet verder vervolgd is geworden. Deze boekerij, waarvan ook door prof. VAN DER PALM in zijne *Lofrede op* VAN DE PERRE gewag wordt gemaakt, werd door PIETER GILLISSEN op 30 Augustus 1791 in het Heerenlogement van Oranje (in den langedelft) publiek verkocht.

GILLISZ (WILLEM) of AEGIDIUS GUILLIELMUS was een vermaard wiskunstenaar uit de vijftiende eeuw, geboren uit het oude Wissekerke in Noord-Beveland, iets zuidelijker ge-

legen dan het tegenwoordige dorp van denzelfden naam, welke welvarende plaats, de woonstede van het aanzienlijk geslacht, door den stormvloed van 2 November 1532 is vergaan. Willem Gillesz heeft een boek geschreven *De coelestium motuum indigatione sine calculo* a°. 1494. C. Gesner (1516—1565) spreekt van hem in zijne *Bibliotheca universalis etc.* Tiguri 1574 (*Prov. bibliotheek*) als van Guilielmus Aegidius de Vuisselrerck. De la Rue vermoedt dat deze geleerde dezelfde is als Guilielmus Zelandinus, waarvan H. Cardanus (1502—1575) in zijn werk *De subtilitate*, *libri* XXI, Nuremb. 1550, gewag maakt, als hebbende eene wereld in het klein, waarschijnlijk een soort van planetarium, vervaardigd. Daar J. C. Scaliger opmerkt dat Paulus van Middelburg, een tijdgenoot van Gillis Willemsz., een groot wiskundige was, uit „eigenaardige bekwaamheid zijns landaards," leidt de schrijver van *Geletterd Zeeland* hieruit af, dat in die dagen de wiskundige wetenschappen in Zeeland met vrucht werden aangekweekt en deze streken ten dien opzichte hoog stonden aangeschreven.

GOBIUS (Otto Willem) „de oude admiraal" wordt hier vermeld, wegens zijn langdurig verblijf en groote belangstelling in Vlissingen, waar zijn stof op de stedelijke begraafplaats rust. Gobius werd geboren te Montfoort den 1 December 1758 uit mr. Hendrik Antonie G., burgemeester aldaar en Margareta Falck. Hij zou opgeleid worden voor den handel, doch zijne neiging voor de zee, met haar gevaren en wonderen, kreeg bij den levendigen knaap ras de overhand. In October 1776 werd aan zijn begeerte voldaan en werd hij geplaatst als volontair op het fregat St. Maartensdijk, behoorende onder de admiraliteit van Zeeland. In het volgend jaar werd hij reeds tot extraordinair luitenant bevorderd en zoo klom hij langzamerhand op en onderscheidde zich bij verschillende zeetochten door kennis, beleid en onverschrokkenheid. Gobius was bevelhebber van het fregat Castor,

toen in 1795 de omwenteling plaats greep, waardoor hij zijn ontslag uit den dienst nam. In 1806 werd hij aangezocht voor eene betrekking bij het ministerie van marine en, na de inlijving bij Frankrijk, belast met het toezicht over de kweekschool voor de zeevaart te Amsterdam. In 1812 hiervan ontheven, werd hij maire van Montfoort en aan zijne vastberadenheid had die plaats in de moeilijke dagen van November 1813 veel te danken. In Juli 1814 werd Gobius terstond weder voor den zeedienst aangezocht en benoemd tot schout bij nacht en directeur der marine te Vlissingen; in 1817 was hij vice-admiraal en in October 1830 opperbevelhebber der destijds zoo belangrijke vesting. De uitstekende wijs, waarop hij zich van die taak kweet, heeft zeker niet weinig medegewerkt om Zeeuwsch-Vlaanderen voor Noord-Nederland te behouden. Menig eereteeken versierde zijn borst, en in December 1841 benoemde de koning hem tot luitenant-admiraal. Op den 10 April van het vorige jaar had hij als oudste vlagofficier der Nederlandsche marine, den eersten steen gelegd voor het voetstuk van het standbeeld van den admiraal de Ruijtèr, waarvan de achtingswaardige grijsaard de onthulling op den 25 Augustus 1841 nog mocht beleven. Hij stierf algemeen geëerd en bemind, op den 2 Januari 1843 en werd op zijn verlangen, zeer eenvoudig ter aarde besteld. Gobius was in 1798 gehuwd met Cornelia Maria, dochter van den generaal Cornelis de Brauw en Alida Charlotte Albertine Paris (uit Hulst). Zij overleed te Vlissingen den 14 Januari 1842. Zijn portret is in *Zelandia illustrata.* Zie over Gobius de, in het *Biographiesch woordenboek* aangehaalde werken, alsmede het *Gedenkschrift voor de oprichting van het standbeeld van* de Ruijter.

GOCH (Michiel van). Geboren te Vlissingen in 1603, uit eene aldaar in de zeventiende eeuw zeer bekende familie, verwant aan Evertsen, van Beaumont, Scotte en Thibaut. In 1630 bezocht hij de hoogeschool te Leiden en vertrok

later naar Brazilië, waarop men uit Vlissingen sterk handel dreef. In 1653 kwam hij als raad van dat gewest naar het vaderland terug, om den verzuimden toestand dier rijke streken te openbaren. In 1655, reeds pensionaris van zijn geboortestad, werd VAN GOGH rekenmeester van Zeeland en in 1666 lid van een gezantschap, om KAREL II met zijne troonsbeklimming te begroeten De loffelijke wijs waarop hij zich van die taak kweet, bracht waarschijnlijk teweeg dat hij in April 1664 werd aangesteld tot gewoon ambassadeur aan het Engelsche hof, doch de uitgebroken oorlog deed hem reeds in December 1665 huiswaarts keeren. Hij bleef rekenmeester van Zeeland; werd in Januari 1667 raad te Vlissingen en overleed in het laatst van Juli 1668. VAN GOGH was gehuwd met CLARA EEMS of HEEMS, waaruit tusschen 1635 en 1645 te Vlissingen eenige kinderen werden geboren. In de verzameling is een brief van vijf blz., dd. 1664 door den zoon des ambassadeurs aan den raadpensionaris overgebracht over staatszaken en oorlogstoebereidselen in Engeland.

GODEBALD of GONNEBALD was een Fries van geboorte en werd in 1114 bisschop van Utrecht. Vooral is hij bekend gebleven door zijne onvermoeide pogingen om de, in die dagen zeer verbasterde geestelijkheid te verbeteren. Zoo verdreef hij en daarom wordt hij hier vermeld, in 1122 de losbandige monniken uit het klooster te Middelburg en liet die vervangen door Norbertijner geestelijken uit de abdij van St. Michiel te Antwerpen, terwijl hij het klooster zelf tot eene abdij verhief. In het volgend jaar ontstond er, tijdens keizer HENDRIK IV te Utrecht het kerstfeest vierde, twist tusschcn de dienaren des keizers en de aanhangers van den bisschop, die zóó hoog liep, dat de bisschop in de St. Maartenskerk gevangen werd genomen en slechts na twee jaren, vermoedelijk door het betalen van een hoog losgeld, vrijgelaten werd. Kort daarop ontstonden er weder twisten met den keizer, welke den bisschop bewogen om zich in het klooster Oostbroek terug te

trekken, waar hij den 4 November 1128 overleed. Men geeft hem den lof na, dat hij de kerk heeft gezuiverd en daardoor het aanzien van het Utrechtsche bisdom zóózeer verhoogd, dat aanzienlijke vorsten het een eer rekenden, onder de kanuniken van het sticht te behooren.

GODEFRIDI (Johannes). Werd geboren te Wemeldinge in Zuid-Beveland, een in de vijftiende eeuw zeer welvarend dorp, waar men een uithof of monnikenhof vond van het klooster te Kattendijke. Daar ontving Godefridi vermoedelijk zijne eerste opleiding, eer hij te Leuven ging studeeren. In 1484 werd hij doctor in de rechten en den 1 December 1487 hoogleeraar in die wetenschap. Hij nam dat ambt met grooten lof waar tot aan zijn overlijden op den 12 October 1525. Hij was ook deken der St. Gudula'skerk te Brussel en archiefbewaarder der Hoogeschool. Niet alleen als geleerde, maar ook als mensch stond hij hoog aangeschreven. Op zijn zerk in de Minderbroederskerk te Leuven was ook gebeiteld „Hoc habeo, quodcumque dedi" (Al wat ik gaf, dat is het mijne). Een zeker toevallige naamgenoot van hem, afkomstig uit Venlo, was in 1689 praeceptor aan de Latijnsche school te Middelburg.

GOEDAERT (Johannes), Goedhart of Goedartius werd te Middelburg geboren uit Pieter Goedaert en Judith Pottiers, en gedoopt den 19 Maart 1617. Hij werd kunstschilder en zijn talent blonk vooral in het afbeelden van vogels en insecten, welke laatste hij in alle gedaanteverwisselingen naspeurde en keurig afteekende. De vrucht van een meer dan dertig-jarig onderzoek was zijn boek *Metamorphosis naturalis*, *ofte historische beschrijvinghe van den oirspronck*, *aerd enz. der wormen*, *rupsen*, *maeden*, *vliegen enz.*, Middelburg 1662, 1667, 1669. Het eerste en tweede deel heeft Goedaert zelf uitgegeven, doch het derde, door zijn bijzonderen vriend prof. Johs de Mey in orde gebracht, werd door zijne weduwe Clara de Bock, opgedragen aan Gecommitteerde raden van Zeeland. Het werk

werd ook door genoemden hoogleeraar en gedeeltelijk door PAULUS VEESAERNT, predikant te Wolfaartsdijk, in het latijn vertaald en in 1685 gaf de beroemde MARTIN LISTER het te Londen, eenigszins verkort, in diezelfde taal uit; reeds vroeger had eene fransche editie het licht gezien. Voor de Nederlandsche, Latijnsche en Fransche drukken staat het portret van JOANNES GOEDARTIUS, *pictor Medioburgensis*, naar de schilderij van WILLEM EVERSDIJK, door REINIER VAN PERSIJN gegraveerd en met een latijnsch bijschrift door F. VAN KUIJL. Op het standpunt der wetenschap in zijn tijd. mag het werk van GOEDAERT zeer verdienstelijk worden genoemd en de geleerde RENÉ ANTOINE FERCHAULT DE REAUMUR waardeerde hoog de nauwgezetheid, het geduld en het oordeel van den samensteller. Als teekenaar met de pen muntte GOEDAERT uit, ook in het schetsen van bloemen en landschappen. DE LA RUE verhaalt, dat hij in 1741 een doorwrocht bloemstukje van hem kocht, waarop verscheiden gekorven diertjes kunstig geteekend in en uit vliegen Ook in andere wetenschappen was GOEDAERT ervaren. De hiervoren reeds genoemde reiziger BALTH. DE MONCONYS, die den schilder in 1663 bezocht, schrijft: „il est chémiste et sait oster la faculté hémétique à l'antimoine, qu'il mit fondre dans un creuset." Op vroegere reizen naar Frankrijk was GOEDAERT, naar prof. DE MEY verhaalt, enkele geneeskundige geheimen te weten gekomen, die hij te Middelburg voor eene goede som aan den destijds vermaarden geneesheer CORNELIS VAN DER VOORDE verkocht.

GOEDAERT woonde op het molenwater, waar MONCONYS hem bezocht en zijne dochter ontmoette: „une des plus belles et de la plus douce physionomie, que j'aye vue de ma vie."

De schilder overleed in Februari 1668 en werd in de Nieuwe kerk begraven. Zijn zoon JACOBUS, „een fraai jongman, gevierd en expert chirurgijn," werd door de Turken gevangen, doch door groote opofferingen van zijn vader en door de liefdadigheid zijner landgenooten, vooral opgewekt door prof. DE MEY, van de slavernij vrijgekocht. (*Staten notulen* 1668).

GOEDHALS (JACOBUS). DE LA RUE verhaalt in zijne onuitgegeven aanteekeningen van een jongeling van omstreeks achttien jaren, geboren te Middelburg en tot het roomsch-katholiek kerkgeloof behoorende, die zóózeer uitblonk door vernuft en schitterende talenten en zulke welvloeiende en zakelijke gedichten schreef, dat hij groote verwachtingen opwekte. Daar ik verder niets van hem heb gevonden, vermoed ik dat hij misschien vroeg is gestorven of aan de uitzichten niet beantwoord heeft.

GOEMANS (HUBRECHT). Geboren te Dreischor den 14 Maart 1803 uit PIETER GOEMANS, landbouwer aldaar (1754—1825) en MARIA SCHIETTEKATTE (1763—1847). Dreischor was toen reeds, gelijk het later steeds gebleven is, eene zeer ontwikkelde gemeente en toen de buitengewone begaafdheden van den knaap in het oog vielen, besloten de ouders aan zijn begeerte om te gaan studeeren, te voldoen. Hij kwam in 1822 te Leiden en promoveerde den 3 November 1827 met eene dissertatie *de Utero.* Als dokter te Zierikzee gevestigd, kreeg hij aanzienlijke praktijk, welke hij meer dan zestig jaren met groote trouw waarnam, totdat hij die met 31 December 1887 neerlegde. Deze drukke praktijk verhinderde niet, dat GOEMANS op de hoogte der wetenschap bleef en in snipperoogenblikken ook nog tijd wist te vinden tot het verzamelen, onderzoeken en ordenen van belangrijke verzamelingen naturaliën en in 1847 nog in de heelkunde promoveerde. Tijdens de cholera Zeeland bedreigde, heeft hij zich niet weinig verdienstelijk gemaakt om door woord en geschrift goeden raad te geven; in 1871 gaf hij te Zierikzee uit: *Waarnemingen over vaccinatie en revaccinatie en het bewaren van vaccinestof;* ook zond hij met J. VAN HERTUM in het licht: *Nadere waarnemingen om door het inenten van runderen koepokstoffen te verkrijgen.* Sedert 1845 is hij lid van het Zeeuwsch genootschap der Wetenschappen. In April 1829 was GOEMANS gehuwd met JOHANNA FEIERABEND uit Dordrecht en na haar overlijden hertrouwde

hij in October 1839 met LEONORA VAN DEN THOORN. Uit het eerste huwelijk was de oudste en eenige zoon HENDRIK GOEMANS, geboren te Zierikzee den 17 Juni 1834, studeerde te Leiden in 1852 en werd medicinae dokter te Zierikzee en lid van den geneeskundigen raad van Zeeland. Van hem bestaat een werkje, doch buiten den handel, over een verblijf te Parijs na zijne promotie.

GOEREE (JAN). Geboren te Middelburg den 2 October 1670 uit WILLEM GOEREE en MARIA VAN WAESBERGEN. Onder DE LAIRESSE oefende hij zich in de schilderkunst en bracht het zóóver, dat hem door de regeering van Amsterdam, waar hij toen woonde, de vervaardiging der teekeningen opgedragen werd voor de beschildering van het gewelf der groote zaal van het voormalig stadhuis. Men kan hem, volgens IMMERZEEL, geen talent in het ordonneeren ontzeggen, doch de uitvoering was niet altijd gelukkig. Aan ijver ontbrak het hem niet en hij had tot spreekwoord „*Rust ik*, *zoo roest ik.*" Hij schreef: ALEXANDER, *koning van Cyprus en Siciliën*, *of de gewaande zeeroover*, *Treurspel* Amsterdam 1704. — *Godvruchtige almanak*, *of lofgedachten der Heiligen op iederen dag van 't jaar ; gevolgd naar* SEB. DE CLERQ, Amsterdam 1730, fol. en 4º. — *Historische gedenkpenningen van* LODEWIJK XIV, Amsterdam 1712. Na zijn dood verscheen *Mengelpoësie* Amsterdam 1734. (Vgl. DE LA RUE : WITSEN GEIJSBEEK *i. v.* enz.). Er bestaat van hem een portret naar eene schilderij van D. VALKENBURG door J. HOUBRAKEN gegraveerd en waaronder een bijschrift, door J(AN) G(OEREE) zelf op de geschilderde afbeelding gemaakt.

Wie vragen mogt naar JAN, *nadat hij was verdwenen*,
En in een geest herschept die spieren heeft nog beenen,
Dus was hij van postuur, *van oogen*, *neus en mond*,
Geloof de schilderij, *'t is of hij voor u stond.*

Hij overleed den 4 Januari 1731 en in *Zelandia illustrata* is ook nog de afbeelding van een gedenkteeken te zijner

eere, met zijn portret in een lauwerkrans en de spreuk *Non norunt haec monumenta mori.*

GOEREE (WILLEM). Geboren te Middelburg den 11 December 1635 uit HUGO WILLEMSZ. GOEREE, sedert 1625 een zeer kundig doctor in de geneeskunde, alsmede in de godgeleerdheid te Middelburg, en ANNA EWOUDS. Door den vroegtijdigen dood van zijn vader, kon zijn wensch om te studeeren niet vervuld worden; hij werd boekhandelaar en woonde van 1666 tot 1677 te Middelburg op den burg in „Cicero," doch verhuisde later naar Amsterdam GOEREE was in 1666 getrouwd met ELISABETH VAN WAESBERGEN, en overleed te Amsterdam den 3 Mei 1711. Er bestaat van hem een portret door D. VAN DER PLAETS, gegraveerd door P. VAN GUNST, met een dichterlijk bijschrift door F. HALMA. (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 353).

GOEREE heeft veel geschreven en uitgegeven en in 1685 uit zijns vaders nagelaten papieren bijeengezameld een *Vervolg op de republiek der Hebreën* van prof. F. CUNAEUS. Ook zag bij hem, in 1677 nog in Middelburg wonende, o. a. het licht C. VAN SICHEM *Het tooneel der Hoofd-ketteren*, *bevattende* 21 *portretten*. Later te Amsterdam was hij als geleerde en boekhandelaar evenzeer beroemd en gaf hij o. a. in het licht *Joodsche oudheden*, *of voorbereidselen tot de Bijbelsche wijsheid*, 2 dln. fol., Amsterdam 1690—1700. *Mozaïsche historie der Hebreeuwsche kerke*, Amsterdam 1700, 4 dln. fol. *Kerkelijke en wereldlijke historie*, *uit d'aloude aardbeschrijving en gedenkpenningen opgehelderd*, Amsterdam 1705, 4°. *Algemeene bouwkunde met platen*, Amsterdam 1682, waarin op blz. 135 en vervolgens, enkele curieuse opmerkingen over Middelburg en Vlissingen voorkomen. Bovendien werden daar herdrukt: *Inleiding tot de praktijk der algemeene schilderkunst*, 4e. druk, Amsterdam 1704. *Inleiding tot de algemeene teekenkunst*, Middelburg 1668, opgedragen aan JACOB VAN DER SWALME, burgemeester van 't vrije (van Sluis), 4°. Amsterdam 1705. *Natuurlijk en schilderkundig ontwerp der menschkunde*, 3e. druk, Amsterdam 1753. *Verlichtens-*

kunde, *of recht gebruik der waterverwen*, *eertijds uitgegeven door mr.* G. TER BRUGGE, *met aanmerkingen vermeld door* WILLEM GOEREE, Middelburg 1668, 4e. druk 1705.

Behalve deze gedrukte werken liet de veelwetende en onvermoeide man nog eenige handschriften na, vermeld door DE LA RUE, *a. w.*, blz. 68 Zie over hem VAN KAMPEN, *Geschiedenis der letterkunde en wetenschap*, deel III, blz. 185; *Biographisch woordenboek* enz.

GOES (VAN DER). VAN LEEUWEN geeft in *Batavia illustrata* eene genealogie, waarin wordt aangenomen dat de later, veelal in Delft gevestigde familie, ontsproten zou zijn uit den stam der ambachtsheeren van Ter Goes in Zuid-Beveland. SMALLEGANGE, anders nog al lichtgeloovig op dit gebied, meent aan de nauwkeurigheid van die opgaven te moeten twijfelen, ook op grond van het wapenverschil; voerende VAN DER GOES bij VAN LEEUWEN: in sabel 2 en 1 bokshoofden van zilver met vergulde horens, en de door SMALLEGANGE bedoelde familie: in sabel 3 boomen, waartusschen een doorgaand varken in goud. In vroeger tijd werd een familienaam vaak ontleend aan de plaats van afkomst, zooals dat o. a. voorkomt bij den dichter, doorgaans genoemd JOHS. ANTONIDES VAN DER GOES; of aan den naam eener woning, zooals het geval was met PIETER (PEDRO) en BOUDEWIJN ADRIAANSZ. VAN DER GOES te Arnemuiden, die omstreeks 1601, naar KESTELOO gist, genoemd werden naar het huis Goes, dat zij aldaar bewoonden. Wanneer zoodanig geslacht den ouden stam boven het hoofd groeide, is onderscheiden soms zeer moeielijk. De lijst bij VAN LEEUWEN geeft echter een ongekunstelden indruk en het is opmerkelijk, dat daarin ook de namen ADRIAAN (AART) en CATALINA meermalen voorkomen. Die lijst is echter, wat de Zeeuwsche relatiën aangaat, zeker niet volledig. Daarop vindt men o. a. niet JOHANNES VAN DER GOES, van 1344—1358 abt van Middelburg, wat echter niet noodig zou zijn, wanneer de meening van DRESSELHUIS gegrond is, dat deze

geestelijke naar de plaats zijner afkomst werd genoemd, en dezelfde is als zekere kanunnik, JOANNES dictus BEGGAERT. In de geslachtlijst bij VAN LEEUWEN ontbreekt ook jhr. ADRIAAN VAN DER GOES, postmeester te Middelburg en erfgenaam van jonkvr. VAN DER GOES, wed. JAN MATENS, welke postmeester in 1622 niet weinig moeilijkheden had met den kerkeraad aldaar. (Vgl. *Algemeene kerkeraad enz.*, Middelburg 1860). Een in Zeeland gevestigde familietak schijnt roomsch gebleven te zijn. GEERTRUID VAN OOSTDYCK, wed. ADRIAAN VAN DER GOES CORNELISZ. uit CORNELIA VAN EVERSDIJK, woonde tot ver in de zeventiende eeuw op het slot Oostende bij Goes en had haar neef jhr. ADRIAAN VAN RENESSE bij zich inwonen, zoo het heette als huisgenoot, doch eigenlijk als pastoor.

De bekende schilder HUGO VAN DER GOES, in 1466 voor het eerst vermeld, zal vermoedelijk wel uit die Zeeuwsche stad afkomstig zijn. Bij den intocht van KAREL DEN STOUTE en MARGARETA VAN YORK, was hij onder-deken van het schildersgilde te Gent en zorgde voor de versieringen. (Vgl. *De blijde Inkomste van vrouw* MARGARIETA VAN YORK *trauwen met Hertoche* CAREL VAN BOURGONDIË, *Grave van Vlaendren met de bruiloft, spelen en tournoyen binnen de stad van Brugge, beschreven ten jare* 1468 *door* ANTON DE ROVERE medegedeeld in de *kroniek van het Historisch genootschap te Utrecht* 1867.) Omstreeks 1476 was hij monnik in het Roode klooster dier stad, wat echter niet verhinderde, dat hij zich aan de kunst bleef wijden en o. a. in het portretschilderen uitmuntte. Hij was een der „verlichters" van het vermaarde getijdeboek van MARIA VAN BOURGONDIË, en later onderzoek heeft dezen schilder, vooral merkwaardig door krachtig koloriet en eenvoudige behandeling, eene eereplaats waardig gekeurd onder de kunstenaars van zijn tijd. VAN DER GOES werd in het laatst zijns levens zwaarmoedig en overleed in 1482.

GOES (CORNELIS PIETERSZ VAN DER) zal zich waar-

schijnlijk wel naar zijne geboorteplaats hebben genoemd Hij studeerde te Leuven in de godgeleerdheid en wijsbegeerte en schitterde zóózeer door predikgaven, dat er van hem de schoonste verwachtingen werden gekoesterd. Na het verlaten der hoogeschool, werd hij monnik in het Jacobijnen- of predikheerenklooster te Zierikzee, waarschijnlijk gelegen aan de noordzijde van het bagijnhof, uitkomende aan de st. Jansstraat; onder welk convent ook het vrouwenklooster Leliëndale, onder Burgt, ressorteerde. Toen in het onrustige jaar 1566, Cornelis van der Goes naar zijn geboorteplaats wilde gaan om voor het eerst den dienst met Paschen te vervullen en even buiten Zierikzee op den schipper wachtte, die hem zou overvaren, werd hij door een paar woeste monnikenhaters aangegrepen en zóó geslagen, dat hij naar zijn klooster moest worden gedragen. Na eene hevige bloedspuwing overleed niet lang daarna de veelbelovende jonge man aan de gevolgen dier baldadige mishandeling. Bernardus de Jonghe geeft in zijn werk *Desolata Dominicana Batavia etc.* Brux. 1719 aan dezen jongen geestelijke den eertitel van „Athleta fidei."

GOES (Barend of Bernard Willemsz. van der), wellicht een bloedverwant van bovengenoemden, werd omstreeks 1550 te Goes geboren en was in 1571 monnik in het zelfde klooster te Zierikzee, zijnde hij de laatste geestelijke, die voor den overgang der stad aan de Staten, in dat klooster de belofte heeft gedaan. Daarna werd hij biechtvader in het vrouwenklooster te Wijk bij Duurstede en vervolgens procurator en prior van het convent te Kalkar aan de Leye. Van 1605 tot aan zijn dood, in 1625, bracht hij zijne dagen rustig door in het klooster te Gent. Op last van zijn provintiaal Michiel van Ophoven, schreef hij toen *Descriptio conventus Ziericseensis ac Wycani et rerum quae ibi contigerunt.* Dit handschrift, in 1715 gevonden in de boekerij der Dominikanen te Antwerpen, werd door den bovengemelden Bernardus de Jonghe veel gebezigd voor zijne geschiedenis der

predikheeren. Uit eene aanteekening van mr. N. C. LAMBRECHTSEN in mijn ex. van *Geletterd Zeeland*, meen ik op te maken, dat het geheele handschrift gedrukt is en het boek door LAMBRECHTSEN aan den archivaris jhr. J. C. DE JONGE werd geschonken.

In Portugal schijnt de familienaam GOES, A GOES, DE GOES voor te komen, o. a. bij de vermaarde Jesuiten BENEDICTUS DE GOES en MANUEL DE GOES. Ten opzichte van den meer bekenden DAMIANUS A GOES (1501—1560) geschiedkundige, redenaar, dichter en muziekkenner, schijnt dit aanleiding te hebben gegeven, dat sommigen hem voor een Zeeuw hebben gehouden. Zoo als men weet, was DAMIANUS getrouwd met eene Nederlandsche vrouw JOHANNA AB HARGEN, dochter van den ridder SPLINTER AB HARGEN, heer van Oosterwijk en MAGTELT VAN DEN DUYN. Misschien heeft ook zijne vriendschap met den bekenden Goesenaar, JOACHIM POLITES, griffier te Antwerpen, die meening versterkt.

Het is, van Goes sprekende, wellicht hier een geschikte plaats om melding te maken van het geslacht AUDEJANS of HOUDEIANS, ook wel eens VAN DER GOES genoemd. Die familie was uit Zuid-Beveland afkomstig en voerde, met geringe wijziging van kleuren, het wapen der stad Goes, met Beijeren als schildhoofd. Er bestaat van dat, in 1749 te Brugge uitgestorven oud en adellijk geslacht eene uitvoerige genealogie, in 1789 uitgegeven door den baron CROESER DE BERGHES. (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*).

GOETHEM (PIETER VAN). Hoewel de familie reeds in 1599 voorkomt onder de gegoede geslachten te Middelburg, was deze PIETER te Leiden geboren en werd in 1662 als boekbinder, poorter te Middelburg op de Markt in „den Leidschen boekbinder." Tot 1679 was hij aldaar een voornaam uitgever bij wien, onder veel, in 1661 ook de *Afbeelding der verkeerde wereldt* van COR^{s} UDEMANS in het licht verscheen en in 1669 *De Verkrachte Belgica van* AREND ROG-

GEVEEN. Hij wordt ook als dichter genoemd (J. C. ALTORFFER in LEDEBOER, *Alphabetische lijst*). Hij was stads- en statendrukker en in 1678 kapitein-majoor der burgerwacht.

GOLIATH (CORNELIS) was omstreeks het midden der zestiende eeuw baljuw van Domburg. In September 1656 beging hij een manslag aan FLORIS WILLEMSEN ROOSE. Dientengevolge werd hij den 11 November van dat jaar ontslagen. De Staten van Zeeland verleenden hem den 13 December landwinning voor acht maanden, den 4 December 1657 voor een jaar en gaven hem den 29 November 1659 brieven van remissie (*Staten notulen*). GOLIATH is vooral bekend als een zeer bekwaam en nauwkeurig landmeter en kaartmaker. In 1666 en 1667, dus in den bloeitijd van Middelburg, vervaardigde hij den bekenden plattegrond dezer stad, door SMALLEGANGE in zijne *Chronijk* opgenomen. In 1668 werd hem daarvoor uitbetaald 25 £ en in hetzelfde jaar aan zijne weduwe MARGARETA DROOGBROOT voor restant £ 10 : 10. Ook is van hem de *afbeelding der stede en heerlijkheid van Domburg*, *zoo dezelve was gelegen als de Ed.achtb. Heeren de magistraat van Middelburg daar zijn ingehuldigd den* 12 *Mei* 1648.

GOLZIUS (HUBERTUS) of HUBRECHT GOLTZ. Deze geleerde en vaardige schilder werd geboren te Venlo, in October 1525 en overleed in Maart 1583 te Brugge, waar hij sedert 1558 gevestigd was, eene drukkerij had en vooral de penningkunde beoefende. Hij was een voorstander der kerkhervorming en vele boeken in dien geest kwamen van zijn pers. Men houdt hem ook voor den afschrijver der sermoenen van broeder CORNELIS ADRIAENSEN VAN DORDRECHT, waarvan de uiterst zeldzame druk van 1569 door dr. J. AB UTRECHT DRESSELHUIS aan het Zeeuwsch genootschap werd geschonken. DE LA RUE beweert in zijn onuitgegeven aanteekeningen, dat omstreeks 1581 GOLZIUS een tijdlang in Walcheren heeft gewoond; dat de buitenplaats Golstein onder

Schellach naar hem is genoemd en dat men daar in de dagen van DE LA RUE nog een bierglas vond, van hem afkomstig, waarop gegraveerd stond de spreuk *Pax et quies* en het jaartal 1581. Wellicht hield hij hier dan te gelijk verblijf met zijn vriend LUCAS DE HEERE en heeft zijne eerste echtgenoote ELISABETH VERHULST, in Zeeland relatiën gehad. Eene familie van denzelfden naam woonde in Zierikzee, waaruit HUBERTUS GOLTZIUS, oud 20 jaar in 1630 te Leiden in de medicijnen studeerde: in 1650 was JACOB GOLTZIUS notaris en schepen en raad te Zierikzee (*Zelandia illustrata*, dl. II blz. 251).

GOMARUS (FRANCISCUS). Deze beroemde man werd den 30 Januari 1563 te Brugge geboren uit FRANÇOIS GOMAER en JOHANNA MOERMANS In 1585 was hij student te Heidelberg en in 1594 werd hij hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden. Hij werd daar spoedig gemengd in de kerktwisten dier dagen en toen hij zag, dat curatoren der Hoogeschool COENRAAD VORSTIUS tot opvolger van ARMINIUS bestemden, nam hij in 1611 het beroep aan als predikant te Middelburg en hoogleeraar aan eene, tot behoud der contra-remonstrantsche begrippen aldaar op te richten theologische school. Deze zaak vlotte echter niet gemakkelijk en vond veel tegenstand; de pogingen om subsidie van de Staten van Zeeland te bekomen mislukten en men beweerde zelfs, dat HUGO DE GROOT de regeering van Goes zou hebben aangespoord om de vestiging tegen te werken. GOMARUS kwam wonen in de korte noordstraat, waar tot in 1606 het armweeshuis was geweest, maar dat toen gedeeltelijk verhuurd werd. Van 1621 tot 1808 was aldaar het oude mannen- en vrouwenhuis en later de kazerne. In Juni 1611 werd het grootendeels aan doctor GOMARUS voor zijne woning, met bleek, bloemhof en gang achteruit, door de stadsregeering afgestaan, in plaats van de hem toegezegde twee honderd gulden huishuur. Later schijnt hij echter op de Groenmarkt te hebben gewoond. In de kerkeraadsnotulen zijn er van zijn arbeid weinig sporen te

vinden, alleen is het wellicht onder zijn invloed geweest, dat de regeering in Januari 1613 werd uitgenoodigd om order te stellen op het verkoopen van boeken, vol lastering en ketterijen van Socini en anderen; aan welk verzoek door eene resolutie van 7 October 1613 voldaan werd. De theologische school bleef hier kwijnen en dit werd er niet beter op, toen GOMARUS in Maart 1615 als Hoogleeraar naar Saumur vertrok. In 1618 ging hij naar Groningen, waar de werkzame geleerde, maar hevige en strijdlustige man na een leven, even rijk aan lof als vol van verguizing, den 11 Januari 1641 overleed.

GOSSAERT (JAN). Van dezen schilder wordt hier gewag gemaakt, omdat hij den meesten tijd zijns levens in Zeeland heeft doorgebracht en zijne beroemdste kunstwerken daar heeft vervaardigd. Hij was omstreeks 1470 te Maubeuge in Henegouwen geboren, waarom hij ook JAN VAN MABUSE, JENNYN DE MABUSE, JAMYN MABUYSE, JENNE VAN HENEGOUWEN en JOANNES MALBODIUS wordt genoemd.

Naar het schijnt, waren zijne ouders vrij welgesteld, daar nog in later tijd gewag wordt gemaakt van landerijen, in de omstreken van Maubeuge door hem geërfd. De berichten over dezen grooten schilder zijn nog eenigszins duister en verward. Vermoedelijk heeft zich zijn talent reeds bijzonder vroeg ontwikkeld, daar hij, volgens prof. J. VAN VLOTEN, reeds op zijn vijf en twintigste jaar als gezocht kunstenaar naar Engeland werd ontboden, om de portretten te maken van koning HENDRIK DEN VII en zijne echtgenoote ELISABETH VAN YORK (overleden 1502). Omstreeks 1508 schijnt GOSSAERT naar Italië te zijn vertrokken, met zijn beschermer FILIPS VAN BOURGONDIË, heer van Souburg enz., Rentmeester-generaal van Zeeland, later Bisschop van Utrecht (overleden April 1524). Met dezen naamgenoot en basterd van hertog FILIPS DE GOEDE, vergezelde de schilder het gezantschap, door keizer MAXIMILIAAN aan paus JULIUS DEN II gezonden. Het ver-

blijf aldaar had op GOSSAERT veel, doch naar sommige kunstkenners meenen, minder gunstigen invloed; hij kreeg daar smaak voor bouwkunstig bijwerk en zinnebeeldige voorstellingen en liet daarvoor natuur en werkelijkheid varen. In Nederland terug gekomen, vestigde hij zich te Middelburg, waar de oomzegger van zijn begunstiger, de kunstlievende abt MAXIMILIAAN VAN BOURGONDIË, een zoon van BOUDEWIJN, een andere basterd van hertog FILIPS, hem belangrijke werken opdroeg. Daaronder was zijn meesterstuk, de afneming van het kruis voorstellende, waaraan hij, naar gezegd werd, vijftien jaren zou hebben gearbeid. Deze triptiek, die boven het hoog altaar in de Koor- of Achterkerk hing, was zóó groot dat de zijvakken bij het openslaan door schragen moesten worden ondersteund. Het werd als eene der schoonste schilderijen der Christenheid geprezen en men beweerde, dat er namens den koning van Polen, tachtig duizend dukaten voor waren geboden. Toen de bliksem op den 24 Januari 1568, des avonds tusschen negen en tien uren in den abdijtoren sloeg en het vuur de Voor- en Achterkerk binnen drie uren tot een bouwval maakte, werd ook dit, bij de beeldstorming gespaard gebleven kunstwerk, geheel vernietigd. (Vgl. BOXHORN *a. w.* deel II, blz. 445 en vooral *Nehalennia* 1850, blz. 110.) Menigmalen was onze schilder ook te Utrecht en te Wijk bij Duurstede werkzaam voor zijnen, inmiddels tot Bisschop benoemden beschermer FILIPS VAN BOURGONDIË. Na het overlijden van den Middelburgschen abt in 1534, schijnt GOSSAERT zich veel te hebben opgehouden op het kasteel Zandenburg bij Veere, toen bewoond door ADOLF VAN BOURGONDIË, Admiraal van de zee en kleinzoon van ANTONIE „den grooten basterd.” Daar had de schilder waarschijnlijk reeds vroeger kennis gemaakt met koning CHRISTIAAN VAN DENEMARKEN, des keizers voortvluchtigen zwager, die aan den abt van St. Pieters te Gent loffelijk over hem schreef. (*Messager des sciences etc.* 1859). Bij het bezoek van keizer KAREL op het kasteel Zandenburg den 16 Juli 1540, werd onze schilder

aan den vorst voorgesteld, waarvan eene kenmerkende bijzonderheid wordt verhaald. Tot de hofhouding van den aanzienlijken edelman behoorden een philosoof, een poëet en onze kunstschilder, die in een kostbaar gewaad van zijden damast getooid, voor den keizer zouden verschijnen. GOSSAERT, los en ongeregeld van leven, had de kleeding verkwanseld en beschilderde nu, om zich te redden, een papieren pak als gebloemd damast, zóó kunstig, dat ieder over de schoone kleuren versteld stond. Toen het bedrog uitkwam, had de keizer daarvan, gelijk de kroniekschrijver het uitdrukt, „groot, geneugd." Aan het verblijf van den schilder op Zandenburg herinnert ook zijne voorstelling der moedermaagd (thans in de Pinakotheek te Munchen), waarvoor ANNA VAN BERGEN, gemalin van ADOLF VAN BOURGONDIË, wiens wapen op het stuk prijkt, als model diende. Door LUCAS VAN LEIDEN, bij diens kunstreis te Middelburg, bezocht, ging GOSSAERT, hoewel veel ouder, met dezen lustigen dwerg, een reus echter in talent, op reis en braste met hem te Gent, Mechelen en Antwerpen, waarbij zij zich op het weelderigst in goudlaken tooiden. Onze schilder was te Middelburg getrouwd met MARGARETA DE MOLENAER of MEULENAERS (overleden 1530) en had een zoon PIETER en eene dochter GEERTRUIDA, gehuwd met HENDRIK VAN DER HEIJDEN, een wel bekend schilder die in 1528 te Middelburg werkzaam was. (*Dietsche Warande*, dl. IV, blz. 27, 35 en 41.) Dit echtpaar ging in 1545 te Leuven wonen, doch hun zoon JAN bleef te Veere gevestigd en hunne dochter CATALINA huwde te Middelburg met SCOBBELANT BERTELMEEUWSE, waarschijnlijk verwant aan CORNELIS SCOBBELANT, in 1539 schepen der stad. Het los leven en grof geld verspillen van vader GOSSAERT, zal zijne kinderen soms in moeilijkheid hebben gebracht, want zij konden zelfs niet voorkomen dat hij te Middelburg, na den dood van zijn beschermer, heer ADOLF, den 7 September 1541, voor schulden gegijseld werd. Ontslagen, vertrok GOSSAERT naar Antwerpen, waar hij nog in hetzelfde jaar overleed. De

familienaam bleef in Middelburg bekend en in 1613 wordt daar vermeld kapitein JAN VAN MABUSE, met den postmeester jhr. ADRIAAN VAN DER GOES, erfgenaam van jonkvr. ADRIANA VAN DER GOES, wed. JAN MATENS.

In Zeeland werden, naar VAN MANDER mededeelt, vele schilderijen van dezen meester gevonden, o. a. te Middelburg bij den burgemeester JACOB SIMONSE MAGNUS en den muntmeester MELCHIOR WYNTGENS. GOSSAERT was een talentvol kunstenaar, waarvan nog beroemde schilderijen in Engeland, te Brussel, te Antwerpen, te Praag, te Munchen en te Milaan worden bewaard. In zijn eersten tijd vooral, is zijn opvatting edel, zijn koloriet krachtig en de behandeling nauwgezet. Later werkte hij meer naar Italiaanschen trant, doch de uitvoerigheid en sprekende gelaatstrekken, doen zijn Vlaamsch penceel kennen. ALBRECHT DURER, die in Februari 1520 te Middelburg zijn meesterstuk kwam zien, roemt daarvan meer de kleur, dan de teekening der figuren. Onder de meest bekende leerlingen van GOSSAERT behooren JAN VAN SCHOORL (1495—1562) en LAMBRECHT LOMBARD (1505—1561) welke schilders wel eens de Hollandsche en Vlaamsche MICHEL ANGELO's zijn genoemd.

Over JAN GOSSAERT zie men VAN VLOTEN, *Nederlandsche schilderkunst* 1874; A. J. WAUTERS, *Vlaamsche schilderkunst* 1887. *Messager des sciences historiques*, Gand 1853, 1855, 1869, enz.

GOTH (LE) was een Fransche kapitein in Staatschen dienst, die in 1584 Terneuzen tegen de Spanjaarden hielp verdedigen. In November 1583 kwam de graaf PHILIPS VAN HOHENLO (1505—1606), die in 1595 door zijn huwelijk met MARIA VAN NASSAU een zwager werd van prins MAURITS, met negentien vaandels Duitschers naar Vlaanderen, landde te Neuzen en liet niet ver van daar een „geweldig bolwerk" opwerpen, naar deze soldaten, de Moffenschans genoemd. (Vgl. HONDIUS.) Die werken werden spoedig nog veel uit-

gebreid; een wacht van oorlogschepen voor de haven geplaatst, de omstreken onder water gezet en de vijand uit deze stelling voortdurend bestookt. Te vergeefs beproefden de Spanjaarden zich van dezen belangrijken post meester te maken en HOOFT verhaalt in zijne *Historiën*, hoe bij een uitval een Fransch edelman (de kapiten LE GOTH) in 's vijands handen viel. In dit tijdperk van den oorlog werden de gevangenen, die geen hoog losgeld konden betalen, nog meestal om het leven gebracht. De opperbevelhebber, de markies DE ROUBAIX, schonk in overleg met PARMA aan LE GOTH, die een mislukte poging had gedaan om te ontsnappen, genade, indien hij zich wilde verbinden om de vesting in 's vijands handen te leveren, of den prins van Oranje te vermoorden. Hij beloofde het laatste en werd vrijgelaten. Binnen Terneuzen gekomen, openbaarde hij echter den aanslag en gaf er den Prins kennis van. In Juni van datzelfde jaar was de kapitein bij de verdediging van het fort Lillo. Die sterkte was omstreeks 1673 door MONDRAGON aangelegd om de Schelde te bewaren en Antwerpen te beteugelen, doch door de Spanjaarden verlaten, uit schrik voor de naderende Zeeuwen. Later werd het echter op nieuw door hen belegerd, in welken strijd het dorp schier vernield werd; de vijand moest echter aftrekken en de plaats bleef in handen der Staten. Bij een der bloedige gevechten werd de dappere LE GOTH door het been geschoten: hij werd naar Antwerpen vervoerd, doch stierf aldaar aan de kwetsuur. Zie VAN METEREN, *Nederlandsche historie;* GACHARD, *Correspondence de Guillaume etc.*, dl. VI.

GOUKA (ABRAHAM). Wanneer de niet onbelangrijke geschiedenis der ontwikkeling van het volksonderwijs te Middelburg ooit beschreven wordt, zal daarin zeker met lof worden gewag gemaakt van ABRAHAM GOUKA. Nadat de groote invloed van „mesjeu" DAVID BORKING, aan wien de meeste Middelburgers uit beschaafde kringen, hun eerste wetenschappelijke opleiding te danken hadden, door 'smans hoogen ouder-

dom verminderd was, werd op dat gebied „meester" GOUKA de vraagbaak en de man van gezag. Met bescheidenheid maakte hij van dien invloed gebruik en waar hij zich deed gelden, liet hij gaarne aan hooger geplaatsten de eer der uitvoering over. GOUKA was den 21 November 1805 te Schiedam geboren uit ADRIANUS JACOBUS GOUKA en PETRONELLA BOMMELAAR, brave burgerlieden. Schoolhouden zat, om zoo te zeggen, in het geslacht. Zijne moeder had eene welbeklante naai- en breischool en zijn broeder MAARTEN werd een loffelijk bekend onderwijzer te Rotterdam. ABRAHAM volgde ook dien weg, deed met lof de vereischte examens en behaalde in November 1836 te Middelburg zelfs den zeldzamen eersten rang. Twee jaren vroeger, in 1834, was hij in genoemde stad hoofdonderwijzer geworden aan de school voor minvermogenden, in den langedelft, waaraan hij tot 1875 met onverzwakten ijver werkzaam bleef, even als aan de Normaalschool, waarvan hij directeur was, en over de stedelijke bewaarschool, die hij in 1840 mede opgericht had. Jaren lang was GOUKA ook onderwijzer aan de Industrieschool, die vooral op aansporing van het departement der Nederlandsche maatschappij van nijverheid en zijn voorzitter jhr. mr. J. C. SCHORER VAN DE SOUBURGEN, in 1840 tot stand kwam (Zie *Geschiedenis van het Nutsdepartement te Middelburg*, Middelburg 1867.) Met niet minder zorg was hij lid der commissie tot het examineeren van stuurlieden, waarvan hij er velen heeft gevormd. Als onderwijzer bezat de eenvoudige man in zeldzame mate de gave der mededeeling en het gelukte hem meermalen om jongelieden te ontwikkelen, die door anderen als onvatbaar waren afgewezen. In Augustus 1843 werden zijne verdiensten door de regeering erkend met een benoeming tot broeder in de orde van den Nederlandschen leeuw. GOUKA was gehuwd met MARIA BLONK en overleed na eene ziekte van slechts een enkelen dag, op den 28 Januari 1883; zijne vrouw was hem den 22 December voorgegaan. De eenige zoon uit dat huwelijk is JACOB LEENDERT GOUKA, geboren te Middelburg

den 20 Augustus 1837, apotheker en chemicaliën-fabrikant te Rotterdam. Het trok destijds mijne aandacht, dat in dezelfde week waarin GOUKA stierf, ook de oude schoolgebouwen in den langedelft werden afgebroken, waarin hij meer dan veertig jaren had gewoond en gewerkt.

Hij heeft uitgegeven de volgende schoolboeken, waarvan sommige meer dan eens zijn herdrukt, *Wis- en werktuigkundig rekenboek*, Middelburg 1847. — *Beginselen der meetkunde*, Middelburg 1849. — *Handleiding tot het lijnteekenen*, Middelburg 1849. — *Voorstellen voor de rekenkunst*, Middelburg 1849. — *Vragen en voorstellen over de eerste gronden der algebra*, Middelburg 1849 en met zijn broeder M. GOUKA, *Theoretisch en praktisch rekenboek*, Rotterdam 1849. In 1843 gaf hij uit eene zoogenoemde blinde schoolkaart van Zeeland, die zeer de aandacht trok en zeldzaam is geworden. Zijn exemplaar legateerde hij aan het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen.

GRAEUWEN (PAULUS 's). De familie was afkomstig uit Breda, waar de naam reeds in 1490 voorkomt en in de zestiende eeuw op de regeeringlijsten vermeld wordt. PAULUS 's GRAEUWEN was burgemeester te Breda, geboren 1649, getrouwd 1680 met CATHARINA LORAN; waaruit voortkwam SIBERT CAREL (1684—1763) predikant te Eysden bij Valkenburg, daarna te Serooskerke (Walcheren), te Ophemert en te IJsselstein. Hij was gehuwd met MARIA PLEVIER, eene zuster van den bekenden predikant te Middelburg, uit Zierikzee (1694—1723). Hieruit werd op den 3 December 1715 te Serooskerke geboren, PAULUS 's GRAEUWEN. Deze bezocht de latijnsche school te Zalt-Bommel en ging daarna, eerst te Utrecht en vervolgens in 1736 te Leiden, in de geneeskunde studeeren. Den 10 Juni 1740 werd hij med. doctor, met eene dissertatie *de Antacidis terrestribus*. Eerst vestigde hij zich als geneesheer te 's-Gravenhage en vervolgens te Zutphen, van waar hij in Augustus 1755 beroepen werd als hoogleeraar in de geneeskunde te

Harderwijk, welk ambt hij in September van dat jaar aanvaardde. Niet lang daarna werd hij meer bijzonder belast met het onderwijs in de ontleed-, schei- en kruidkunde, van welke taak hij zich uitmuntend kweet. (Vgl. *Boekzaal* 1756 blz. 785). Toen prof. Wolter (Gualtherus) van Doeveren uit Groningen naar Leiden vertrok, werd 's Graeuwen in zijne plaats als Hoogleeraar in de genees- en scheikunde beroepen. Na lang geweifeld te hebben, nam hij de keus aan en opende zijne lessen met eene redevoering *de anatomiae pathologicae utilitate et necessitate*. Acht jaren was de schrandere en geleerde man met nut aan de Hoogeschool werkzaam, toen hij door aanhoudende koortsen op den 11 October 1779 overleed. 's Graeuwen was in 1742 gehuwd met Judith Sluiter, dochter van Abraham Jacob Sluiter., predikant te Zutphen en Catharina Geertruida d'Outrein, uit welken echt voortkwamen: Maria Margareta, getrouwd met dr. Ericus de Lang te Middelburg en Abraham Jacob 's Graeuwen, den 22 December 1747 te Zutphen geboren. Hij studeerde te Harderwijk en werd aldaar in April 1771 doctor in de geneeskunde, waarna hij zich te Zierikzee vestigde en er stadsdokter, maar ook pensionaris, griffier en burgemeester werd. Hij was gehuwd, eerst met Richarda Gockinga en daarna met Isabella Cornelia van den Houte. Behalve zijne dissertatie zag van Abraham Jacob 's Graeuwen het licht, eene verhandeling over de geelzucht, in de werken van het genootschap *Servandis Civibus* 1787 en over de kinkhoest, in de verhandelingen van het Provinciaal Utrechtsch genootschap, beide met zilver bekroond. De jongste zoon van den hoogleeraar, Charles 's Graeuwen, was gehuwd te Zierikzee, eerst met Anna Christina Lammers en daarna met Anna van der Schatte.

In de verzameling is een brief dd 16 October 1770 van zijn academievriend Cornelis Henricus Velse, lijfmedicus van Prins Willem V, aan Paulus 's Graeuwen, met een eervol getuigenis over hem en bericht zijner voordracht tot prof. te Groningen; een brief van Paulus 's Graeuwen aan een zijner

neven; de aankondiging zijner inwijdingsrede op 19 Juni 1772; kennisgeving van zijn overlijden op 11 October 1779.

GRAFT (Jacob van de). Geboren te Middelburg den 28 Februari 1830 uit Pieter van de Graft, notaris aldaar, (geboren te Middelburg 1802; overleden te Oosterwijk 1881) en Cornelia Hendrika Bolluyt (1810—1862). Na zijne opleiding te Middelburg ontvangen te hebben, ging hij in 1852 naar Leiden en promoveerde tot doctor in de rechten, in Mei 1856 In Juni 1857 trad hij in het huwelijk met Johanna Hisser en werd advocaat en later ook notaris te Middelburg. Hij overleed aan eene uitterende ziekte den 4 December 1871, zonder dat de verwachtingen vervuld werden, die men van den ijverigen jongen man gekoesterd had. Zijne, waarschijnlijk niet zonder hulp van anderen geschreven dissertatie: *Geschiedenis der wetgeving op de tienden hier te lande, inzonderheid in Holland en Zeeland*, Middelburg 1856, werd loffelijk besproken. Op geheel ander gebied is merkwaardig zijn, op onbekrompen schaal uitgegeven werk: *De tapijtfabrieken der XVIe en XVIIe eeuw; gevolgd door eene historische beschrijving der zeven tapijtbehangsels in de vergaderzaal der Staten van Zeeland*, Middelburg 1869, met atlas. Het is jammer, dat de prachtige kopergravures door Ch. Onghena te Gent vervaardigd, genomen zijn naar minder goed geslaagde kopieën, in 1783 door zekeren Snijders voor mr. Jacob Verheije van Citters gemaakt. De afbeeldingen op de tapijten zijn echter veel krachtiger van teekening, bevalliger van uitvoering en daardoor levendiger van voorstelling Door allerlei omstandigheden zijn deze kunstwerken in den loop der tijden menigmalen vermaakt, ingekort en gehavend, en in Februari 1784 had men het aan het protest van de stad Veere te danken, dat die „sprekende monumenten van 's lands oude glorie" bij eene voorgestelde vertimmering niet zijn „geremoveerd." Toen na de invoering der provinciale wet in de zaal eene tribune moest worden gemaakt, werden een drietal tapijten weggenomen, die, na op

de Parijsche Tentoonstelling van 1867 bewonderd te zijn, naar het Rijksmuseum zijn overgebracht. Deze weefsels werden meerendeels vervaardigd in „de tapitserie" van de, uit Brussel afkomstige kunstenaars JAN (overleden November 1598), HENDRIK (overleden 1602) en LAURENS DE MAEGHT, wier fabriek te Middelburg van 1592 tot 1618 bestond, en gevestigd was in het verlaten Cellebroersklooster, later het Simpelhuis en sedert 1629 voor een deel de kerk der Engelsche gemeente. Sommige dezer tapijten zijn uit de werkplaatsen van FRANÇOIS SPIERINCK te Delft, en van enkelen schijnt de plaats van vervaardiging niet uit te maken. De uitgaaf van dit boek over de tapijtfabrieken heeft aan den heer VAN DE GRAFT veel moeite, maar ook veel geld gekost. Zijne kinderlooze weduwe is in 1874 hertrouwd met den heer JULIUS HENDRIK DE FREMERY, oud-officier enz. in Oost-Indië, met wien zij meest de hofstede Vluchtenburg onder Oost-Souburg bewoonde. Na zijn overlijden te Davos in Zwitserland op 21 April 1883, is zij in 1884 naar 's-Gravenhage verhuisd.

GRANIER (J.) was een fransch geneesheer, chirurgijn-majoor en chef van den geneeskundigen dienst te Middelburg. Hij was daar zéér gezien en had zich door hulpvaardigheid en welwillendheid vele vrienden gemaakt. In 1812 werd hij bevorderd tot chef van het Groot-militair hospitaal te Breda. Op last der keizerlijke regeering heeft hij geschreven: *Topographie médicale de l'île de Walcheren; suivie d'une exposition clinique des principales maladies qui ont paru dans les hospitaux de Middelbourg depuis* 1811 *et* 1812, Breda 1812. Het boekje, niet uit eigen belangstelling, maar op last der autoriteiten samengesteld, heeft weinig verdiensten, krioelt van fransche oppervlakkigheden, doch laat zich gemakkelijk lezen.

GRAUSS (GERARDUS HENDRIK). Geboren te Middelburg den 1 December 1807 uit JOHAN HEINRICH GRAUSS, afkomstig

uit Marsbach in Duitschland en MARIE CATHARINA FAGEL. Hij werd opgeleid voor timmerman, doch toonde spoedig buitengewonen aanleg voor bouw- en teekenkunde. Aan de teeken-academie behaalde hij in 1826 en 1827 de zilveren en in 1829 de gouden medaille; wat aanleiding gaf, dat hij in 1828 tot onderwijzer aan die inrichting werd benoemd. In 1829 vestigde hij zich te Middelburg als timmermansbaas; doch werd in 1839 benoemd tot stads-architect, welke betrekking hij tot zijn overlijden met grooten ijver heeft bekleed, zoodat in 1856 zijn kunde, nauwgezetheid en werkzaamheid door den gemeenteraad werd erkend door een fraai geschenk van bewerkt zilver. Een aantal belangrijke werken zijn naar zijne plannen tot stand gebracht, o. a. in 1837 de vertimmering van het Raadhuis; in 1839 de Concertzaal, (vgl. de aanteekeningen achter de *Geschiedenis van het Nutsdepartement*); in 1852 de voorgevel van de Nieuwe kerk, (vgl. *Jaarboekje Zeeland* 1853); in 1837 het Badpaviljoen te Domburg; de vernieuwing van de Spijker- en Bellinkbrug; alsmede onderscheiden buitenplaatsen in Walcheren. terwijl hij de kerk te Zierikzee, waarvan de herbouw jaren lang was blijven steken, in 1848 voltooide. GRAUSS, die zijne betrekking met trouw en liefde waarnam en in Middelburg een man van beteekenis was, overleed na lang kankerlijden, den 29 Januari 1862 Hij was gehuwd met JOHANNA JACOBA REVERS (1808—1881) en liet kinderen na

Zijn broeder JOHAN JACOB FREDERIK GRAUSS, werd te Middelburg geboren den 25 September 1805. Aan de Teeken-academie behaalde hij onderscheidene medailles en was van 1832 tot aan de opheffing in 1865 onderwijzer aldaar, welke betrekking hij met onvermoeiden ijver waarnam, in weerwil zijner drukke beroepsbezigheden als stoffeerder. GRAUSS was een man van kunstzin en smaak en wanneer de aanzienlijke woningen te Middelburg in die dagen menigmalen werden geroemd, wegens de met verstand gekozen meubileering en kleurenschikking, was zulks doorgaans aan GRAUSS te danken. Zijn ijver en hulpvaardigheid bleken ook in menige betrek-

king ten nutte der maatschappij. Hij was gehuwd met MARIA JOSINA REVERS en overleed kinderloos, na lang lijden, den 3 Augustus 1882.

GRAUW (GEERTRUID GORDON DE) werd geboren te Bergen-op-Zoom den 6 Mei 1649, uit SALOMO of SAMUEL GORDON, commissaris ter monstering van de regimenten Zwitsers in dienst der Staten, een man die zich van het vorstelijk bloed der STUARTS rekende en BARBARA TURCQ, zooals de onduidelijk geschreven naam in het doopboek vermoedelijk moet gelezen worden. GEERTRUID was de oudste der drie kinderen en huwde met CORNELIS DE GRAUW of DE GRAAUW, gezegd VAN BATENBURG, dien zij met drie dochters overleefde. Zij beoefende soms niet onverdienstelijk de dichtkunde en schreef o. a. een lofvers voor het werk van JACOB VAN LANSBERGHE *Historie van Hulst;* op welke stad zij betrekking had, daar er familie van haar in de regeering zat. In het godsdienstige was zij een aanhangster van PONTIAAN VAN HATTEM, waarom zij door de bovendrijvende partij van het Avondmaal geweerd werd. Waarschijnlijk na haar dood kwam in het licht: *De poëzie van de geest- en deugdrijke juffrouw* GEERTRUID GORDON DE GRAAUW, *uitgegeven tot voortplanting van de leer der genade*, Amsterdam 1710, 4°.

GRAVEZANDE (ADRIANUS 's). Geboren te 's-Gravenhage en gedoopt den 11 Mei 1714 uit GERRIT 's GRAVEZANDE en GEERTRUID VAN ROODE, waarbij als getuigen tegenwoordig waren JOCHEM VAN DEN AKKER en EMERENTIA DE VASSY. (Vgl. *Tweede eeuwgedachtenis* blz. 476; *Synode van Wesel* blz. 74). Als knaap werd hij op het kantoor van den procureur JAN ROSCAM geplaatst, doch kreeg door het lezen eener preek van den Middelburgschen predikant JACOBUS WILLEMSEN zooveel lust voor godgeleerde wetenschap, dat zijne betrekking hem van toen af niet meer aantrok. Op zijn drie en twintigste jaar, en reeds tot notaris bevorderd, vertrok hij in September 1737 naar de Leidsche Hooge-

school om de lessen in de theologie bij te wonen Die studie volbracht hij met lof en in 1742 werd hij predikant te Noordwijk aan zee; in 1743 vertrok hij naar Asperen, in 1745 naar Gorinchem en in Januari 1749 naar Middelburg. Acht jaren later, in Februari 1757, beriep men hem te Amsterdam, welk aanzoek hij echter van de hand wees, dat door de stedelijke regeering van Middelburg zóó hoog werd gewaardeerd, dat zij, behalve een geschenk van 800 gulden aan 's GRAVEZANDE, het pensioen der predikants-weduwen tot 500 gulden verhoogde.

Na langdurig lijden, overleed 's GRAVEZANDE den 16 April 1787. Zijne echtgenoote PETRONELLA ANTONIA VAN DER KEMP, was hem reeds den 18 October 1779 voorgegaan. Hij had drie zoons en eene dochter. De oudste zoon ADRIAAN ANTHONIE, is koopman geweest in dienst der Oost-Indische Compagnie en opperhoofd van Paulo, waar hij bij een opstand om het leven kwam; de tweede zoon was koster der Oude kerk te Middelburg en is met zijne echtgenoote, kinderloos overleden; de derde zoon, PETRUS ADRIANUS 's GRAVEZANDE, is als predikant der Nederduitsch-hervormde gemeente te Deventer, in dertigjarigen ouderdom gestorven. Hij was gehuwd met BERTHA GEERTRUIDA CORNELIA VAN DER NETTEN, waaruit voortkwam ADRIANA PETRONELLA 's GRAVEZANDE, getrouwd met JAN LAMBERT KEUCHENIUS, van wie ik deze bijzonderheden haar grootvader betreffende in 1862 vernam. De dochter van den Middelburgschen predikant is aldaar ongehuwd overleden.

Als predikant bezat 's GRAVEZANDE groote verdiensten. Zijne leerredenen munten uit door keurigen stijl, heldere bijbelstudie en een geest van vrede en verdraagzaamheid. De richting, de zoogenoemde Coccejaansche, was in Middelburg echter de geliefde niet, waardoor het gehoor meer uitgezocht dan talrijk was.

's GRAVEZANDE was een merkwaardig man, wiens verdiensten nog te weinig zijn gewaardeerd. In de archieven van classis en kerkeraad vindt men overal blijken van zijne onvermoeide werkzaamheid, zijne keurige orde en netheid in

schrift en stijl, zijne uitgebreide kennis en zijn helder oordeel. Wat hij het licht deed zien, verschaft hem eene eervolle plaats onder de historiekenners en stelt hem nevens zijne vrienden mr. L. P. VAN DER SPIEGEL en prof. J. W. TE WATER.

ADRIANUS 's GRAVEZANDE gaf uit: *Tweehonderd-jarige gedachtenis van het eerste Synode der Nederduitsche kerken* (*te Wesel* 1568), Middelburg 1769. — *Tweede eeuwgedachtenis der Middelburgsche vrijheid* enz., Middelburg 1774 — *De Unie van Utrecht herdacht*, Middelburg 1779. — *Vredegroet ter inwijding van 't Arm-ziekenhuis*, Middelburg 1785. Behalve die belangrijke werken, schreef hij in de werken van het Zeeuwsch genootschap twee verhandelingen *over de Joden te Cochin* 1778 en 1782; over den *stilus curiae* 1775 en over de *stadsrekeningen van Middelburg* enz. Als actuarius der classis van Walcheren, de uitgebreidste in de republiek, maakte 's GRAVEZANDE zich zeer verdienstelijk en als curator der latijnsche school liet hij in het archief belangrijke sporen na van zijn vlijt. In den kerkeraad was hij de vraagbaak, waar verschil van inzicht door historische kennis kon worden vereffend, en het is een lust de duidelijke rapporten te lezen, die door den scherpzinnigen man over vele gewichtige zaken werden uitgebracht. Enkele malen begaf hij zich, naar den geest des tijds, op het gebied der poësie, doch gelukkig voor zijn roem, geschiedde dat zeer zeldzaam. Zijne belangrijke bibliotheek, die in zijne woning in de Lange Noordstraat vele vertrekken vulde, werd in 1788 te Middelburg verkocht. Een bundel graf- en lijkdichten is in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap. (*Catalogus* 1883, blz. 476). Zijn portret, door PERKOIS geschilderd, wordt door mr. M. F LANTSHEER, die 's GRAVEZANDE hoog vereerde, beschreven in *Zelandia illustrata*, dl. I, bl. 290. Vgl. *Navorscher*, dl. III, blz. 161. *Algemeene kerkeraad te Middelburg* enz.

GRAVIUS (DANIEL werd geboren te Dordrecht in 1616. Hij studeerde te Leiden in de godgeleerdheid, doch beoefende

ook ijverig de wijsbegeerte, waarover hij in Juni 1638 eene dissertatie drukken liet. Zijne kennis in wis- en natuurkunde werd ook geroemd. Hij werd predikant te Aardenburg, doch ging naar Indië, waar hij in Juli 1645 aankwam. Te Batavia bleef hij twee jaren werkzaam, toen hij naar Formosa ging. Hier kreeg de predikant in 1651 een hooglopenden twist met den gouverneur NICOLAAS VERBURG, die hem naar Batavia terugzond. Reeds dáár werd de onschuld van GRAVIUS erkend, doch nog meer in het vaderland, waar in 1654 bij zijn terugkomen de vergadering der Bewindhebbers hem volkomen vrijsprak en last gaf, dat hem terstond de som van ruim veertien duizend gulden, die hij van de Compagnie te goed had, zonder eenige korting zou worden uitbetaald. In November 1655 werd GRAVIUS te Veere beroepen en in November 1671 te Middelburg, waar hij in Maart 1678 overleed. Hij was in Maart 1645 te Batavia getrouwd met MARTINA POOTS, wed CUNST, uit Gouda en hertrouwde te Veere staande, met de dochter van den burgemeester CORNELIS HUBRECHTSE. (Vgl. *Sleutel op de burlesque notulen*). Een zoon of wellicht kleinzoon van hem, mr. DANIEL GRAVIUS, was advocaat te Middelburg en huwde met ANNA CATHARINA DUVELAER.

Aan GRAVIUS wordt de lof gegeven, dat hij was „een neerstig, geleerd en godzalig arbeider." Te Middelburg behoorde hij onder de vrijzinnige of Coccejaansche predikanten en was een geestverwant van I. HOORNBEEK, VAN DER WAEIJEN en MOMMA. Met den bekenden ANTONIUS HAMBROEK heeft hij tijdens zijn verblijf op Formosa de evangeliën van Mattheus en Johannes in een der dialecten van dat eiland vertaald en in 1661 te Amsterdam uitgegeven. Verder heeft hij in dezelfde taal nog doen drukken eene populaire verklaring van de hoofdwaarheden des Christendoms, vooral ten dienste der schoolmeesters, zoowel Nederlanders als ingeborenen, onder den titel: *Formulier des Christendoms met de verklaringen van dien in de Sideis-Formosaansche tale*, Amsterdam 1662, groot 288 blz.,

waarop het Nederlandsch en het Formosaansch tegenover elkander zijn gedrukt. In de *Zelandia illustrata* is een portret van GRAVIUS door J. van MUNNICKHUIZEN, naar eene schilderij door ZACHARIAS BLIJHOOFD in 1673 gemaakt, doch pas na het overlijden van den predikant in prent gebracht. Zie over GRAVIUS behalve DE LA RUE, vooral TROOSTENBURG DE BRUIJN. *De Hervormde kerk in Oost-Indië* (1884).

GRENIER (ABRAHAM) werd geboren te Middelburg in 1626 en was wellicht een zoon van ABRAHAM GRENIER, GREIGNIER of GRAIGNIER BERTRAMSZ. die in 1629 ouderling was., wiens broeder CHRISTOFFEL, geboren in 1603, in 1633 te Leiden studeerde. ABRAHAM studeerde te Leiden in 1644, werd rechtsgeleerde en in 1658 schepen in zijn geboortestad, waar hij huwde met de dochter van den burgemeester (A°. 1656) CORNELIS ARENDSEN WESTDORP. Hij was ook dichter en bevriend met den bekenden schrijver JAN SIX VAN CHANDELIER, geboren 1612, met wien hij na zijne promotie eene reis door Frankrijk en Engeland deed. GRENIER heeft, volgens eene mededeeling van ISAAC VOSSIUS aan NICOLAAS HEINSIUS, aanteekeningen gemaakt op den bekenden grammaticus AULUS GELLIUS en stond ook ten dien opzichte hoog aangeschreven. Hij overleed in de kracht zijner jaren, den 11 Februari 1660 en werd op den 15 dier maand in de Nieuwe kerk begraven. Prof. JOH. WILMERDONX vereerde hem met een lijkdicht, waarin hij zegt: *Nu zwijgt die gulde mond, die immer heeft gesproken voor 't ongekreukte recht enz.* Ook de rector der latijnsche school ISAAC VAN HOORNBEEK bezong zijn lof. Vgl. DE LA RUE, *a. w.*

GRENU (PAULUS DE). Deze heldhaftige krijgsman was een zoon van den kapitein PHILIPS DE GRENU, die zich bij het beleg van Leiden in 1574 onderscheiden had en in 1599 door zijn zoon als kapitein werd opgevolgd. PAULUS was vooral verdienstelijk als artillerist en prins MAURITS stelde groot ver-

trouwen in zijne krijgswetenschap. Toen het, door PARMA versterkte en door ligging op de schorren schier onneembaar geacht, doch op zich zelf weinig beteekenende overschot der vergane stad IJzendijke, na een kortstondig beleg op den 10 Mei 1604 door MAURITS ingenomen was, kreeg PAUL DE GRENU (wiens broeder CHARLES, als ik mij niet bedrieg, in het beleg van Ostende gesneuveld was) over dezen „sleutel van Vlaanderen" het opperbevel, wat hij zóó manhaftig hield, dat VONDEL in zijne *Verovering van Grol* zeggen kon, GRENU *die 't Yzendijck gansch Vlaandere doet yzen.*" Bij eene commissie naar Grevelingen werd de moedige kapitein krijgsgevangen gemaakt, doch tegen een aanzienlijk losgeld vrij gelaten. Hij schijnt zich ook op andere wijs verdienstelijk te hebben gemaakt, daar hij in 1624 door koning JACOBUS VAN ENGELAND tot ridder werd verheven. Bij het vermaarde beleg van 's-Hertogenbosch werd de GRENU tijdelijk belast met het opperbevel der artillerie, wat hij behield, tot hij op den 29 Juli sneuvelde. Hij huwde met MARIA STAS en waarschijnlijk was een zoon van hem, MAURITS DE GRENU, in 1662 kommandeur van Sas van Gent en kapitein en sergeant-majoor van een regiment te voet, gehuwd met WILHELMINA VAN WEEDE en overleden in 1667. In de kerk te St. Maartensdijk (Tholen) hingen enkele wapenborden met het wapen van GRENU (3 korenhalmen en als helmteeken een vogel), waarbij een vrouwenschild, gemerkt P. G. Blijkens een ander grafschrift aldaar, geteekend *Vivendo migro* (de spreuk van JOHANNES MIGGRODE) was de familie DE GRENU verwant aan die van LIENS. (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 337). Dat DE GRENU met CONSTANTIJN HUYGENS gemeenschappelijk grondbezit in Staats-Vlaanderen had, blijkt uit SCHINKEL, *Bijdrage enz.*,'s-Gravenhage 1842, blz. 44.

GRIBIUS (PETRUS). Geboren te Middelburg den 25 October 1651 uit PETRUS GRIBIUS, van 1642—1652 predikant bij de Engelsche gemeente aldaar en MARIA BRANDYN (Vgl.

Zelandia illustrata, dl. I, blz. 319). Te Amsterdam kreeg hij zijne opleiding en vertoefde ook daarna eenigen tijd bij HUBERTUS LEIJDECKER, predikant te Noordgouwe. GRIBIUS studeerde te Utrecht en te Leiden en na in Maart 1676 tot proponent bevorderd te zijn, deed hij met den lateren hoogleeraar JACOB TRIGLAND, eene wetenschappelijke reis naar de academiën van Oxfort en Cambridge. In 1677 werd GRIBIUS predikant te Middelie; in 1679 te Grootebroek; in 1680 te Harderwijk en in 1681 te Delft. Hier bleef hij werkzaam tot 1734, toen eene toenemende doofheid hem tot eene welverdiende rust verplichtte. Hij ontsliep den 30 October 1739, na even te voren, gelijk DE LA RUE opteekent, betuigd te hebben "Habeo Sursum: ibi mea requies." GRIBIUS was gehuwd met DEBORA VAN DER HEUL en zijne dochter MARIA trad in den echt met dr. ABRAHAM VAN BLEYSWIJCK, burgemeester van Delft. GRIBIUS behoorde onder de meest geachte predikanten; zijn groot verstand, treffelijk oordeel en krachtig geheugen, worden door zijne tijdgenooten geprezen. REINIER BOITET schreef:

Daar vloeide een oceaan van wijsheid uit zijn mond
Als hij tot heil van 't volk in 's Heeren tempel stond.

Zijn achtbaar voorkomen schijnt medegewerkt te hebben om den indruk van zijn woord te verhoogen. Het is eenvoudig onzinnig om, gelijk dat geschiedt in *Kanselontluistering in de Nederduitsche hervormde kerk enz.*, Amsterdam 1853, dergelijke toespraken te vergelijken met hetgene in onzen tijd nuttig, welluidend en schoon wordt geacht. GRIBIUS heeft uitgegeven *Twee redevoeringen over Job XIV vers* 1 *en* 2*; op zijn vijftigjarigen Delftsen predikdienst en* 80-*jarigen ouderdom den* 21 *en* 23 *October* 1731; terwijl nog na zijn dood verscheen: *Verscheiden redevoeringen op bijzondere tijden en omstandigheden.* Deze laatsten werden door zijn ambtgenoot CORNELIS JOHS VELSE uitgegeven, die er bijvoegde een *Lijk-rede op* GRIBIUS en eenige *Rouw- en lofdichten* o. a van den vermaarden ARNOLD HOOGVLIET. Er

bestaat eene. afbeelding van GRIBIUS, naar de schilderij van F. VAN DER WILT, door J. C PHILIPS gegraveerd. In de verzameling is het voorblad uit een latijnschen prijs aan BERNARD LAURENS DE BEAUFORT a° 1726 door PETRUS GRIBIUS geteekend. De handteekening van zijn vader is in *Zelandia illustrata*.

Dr. JOHAN GRIBIUS, vermoedelijk een broeder van den predikant, werd geneesheer te Amsterdam en bracht in Nederlandsche verzen over het werk van P. Cz. HOOFT, *Spiegel van rampzaligheid in de verheffing van den huize* MEDECIS, waarvan het keurig bewerkte handschrift nog bestaat. (LEGENDO ET SCRIBENDO in *Navorscher* 1656, blz. 218). Van hem, of van een naamgenoot, schijnt ook te zijn: *De ontroerde Leeuw, behelzende de voornaamste geschiedenissen van* 1671—1677, Amsterdam 1678, 7 deelen in één band. Zie over GRIBIUS *Biographisch woordenboek* en de aldaar aangehaalde werken.

GROENEYK (OLIVIER) werd geboren te Woerden in 1771, uit JAN GROENEYCK en JOSINA PLUMPER. Hij schijnt voor het onderwijs te zijn opgeleid, doch kwam later bij het gemeentebestuur te Zierikzee, waar hij in 1813 commies-griffier op de stads-secretarie was. Hij was gehuwd met MARIA MADELEINE AGRON, gedoopt te Leeuwarden den 4 Maart 1770, eene dochter van den bekenden PIERRE AGRON in 1780 kostschoolhouder te Zierikzee geworden. Zij was hoofdonderwijzeres aan het meisjes-instituut aldaar en overleed in 1825. GROENEYCK stierf te Zierikzee, den 16 April 1835.

Van zijne zeer bekwame dochters is JEANNE CHRISTINE GROENEYK in Februari 1824 gehuwd met LEONARDUS MARINUS DE KANTER (1796—1841), arrondissements-ijker te Goes en ANTOINETTE GUILLEMETTE (1808—1848) trouwde in 1840 te Haarlem met JACOBUS WALRAVEN VAN KERKWIJK, apotheker en wethouder te Goes, weduwenaar van CATHARINA CHRISTINA VAN DEINSE. Zijn zoon J. P. L. GROENEYCK, officier der marine, was gehuwd met S. E. VAN DEINSE, dochter van ANTHONIE VAN DEINSE, predikant te Middelburg.

OLIVIER GROENEYK gaf in het licht *Beknopte geschiedkundige beschrijving der stad Woerden*, Zierikzee 1829, 8°. — *Kronijk van Zierikzee, ten vervolge op die van den heer* J. DE KANTER PHILZ. (*Met bijvoegsel*), Zierikzee 1821, 8°.

GROMMÉ (WILLEM DAVID). Geboren te Vlissingen den 9 April 1744 uit WILLEM JACOBUS GROMMÉ, van 1738 tot 1755 predikant aldaar en FREDERIKA, eene dochter van den bekenden DAVID KNIBBE, predikant te Leiden. Hoewel zijn vader te Leiden geboren was, had hij vele betrekkingen in Zeeland, en in 1692 huwden te Delft, SALOMO GROMMÉ van Middelburg met JOSINA VAN MIGGRODE, eene kleindochter van den beroemden hervormer en predikant te Veere; uit welk huwelijk voortkwamen ELISABETH en JACOBUS GROMMÉ, wellicht de grootvader van WILLEM DAVID GROMMÉ. (Vgl. J. VAN IPEREN *Redevoering over* MIGGRODE 1774, blz. 176).

WILLEM DAVID GROMMÉ JACOBUSZ. studeerde te Utrecht en te Leiden, en werd in 1775 predikant te Groothuizen en Averhorn, in 1777 te Abbekerk, in 1788 te Baambrugge, in 1798 te Makkum en in 1807 te Voorhout, waar hij den 20 Maart 1825 overleed. Hij gaf in het licht: *Leerredenen*, Utrecht 1787 — *De biddende Christen, of verzameling van gebeden*, Leiden 1808. — *Aanmerkingen tot bevordering van het godsdienstig onderwijs*, Leiden 1817. — *Handleiding tot het Avondmaal*, Amsterdam 1823. Zie *Boekzaal* op genoemde jaren VROLIKHERT, *a. w.* enz.

GROOT (JAN DE). Geboren te Vlissingen omstreeks 1650. Hij had tot eersten leermeester zijn stadgenoot ADRIAAN VERDOEL, naar sommigen meenen, een leerling van REMBRANDT. Later, omstreeks 1666, kwam DE GROOT onder de leiding van ADRIAAN OSTADE en eindelijk onder FRANS DE JONG. Hij was te Haarlem gevestigd, doch vermoedelijk schijnt de kunst hem weinig voordeel te hebben gegeven, zoodat hij die voor den koffiehandel verwisselde, wat beter ging, daar A. VAN DER

WILLEGEN Pz. in zijne *Artistes de Harlem* (1870) van DE GROOT schrijft: „Tout ce que je sais de ce riche amateur-peintre, est qu'il est décédé à Harlem en 1726: je possède son portrait dessiné, qui le représente à l'age de 27 ans." De aandacht der kunstkenners is in den laatsten tijd meer op de schilderijen en teekeningen van dezen meester gevestigd. Vgl. *Oud Holland*, 5ᵉ jaargang (1887), 1ᵉ aflevering.

GRUIWARDT (HIERONIMUS). FERDINAND GRUIWARDT werd geboren te Goes, den 19 Maart 1628, uit HIERONIMUS GRUIWARDT en MAGDALENA JANSD. Hij studeerde te Utrecht, waar hij den 6 Mei 1651 met den kap tot med. doctor gepromoveerd werd. Hij vestigde zich als geneesheer te Middelburg, woonde op de Haringplaats en bleef daar zeventien jaren. In September 1655 huwde hij te Middelburg met PETRONELLA, dochter van doctor JOHANNES WILHELMI, die getrouwd was 1°. met PETRONELLA DE MEULENAAR, moeder van JOHANNA GRUIWARDT. 2°. met SUSANNA MOENS, wed. LIPPENS en 3°. met CORNELIA PELLETIER. Toen WILHELMI in Februari 1661 overleden was, ontstond er, naar GRUIWARDT beweert, op aanstoken der stiefmoeder, een proces, waarbij de latere ambassadeur ARNOUD VAN CITTERS hem als raadsman ter zijde stond. Dit rechtsgeding gaf hem aanleiding tot het uitgeven van eenige geschriften, die een eigenaardig licht doen vallen op de toenmalige toestanden. In 1667 en 1668 gaf hij in twee deelen te 's-Gravenhage in het licht: *Apologie of verantwoordingh tegen dèn laster en ongehoorde maximen van zijne vriendelijke vijanden*, en *Deductie over het recht zijner huisvrouw en kinderen.* Daarop volgde in 1680 en 1693 *Zeeuwsch Treurtooneel, geopend ten dienste van de Nederlandsche wereld*, waarvoor het portret zijner, den 4 Juli 1675 in den ouderdom van acht en dertig jaren overleden echtgenoote, met een viertal dichtregels van zijne hand. Het werk is ook niet onbelangrijk door de mededeelingen over den watervloed van 26 Januari 1682. (Vgl. o. a. daarover Z. PASPOORT. *Beschrijving van Zeeland*,

Middelburg 1820, blz. 279). Dit proces gaf aanleiding, dat GRUIWARDT Middelburg verliet en zich te Goes vestigde, waar hij spoedig in de regeering kwam en van 1691 tot 1700 meermalen burgemeester was, waarbij hij zich kennen liet als een tegenstander van den anti-oranjegezinden ADOLF WESTERWIJK.

Of GRUIWARDT hertrouwd is, weet ik niet; maar dat hij erover dacht, blijkt uit eene opmerking in zijne *Medicinale observatiën*, waar hij leukweg meedeelt dat, als de tronie van MARGARETHA VAN DE WELLE (de zuster van APOLLONIA, gehuwd met den bekenden predikant PETRUS WITTEWRONGEL) hem zoo goed had aangestaan als hare beurs, hij haar zeker ten huwelijk zou hebben gevraagd. GRUIWARDT overleed te Goes den 15 Mei 1701, nalatende een zoon en zes dochters. Als geneesheer had hij grooten naam. In 1659 gaf hij te Middelburg uit, de inwijdingsrede van dr. CORNELIS VAN DE VOORDE aldaar als lector in de heel- en ontleedkunde In het volgend jaar zag het licht: *Examen der chirurgie, bijeen vergaderd door mr.* CORNELIS HERLS, (*stads chirurgyn te Middelburg a°.* 1613); *nu doorgaans verbeterd en vermeerderd naar de hedendaagsche speculatien en praktijk, gelijk de voorrede aanwijst; beneffens een aanhangsel van den omloop des bloeds en kort examen van de doses der purgatien, vomitoria en opiaten.* Eene oplaag van duizend exemplaren, binnen het jaar verkocht zijnde, volgde een nieuwe druk van vijftien honderd exemplaren, wordende ondertusschen het boek te Amsterdam met drie duizend exemplaren nagedrukt In 1688 gaf hij te Amsterdam uit: *Medicinale en chirurgicale observatiën, aangeteekend in zes en dertigjarige ondervinding en publiek gemaakt tot onderrichting van alle jonge leerlingen* Ook van dat werk was een tweede druk voorbereid. Dat hij ook aan poësie deed is hiervoren gemeld en in de Provinciale bibliotheek van Zeeland is een handschrift, waarin door hem nagelaten gedichten.

Zijn oudere broeder, HIERONIMUS GRUIWARDT werd in 1620 te Goes geboren, was eerst Schepen en naderhand Secretaris

dier stad, vervolgens Rekenmeester van Zeeland en eindelijk Raadsheer in den Hoogen Raad. Hij overleed in 1675. In de verzameling is eene, door hem als secretaris van Goes geteekende schepenkennis, dd. 8 April 1659.

De la Rue deelt mede, dat zijn vriend mr. P. Boddaert, griffier van 't Leenhof van Vlaanderen te Middelburg, door eerste huwelijk aan Gruiwardt vermaagschapt, eene verzameling latijnsche en Nederlandsche gedichten bezat, door bovengenoemde broeders gemaakt.

GRUTERUS (Johannes) was omstreeks 1444 hoofd van het klooster Paradisus Mariae bij Reimerswaal, welk convent van Reguliere Kanunniken omstreeks 1407 betrokken was door broeders uit het Roode dal of Val rouge, bij Soignies, niet ver van Brussel. Gruterus was afkomstig uit het huis der broederschap te Nuys en streefde er naar om zich zooveel mogelijk te onttrekken aan den invloed van den Utrechtschen bisschop en naar eene vereeniging der conventen die naar den regel van Augustinus leefden en waarvan het klooster te Windesheim als het hoofd werd erkend De werkzame, geleerde en vrome monnik stierf te Middelburg, meer afgetobd door zorgen dan versleten door ouderdom. Een zijner opvolgers was in 1465 Johannes Hornemees, een geleerd Sluizenaar. In Ermerins *Zeeuwsche oudheden* (*Reimerswaal* blz. 184) vindt men een latijnsch lofdicht op Gruterus, alsmede eene beschrijving van het klooster, dat nog vóór de stad wegens watervloeden moest verlaten worden.

GRUTERUS (Thomas) was omstreeks 1520 te Zierikzee geboren. Bij de geloofsvervolgingen week hij naar den Paltz, doorreisde vervolgens Zwitserland en Italië, en was van 1561 gedurende zeven jaren hoogleeraar in de godgeleerdheid te Duisburg. Naar Bayle in zijne *Dictionnaire critique et historique* mededeelt, bestonden er in 1629 nog een aantal belangrijke handschriften van hem als: *Hodaeporicom Belgicum*,

Helveticum, *Italicum*, *Germanicum*, *Westphalicum*, Lib. II. — *Ephemeris rerum etc.*, Lib. I. — *Hist.* DAVIDIS GEORGII, *Haeresiarchae*, Lib. II. — *Refutatio sectae ejusdem.* — *Commentarius in* HESIODUM — *Opera theologica etc.* — *Index vocabulorum rariorum in* PLIN. *Nat. Hist. etc.* — *De genealogia* GRUTERORUM. Zijn oudste zoon is geweest PETRUS GRUTERUS, geboren te Zierikzee omstreeks 1555 (*Album stud.*). Hij studeerde in 1592 te Leiden, bezocht na zijne promotie tot med. doctor, Frankrijk, Duitschland en Italië en vestigde zich eerst als geneesheer te Dixmuiden, vervolgens te Ostende en daarna te Middelburg. Op vereerend aanzoek schijnt hij eenige jaren later naar Amsterdam te zijn verhuisd, waar hij tot zijn overlijden, den 26 September 1634, woonde. PETRUS GRUTERUS was den 7 November 1607 te Middelburg getrouwd met ELISABETH VAN DE VIJVER (VAN DE VIVERE) uit Gent, waaruit twee zonen, hierna te vermelden.

Hij beeft uitgegeven twee *Centuriae epistolarum* en de daarbij gevoegde *Apologia*, *qua instituti sui et styli ab usu et Latinismi puritate abhorrentis rationem reddit*, Leiden 1609; Frankfort 1615; Amsterdam 1629; een werk, door velen geprezen, door sommigen o. a. door BAYLE gelaakt. De broeder van PETRUS GRUTERUS THOMASZ. was JACOBUS THOMASZ, die in 1588 reeds rector te Middelburg was, waar hij o. a. vermeld wordt op de, in dat jaar daar gemaakte lijst van personen, meer dan 3000 £ gegoed. DE LA RUE noemt hem een man, zóó ervaren in de Grieksche en Latijnsche letterkunde, dat hij voor niemand in de Nederlanden op dat gebied behoefde te wijken. Eenige zijner brieven komen voor in de door zijn broeder uitgegeven verzameling. Ook schijnt hij enkele handschriften te hebben nagelaten. In den herfst van 1607 is hij te Middelburg gestorven. Zijn jongere broeder, REINIER GRUTERUS THOMASZ geboren te Deventer, studeerde in 1584 en werd rector aan het, door graaf JAN CASIMIR gestichte college te Heidelberg. Ook de jongste broeder JOHANNES was een scherpzinnig letterkundige. Op eene reis naar Italië, liet hij zich ongunstig

en onvoorzichtig over de kerk uit, zoodat hij groot gevaar liep om in handen der inquisitie te vallen. Toen hij zoo snel mogelijk de wijk nam, werd hij te Napels ziek en kwam aldaar te sterven. Van hem en van zijn broeder REINIER worden eenige brieven en bijzonderheden gevonden in *Centuriae II epistolarum*, door den oudsten broeder PETRUS uitgegeven.

Van dezen oudsten broeder was de oudste zoon, ISAAK GRUTERUS Pz. te Middelburg in 1611 geboren en in 1633 student te Leiden. In 1634 werd hij conrector te Middelburg, waar hij twee jaren bleef. Uit dien tijd is het Latijnsch lofdicht bij het portret van den predikant en rector AEGIDIUS BURSIUS, waarvan een afdruk op satijn in de *Zelandia illustrata* wordt bewaard. In 1636 schijnt hij vertrokken te zijn naar den Haag, waar hij bij den bekenden fiscaal THEOD. GRASWINCKEL (1600—1666) voorlezer of lector was. Uit dien tijd schijnt te zijn het Latijnsch gedicht op de overwinning bij Duins op 21 October 1639, dat hij opdroeg aan de Staten van Zeeland, die hem daarvoor eene vereering toekenden. Later werd hij rector te Nijmegen en kwam omstreeks 1657 bij de Erasmiaansche school te Rotterdam, waar hij in 1680 nog in dienst was Hij huwde JOHANNA VAN DEN HEUVEL die hem overleefde. ISAAC GRUTERUS was bekend en bevriend met de voornaamste Nederlandsche letterkundigen van zijn tijd, zooals CONSTANTIJN HUYGENS, ANNA MARIA VAN SCHURMANN, JACOB CATS, JOHAN DE BRUINE en anderen, in of vóór wier werken men Latijnsche of Nederlandsche gedichten van hem aantreft. Ook vertaalde hij de aanteekeningen van HENRY SAVILL op TACITUS' *werken*, met deze te Amsterdam in 1649 gedrukt. In de *Opera omnia* van FRANCISCUS BACON, Amsterdam 1730, komen in dl III voortzettingen van hem voor van *Cogitata et visa; de interpretatione naturae sive de inventione rerum et operum*, ook afzonderlijk reeds vroeger te Amsterdam uitgegeven en opgedragen aan PETRUS BURSIUS, art. mag. en geneesheer te Middelburg. Voorts van *Descriptio globi terrestris.* — *De fluxu et refluxu maris* — *De principiis atque originibus*, *se-*

cundum Lalans Cupidonis et Coeli, sive Parmenidis *et* Telesii *et principue* Democrati. — *Philosophia tractata in tabula.* — *Impetus philosophicus enz.*

Ook gaf hij, na den dood van zijn broeder, eene nieuwe verbeterde uitgaaf van diens *Sylva sylvarum* in het licht, die in het vierde deel der *Opera omnia* is opgenomen. Aan het einde der *Cogitata et visa* vindt men nog van hem eene vertaling der *Epistola* Thomas Bodley *ad* Franciscum Baconum *qua candide expendit ejus Cogitata et visa*, *Lat versa ex Anglico.* Ook beloofde hij in het licht te zullen geven *Sylloge epistolarum quas* Hugo Grotius *scripsit ad Belgas*, *Germanos etc.*

Zijn broeder Jacobus Gruterus Petrusz., studeerde in de medicijnen en was lang te Middelburg. Hij was mede een groot bewonderaar van Bacon. In 1648 gaf hij te Leiden uit: *Sylva Sylvarum sive Historia naturalis*, *in decem centurias distributa*, *Anglice olim conscripta a* Francisco Bacone *etc.*, *nunc Latine transcripta a* Jacobo Grutero P.F. Med. cand., welk werk is opgedragen aan Pieter van Reigersberg, heer van Couwerve. Zie P. Bayle *Dictionnaire critique et historique etc.* — Paquot, *Mémoires pour servir à l'histoire litt. des P. B.* — de la Rue, *Geletterd Zeeland.* — *Biographisch Woordenboek* en de verder daar aangehaalde werken.

GRYP (van der). De familie schijnt vroeger te Dordrecht gevestigd geweest, doch verhuisde in de zeventiende eeuw meest naar Gouda waar Jeremias van der Gryp omstreeks 1677 geboren werd. Hij studeerde te Leiden, en werd in het laatst van 1715 predikant te Noordgouwe Hij was gehuwd met Anna Clement en had een talrijk gezin. Jeremias overleed aldaar den 17 Maart 1746. In November 1731 werd te Noordgouwe geboren zijn zoon Cornelis, die omstreeks 1770 zich vestigde als apotheker te Zierikzee, op de Oude haven over de Breede of Steenenbrug. Cornelis was een zeer kundig man en prof J. W. te Water roemt niet alleen zijne veelomvattende kennis, maar ook vooral zijne

degelijkheid en deugdzaamheid. Hij schreef verhandelingen in toongevende tijdschriften zijner dagen, zooals in de *Letter-oefeningen* van 1791 enz., en de bescheiden man vertaalde hoogst loffelijk de latijnsche redevoering van den Zierikzeeschen rector ADAM CAMPHUYSEN *Over* LIEVEN JANSSON KEERSEMAKER, Middelburg 1778. CORNELIS VAN DER GRYP bleef ongehuwd en werd door zijne bloeiende zaak een zeer gegoed man. Zijn portret in kleuren geteekend, is in *Zelandia illustrata.* Hij is daar afgebeeld ten voeten uit, gezeten voor eene tafel, met den vinger wijzende op een bij JOB XIX vr. 25 tot 27 opengeslagen bijbel.

Zijn broeder WILLEM GERARD VAN DER GRYP, de jongste zoon van den predikant te Noordgouwe, werd aldaar in 1736 geboren. Reeds vroeg schitterden zijne talenten en toen hij tien jaren oud was, maakte hij een rouwdicht op het overlijden van zijn vader, waardig gekeurd om in de *Boekzaal* te worden gedrukt Zijne oratie bij het verlaten der latijnsche school te Zierikzee, waar toen de kundige REINIER VAN HEEMSKERK rector was, wekte niet minder groote verwachtingen. In 1753 was hij student te Leiden; in 1760 predikant te Oudenhoorn; in 1765 te Heukelom; in 1776 te Monnikendam en in December 1779 te Goes. In Augustus 1797 vroeg hij aldaar ontslag, zijnde het vorige jaar gekozen tot Representant van het Bataafsche volk. (Vgl. *Catalogus Tentoonstelling van Zeeuwsche oudheden te Middelburg* 1870, blz. 51). Later werd hij rentmeester der domeinen van Prinsland en Willemstad. Hij overleed te 's-Gravenhage den 11 December 1811. Uit zijn huwelijk met ANNA CHRISTINA BENNET te Leiden, werd te Monnikendam geboren FRANÇOIS ROELOF BENNET VAN DER GRYP, (overleden 1 Maart 1829). Deze werd leerling en later opvolger van zijn oom CORNELIS te Zierikzee. Hij trouwde met ANNA YTA NAUTA, (geboren te Middelstum in 1788; overleden te Zierikzee 27 Augustus 1850), dochter van PETRUS JAN NAUTA, predikant te Zonnemaire en ADRIANA ABBRING, welke als weduwe eerst hertrouwde met JAN SCHELTEMA en

daarna met JOHANNES DE WIT predikant te Zierikzee Uit dezen echt werden geboren drie zoons en vier dochters De oudste zoon SICCO GODEFRIDUS NAUTA VAN DER GRYP, geboren den 20 Juni 1810, en genoemd naar den veelbelovenden jong gestorven dichter, S. G. NAUTA, is apotheker te Zierikzee; lid van den geneeskundigen raad van Zeeland; oud lid van den gemeenteraad; lid van het Zeeuwsch genootschap enz. Hoewel hij nooit iets, behalve opgaven in dagbladen en tijdschriften, heeft doen drukken, is hij toch, vooral in natuur- en scheikunde een man van uitgebreide kennis en ervaring, en mag ook door zijne onvermoeide toewijding in vele betrekkingen aan de belangen zijner medeburgers een man van beteekenis worden genoemd.

Zijn broeder dr. PETRUS JAN VAN DER GRYP werd geboren te Zierikzee den 11 Maart 1819. Hij werd kweekeling bij den geneeskundigen dienst der landmacht en in September 1841 officier van gezondheid. Langs de verschillende rangen is hij opgeklommen tot dirigeerend officier van gezondheid der 1e klasse (kolonel), in welken rang hij in Mei 1886 gepensionneerd werd. Na zijne promotie tot med. doctor te Leiden in 1861, was hij maanden lang gedetacheerd in het door typhus en pokziekte geteisterde dorp Hedel en in 1870 werd hij door het ministerie van oorlog naar de tentoonstelling te Weenen afgevaardigd. VAN DER GRYP is in October 1870 te Leeuwarden gehuwd met ELISABETH GRATAMA, waaruit eene dochter, en heeft zich na zijn pensioen in genoemde stad gevestigd. Zijne dissertatie over: *Een geval van elephantiasis*, Gorinchem 1861 is in de Provinciale bibliotheek van Zeeland.

GRYPSKERKE (VAN). Het geslacht van VAN GRYPSKERKE werd onder de oudste en aanzienlijkste van Zeeland gerekend Volgens overlevering zou het voortgesproten zijn uit een opperhoofd der Noormannen De heer J. P. VAN VISVLIET vond dat in de dertiende eeuw sommigen dier edelen met een vogel in het schild hadden gezegeld; doch het latere wapen is: in

sabel met 3 × 3 leliën (meer waarschijnlijk pijlpunten) van zilver, en een griffioen als helmteeken, wat, naar het mij voorkomt, op eene aanzienlijke afkomst duidt. In 1344 stichtte CLAIS CLAISZ. (VAN GRYPSKERKE) een zoon van CLAIS WOUTERSZ. VAN GRYPSKERKE, een gasthuis in het dorp van dien naam, waarvoor hij de hofstede schonk aldaar door hem bewoond. (Vgl. *Aanhangsel* bij *Het Graafschap Zeeland enz.*, Middelburg 1882). De in Middelburg gevestigde edelen van dien naam waren aldaar vooral in de eerste jaren der zestiende eeuw in de regeering. In 1560 stichtten JACOB HENDRIKSZ. VAN GRYPSKERKE en JANNEKE HENDRIKSD. zijne huisvrouw, de armschool in de St. Janstraat te Middelburg, welk legaat in 1567 veel gehaspel teweeg bracht tusschen den bisschop NICOLAAS DE CASTRO en de regeering van Middelburg. De bisschop wilde namelijk een seminarium in de Abdij vestigen, en daarvoor de gelden van de armschool, het legaat van VAN GRYPSKERKE en de tractementen der groote en latijnsche school in bezit nemen, waartegen het stadsbestuur zich met goed gevolg verzette. JACOB FLORISZ. VAN GRYPSKERKE, vermaard door zijne kennis van het Zeeuwsche stadsbestuur, werd in 1614 geboren uit FLORIS JACOBESZ. VAN GRYPSKERKE en JAQUELINE DE BIE, van een aanzienlijk geslacht uit Brugge. Hij werd genoemd naar zijn grootvader JACOB FLORISZ. VAN GRYPSKERKE, med. doctor, een beroep door minder bemiddelde roomsch gebleven edelen dikwijls gekozen, toen de staatsdienst in de republiek voor hen gesloten werd. JACOB bleef ongehuwd en kon zich „zonder chagrin van affaires" wijden aan de beoefening der oude geschiedenis van Zeeland. Hij vertoefde menigmalen tot uitspanning, of om te jagen, bij zijne familie en vrienden in Vlaanderen, en schijnt zich na 1653 voor goed te Brugge, of in de omstreken dier stad, te hebben gevestigd, waar zijne eenige zuster jonkvr. MARIA CORNELIA FLORISD. VAN GRYPSKERKE (1616–1640) gehuwd was, eerst met mr. FRANÇOIS RAPPAERT en vervolgens met MAARTEN VAN WOUDE. Daar woonde ook zijn broeder JOHAN FLORISZ.

VAN GRYPSKERKE, heer van Merlewater, geboren in 1619 en die na het overlijden van JACOB, in de eerste helft van 1656, ook heer werd van Grypskerke en Poppendamme. Met diens overlijden, omstreeks 1670, stierf de oudste tak van het geslacht uit. De heerlijkheid Grypskerke was in 1666 verkocht aan GERARD VAN DER NISSE. (*Zelandia illustrata* dl. I, blz. 669).

WILLEM TE WATER schrijft van JACOB VAN GRYPSKERKE „zoo adelijk als zijne geboorte was, zoo edel was zijn vernuft, zoo gezond zijn oordeel en zoo weergaloos zijne geleerdheid in de rechten en staatsregeeringsvorm van Zeeland." (*Archief Zeeuwsch genootschap* 1859, blz. 63); met welk loffelijk oordeel zijn zoon prof. J. W. TE WATER zich vereenigde, terwijl ook de hoogleeraar ADRIAAN KLUIT 's mans kennis en scherpzinnigheid prijst.

In handschrift liet VAN GRYPSKERKE na een werk *'t Graafschap van Zeeland ofte corte representatie van de regeeringe van Zeeland onder haare graven, tot den jaare* 1579, *behelsende zeer omstandigh den staat en recht van de ridderschap en edelen van Zeelandt.* Dit geschrift werd in de vorige eeuw te Middelburg onder losse papieren gevonden door den burgemeester WILHEM VAN CITTERS. Deze deelde die toen zeer belangrijk geachte vondst mede aan WILLEM TE WATER, predikant te Axel, die er een deel van overnam in zijn *Hoogadelijk en adelrijk Zeeland.* Dikwijls werd de uitgaaf van het geheele geschrift besproken, doch telkens kwam er het een of ander tusschenbeide. In de vergadering van het Zeeuwsch genootschap van 2 December 1872 werd echter eene commissie benoemd om deze zaak uit te voeren. In 1882 was het werk afgedrukt, waarbij vooral de heer archivaris J. P. VAN VISVLIET en de heer J. C. ALTORFFER zich door het vergelijken der verschillende handschriften veel moeite hebben gegeven.

Mr. J. VERHEIJE VAN CITTERS heeft aangeteekend dat er in 1783 nog vele belangrijke papieren over het geslacht VAN GRYPSKERKE ergens in Fransch-Vlaanderen werden bewaard

Hij heeft zich met den eigenaar, dien hij echter niet noemt, in betrekking gesteld. Deze was toen in Italië, doch zou hem later bericht geven, waartoe het echter niet schijnt gekomen te zijn.

GUÉPIN (JAN). De familie GUÉPIN of GUESPIN behoorde in de zeventiende eeuw te Dieppe tot de welgestelde neringdoende klasse. Niet weinigen waren vurige aanhangers der Hervormde kerk, en toen na de opheffing van het Edict van Nantes de gewetensvrijheid werd gekluisterd, verkozen velen de uitwijking boven het opofferen der geloofsovertuiging. In 1687 kwam JEAN GUÉPIN, (overleden 1724) met zijne echtgenoote JEANNE MIFFANT of MEFFANT (overleden 31 Juli 1705) te Vlissingen een veilig verblijf zoeken, nadat hij reeds vroeger enkele zijner kinderen daarheen had gezonden. Zijn oudste zoon WILLEM trad daar in het huwelijk, doch zonder nakomelingen; zijn tweede zoon JAN (overleden te Vlissingen 1 September 1734) trouwde in 1719 zijne nicht ANNA MIFFANT van Amsterdam, die zich als weduwe met hare kinderen te Haarlem vestigde; de derde zoon JACOB (overleden 3 Maart 1744) was te Vlissingen boekhouder der Wisselbank en huwde aldaar met MARY ATTWEL van Engelsche afkomst, waaruit een zoon, de bekende dichter; de vierde zoon MATHIEU, geboren te Vlissingen in 1722 en overleden te Haarlem in 1793, trouwde MARIA TROSSELIER, waaruit de tegenwoordig te Amsterdam gevestigde familie afkomstig is.

JEAN GUÉPIN JACOBSZ. bovengenoemd, werd voor kantoorwerk en handelszaken opgeleid, doch bleef niettemin een der schranderste en ijverigste leerlingen op de latijnsche school te Vlissingen, waar vooral de rector en predikant J. H. JUNGIUS zijne meer dan gewone talenten wist te ontwikkelen. In de klassieke letteren raakte hij door eene goede leermethode spoedig tehuis; de Nederlandsche beoefende hij met vrucht en het Fransch was bij zijne ouders de taal gebleven van den huiselijken kring. In 1739 richtte GUÉPIN met zijne vrienden

N. LAMBRECHTSEN, P. DE BEAUFORT en HERMANUS JAARSMA, eene rederijkerskamer op, die zij „De klimmende Leeuwerik" noemden en geen minder ijverig lid was hij van het later te Vlissingen opgerichte genootschap *Conamur tenues grandia* (wij minderen trachten naar het groote). Het schijnt toen in Vlissingen een opgewekte gezellige tijd te zijn geweest. Daar bestond ook sedert 1723 eene wekelijksche samenkomst van eenige aanzienlijke heeren, welk gezelschap naar een vroeger gebruikelijk spel, het *Beeren-collegie* werd genoemd In 1773 op den 11 Maart werd het vijftigjarig bestaan gevierd; bij welke gelegenheid eene aanzienlijke gift uit de boeten aan de armen werd geschonken, terwijl de plaats der bijeenkomst de herberg „de Bijenkorf," door chassinetten en lampions prachtig versierd was. (Vgl. J. J. BRAHÉ, *Vlissingsch eeuwvreugde*, 1773, blz. 176 en 244). Ofschoon JAN GUÉPIN lid was en diaken der Waalsche gemeente, bezocht hij nu en dan ook de Nederduitsche kerk en zijn fijn ontwikkeld kunstgevoel ergerde zich telkens aan de wartaal der in die kerk gebruikt wordende psalmberijming van DATHEEN. Terwijl de predikant A. ANDRIESSEN te Veere die berijming met ernst bestreed, gebruikte GUÉPIN voor hetzelfde doel de wapenen van geestigen spot, en dat met zooveel talent, dat men hem wel eens genoemd heeft „de hersteller van het kerkelijk psalmgezang." Hij schreef in 1752 een werkje PETRI DATHENI, *CL psalmi, ad fidem veterum membranarum curis Philomusi-sedulo castigati.* Er kwam een lofdicht bij *voor den uitmuntenden Lier- en Harpzanger* PETRUS DATHENUS en een tilelprent verbeeldende een manshoofd met ezelsooren en een harp, met de woorden „Non bene conveniunt." Dit handschrift werd spoedig bekend en afgeschreven, en een paar jaren later nam iemand de vrijheid om het met den naam van JUVENALIS GLAUCOMASTIX te doen drukken onder den titel: *Datheniana, of ophelderingen en aanmerkingen over de vermaarde psalmberijming van* PETRUS DATHENUS Toen het geschrift aangevallen werd, want de walgelijke berijming had en heeft nog voorstanders, trad

GUÉPIN in 1759 in het strijdperk met een geestig *Lofdicht voor den uitmuntenden Lier- en Harpdichter* PETRUS DATHENUS, waarmede het pleit gewonnen was. Behalve deze gedichten schreef GUÉPIN nog vele andere, waarvan een bundel in het Zeeuwsch genootschap wordt bewaard. In proza is van hem gedrukt eene briefwisseling met JAN WAGENAAR, over het stichten eener academie te Zierikzee, geplaatst achter het leven van genoemden schrijver.

Geestig en vaardig wist GUÉPIN de teekenpen te behandelen en, behalve het reeds genoemde, heeft hij menig fraai vignet geschetst voor werken die hij voornemens was uit te geven. Een zijner laatste, zeer geprezen dichtstukken, was zijn lierzang op de meerderjarigheid van den prins VAN ORANJE op den 8 Maart 1766. Nog eens bezong hij in de Fransche taal op den 30 Mei 1766 de inhuldiging van genoemden vorst als markies van Veere en Vlissingen, doch dat was zijn laatste lied; want na eene korte ongesteldheid overleed hij den 15 Juni daaraanvolgende. GUÉPIN was den 26 November 1776 gehuwd met ELISABETH FRENI, doch heeft geene kinderen gehad. Eerst is hij geweest klerk ter stedelijke griffie, later schepen en raad. In zijne handelszaken vooral als scheepsreeder is hij niet gelukkig geweest, en met zijne stoffelijke welvaart is het ongunstig geëindigd; wat den vriendelijken, opgeruimden en voor ieder hulpvaardigen man in de achting zijner stadgenooten echter niet heeft benadeeld. J. J. BRAHÉ en PETRUS JOH. DE TIMMERMAN herdachten den geestigen dichter in lijkzangen en mr. N. C. LAMBRECHTSEN bracht hem eene warme hulde in *Mnemosyne* 1819.

GUILLIELMI (ADRIANUS) of ADRIAAN WILLEMSZOON werd geboren te Vlissingen in het laatst der zestiende eeuw. Hij studeerde in de geneeskunde, doch legde zich te gelijk toe op de Oostersche talen en vooral op het Arabisch. Veel werd er verwacht van dien uitnemenden jongen man, toen hij in 1604 te Parijs stierf. De geleerde ISAAC CASAUBONUS

(1559—1614), die bij zijn overlijden tegenwoordig was, spreekt met grooten lof over dezen uitmuntenden Zeeuw, en deelt in een brief aan JOSEPH SCALIGER mede, dat hij zijne nagelaten papieren, schoon verspreid en zonder schikking, zou doen bezorgen bij den gezant der Staten-Generaal, toen FRANÇOIS VAN AERSSEN heer van Sommelsdijk. De hoogleeraar SCALIGER noemt in zijn antwoord het sterven van WILLEMSZ. een onherstelbaar verlies, en zou het een voorrecht hebben gerekend, indien hij, hoewel reeds een bejaard man, dezen jongeling tot onderwijzer in het Arabisch had kunnen krijgen. (J. CASAUBONUS, *Epistolae*, Rotterdam 1709). THOMAS ERPENIUS, hoogleeraar in de Oostersche talen, prijst hem niet minder wegens zijn geleerdheid en verwonderlijke kennis van het Arabisch, maar roemt ook zijne deugdzaamheid en bescheidenheid. Zijn stadgenoot de kundige LOUIS DE DIEU, zelf zeer bedreven in de Oostersche talen, schrijft in de opdracht van een zijner werken aan de regeering van Vlissingen „Waarlijk uwe stad had door hem geleefd, zoo de wil des Allerhoogsten hem langer te leven vergund had." (Vgl. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland*. Op zijn dood heeft F. VAN AITZEMA een Latijnsch (*Poëmata Juvenilia*, Helmstad 1607) en DANIEL HEINSIUS een Grieksch lijkdicht uitgegeven.

GYSELINGH (JOHAN) ook geschreven GHYSELIN of GUISELING (zie SMALLEGANGE, *Cronyk* blz. 566), werd geboren te Vlissingen van eene uit Vlaanderen geweken familie; in 1630 werd poorter te Middelburg PIETER GHYSELINGH uit Rijssel, werkman. Te Vlissingen schijnt een tak van den stam tot aanzien te zijn gekomen. JOHAN werd bewindhebber der West-Indische Compagnie en gekozen om met MATTHIJS VAN CEULEN uit Amsterdam naar Brazilië te vertrekken om daar het opperbevel te aanvaarden. In het najaar van 1632 vertrokken deze gecommitteerden derwaarts, en deden verschillende tochten door weinig bekende streken van dit werelddeel. In November 1634 kwamen zij in het vaderland terug en J. DE

LAAT hun medebewindhebber, teekent op, dat zij aan de Maatschappij een voordeel bezorgden van wel drie en twintig ton gouds. Ook BARLAEUS in *Res gestae in Brasiliam* roemt GYSELINGH in het bijzonder. Hij was in 1648 raad en burgemeester zijner geboortestad en was getrouwd met GEERTJE EVERTSEN, eene dochter van EVERT HEINDRICXSSEN den stamvader der EVERTSEN. Zijn zoon was vermoedelijk EVERT GYSELINGH (burgemeester van 1653—1666) en zijn kleinzoon JOHAN GYSELING, baljuw te Vlissingen in de eerste jaren der 18[de] eeuw. Indien ik mij niet bedrieg is de naam in de familie LE SAGE overgegaan.

GYSELS (ARTUS), was naar LABORANTER (P. A. LEUPE) in *Navorscher* van 1875 mededeelt een Zeeuw, welke meening ik niet zou durven bevestigen. Hij schrijft zich soms ARNOLD GYSELS VAN DE LIER, waaruit ik opmaak, dat hij uit het dorp Lier afkomstig is, wat wellicht ook zijne bekendheid verklaart met den schilder ADAM PYNAKKER (1622—1673), die in deze streken tehuis behoorde. GYSELS is echter in Zeeland bekend en in dienst geweest der kamer Zeeland van de Oost-Indische Compagnie. Hij werd in 1579 geboren en was in 1615 opperkoopman en later landvoogd te Amboina, waar onder zijn bestuur de eerste Europeesche vrouwen, waaronder sommigen van minder gehalte werden aangevoerd. (Vgl. van T. DE BRUIN, *De Hervormde kerk in Nederlandsch Oost-Indië*, Arnhem 1884). In 1620 was GYSELS bevelhebber van het schip Walcheren en kommandeur der retourvloot. Omstreeks 1641 had hij het gezag over een tocht van Staatsche schepen naar de kusten van Portugal, doch niet lang daarna schijnt hij in dienst van den keurvorst van Brandenburg te zijn overgegaan, en was in 1654 geheimraad, admiraal en erfheer van Lensen aan welke plaats hij onschatbare diensten bewees. Frankrijk en Zweden zochten hem te vergeefs tot hun dienst over te halen, doch hij bleef getrouw aan zijn aangenomen vaderland. Hij ontsliep hoog bejaard in 1676 en werd plechtig begraven in het oorspronkelijk door Nederlan-

ders gestichte dorp Modlich. Later werd zijn tot mummie geworden lijk gevonden en schijnt aldaar nog lang zichtbaar te zijn geweest.

HAACK (PETRUS). Geboren te Brielle den 10 October 1747. In 1769 werd hij predikant in het welgelegen, toen nog door een tal van schoone buitenplaatsen omringde Noordgouwe, waar de herinnering aan den jongen geestigen dominé nog lang overbleef, en een dichterlijk opschrift boven de kerkdeur, of in het gebouw zelf hem wellicht nog heden in het geheugen roept. Naar eene aanteekening van DRESSELHUIS kwam dit opschrift in plaats van zeker kreupelrijm door den secretaris MARINISSEN, die vroeger ter zee had gevaren, in de kerk gebracht en luidende:

„O God! uw woord is waarheid
Waarin men leest het Hemelsch klaarheid,
En ook het recht verstand
Om te komen in 't Hemels land.
O! Heer, geef *dat* uw trouwe schaar,
En die U beminnen allegaar."

HAACK gaf een korter en kernachtiger en parodieerde het rijm van den secretaris aldus:

„Ja, secretaris ja, uw zeggen is de *waarheid*,
Maar podagreuse bloed, wij zien met alle *klaarheid*
Hoe u tot poëzie ontbreekt het recht *verstand;*
Peur weer naar zee, mijn vriend, wat doet gij toch aan *land*,
G'ontsiert Noordgouwe, en plaagt uw arme boeren*schaar*,
Zij spotten met uw doen, zot! zegge ze *allegaar*."

De predikant bleek ook later een vriend van rijmen en hoewel zijn gedichten wel eens bekroond werden, zijn zij doorgaans meer vloeiend dan verheven. Zoo zal ook wel de leerrede op rijm geweest zijn, die hij in 1772 te Noordgouwe uitsprak, toen de erfprins van Oranje in den Haag werd gedoopt.

In 1774 vertrok HAACK naar Zwartewaal en in 1777 naar Sommelsdijk. Nadat hij nog te Breda had gestaan (1782), waar hem den titel van hoogleeraar werd toegekend, werd hij in 1789 predikant te Amsterdam. Hij behoorde tot de

predikanten die in 1796 manmoedig weigerden den gevorderden eed van onderwerping aan den toenmaligen regeeringsvorm, en de belofte van nimmer aan de herstelling van het stadhouderlijk bestuur te zullen medewerken. Dientengevolge moest hij het land verlaten, en was tot 1804 werkzaam bij de Hollandsche gemeente te Altona en te Hamburg. Toen de storm der revolutie wat bedaard was, werd hij weer eervol te Amsterdam bevestigd, waar hij tot zijn overlijden op den 24 Augustus 1824 een bemind en invloedrijk predikant is geweest. HAACK was een zeer kundig man, en heeft verscheiden belangrijke werken over godgeleerde onderwerpen uitgegeven. (Vgl. GLASIUS *a. w.*); ook als dichter was hij zooals gezegd is, niet onverdienstelijk. Hij was een ijverig vriend der verspreiding van de christelijke beginselen. Eene verhandeling van hem over de middelen om het gebrek aan goede krankbezoekers bij de Oost-Indische Compagnie te verminderen, werd in 1785 door het Zeeuwsch Genootschap met zilver bekroond. Hij stelt daarin voor om in een der Zeeuwsche steden, liefst te Zierikzee (waarschijnlijk omdat daar de kwestie nog hangende was over het legaat van PIETER MOGGE) eene kweekschool voor krankbezoekers op te richten, met tachtig jonge lieden van veertien tot zestien jaren oud; vier docenten en een cursus van drie of vier jaren. De leerlingen wilde hij vooral zoeken onder de meest belovende knapen in de weeshuizen onzer vaderlandsche steden. Op die wijs zou men jaarlijks 20 of 25 geschikte en goed onderwezen personen naar Indië kunnen zenden. Zijn voorstel is echter niet uitgevoerd.

Er bestaan verschillende portretten van HAACK. In de *Zelandia illustrata*, ligt een silhouet in medaillon toen hij nog predikant te Sommelsdijk was, en daarbij een brief dd. 17 October 1786 over de hem toegekende medaille voor de verhandeling bovengenoemd.

HAARING (HENDRIK), in 1845 gerectificeerd tot HERING,

was geboren te Alkmaar den 29 November 1787. Hij studeerde te Erlangen, werd beroepen te Rijp in 1809, te Amersfoort in 1819 en te Middelburg in 1829, waar hij tot zijn emeritaat in 1859 werkzaam bleef. Hij is toen naar Gelderland gaan wonen waar hij overleed. Hij heeft uitgegeven: *Gedenk den Heer op al uwe wegen*, *Leerrede naar aanleiding van den grooten brand te Hamburg*, Middelburg 1841. *Feestrede over het honderdjarig bestaan der evangelisch-luthersche kerk te Middelburg*, Middelburg 1842. De Lutherschen of Martinisten hadden in het laatst der zestiende eeuw in ons land niet weinig te worstelen met de onverdraagzaamheid der heerschende kerk. (Vgl *Bijdragen voor oudheidkunde en geschiedenis*, Middelburg 1863). De eerste vergaderplaats was eene woning in de Spuistraat, later voor watermolen ingericht Van 1617– 1742 kwamen zij samen in een beter gebouw in dezelfde straat bij de zoogenoemde Suikerpoort, waarvan eene afbeelding in den *Chronyk-almanak* te zien is. Toen de gemeente, waarschijnlijk ook door de komst der Saltzburger emigranten, merkelijk toenam, werd besloten om eene nieuwe kerk te bouwen. De stedelijke regeering stond welwillend grond af voor een kerk, weeshuis en pastorie, en verleende ook eene geldelijke ondersteuning uit de toen, naar DE LA RUE meedeelt, boordevol gevulde stadskas. De Staten van Zeeland werkten insgelijks het voornemen in de hand; een groot deel der benoodigde gelden werd gecollecteerd in de Luthersche kerken in Holland, Duitschland en Zweden; terwijl het overige door een tontineleening van dertig duizend gulden werd verkregen. De architect JAN DE MUNCK, in die dagen te Middelburg een zeer invloedrijk man, werd naar Rotterdam gezonden om de nieuwe luthersche kerk aldaar te bezichtigen, en vervolgens werden in 1740 de grondslagen van de gebouwen gelegd. Twee jaren later waren zij voltooid, en een sieraad van de vroeger eenzame plek als de begraafplaats van het pesthuis door velen geschuwd De drie gebouwen hadden omstreeks vijftig duizend gulden gekost. De kerk werd den 20 Mei 1742 door de predikanten Z. FELDMAN

en C. MICHELS ingewijd, en een zilveren gedenkpenning door M. HOLTZHEY vervaardigd. Vgl. *Zelandia illustrata*, deel I, blz. 297 en de daar aangehaalde werken.

HAAS (GERARDUS DE). Geboren te Yzendoorn den 15. September 1737. Hij studeerde te Utrecht en werd er in 1761 doctor in de godgeleerdheid In September 1762 werd hij predikant te Scherpenzeel, in 1763 te Amersfoort en den 9 Mei 1773 te Middelburg In 1778 werd de zeer gezochte predikant naar Delft beroepen, waarvoor hij bedankte, wat door de stedelijke regeering met een geschenk van £ 133 : 6 : 8 of 800 gulden werd erkend. In 1781 nam hij echter het beroep naar Amsterdam aan en predikte op den 27 Mei afscheid. Hij overleed aldaar den 9 December 1817, zijn portret aet. 50, door J. C. MEERTENS geschilderd en door R. VINKELES gegraveerd, is met een vierregelig gedicht van hem zelf voorzien (*Zelandia illustrata* deel I, blz. 291). DE HAAS was een zeer scherpzinnig en geleerd man, doch bijzonder afgetrokken, waarvan te Middelburg nog overleveringen bestaan, men zegt o. a. dat hij naar huis gaande menigmalen zijne woning in de bogardstraat voorbij liep. Hij heeft, vooral op uitlegkundig gebied, veel uitgegeven en van zijne geschriften is in 1779 te Middelburg gedrukt en herdrukt eene *Verhandeling over den XXII Psalm.* Als dichter heeft hij zich doen kennen o. a. door een *Dichttafereel van het goddelijk gericht ten jongste dage*, Amsterdam 1818, 3e druk. Vgl. GLASIUS, *Godgeleerd Nederland.*

HACCOU (JOHANNES CORNELIS). Geboren te Middelburg den 18 April 1798 uit JOHANNES HACCOU (HACCAU, ACCOU) en CORNELIS VERBERKMOES. Hij had reeds vroeg lust in teekenen en schilderen en genoot met zijn ouderen broeder LODEWIJK GILLIS het onderwijs van JOHANNES HERMANUS KOEKKOEK. Tegelijk woonde hij de lessen bij aan de Middelburgsche Teekenacademie. Misschien opgewekt door het voorbeeld van den iets jongeren BAREND CORNELIS KOEKKOEK,

was het vooral de studie der natuur, die HACCOU boeide De landschappen die hij het liefst schilderde, hadden door eenvoudige opvatting, liefelijke kleurenharmonie en doorschijnendheid van tinten, eene eigenaardige aantrekkelijkheid. Na eene buitenlandsche kunstreis, vestigde HACCOU zich te Londen, waar hij een goeden naam kreeg, doch reeds den 21 Januari 1839 overleed.

HAECK (PIETER). Geboren te Middelburg, uit een oud Zeeuwsch geslacht, volgens bewering den naam dragende naar een gedeelte van den, in de dertiende eeuw bedijkten Vrouwenpolder, waar later het fort ten Haak werd opgeworpen. In het laatst der 15e en in het begin der 16e eeuw komt de naam voor op de Middelburgsche regeeringslijsten. PIETER HAECK was een zoon van CORNELIS PIETERSZ. burgemeester te Middelburg in 1543, en getrouwd met jonkvr. CORNELIA VAN BOSCHHUIZEN. In 1552 werd hij door keizer KAREL benoemd tot baljuw der stad Middelburg en in 1563 en twee volgende jaren verscheen hij in de vergadering der Staten van Walcheren, zijnde den 13 October 1562 door den prins van Oranje gecommitteerd tot het opnemen en sluiten der rekening. HAECK was gehuwd met JOHANNA WEYTSEN, (overleden vóór 1567), zijnde eene zuster van den bekenden raadsheer QUINTEN WEYTSEN, die bij acte van 14 Juli 1561 door denzelfden prins als garde noble van PHILIPS WILLEM, heer van St. Maartensdijk, gecommitteerd was om dezen als „apparensten Edelman van Zeeland," na den dood van MAXIMILIAAN VAN BOURGONDIË en in plaats van dezen te representeeren. Reeds vroeg was HAECK de zaak van den opstand toegedaan en hij was dan ook de allereerste, die door burgemeester en schepen van Middelburg werd gebannen uit de grafelijkheid van Holland, Zeeland en Friesland (6 October 1567); een vonnis in Februari $15\frac{68}{69}$ door den hertog VAN ALBA bevestigd en uitgebreid. De gewezen baljuw, reeds vroeger uit de stad geweken, werd veroordeeld als medeplichtig in den

aanslag door JAN VAN MARNIX, heer van Tolouse, in Februari 1567 op Walcheren beraamd en op den 5 Maart bij Oosterweel bloedig geëindigd. Van den verderen levensloop van HAECK is weinig bekend. In de benoeming van JOOS DE MOOR tot baljuw dd. 7 Februari 1574, dus nog vóór het overgaan der stad, wordt door den prins VAN ORANJE in dat ambt voorzien, wegens de "aflijvigheid" van PIETER HAECK, waaruit men misschien kan opmaken dat hij toen reeds overleden was. Wel kwamen den 29 December 1585 met attestatie uit Antwerpen te Middelburg wonen PIETER HAECK en JANNEKEN zijne huisvrouw, doch 's GRAVEZANDE (*Eeuwgedachtenis* blz. 448) gelooft niet, dat dit de gewezen baljuw is; evenmin als PIETER HAECK in 1599 vermeld op de lijst van personen te Middelburg boven 3000 £ vl. gegoed. Misschien is dit een zoon geweest, want de baljuw had verscheidene kinderen o. a. ISABEAU, getrouwd met JACOB JANSZ. VAN DER MEERSCH, waaruit een zoon JACOB VAN DER MEERSCH, in 1623 kapitein, die toen aan de Staten van Zeeland om een kolonelschap vroeg, op grond der diensten, door zijn grootvader PIETER HAECK en zijn oom JACOB HAECK in het begin der troebelen bewezen (*Staten notulen* Januari); eene dochter CATHARINA bleef ongehuwd en stierf te Middelburg hoogbejaard den 6. December 1626; een zoon mr. JAN HAECK sneuvelde bij een poging om Haarlem in 1572 te ontzetten en een andere zoon mr. CORNELIS HAECK, die na het overgaan van Middelburg in 1574—1576 secretaris der stad is geworden en hoewel gehuwd, is kinderloos overleden. Het wapen van HAECK (in azuur 2 en 1 kemelskoppen van zilver) wel te onderscheiden van HAECX (vgl. SMALLEGANGES *Wapenkaart*) hing in de Oude of St. Pieterskerk te Middelburg. Eene gelijknamige familie was in de 16e en 17e eeuw in de regeering te Tholen.

HAEFF ADRIAAN HENDRIKSZ. TEN). Werd geboren te Middelburg in 1560. Negen en twintig jaren oud, kwam hij aldaar als schepen in de regeering en van 1596—1599 was

hij burgemeester. Hij was gehuwd met CHRISTINA JOLYT, een dochter van GELEIN, die tijdens de troebelen te Middelburg eene groote rol speelde (Zie *Sententiën van* ALVA). Uit dit huwelijk kwamen vele kinderen voort, waarvan vermeld staan op een zerk in de Koorkerk; HENDRIK TEN HAEFF, raad en thesaurier der stad (1591—1627); GELEIN, burgemeester van Middelburg (1592—1631); ADRIAAN (1596—1638): PIETER, luitenant van een compagnie voetknechten (1607—1639); WOUTER (1604—1640). Van de dochters CHRISTINA (1600—1619) en MAGDALENA (overleden 1634) gehuwd met mr. JOH. LUICX CORNELIS ADRIAANSZ. raad te Middelburg. De burgemeester ADRIAAN HENDRIKSZ. TEN HAEFF, in 1590 diaken en in 1600 ouderling, stierf den 3 Mei 1608 en zijne weduwe, gestorven in 1642, overleefde dus het meerendeel harer kinderen, waarvan enkele nakomelingen hadden. ('s GRAVEZANDE, *Eeuwgedachtenis* blz. 476).

ADRIAAN HENDRIKSZ. TEN HAEFF verdient in gedachtenis te blijven als een der wakkerste en werkzaamste kooplieden en scheepsreeders uit de laatste twintig jaren der zestiende eeuw, het schitterendste tijdperk van Middelburgs bloei als handelsstad. Terwijl de worsteling met Spanje voortduurde, repten zich hier ook aller handen om door de ontwikkeling van handel en nijverheid de „zenuw des oorlogs," gelijk gebeiteld stond op den toegang der munt van Zeeland, te versterken. In die dagen klopte schier overal in onze republiek de krachtige polsslag van een frisch en als verjeugdigd volksleven; de rijkdom nam toe bij den dag, vooral onder den versterkenden invloed van een keur door gewetensdwang uit Vlaanderen en vooral uit Antwerpen verdreven kooplieden. Geen onderneming, soms stout tot roekeloosheid toe, of er was geld in overvloed voor te krijgen en nooit ontbrak het aan kloeke zeelui, geschikt en bereid voor de gevaarlijkste tochten naar verre onbekende, of vijandige streken. TEN HAEFF behoorde hier onder de moedigste kooplieden, hoewel naar het mij toeschijnt, toch meer bedachtzaam dan zijn „confrater" BAL-

THASAR DE MOUCHERON door R. C BAKHUIZEN VAN DEN BRINK, „de stoutste onder de stouten" genoemd. Vooral naar het Oosten werd de blik gericht. Toen de schepen *de Leeuw* en *de Leeuwin* in 1598 te Middelburg binnen kwamen, beijerden al de klokkèn en werden de reizigers uit dat geheimzinnige land met feestgejuich ontvangen. Niet lang daarna deden ook de, aan TEN HAEFF toekomende *Lange barcke* en *de Maan* den tocht, waarna de beide reederijen zich vereenigden en *de Zelandia*, *de Middelburg*, *de Lange barcke* en *de Zon* onder bevel van LAURENS BICKER uit Amsterdam en GERARD DE ROY uit Vlissingen, in Januari 1601 naar zee zonden; reeds in Mei gevolgd door een ander Zeeuwsch eskader van drie schepen *de Ram*, *het Lam* en *het Schaap*, onder het gezag van JORIS VAN SPILBERGEN, toen doorgaans SPEELBERG genoemd, en GUYON LE FORT, een bloedverwant der MOUCHERON's. De schepen van DE ROY en BICKER brachten in Augustus 1602 het gezantschap over, door den vorst van Atjeh aan Prins MAURITS gezonden, waarvan de oudste ambassadeur, de een en zeventigjarige ABDUL ZAMAT, te Middelburg stierf. Bij de luisterrijke ter aarde bestelling, onder een met latijnsch opschrift voorzienen arduinsteen, op de begraafplaats nevens de St. Pieterskerk, is waarschijnlijk TEN HAEFF tegenwoordig geweest, daar het lijk gevolgd werd door de Staten van Zeeland, de Officieren en Magistraten, de Bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie en de Reeders der schepen. (*Navorscher* 1853). Het was geen wonder, dat onze koopman spoedig Bewindhebber werd in de kamer Zeeland en voor het eerste Huis dier maatschappij schijnt een zijner pakhuizen aan de zuidzijde van de Dambrug te zijn gebruikt, niet ver van zijne woning op de Dwarskaai ('s GRAVEZANDE, *a. w* blz 526). Maar ook in West-Indië deed TEN HAEFF de Middelburgsche vlag met de Bourgondische kleuren, geel, wit en rood, nevens het oranje, blanje, bleu wapperen en zijne schepen bezochten reeds in 1598 en 1599 de wilde kust van Zuid-Amerika, waar de rivieren Suriname, Essequebo, Berbice en Cayene in den Oceaan-

stroomen (*Staten notulen*, November 1599 en het *Bericht* over Essequebo in de *Nederlandsche jaarboekjes* van 1750 en 1751). In de handelsgeschiedenis van Zeeland blijft ADRIAAN HENDRIKSZ. TEN HAEFF een belangwekkende figuur.

HAEMSTEDE (ADRIAAN CORNELISZ. VAN). PIETER DE LA RUE begint de levensschets van dezen vermaarden leeraar aldus: „ADRIANUS HAEMSTEDIUS wordt uitdrukkelijk een Zeeuw genoemd door TH. DE HAZE, in zijne *aanteekeningen op een brief van* E. F. HARKENROTH en door E. MEINERS in zijn *Oost-Friesche kerkgeschiedenissen;* doch in wat plaatse van Zeeland hij geboren ware, wordt niet gebijzonderd." Vermoedelijk zag hij te Haamstede (Schouwen), omstreeks 1525, het levenslicht; wat echter in het onzekere laat, of hij een telg is geweest uit het bekende edele geslacht van dien naam. Zeker is het, dat de knaap eene bijzonder goede opvoeding ontving, daar hij verschillende levende talen sprak en gemakkelijk latijn schreef. Van zijn jeugd is weinig bekend, doch reeds vroeg kenmerkte hij zich, hoewel nog geen geordend predikant, als een vurig voorganger der hervormden. In het jaar 1556 was hij reeds in Oost-Friesland werkzaam, en in het volgend jaar te Antwerpen met CASPER VAN DER HEYDEN. In December 1567 richtte hij een schrijven aan HENDRIK DEN II koning van Frankrijk, ten behoeve zijner, in dat land verdrukte en in kerkers zuchtende geloofsgenooten. Reeds in Juni van datzelfde jaar had hij naar Emden geschreven, niet alleen om raad hoe de eendracht in de Antwerpsche gemeente kon bevorderd worden, maar ook vooral om zijne gemoedsbezwaren open te leggen tegen het heimelijk prediken en een oordeel te vragen, om zulks in het openbaar te gaan doen. Gloeiend van ijver, ondernam hij het waagstuk om op Sacramentsdag van 1558 openlijk op de Meer te Antwerpen te prediken, op den tijd dat de groote processie voorbij trok, welke, naar sommigen meenden, al te tardende stoutheid, velen zijner geestverwanten mishaagde. In het begin van

datzelfde jaar was hij te Aken geweest, waar niet weinige uit de Scheldestad gewekenen verblijf hielden en had daar eene gemeente gesticht. Wegens de zware vervolging vertrok hij in het najaar uit België naar Norden in Oost-Friesland, naar zijne zuster CATHARINA VAN HAEMSTEDE, eene weduwe. In het volgend jaar ging hij naar Engeland, waar hij de Nederlandsche gemeenten in tamelijk goeden stand vond, en de eerste openbare predikatie deed in de kerk van St. Denys te Londen. Ook daar had hij echter veel verdriet door zijne pogingen om de Mennonieten, toen meestal met de wederdoopers vereenzelvigd, van dien blaam te zuiveren, waardoor VAN HAEMSTEDE toonde zijn tijd ver vooruit te zijn. Op dien twist had waarschijnlijk betrekking eene disputatie door VAN HAEMSTEDE te Oudenaerden gehouden, waarover PETRUS DATHEN(US) in 1559 te Frankfort een geschrift uitgaf. Op de reis uit Engeland naar Zeeland, schijnt hij schipbreuk te hebben geleden, wat (volgens eene aanteekening van mr. N. C. LAMBRECHTSEN) blijken zou uit een brief der Landvoogdes, bewaard in de Memorialen van het Hof van Holland, en waarvan een afschrift berustte onder de papieren van mr. JACOB VERHEIJE VAN CITTERS. Door onverdraagzaamheid overal miskend en verstooten, vestigde de brave man zich te Oldersum in Groningen, waar hij door tuinbouw in zijne luttele behoeften voorzag. Vrienden die hem hoog waardeerden, zoowel om zijne geleerdheid, als wegens zijne reine zeden en edel hart, drongen hem op nieuw in den strijd des levens Hij liet zich bewegen om het rustige leven te verlaten en ging in 1562 naar Engeland, om een geschil bij te leggen te Norwich en Sandwich, over het al of niet noodzakelijke van getuigen bij den doop. Deze toen belangrijk geachte kwestie deed den haat van den partijstrijd weder opvlammen, en de man die vrede wenschte te brengen, werd in den ban gedaan èn gelast om het land te ruimen. VAN HAEMSTEDE vertrok daarop naar Friesland, waar hij nog in hetzelfde najaar, neergedrukt door verdriet en miskenning, overleed.

Er is slechts één werk van hem bekend, doch dat zijn naam voor goed heeft gevestigd. Den 18 Maart 1559 verscheen zonder opgaaf van plaats, doch waarschijnlijk te Antwerpen gedrukt, in het licht: *Geschiedenis en dood der vromen martelaren die om het getuigenisse des Evangeliums haer bloet gestort hebben, van den tijden Christi af tot den jare* 1559 *toe, bijeenvergadert op het kortste door* ADR. CZ. HAEMSTEDIUM, 8°. Deze buitengewoon zeldzame druk van het eerste Nederlandsche Martelaarsboek, waarvan dr. DRESSELHUIS een exemplaar schonk aan de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap, werd in 1565 door een tweede, ook weinig voorkomende, hier en daar gewijzigde uitgaaf in 4° gevolgd, die echter waarschijnlijk niet te Antwerpen gedrukt is; een derde uitgave verscheen in 1590 te Dordrecht; een vierde in 1593 te Delft; een vijfde in folio werd in 1633 door zekeren J S. bezorgd. Hiervan verschenen latere drukken in 1643, 1645, en 1657. JOHANNES GIJSIUS predikant te Streefkerk, gaf het werk van HAEMSTEDE op nieuw met vermeerderingen en verbeteringen uit, en ook daarvan zijn in volgende jaren meermalen herdrukken verschenen, waarvan die in folio te Amsterdam in 1659 met prenten versierd is. In 1730 en 1747 verscheen HAEMSTEDE's werk in een veranderden vorm, eerst te Amsterdam en daarna te Leiden. Onder elke prent staan bijschriften van CLAAS BRUIN en aan het geheel is een vervolg toegevoegd, de gebeurtenissen in Frankrijk van 1681—1688 bevattende (Vgl. C. SEPP, *Historische Nasporingen* II, blz. 10). Dr. J. AB UTRECHT DRESSELHUIS, schreef in 1846 eene belangrijke verhandeling: ADRIAAN VAN HAEMSTEDE *in zijn bedrijf, denkwijze en karakter voorgesteld*, geplaatst in KIST en ROIJAARDS, *Archief voor kerkgeschiedenis*, dl. VI. Behalve de bijbel is er misschien geen boek geweest, dat zulk een ontzaglijken invloed heeft uitgeoefend op den volksgeest als dit eerste Martelaarsboek. HENDRIK VAN HAEMSTEDE, waarschijnlijk alleen aan bovengenoemde door gelijkheid van naam en betrekking verbonden, werd geboren te Amsterdam en was een zoon van

JORIS VAN HAEMSTEDE, door SMALLEGANGE vermeld in de genealogie der edelen van dien naam (*Kronyk* blz. 684). Hij studeerde in de godgeleerdheid en werd in 1724 te Ouwerkerk predikant. Den 1 Januari 1741 werd hij predikant bij de Hollandsche gemeente te Londen, waar hij tot 1751 werkzaam bleef. Hij overleed aldaar in 1765. VAN HAEMSTEDE heeft eenige godgeleerde werken uitgegeven: o a. *Stellige belijdenis der goddelijke waarheid*, Amsterdam 1738 en in 1750 eene *Jubelpreek op het 2e eeuwgetijde der Hervorming van den godsdienst van Engeland, en in het bijzonder der gifte van de Augustiner-monnikenkerk door koning* EDUARD DEN VI, *aan de protestantsche vreemdelingen binnen Londen den* 24 *Juli* 1550. W. J. C. MOENS deelt mede in *The Dutch Church-registers etc.*, London 1884, dat in Austin-Friars het volgende zerkschrift te lezen is: *Ter gedachtenis van den weleerwaarden heer* HENRIC VAN HAEMSTEDE, *lid der koninklijke societeit van Londen en laatst predikant aldaar; geboren te Amsterdam* 8 *September* 1699 *en overleden te Londen* 31 *Mei* 1763.

Hier rust 't gebeente van HAEMSTEDE, *d'eer der kerk,*
En liefde van Gods volk, die 't heilzaam predikwerk,
Verricht heeft steeds getrouw, eerst meer dan zestien jaar
Aan d'Amstel, te Ouwerkerk; daarna de Christenschaar,
Dees tempels ook gesticht, bijkans het vierde deel
Eens eeuws, toen stierf verzwakt. Dus is er int geheel
Op aarde niets of 't sterft, zoo leer hieruit. O! mensch
Den Hemel zoeken, wijl gij 't doen moogt naar uw wensch.

HAGEN (GODFRIED VAN DER). Geboren te Middelburg in het laatst der zestiende eeuw, zal wel een zoon geweest zijn van GOVERT VAN DER HAGEN uit Antwerpen, met wien burgemeesters van Middelburg in Januari 1581 in communicatie traden, om zijn handwerk „het backen van glas" in deze stad te komen uitoefenen, wat door hem, na eenige onderhandeling, werd aangenomen. De zoon studeerde in 1617 te St. Andrews in Schotland, en muntte als latijnsch dichter uit. In de *Delitiae Poetarum Scotorum*, komt een latijnsch grafschrift op hem voor, dat door DE LA RUE wordt medegedeeld.

In de collectie is een uitvoerige letterkundige brief van hem aan JUSTUS VAN ASSCHE, met even uitvoerig antwoord dd. 1616. De brief is geadresseerd bij JACOBUS BLIJHOOFT, "coopman in den Langedelft bij de Segeerstraat te Middelburg" waarschijnlijk een bekende van hem, daar ook die familie uit Antwerpen afkomstig was, waar mr. CAREL BLIJHOOFT in 1577 als griffier voorkomt.

HALMALE (JOHAN FREDERIK). Deze was in het begin der achttiende eeuw geneesheer te Middelburg, waar hij vermoedelijk niet lang heeft gewoond In den tijd toen sommigen het kwikzilver schier als een algemeen geneesmiddel beschouwden, heeft hij geschreven: *Mercurius Verheerlijkt, zijnde eene nauwkeurige verhandeling van het beginsel, aard, eigenschap en uitwerkselen van het kwikzilver door* JOHAN FREDERIK HALMALE, *med doctor te Middelburg in Zeeland*, Middelburg 1707.

HAM (JOHANNES BABTISTA HENRICUS). Geboren te Middelburg den 1 Mei 1769, uit HERMAN BERNARD HAM, afkomstig uit Brabant en PETRONELLA GYBELS uit Antwerpen. Reeds vroeg toonde hij aanleg voor de schilderkunst en genoot het uitmuntend onderwijs aan de toen bloeiende Teekenacademie. Vervolgens ging hij naar Luik, waar hij werkzaam raakte bij den kunstschilder LE FRANC en zich vooral op het genre-schilderen toelegde. Naar zijn geboorteplaats teruggekeerd, stierf de veel belovende jonge man aldaar den 22 April 1801.

HAMELSVELD (YSBRAND VAN) Deze bekende hoogleeraar in de godgeleerdheid en kerkgeschiedenis, werd te Utrecht geboren den 7 Februari 1743 uit YSBRAND HAMELSVELD, fabrikant aldaar en ELISABETH WIGGERS In 1766 werd hij predikant te Durgerdam, in 1776 te Grootebroek en den 23 November 1777 te Goes. Geschillen in den kerkeraad noopten hem in Juni 1779 om ontslag te vragen. Wel werd hem zulks geweigerd, maar hij achtte zich ge-

rechtigd zijn ambt neder te leggen, wat hij deed, zonder zijne later gedrukte afscheidsrede uit te spreken. Hij vestigde zich daarna te Utrecht en gaf in 1779 in het licht een *Bericht aangaande de redenen die hem noopten om zijne demissie als predikant te Goes te vragen, en deze hem geweigerd zijnde, zijn ambt intusschen daar neder te leggen.* Hieruit kan men de oorzaken van de oneenigheid, vooral met zijn ambtgenoot DIRK KAAS leeren kennen, die daarop in 1779 een *Afgeperst antwoord* uitgaf. Hierop volgde eene ontleding van dat antwoord en nog enkele brieven, o. a. onder den naam van JUSTUS SCHERTZER en anderen over deze zaak. Dr. DRESSELHUIS is van oordeel, dat al deze geschriften gerust der vergetelheid mogen prijs gegeven worden. Te Utrecht leefde VAN HAMELSVELD als ambteloos burger, totdat hij in 1780 aldaar hoogleeraar in de godgeleerdheid werd, doch in September 1787 bij de komst der Pruisen de stad ontweek. Na de omwenteling van 1795 kwam deze vurige patriot in de magistraat van Utrecht en in het volgend jaar werd hij lid der Nationale vergadering, waarvan hij dikwijls voorzitter was. In 1798 verliet hij het staatkundig tooneel en woonde tot zijn overlijden op den 19 Mei 1812 te Amsterdam. Het ligt niet op dezen weg om de uitstekende verdiensten van den veelzijdig ontwikkelden en scherpzinnigen geleerde te bespreken. Er bestaat te Goes nog de curieuse overlevering (ook van elders bevestigd) dat de zooveel schrijvende geleerde slechts één ganzenschacht in het jaar verbruikte, en dus in genoemde stad een paar pennen versleten heeft. VAN HAMELSVELD was in 1769 gehuwd met SUSANNA FLANDREAU, wed. ALBERT ALDERS, waaruit een dochter en een zoon, mr. WILLEM YSBRAND VAN HAMELSVELD, in 1835 als raadsheer in het Hooggerechtshof te 's-Gravenhage overleden. Het portret van VAN HAMELSVELD door R. VINKELES, met dichterlijk onderschrift van A. SIMONS is in de *Zelandia illustrata* deel I, blz. 451.

HAMER. De familie schijnt afkomstig te zijn uit Sittard

in Limburg, doch verhuisde reeds tegen het midden der zestiende eeuw, in het begin der troebelen, naar Frankfort aan den Main. ABRAHAM HAMER (1568—1641) vestigde zich te Hanau en werd aldaar burgemeester. Wegens diensten in Hongarije tijdens den oorlog tegen de Turken, werd hij door keizer RUDOLF in 1607 tot den adelstand verheven, waarvan de oorspronkelijke brief nog bewaard is gebleven. Uit zijn huwelijk met MARGARETA VAN DER HAGEN kwamen negen kinderen voort. Een zoon HENDRIK, geboren te Frankfort in September 1594, kwam naar Nederland, studeerde te Leiden en werd in 1621 predikant te 's-Gravendeel. Hij was een geleerd man en een warm verdediger van het protestantismus, gelijk blijkt uit zijne geschriften in 1647 tegen den jezuit pater LANDSHEER In 1653 werd hij naar Mannheim beroepen, doch overleed, even vóór het bepaalde vertrek, den 29 November van dat jaar. Zijne echtgenoote ELISABETH INDERSCHMITTEN was hem den 10 September voorgegaan. Onder de dertien nagelaten kinderen was een zoon PETRUS, geboren te 's-Gravendeel den 14 October 1646. Hij studeerde te Leiden, en werd, nadat hij eene reis door Frankrijk had gedaan, in 1672 predikant te Numansdorp, waar hij tot zijn dood op 12 Januari 1716 werkzaam bleef. In December 1677 was hij gehuwd met HELENA VAN THIEL uit Dordrecht. Hij was een Coccejaansch godgeleerde, en een medestrijder in de kerkelijke twisten van zijn tijd, waarin hij vooral tegen BALTHASAR BEKKER (1693) en FREDERIK VAN LEENHOF (1704) te velde trok. Zijne vele geschriften worden door GLASIUS in *Godgeleerd Nederland* opgegeven. Zijn oudste zoon ADAM HAMER (1685—1751) was predikant te Nieuwenhoorn, daarna bij het leger, en vervolgens tot aan zijn overlijden te Vlissingen. Hij was gehuwd met GEERTRUIDA CLAPMUTS, weduwe van mr. EDUARD GALLAS. G. VROLIKHERT verhaalt in *Vlissingsche kerkhemel* het leven van dezen, ook door strenge matigheid uitmuntenden man Zijn broeder PETRUS HAMER, geb. 1689, werd in 1716 predikant te Kruiningen, waar hij tot zijn overlijden in Maart 1770

stond. Hij bleef ongehuwd. De Vlissingsche predikant had twee zonen. De oudste, PIETER was koopman aldaar; de jongste, DIRK (1735—1776) apotheker en huwde met ALIDA QUAL. Hieruit werd in September 1767 geboren JAN GERARD HAMER, die naar een zijner oud-ooms den naam van DE WITT aannam. Hij studeerde te Leiden, promoveerde in 1791 en vestigde zich als advokaat te Goes, waar hij onderscheiden burgerlijke betrekkingen bekleed heeft en door scherpzinnigheid, werkzaamheid en eerlijkheid een algemeen geachten naam maakte. Hij huwde in 1798 te Kloetinge met SUSANNA MARIA VAN DER BILT, waaruit zestien kinderen, waaronder vijf zonen, die allen eervolle plaatsen in de maatschappij hebben ingenomen; doch waarvan er slechts één in Zeeland is gevestigd gebleven. Uit den oudsten zoon, mr. CORNELIS DE WITT HAMER, advokaat enz. te Goes en MARGARETA GIJSBERTA MAQUELIN kwamen o. a. voort: mr. JAN GERARD, geboren te Goes in 1839, burgemeester te Goes; mr. MICHIEL JACOBUS, geboren in 1843, advocaat enz. te Middelburg en mr. CORNELIS, geboren in 1847, schoolopziener enz te Goes. Hij schreef in 1863 over de afschaffing der tienden en tegen de verandering in grondrenten.

Een der zonen van mr. J. G. DE WITT HAMER en S. M. VAN DER BILT is mr. JAN GERARD DE WITT HAMER, geboren 2 November 1817. Hij was van 1850—1856 kantonrechter te Oostburg, waar hij het buitenverblijf Vreeswijk stichtte, aldus genoemd naar de geboorteplaats zijner eerste echtgenoote, CLAUDINA JACOBA VAN DER MUELEN Later werd DE WITT HAMER lid van de rechtbank te Deventer en daarna te Leeuwarden. Hij heeft o. a geschreven: *Handboek voor de Kantongerechten*, Schoonhoven 1848. *Wet op de onteigening ten algemeene nutte, met aanteekeningen uit de litteratuur, de practijk en de rechtspraak ontleend*, Schoonhoven 1865.

HAMERS (PIETER). Geboren te Veere. Tijdens den successie-oorlog in het begin der achttiende eeuw was hij be-

velhebber van het kaperschip Concordia, met 28 stukken Zijn stadgenoot GERRIT CORNELIS, voerende voor het kantoor van THOMAS BOURSSE te Middelburg den commissievaarder Neptunus van 40 stukken, was in Maart 1707, niet ver van de Sorlingseilanden, met het Fransche koningsschip le Bourbon van 54 kanonnen en ruim 300 man in een hevig gevecht geraakt, dat beslist werd toen HAMERS kwam opdagen, waarna de Fransche bevelhebber, graaf D'ARQUIN de vlag streek en in Wight werd binnengebracht. De Raad der admiraliteit vereerde aan ieder der beide scheepsbevelhebbers een zilver vergulden kelk met deksel, ter waarde van driehonderd gulden, aan de ééne zijde prijkende met eene afbeelding van den scheepsstrijd en aan den anderen kant met een loffelijk Latijnsch opschrift Het veroverde schip werd door BOURSSE ter kaapvaart uitgerust en onder den naam van De gekroonde Burcht tegen den vijand in zee gezonden.

HANAPIER (JAQUES), werd in 1683 geboren uit eene deftige en vermogende familie te Nantes en opgevoed in de leer der roomsche kerk Op dertienjarigen ouderdom werd hij naar Holland gezonden om zich voor den handel te bekwamen, waarvoor hij eerst op een instituut te Bodegraven werd geplaatst. Door het lezen van J. BUNYAN's *Christensreize naar de eeuwigheid* voelde de knaap zich aangetrokken tot de beginselen der gereformeerde kerk en nog sterker werd die neiging toen hij, te Rotterdam op een kantoor geplaatst, de godsdienstoefeningen bijwoonde van DANIEL DE SUPERVILLE. Hij gaf nu openlijk den wensch te kennen om de roomsche kerk te verlaten en kreeg daarvoor onderricht bij den genoemden predikant en zijn bekenden ambtgenoot WILHELMUS A BRAKEL. Het kostte niet weinig moeite om den jongeling te beschermen tegen de lagen zijner familie, die hem naar Nantes wilde terugvoeren. Tot verdere opleiding werd hij geplaatst bij FREDERIK VAN HOUTEN, predikant aan de Kaag bij Leiden, waar HANAPIER openlijk tot

de hervormde kerk overging. Met VAN HOUTEN verhuisde hij naar Middelburg en toen deze pleegvader aldaar gestorven was, ging hij bij diens vriend en ambtgenoot PETRUS IMMENS inwonen. Daar kreeg hij het bericht van het overlijden van zijn vader, wat zijn voornemen versterkte om predikant te worden. In 1707 vertrok hij naar de hoogeschool te Leiden, werd in 1710 proponent en in 1712 predikant te Kapelle in Zuid-Beveland In 1713 werd hij te 's-Gravendeel beroepen, waar hij werkzaam bleef tot den 12 Juni 1751, toen hij na eene korte ziekte, aldaar overleed. Uit zijn huwelijk met SARA STRIJPE kwamen voort twee zonen en eene dochter. De oudste, JACOBUS, schijnt in de theologie te hebben gestudeerd. doch geen beroep te hebben gekregen, daar hij in 1781 nog onder de proponenten vermeld wordt; de jongste zoon is, wanneer ik mij niet bedrieg, apotheker te Middelburg geweest Zijn naam en wapen (in azuur een faas van goud, waarboven 2 zesp sterren van goud; beneden een zwijnshoofd van zilver) komen voor op een der zilveren schenkbladen van het drogisten-, chirurgijns- en apothekersgilde te Middelburg Diens dochter trouwde met den rijmlustigen apotheker PIETER MICHIEL DE LICHTE te Middelburg JAQUES HANAPIER heeft uitgegeven: *Drie predikatiën*, Middelburg 1746, 4°.

In de voorrede van den *Godvruchtigen avondmaalganger*, door PETRUS IMMENS, Middelburg 1752, is door prof. JAC. WILLEMSEN, het leven van J. HANAPIER omstandig beschreven, waaruit mr. H. J. KOENEN de levensschets meest ontleende, voorkomende in de *Christelijke stemmen* voor Juli 1846 Vgl. ook *Boekzaal* 1751.

HANDEL (KORNELIS VAN DEN). Geboren te Zierikzee uit TEUNIS VAN DEN HANDEL, onderwijzer aldaar en FRANCINE MAARSMAN, wed. KOOLE. Hij werd voor schoolmeester opgeleid en werd in 1828 hoofdonderwijzer te Oud-Vossemeer. In 1830 huwde hij aldaar JOHANNA RUYTENBURG, wed. GERRIT DE GRAAF. Hij overleed den 8 April 1870. VAN DEN HANDEL

was een kundig en algemeen geacht onderwijzer. Van hem zijn gedrukt *Dichterlijke uitspanningen*, Zierikzee 1859. — *Dichterlijke verscheidenheden*, Zierikzee 1864. In het Genootschap is ook nog: *Ontboezeming bij het overlijden van den heer* W. PLEVIER CATSHOEK, 1839. — *Rouwklacht bij het sterven van den heer* S. PRIJN, *predikant te Tholen*, 1842. — *Afscheidsgroet aan inwoners van Vossemeer bij hun vertrek naar Noord-Amerika* 1852. — *Afscheidsgroet aan den heer* C. DE VISSER, *predikant te Tholen*, 1861 enz.

HANSEN (CONSTANT JACOB). Geboren te Vlissingen den 4 October 1833, uit HANS HANSEN, een Deensch koopvaardijkapitein en MARIA JACOBA VAN DYCKE uit Vlissingen. Hij genoot zijne opleiding te Antwerpen en studeerde op het athenaeum aldaar. Na velerlei lotwisselingen, werd hij van 1859—1861 adjunct-archivaris van Antwerpen en in 1873 bibliothecaris der stad. In 1868 werd hij door de Hoogeschool te Rostock eershalve tot doctor in de letteren benoemd. In 1872 huwde hij de dochter van den geschiedschrijver KAREL LODEWIJK TORFS. Behalve vele prozawerken op geschied- en letterkundig gebied, heeft hij ook gedichten uitgegeven, waarvan enkele bekroond zijn. Vgl. HUBERTS, *Biographisch woordenboek van letterkundigen* 1878.

HAPPART, ook geschreven APPAERT, HAPPAERT en zelfs STAPPAERT. GABRIEL HAPPART werd geboren te Oudenaarden in 1545. Hoewel SMALLEGANGE in zijne *Chronyk* vertelt, dat de familie van hoogen Brabantschen adel is en een wapenschild met leliën en leeuwen afbeeldt, was GABRIEL in zijn jeugd schrijnwerker. Hij gevoelde zich, evenals zijn vader die in 1562 naar Santwich uitweek, door de nieuwe leer aangetrokken en begon die reeds vroeg te verkondigen. Toen Domburg in 1574 met Aagtekerke verbonden, eene kerkelijke gemeente werd, was HAPPART daar reeds werkzaam en hij bleef er een halve eeuw, daar hij pas in 1624 emeritus werd

en waarschijnlijk in het volgend jaar overleed. In Goes, waar de oude religie diep ingeworteld was, zoodat de inwoners bij de omkeering meer volgden, dan voorgingen, hield HAPPART, toen te Domburg, op den 25 Mei 1578 in het zoogenoemde Blauwehuis, in de 's-Heer Hendrikskinderenstraat, de eerste prediking, waarbij slechts acht of negen toehoorders waren. PICCARDT *a. w.*, blz 162. Zijn oudste zoon ABRAHAM werd predikant en van zijne dochters huwde SUSANNA, met WILLEM CORNELISSE SIMONS, secretaris te Domburg, a° 1600, overleden 1625 en CATALINA met GABRIEL PORCELLIS. Uit ABRAHAM, predikant te Oostkappel in 1606, te Goes in 1614 en aldaar overleden in 1655, kwam voort GILLIS of GILBERT HAPPART. Deze, geboren te Goes, studeerde in 1643 te Utrecht en te Leiden in de godgeleerdheid Als proponent voor den Indischen dienst aangenomen, kwam hij in 1648 als predikant te Batavia en in het volgend jaar op Formosa Daar was hij, ofschoon ziekelijk, met groote naarstigheid werkzaam en onder veel tegenkanting van den landvoogd NICOLAAS VERBURGT, denzelfden die ook den predikant GRAVIUS onbeschoft bejegende. In het laatst van 1653 schijnt GILLIS gestorven te zijn. Hij was in December 1647 te Goes gehuwd met zijne stadgenoote MARIA HOOGKAMER, die in Mei 1654 hertrouwde met den kapitein HANS PIETER TSCHIFLY. In 1839 vond dr VAN HOEVELL onder de archieven der Hervormde gemeente te Batavia een handschrift in folio met romeinsche letters, zijnde een woordenboek der Forlangsche taal door G. HAPPART. De geschiedenis en de taal van het „verwaarloosd Formosa" waren toen zóo zeer vergeten, dat zelfs een man als VAN HOËVELL moest navragen, waar dat Forlangsch tehuis behoorde, en niet wist dat het, naar een dorp Favorlang genoemd, de oorspronkelijke taal van het eiland mag heeten. Het *woordenboek* werd in 1842 met taalkundige en ophelderende aanmerkingen door dr. VAN HOEVELL uitgegeven in de werken van het Bataviasch genootschap van kunsten en wetenschappen met een *Formosaansch vocabularium*, door dr. C. J. VAN DER VLIS. In 1840

had dr. W. H. MEDHURST te Batavia doen drukken *Dictionary of the Favorlang-dialect of the Formosan language by* GILBERTUS HAPPART, *written in* 1650. Een manuscript van dit Favorlangsche woordenboek, afkomstig van prof. ADR. RELAND, is in de Academische bibliotheek te Utrecht. JOHANNES HAPPART, zoo al geen broeder dan toch een naastbestaande van GILLIS, studeerde in de godgeleerdheid Hij werd predikant te Waarde, vanwaar hij in 1633 door eene bende Spaansche stroopers werd opgelicht en naar Aalst gevoerd, waar hij door liefdegiften werd vrijgekocht. In 1634 ging hij naar Nisse en na in 1637 te Vlissingen getrouwd te zijn met JOHANNA TAETS, werd hij door de classis van Walcheren als predikant naar Oost-Indië gezonden Van 1644—1646 was hij op Formosa werkzaam, en stelde toen op last van den landvoogd FRANÇOIS CARON een uitvoerig en accuraat formulier op naar de orde van den catechismus, welk belangrijk stuk niet gedrukt werd, doch waaraan GRAVIUS voor zijn *Formulier des christendoms* veel heeft ontleend. Nog vind ik vermeld mr. ABRAHAM HAPPART, geboren te Goes in 1638, burgemeester te Goes, overleden 1691, en door zijn huwelijk in 1663 met JOHANNA FRANÇOISE, dochter van den kommandeur van Axel, CHARLES PEETERS dict CATS en JACOBA CHANTRAINE dict BROUCQSAULT, een aanzienlijk ambachtsgerechtigde in Zuid-Beveland.

HARGER (JOHANNES). Geboren te Rotterdam in 1731, studeerde te Leiden en was na zijne promotie in 1760 geneesheer te Rotterdam, waar hij ook dokter werd der diaconie. Hij schijnt omstreeks 1786 te zijn overleden. In de werken van het Zeeuwsch genootschap is van hem *Verhandeling over de najaarskoortsen in de garnizoens-plaatsen van Zeeuwsch Vlaanderen.* 1784. Zijne betrekking tot de diaconie maakte hem vooral bevoegd tot de *Verhandeling over het onderhoud der armen*, 1780.

HARINGMAN (MAARTEN). De familienaam, hoewel uit den aard der zaak algemeen, komt ook daarom het meest voor

in Schouwen In een oud register te Zierikzee wordt vermeld, dat de HARINGMANS en de HUYBERTS uit één stam zijn ontsproten. MAARTEN HARINGMAN is vermoedelijk te Middelburg den 15 December 1715 geboren, hoewel zijn naam in de doopboeken niet is gevonden; waarschijnlijk was hij een zoon of naverwant van den equipagemeester HARMEN HARINGMAN. Reeds vroeg ging hij in zeedienst en was in 1758 door nauwgezette plichtsbetrachting en onverschrokkenheid in gevaren, opgeklommen tot bevelhebber op het oorlogschip Veere van 50 stukken. Onze zeemacht was in die dagen deerlijk in verval, maar toch reeds iets beter dan eenige jaren vroeger, toen er een oogenblik schijnt geweest te zijn, waarin slechts één scheepje van 20 stukken de Nederlandsche vlag op zee liet waaien (MARTINET, *Vereenigd Nederland* (1788) blz. 561). GROEN VAN PRINSTERER deelt in zijne *Geschiedenis* mede, dat in 1768 de beschikbare zeemacht niet meer dan vijf schepen telde. Die achteruitgang gaf aanleiding, dat van iedere kloekmoedigheid onzer, bij het volk altijd hoog gewaardeerde zeelui, grooten ophef werd gemaakt en zoo ook werd HARINGMAN als een held geprezen, toen hij met zijn oorlogschip in de Middellandsche zee zijnde, den kommandant van een paar Engelsche fregatten weigerde om te laten visiteeren en zich tot verdediging gereed maakte. In 1763 werd aan HARINGMAN het bevel opgedragen over de drie oorlogschepen St. Maartensdijk, de Dolphyn en de Zephyr, die eene krijgsmacht naar de kolonie Berbice voerden, waar een gevaarlijk oproer onder de slaven uitgebroken was. De verstandige maatregelen van den ruwen, maar dapperen kommandant der zeemacht, werkten niet weinig mede om den tegenstand spoedig te bedwingen. De overspanning haalde aan den bevelhebber eene hevige ziekte op den hals, die hem dwong naar het vaderland terug te keeren, waar hij in Februari 1764 aankwam. Als erkentenis zijner verdiensten werd hij in Mei van datzelfde jaar door de admiraliteit van Zeeland tot schout-bij-nacht verheven. Reeds vroeger

in 1753 hadden bewindhebbers der Oost-Indische Compagnie den bekwamen zeeman een gouden keten en medaille met inscriptie geschonken, tot belooning van het veilig binnengaats brengen eener Indische retourvloot. Zijn verder leven schijnt kalm te zijn voorbijgegaan. Hij overleed den 23 Januari 1784. MAARTEN HARINGMAN was gehuwd met AGATHA AMYS, waaruit drie zonen, die allen tot hoogen rang bij de marine kwamen. Een dezer zonen volgde het beroep van zijn vader en kwam reeds als knaap aan boord. Dertig jaren oud, werd hij kapitein van een oorlogsvaartuig. In 1782 was hij kommandant van het linieschip Zierikzee van 64 stukken, behoorende tot een eskader, dat de, te Bergen in Noorwegen verwacht wordende Oost-Indievaarders naar het vaderland zou geleiden. Een vreeselijke storm teisterde die vloot, zoodat HARINGMAN verplicht was de Sont binnen te loopen om zijn schip te doen herstellen. Nog grooter ramp trof onzen zeeman op de terugreis naar het vaderland, daar het pas vertimmerde oorlogschip op den 2 November van dat jaar bij een hevigen storm met dikke lucht en sneeuw, op de kust van Jutland vastraakte en strandde. De bemanning werd meerendeels gered. Doch HARINGMAN, die het zinkende schip niet wilde verlaten, ontkwam slechts met moeite. In het vaderland terug gekomen, werd zijn gedrag door den Hoogen Zeekrijgsraad onderzocht, maar de bevelhebber met een loffelijk getuigenis zijner zeemanschap van alle schuld vrijgesproken. In 1787 kreeg HARINGMAN het bevel over het eskader in de Middellandsche zee, en werd in het volgend voorjaar door de Staten-Generaal met eene zending belast naar den keizer van Marokko, waarbij hij zich voor onze republiek bij dien toen nog gevreesden vorst zeer verdienstelijk maakte en vredelievende betrekkingen wist aan te knoopen. In 1792, toen de moed der roemrijke dagen van voorheen hier en daar weer eens even opflikkerde, kreeg onze zeeman gelegenheid om zich als bevelhebber der scheepsmacht op de Schelde te onderscheiden en de provincie Zeeland voor een onverhoed-

schen inval der Franschen te bewaren. Merkwaardig was in den nacht van 21 Maart 1793 de aanval en verovering van de Fransche kanonneerbrik La Ste Lucie en een gaffeljacht, door zeven gewapende sloepen, aangevoerd door den luitenant ter zee W. O. Bloys van Treslong, waarvan eene afbeelding in *Zelandia illustrata* voorkomt. Niet lang daarna legde Haringman zijn bevel neder en werd tot schout-bij-nacht bevorderd. Bij de omwenteling had hij het gezag over de scheepsmacht in Zeeland en kreeg hij de pijnlijke taak, om Walcheren aan de Franschen af te staan. De Staten-Generaal hadden hem gelast om geen defensie te doen, dat bovendien toch moeilijk zou zijn geweest, daar de meeste oorlogschepen tusschen het ijs besloten lagen. Op den 4 Februari 1795 (16 Pluviose van het jaar III) kwam de capitulatie tot stand. Een oproer van de Oranjegezinde matrozen, die op ruwen toon reisgeld begeerden, werd door het kloek beleid van den schout-bij-nacht, en de onbaatzuchtige hulp van den vermogenden Vlissingschen koopman Abraham Louyssen gelukkig spoedig gestild. In 1807 werd Haringman lid van de Hooge Militaire Vierschaar en wat later schonk koning Lodewijk Napoleon hem de ridderorde van de Unie. Hij overleed, waarschijnlijk te 's-Gravenhage, den 9 October 1811. Haringman was den 11 Mei 1773 te Vlissingen getrouwd met Geertruida Jacomina Booms, waaruit negen zoons die allen als officier bij leger en vloot hebben gediend, doch waaruit geen afstammelingen bestaan. Een dezer zoons was Hendrik Haringman, den 24 Mei 1774 geboren. Als knaap schijnt deze zijn vader naar Marokko te hebben vergezeld; later werd hij luitenant bij de ruiterij, doch nam bij de omwenteling ontslag en vestigde zich te Anholt, waar hij den 5 Maart 1806 overleed. Omstreeks 1803 gaf hij te 's-Gravenhage uit: *Dagverhaal van een verblijf van acht weken in het keizerrijk Marokko, en landreize naar Mesquinez in* 1788. Het boek werd in de destijds toongevende tijdschriften niet zeer gunstig beoordeeld. In de collectie is een lijst van misstellingen en

drukfouten, vermoedelijk van de hand van den schrijver. De zoon van een der drie dochters van den admiraal is de heer M. C. J. PIEPERS, voorzitter van den raad van toezicht op de spoorwegdiensten te 's-Gravenhage Zie o. a. P. M NETSCHER, *Geschiedenis van de koloniën Essequebo enz.*

HARST (LEENDERT JOHANNES VAN DER). Geboren te Middelburg den 22 November 1846 uit JOHANNES GERARDUS VAN DER HARST, koopman aldaar en JOHANNA HENDRIKA VLIEGER. Na zijne eerste opleiding, woonde hij van 1862—1865 de lessen bij op de klinische school zijner geboorteplaats en toen deze werd opgeheven, op de hoogere klassen der in 1865 opgerichte Rijks Hoogere Burgerschool. In 1869 deed hij examen als apotheker en werd in hetzelfde jaar benoemd tot leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht. In 1873 werd hij leeraar in de natuurlijke historie, praktische scheikunde en pharmacognosie aan de Rijks-veeartsenijschool te Utrecht, welke betrekking hij nog bekleedt In 1885 promoveerde VAN DER HARST tot doctor in de pharmacie op eene dissertatie over *Taxus baccata en het aan deze plant eigen vergift.* Hij heeft ook nog uitgegeven: *Overzicht der voornaaamste inlandsche plantensoorten en familiën*, Zwolle 1883, 3e druk — Vertaling en bewerking van DITTMAR *Treatise on practical Chemistry;* alsmede een tal van artikelen in natuur- en scheikundige tijdschriften.

HARTMAN JACZ. (HERMANUS GERARDUS). Geboren te Breda den 6 Mei 1831 uit JACOBUS HARTMAN en ARDINA VAN DER WAAL. Hij werd opgeleid voor onderwijzer, en was reeds kweekeling en medewerker aan opvoedkundige tijdschriften, toen familie-omstandigheden teweeg brachten, dat hij het onderwijs verliet en op de drukkerij van de heeren BLUSSÉ & VAN BRAAM te Dordrecht eene plaats kreeg. Zijn vurige wensch om de Hooge school te bezoeken en predikant te worden, kon niet worden vervuld. Tusschen zijne vele

werkzaamheden op de drukkerij, begon hij zich op gemeente-administratie toe te leggen en van 1853—1856 werkte hij op de secretarie te Lekkerkerk. In 1856 werd hij secretaris van het Protestantsche-landbouw-opvoedingsgesticht te Montfoort; in 1859 secretaris der gemeente Fijnaard en Heijningen; in 1862 van Lochem en 1 Januari 1869 van Goes, waar hij zich ook bezig houdt met de opleiding van jonge lieden in de kennis van administratief recht. Hij is den 17 Februari 1852 gehuwd met MARIA DE MUNCK, waaruit twee zonen en eene dochter. HARTMAN heeft uitgegeven: *Klapper op de wetten enz. voor Gelderland enz.*, 's-Gravenhage 1867. — *Bestuur en administratie der gemeente in Nederland*, 3 deelen, 's-Gravenhage 1867—1880. — *Tijdschrift ter beoefening van het administratief recht*, Goes 1884, 1e. jaargang. — *Staatsrecht en staatsinrichting van Nederland*, 's-Gravenhage 1873. — *Klapper op de staatsrechterlijke en andere wetten, besluiten enz., betreffende het administratief burgerlijk bestuur in Nederland, door* H. VERWOERT en door HARTMAN tot op den tegenwoordigen tijd bijgewerkt, onder toezicht van E. L. VAN EMDEN, 2e. druk, 5 deelen, 's-Gravenhage 1874—1880. — *Enschede's ontstaan, bloei en verwoesting*, Dordrecht 1862. — *Geschiedenis der broederschap van het gemeene leven*, Zutphen 1867. — *Gedenkschrift van het* BLAAUWBEEN*feest*; (17—19 September 1877), Goes 1877. — *Eenige bezwaren tegen de nieuwe bijbelvertaling door Geen convenant*, Dordrecht. — *Geloof en leven; Ten voordeele eener Protestandsche kerk te Haarlemmermeer*, Dordrecht. — *Leerredenen van* J. CALVIN, Dordrecht. — Hij was redacteur van het tijdschrift *Nieuwenhuizen*, Dordrecht 1855. — Van *De stem uit Montfoort*, 1856. — Van de *Apeldoornsche courant*, 1862 — van het jaarboekje *Erica* enz. en leverde soms onder het pseudoniem H. VAN DE VELUWE, bijdragen in vele tijdschriften over letterkundige en philantropische onderwerpen en in de laatste jaren meest over administratief recht.

HARTMAN (NICOLAAS HENRI). Geboren te Groningen

in 1743 werd in 1767 predikant bij de Waalsche gemeente te Groede; in 1772 vertrok hij naar Aardenburg, vanwaar hij in 1774 naar Zierikzee ging, waar hij tot zijn overlijden op den 29 October 1826 werkzaam bleef. Met zijn dood is de Fransche gemeente aldaar opgeheven, nadat zich eene commissie tot koning WILLEM I, toen te Brussel, gewend had. Die heeren spraken den vorst in het Nederlandsch aan, die gevat antwoordde, dat naar het hem toescheen, eene gemeente waarvan de voorgangers zoo goed hun moedertaal spraken, geen Fransche leerredenen noodig had. De kerk, waarschijnlijk vroeger een gedeelte van het Bernarditenklooster, stond aan het einde der post- of potstraat en werd in 1828 ingericht tot een stedelijk instituut voor jonge heeren. „Vader HARTMAN," zoo als DRESSELHUIS hem noemt (*Waalsche gemeenten in Zeeland*) was gehuwd met SUSANNA CATHARINA HOGENDORP (1756—1826) dochter van GEORGIUS HOGENDORP, van 1759—1790 predikant te Zierikzee. Hij was een kundig, zachtmoedig en algemeen geacht man en men pleegt te verhalen, dat hij te Aardenburg zijnde, met zijn ambtgenoot PETRUS MOENS, niet weinig heeft toegebracht om bij hun wederzijdschen vriend JAN NIEUWENHUIJZEN, voorganger bij de Doopsgezinde gemeente aldaar, het denkbeeld te doen rijpen tot oprichting der maatschappij Tot Nut van 't Algemeen. Vgl over hem J. VAN DER BAAN in *Goessche courant* van 4 Januari 1876.

HARTOGH JASPERSZ. (THEODORUS DE), was Evangelisch Luthersch predikant te Vlissingen van 1729—1735. Hij was zeer betrokken in de twisten van zijn tijd en een lastig man, zoodat hij van zijn ambt ontzet is. In 1741 is hij te Vlissingen overleden. De overlevering verhaalt van hem, dat hij gewoon was op eene Latijnsche schets te preeken. Hij heeft uitgegeven: *Het vermeetel Babel verwoest naar Jezaias voorzegging. Op het 2e eeuwfeest der Augsburgsche confessie*, Middelburg 1738, 4°, met een berijmde opdracht aan zijne ambtgenooten te Amsterdam, den Haag en Middelburg.

Aanmerkingen over de bekendmaking van den heer professor J. VAN DEN HONERT, Middelburg 1738.

HASEBROEK (JOHANNES PETRUS). Geboren te Leiden den 6 November 1812. Hij studeerde te Leiden en werd predikant te Heilo en Breda. Den 11 November 1848 werd hij naar Middelburg beroepen, waar hij den 23 Mei van het volgend jaar bevestigd werd. Den 26 October 1851 vertrok hij naar Amsterdam. De herinnering aan de groote predikgaven van den schrijver van *Waarheid en droomen* is te Middelburg nog niet vergeten.

HATTEM (PONTIAAN VAN). Geboren te Bergen-op-Zoom in 1641. In 1661 ging hij te Leiden studeeren, waarna hij de academie te Saumur bezocht. In Juli 1762 werd hij te St. Philipsland beroepen, waar zijne leer geen aanstoot schijnt te hebben gegeven, daar hij in 1676 werd uitgenoodigd om te Brouwershaven op beroep te prediken, en zijn christelijke levenswandel menig hart voor hem won. Zijne ingenomenheid met BARUCH SPINOZA kwam vooral uit, toen VAN HATTEM zijne verhandeling of *Lessen over de Catechismus* drukken liet, welke door de godgeleerde faculteit te Leiden paradox en kettersch werden geacht, terwijl de Utrechtsche heeren van meening waren dat de schrijver, tenzij hij van zijne sociniaansche, antinominische, libertijnsche, godlooze, godlasterlijke sufferijen afstapte, in de Hervormde kerk niet kon worden geduld. Na dat zachte oordeel vlamde het vuur der vervolging lustig op, en in 1683 werd VAN HATTEM van zijne bediening ontzet. De gemoedelijke en kundige man, die zich toen te Bergen-op-Zoom vestigde, poogde zich in 1685 te verdedigen tegen de zeven en dertig punten van beschuldiging, door den Zeeuwschen Coetus tegen hem ingebracht; doch dit mocht niet baten. (*Catalogus provinciale bibliotheek van Zeeland*, (1876) blz. 261). Menigeen had echter zijne gevoelens omhelsd, die door de voornaamste volgelingen, zoo als

Marinus Booms, Jacob Brill, Dina Jans (van Hattems gewezen dienstbode), Gosuinus van Buitendyck en mr. Jacob Roggeveen in meer of mindere mate gewijzigd, door het land werden verspreid. Van Hattem overleed in zijne geboorteplaats omstreeks 1706. Twaalf jaren na zijn dood gaf mr. Jacob Roggeveen te 's-Gravenhage en Amsterdam uit: *Val van 's werelds afgod, of het geloof der Heiligen, zegepralende over de leer van eigengerechtigheid, klaar vertoond uit de nagelaten papieren van* P. van Hattem, *uitgegeven door mr* J. Roggeveen. Het eerste deel verscheen in 1718; daaraan was toegevoegd *Noodig onderzoek omtrent de religie van een eenvoudig man.* Volgens de onuitgegeven aanteekeningen van de la Rue zou van Hattem dat onderzoek geschreven hebben op verzoek van den ouden heer van Kruiningen (Antonie de Huybert) ter beantwoording eener geschreven geloofsbelijdenis van den heer Cornelis Hop, raadsheer in den Hoogen Raad en door den heer van Kruiningen aan van Hattem gezonden. In 1719 verscheen het 2e en 3e deel van *'s Werelds afgod* en in 1727 het 4e deel. Dit boek gaf weder aanleiding tot groote beroeringen onder de mannen, die de rechtzinnigheid in pacht meenden te hebben. In Januari 1719 vervoegde zich de Middelburgsche kerkeraad tot den magistraat, onder toezending van eenige uittreksels uit dat gruwelboek, en men verzocht aan de burgemeesters, "om wanneer zulk een schadelijk mensch en besmettende zielepest als Roggeveen, zich verstouten mocht om weder in de stad te komen, hem zoodanig te straffen als de goddelijke en menschelijke wetten omtrent openbare godslasteraars en bedervers van land en kerk statueeren." Dss. Petrus Immens en Carolus Tuynman, de stellers van dien brief, waren door vurigen ijver voor de rechtzinnigheid der kerkleer dermate verhit, dat zij de rechtzinnigheid der evangelische plichten geheel uit het oog schenen te verliezen. (Vgl. *De kerkeraad der Nederduitsche hervormde gemeente*, Middelburg 1860, blz. 138). De Staten van Holland en West-Friesland, en ook de Staten-Generaal, vaardigden

een streng verbod uit tegen genoemd boek en het verspreiden van Hattemistische gevoelens. Daarmede was echter de vrede in de gereformeerde kerk niet hersteld; de worsteling der begrippen bleef voortduren en zal wel blijven bestaan, zoolang als de menschen onverdraagzaam kijven en elkander verketteren over de opvatting der groote levensvragen en onder dat rumoerig kibbelen doorgaans niet luisteren naar de stem, die in diepte des harten van de hoogere dingen getuigt. Van VAN HATTEM zagen nog het licht: *Petrus verlost uit de macht van zijn misbruiken*, 's-Gravenhage 1700. — *Brief aan een Friesch godgeleerde.* Over VAN HATTEM, zie men prof. W. C. VAN MANEN in de *Gids* van September 1886 en de daar aangehaalde werken.

HATTINGA. De eerste, die van deze familie in Zeeland genoemd wordt, is ABDIAS HATTINGA, waarschijnlijk omstreeks 1664 te Sneek geboren. Hij studeerde in de godgeleerdheid, werd theologiae doctor en in Augustus 1694 te Midwolda in Groningen beroepen. In hetzelfde jaar huwde hij te Leeuwarden met MARIA TILENIUS, geboren te Middelburg, wed. van DOMINICUS ACRONIUS VAN BUMA, kapitein in de Friesche garde. Zij was eene dochter van WILLEM TILENIUS, groot-stapelier van Zeeland en equipagemeester te Veere, gehuwd met ELISABETH DE JONGE VAN BRUINISSE. Familie-relatiën (want ELISABETH THILENIUS, de zuster zijner vrouw, was getrouwd met CORNELIS CAEN, pensionaris van het Vrije te Sluis) gaven waarschijnlijk aanleiding dat HATTINGA in Maart 1712 predikant te Sluis in Vlaanderen werd. Hij kreeg in die streken aanzienlijk grondbezit en werd ook daardoor een man van grooten invloed Zijn ambtgenoot te Sluis, JOHANNES VAN LEEUWEN, was mede uit Friesland afkomstig en had als predikant naar Oost-Indië zullende gaan, bij Domburg schipbreuk geleden, waar men toen den zoo wonderlijk als uit de zee opgedoken dominé in de vacature beriep en van waar hij in 1702 naar Sluis ging. Met HATTINGA, die hem van onrechtzinnigheid beschuldigde, kon VAN LEEUWEN

het volstrekt niet vinden en het gekibbel liep zóó hoog, dat de Classis er zich mede bemoeien moest. In Mei 1715 wijdde HATTINGA de nieuwe kerk te Waterlandkerkje in, daar de vroegere, bij een inval der Franschen in 1708, verbrand was, doch door liefdegaven, waarvoor HATTINGA zich veel moeite gaf, spoedig kon herbouwd worden, waarvan geschilderde glazen de herinnering bewaren. Deze kerk stond in den Passegeulepolder onder bescherming der forten van Yzendijke, waarheen zij in 1669 verplaatst was, nadat het eerste gebouw in den Oudemanspolder in November 1668 door gemaskerde Vlamingen was overvallen, die de godsdienstoefening verstoorden en den predikant JOHANNES STUERBOUT, vroeger roomsch geweest, doodelijk kwetsten. Voor liefdadige oogmerken was HATTINGA altijd vaardig. Toen in 1730 het weeshuis te Sluis door brand was vernield, ging de predikant met een ouderling op reis, om door de republiek eene collecte te doen. Te Amsterdam werd hij ziek en overleed aldaar, of te 's-Gravenhage, in November 1731.

Van ABDIAS HATTINGA is gedrukt: *Lijkrede op het afsterven van den generaal* FREDERIK NICOLAAS *baron* FAGEL, *gedaan in de kerk te Sluis ten dage der begrafenis den 2 Maart* 1718, Middelburg 1718, 4°.

In de familie wordt een geschilderd portret van hem bewaard, aet. 37.

Uit zijn huwelijk kwamen voort drie kinderen. Een zoon WILLEM TIBERIUS HATTINGA, werd geboren op de Leek, den 17 Januari 1700. Hij studeerde te Leiden en werd in 1724 med. doctor op eene dissertatie *De peste*. Waarschijnlijk vestigde hij zich eerst als geneesheer te Lillo, en werd ook aangesteld als arts bij het legerhospitaal aldaar. In 1748 werd hij poorter te Goes, doch reeds in het volgend jaar dokter van Hulsterambacht. Hij vestigde zich toen te Hulst, werd er in 1753 schepen en vijf jaren later burgemeester. Vooral echter als kartograaf heeft HATTINGA verdiensten. In 1739 had hij reeds eene kaart van Axel en Neuzen vervaar-

digd; in 1744 de bekende kaart van Tholen en in 1747 de niet minder uitvoerige kaart van Staats-Vlaanderen, alsmede nog vele kleinere, door hem vooral als landmeter van Hulsterambacht gemaakt. In 1728 was hij denkelijk te Lillo getrouwd met Maria Coutry (1710—1786), geboren te Hoek bij Neuzen, dochter van David Coutry (eerst conrector te Middelburg, in 1702 predikant op de vloot, vervolgens te Hoek en daarna te Lillo) en Anna Maria van der Gucht, waaruit twee zonen hem overleefden. Hattinga overleed den 12 November 1764. Zijn stoffelijk overschot rust in de kerk te Hulst in een graf, door het kerkbestuur aan den bekwamen man geschonken, als waardeering zijner aan de kerk bewezen diensten, onderanderen door het vervaardigen van een uitvoerigen platten grond. Het graf werd gedekt door een wit marmeren zerk met opschrift en wapen, zijnde: het schild doorsneden, boven: in sabel, 2 zesp. sterren van zilver; beneden: een pronkende paauw in natuurlijke kleuren Onder het schild las men *Plus olei quam vini*, beteekenende, dat Hattinga meer bij de lamp had gestudeerd dan wijn gedronken, wat hij nimmer deed. Daar deze grafsteen ligt in een doorloop van het door de Roomsch-katholieken gebezigde deel der kerk, is het opschrift schier uitgesleten. De oudste zoon van den burgemeester was: David Willem Coutry (hij schreef zich ook wel Carel) Hattinga, geboren te Lillo den 7 April 1730. Onder het toezicht van zijn vader gevormd en begaafd met groote talenten, werd hij reeds in November 1748 door den Prins en den Raad van state aangesteld tot sous-luitenant-ingenieur, en ruim twee jaren later tot luitenant-ingenieur. In deze betrekking vervaardigde hij met zijn broeder Antonie, de meeste zijner terecht beroemde kaarten van de Zeeuwsche eilanden. Op die van Walcheren a° 1750 is de eenvoudige reisequipage der landmeters afgebeeld. In 1755 vertrok hij naar Berbice, waar de directeuren hem spoedig tot kapitein-ingenieur aanstelden. Volgens P. M. Netscher, *Geschiedenis van Essequebo, Demerary en Berbice*, 's-Gravenhage

1888, liet het gedrag van HATTINGA in de kolonie veel te wenschen over en gaf hij zich, wat haast een bittere ironie schijnt op het grafschrift van zijn rechtschapen vader, aan verregaande dronkenschap en andere debauches over. De kaart van Berbice, die hij maken zou, bleef onvoltooid; slechts nu en dan zond hij stukken in, die nog in het rijks-archief bewaard, van zijne talenten getuigen Ook op krijgskundig gebied bleek hij bekwaam. Toen de kolonie in 1763 door den vreeselijken opstand der slaven op den rand des ondergangs kwam, leverde HATTINGA aan den moedigen en achtenswaardigen gouverneur WOLFERT SIMON VAN HOOGENHEIM een plan in om de rebellen in te sluiten, dat later met uitnemend gevolg uitgevoerd werd. Met HATTINGA zelf was echter niets aan te vangen. Tijdens den opstand werd hem het bevel toevertrouwd over de belangrijke post St. Andries. Op den 19 September schijnt hij door een soort van delirium te zijn aangetast. Met twee gewapende sloepen verliet de kapitein zijn post, voer de rivier langs en liet op vrienden en vijanden hevig schieten. Niet zonder moeite gelukte het om den dolleman in hechtenis te nemen, doch in plaats van den waanzinnige onder geneeskundige behandeling te stellen, bracht men den kapitein terstond voor een krijgsraad. De geëischte doodstraf werd echter niet uitgevoerd, maar HATTINGA werd voor het front der troepen „infaam gecasseerd en voor altijd uit de kolonie gebannen" Op deze gedwongen terugreis had hij veel tegenspoed; het schip verging op de Fransche kust en zijne goederen gingen verloren. In het vaderland wenschte men de groote talenten van den ontslagen officier nog te gebruiken en scheen men de debauches, waartoe de drankduivel hem had gebracht, minder toerekenbaar te achten. HATTINGA werd namelijk aangesteld tot ingenieur in Staats-Vlaanderen en niet lang daarna Opzichter-generaal van 's lands zeewerken aldaar; welke betrekking hij vervulde tot in het begin van 1790, toen hij te Hulst stierf. Zijn stoffelijk overschot werd op den 4 Januari bijgezet in het graf van zijn

vader, wiens einde door zijn losbandig gedrag in Berbice waarschijnlijk wel verhaast was. HATTINGA huwde in de West met CHRISTINA GAILLARD, (geboren 1742, overleden te Hulst in 1780); van de drie kinderen werd ééne dochter volwassen, zijnde ANNA WILHELMINA HATTINGA, geboren te Hulst in 1765 en overleden te 's-Gravenhage in 1841. Zij huwde te Hulst in 1789 met JAN WORMERIUS RAVEN, (geboren te Utrecht in 1754) opvolger van haar vader als Inspecteur der zeewerken en wonende te Sas van Gent, uit wiens oudsten zoon de familie HATTINGA RAVEN is voort gekomen. ANTONIE HATTINGA, jongste zoon van WILLEM TIBERIUS, werd gedoopt te Lillo den 17 Juni 1731, waarbij als naaste familie getuigen waren ANTONIE CAAN en ELISABETH HATTINGA. Tegelijk met zijn broeder werd hij in November 1748 vaandrig en niet lang daarna extra-ordinair-ingenieur. In September 1786 nam hij ontslag als kapitein-ingenieur om terstond daarop aangesteld te worden tot de zeker meer voordeelige betrekkingen van commies van 's lands magazijnen te Lillo en Liefkenshoek, ontvanger der gemeene middelen aldaar en controleur van den grafelijken tol. Deze ambten schenen HATTINGA niet te verhinderen om als bouwkundige werkzaam te blijven, want hij wordt vermeld als van 1768—1772 met P. SWART, directeur over den bouw van de Delftsche poort te Rotterdam. Hij was gehuwd met EMERENTIA VAN RUERLO, geboren te 's-Hertogenbosch in 1748. Volgens eene genealogie van het geslacht TILENIUS, zou ANTONIE HATTINGA den 7. Augustus 1788 te 's-Hertogenbosch overleden zijn. Over de voortreffelijke kaarten van Zeeland door de HATTINGA's vervaardigd, en waarvan de zeven voornaamste met een en twintig honderd gulden betaald zijn, zie men de *Resolutiën der Staten van Zeeland* van 14 December 1752 en vooral de *Inventaris van het oud-archief der provincie Zeeland*, bewerkt door den kundigen archivaris J. P. VAN VISVLIET. Volgens aanteekeningen van den chartermeester A. J. A. ANDRIESSEN werd een ander stel dier kaarten in 1790 van den oudpen-

sionaris van Vlissingen, mr. N. C. LAMBRECHTSEN, voor 600 gulden gekocht; linnen en opplakken kostte 116 gulden; de kasten 298 gulden, de glazen 305 gulden, in het geheel ruim 1319 gulden. Aan mijn vriend, den heer FRED. CALAND te 's-Gravenhage, ben ik vele dezer opgaven verplicht.

HAVE (JAN VAN DER). Geboren te Zierikzee den 26 Maart 1841 uit ARY VAN DER HAVE en MAGDALENA GEELHOED, brave lieden uit den handwerksstand, die later naar 's-Gravenpolder in Zuid-Beveland zijn verhuisd. De zoon kwam bij het onderwijs, was lang in Utrecht werkzaam, en overleed als hoofd der christelijke school voor kinderen uit den arbeidenden stand te Haarlem, op den 6 November 1885. Door de maatschappij De Olijftak te Antwerpen werd hij in 1874 met den eersten prijs bekroond voor zijne *verhandeling over* FILIPS VAN MARNIX VAN ST. ALDEGONDE. Hij heeft ook verscheiden artikelen geschreven in de *Stemmen voor waarheid en vrede* door dr. A W. BRONSVELD, die VAN DER HAVE zeer waardeerde.

HAYKENS (MENTET). De familie schijnt uit Groningerland of Oost-Friesland afkomstig te zijn. In 1668 was de twee-en-twintig jarige MATHIAS HAYKENS uit Groningen, student te Leiden.

De hier bedoelde HAYKENS werd omstreeks 1694 te Emden geboren In April 1754 werd hij pensionaris van het college van het Vrije te Sluis, eene betrekking, die men aan de gunst der Algemeene Staten had te danken. (Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. II, blz 444). In 1759 werd hij schepen in hetzelfde collegie, wat hij tot zijn overlijden in 1766 schijnt gebleven te zijn. Hij heeft in 1756 te 's-Gravenhage doen drukken *Bewijs dat de stad Sluis eene gezonde lucht heeft en voor de soldaten een goed garnizoen is.* Onder zijne nagelaten handschriften waren er vele over Sluis, (zie VAN DALE in *Cadsandria*). Zijn broeders zoon GERHARD HAYKENS, geb. in 1747 in Oost-Friesland, werd predikant te Wolthuizen, en daarna te Waterlandkerkje

in Staats-Vlaanderen In 1777 werd hij predikant te St Anna ter Muiden, in 1779 te Heinkenszand, waar in November 1797 zijne echtgenoote JOHANNA SOPHIA HOLSCHER overleed. Spoedig daarna vertrok hij naar Westkappel, vanwaar hij in 1801 naar Koudekerke ging; in 1805 werd hij predikant te Thesinge en in Juni 1810 te Langerakker of Nieuweschaus bij Woerden, waar hij den 7 October van datzelfde jaar overleed Een zegel van MENTET HAYKENS vertoont een gedeeld schild; van boven een halve moor met een pijl in de hand en beneden een met pijlen doorboord hart; dit kan wellicht op verwantschap wijzen met het bekende geslacht HAYKO in Lithauwen, dat ook pijlen als wapenfiguur heeft.

HAYMAN (JOHANNES). Geboren te Zierikzee uit doctor PIETER HAYMAN en ALETTA OOKERSSE. Hij studeerde te Utrecht in 1640. Zijne dissertatie: *De circulatione sanguinis* is bekend gebleven. (Aanteekening van dr. A. A FOKKER). Hij vestigde zich als geneesheer te Middelburg, waar hij woonde in de Nieuwstraat in de Diamant, waar hij 13 October 1666 is gestorven. HAYMAN was gehuwd met JACOBA VAN GRIJPSKERKE, (dochter van JACOB JANSEN VAN GRYPSKERKE, schepen en raad van Middelburg, in 1620 gehuwd met SARA BUIJDENS) waaruit een zoon voortkwam JACOBUS (1663—1710) die predikant geweest is te Baarland, Brouwershaven en Goes. De familie HAYMAN, waarschijnlijk niet verwant aan den meer in Walcheren bloeienden stam VAN DEN HAYMAN, was meest in Schouwen gevestigd. NICOLAAS HAYMAN was van 1658 tot 1681 predikant te Haamstede; mr. NICOLAAS HAYMAN (1708 tot 1730) schepen en raad te Zierikzee; PETRUS HAYMAN, door koop in 1705, heer van Zonnemaire, was van 1693 tot 1711 predikant te Elkerzee. Zijne dochter ISABELLA RUTHERIA, huwde met mr. MAURITS ADRIAAN DE SAVORNIN, raad te Tholen.

HAZE (ADRIAAN DE). Deze was een zoon van JACOB DE

Haze, burgemeester van Veere (overleden 12 December 1647) en Catharina Velters en een kleinzoon van Hubrecht de Haze, geboren te Ostende, koopman te Middelburg, overleden 10 Juni 1639, gehuwd met Anna Willemsdochter Wallis, uit Veere, overleden 20 Augustus 1645 (Zie *Grafschriften in de Koorkerk*). Adriaan ging vroeg in zeedienst en klom op tot scheepskapitein. In het voorjaar van 1672 was hij bevelhebber van vijf oorlogschepen, die de zoogenoemde Smirnasche vloot van vier en dertig rijkgeladen koopvaarders ten geleide strekten. Op den 23 Maart, terwijl wij nog met Engeland in vrede waren, daar de oorlog pas in April werd verklaard, vielen elf zware Engelsche oorlogschepen onder sir Robert Holmes, omstreeks het eiland Wight, de Nederlanders aan. De wakkere de Haze liet zich echter niet overrompelen. Twee dagen werd er hevig gevochten en ten laatste moesten de vijanden deinzen, hoewel het hun echter gelukt was vier schepen van de vloot af te snijden, doch de overige dertig koopvaarders kwamen behouden in de Zeeuwsche en Hollandsche havens. Dien goeden uitslag had de gezagvoerder niet beleefd, want tegen het einde van den strijd was hij door een kanonkogel doodelijk getroffen. Deze dappere zeeman is vooral niet vergeten door het kernachtige grafschrift van zijn landgenoot Joannes Antonides:

„De Haze, een fiere leeuw in 't Britsche zeegevecht,
Stond pal in 't woeden der gepreste waterhonden,
Tot hem een kogel heeft voornit naar God gezonden
Om wraak te vorderen van 't geschonden waterrecht.
Sta vreemdeling; en zeg tot glorie van de Zeeuwen,
Dat hier de hazen zelfs veranderen in leeuwen."

Ook dit gedicht is misschien meest in heugenis gebleven door de wonderbare vlugheid, waarmede de dronken schouwveger Beronicius het voor de vuist in het Latijn en Grieksch overbracht.

HAZEL (Jan van). Geboren te Middelburg: was in 1612 in dienst der Oost-Indische compagnie en directeur te Suratte

en vervolgens te Singora op de kust van Patani, schiereiland Malakka Daarna, in 1623, werd hij opper-koopman en burger van Batavia. Hij vertaalde Genesis, de Psalmen en de evangeliën van Lucas en Johannes in het Maleisch De predikant JUSTUS HEURNIUS verwierf bij de bewindhebbers, dat in 1651 het eerste dezer stukken te Amsterdam gedrukt werd. Zie VAN TROOSTENBURG DE BRUYN, *Hervormde kerk in Nederlandsch Oost-Indië*, 1884, bl. 412.

HAZEVOET (SERVATIUS). Geboren te Middelburg den 2 April 1657 uit JACOBUS HAZEVOET en ANNA FRANK, brave burgerlieden. In kerklievenden kring opgevoed, ontwaakte reeds vroeg het voornemen om predikant te worden Zijne ouders hadden hem echter voor een anderen werkkring bestemd; zoodat pas laat aan zijn begeerte gevolg kon worden gegeven. In 1680 vertrok hij naar de hoogeschool te Franeker, in 1685 werd hij proponent; drie jaren later predikant te Krabbendijke, in 1691 schijnt hij legerpredikant te zijn geweest, in 1701 is hij te Steenbergen beroepen, van waar hij in 1705 naar Vlissingen vertrok, waar de brave man tot aan zijn overlijden op den 17 April 1725 werkzaam bleef.

Hij was kundig en werkzaam en zijne bijbelverklaringen werden destijds hoog gewaardeerd. HAZEVOET heeft uitgegeven *De vijftien liederen Hamaaloth enz.*, Rotterdam 1707. Opgedragen aan zijn schoonvader JOHANNES WILLEMSEN, commissaris ter kamer van assurantie en ouderling te Middelburg. *Brief van Paulus aan de gemeente van Efezen en Filippi ontleed, verklaard en betoogd*, Leiden 1720, opgedragen aan den broeder zijner tweede echtgenoote, ADRIANUS ANEMAET, rentmeester der Staten van Zeeland over Noord-Beveland. *Brieven van Paulus aan de Galaten en Kolossensen*, Leiden 1720. *Brief van Paulus aan de Romeinen*, Leiden 1725.

Hij beoefende ook Nederlandsche poëzie en gaf op twintigjarigen leeftijd in 1677 te Middelburg uit *Historie van het lijden onzes Heilands*.

HAZEVOET was tweemalen gehuwd; eerst zeer kort met eene dochter van bovengenoemden heer JOHANNES WILLEMSEN te Middelburg en vervolgens met N. ANEMAET, waaruit vier dochters, waarvan PETRONELLA eerst huwde met JOHANNES VERSCHURING, predikant te Vlissingen en na zijn overlijden hertrouwde met den med. doctor te Vlissingen ADRIAAN VAN DEINSE, waaruit een zoon, naar zijne grootmoeder genoemd, ADRIAAN FASSEEL VAN DEINSE, die in 1758 med. doctor werd. Hoe eene andere dochter van ds. HAZEVOET in 1752 door een ongelukkig toeval in Noord-Beveland het leven verloor, wordt door VROLIKHERT in zijn *Vlissingsche kerkhemel* verhaald.

In de verzameling is een latijnsche brief van SERVATIUS HAZEVOET, dd. 1722, aan JACOBUS WILLEMSEN, theol. stud. cognato interg. en in het museum een op satijn gedrukt gedicht, ter eere van den wijzen en vernuftigen konstschilder ZACHARIAS BLYHOOFT.

HECX (GOSUINUS) of HEXIUS Volgens BOXHORN zou deze geleerde monnik te Vlissingen geboren zijn, doch VALERIUS ANDREAS meent, dat hij te Loenhout in Brabant het levenslicht zag. Hij is in het Karmelieten-klooster te Vlissingen geweest en werd van daar Bisschop van Hieropolis en wijbisschop te Utrecht; in welke stad hij in 1475 overleden en begraven is. Hij heeft verschillende werken nagelaten, die door DE LA RUE worden opgegeven.

HEEMSKERK (mr. REINIER VAN) werd geboren te Zierikzee den 16 April 1740. Zijn vader was REINIER VAN HEEMSKERK, meest bekend als REGNERUS AB HEEMSKERK, rector der latijnsche school aldaar. Deze was geboren te Dantzig, den 27 April 1713. Hij had te Leiden in 1733 gestudeerd en was toen zeer bevriend met GODEWARDUS VROLIKHERT, die in zijn *Vlissingschen kerkhemel* met lof van hem gewag maakt. Ook werd hij geprezen over eene latijnsche redevoering te Zierikzee in de kerk der Waalsche gemeente,

gehouden op den verjaardag van prins WILLM IV, den 1 September 1749. Uit zijn huwelijk met SARA SCHMIDT werd geboren REINIER. Deze was niet minder begaafd dan zijn vader, werd door dezen opgeleid en schreef reeds als knaap latijnsche gedichten. In September 1768 ging hij te Leiden studeeren en vestigde zich als advocaat te Amsterdam, waar hij opperboekhouder werd van de wisselbank. Vooral op het gebied van genealogie en heraldiek heeft hij zich onderscheiden.

HEEMSTRA (mr. SCHELTE baron VAN). Geboren te Groningen den 14 November 1807 uit WILLEM HENDRIK VAN HEEMSTRA en JOHANNA BALTHASARINE VAN IDSINGA. Overleden op de buitenplaats Beukenrijk onder Maartensdijk (Utrecht) den 20 December 1864. Van Mei 1858 tot Maart 1860 was hij Commissaris des konings in Zeeland en slechts met weerzin verliet hij in Februari van laatstgenoemd jaar die betrekking, toen hij tot Minister van binnenlandsche zaken werd benoemd.

Van 1862 tot zijn overlijden vertegenwoordigde hij het district Middelburg in de 2de kamer der Staten-Generaal. De gedachtenis aan dien eenvoudigen, vriendelijken, hulpvaardigen en kundigen man, zal nog lang in Zeeland blijven leven. Uit zijn huwelijk met HENRIETTE HILDEGONDE DE WAAL is de tweede dochter, SARA MARIA, gehuwd met jhr. EDUARD VAN CITTERS, hoofdambtenaar bij het ministerie van waterstaat enz. en zijne jongste dochter, CECILIA JOHANNA (overleden 1873) was de echtgenoote van JOHAN PIETER IDUS BUTEUX, lid van gedeputeerde staten van Zeeland. Het portret van VAN HEEMSTRA is in de *Zelandia illustrata* (*Vervolg* 1885, blz. 9), zijne levensschets door mr. J. DIRKS, komt voor in de werken der maatschappij van Nederlandsche letterkunde, 1865.

HEERE (LUCAS DE). Deze vermaarde schilder, ook dichter en oudheidkundige, werd in 1534 te Gent geboren uit een bekenden plaatsnijder JAN DE HEERE en ANNA SMIJTERS. Van jongs af werd hij voor de kunst opgeleid en in de ge-

legenheid gesteld Frankrijk en Engeland te bezoeken Vooral muntte hij uit in het portretschilderen, waarvoor hij niet zelden op Walcheren vertoefde en door zijn begunstiger, den kunstvriend ADOLF VAN BOURGONDIË, heer van WACKENÉ en hoogbaljuw van Gent, waarschijnlijk was aanbevolen aan diens aanzienlijke bloedverwanten op het vorstelijk slot Zandenburg bij Veere. Daar zijnde, maakte hij kennis met den Burgemeester en rentmeester dier stad PIETER CARBONIER, die ook gedichten schreef, o. a. door DE HEERE opgenomen in zijn *Hof en Boomgaerd der Poesiën*, in 1565 te Gent uitgegeven. Dieper indruk kreeg onze kunstenaar van diens lieftallige dochter ELEONORA, wier afbeeldsel hij schilderde. Bij het toezenden schreef hij:

„Nochtans wilde ic in Uws herten tafereel
Zoowel geschilderd wezen met 't pinseel
Van CUPIDO, dien meester verheven,
Die U in mijn herte schilderde naar 't leven."

Deze verklaring viel bij het meisje in beter aarde, dan het verzoek bij den deftigen burgemeester; doch de liefde „die 't al verwint" wist de hinderpalen uit den weg te ruimen, zoodat de schoone NORA de echtgenoote is geworden van den schilder. Lang bleef deze aan den koning en de oude kerk getrouw en de woeste beeldenstorm, waardoor vele zijner beste schilderijen verloren gingen, brandmerkte hij in zijne gedichten. Eene ernstige levensopvatting, ook merkbaar in zijne spreuk „*Dient uit liefde* D'HEERE" en zijne vrijzinnige doch gematigde begrippen, deden hem later meer tot de Hervorming neigen, waardoor hij zich schaarde bij de partij der Pacificatie van Gent, welke de godsdienstvrijheid toegedaan was. De Prins van Oranje schijnt de vriendschap van den schilder op prijs gesteld te hebben, gelijk men zou opmaken uit een aan D'HEERE gerichten brief, door prof J. VAN VLOTEN in het Belgische rijksarchief gevonden en waarin zijn steun wordt ingeroepen bij een beraamde onderneming op Nieuwpoort (*Bijdragen enz.*, Middelburg 1860). In 1577 verliet

de schilder Gent en vestigde zich te Middelburg, waar hij in Juli in het lidmatenboek der hervormde gemeente vermeld wordt als mr. LUCAS D'HEERE, schilder van Gent. Hoewel hij hier vele oude bekenden vond en zijn vriend HUBERTUS GOLTIUS er destijds waarschijnlijk ook vertoefde, keerde hij tijdelijk of voor goed en wellicht om de zaken van den Prins van Oranje weder naar Gent, waar hij op den 29 Augustus 1584, dus enkele weken vóór den overgang der stad aan PARMA, overleden schijnt te zijn. Volgens de *Biogr. Nationale* zou hij te Parijs zijn gestorven, waarheen hij na den moord op den prins geweken was. Op de lijst der personen, geschat voor de opbrengst der bedongen zesmaal honderd duizend pond Tournois, komt echter ook nog voor LUCAS D'HEERE, griffier van de rekenkamer, pensionaris van den prins van Oranje en Saint Aldegonde voor 1050 ℔ tournois, waaruit men afleiden zou, dat de schilder een vrij vermogend man is geweest. Zijne weduwe wordt in October 1584 weder te Middelburg vermeld. De verzamelingen van schilderijen, oudheden en kunstvoorwerpen door D'HEERE bijeengebracht, werden na zijn dood verspreid. KAREL VAN MANDER noemt onder die zeldzaamheden ook een' in Zeeland uitgegraven antieken schoen, zijnde een zool met veel aardige bindselen, gelijk men te Rome aan de oude standbeelden vindt. In 1855 liet jhr. PHILIPS BLOMMAERT te Gent uitgeven LUCAS D'HEERE, kunstschilder te Gent, waarin het leven van dezen kunstenaar wordt geschetst.

HEIDANUS (CASPER) of VAN DER HEYDEN. Deze merkwaardige persoonlijkheid in de woelige dagen der zestiende eeuw, werd in 1530 te Mechelen, waar zijn vader GERARD VAN DER HEYDEN een zeer gezien inwoner was, geboren. Hij werd voor den geestelijken stand bestemd en kreeg eene goede opvoeding. Door de „nieuwe leer" aangetrokken, verliet hij als jongeling de ouderlijke woning en voorzag als schoenmaker in zijn onderhoud. Te Antwerpen woonde hij de bijeen-

komsten der heimelijke gemeente bij, en reeds op twintigjarigen leeftijd schijnt hij gepredikt te hebben. Van Antwerpen ging hij naar Emden om zich verder te oefenen. Hij keerde in 1557 naar de Scheldestad terug, en nam daar den dienst met groote trouw waar. Door de toenemende vervolging, was HEIDANUS verplicht de stad te verlaten. Hij ging naar den Paltz, waar hij met DATHENUS en TAFFIN de belangen der Hervormden behartigde en predikant te Frankenthal werd. In 1566, toen in Vlaanderen eene betere toekomst scheen aan te lichten, keerde VAN DER HEYDEN naar Antwerpen terug en predikte in Vlaanderen, o. a. te Hulst en te Axel. De gevolgen der beeldstorming dwongen hem weder tot wijken en hij bleef tot 1574 predikant te Frankenthal. Toen echter in Februari van dat jaar het geuzenlied klonk:

Wilt ghy nu Nederlanden
Te samen 'syn verblyd,
Middelburg is in handen
Des princen nu ter tijd,

kwam spoedig daarop een kerkeraad tot stand en in de eerste vergadering op den 8 Maart, werd medegedeeld dat mr. CASPER VAN DER HEYDEN door zijn Ex^ie^ en de classis van Walcheren tot predikant was beroepen. Spoedig kwam hij over, kreeg eene woning in de noordstraat van JAN DEN FISCAAL en was ijverig werkzaam om de gemeente in streng Calvinistischen geest te grondvesten. Het orgelspel, slechts dienende om het gehoorde te vergeten, vond bij velen tegenkanting en er werd eene openbare schuldbekentenis gevorderd van iemand, die op een bruiloft had doen dansen. De beschuldigde wist echter vrij te komen door te verzekeren, dat hij de speellieden gehuurd had om psalmen te spelen en alzoo God te loven, doch dat buiten zijn weten de jongelieden (bij wie de frissche natuur gelukkig boven die verkillende leer ging) tot dansen waren vervallen. In hetzelfde jaar was HEIDANUS voorzitter der synode van Holland en Zeeland, die te Dordrecht vergaderde en toen de gemeente vermeerderde, werd VAN DER

HEYDEN naar Engeland gezonden om een geschikten predikant te zoeken, wat aanleiding gaf tot het beroep van MICHIEL PANNEEL uit Norwich. Tegen andersdenkenden was meester JASPER, zooals hij te Middelburg genoemd werd, niet zeer verdraagzaam en hij ijverde hier tegen de Doopsgezinden en vooral tegen de afdeeling der zoogenoemde Voetwasschers. In December 1577 werd hij daarom door de consistorie aangewezen om met enkele hunner te disputeeren, in welke, ons wel wat zonderling schijnende manier om den godsdienst des harten te verlevendigen, hij reeds in 1571 proeven had doen drukken. (Vgl. *De Hervormden te Middelburg tegenover de Doopsgezinden enz.* in *Bijdragen*, Middelburg 1862). Het beroep te Middelburg was door HEIDANUS aangenomen onder voorwaarde, dat zoo men hem in gelukkiger tijden te Antwerpen mocht begeeren, hij die roeping volgen kon. Dit gebeurde nu in 1579. Slechts zeer noode, wilde men den algemeen geachten man loslaten. HEIDANUS beriep zich echter op de gestelde voorwaarden; het gezag van den Prins drong de zaak aan en op den 4 October van dat jaar predikte hij afscheid. Vooral werd het verblijf aldaar veraangenaamd, toen zijn vriend FILIPS VAN MARNIX daar Burgemeester werd. Het was echter slechts van korten duur, want in Augustus 1585 maakte zich PARMA van de stad meester en moest HEIDANUS op nieuw wijken. Een beroep te Vlissingen in 1586 werd door hem niet aangenomen, maar toen de gemeente te Frankenthal hem tot leeraar begeerde, besloot hij er heen te gaan. Op de reis derwaarts werd hij echter ziek en overleed te Bacharach, den 7 Mei 1586.

HEIDANUS heeft geen uitgebreide werken doen drukken, doch in menig klein geschrift zijne denkbeelden ontwikkeld. Van dien aard is o. a. zijn *Cort en klaer bewijs van den heiligen doop*, Antwerpen 1582. Zeer verdienstelijk maakte hij zich ten opzichte van den Heidelbergschen catechismus, welke vertaling hij niet alleen nazag en verbeterde, maar er ook de bewijsplaatsen uit den bijbel bijvoegde. De titel luidt: *De*

psalmen DAVIDS *door* PHILIP VAN MARNIX, *heer van* ST. ALDEGONDE, Antwerpen 1580, *Mitsgaders de catechismus, ceremonien enz. door* CASPARUS VAN DER HEYDEN, *Eerste druk voor de Gereformeerde gemeente te Antwerpen; met privilegie van den koning van Spanje.* Bovendien wordt nog vermeld: *Christelijke confessie van* FREDERIK DE DERDE, *Paltzgrave bij den Rhijn, den* 26 *October* 1576, *daarop in den Heer ontslapen: overgezet door* CASPAR HEIDANUS, Dordrecht 1577. Hoe zijne nakomelingen grooten naam hebben verworven in de Nederlandsche Hervormde kerk, ligt niet op den weg om hier te bespreken. Eene genealogie van C HEIDANUS komt voor in *Nederlandsche Heraut* 1885 en Dr. VAN LENNEP schreef over dezen predikant eene dissertatie.

HEIDE (ANTONIUS DE). Geboren te Philippine in 1646, studeerde te Leiden als ANTONIUS HEIDANUS, Zelandus a° 1667. Hij vestigde zich als med. doctor te Middelburg, waar hij ook kiezer werd. DE LA RUE deelt in zijne onuitgegeven aanteekeningen mede, hoe hij van CORNELIS DE HEIDE, een gegoed tinnegieter te Amsterdam, had vernomen, dat zijn neef ANTONIUS te Middelburg eene zeer uitgebreide praktijk had en niet alleen een schrander natuurkundige, maar ook een zeer gelukkig geneesheer was. De geleerde, ernstige, maar zeer ingetrokken man, werd medegesleept door de overdreven godsdienstige leerstellingen van ANTOINETTE BOURIGNON (1616—1689) en PIERRE POIRET (1646—1719). Hij liet de praktijk varen, trok zich uit de wereld terug en leefde als een kluizenaar, zonder dienstbode, zoodat hij de geringste huiselijke bezigheden zelf verrichtte. Op zijn vroeger werkzaam leven zag hij met zekere verachting terug. Hij noemde zich een leugenaar, omdat hij zieken soms iets had voorspeld, 't welk hij wist dat missen kon; een dief, wegens groote winsten op geleverde geneesmiddelen; een moordenaar, omdat hij de kracht niet voldoende kende van vele der voorgeschreven artsenijen. Na zoo enkele jaren als een dweepzieke zonder-

ling te hebben geleefd, is de eens algemeen geachte man nog onbetreurd gestorven. De Heide heeft uitgegeven: *Nieuw lichtende fakkel der chirurgie met aanteekeningen en platen*, Amsterdam 1680, 4°. — *Nieuw licht der apothekers; benevens eenige ontleed- genees- en heelkundige waarnemingen, verzeld met een vertoog over de onzekerheid der piskijkerij, en de bedrieglijkheid der piskijkeren*, Amsterdam 1682, 8° met platen. — *Anatome mytuli (Belgice, mossel)*, Amsterdam 1684. — Ook in het Nederlandsch vertaald als *Ontleedkundige waarnemingen des mossels*, Amsterdam 1684, met platen. — *Experimenta circa sanguinis misseonem fibras matrices, utricam marinam etc*, Amsterdam 1686, 4°.

Ook vertaalde hij het werk van prof. Th. Willis te Oxfort, *Algemeene en bijzondere werking der geneesmiddelen*, Middelburg bij Willem Goeree.

Tijdens Smallegange zijne *Chronyk* schreef (1690), was Jan de Heide voorschepen te Sas van Gent.

HEIDE (Casparus van der). Geboren te Amsterdam, was doctor in de wijsbegeerte en werd in Juli 1752 predikant bij de Evangelisch-Luthersche gemeente te Zierikzee. Hij was der vrijzinnige of Coccejaansche richting toegedaan en behoorde tot de meest begaafde predikers van zijn kerkgenootschap. De aanzienlijkste ingezetenen der stad kwamen onder zijn gehoor, waardoor de kerk te klein werd, doch spoedig met ondersteuning van de stedelijke regeering, merkelijk vergroot is geworden. In 1755 had van der Heide het beroep naar Gouda aangenomen, doch onder voorwaarde, dat de kerk te Zierikzee moest zijn voltooid en ingewijd. Dit had dan ook op den 18 Januari 1755 plaats. Er werd toen in den voorgevel een arduinsteen geplaatst met dit opschrift:

„Vraagt gij, aanschouwers, wie dit huis heeft uitgebreid?
't Is Hemels liefde, en gunst der achtbare overheid."

De in het licht verschenen feestrede heeft tot titel: *De heerlijke uitbryding der kerke Gods, voorzegd door Jehovahs geest en*

opgeteekend door zynen H. Zienes Jesaia's Cap. 54 *vs.* 2 en 3, Zierikzee 1756, 4°. In 1757 vertrok VAN DER HEIDE naar 's-Gravenhage, waar in 1761 de nieuwe Luthersche kerk door hem werd ingewijd. Hij overleed in 1791. Zie Dr. P. J. ANDREAE, *Geschiedenis der Luthersche gemeente te Zierikzee*, en GLASIUS, *Godgeleerd Nederland*.

HEIM VAN DUIVENDYKE (mr. JOHAN ADRIAAN ridder (later baron) VAN DER). Deze kundige staatsman werd geboren te Rotterdam den 15 Januari 1791, zijnde een der kinderen van mr. ANTONIE VAN DER HEIM uit ELISABETH VAN DER DOES. Na zijne opleiding gedeeltelijk in Duitschland te hebben ontvangen, ging hij te Leiden studeeren, waarna hij zich als advocaat te Middelburg vestigde, waar hij in 1816 in den echt trad met PETRONELLA JOHANNA SCHORER, dochter van DAVID en ELISABETH VAN VISVLIET, uit welken echt acht kinderen voortkwamen. In 1819 werd VAN DER HEIM griffier der Staten van Zeeland, welk, vooral in die dagen zoo gewichtig ambt, door hem met groote voorliefde werd bekleed. Hij gevoelde zich zóó nauw aan Zeeland verbonden, dat hij verschillende aanzienlijke betrekkingen, hem elders aangeboden, van de hand wees. In 1843 werd VAN DER HEIM Minister van financiën; later Gouverneur van Zuid-Holland en Curator der Leidsche Hoogeschool. Op zijn zeventigsten verjaardag schonken hem de gemeentebesturen der provincie Zuid-Holland een gouden eerepenning met zijn afbeeldsel en reeds vroeger had de koning hem tot baron verheven. In 1835 had VAN DER HEIM van de steden Zierikzee en Brouwershaven en de familie DE BEAUFORT te Utrecht, de heerlijkheid Duivendijke gekocht. Na een werkzaam leven, overleed deze nauwgezette en eerlijke staatsman te 's-Gravenhage den 15. October 1870. In de *Levensberichten der maatschappij van Nederlandsche letterkunde* (1871) komt een levensschets voor, geschreven door zijn zoon jhr. (na den dood van zijn oudsten broeder, baron) mr. HENDRIK JACOB VAN DER HEIM. Deze

werd den 19 Januari 1824 te Middelburg geboren, studeerde te Leiden, werd lid van Gedeputeerde staten van Zuid-Holland en Minister van financiën. De geschriften van dezen gematigden en bekwamen staatsman worden zeer gewaardeerd. Een portret van JOHAN ADRIAAN VAN DER HEIM is in *Zelandia illustrata.* (*Vervolg* 1885).

HELIUS (ARNOLDUS), geboren te Middelburg en wellicht van het geslacht HILLE of VAN DER HILLE, waarvan JAN HENDRIKSZ. in 1475 als baljuw van Arnemuiden wordt genoemd en LAURENS HENDRIKSZ in 1526 te Middelburg woonde ARNOLDUS studeerde te Heidelberg en was zeer ervaren in de latijnsche poësie. Zijne gedichten zijn te Neurenberg gedrukt en enkele zijn overgenomen in *Deliciis Poetar. Belgicor.*, dl. III, blz. 1132. Vgl. DE LA RUE en de daar aangehaalde schrijvers.

HELLEN (HANS VAN DER) of JOHANNES HELLENIUS, was van 1614—1617 als boekhandelaar te Zierikzee gevestigd, waar hij voor VAN DE VIVERE te Middelburg twee werken drukte van den predikant HENDR. BRAND *De praedestinatione etc.* 1615. In 1617 verhuisde hij naar Middelburg, waar hij tot 1658 werkzaam bleef; eerst in „de Fransche galeij" en vervolgens in „'t Wapen van Audenaerde" op de Groote markt. Hij was drukker, niet alleen voor Middelburgsche confraters, zoo als VAN DE VIVERE, Z. ROMAN en VAN DER VENNE en diens weduwe, maar ook voor velen buiten de stad, gelijk voor ROMBOUT VAN HAMERSTEDE te Bergen-op-Zoom; BALTHASAR DOLL te Zierikzee; VAN DER VENNE te 's-Gravenhage, ook voor MAARTEN JANSZ BRANDT te Amsterdam, voor wien hij vele van WILLEM TEELINCKS werken drukte. Hij is ook bekend door zijn eerste drukken der werken van JACOB CATS. (Vgl. DE JONGE VAN ELLEMEET, *Museum Catsianum* 1872).

HELT (ISAAC DEN). In de laatste helft der zeventiende eeuw woonde, eerst in de herberg „de Peer" te Vlissingen

en later in het „Heerenlogement in de abdij te Middelburg, zekere Abraham de Helt. Door de gunst van den plaatsvervanger van den Eerst Edele, Willem van Nassau van Odijk, die daarvoor waarschijnlijk eene goede handreiking ontving, kreeg de welgestelde kastelein de zeer voordeelige post van vendumeester der admiraliteit (*Sleutel op de Burlesque notulen der Staten van Zeeland*). De oudste zoon Isaac, ging als chirurgijn naar Indië, waar hij huwde met eene rijke weduwe. Naar het vaderland teruggekeerd, vestigde hij zich te Veere, waar hij op ruimen voet lustig leefde. Het duurde niet lang of hij kwam in de regeering dier stad, werd Burgemeester en een man van beteekenis. Nauw betrokken in de burgertwisten van het begin der achttiende eeuw, wordt zijn naam in de pamfletten dier dagen menigmalen genoemd, doch doorgaans niet zeer loffelijk. Door vaardigheid in het spreken en handigheid van doen, was zijn invloed op de vroedschap schier onbegrensd. De latere burgemeester, toen secretaris, Haak, verhaalde aan de la Rue, dat den Helt in een vergadering zóó schoon wist te praten, dat de raad over dezelfde zaak driemalen van gevoelen en stem veranderde. Die invloed was echter van korten duur, want door eigen schuld is het met dien roervink niet best afgeloopen. Toen het geld was doorgebracht, verbleekte de glans en volgden processen, die hem dwongen om Veere te verlaten. „En wat is er van dien held (den Helt) geworden?" vraagt de la Rue, die hem echter als politiek tegenstander niet zacht beoordeelt. Weggejaagd uit zijn ambt, heeft hij als balling moeten omzwerven en leeft misschien nog (anno 1732) oud, arm en veracht in eene afgelegen buurt te Amsterdam."

HELVETIUS. In de zestiende eeuw woonde in den Paltz eene familie Vigelius, met drie zonen. De oudste bleef roomschgezind, de tweede werd luthersch en hoogleeraar in de rechten te Altdorf bij Neurenberg; de derde studeerde te Bazel en werd, in zijn vaderland teruggekeerd, rector te Neustadt,

SCHWEITSER genoemd. Diens kleinzoon BALTHASAR SCHWEITSER, rechtsgeleerde en landrechter te Köthen, overleed in 1632, gehuwd met ANNA BRANSIN, en had twee zonen: JOHAN FREDERIK SCHWEITSER, geboren 1630, die zich later HELVETIUS noemde, en ADRIAAN ENGELHART SCHWEITSER, geboren 1632, koopman te Köthen, wiens nakomelingen dien naam hebben behouden. JOHAN FREDERIK kwam in 1649 naar Harderwijk, studeerde aldaar in de geneeskunde en vestigde zich als med. doctor, eerst te Amsterdam en vervolgens te 's-Gravenhage. Hij heeft vele, in der tijd zeer gezochte werken geschreven. In Mei 1658 huwde hij met JOHANNA PELS, uit welken echt vier zonen en vier dochters tot gevorderden leeftijd kwamen. HELVETIUS overleed in Augustus 1709, waarna een gedenkpenning ter zijner gedachtenis geslagen werd. Van zijne zonen werd JOHAN BALTHASAR, geboren in 1659, in Juli 1678 te Leiden tot med. doctor gepromoveerd. Na buitenlandsche akademiën bezocht te hebben, vestigde hij zich als geneesheer te Amsterdam. Zijn eenige zoon JOHAN FREDERIK HELVETIUS, geboren in 1687, student in 1707, volgde hem op. Diens dochter trouwde met mr. PIETER VAN DEN BERGH, advokaat te Nijmegen, waaruit de familie HELVETIUS VAN DEN BERGH voortkwam. De tweede zoon van JOHAN FREDERIK was ADRIAAN ENGELHART HELVETIUS, geboren in 1661. Hij werd med. doctor en vestigde zich te Parijs. Door eene ontdekking der geneeskrachten van de ipecacuanha (racine Brazil) bij den roodenloop, maakte hij verbazenden opgang en werd geneesheer van den Regent, den hertog van Orleans. Hij heeft een aantal, indertijd zeer gewaardeerde werken geschreven en stierf vermogend en beroemd, den 20 Februari 1727. Zijn zoon JEAN CLAUDE ADRIEN (1685—1755) was mede een, zoowel in de praktijk als door zijne geschriften vermaard geneesheer te Parijs en werd van de koningen LODEWIJK XIV en LODEWIJK XV en vooral van koningin MARIA LECZINSKA, menigmalen geraadpleegd. Diens zoon, CLAUDE ADRIEN HELVETIUS (1715—1771) werd de beroemde wijsgeer.

De derde zoon van JOHAN FREDERIK HELVETIUS was PHILIPPUS MAXIMILIAAN. Hij volgde de traditiën der familie en studeerde in de medicijnen. Hij vestigde zich als geneesheer te Middelburg en werd aldaar stadsdokter, alsmede examinator voor de West-Indische Compagnie. De onlusten en twisten, die in het begin der achttiende eeuw Zeeland beroerden, bezorgden HELVETIUS zóóveel onaangenaamheden, dat hij besloot om Middelburg te verlaten en zich te Rotterdam te vestigen, waar hij onmiddellijk tot Hoogleeraar in de ontleedkunde werd aangesteld en in 1708 overleed. Te Middelburg zijnde, gaf hij uit zijn bekend gebleven werk: *De Theeltuin van het menschelijk geslacht*, Leiden 1698. Uit zijn huwelijk met SUSANNA CORNELIA (1666—1623) dochter van den bekenden onrustigen Middelburgschen predikant JOHANNES THILENIUS en SUSANNA VAN BAERLE, werd den 9 October 1690 (volgens het *Album studiosorum* in 1687) te Middelburg geboren, zijn eenige zoon ARNOUD HELVETIUS. Deze studeerde in 1708 te Leiden, promoveerde in 1711 en vestigde zich in 1713 als med. doctor te Middelburg, waar hij in 1716 tot lector werd benoemd in de chirurgie en anatomie. Hij had veel praktijk en was zeer bevriend met PIETER DE LA RUE, die in zijne aanteekeningen meermalen gewag van hem maakt. In November 1739 verzocht HELVETIUS aan de Staten van Zeeland vrijstelling van het karos- en paardengeld, daar hij wegens zijn stijl als dokter een rijtuig moest bezigen. WILLEM VETH, die dit in een *Register op de Statennotulen* opteekende, voegt er ondeugend bij, dat de dokter vooral rijden moest, „wegens zijne alomberuchte, onbeschofte lichaamsgestalte." Dit is echter niet te merken uit de afbeelding, als ik wel heb, te zien op de voorstelling eener anatomische les, omstreeks 1716 door O. J. STEENBERG geschilderd op het schouderblad van een walvisch, met dit onderschrift „*De anatomie-camer* (te Middelburg) *begonnen door* CORNELIS VAN DE VOORDE, *a°* 1658 *en gesloten* 1679. — *Op nieuw ontsloten door* P. M. HELVETIUS *in* 1693 *en gesloten in* 1702. — *Op nieuw geopend door* A.

Helvetius. (Vgl. G. N. de Stoppelaar, *Catalogus der oudheidskamer te Middelburg*, 1887)." Arnoud Helvetius heeft uitgegeven *Verhandeling over de kinderpokjes*, Middelburg 1724, waarin de zwaarbloedige dokter, gelijk dr. J. C. de Man hem noemt, (*Archief Zeeuwsch genootschap* 1883, blz. 483), zich als een tegenstander der inenting doet kennen. — *Verhandeling over jicht en flerezijn*, Middelburg 1736. — *Korte ontleedkunde van geheel het menschelijk lichaam*, Middelburg 1726, 2e druk 1738. — *Verhandeling over de opvoeding der eerst- en jonggeborenen*, Middelburg 1738. Helvetius was te Rotterdam gehuwd met Maria Pouvy, waaruit twee zonen, die jong gestorven zijn. Hij zelf overleed in 1742.

De vierde zoon van Johan Frederik Helvetius was Josephus Johannes Helvetius (ook genoemd Johan Joseph). Hij studeerde in de geneeskunde en werd med. doctor te Sluis en vrijlaat van den Vrije en in 1702 strandvonder en schepen, wat hij tot aan zijn overlijden in 1719 bleef Uit zijn huwelijk met Wilhelmina Sluijmer, werd te Sluis den 8. Februari 1699 gedoopt Johan Frederik Helvetius, die in 1720 te Leiden in de geneeskunde studeerde, Burgemeester te Sluis werd en den 19 October 1747 overleed. Een jongere broeder Willem Vincent Helvetius, geboren te Sluis in Januari 1706, studeerde te Leiden in de rechten. Hij werd President van den Raad van justitie te Batavia; zijne dochter huwde met den gouverneur-generaal Jeremias van Riemsdyk, waaruit de familie Helvetius van Riemsdyk afstamt. Van de vier dochters van Johan Frederik Helvetius Senior, trouwde de oudste met een baron van Diest; de tweede met den med. doctor Johannes Henricus Cuyper, gevestigd eerst te Amsterdam, vervolgens te Hulst en eindelijk te 's-Gravenhage; de derde was driemalen gehuwd, ook met Christiaan Frederik Schuurman, geneesheer-generaal van het leger der republiek en de vierde dochter trad in 1698 in den echt met Diderik van der Lith, eerst professor te Frankfort a/d Oder en vervolgens in 1697 predikant bij de Hoogduitsche gemeente te

's-Gravenhage Zie *Biographisch woordenboek*, aangevuld uit de aanteekeningen van DE LA RUE.

HEMERT (GERARDUS VAN) werd geboren te Rotterdam in 1697 en schijnt, volgens het op zijne brieven voorkomend wapenschild, afkomstig uit het adellijk geslacht van denzelfden naam. Hij studeerde te Leiden en werd predikant te Hellevoetsluis in 1720, te Voorschoten in 1721 en te Middelburg in April 1722. Vier jaren later werd hij hoogleeraar in de wijsbegeerte aan de Illustre school. In 1725 sloeg hij een beroep af als predikant naar Delft en in 1737 als hoogleeraar naar Utrecht. Den 10 October 1759 is hij overleden. VAN HEMERT heeft uitgegeven: GERARDUS DE WIND *ontmaskerd*, Middelburg 1738. *Brief aan* MAATSCHOEN *over den oorsprong der Mennonieten*, Middelburg 1744.

In de verzameling is een brief van hem, dd. 11 October 1749, meest over huiselijke zaken.

HEMMING HALFDANSZOON. Een Deen na verwant aan koning HERIOLD of HARALD. Nadat deze vorst van den troon was gestooten, kreeg HEMMING van keizer LODEWIJK DEN VROME, den door de geestelijkheid beheerschten zoon van KAREL DEN GROOTE, het bewind over Walcheren. Toen de Noormannen dit eiland in 837 overvielen, sneuvelde HEMMING, tegelijk met den Frankischen graaf EGGIHART, in een bloedigen strijd, waarschijnlijk niet ver van de duinen, op den 15 Juni geleverd.

HENDRIKS (BOUDEWIJN) of BALDUINUS HENRICI werd geboren te Zierikzee in het midden der vijftiende eeuw Hij studeerde te Leuven, en werd daar hoogleeraar in het canonieke recht. Tevens was hij kanunnik der kerk van St. Pieter te Anderlecht en deken der collegiale kerk van St. Lieven te Zierikzee.

Hij heeft omstreeks 1460 geschreven *Lectura ad Libros V. Decretalium Tomis V*, welk boek bij de St. Maartensheeren te

Leuven gevonden werd. Een ander werk *In Librum IV Decretalium* berustte volgens Val. Andreas *Bibl. Belg.* destijds in eene particuliere bibliotheek in Luxemburg. Vgl. de la Rue *a. w.*

HENDRIKSEN (mr. Jan Both) geboren te Middelburg uit Willem Hendriksen en Bertha Both, en aldaar gedoopt den 20 Februari 1744, waarbij getuigen waren Jacobus en Johanna Lantsheer. Hij ontving zijne opleiding te Utrecht en promoveerde aldaar in de rechten, op den 14 Augustus 1769. Tot 1788 was hij secretaris te Amersfoort, waar familieleden van hem waren gevestigd en van dat jaar tot 1796 raadsheer in den Hove van Utrecht, welken belangrijken post hij ook van 1802 tot 1811 vervulde. In 1817 werd hij curator der Hoogeschool, doch hij overleed reeds op den 25 Augustus van hetzelfde jaar. Jan Both Hendriksen was, naar professor te Water opteekende, algemeen bekend als een zeer geleerd, hoogst beschaafd en uiterst bescheiden man. In 1802 heeft hij naamloos uitgegeven: *Iets tot antwoord aan den schrijver der zoogenoemde verdediging van Gods kerke tegen de Historische eeuwrede van* A. Kok, *predikant te Utrecht*, Utrecht 1801, welke brieven in de *Vaderlandsche bibliotheek* en andere destijds toongevende tijdschriften, zeer gunstig werden beoordeeld. In de collectie is een brief van Both Hendriksen aan professor Te Water over zijn voornemen tot beantwoording van dominé Kok dd. 5 October 1801; alsmede vier brieven, meest over kerkelijke zaken dd. Sandwijk (zijn buiten bij de Bilt) 1809. Uit zijn huwelijk met N. Ameshoff kwam een zoon voort, mr. Willem Jan Both Hendriksen (1780—December 1853), een op kerkelijk en staatkundig gebied, belangstellend en ijverig man. Hij was gehuwd met Elisabeth Charlotte Winter, waaruit twee dochters voortkwamen. Both Hendriksen was bekend door zijn zeer aanzienlijk vermogen, dat hij nauwgezet beheerde. Zijn leven wordt geschetst in *De Utrechtsche volksalmanak voor* 1855.

HENDRIKSZEN (Hendrik). Zou volgens de *Boekzaal* in Zeeland geboren zijn. Hij werd predikant te Wilnis en Vinkeveen in Juli 1737. In 1742 werd hij predikant te Santa Crux in West-Indië, waar hij in November 1743 overleed. Hij gaf uit: *Acht en dertig stichtelijke predikatiën. Inwijdings-predikatie in de nieuwe kerk te Wilnis den* 4 *Februari* 1742, Amsterdam 1742.

HENDRIX (Simon), werd den 7 Augustus 1768 te Middelburg geboren uit eene Israëlietische familie, die daar reeds langer dan eene eeuw gevestigd was geweest. Hij zette den geldhandel zijner voorouders voort en werd als hoofd der firma Abraham & Simon Hendrix (oom en neef) de voornaamste bankier van de, toen nog bloeiende koopstad. In de laatste maanden der Fransche overheersching, werd op den 19 December 1813 Hendrix met eenige andere der aanzienlijkste inwoners in hechtenis genomen en naar de vesting Vlissingen overgebracht. De Fransche opperbevelhebber, generaal Gilly, gaf eerst voor, dat zulks geschiedde om de rust op het eiland te verzekeren, doch beweerde later, dat die maatregel in verband stond met de richtige opbrengst der requisitiën. Aan bedreigingen om zijne eischen met geweld te doen uitvoeren, ontbrak het niet, doch niemand was bereid om, met het oog op den wankelenden staat van het keizerrijk, de geëischte gelden voor te schieten, daar vermoedelijk het geleende nimmer zou terugkeeren. Het was daarom een daad van vaderlandsliefde, die den naam van Hendrix vermeldingswaardig maakt, toen de bankier er in toestemde om vijftig duizend francs in tresorbilletten te escompteeren. Daardoor voorkwam hij geweldige requisitiën, die bij den opgewonden staat der gemoederen ligt bloedige uitbarstingen hadden kunnen te weeg brengen. Hendrix overleed den 24 Augustus 1825 en werd als bankier door zijn oudsten zoon Jacobus Heyman Hendrix opgevolgd. Door onvoorziene omstandigheden ging tengevolge der omwenteling van 1830 het algemeen geacht

huis te gronde, doch bij de stadgenooten bleef in herinnering, dat het kantoor liever liquideerde, dan dat het staande bleef en zich zelf verrijkte, wat rechtens had kunnen geschieden, maar ten prijs van een eervollen naam, dien JACOBUS HEYMAN HENDRIX tot aan zijn overlijden op 72-jarigen ouderdom, den 15 Mei 1864, mocht behouden. Vgl. *Geïllustreerde Encyclopaedie*, Amsterdam 1875, 105e aflevering.

HENNEBERT (JACQUES). Geboren te Sluis in Vlaanderen: was een der stoutmoedigste watergeuzen, die zich vooral onderscheiden heeft bij de inneming van den Briel en de verdediging van Alkmaar. Volgens A. P. VAN GRONINGEN, bleef zijn geslacht aldaar lang in wezen.

HENNEKELER (Dr. GIJSBERT VAN) werd op den 30 Januari 1825 geboren te Nijkerk op de Veluwe, uit HENDRIK VAN HENNEKELER en EMMETJE VAN ROMYN. Van eenvoudige afkomst, hoewel de familienaam reeds vroeg voorkomt (*Album stud. L B.*) trok de uitmuntende aanleg van den knaap spoedig de aandacht en werd hij in staat gesteld om voor onderwijzer te worden opgeleid. In 1843 en 1847 behaalde hij achtereenvolgend te Arnhem met bijzonderen lof den 3en en 2en rang. In 1849 werd hij onderwijzer aan de instituten te Elburg en te Wijk bij Duurstede, en vervolgens leeraar in de wis- en natuurkunde aan de gymnasia te Winschoten (1850), te Brielle (1854) en in 1855 te Leiden. In hetzelfde jaar promoveerde hij te Groningen tot doctor in de wis- en natuurkunde op eene dissertatie over *De primitive wortels van alle getallen en hunne toepassing op de decimale breuken*, zijnde een der eerste proefschriften in het Nederlandsch geschreven In 1856 werd VAN HENNEKELER leeraar aan het gymnasium te Middelburg, lector aan de klinische school aldaar en bij het Natuurkundig gezelschap, alsmede lid der gezondheids-commissie. Bij de oprichting der Rijks Hoogere Burgerschool, werd hij benoemd tot onder-directeur en leeraar in de natuurkunde en

cosmographie, waarop in Juli 1878 de benoeming tot directeur volgde; welke betrekkingen alle door den kundigen en ijverigen man met groote toewijding werden waargenomen. Na eene ziekte, welke zijn nooit sterk gestel langzaam sloopte, overleed VAN HENNEKELER den 15 October 1884; uit zijn, in 1864 gesloten huwelijk met IDA SARA HENRY, drie kinderen nalatende. Hij heeft uitgegeven *Handleiding tot de beoefening der Cosmographie*, 's-Gravenhage 1877; *Korte handleiding voor het gebruik der aardglobe*, Assen 1875; welke geschriften meer dan eens zijn herdrukt.

HENNEQUIN (PIETER), was afkomstig uit het meest in Staats-Vlaanderen bekende geslacht, voortgekomen uit PIERRE HENNEQUIN, die met zijne echtgenoote MARIE DE LEU en vier zonen, in Augustus 1698 uit noordelijk Frankrijk naar Sluis kwam vluchten. De naam kwam echter reeds veel vroeger in Zeeland voor, doch werd als verkleinde voornaam zóó menigmalen gebezigd, dat daaruit geen familiebetrekking kan afgeleid worden. De hier bedoelde PIETER, aldus naar zijn vader en grootvader genoemd, werd den 1 Februari 1765 te Sluis geboren uit PIETER HENNEQUIN en CORNELIA DE JONGE. Hij ging vroeg in dienst der Staten en woonde als eerste luitenant-ingenieur, in Augustus 1793, het beleg bij zijner geboorteplaats. Langs de verschillende rangen klom HENNEQUIN op tot generaal-majoor der genie en directeur in de 3e. directie der fortificatiën. - Deze kundige officier overleed te Utrecht den 10 Mei 1826, meest uit verdriet, omdat zijn naam, hoewel persoonlijk onschuldig, van ter zijde betrokken werd in oneerlijke handelingen, door de genie bij den aanleg der grens-vestingen in België gepleegd. Enkele hoofdofficieren, die onrechtmatig winstbejag en het knoeien met aannemers nog uit den Franschen tijd waren gewend, toen van den Keizer en zijne maarschalken tot den minsten ambtenaar, ieder zich zooveel mogelijk trachtte te verrijken en elk verzoek met geld diende te worden geappuyeerd, werden streng gestraft. HENNEQUIN was gehuwd met FRAN-

COISE ADRIANA DE CLYVER, waaruit twee zonen, die officieren der genie zijn geweest.

HENRY Fz. (JOHANNES). Geboren te Groenlo (Gelderland) den 14 Juni 1746; studeerde te Lingen en te Groningen, werd in 1771 predikant te Gorsel, in 1775 te Hasselt, in 1780 te Hien en Doodewaard, in September 1782 te Middelburg, waar hij tot zijn overlijden op den 26 September 1809 werkzaam bleef. Uit zijn huwelijk in 1776 met DINA DIEPENDAAL kwamen drie kinderen voort: CATHARINA GEERTRUIDA, getrouwd met LODEWIJK FREDERIK WESTERBEEK VAN EERTEN, predikant te Nieuwvliet; JAN FREDERIK, predikant te Sluis; DINA FREDERIKA, getrouwd met PIETER SIX DIJKSTRA, predikant te Neuzen. Ds HENRY was een ijverig en braaf predikant, doch er is niets bijzonders van hem te zeggen en ik zou hem niet hebben vermeld, indien zijn, door GEORGE KOCKERS geteekend en gegraveerd portret, niet in *Zelandia illustrata* bewaard werd.

HENSBERGEN (HENRIC VAN). Waarschijnlijk geboren te Antwerpen, was een vurig, welbespraakt, maar onrustig man. Een paar jaren na den overgang van Middelburg in 1574, kwam hij in die stad en roerde zich op kerkelijk gebied. Hij sloot zich aan bij de destijds reeds vrij talrijke Doopsgezinden of Wederdoopers, gelijk de gereformeerden ze liefst noemden, die door den Calvinistischen kerkeraad scherp werden in het oog gehouden en vooral de afdeeling onder hen, als de Voetwasschers bekend. Deze hielden in 1579 meest te West-Souburg, onder voorgang van HANS CASSIER of DE RIES samenkomsten, waarin JOHANNES GEROBULUS, predikant te Vlissingen, disputeeren kwam. Toen dit niet baatte, riep de kerkeraad de hulp in der burgerlijke overheid, die deze vergaderingen verbood en verstoorde.

HENSBERGEN en zijne vrouw ELISABETH, hadden reeds een paar jaren te voren, in 1577, den onverdraagzamen kerkelijken

veel moeite gegeven. Het gelukte echter den scherpzinnigen en welbespraakten predikant CASPER VAN DER HEYDEN, bijgestaan door een paar ouderlingen, om den afgedwaalden broeder met de gereformeerde leerstellingen te verzoenen, waarvan hij in November van genoemd jaar eene schriftelijke verklaring gaf. Hij schijnt nu zóó overtuigd van de waarheid der vroeger verworpen beginselen te zijn geweest, dat hij in Januari daaraanvolgende aan den kerkeraad verzocht om met CORNELIS, den schoolmeester op de vlasmarkt en ANDREAS, eertijds pastoor te Ostende „de propositiën te mogen frequenteeren." Het verzoek werd toegestaan en daar hij met zijne huisvrouw in grooten nood verkeerde, werd hij tijdens die opleiding tot predikant, door den kerkeraad uit het zoogenoemde grafgeld ondersteund. Proponent geworden, werd hij in het begin van 1578 (volgens anderen pas in 1580) predikant te Haamstede en Burgh, van waar hij naar St. Maartensdijk vertrok. Hier was hij in 1597 nog in de bediening, daar hij destijds wegens Tholen de synode te Goes bijwoonde. (Vgl. over hem *De kerkeraad te Middelburg tegenover de Doopsgezinden*, *Voetwasschers*, *Martinisten* in *Bijdragen*, Middelburg 1863.

HERDE (LODEWIJK D' of DE), was afkomstig uit een bekend Gentsch geslacht, waarvan SMALLEGANGE het wapen: in zilver een schuimbalk van sabel, opgeeft. In 1583 was hij student te Leiden en in April 1591 predikant te Grijpskerke.

Vooral door den invloed van PHILIPS VAN MARNIX VAN ST. ALDEGONDE, werd D'HERDE in Maart 1595 te West-Souburg beroepen, waar hij zeer ijverde voor de belangen van kerk en gemeente (*Staten notulen.*) Hij overleed aldaar op den 23 Mei 1611. Waarschijnlijk is LODEWIJK een bloedverwant geweest van LIMNUS (of LEVINUS) DE HERDE, ouderling te Vlissingen, als een braaf man geprezen, die in Augustus 1575 door de pas opgerichte classis van Walcheren, op verzoek van

den gouverneur BOISOT naar de kerken in Engeland werd gezonden, met dringende bede den Prins van Oranje onderstand te doen (*Vlissingsche kerkhemel* blz. 8). Zijn zoon JACOBUS werd in 1628 predikant te St. Maartensdijk, huwde in Januari 1629 te Arnemuiden met MARIA CANNOYE, vertrok in 1640 naar Oost-Souburg, waar hij in 1649 overleed. ERMERINS heeft hem in *Zeeuwsche oudheden* ten onrechte onder de predikanten van Poortvliet vermeld.

HERINGA Ez. (JODOCUS). Deze kundige en scherpzinnige godgeleerde stamde af van een geslacht van Friesche edelen, uit den overouden stam der CAMSTRA's ontsproten. Hij werd geboren te Gorredijk, den 14 October 1765, uit ELISA HERINGA, eerst geneeskundige aldaar en na de omwenteling procureur-fiscaal te Leeuwarden en JAUKE HALBERTSMA. Van 1791 tot 1793 was hij predikant te Vlissingen, vanwaar hij tot Hoogleeraar te Utrecht beroepen werd, waar de beroemde man, tot zijn zacht ontslapen op den 17 Januari 1840, werkzaam bleef. Hij wordt hier vooral vermeld wegens zijne belangstelling in het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, waarvoor hij over meer dan ééne prijsverhandeling belangrijke verslagen uitbracht. Zijn neef SYBRAND HERINGA, een zoon van JOHANNES, predikant te 's-Gravenhage, was van 1794 tot 1796 predikant te Vlissingen en vertrok van daar naar Leiden, waar hij in 1801 overleed. Deze was ook een geletterd man die de Nederlandsche dichtkunde beoefende. In 1797 was hij onder de oprichters van het Nederlandsche Zendeling-genootschap te Rotterdam. Vgl. *Biographisch woordenboek*, enz.

HERLS (CORNELIS), werd waarschijnlijk te Middelburg geboren. Hij oefende zich in de heelkunde en wordt geprezen als „een zeer vermaard en gelukkig chirurgyn, in de wijd beroemde koopstad Middelburg." In 1602 werd hij opgenomen in het chirurgijnsgilde en was vijf malen deken en beleder,

waarin ook ANDRIES HERLS, waarschijnlijk zijn oudere broeder, in 1597 werd geadmitteerd. In 1625 is hij onverwacht overleden, waardoor meer dan één geschrift onvoltooid is gebleven Hij heeft uitgegeven: *Examen tractatus medici de Moscho, a* DAVID ULTRALAEO *in lucem editi*, Middelburg 1613, 8°. — *Responsio ad Apologiam* JACOBI LANSBERGII, *qua et parentis sui et* DAVIDIS ULTRALAEI, *placita de Moscho tuetur*, Middelburg 1613. — *Examen der chirurgie, nu vermeerderd en verbeterd*, door dr. FERD. GRUIWARDT, Middelburg 1663. — (C. HERLS), *Chirurgijns scheepskist*, door J. VERBRUGGE, Amsterdam 1672. — *Examen van* C. HERLS, *zonder scheepskist nog eens uitgegeven*, Antwerpen 1700. — (C. HERLS), *Examen der chirurgie enz.; met een aanhangsel over den omloop des bloeds enz., door* FERD. GRUIWARDT, Amsterdam 1723.

HERMKHUYZEN (BERNARDUS VAN). Geboren te Leiden in 1655: was kandidaat toen hij in 1679 te Meliskerke werd beroepen; in 1682 werd hij predikant te Ameide; in 1687 te Oost Zanen en in 1696 te Leiden, waar hij in Juli 1700 overleed. Hij schreef over *De wet der schaduwen aangaande den Tabernakel der getuigenisse en deszelfs gewijdde dienaars en priesterlijke vierdagen, uit de woorden Gods en de instelling der Joden opgehelderd en tot de afgebeelde genade overgebracht, tot oefening van geloof en heiligmaking toegepast*, Amsterdam 1738, 3e druk.

HERON (PIETER JAN). Deze familie, afkomstig van Fransche uitgewekenen, was meest te St. Maartensdijk gevestigd en sommigen meenen (F. CALAND in *Navorscher*) dat de bekende hofstede Reigersberg aan dat geslacht den naam ontleent. In 1716 was JOAN MILAN HERON, schout en stadhouder van den drossaart aldaar. CORNELIS HERON, geboren te St. Maartensdijk, studeerde in de medicijnen, werd geneesheer te Middelburg en overleed in 1751. Zijne weduwe ANNA ISABELLA HENDRIKS, hertrouwde in 1753 met F. W.

Heron te 's-Gravenhage. Pieter Jan Heron werd in 1778 te Middelburg geboren, waar zijn vader een voornaam zilversmid was. Hij was van een zwak gestel en de jongste van vier broeders. Reeds vroeg toonde hij buitengewonen aanleg, vooral opgemerkt door den predikant Ant. van Deinse, destijds ook praeceptor aan de latijnsche school. Heron zou voor de rechtskennis opgeleid worden, waarvoor hij op een praktizijnskantoor werd geplaatst, doch tevens de lessen van den lector Karel Koenaard Reitz aan de Illustre school bijwoonde. Zijn machtige geest woonde echter in een zeer teeder lichaam, dat bezweek eer de talenten tot rijpheid kwamen. De zachte, stille jongeling stierf op den 18 September 1803. Zijn eerste gedichten zijn geplaatst in de *Kleine dichterlijke handschriften* en onderscheiden zich gunstig, zoowel door kracht als door gevoel, van de meestal sentimenteele poëzie dier dagen. Op het eind van zijn leven had Heron een bundeltje voor de pers gereed gemaakt, waarvoor hij van zijn ziekbed in Augustus 1803 het voorbericht schreef. Na zijn overlijden werd dit *Letterkransje* uitgegeven, met een loffelijk nabericht van zijn leermeester en vriend Ant. van Deinse. In de notulen van het Zeeuwsch genootschap van 2 November 1803, worden de verdiensten van Heron herdacht; in *De Boekzaal* en *De Nieuwe vaderlandsche bibliotheek* voor 1804 worden zijne gedichten gunstig beoordeeld en ook door prof. Te Water worden zij geroemd.

HERTUM (Jacobus van). Geboren te Goes den 4 Januari 1805 uit Walter van Hertum en Antoinette de Witt. Hij werd opgeleid voor veearts en bezocht van Augustus 1826 tot Juli 1830 de Rijksveeartsenijschool te Utrecht. Tot veearts bevorderd, huwde van Hertum in November 1833 te Zierikzee met Johanna Maria Ceelen, die hij bij zijn overlijden te Middelburg op 20 December 1849 als weduwe met acht kinderen naliet. Zij stierf te Rotterdam in Juli 1873. Van Hertum die eerste provinciale veerarts in Zeeland werd,

was een zeer verdienstelijk man in zijn vak, wat door het rijk en de commissie van landbouw en veeteelt in 1834, 1844 en 1848 door zilveren en gouden eerepenningen werd erkend. Ook in andere werkkringen, genoot hij algemeene achting en het is vooral aan zijn initiatief en steun als lid van het roomsch-katholiek kerkbestuur te danken, dat het onhebbelijke gebouw op den blauwendijk, door de nieuwe St. Pieterskerk (ingewijd 6 Mei 1846) in de noordstraat vervangen werd. Hij gaf in het licht: *Landbouwkundige beschrijving van een gedeelte der provincie Zeeland*, Haarlem 1835. — *Verhandeling over de besmettelijke longziekte van het rundvee*, Zierikzee 1839, 2e druk 1842. — *Bijdrage tot de kennis der verbeterde paardenfokkerij in Zeeland* 1843. — *Een woord over het voortdurend heerschen der besmettelijke longziekte onder het rundvee*, Middelburg 1845.

De commissie van landbouw schreef het vooral aan de pogingen van VAN HERTUM toe, dat Zeeland van die ramp verschoond bleef.

Toestand der veeteelt in Frankrijk, Middelburg 1846. — *Beschrijving der voornaamste werktuigen en gereedschappen bij den Zeeuwschen landbouw in gebruik*, Zwolle 1847, — *Korte en bevattelijke onderrigting over den schruft der schapen*, *naar het hoogduitsch bewerkt*, Middelburg 1847.

Zijn zoon, HENRICUS WALTERUS JACOBUS VAN HERTUM, werd geboren te Zierikzee den 17 Maart 1836. Hij studeerde voor geestelijke te Hageveld en werd na zijne priesterwijding in 1860 kapelaan, in 1866 rector van St. Jacob te Amsterdam en in 1873 pastoor te Monnikendam. Hij schreef: *Levens der Heiligen voor alle dagen des jaars met platen*, 's-Hertogenbosch 1873, 1874, 4 deelen.

HESPEL (HENDRIK VAN DEN), Geboren te Dordrecht den 26 October 1742. Hij studeerde te Groningen en werd, na hulpprediker te Amsterdam te zijn geweest, predikant te Heerjansdam in 1775; in 1780 vertrok hij naar Ovezande

en Driewegen en in 1785 naar West-Souburg, waar hij in 1807 emeritus werd. Hij vestigde zich toen te Middelburg en overleed den 25 October 1828. Uit zijn huwelijk in 1785 met ANNA MARIA VAN NEDERVEEN kwam een zoon voort, JAN VAN DEN HESPEL, geboren te Ovezande, die een zeer bekwaam heelmeester te Dordrecht was en meer dan ééne verhandeling schreef over, om zoo te zeggen, kerkelijke chirurgie; zooals over de zijdewond van den zaligmaker en over de genezing van het afgehouwen oor van MALCHUS, in het destijds bekende *Genees- natuur en huishoudkundig kabinet.*

HENDRIK VAN DEN HESPEL gaf in het licht: *Gods liefderijk bestuur in de omwenteling van Nederland*, Middelburg en Amsterdam 1796. — *Nieuwe leerwijze om kinderen het lezen en schrijven gelijktijdig te leeren*, 2e druk, Middelburg 1788. — *Leven en sterven van* JAN KAREL ELLEMER, *geguillotineerd te Middelburg in* 1813. Middelburg 1814. — *Bedenkingen over Math. XXI, vers* 19, (*Bibliotheek van theologische letterkunde*, 1809). — *Vriendenraad omtrent het misbruik van den naam des Heeren.* — *Opmerkingen omtrent het christelijk geven en ontvangen van aalmoesen.*

HEUVEL (VAN DEN). Onder de wapenborden in de kerken te Middelburg kwam meermalen voor, het schild der familie VAN DEN HEUVEL, zijnde: in goud een keper van sabel, nu en dan vermeerderd en gewijzigd. ABRAHAM VAN DEN HEUVEL werd in 1640 predikant te Wolfaartsdijk, in 1648 te Westkappel, in 1655 te Middelburg, waar hij in Juli 1672 overleed. Hij was gehuwd met JOHANNA MANTEAU, wier zuster GEERTRUIDA de echtgenoote werd van JOACHIM LEYDECKER en de moeder der bekende godgeleerden, MELCHIOR en JACOBUS LEYDECKER. In denzelfden tijd woonde te Veere PIETER ISAACZ. VAN DEN HEUVEL, in 1651 bevelhebber en waarschijnlijk ook reeder van de Elisabeth, een van die stad varend koopvaardijschip. Een naamgenoot van hem, koopman te Middelburg, wordt door VALENTIN *Oost- en Noord-Oost-*

Indië III, blz. 563, genoemd als eigenaar van een merkwaardig kabinet horens, schelpen en zeegewassen. In 1665 werd zekeren ARENDVAN DEN HEUVEL het avondmaal ontzegd, omdat hij den procureur A. DE SMITH met een steen gesmeten en gekwetst had. In het laatst der vorige eeuw was te Veere PIETER VAN DEN HEUVEL een verdienstelijk teekenaar, gelijk blijkt uit enkele afbeeldingen in *Zelandia illustrata*. Op een dier schetsen, voorstellende de gevangenneming van enkel patriotische regenten op den 2 Juli 1787, komt ook het portret voor van P. VAN DEN HEUVEL. Zijn kleinzoon, JOHAN PIETER VAN DEN HEUVEL (1811—1880), was van 1843 tot aan zijn overlijden, secretaris te Veere. Deze kundige, ijverige en hulpvaardige man, was eene eigenaardige persoonlijkheid, juist passende bij de, als wegbrokkelende stad Veere. Den voortreffelijken ambtenaar kon men altijd op de secretarie vinden, steeds gereed om iederen navorscher in het rijke archief den weg te wijzen. In dat ruime ouderwetsche vertrek, met het uitzicht over de doodsche stad, den breeden zeearm en de eilanden aan de overzijde, kon men zich gemakkelijk eene eeuw terug droomen in de dagen, toen Veere nog welvarend en volkrijk was. VAN DEN HEUVEL bleef ongehuwd en woonde met zijn zuster in een net, maar „oudejaars" huisje op de kaai, waarachter een tuintje met gekleurde houten beelden van heeren en dames uit de achttiende eeuw, tusschen geschoren boomen en met palm omzette perken. Later kwam daar ook zijn broeder inwonen JACOB SANDERS VAN DEN HEUVEL, geboren te Veere in 1798; in 1823 predikant te St Laurens, van 1826—1860 te Cortgene en overleden te Veere 3 Februari 1872. De secretaris leefde, om zoo te zeggen, nog in het oude Veere en was bekend met allerlei bijzonderheden van dien „bouwval in Nederland." VAN DEN HEUVEL was een der aantrekkelijkste menschen, dien ik ooit heb leeren kennen; de blik der vriendelijke, donkere oogen en de trouwe gelaatstrekken verwarmden, als ik mij zoo eens uit mag drukken, het hart van ieder die met hem

in aanraking kwam. Misschien wel eenigszins onder den invloed van een vooruitstrevenden burgemeester, maar toch vooral ook uit liefde voor de stad, scheen de bejaarde secretaris zelfs in uiterlijk mede te gaan met de telkens veranderende omstandigheden van het oude Veere. Toen ik hem in 1852 leerde kennen, kleedde hij zich als een eerzaam burger in het zwart met een witte das en een hoogen hoed. Een paar jaren later kreeg de vervallen vesting, met het oog op de goede gelegenheid voor schijfschieten, grooter garnizoen. Dat daardoor krijgshaftiger geest in de stad kwam, kon men aan den goeden secretaris merken, die aan zijn jas (misschien wel door den bataillons-kleermaker) een militaire snede liet geven en een képi droeg. Die tijden gingen voorbij; het garnizoen vertrok, maar men hoopte op betere dagen, nadat op Zondag den 25 Mei 1862 de koning Veere bezocht had, waar hij toegesproken werd als de „innig geliefde markies." Dit bezoek gaf aanleiding, dat de haven met de groote kanaalwerken op Walcheren in verband werd gebracht en honderde polderjongens daar arbeid vonden. De oude secretaris weerspiegelde in uiterlijk die verandering; de képi werd door een lagen hoed vervangen en ik meen hem nu en dan wel eens met hooge waterlaarzen te hebben gezien. Maar, mocht zijn uiterlijk veranderen, inwendig bleef VAN DEN HEUVEL dezelfde; een man van zeldzame plichtsbetrachting, wat de gemeenteraad in 1862 door een fraai geschenk in zilver erkende: eerlijk als goud en onvermoeid om anderen uit den schat zijner kennis, van zijne, ook door haar voorbeeldeloos verval merkwaardige woonplaats, voor te lichten. Voor die stad is VAN DEN HEUVEL een man van beteekenis geweest, die niet vergeten mag worden.

HEUVELL (ABRAHAM VAN LINDEN VAN DEN) werd te Vlaardingen geboren den 24 October 1756, uit HENDRIK VAN DEN HEUVELL en ALIDA VAN LINDEN. Hij werd genoemd naar zijn grootvader ABRAHAM VAN DEN HEUVELL, geboren te Vlaardingen (1684—1767). Hij heeft een werkzaam leven

gehad en hoewel koopman en scheepsreeder, vele aanzienlijke staatsbetrekkingen bekleed. Den 30 Maart 1799 trad hij op als Commissaris van het Uitvoerend bewind der republiek bij het Departementaal-bestuur der Schelde en Maas, waarvoor hij zich te Middelburg vestigde. Hier maakte hij zich verdienstelijk voor het volksonderwijs en was lid der schoolcommissie van het departement van het Nut en gaf aldaar een werkje uit om die maatschappij aan te bevelen. In 1801 verzocht hij ontslag uit zijn ambt en werd lid van het Wetgevend lichaam, waarvoor hij zich in 1806 te 's-Gravenhage vestigde; later woonde hij afwisselend aldaar en te Vlaardingen. In vrije uren beoefende hij de natuurkunde. Hij was een der eerste leden van het Bataafsch genootschap van proefondervindelijke wijsbegeerte en heeft uitgegeven eene *Verhandeling over de stelling: water weegt in water.* VAN DEN HEUVELL was in October 1782 gehuwd met LUTWINA BELIA VAN DEN HEUVELL, overleden in 1785, waaruit één zoon (1785—1854) die gedurende acht en dertig jaren burgemeester te Vlaardingen is geweest. ABRAHAM overleed te 's-Gravenhage, den 1 September 1832.

HEYDEN (VAN DER). Vermoedelijk om den godsdienst uitgeweken, vestigde zich deze familie in de zestiende eeuw te Tholen: zij was afkomstig uit België en van dezelfden stam als JAQUES VAN DER HEYDEN gezegd LA BRUIJÈRE, wiens adelbrieven in 1649 in Brabant werden erkend. JOACHIM ALBRECHTSE VAN DER HEYDEN (1575—1625) was burgemeester te Tholen en gehuwd met ALIDA WILLEMSDOCHTER. Uit diens zoon ALBERTUS kwam voort JOACHIM VAN DER HEYDEN, die te Utrecht eerst in de godgeleerdheid en daarna in de geneeskunde studeerde en in 1656 eene belangrijke dissertatie schreef: *Pentateuchus manuscriptus.* Een andere kleinzoon trouwde ADRIANA DE LA PALMA en diens broeder JAQUES VAN DER HEYDEN, geb. Augustus 1627, rentmeester der geestelijke goederen te Tholen ANNA JACOBA, dochter van

Pieter de la Palma, penningmeester van Walcheren en Anna van den Helm. Een zoon uit dezen echt was Willem van der Heyden, geboren in Augustus 1673, burgemeester te Tholen, getrouwd in 1701 met Glaudina Johanna (1674—1715) dochter van den zeekapitein in Staten-dienst Steven Wiltschut, den vader van den luitenant-admiraal en Anna Cornelia Oostwald. Door het huwelijk hunner dochter Glaudina Wilhelmina van der Heyden (1707—1761) met Alexander Sinclair, geboren te Edinburg en uit het geslacht der lords Rosley, die burgemeester en licentmeester te Arnemuiden was, ging de naam in die familie over.

Steven Marcus van der Heyden Sinclair, geboren 1740, was notaris te Middelburg en huwde in September 1766 met Wilhelmina Damiana van der Sloot. Zijn zoon Alexander Johan van der Heyden Sinclair (1768—1813) en diens broeder, Willem Joseph van der Heyden Sinclair, (geboren 1773 en in 1822 ongehuwd overleden) waren te Middelburg invloedrijke en vooruitstrevende burgers, die zich vooral verdienstelijk maakten bij de oprichting en het instandhouden der afdeeling van de maatschappij Tot nut van 't algemeen en de verbetering van het onderwijs. (Vgl. *Geschiedenis van het Middelburgsch departement* (1793—1866), Middelburg 1867. Uit het huwelijk van den procureur Alexander Johan en A. Sevenhuijzen uit Zierikzee, kwam voort Steven Marcus van der Heyden Sinclair, notaris te Heinkenszand, kinderloos gehuwd met Sara Pieternella Udemans, die de laatste mannelijke afstammeling der familie was.

Door de dochters gingen de geslachten van der Heyden en Sinclair over in de familiën Dallens, Wouters, Moorman, van den Helm, Sifflé, Luteijn, van Berlekom enz.

HEIJSE (Johan Hermann Christian). Geboren te Amsterdam den 23 Maart 1839 uit Johan August Heijse, ook als schrijver niet onbekend, en Carolina Amelia Schnobel. In den ontwikkelden kring van het gezin werd de eerste op-

leiding gegeven. Hij studeerde vervolgens aan het Evangelisch-luthersch seminarium der hoofdstad en deed in de vacantiën meer dan ééns reizen naar Duitschland en de, in Rusland gevestigde familie zijner moeder, bij welke gelegenheden hij de universiteiten te Berlijn en Dorpat leerde kennen. In 1864 werd hij predikant der Luthersche gemeente te Kuilenburg, waar hij drie jaren bleef; vervolgens te Zierikzee zestien maanden en te Zaandam vier jaren. Familie-omstandigheden gaven aanleiding, dat hij de betrekking van predikant moest opofferen, waarom hij ontslag vroeg en zich te Zierikzee vestigde. In 1872 werd hij lid der provinciale staten van Zeeland en in 1879 lid van gedeputeerde staten, welke betrekking hij nog bekleedt; ook is hij lid der synode van het Luthersch kerkgenootschap en van vele andere instellingen. Heijse huwde den 1 April 1870 te Zierikzee met Helena Maria Ermerins, overleden te Zaandam den 6 Maart 1871 en hertrouwde te Zierikzee den 8 Augustus 1873 met Lena Elisabeth Isebree Moens, dochter van Jan en Susanna Cornelia de Kater.

Reeds als student heeft Heijse veel vertaald en geschreven. Onder het pseudoniem Cantor, gaf hij in 1866 te Utrecht uit: *Eene maatschappelijke kwaal* (over de vrouw in onze samenleving). Later schreef hij tegen jhr. F. A. Hartsen, *Het Geloof, eene physiologische studie*. In 1867 gaf hij, meer op politiek gebied, uit: *Eene nederlaag die eene overwinning kan wezen;* alsmede een aantal bijdragen in dag- en weekbladen en andere tijdschriften, zoo als in de *Bloemenkorf*, *de Tijdspiegel*, *de Indische gids* enz, waarin hij meest maatschappelijke vraagstukken over armverzorging en onderwijs besprak. In *de Gids* komen vele artikelen van hem voor, en van 1871—1882, leverde hij meestal de kritiek der ingekomen boekwerken van letterkundigen aard. Voorts richtte hij met zijn vriend J. van Loenen Martinet in 1869 *het Nieuwe kerkelijk weekblad* op, toen het eerste modern orgaan, later in *de Hervorming* overgegaan.

HEYST (Johannes van) geboren te Zierikzee, studeerde in de godgeleerdheid en geneeskunde en werd in Mei 1625 tot predikant te Bruinisse bevestigd; in 1630 vertrok hij naar Brouwershaven, waar hij in 1662 overleed. In 1640 werd hij door de classis van Schouwen en Duiveland tot den legerdienst afgevaardigd Hij heeft uitgegeven *Opwekkende of Hemelsche bazuin aan den slaapzuchtigen Nedèrlander over de vijf eerste verzen van Judicum II gepast op den tegenwoordigen tijd en staat des lands*, Zierikzee bij B. Doll, 1636, 4°. — *Voorlooper der uitstorting van de zevende phiole der toornigheden Gods over Mattheus XXIV vs.* 4– 8, *op occasie van de aardbeweging geschied den* 4 *April* 1640 *des nachts omtrent* 3 *uren*, Middelburg 1640, 12°. — *Heerschende hemel of spiegel der voorzienigheids Gods, bij occasie van alle ongevallen en droeve ellende dezes tijds, zijnde eene verhandeling over Jezaia XV vs.* 7, Amsterdam 1655, 12°. Een broeder van Johannes was waarschijnlijk Nicolaas, geboren te Zierikzee in 1590, die in October 1613 predikant werd te Noordgouwe en Kerkwerve; in 1614 te Oosterland; in 1615 te Goes, waar hij werkzaam bleef, totdat hij in April 1650 door Gecommitteerde raden van Zeeland emeritus werd verklaard. Volgens Smallegange was de familie afkomstig uit Mechelen en te Zierikzee in aanzien. In de collectie is een door Johannes van Heyst en Godefridus Udemans geteekende brief aan Gecommitteerde raden over predikantsplaatsen in Noord-Brabant en in eene akte over den polder van Oosterland wordt hij onder de ingelanden vermeld.

HICKE (Johan Albrecht), was afkomstig uit eene Thoolsche familie, waarvan o. a. in September 1666 begraven werd Anthonie Cornelisz. Hicke, vermoedelijk een lid van het smidsgilde. Johan Albrecht Hicke, schijnt in 1764 te Middelburg geboren te zijn, hoewel de naam in de doopboeken niet te vinden is. In 1791 werd hij notaris aldaar, welk ambt hij tot zijn overlijden op den 10 September 1811

heeft bekleed. Hij was een ijverig voorstander van volksontwikkeling en onderwijs. Van 1798 tot zijn dood was hij bestuurder van het departement der Maatschappij tot nut van 't algemeen, waarvan hij van 1795—1798 secretaris was en van 1796-1811 lid der schoolcommissie en bibliothecaris. Vooral echter heeft HICKE zich verdienstelijk gemaakt als luitenant-kolonel en kommandant der schutterij, tijdens de moeilijke dagen in Juli 1809, der bezetting van Walcheren door de Engelschen. De kalme en beraden wijs, waarop hij toen, in overleg met den burgemeester mr. JACOB HENDRIK SCHORER, handelde, heeft Middelburg waarschijnlijk voor groote rampen bewaard

HILL ROBERTSZ. (JOSEPH). Geboren te Bromley bij Leeds in 1625, waar zijn vader predikant was. Hij werd opgeleid voor de studie in Magdalena college te Cambridge. Zijn ijver voor de Puriteinsche beginselen verschafte hem reeds terstond na het verlaten der Hoogeschool een aanzienlijk staatsambt, dat hij echter bij de herstelling van het koningschap in 1660 weder verloor. Daarna reisde HILL door Duitschland en Frankrijk en bezocht in Maart 1664 de academie te Leiden. In Juni 1667 werd hij bij de Engelsche gemeente te Middelburg beroepen en in Augustus van dat jaar bevestigd. De reiziger EDWARD BROWN verhaalt in zijn bezoek aan Walcheren, dat hij den predikant HILL te Middelburg bezocht, zeer vriendelijk ontvangen werd en vele bijzonderheden van hem vernam. In 1672 bij den oorlog met Engeland zag te Londen het licht: *The Present State and condition of the Low-countries: relating to this conjoncture etc. In a Dialogue between an Englishman and a Dutchman.* In het volgend jaar verscheen bij THOMAS BERRY te Middelburg: *The interest of these United Provinces. Being a Defense of the Zealander's choice etc. By a Wellwisher to the Reformed Religion*, waarvan ook eene vertaling uitkwam onder den titel: *Het tegenwoordig interest der Vereenigde Nederlanden* enz. Deze uitgaaf, waarvan HILL bleek

de schrijver te zijn, werd hoog opgenomen Bij plakkaat der Staten van Zeeland van 19 Augustus 1673, (vgl. ook *Staten notulen van 22 September*) werd dit geschrift, ruim 100 klein gedrukte bladzijden groot en waarin nieuwe aansluiting bij Engeland en verwijdering van Frankrijk werd aanbevolen, in den tegenwoordigen oorlogstijd schadelijk en gevaarlijk geacht en daarom streng verboden, wat ook in Holland geschiedde, terwijl aan den Baljuw en de wet gelast werd, om op den eersten rechtsdag het werkje publiek door beulshanden te doen verbranden. Een exemplaar van het boek en van het plakkaat is echter bewaard en in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap. Den schrijver werd bevolen om Zeeland binnen tweemaal vier en twintig uren te verlaten, met vergunning om terug te komen na het sluiten van den vrede. HILL moest dus vertrekken, doch verklaarde aan den kerkeraad, dat hij van het verlof om terug te komen geen gebruik zou maken. Na zijn vertrek nam JOHAN BEVERLAND, hiervoren genoemd, het predikambt waar. HILL bleef vijf jaren in Engeland, doch werd toen bij de Presbyteriaansche gemeente te Rotterdam beroepen, waar hij tot zijn overlijden op den 5 November 1707 werkzaam bleef en algemeen bemind en geacht was. Op letterkundig gebied was deze geleerde man vooral bekend door zijne omstreeks 1670 te Londen verschenen, veel vermeerderde en verbeterde uitgaaf van het Grieksche woordenboek van CORNELIS SCHREVELIUS, den zoon van den bij ons meer bekenden THEODORUS, welke editie nog altoos waarde heeft.

HILLE (CORNELIS) of VAN HILLE of HILLENIUS werd den 20 Februari 1540 te Iperen geboren uit JOOST VAN HILLE en CATHARINA VAN COMMINES. Hij schijnt in 1576 predikant te Haamstede en Burgh te zijn geworden, vanwaar hij reeds in het volgende jaar bij leening naar Oudenaerde vertrok. Van 1589 tot 1598 was hij waarschijnlijk te Rotterdam VAN HILLE is de schrijver der zoogenoemde *Sieckentroost*, voor

het eerst verschenen in 1579 te Gent, waarvan een uittreksel onder den titel *Den cleinen Sieckentroost* bij RICHARD SCHILDERS te Middelburg het licht zag. Over den opsteller van dit terecht vermaarde geschrift, liepen de meeningen lang uiteen. (Vgl. *Boekzaal* Februari 1823). Tijdens zijne uitwijking naar Engeland werd uit zijn huwelijk met DIGNA VAN DONGEN in 1568 geboren CORNELIS HILLENIUS, de bekende contra-remonstrantsche predikant, o. a. te Alkmaar. (Vgl. *Catalogus Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*, blz. 196) en te Groningen, die tijdens de kerkelijke twisten in het begin der zeventiende eeuw veel van zich deed spreken.

HIMNIDICUS (JASON). Deze arts wordt door GERARDUS NOVIOMAGUS (een Goessenaar die in December 1538 te Leeuwarden overleed) (zie SCRIVERIUS *Batavia illustrata* blz. 140), met GUILLIELMUS ZAGARUS en FRANCISCUS (VAN ZANDIJK) den stads-secretaris, onder de geleerde Zierikzeënaars genoemd. DE LA RUE vermoedt, dat HIMNIDICUS dezelfde is als JASON PRATENSIS.

HINLOPEN (JACOB GROOT, meer bekend als JACOBUS) werd geboren te Hoorn, den 5 Mei 1723, uit JELMER HINLOPEN, in 1731 Schepen aldaar en PETRONELLA GROOT. Na te Harderwijk, Franeker en Utrecht in de godgeleerdheid te hebben gestudeerd, werd hij in 1745 predikant te Zonnemaire (Schouwen); in 1748 vertrok hij naar Goes. (Vgl. DRESSELHUIS. *Hervormde gemeente te Goes*, Goes 1847) en in November 1751 naar Utrecht. Hier bleef hij meer dan eene halve eeuw werkzaam, en „vader HINLOPEN" genoot door wijsheid, nederigheid, voorzichtigheid en ijver in buitengewone mate de achting der gemeente. Hij overleed den 23 Juni 1803. Zijn afbeeldsel naar eene schilderij van K. POTHOVEN door J. HOUBRAKEN in 1776 gegraveerd, is in *Zelandia illustrata*. Uit het huwelijk van JACOBUS HINLOPEN in 1752, met ISABELLA CORNELIA VAN DER BURGH, kwamen voort twee zonen. De oudste

zoon Jelmer werd predikant te Zalt-Bommel, waar hij in den bloei des levens stierf, en de jongste was mr. Jan Hinlopen (1759 – 1808). Deze, de boezemvriend van Bellamy, is als dichter, schrijver, staatsman, maar vooral als mensch een der uitnemendste mannen van zijn veel bewogen tijd geweest, die aan zijne levensspreuk „La vertu pour guide," altijd en overal getrouw is gebleven. In 1790 huwde hij te Middelburg met Anna Elisabeth Schorer, waaruit eene dochter en twee zonen hem overleefden. De oudste zoon, mr. Johan Guilielmus Hinlopen (1794—26 April 1856) vestigde zich in Zeeland, was vele jaren werkzaam aan het provinciaal gouvernement dier provincie, werd lid der Staten van Zeeland en lid der 2e kamer van de Staten-Generaal. Hij was kinderloos gehuwd met zijne nicht Susanna Maria Schorer, dochter van den gouverneur, jhr. mr. Jacob Hendrik Schorer en Johanna Maria van den Brande. In 1826 kocht Hinlopen de buitenplaats Rhijnsburg onder Oostkappel, die hij veel liet verfraaien. Bij uitersten wil legateerde hij die aan de kinderen van zijn schoonbroeder, jhr. mr. Jan Cornelis Schorer van de Souburgen, die in December 1866 het huis voor afbraak verkochten en een paar jaren later het landgoed deden sloopen. Vgl. *Zelandia illustrata*, *Biographisch woordenboek.*

HINOJOSSA, ook geschreven de Hiniosa, Yenoosa, Inosa, Genosa, waarschijnlijk een plaatsnaam. Volgens eene geslachtslijst opgemaakt door Marcus de la Palma en gedeeltelijk opgegeven in de *Bijvoegselen* achter de *Chronyk* van Smallegange, zou deze familie afkomstig zijn uit Genua, en om de aldaar heerschende burgertwisten naar Spanje verhuisd, waar door een hunner in de stad Niebla aan de Tinto een gasthuis werd gesticht. Omstreeks het midden der veertiende eeuw vestigde het geslacht zich te Xeres de la Frontera in Neder-Andalusië, vanwaar in het begin der zestiende eeuw leden naar Zeeland en Vlaanderen trokken, in welk laatste

gewest zij verwant werden aan de te Brugge tot aanzien gekomen, en ook uit Genua afkomstige familie ADOURNES. In Middelburg werd JUAN DE HINOJOSSA schepen en raad en trouwde MARIA BUIJTRON, waaruit een zoon en twee dochters. Hij was een aanzienlijk lid der zoogenoemde „natie van Spanje," en schijnt door den handel groote rijkdommen te hebben verworven. Zijn zoon PEDRO was in 1530 en later Schepen en Raad en gehuwd met ISABELLA XIMENES DE LEON. Toen in 1536 zijne dochter in den echt trad, schonk de stedelijke regeering hem zestien poortstoopen rijnwijn en een vet kalf. (*Rekeningen van Middelburg door* H. M. KESTELOO). De zoon van PEDRO of PIETER, huwde, na den dood zijner ouders, met CLARA VAN HALMALE, dochter van JAN en MAGDALENA VAN HAEMSTEDE. Uit dit huwelijk werd geboren, PIETER DE HINOJOSSA, geboren te Rijssel, (*Album studiosorum L. B.*), die waarschijnlijk omstreeks 1570 te Heidelberg studeerde. Door zijn huwelijk met ELISABETH VAN ALMONDE, werd hij heer van Wena, eene ridderhofstad in het tegenwoordige Rotterdam bij het Wenaplein. Hij werd raadsheer in den Hoogen Raad van Holland en later president van den Hove provinciaal van Holland en Zeeland. Toen in Maart 1613 zijne oudste dochter CLARA in den echt trad met JAN VAN WASSENAER, heer van Duivenvoorde en de tweede, ANNA met REINOUD VAN BREDERODE heer van Veenhuizen en baron van Wesembeke, president van den Hoogen Raad, lieten de Staten van Zeeland zich op de bruiloften vertegenwoordigen en schonken aan beide jonkvrouwen ieder een gouden ketting van 100 gulden waarde (*Staten notulen*). PIETER DE HINOJOSSA was een zeer vermogend man en behoorde in 1612 met CORNELIS en JACOB CATS en den griffier MAARTEN ROSA onder de eerste indijkers der verdronken landen onder Groede (*Zelandia illustrata II*, blz 533). Hij overleed den 14 Mei 1616. Later komt de familie in Zeeland niet voor. Veel goeds is er ook niet meer van te vermelden. De kapitein ALEXANDER DE HINOJOSSA (DE INJOSTA) (niet ADRIAAN PIETER,

zooals in het *Biographisch woordenboek* vermeld wordt) werd in 1672 ter dood veroordeeld en onthoofd, wegens lafhartigheid bij de overgave van Wezel. ADRIAAN PIETER, het knaapje door SMALLEGANGE genoemd, werd in September 1713 president van den Hove van Holland, en zijne introductie wordt door ISING in de *Haagsche schetsen* (1887) beschreven, waarin toen zijne vigilantie, integriteit en trouw worden geprezen. VAN BIJNKERSHOEK verhaalde echter aan zijn vriend DE LA RUE hoe die president, wiens bijzonder leven naar het scheen veel te wenschen overliet, eens van een ter dood veroordeelden knecht een beschamend antwoord ontving.

HOBEYN (JACOB). Geboren te 's-Gravenhage den 8 Januari 1810 Dertien jaren oud, ging hij als scheepsjongen bij de marine in dienst en werd, na eenige reizen naar de Middellandsche zee en Zuid-Amerika, in 1830 bevorderd tot matroos 2e klasse. Bij het uitbreken van den opstand werd hij op een oorlogsvaartuig op de Schelde geplaatst en woonde onderscheiden schermutselingen in België bij. Op den 19 Maart 1831 lag hij met de kanonneerboot no. 33 voor Philippine, van welke boot een gewapende sloep werd uitgezonden om het visschen te beletten, dat verboden was geworden, toen het bleek dat vele visschers zich als verspieders lieten gebruiken. Te dicht onder het fort Isabelle gekomen, moest de sloep wijken en raakte des morgens op het daarbij gelegen Schapenschor aan den grond Daar door het lage water de kanonneerboot de sloep niet bereiken kon, werd zij door de bemanning verlaten, die over dé schorren naar het oorlogsschip keerde. Bij opkomend getijde werd echter des namiddags de sloep vlot en begon naar den Belgischen oever te drijven. Daar men de vlag in de schuit had laten liggen, werden er vrijwilligers gevraagd om die te halen. Enkele beproefden het, doch slaagden niet, door het hevig geweervuur der vijanden afgeschrikt. HOBEYN verklaarde zich bereid om het alléén te ondernemen. Hij begaf zich zoo hoog

mogelijk boven stroom te water en zwom meer dan een half uur, terwijl de Belgen onophoudelijk schoten. Het gelukte hem met groote inspanning de sloep te bereiken, zich van de vlag meester te maken en die aan boord van de kanonneerboot terug te brengen. Dit heldenfeit, kort na de daad van VAN SPEYK, klonk door het land en den 18 April daaraanvolgende kreeg de jonge matroos de militaire Willemsorde. Bij de latere gebeurtenissen op de Schelde, zooals in het gevecht van het fregat Eurydice bij de Kruisschans, en de slecht berade en mislukte aanslag op den Doel, vond HOBEYN weder gelegenheid om zich door beleid en moed te onderscheiden. Met het oorlogsschip Prins Frederik bezocht hij later de Sandwichs-eilanden en in Oost-Indië nam hij deel aan de expeditie naar de Lampongsbaai. Daar hij ook door gedrag en zeemanschap uitmuntte, klom hij langzamerhand op, totdat hij in 1871 gepensionneerd werd als opperstuurman der 1e klasse, met den rang van adjudant-onderofficier. Den 19 Maart 1881 werd het halve eeuwfeest der moedige daad van HOBEYN, die toen te Vlissingen woonde, aldaar feestelijk herdacht. Overal wapperden vlaggen, er werden toespraken gehouden, feestdronken uitgebracht, zijne medeburgers vereerden hun moedigen stadgenoot een zilveren beker, terwijl langs de straten werd gezongen:

„Zoolang matrozen als HOBEYN,
De zenuw van den staat nog zijn,
Zal Holland veilig wezen."

Behalve met het ridderkruis, was HOBEYN versierd met de gouden medaille voor 50-jarigen dienst, met de medaille als broeder van den Nederlandschen Leeuw, met die van de Eikenkroon, met het Metalen kruis en dat voor Indische expeditiën. Hij was driemalen gehuwd; in 1839 met PIETERNELLA AMBAGTSHEER; in 1846 met CORNELIA JOHANNA SIREMANS en eindelijk met FRANCINA RYKENS. Uit het eerste en tweede huwelijk zijn dochters, die getrouwd zijn. Den 10 April 1888

is HOBEYN na eene langdurige ziekte te Vlissingen overleden en met groote plechtigheid ter aarde besteld. De gedachtenis aan dien eenvoudigen zeeman verdient in eere te worden gehouden, daar hij een voorbeeld was van trouwe plichtsbetrachting Zie over hem *Middelburgsche courant* van 11 April 1888.

HOBIUS (JACOB). Burgemeester te Brouwershaven, zoon van PIETER en QUIRINA DE VOGEL, was een tijdgenoot van JACOB CATS en o. a. blijkens zijn *Visscherspraatje tusschen* STEVEN *en* MARTIJNTJE, *visscherskinderen*, in den *Zeeuwschen nachtegaal*, uitgave 1623, blz. 28, geen onbevallig dichter. Zijne dochter JOHANNA uit CORNELIA WESTERWYK, trouwde ARNOUD VAN BEYEREN en gaf in 1643 te Amsterdam in het licht *Het lof der Vrouwen* met nog eenige verzen. Mr. JACOBUS HOBIUS, pensionaris te Brouwershaven, wiens dochter JOHANNA gehuwd was met ADOLF KEETLAER, predikant te Goes, was vermoedelijk zijn kleinzoon. Meer glans kreeg nog die naam door den geleerden HOBIUS VAN DER VORM (1625—1700) zijnde een zoon van MARIA HOBIUS (overleden 1630), tweede vrouw van JAN CARSTZOON VAN DER VORM, baljuw van Brouwershaven, (overleden 1631).

HOECKE (GERRIT VAN) was beurtschipper van Sluis op Middelburg. Op den 26 Maart 1695 met stormweer uit Zeeland komende, raakte hij voor Cadzand op de zoogenoemde Paardemarktplaat aan den grond. Na met behulp van eenige, toevallig in de buurt varende visschers uit Sluis dit gevaar ontkomen te zijn, werd hij aan den mond van het Zwin door een sterk gewapend kapertje uit Duinkerken aangevallen, welke roofschepen, door de schandelijke achteloosheid der admiraliteit, toen met ongeloofelijke stoutheid langs onze kusten en zeegaten schuimden. De beurtman had slechts één geladen geweer aan boord, doch gaf aan ieder der passagiers dweilstokken, latten en pieken, die in de verte op snaphanen geleken, terwijl een Engelschman, die bij toeval een muijsel-

sack (musette, doedelzak) bij zich had, daarop een krachtigen aanvalsmarsch blies. Zóó voer men den kaper stout tegemoet. Schipper GERRIT stond vóór op de plecht met het geweer in de hand. Daar knalde zijn eenig schot, waardoor de Duinkerkers echter zóó verschrikten, dat zij angstig om kwartier riepen, 't welk VAN HOECKE toestond, die vervolgens zonder veel moeite den roover in zegepraal naar Sluis voerde. Deze geschiedenis wordt door J. H. VAN DALE beschreven in *De Sluissche beurtschipper* GERRIT VAN HOECKE, Oostburg 1872, welk boekje ook enkele opmerkelijke bijzonderheden bevat over het toenmalig wanbestuur in de zoogenoemde generaliteitslanden.

HOEK (SANDER VAN) werd geboren te Rotterdam den 19 December 1757 uit JAN, koopman aldaar en GEERTRUI FOCK. Nadat in 1770 zijn vader was gestorven, ging hij als jonker op een oorlogsschip in dienst. Het leven aan boord beviel hem echter zóó weinig, dat hij weldra naar het vaderland terugkeerde en lust kreeg om in de godgeleerdheid te studeeren. Na voorbereiding ging hij waarschijnlijk naar de academie te Groningen In 1781 werd hij predikant te Gandersum; in 1785 te Wadenoijen, in 1789 te Aalburg, vanwaar hij, door zijn zwager J. DE VOOGD, een aanzienlijk koopman te Dordrecht, aan de Engelsche gemeente te Middelburg aanbevolen, in 1807 beroepen werd. Hier bleef hij werkzaam tot aan zijn overlijden, aan eene borstziekte, op den 4 October 1816. Hij werd begraven in de Engelsche kerk vóór den predikstoel. In 1779 was VAN HOEK te Groningen gehuwd met ALIDA KRUL, overleden te Aalburg, waaruit vijf dochters voortkwamen. In 1792 hertrouwde hij met ADRIANA PALESTEIJN, die hem vele kinderen schonk, waarvan vier zonen volwassen werden. GERRIT, als predikant te Aardenburg overleden, CHRISTIAAN MARINUS, gestorven als ontvanger der registratie te Amersfoort; JACOBUS CORNELIS, in leven controleur van het kadaster te Nijmegen en SANDER

ADRIAAN, hypotheek-bewaarder te Rotterdam. Kinderen van die zonen zijn in Zeeland gevestigd en bekleeden aldaar eervolle betrekkingen. SANDER VAN HOEK was een kundig man met buitengemeene werkkracht. Toen in den Franschen tijd de traktementen aan de predikanten niet werden uitbetaald, wist hij door vertalen en onderwijs, zelfs in het Hebreeuwsch, in de behoeften van zijn talrijk gezin te voorzien Zijn degelijke kennis van Engelsch en Fransch maakte, dat hij, tijdens de landing der Engelschen en later, als tolk velen van dienst kon zijn. Hij was een ijverig lid van het Zeeuwsch genootschap en in een der laatste vergaderingen in 1816 die hij bijwoonde, ging van hem het denkbeeld uit om een gedenksteen te plaatsen waar de woning stond van ZACHARIAS JANSEN, waardoor hij den stoot gaf aan een nieuw onderzoek naar den uitvinder der verrekijkers. Hij was een man van karakter, wiens kalme onverschrokkenheid hem meermalen te stade kwam, o. a. toen in den patriottentijd, de pastorie te Aalburg, tijdens zijne afwezigheid was geplunderd, en dominee de geroofde goederen bij zijne terugkomst kwam opeischen. Hij heeft uitgegeven: *Gedenkwaardigheden uit de geschiedenis der Israëlieten met ophelderende en praktikale aanmerkingen*, Amsterdam 1805. — *Natuur- en geschiedkundige beschrijving van den watervloed tusschen den* 14 *en* 15 *van Louwmaand* 1808, Haarlem 1809, 3 deelen met platen, door J. H. KOEKKOEK — *Geschiedkundig verhaal van de landing der Engelschen in Zeeland*, Haarlem 1810. — Laatstgenoemd boek, waarvan het tweede deel voltooid was, mocht na de inlijving bij Frankrijk niet verder worden uitgegeven.

HOEK (DANIEL VAN DER). Geboren te Zierikzee den 24 Februari 1733 uit WILLEM VAN DER HOEK en WYTJE DEN HERDER. Hij studeerde te Utrecht, werd in 1757 predikant te Ouddorp, in 1770 te Waarde, in 1776 te Oudelande, in 1780 te Poortvliet, in 1787 te Ovezande en Driewegen, in 1792 te Baarland, in 1799 te Grijpskerke, waar hij den

7 Januari 1803 overleed Hij was gehuwd met JOHANNA STAM, waaruit twee zonen en een dochter. Hij gaf in het licht: *Verklaring over de XXXVII geloofsartikelen der gereformeerde kerken in Nederland in leerredenen*, Utrecht 1794, 3 deelen; welk geschrift in de *Vaderlandsche bibliotheek* zeer gunstig beoordeeld werd. Zijn jongste zoon WILLEM VAN DER HOEK, sedert 1787 apotheker te Goes, liet in 1818 te Middelburg drukken: *Laatste onuitgesproken leer- en lijkrede van* DANIEL VAN DER HOEK, *over psalm XXXIX, vers* 6, *op het overlijden van* PIETER DEKKER, *ambachtsheer van Grijpskerke en Poppendamme* (1741—24 December 1802); uit den oudsten zoon GYSBERTUS VAN DER HOEK en JOHANNA JOSINA SMYTEGELD werd in 1788 geboren JOSIAS SMYTEGELD VAN DER HOEK. Hij studeerde te Leiden in 1806, werd in April 1811 predikant te Poederoyen, in 1817 te Sleewijk, in 1822 te Dreischor en in 1825 te Bergen-op-Zoom, waar hij ijverig werkzaam bleef, totdat hij in Juli 1862 emeritus werd. Hij overleed den 6 October 1864; zijne echtgenoote ANNA SOPHIA PRILLEVITZ, was hem den 7 Januari 1849 voorgegaan. JOSIAS VAN DER HOEK was een hoogst achtingswaardig en vroom man, bij wiens graf, door zijn ambtgenoot PLEYTE een woord gesproken werd, getuigende van liefde en welverdiende hoogachting Zie *Nieuws- en advertentieblad van Bergen-op-Zoom van* 12 *October* 1864. Zijn portret, lithographie en uitgaaf van D. POUWELS, te Bergen-op-Zoom, is in *Zelandia illustrata.*

HOELANDS (M.) was luitenant-ter-zee in Staten dienst, en onderscheidde zich in Maart 1793 bij de overrompeling van het Fransche wachtschip La Lucie. Zeer waarschijnlijk was deze officier uit Axel afkomstig, waar JOHANNES HOELANDS woonde, die van 1792—1814 rentmeester der heerlijkheid Zaamslag was, in laatstgenoemd jaar nog districts-commissaris werd, in welken post zijn broeder LEVINUS HOELANDS hem opvolgde. HENDRIK JOHAN HOELANDS JOHZOON, was rentmeester van Zaamslag van 1814 tot 1822.

HOFFERUS, Hoffers, Hoffer Een der oudste familiën uit Schouwen, wat door de golvende baar in het wapen schijnt bevestigd te worden. Rochus Adriaansz. Hoffer, geboren in 1541, was achtmaal Burgemeester van Zierikzee en vervolgens ook Rentmeester Beooster-Schelde. Hij was een voorstander der kerkhervorming en werd in November 1568 gebannen, als zijnde geweest armverzorger en begunstiger der nieuwe leer; waarop hij naar Engeland uitweek (*Sententiën van den hertog van Alva*, blz. 177) Hij overleed den 10 April 1606, uit zijn huwelijk met Susanna Ewoudsz. Teeling (1551—1625), nalatende Adriaan Rochusse Hofferus, geboren den 24 Mei 1589 te Zierikzee. Deze studeerde in 1610 te Leiden, werd herhaaldelijk Burgemeester te Zierikzee en Rentmeester Beooster-Schelde Als ouderling werd hij afgevaardigd naar de Algemeene synode te Dordrecht, bij welke gelegenheid hij met zijn kennelijke, duidelijk leesbare hand een zesregelig latijnsch gedicht schreef in het album van Aegidius Becius Hij was gehuwd met Leenken, een der vier en twintig kinderen van Jan Anthonissen de Jonge. In Zierikzee bewoonde Hoffer een huis aan de oostzijde der Nobelstraat, afgebeeld in zijne *Nederduitsche poëmata*, blz. 116, en in den dorpskring te Burgh stond zijn buitenverblijf Oostburch, waarvan in de *Epistolae* van Marcus Zuerius van Boxhorn en in de gedichten van Henricus Bruno, meermalen gewag wordt gemaakt. Hoffer was de gemeenzame vriend van den professor, wiens begeerte om historieschrijver van Zeeland te worden, door dezen onvermoeid en krachtig, doch vruchteloos werd ondersteund. Menigmalen was de professor zijn gast o. a. in 1637, toen hij „de geweldige scheur" bezag in een der Schouwsche dijken. Bij het samenstellen der *Chroniek van Zeeland* had Boxhorn niet weinig te danken aan den kundigen en belangstellenden Hoffer, evenals Valerius Andreas voor de *Bibliotheca Belgica* Met vele bekende letterkundigen was Hoffer in briefwisseling, zooals met Jacob Cats, Daniel Heinsius, Casper van Kinschot, Cornelis

Boy en J. F Gronovius, in wiens werken een uitvoerig schrijven van Hofferus voorkomt. Zijne *Nederduitsche poèmata*, die in 1635 te Amsterdam het licht zagen, zijn ook merkwaardig om de prentjes boven de zinnebeelden, gezichten uit Schouwen en Duiveland voorstellende. Verscheiden godgeleerde werken van Daniel Heinsius, von Kitslitz, L. Trelcasius en Th. Beza zijn door Hoffer in het Nederlandsch vertaald De la Rue deelt een lijst mede zijner verspreide latijnsche mengeldichten, waaruit blijkt, dat niets de geestdrift van dezen nobelen burger sterker deed ontvlammen dan de liefde voor zijn geboorteland, welke ook uitkwam op de, onder zijn toezicht in de St. Lievenskerk geplaatste gedenksteenen voor Levinus Lemnius en Jason Pratensis Hoffer overleed den 21 Mei 1644. „Mag men" zegt de la Rue, „oordeelen naar zijne schriften, dan zal men zeker moeten besluiten, dat deze deftige man bij al zijne andere begaafdheden ook versierd is geweest met eene voorbeeldige godvruchtigheid, waarvan meest al zijne gedichten het merk dragen." Door Boxhorn, maar vooral door den genialen Casper van Kinschot, werd zijn talent en karakter in rouwdichten geprezen. Hoffers portret, in 1644 door Johannes Sarragon in koper gebracht, vertoont den ronden en gezonden Zeeuw. In de verzameling worden eenige brieven bewaard van Adrianus Hofferus, als een door hem geschreven besluit dd. 2 Juni 1625, waarbij ingelanden van den polder van Oosterland beloven, den naburigen en zeer bedreigden polder van Sir Jansland te zullen ondersteunen. — Brief dd. 1630 aan Gecommitteerde raden, waarbij Hoffer hun tusschenkomst inroept, daar de baljuw den molenaar van Renesse tot de landwacht wilde dwingen. — Brief van 7 Augustus 1640 over de verpachting der Vroonlanden onder Elkerzee. — Brief aan zijn neef uit Middelburg dd. 14 April (z. j.) over regeeringszaken te Zierikzee Rochus Adriaansz Hoffer, zijn zoon, was geboren te Zierikzee in 1617. Hij studeerde te Leiden, en werd evenals zijn vader heer in Bommenede,

Raad, Thesaurier en Burgemeester te Zierikzee, in welke betrekkingen hij een der hoofden was van de twee politieke partijen die daar, evenals elders in Zeeland, tegenover elkander stonden. Hij heeft uitgegeven *Paraphrasis Poëtica in proph.* NAHUMI, L. B. 1661, 4°. — *Idem in proph.* OBADIAE, *cui accedunt alia carmina*, L. B. 1664, 4°. DE LA RUE deelt de lijst mede zijner verspreide latijnsche gedichten, waarbij nog gevoegd kunnen worden: grafschriften op het sneuvelen van den admiraal TROMP, die prof. ANTONIE THYSIUS in 1650 te Leiden liet drukken, alsmede een lofdicht onder het portret van J. WALAEUS, professor in de geneeskunde te Leiden, en een gedicht anno 1657 bij de afbeelding der St. Lievensmonsterkerk met den toren, zooals hij is en had moeten worden. ROCHUS HOFFERUS heeft ook de werken van JACOBUS EYNDIUS (van Haamstede), en de *Opera posthuma* van zijn en zijn vaders vriend MARCUS ZUERIUS BOXHORN, voor de pers gereed gemaakt. Met vele letterkundigen van zijn tijd stond hij in vriendschappelijke betrekking, vooral met den vroeg gestorven CASPAR VAN KINSCHOT, die enkele zijner gedichten aan hem opdroeg; met HENDRIK BRUNO, die in zijn *Mengelmoes* dichtstukken van HOFFERUS eene plaats geeft, zooals ook FRANS LE BLEU doet in *Minnevlam*, Amsterdam 1659. ROCHUS HOFFER was gehuwd met JOHANNA UDEMANS, eene dochter van den bekenden predikant, waaruit drie zonen en twee dochters MARIA (1647—1728) huwde met JOHAN TEELING, burgemeester te Zierikzee en ANTONIA met HUBERTUS STOUTENBURG, heer van Campens-Nieuwland en schepen te Zierikzee De oudste zoon ADRIANUS (1643--1689) is Raad der genoemde stad geweest; de tweede, GODEFRIDUS, was Schepen en tevens een ijverig beoefenaar der latijnsche dichtkunst. Hij heeft een gedicht geschreven voor zijn vaders *Obadia*, en den laatsten druk van zijn grootvaders *Proteus* in 1670 bezorgd. Ook is in de Bibliotheek Zeeuwsch genootschap van hem een Nederlandsch gedicht op het huwelijk zijner nicht ANNA MAGDALENA HOFFER met GERARD JUSTINUS DE COCQ VAN NEERYNEN, Pensionaris en

licentmeester te Zierikzee. Van Roohus Hofferus Adriaansz. en zijne echtgenoote Johanna Udemans zag ik in 1874 te Utrecht de met potlood op perkament geteekende portretten, waaronder een gedicht van Cornelis Fannius, anno 1646. Daarbij behoorde eene verzameling gedichten van Roohus Hofferus en zijne vrienden. Deze papieren, niet lang daarna door den boekhandelaar J. L. Beyers verkocht, waren afkomstig van wijlen den heer de Ruever Groneman, emeritus predikant van Meerkerk en waarschijnlijk in diens bezit gekomen, doordat de vader van den bekenden secretaris van Zierikzee, mr. Adriaan Jan de Ruever, in 1778 was getrouwd met Catharina Elisabeth Reeland, die tot moeder had Johanna Catharina Teeling, eene dochter van Johan Teeling en Maria Hoffer bovengenoemd. Waar die papieren gebleven zijn, is mij onbekend.

In de collectie komen verschillende handschriften van Roohus Hofferus voor, als een brief dd. 15 Januari 1671, aan de regeering van Zierikzee, zijnde een aanbeveling van Gillis Clement tot notaris, waarbij prof. te Water schreef: „Dnus Reytsma zou hiervan meer kunnen zeggen, zijnde getrouwd met eene juffrouw Clement."

Van Adrianus Hofferus is een brief aan Gecommitteerde raden dd. 1672, over de schadeloosstelling aan een bakenaar. Ook is er nog een albumblad, in 1650 door Jacobus Hoffer aan Johannes Antonides van der Linden gegeven.

De naam der eens talrijke familie schijnt tegenwoordig uitgestorven. De laatste mannelijke afstammeling wordt genoemd David Hoffer te Zierikzee, getrouwd met Cornelia Oostdyck van Goes; waaruit den 20 Maart 1759 geboren werd Johanna Hoffer, die in 1778 de echtgenoote werd van Pieter de Kanter, wier zoon David Hoffer de Kanter, med. doctor te Dordrecht, ongehuwd is overleden.

HOFFMAN Hendriksz. (Bernard) was predikant te Middelburg en deed aldaar van Zutphen komende (nadat hij ook

te Zalt-Bommel had gestaan), den 18 Juni 1780 intrede. Reeds den 4 October van het volgend jaar overleed hij Zijne weduwe GEERTRUIDA ANNA ELISABETH BRUISTENS, was (gelijk uit het verslag der bevestiging blijkt) eene dochter van ADRIANUS BRUISTENS, predikant te Middelburg. De vriendschap en hulpvaardigheid van den, eenige jaren daarna te Middelburg gevestigden, lateren hoogleeraar J. H VAN DER PALM, kwam der weduwe zeer te stade. Met schier vaderlijke zorgvuldigheid trok deze geleerde man zich de leiding aan van den, te Zutphen geboren veelbelovenden oudsten zoon NICOLAAS JAN AGATHUS CHRISTIAAN HOFFMAN. Deze heeft aan die zorgen loffelijk beantwoord en is eerst als advokaat en vervolgens als wethouder te Rotterdam, tot aan zijn overlijden in November 1833, een voorstander gebleven van kunst, letteren en wetenschap. Vgl. *Biographisch woordenboek.*

HOLLAER (LENAERT DIRCKZOON) of HOLLARE was admiraal van Zierikzee en bewees tijdens het beleg door de Spanjaarden in 1576, gewichtige diensten aan de stad. Later kreeg hij van prins WILLEM I vergunning om voor zich, zijne huisvrouw en kinderen het verlaten klooster der Karmelieten te Zierikzee levenslang te gebruiken, waarover bijzonderheden voorkomen in den inventaris zijner nagelaten goederen, nog te Zierikzee voorhanden (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 427).

MARINUS HOLLARE was waarschijnlijk te Vlissingen geboren en reeds bevelhebber van een oorlogsschip in den zeeslag bij Gibraltar. In 1622 streed hij moedig in het beleg van Bergen-op-Zoom en bewaarde Goes voor eene overrompeling door de Spanjaarden. Toen in 1631 te Antwerpen eene groote onderneming werd uitgevoerd om, onder het bevel van graaf JAN VAN NASSAU en de leiding van GILLIS VAN WISSEKERKE, een deel van Zeeland onverhoeds in te nemen, werd de uitgeruste vloot door de Staatsche schepen, onder bevel van den Zeeuwschen vice-admiraal HOLLAER op den 12 September aangevallen, geslagen en zóó verstrooid, dat de fijn gesponnen

kuiperij volkomen in duigen viel. Deze luisterrijke zegepraal werd door dankdagen gevierd en door gedenkpenningen vereeuwigd. Na den slag op het Slaak voerde HOLLAER meer dan eens bevel op oorlogsschepen, om de roofzieke Duinkerkers te beteugelen, terwijl hij in 1632 de Kruisschans aan de Schelde hielp veroveren.

In de collectie is een brief van hem, dd. Vlissingen 31 Maart 1633, over onderwerpen, de ammunitie betreffende.

Hoe in 1842 een polder, nabij Vossemeer ingedijkt, naar dezen heldhaftigen zeeman genoemd werd, is bekend.

Zijn zoon JAN had den bijnaam, „de trompetter," (*Staten notulen van* 10 *April* 1630). Deze was scheepskapitein in Statendienst, gehuwd met BERNARDINA SCOTTE, waaruit in 1630 eene dochter, APOLLONIA, geboren werd. JAN sneuvelde in 1646, waarna de weduwe hertrouwde met dr. HIERONIMUS SMALLEGANGE. Nog wordt vermeld CORNELIS HOLLAER, die als kapitein deel nam aan de meeste zeetochten van den admiraal DE RUYTER

HOLLEBEEK (EWALDUS). Afkomstig uit eene bekende Leidsche familie. ANDRIES HOLLEBEEK, van 1688 tot 1710 predikant te Dordrecht, schreef enkele godgeleerde geschriften, welke in die dagen veel werden besproken Zijn broeder PETRUS (1646—1709) overleed als predikant te Leiden. Uit zijn huwelijk met SARA HAAN, wed. ANTONIE VAN DE VIN, kwamen twee zonen voort: JACOBUS, geboren 1692, predikant te Wieringerwaard in 1709; te Medemblik in 1718 en te Middelburg in 1742, waar hij in 1756 emeritus werd en den 9 Maart 1764 overleed. Zijn broeder JEREMIAS was van 1715 tot 1720 predikant te Haamstede, vertrok vandaar naar Leiderdorp, werd in 1740 emeritus en overleed in 1775. Uit zijn huwelijk met DINA REYNVAAN werd den 24 September 1719 te Haamstede geboren EWALDUS HOLLEBEEK. Deze studeerde te Leiden, werd in 1744 predikant te Oostkappel, in 1745 te Charlois, in 1747 te Middelburg Hier werd hij als

predikant en als mensch hoog gewaardeerd en toen hij in 1748 voor het beroep naar Leiden bedankte, schonk hem de stedelijke regeering acht honderd gulden om daarvoor boeken te koopen te zijner keuze, welke sierlijk ingebonden en met het stadswapen gestempeld werden (*Vlissingsche kerkhemel*, blz. 308). In 1753 werd HOLLEBEEK door de Prinses-gouvernante benoemd tot Hoogleeraar in de godgeleerdheid te Groningen, vanwaar hij in 1762 naar Leiden vertrok. EWALDUS HOLLEBEEK was een geleerd man, wiens onderwijs hoog werd geschat, en wiens christelijke zin en zachtmoedig karakter niet minder werden geprezen. Hoewel eenigszins beschroomd van aard, vreesde hij niet in het strijdperk te treden, waar beginselen op het spel stonden. Zoo gaf hij in 1768 en 1770 drie latijnsche verhandelingen uit, tot verdediging eener verbeterde preekmanier, door niet weinige, aan de oude vormen gehechte predikanten, als eene schromelijke ketterij beschouwd. De strijd werd door enkelen vinnig gevoerd, doch de edeldenkende HOLLEBEEK, die van de felle tegenwerking veel verdriet had, mocht echter ook het genoegen smaken, dat het doel van zijn streven werd bereikt en bij zijn overlijden op den 24 October 1796, waren vele der door hem aangewezen hervormingen reeds tot stand gekomen. In de *Zelandia illustrata* (*Vervolg* blz. 31) is eene afbeelding in kleuren van dezen achtingswaardigen geleerde. Onder de handschriften worden enkele aanteekeningen over hem, door prof. TE WATER bewaard. Verder een brief dd. 12 October 1768 aan zijn neef prof. JACOBUS WILLEMSEN, tot aanbeveling eener collecte voor hulpbehoevende geloofsgenooten in het landschap Seelbach. Zie over HOLLEBEEK: GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en de daar aangehaalde werken.

HOLLESTELLE (ADRIAAN) werd geboren te Colijnsplaat op den 17 Mei 1832 uit CORNELIS HOLLESTELLE en HENDRIKA DE KOK, beiden zeer eenvoudige lieden uit den dagloonerskring. Reeds in 1834 stierf de vader, waardoor de

moeder met groote inspanning voor twee jonge kinderen den kost moest verdienen. Met moeite gelukte het haar, om door hard te werken haar jongen van zijn zesde tot zijn negende jaar de school te doen bezoeken. Na dien tijd kon zulks alleen in de wintermaanden geschieden, daar hij des zomers het vee op de schorren bij Cats moest hoeden. Later werd hij arbeider aan de dijken en op het veld, totdat hij op zijn drie en twintigste jaar het besluit nam om weder naar de avondschool te gaan. Hier trok hij door leerlust en scherpzinnigheid zóózeer de aandacht van den meester, dat deze hem voorstelde zich op het vak van onderwijs toe te leggen. Dit gebeurde ook, na overleg met zijne moeder, en reeds in October 1854 ging de jongeling voor geleend geld en in een geleend pak naar Middelburg, waar hij gelukkig slaagde voor den 4^en^ en voor den 3^en^ onderwijzersrang. Tot 1859 was hij hulponderwijzer, eerst te Goes en vervolgens te Scherpenisse, vanwaar hij ook examen deed als landmeter. In 1859 werd HOLLESTELLE benoemd tot waterbouwkundig ambtenaar aan den Molen- en Nieuwlandschen polder in Zuid-Beveland, en twee en een half jaar later werd hij, na vergelijkend examen, geplaatst als opzichter van de Breede-Watering-Bewesten IJerseke In 1863 nam hij deel aan het examen voor opzichter bij 's rijks waterstaat, waartoe hij den 1 Januari 1864 werd benoemd, welke betrekking hij nog te Tholen bekleedt. HOLLESTELLE is gehuwd met REGINA WILLEMINA RIJNBERG en heeft vijf kinderen. Van hem is gedrukt: *Geschied- en Waterstaatkundige beschrijving van de waterschappen en polders van het eiland Tholen. — Geschied- en waterstaatkundige beschrijving van het, in de zestiende eeuw geheel overstroomde Noord-Beveland.* Beide verhandelingen, toegelicht door kaarten, zijn in 1879 en 1880 uitgegeven door het Zeeuwsch genootschap in *Archief*, dl. IV, 2^e^ stuk en dl. V, 1^e^ stuk.

HOLTZHEY (MARTEN) werd omstreeks 1697 te Ulm geboren. In de eerste helft der achttiende eeuw vestigde hij

zich als graveur te Amsterdam, waar zijne kunstvaardigheid zóózeer de aandacht trok, dat hij in 1752 benoemd werd tot muntmeester in Gelderland en twee jaren later in Zeeland. Hij was een uiterst bekwaam man, gelijk o. a. blijkt uit den, in 1755 door hem uitgegeven catalogus der door hem vervaardigde medailles Naar het schijnt, waren de muntzaken in Zeeland wat verwaarloosd, doch HOLTZHEY slaagde er door verstandig overleg in, om vele verbeteringen tot stand te brengen. Niet lang na zijne optreding als muntmeester had de veel geruchtmakende zaak plaats der Zeeuwsche duiten, in omloop gebracht met de spreuk „Luctor et ementor," en waarvan men den stempelaar nooit heeft kunnen opsporen. De financieele schikkingen, waarvan mr. JACOBUS SCHELTEMA bij het bespreken dezer zaak in zijn *Geschied- en letterkundig mengelwerk* gewag maakt en welke aanleiding tot die grap schijnen te hebben gegeven, hadden niet plaats tusschen de Staten van Holland en Zeeland, maar tusschen de laatste en de Algemeene Staten De muntmeester woonde in die dagen aan de groenmarkt en de werkplaatsen kwamen uit op het plein, destijds omringd door breede overwelfde, op zware zuilen rustende gaanderijen, waarschijnlijk oorspronkelijk bestemd voor wandelplaats der monniken en die pas in 1827, om den stal van den gouverneur VAN VREDENBURCH een weinig meer licht te verschaffen, zijn afgebroken, waardoor een schoon geheel bedorven is. Boven die gaanderijen waren verschillende vertrekken voor den stempelsnijder en muntgezellen. MARTEN HOLTZHEY overleed te Middelburg den 1 November 1764, nadat reeds vier jaren te voren het ambt aan zijn tweeden zoon MARTINUS, geboren 1737, was overgedragen; zijnde de oudste JOHAN GEORGE (1729 --1808) de beroemde graveur en muntmeester te Utrecht. De geschilderde afbeeldingen van MARTEN en van zijne echtgenoote JUDITH COCK (overleden te Harderwijk 1 October 1749) in was geboetseerd en andere stukken dezen kunstenaar betreffende, zijn indertijd door mevrouw de weduwe PIEPERSBERG te Utrecht aan 's rijks

munt-collegie ten geschenke gegeven. Uit het huwelijk van den muntmeester MARTINUS HOLTZHEY met PETRONELLA SLOB werden te Middelburg een aantal kinderen geboren. Toen MARTINUS den 25 Maart 1780 overleden was, werd aan zijne weduwe vergund om het ambt te doen waarnemen door haar oudsten zoon MARTINUS, geboren in 1776 en in 1801 in Engeland overleden, die zijn vader en grootvader zeer waarschijnlijk zou opgevolgd zijn, indien de munt niet opgeheven ware. Als stempelsnijder was MARTINUS (de jonge) van 1752—1754 hier werkzaam, toen hij werd vervangen door zijn neef JOHANNES MARTINUS HOLTZHEY, die in 1791 gepensionneerd, opgevolgd werd door den graveur GEORGE KOCKERS. (Vgl. *Zelandia illustrata*).

Het geslacht HOLTZHEY was eene talentvolle familie, die de kunst in onderscheiden vormen vereerde en beoefende. Door zijn huwelijk werd MARTINUS eigenaar van het, uit de familiën VAN DER BEEK en SLOB afkomstige en toen reeds vermaarde „Poppenhuijs", zijnde de afbeelding eener aanzienlijke Hollandsche woning uit het laatst der zeventiende eeuw, besloten in een kostbare kast van ingelegd olijvenhout. Dit merkwaardige kunstwerk, door MARTINUS HOLTZHEIJ verbeterd en uitgebreid, werd het eigendom van eene zijner dochters, JUDITH HESTER CATHARINA, geboren te Middelburg den 15 Januari 1778 en als weduwe van den heer ENGELBERT HENDRIK PIPERSBERG (overleden te Rio Essequebo in 1803) te Utrecht in 1870 gestorven. Vier jaren vóór haar overlijden schonk zij dit kostbare kunstwerk aan de stad Utrecht, waar het in het museum van oudheden bewaard wordt. In de verzameling van het Zeeuwsch genootschap is eene collectie bordpapieren afdrukken van munten en gedenkpenningen, door de beide Zeeuwsche muntmeesters vervaardigd, doch welke reeds sedert jaren in een eenigszins verwaarloosden toestand verkeert. Over de Zeeuwsche munt zie men *Zelandia illustrata*, maar vooral J. BROEKEMA in *Archief Zeeuwsch genootschap* 1881. Over HOLTZHEY *Biographisch woordenboek* en de daarin opgegeven werken.

HONDIUS. De Zeeuwsche tak van dit Vlaamsche geslacht was afkomstig uit Beveren bij Kortrijk en vermoedelijk niet verwant aan de familie van denzelfden naam, reeds in de veertiende eeuw in Zeeland en vooral in Schouwen bekend. Tijdens de geloofsvervolging in de zestiende eeuw, vluchtte CORNELIS DE HOND of HONDIUS, een welgesteld, ijverig en kundig leeraar der Hervormden, met zijne, uit Veurne afkomstige echtgenoote naar den Paltz, vanwaar hij omstreeks 1578 als predikant te Vlissingen werd beroepen. waar hij, onder veel wederwaardigheden tot aan zijn dood, omstreeks 1606, werkzaam bleef. Zijn oudste zoon JACOBUS, geboren te Wattenheim, studeerde te Leiden, waar in het *Album studiosorum* in 1603 vermeld staat JODOCUS HONDIUS uit Wackene in Vlaanderen, 37 jaren oud. Volgens VROLIKHERT werd JACOBUS eerst hulpprediker en vervolgens predikant te Vlissingen. Hij was een man van studie en beoefende ook, gelijk uit enkele nagelaten gedichten blijkt, de poëzie. JACOBUS HONDIUS overleed in Maart 1625, nalatende uit zijne beide huwelijken met vrouwen uit Antwerpen, een zoon en twee dochters, waarvan de oudste, CORNELIA, getrouwd is met PETRUS REGENMORTER, predikant te Aardenburg, en de jongste JACOMINA met CHARLES EVERWIJN, Waalsch predikant te Gouda. Zijn broeder, de meer bekende PETRUS HONDIUS Cornelisz. werd geboren te Vlissingen, omstreeks 1578. Hij was een zeer begaafd jongeling en toen hij in 1596 te Leiden ging studeeren, beoefende hij aldaar niet alleen de godgeleerdheid, maar ook de geschiedenis en de kruidkunde. In 1598 deed hij het licht zien: *Leo Belgicus, hoc est Inf. Germ. Prov. Septem-decim status hodierna.* Ook liet hij drie disputen drukken, een van 1599 *de Oratione*, opgedragen aan de regeering van Vlissingen, op wier kosten hij studeerde; de tweede *de Consiliis* aan J. J SCALIGER gewijd, en de derde, *de Missa* in 1601 aan het bestuur zijner vaderstad aangeboden. Na het verlaten der hoogeschool schijnt hij in staat gesteld te zijn om eene buitenlandsche reis te doen, gelijk blijkt uit

een brief, door hem uit La Rochelle in 1601 aan prof. MERULA gericht. Daarna werd hij weder als student te Leiden ingeschreven, in Juli 1604 tot predikant te Terneuzen beroepen en in het najaar aldaar bevestigd.

Met het Bestand hadden er groote veranderingen plaats voor menige uitgeweken familie. Toen de oude CORNELIS HONDIUS uit Vlaanderen vluchtte, had hij zeer aanzienlijke grondbezittingen verlaten en was, van schier alles beroofd, te Vlissingen aangekomen. Daar had hij behoeftig moeten leven en was bij de opvoeding zijner kinderen door de gemeente ondersteund. Met het tijdelijk vredesverdrag kwamen de inkomsten der landerijen terug en de familie werd weder zeer welgesteld. De ongehuwde predikant van Terneuzen, een man van groote gaven en zeldzame wetenschap, was nu ook een rijk man geworden, die zijn wensch kon voldoen om den tuin aan te leggen, die zijn naam aan de nakomelingschap zou overbrengen.

Even buiten Terneuzen lag een stuk grond bekend als de Moufenschans, omdat HOHENLO's Duitsche soldaten (HOLACK's moffen) daar in November 1583 een „geweldigh bolwerk" hadden opgeworpen. Die verlaten grond werd verkocht aan den Burgemeester SERLIPPENS, een vertrouwd vriend van HONDIUS, die zestien jaren bij hem inwoonde, en aan den predikant deze plek afstond voor den aanleg van zijn beroemden tuin. Hier leefde deze op ruimen voet en met onbekrompen gastvrijheid, zoodat zijne tafel, naar hij zelf verhaalt, hem jaarlijks tusschen de twee en drie duizend gulden kostte. Behalve zijne naaste betrekkingen, zooals zijn broeder te Vlissingen en zijne boezemvrienden Burgemeester JOHAN SERLIPPENS en diens echtgenoote JOHANNA DE BURCHGRAVE, vertoefden hier vele geleerden en aanzienlijke mannen, vrienden van den gullen dichter. JACOB CATS, die toen ook op deze streken voor zijne bedijkingen het oog hield, was menigmalen bij zijn „lieven HONDIUS"; beider vriend DANIEL HEINSIUS, „de groote HEYNS" met wien de predikant

wellicht vroeger op de banken der Latijnsche school te Vlissingen had gezeten, schreef een gedicht ter eere van de plaats en haren beschrijver; Caspar Pelletier, geleerd en vermaard medicijn te Middelburg, prof. Everhardus Vorstius, Johan Huyssen van Kattendyke, Hieronimus van Tuyll van Serooskerken en de admiraal Guillaume de Soete van Haultain, waren er meer dan ééns gasten en prins Maurits bezocht herhaaldelijk den ijverigen geleerde, waarna deze

„De (water)kerse die daer stond
En van hem met lust gegeten
Maurits kerse heb geheeten.
Die te vore zonder name
Bij de cruyden was gestelt,
Deelt nu mede in de fame
Van den aldergrootsten helt."

Petrus Hondius schetste zijn hof en zijn doen en denken in zijn dichtwerk *Dapes inemptae*, *of de Moufe-schans, dat is de soeticheydt des Buyten-levens. Vergheselschapt met de Boucken*, Leiden 1621, 534 blz., welk boek reeds vroeger, doch toen zonder voorkennis van den auteur en slechts 64 blz. groot, schijnt te zijn uitgegeven Nog schreef hij een *Herbarius Indicus*, *of eene beschrijving en afteekening van Oost- en West-Indische gewassen*, welk werk echter ongedrukt is gebleven. De uitgebreide betrekkingen van Hondius zouden zeker bevestigd worden door zijn *Album amicorum*, (1589—1618), dat in 1858 bij den boekhandelaar Nijhoff in den Haag voor 140 gulden gekocht is door de koninklijke bibliotheek te Brussel, (*Navorscher* 1864, blz. 45). Hondius overleed in Augustus 1621 in de kracht van zijn leven, doch na eene vrij langdurige ziekte, daar de classis in negen en dertig liefdebeurten voorzag. Bij testament liet hij een legaat na aan de classis van Walcheren, om daaruit drie studenten in de theologie te doen studeeren, (*Notulen Classis* 6 September 1621). Over die schenking ontstonden echter oneenigheden met de familie, welke bij overeenkomst werden beslecht, doch waardoor de erfmaking zeer verminderde, zoodat die in de acht-

tiende eeuw slechts bestond uit een dijkje en een klein stukje grond als het Classisland bekend. De belangrijke verzamelingen van HONDIUS schijnen spoedig na zijn overlijden verspreid te zijn, en in de landhoeve bij Terneuzen aan den weg naar Axel nog als „de Schans" bekend, is geen spoor meer van den vermaarden tuin te vinden. Als consulent in de vacature voor NATHAN VAY, gaf hij zich veel moeite voor de stichting eener nieuwe kerk te Axel, waarvan hij op den 14 Mei 1618 den eersten steen legde (Vgl. VAN DER BAAN in *Navorscher*).

Enkele handschriften van HONDIUS, een brief van hem en een paar gedichtjes, zijn in de bibliotheek der maatschappij van Nederlandsche letterkunde. In de collectie van het Zeeuwsch genootschap is een brief (z. d.) geschreven door ENOCH STERTHEMIUS, doch geteekend door PETRUS HONDIUS en JOHS. BOLLIUS, waarin zij eene handeling der classis goedkeuren; alsmede een brief dd. 27 Februari 1609, geteekend door P. HONDIUS, over eene kerkelijke procedure tegen ABRAHAM VAN DER MYLE en nog een schrijven door P. HONDIUS en JOOS VAN LAREN, den ouden; aan dezelfde classis dd. 1617. Over HONDIUS en zijne *Moufeschans* zie men DE LA RUE, VROLIKHERT a. w., VAN DER BAAN in *Cadsandria* 1856, A. WALRAVEN in *Cadsandria* 1857, waarin vooral zijne verdiensten als kruidkundige worden geschetst; SLOET TOT OLDHUIS in *Tijdschrift voor staathuishoudkunde enz.*, deel XI, blz. 441, die de waarde van het gedicht voor de kennis van onzen ouden tuinbouw uiteenzet, en vooral J. G. FREDERIKS in *Tijdschrift voor Nederlandsche taal- en letterkunde* 1886, die bovendien over het belang ten opzichte der taal eene uitvoerige studie heeft gegeven.

HONIGH (JOHAN). De familie woonde in de zestiende eeuw te Veere, waar NICOLAAS CLAISSEN HONIGH (1557—1615) Raad was en gehuwd, eerst met NICASIA MUENINCX uit Ostende en vervolgens met MARIA, dochter van den burgemeester JACOB BARENDSE (*Zelandia illustrata*). Zijn broeder

JAN CLAISSEN HONIGH, was Raad te Vlissingen en trouwde met N. HERMANS. De hoogedele afkomst, door SMALLEGANGE aan dit geslacht, evenals aan alle vermogende magistraten van zijn tijd, toegeschreven, heb ik nergens bevestigd gevonden. De zoon van JAN CLAASSE HONIGH, zijnde NICOLAAS CLAASSE HONIGH, was van 1633 tot 1639 Burgemeester te Vlissingen en Rekenmeester van Zeeland. Hij had tot zinspreuk *Heureuse vie n'est sans envie* en liet zijn portret door MICHEL VAN MIEREVELT schilderen, welke afbeelding zijn zoon later in plaatdruk deed brengen. NICOLAAS CLAASSE was gehuwd met MARIA VAN ROUBERGEN, waardoor hij eigenaar werd van het buitengoed Steenhoven onder Koudekerke, waarvan hij het huis liet herbouwen en den aanleg verfraaien. Hij overleed in 1655. Zijn zoon JOHAN, geboren te Middelburg, reisde veel en HUYGENS ontmoette hem in 1650 te Geneve bij de familiën DEODATI, BURLAMACQUI en CALANDRINI, die ook in Zeeland relatiën hadden. In Middelburg teruggekomen, huwde hij met MARGARETA, dochter van GERRIT SCHAAP, (1599—1655) die als lid der admiraliteit van 1638 tot 1647 in Middelburg woonde en later als gezant naar Engeland ging Na haar overlijden in 1674, hertrouwde HONIGH met HILDEGONDA VAN VIERSSEN, die in 1684 overleed en een legaat van drie honderd gulden schonk aan de diaconie van Leeuwarden, waarbij haar echtgenoot een gelijke som voegde. HONIGH was een vriend en beschermer van wetenschap en kunst, gelijk o. a. blijkt uit eene belangrijke erfstelling van kostbare boekwerken aan de academie te Franeker, waarvan DE LA RUE eene lijst mededeelt Hij had een afkeer van de staat- en kerktwisten zijner dagen en liet op een zerk voor zijne nieuwe woning op Steenhoven beitelen:

„*Buijten Hoff en buiten Kerck*
Besigh in mijn eigen werck
Soo te leven, wensch ik Heer
U te dienen en niet meer.
Nunquam successu crescit honestum.
1681."

Niet vele jaren te voren had HONIGH een blik kunnen slaan in de regeeringsknoeierijen van zijn tijd Prof. DE MEY heeft in zijne, helaas verloren gegane, doch door DE LA RUE nog geraadpleegde aanteekeningen, vermeld, dat toen JOHAN HONIGH in December 1670 in de regeering te Middelburg kwam, de invloedrijke raadsleden LE SAGE en DE HAZE, aan wie hij zijne verkiezing waarschijnlijk had te danken, hem plechtig deden zweren, dat hij altijd en overal hunne belangen zou bevorderen en nooit naar eenig ambt staan dan met hun goedvinden, waarvoor eene som van achttien duizend gulden borg werd gesteld. HONIGH overleed den 9 Juni 1692 en werd bij zijne beide echtgenooten en zijn eenigen zoon, den laatste van zijn geslacht, in de Nieuwe kerk te Middelburg begraven. (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz 272). Boven die rustplaats werd een wapenbord gehangen met de kwartieren.

HONIGH	BOMBERGEN.
KETELAER.	SILLEMAN.
INGELSEN.	HEERMANS.
COURTEN.	ROBYNS.

Zijn fraai geschilderd portret is in het museum van het Zeeuwsch genootschap, waar men ook de afbeeldingen vindt van zijn schoonvader GERRIT PIETERSZ. SCHAAP en zijn overgrootvader, den Vlissingschen burgemeester APOLLONIUS INGELSEN (den stichter van Swanenburch onder Koudekerke) welke schilderijen vermoedelijk van HONIGH afkomstig zijn.

In de collectie handschriften is eene, door JOHAN HONIGH geschreven lijst der wapenen van vier compagnieën, door hem ingevolge eener commissie der Staten opgemaakt.

HONDT (PHILIPS DE) werd geboren te West-Souburg en behoorde waarschijnlijk tot het, meest in Schouwen gevestigde aanzienlijke geslacht DE HONT of HONTS, waarvan de herinnering aan WILLEM DE HONT WITTELESZOON in het wapenschild van Noord-Gouwe, door hem omstreeks 1374 ingedijkt, nog bewaard is. In Walcheren was o. a. uit dat geslacht ELISABETH

Honts (in vele genealogieën verkeerdelijk Houts genoemd) overleden in 1439 en echtgenoote van Floris van Borssele (overleden 1448) en in de kerk te West-Souburg begraven. Philips de Hondt was een even geleerd als vermogend man. Hij stichtte het college der kruisbroeders te Leuven, dat verplicht was te onderhouden drie priesters dier orde en drie studenten in de godgeleerdheid uit de steden Goes en Namen. Hij overleed den 12 Maart 1493 en werd begraven in de St Jacobskerk te Leuven. Honderd jaren na zijn dood, werd dit college ingelijfd in de Luiksche kweekschool in genoemde stad. Vgl. de la Rue en de daar genoemde schrijvers,

HOOG (Thomas) een zoon van den predikant Thomas Hoog, Hogg of Hog en Margaret Murray, werd geboren te Lambert in Schotland, in Augustus 1655. Hij bezocht de Hoogeschool te Edinburg en oefende zich in de letteren en godgeleerdheid. Predikant geworden, kreeg hij geen vaste standplaats, maar leidde in die gevaarlijke tijden de godsdienstoefeningen zijner Presbyteriaansche landgenooten, wáár dit veilig geschieden kon In 1679 week hij echter naar Rotterdam, waar zijn oom John Hoog, predikant bij de Schotsche gemeente was. Hier predikte hij meermalen voor den predikant Fleming, die op eene reis naar Schotland was gevangen genomen. Na het gevecht bij Bothwell-bridge werd Hoog te Glasgow beroepen, waar hij tot 1681 werkzaam bleef, toen hij naar Holland terugkeerde. In October 1686 werd hij aangesteld tot rector der Latijnsche school te Goes. Hoewel G. Vrolikhert, R. C. H. Römer en R S. Piccardt in hunne geschiedenis dier school niet veel meer dan zijn naam vermelden, schijnt Hoog daar toch vele verbeteringen tot stand te hebben gebracht. In Goes trad hij in den echt met Johanna van Stryen, weduwe van den heer Broedelet. De lust voor het predikambt bleef echter levendig en een beroep naar de Engelsche gemeente te Delft werd door hem in September 1689 aangenomen. Van 1694 tot 1699 diende

hij de Engelsche gemeente in het, toen ook door de Schotsche Court, bloeiende Veere (Campvere, waardoor in VAN DER AA, *Biographisch woordenboek* door een drukfout staat Kamperveen). Vandaar vertrok hij naar Rotterdam, waar hij tot zijn dood, op 6 Jannari 1723, werkzaam bleef. HOOG wordt geprezen als een man van uitnemende geleerdheid, aan wien meer dan éénş een professoraat in de godgeleerdheid, zoo in Schotland als in Holland, aangeboden werd; maar hij was vooral niet minder geacht om deugd en vroomheid. Van zijne drie zonen was MARINUS, geboren te Delft in 1690, predikant te Schore in Zuid-Beveland, in 1712. Hij overleed als emeritus-predikant van Schoonhoven, den 21 Januari 1766 en was de stamvader der tegenwoordige familie. De tweede zoon van THOMAS was JOHN HOOG, geboren te Veere in 1697, predikant te Hoogvliet in 1721; te Brouwershaven in 1728; emeritus in 1738 en overleden te St. Laurens den 10 Mei 1761. De derde zoon van THOMAS was CORNELIS HOOG, geboren te Rotterdam en in 1739 als predikant te Ooltgensplaat overleden. Uit het huwelijk van JOHN HOOG en diens eerste vrouw HUBERTINA VAN DER VLIET kwam voort THOMAS JACOBUS HOOG, geboren te Hoogvliet 1 November 1727. Hij werd in 1752 predikant te 's-Heerenhoek, in 1758 te St. Laurens, in 1764 te Brouwershaven, in 1772 te Vlissingen, waar hij den 12 December 1806 overleed. Hij huwde in 1758 met CATHARINA VAN FRIESWYK (overleden 1717) wed. van JOHANNES KUYPERS predikant te Heinkenszand, uit welken echt slechts ééne dochter hem overleefde, zijnde MARTHA JOHANNA, getrouwd met den heer J. NOORDHOEK te Vlissingen. Uit het tweede huwelijk van JOHN HOOG met ADRIANA AALST, kwam voort JOHANNES WILHELMUS HOOG, geboren te Brouwershaven in 1734; predikant te Ritthem in 1762, te Oud-Vossemeer in 1764, te Eindhoven in 1772, te Almkerk in 1774, te Axel in 1777. Bij den inval der Franschen vandaar geweken, werd hij in 1795 weder predikant te Ritthem en in 1799 te Wolfaartsdijk. In 1763 was hij gehuwd met zijn nicht MARTHA HOOG

(1731—1809), waaruit te Oud-Vossemeer in 1769 geboren werd WILLEM CHRISTOFFEL HOOG. Deze werd in 1791 predikant te Rockanje en in 1797 te Domburg. Hij was een zeer kundig en ijverig man en lid van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen. Door zijne bemoeiing werd te Domburg een departement der maatschappij „Tot nut van 't algemeen" opgericht, en in 1802 werd hij door die maatschappij met zilver bekroond voor eene prijsverhandeling: *De godsdienst geen beletsel voor geoorloofd vermaak.* Hij was gehuwd met MAGDALENA GEERTRUIDA ALTING en overleed in de kracht des levens, den 23 December 1802, nalatende verscheiden kinderen. Zijn stof rust in de kerk te Domburg.

HOOGEBOOM (JAN) was een Vlissingsche kaper-kapitein. In het voorjaar van 1781 voerde hij met zijn zoon PIETER het bevel over twee gewapende kotters: de Mars en de Hercules Na een tal van stoutmoedige en voordeelige tochten, werden zij op den 3 December van dat jaar door een groot Engelsch fregat aangevallen. Vruchteloos poogden de scheepjes te ontsnappen en zij werden spoedig zóó weerloos geschoten, dat de vlag moest worden gestreken Uit Engeland teruggekomen, werden de kapiteins beschuldigd zich onbezonnen onder de vijanden te hebben gewaagd, waarom zij eene *Verdediging* van hun gedrag lieten drukken.

HOOGELANDE. Een der oudste geslachten van Zeeland, daar in een charter van 1205 GHERARDUS DE ALTA TERRA reeds wordt genoemd. Als invloedrijke leden in de regeering van Middelburg worden o. a. opgegeven LIEVEN HUGENSZ, eerst in 1519 VAN HOOGELANDE genoemd, in het stadsbestuur tusschen 1500 en 1521; EWOUD HUGENSE VAN HOOGELANDE (1500); EWOUD LIEVENSE VAN HOOGELANDE (1518-- 1526); en de ridder LIEVEN LIEVENSE VAN HOOGELANDE (1564) Het familiehuis te Middelburg was de Witte Hazewind, in den langedelft, door MAGDALENA VAN HOOGELANDE, wed. van

JAN MATENS, in October 1612 aan het gasthuis bemaakt en in 1865 tot eene openbare school verbouwd. Het familiewapen, (in zilver een druiventros van natuurlijke kleur en een schildhoofd: in azuur met drie kronen (3) van goud), was in een gevelsteen gebeiteld.

Tot dit geslacht behoorde ook NICOLAAS VAN HOOGELANDE, die in de moeielijke tijden der oorlogen met Vlaanderen, abt der abdij van Middelburg was. Hij heeft geschreven *Chronicon B B. Canonicorum Regularium sub S. Praemonstratensium observantia degentium.* Het handschrift dezer kroniek was te Antwerpen in de bibliotheek van den gewezen prelaat van St. Salvator CHRISTIAAN BUTKENS, doch schijnt later verloren gegaan, nadat een uittreksel door een ongenoemde in 1682 te Antwerpen in druk was gegeven. Dat THEOBALD of EWOUD VAN HOGHELANDE, een geleerd scheikundige, die in het laatst der zestiende eeuw leefde, en onder den verbloemden naam EWALDUS VOGELIUS schreef, tot hetzelfde geslacht behoorde, mag uit den, ook bij de Middelburgsche familie dikwerf gebruikten voornaam EWOUD, worden afgeleid. Hij heeft uitgegeven *De Alchemiae difficultatibus*, Col. 1594. — *Historiae aliquot transmutationis Metallicae, pro defensione Alchemiae contra hostium rabiem*, Col. 1604.

Een tak van den Zeeuwschen stam is naar Holland overgeplant Mr. JASPAR LIEVENSZ VAN HOOGELANDE was te Middelburg in de regeering en daarna eerst Raadsheer in den Haag, vervolgens president te Utrecht (1531) en eindelijk in 1544 Raad des keizers in Holland JASPER LIEVENSZ VAN HOOGELANDE was in 1546 pensionaris van Gouda en mr. CORNELIS, denkelijk zijn zoon, in 1544 advokaat-fiskaal van den Bisschop van Utrecht. Of de geleerde CORNELIS VAN HOOGHELANDE, geboren te Capelle op den IJssel, de vriend van DESCARTES, aan wien hij in 1646 opdroeg *Cogitationes quibus Dei existentia et animi spiritualitas demonstratur*, tot het Zeeuwsche geslacht behoorde, heb ik niet kunnen opsporen.

27

HOOGENDORP (JAN) werd geboren te Haarlem, den 18 Augustus 1763. Hij studeerde in de godgeleerdheid en was predikant te Zwartewaal van 22 Juni 1788 tot 1798. Door de tijdsomstandigheden werd hij aldaar op zijn verzoek eervol ontslagen, doch in het volgend jaar weder te Kerkwerve beroepen, waar hij tot 1802 stond. In dat jaar vertrok hij naar St. Maartensdijk, waar hij tot zijn overlijden op den 4 Mei 1840 werkzaam is gebleven. Hij was eerst gehuwd met JOHANNA HAKKER en daarna met ELISABETH VAN VELZEN.

HOOGENDORP heeft uitgegeven: *Leerrede om bij het gebruik der evangelische gezangen vrede te stichten*, Rotterdam 1807. — *De ontmaskeraar van het dierlijk magnetismus ontmaskerd*, Dordrecht 1816. — *Leerrede ter gedachtenis van zijn vijftigjarige evangeliedienst*, Tholen 1839.

HOOGERHEYDEN (ENGEL). Geboren te Middelburg (gedoopt 13 October) 1740, uit MARINUS HOOGERHEYDEN en CORNELIA HEKMANS. Zijn lust om te gaan varen werd ingewilligd, doch op de eerste reis kreeg hij een ongeluk aan den voet, dat hem in het gaan belemmerde. Toen begon hij zich op teekenen en schilderen toe te leggen, waarvoor hij altijd aanleg had en hij slaagde niet ongelukkig, vooral in zeestukken en schepen. Dat was in die dagen een vrij winstgevend beroep, want schier van ieder groot schip dat de haven verliet, werden voor de reederij, of voor den gezagvoerder afbeeldingen gemaakt, die men nog bij menigte in Middelburg en Vlissingen zien kan. In 1779 maakte HOOGERHEYDEN een viertal teekeningen van het vergaan van het schip Woestduin op den 24 Juli en het redden van vele schipbreukelingen door de gebroeders NAEREBOUT, welke schetsen door A. FOKKE Wz. en M. SALLIETH werden gegraveerd en met een *Bericht* door J. W. TE WATER uitgegeven. Niet minder bekend zijn de vier prenten van het zeegevecht bij Doggersbank op den 5 Augustus 1781, naar teekeningen van HOOGERHEYDEN in koper gebracht. Ook is van zijne hand de afbeelding van

het veroveren van eene Fransche oorlogsbrik en een gaffeljacht op de Schelde door zeven Hollandsche sloepen, in den nacht van den 21 Maart 1793. Andere teekeningen vindt men vermeld in *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 514, 515, 568 enz Een naamgenoot van hem, LEIN (GELEIN) HOOGERHEIDE, geboren te Nieuw- en St. Joosland, den 21 November 1822, en als ondermeester aldaar den 12 October 1843 overleden, was een buitengewoon bekwaam schrijfkunstenaar die ook door de maatschappij Tot nut van 't algemeen werd bekroond.

HOOGVLIET (MARTINUS). Geboren te Middelburg den 13 September 1814 uit MARINUS HOOGVLIET, bakker, en HENDRIKA HUYBE. De buitengewoon veelbelovende jongeling werd in staat gesteld om te Leiden in de godgeleerdheid te gaan studeeren. Hij voegde daarbij ook de beoefening der Oostersche talen, waarin hij zóózeer uitblonk, dat hij werd aangesteld tot Interpres legati WARNERIANI. In 1839 promoveerde hij met eene bekend gebleven dissertatie *Spec. exh. diversorum scriptorum locos de regia Aphthasidarum familia et de Ibn-Abduno poëta.* Door bovenmatige studie had hij echter te veel van zijn geest gevergd; hij werd krankzinnig en stierf na enkele lijdensjaren.

HOON (A. DE), waarschijnlijk een zoon van JOOS FRANS DE HOON (1787--1867) burgemeester, schoolopziener en medicinae doctor te Kaprijke; wiens gedichten in 1869 door zijn schoonzoon prof. JACOB FRANS JOHAN HEREMANS te Gent zijn uitgegeven. De ingenieur A. DE HOON heeft doen drukken: *Mémoire sur les polders de la rive gauche de l'Escaut et du littoral Belge*, Bruxelles 1852. Met zijn geleerden zwager HEREMANS, wiens hart warm klopte voor Noord-Nederland en voor Zeeland in het bijzonder en die in Zeeuwsch-Vlaanderen bezittingen had, bezocht DE HOON meer dan eens het eiland Walcheren.

HOORN (Nicolaas van). Geboren te Middelburg: was in 1642 predikant op het Retranchement bij Sluis en drie jaren later te Aagtekerke, waar hij in 1666 emeritus werd. Naar ik vermoed, is hij toen in Middelburg gaan wonen, waar hij in 1669 een werk uitgaf tegen de dwalingen van Johannes Becius onder den titel *Arius redivivus, ofte vierige pylen des satans uitgebluscht in het schild des geloofs.* Volgens de la Rue zou hij ook aan de poëzie hebben gedaan. Hoewel de voornaam het doet veronderstellen, heb ik niet kunnen opsporen of deze predikant verwant was aan de, te Vlissingen gevestigde familie van denzelfden naam. Cornelis Nicolaaszoon van Hoorn (1571—1649) was aldaar in 1603 poorter geworden en gehuwd met Levina Timmermans. Een zijner zonen was Jacob van Hoorn, eerst getrouwd met Maria Laliers en vervolgens met Sara Seullyn; een andere zoon was Jan van Hoorn, in 1656 getrouwd met Anna Seullyn (Seulin), waaruit voortkwam Johan van Hoorn, commies-generaal, gehuwd met N. de Mauregnault, waaruit Johan van Hoorn, een aanzienlijk koopman. Nicolaas van Hoorn (1652 -1734) was gedurende drie en zestig jaren in de regeering te Vlissingen. Uit zijn zoon Jacob, raad te Vlissingen, getrouwd met Anna van Sonsbeeck, kwamen drie zonen voort, Nicolaas, Jan en mr. Constantyn, aan wie de predikant Jungius een lofdicht opdroeg. Mr. Nicolaas, Burgemeester te Vlissingen, trouwde den 30 Juli 1739 met Catharina Hendrika de Huybert, die hem de heerlijkheid Burgh naliet en na haar overlijden met Margareta Johanna Ockersse. Mr. Constantyn van Hoorn, Burgemeester te Vlissingen en Gecommitteerde raad, overleden 1742, trouwde Cornelia Lucia van de Putte.

De kooplieden van Hoorn waren betrokken in de commissie of kaapvaart, welke destijds ongelooflijke winsten afwierp. Zoo verhaalt de la Rue van zekeren kaperkapitein Abraham Huygens, die later nog te Veere in de regeering is gekomen, hoe deze in een Fransche prijs een kostbaren

diamant veroverde, welke nog geprijkt had aan den hoed van koning JACOBUS DEN TWEEDE. In Mei 1802 deelde de Middelburgsche koopman DE SMIT aan mr. N. C. LAMBRECHTSEN mede, dat hij het Rekeningboek had gezien van het kaperschip De groote Parel, (gevoerd door kapitein WILLEM CREDO) van 40 stukken en 250 man, die, met nog een klein scheepje, zóó veel rijk geladen koopvaarders hadden genomen, dat zuiver aan de reederij is uitgedeeld 1.623.363 gulden, 17 st. 8 p. In de eerste jaren der achttiende eeuw voeren van Middelburg 22 kaperschepen met 514 stukken en 3361 man, en van Vlissingen 24 schepen met 456 stukken en 3186 man. Vgl. hiervoren over PIETER HAMERS en GERRIT CORNELIS.

HOORNBEEK. VAN HOORNBEECK, VAN HOREBEKE. Dit Vlaamsche geslacht wordt genoemd naar het welbekende dorp van dien naam, waar de beginselen der kerkhervorming reeds vroeg ingang vonden. Bij de vervolging der zestiende eeuw zochten enkele leden dier familie in Noord-Nederland vrijheid van godsdienst. Uit den, te Haarlem gevestigden JOHANNES HOORNBEECK, die in 1548 uit Vlaanderen verhuisde, wellicht ook in verband met den linnenhandel, kwam als kleinzoon voort JOHANNES HOORNBEEK (1617 tot 1666) de beroemde Hoogleeraar in de godgeleerdheid te Leiden, een man, die zich ook op het gebied der zending zeer verdienstelijk heeft gemaakt. Van zijne beide zonen werd ISAAC (1656—1727) de bekende Raadpensionaris van Holland. Uit den Zeeuwschen tak ontsproot JOHANNES HOORNBEEK, die in 1635 predikant werd te Grijpskerke en in 1645 te Vlissingen. Uit zijn huwelijk met ELISABETH PELLETIER, wellicht eene dochter van den kundigen geneesheer en natuurkenner CASPAR, werd, tijdens VAN HOORNBEEK te Grijpskerke stond, te Middelburg geboren JOHANNES VAN HOORNBEEK die, na te Utrecht gestudeerd te hebben, in 1671 predikant te Vlissingen werd, waar hij den 1 Januari 1687 overleed. Hij huwde met ANNA PYLS, die kort na zijn dood hertrouwde met zijn

opvolger NICOLAAS DAGH, doch spoedig stierf. De twee nagelaten zonen zijn in Oost-Indië overleden Zijn broeder NICOLAAS, te Grijpskerke geboren, studeerde te Utrecht, werd in 1661 doctor in de rechten en huwde in 1669 te Vlissingen met CATHARINA DE JONGE van Middelburg.

ISAAC HOORNBEEK JOHANNESZ. was in Maart 1587 te Middelburg geboren. Hij werd predikant te Meliskerke en was van 1617 tot zijn overlijden in April 1648, te Middelburg. Vooral ook ten opzichte der Latijnsche school, waarvan hij catechista of godsdienstonderwijzer was, heeft hij zich verdienstelijk gemaakt, gelijk te lezen is in het lofdicht, dat ABRAHAM URSELINCX, van 1636 tot 1656 Conrector te Middelburg, later Rector te Enkhuizen, onder zijn door PETRUS DE JODE gegraveerd portret schreef (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 283.) HOORNBEEK was gehuwd met ANNA, dochter van den Gecommitteerden raad PIETER DE LA PALMA, heer van Lodijke. In de collectie is eene, door hem geschreven attestatie voor JAN SPAEN dd. 30 October 1624. Zijn zoon ISAAC HOORNBEEK JUNIOR, geboren te Middelburg in April 1629, studeerde in de letteren. In 1650 werd hij Conrector te Middelburg en van 1667 tot aan zijn overlijden op 5 November 1682 was hij Rector aldaar. Als een zeer geestig en kundig man wordt hij geprezen en SERVATIUS HAZEVOET noemt hem in een lofdicht onder zijn portret (*Zelandia illustrata* dl. I, blz. 332) een man, uitgeleerd in Grieksche en Romeinsche schrijvers Hij heeft weinig doen drukken, maar in vele gelegenheidsgedichten zijne talenten doen blijken. Over het sterven van dien algemeen geachten man deelt DE LA RUE eene bijzonderheid mede, welke den tijd kenmerkt. Er leefde destijds te Middelburg eene burgervrouw, wie de gave werd toegedicht om den dood te kunnen voorspellen. Zij deed dit ook ten opzichte van HOORNBEEK, die, naar het schijnt, plotseling stierf en had reeds eenigen tijd te voren aan hare buren gezegd, dat de Rector, hoewel toen nog gezond, spoedig zou heengaan, daar zij hem, in de kerk zittende, met een doods-

hoofd als gekroond had gezien. HOORNBEEK was gehuwd met zijne nicht ANNA, eene dochter van den Vlissingschen predikant JOHANNES HOORNBEEK en ELISABETH PELLETIER. De broeder van den Rector was DANIEL HOORNBEEK, geboren te Middelburg en eerst predikant te Veere en vervolgens van 1667 tot 1702 in zijne geboorteplaats. Hij was een kalm en vredelievend man, doch daar hij de Coccejaansche of vrijzinnige beginselen was toegedaan, had hij soms heel wat te verduren van zijn heftigen en weinig verdraagzamen Voetiaanschen ambtgenoot TILENIUS In Juli 1688 werd HOORNBEEK met zijn collega BERNARDUS SMYTEGELD gecommitteerd om Prins WILLEM III, toen in Middelburg, te begroeten en volgens hun verslag in den kerkeraad werden de predikanten uiterst vriendelijk door den vorst ontvangen, die hen verzekerde, dat de zuivere godsdienst der gereformeerde kerk hem zeer na aan het hart lag.

Waarschijnlijk behoorde ook tot hetzelfde geslacht ZACHARIAS DE HOOREBEEKE, die in 1590 te Middelburg woonde en daar, met eene opdracht aan den magistraat bij SIMON MOULERT het licht deed zien: *L'art de tenir livre de compte ou de raison, contenant le train des marchandises etc.* Hij noemt zich daarin met voorliefde een Vlaming en verhaalt hoe hij vele jaren in Engeland en Italië heeft doorgebracht. Mr. M. F. LANTSHEER gist, dat hij een broeder zou zijn geweest van den te Haarlem wonenden JOHANNES.

Over de, in België gebleven familie VAN HOREBEKE, handelt VAN HERCKENRODE in *Nobiliaire* blz. 1034 en de Hollandsche VROLIKHERT in *a. w.*

HOPBERGEN (BERNARDUS JACOBUS HENRICUS VAN). Geboren te Groenlo in Gelderland den 30 October 1796, uit JACOBUS WILHELMUS VAN HOPBERGEN, kapitein der infanterie, en tijdens den oorlog van 1809 te Würzburg overleden en ALEIDA BATENBURG. Als zoon eener officiers-weduwe, schijnt de knaap (volgens familieberichten) zijne opleiding te hebben ontvangen

aan de school te St. Cyr; waarna hij reeds vroeg in de gelederen trad. Bij het Nederlandsche leger kreeg hij den rang van Tweede-luitenant, en toen in 1827, na het uitbreken van den oorlog op Java, eene expeditionaire afdeeling derwaarts ging, ontving VAN HOPBERGEN daarbij als Eerste-luitenant eene plaats Hij maakte den veldtocht tegen DIEPO NEGORO mede, en vond meermalen gelegenheid zich zóó te onderscheiden, dat hem het ridderkruis der militaire Willemsorde werd verleend (zie A. P. W. WEITZEL, *De oorlog op Java*, Breda 1852). In 1830 teruggekomen, werd hij als kapitein geplaatst bij de 9e afdeeling infanterie, destijds op de grenzen van het vierde district van Zeeland, onder den, aan VAN HOPBERGEN uit Indië welbekenden overste JOSEF LEDEL De onverschrokkenheid en onvermoeide veerkracht van den kapitein hebben, tijdens den zoo gevaarlijken winter van 1830, toen deze streken schier van troepen ontbloot waren, niet weinig toegebracht om Sluis en Oostburg voor herhaalde aanvallen van roofzieke Belgische vrijkorpsen te beschermen. Op den 29. Maart 1831 maakte VAN HOPBERGEN zich verdienstelijk, toen eenige honderde Vlamingen een, op de kust gestrande Engelsche brik, wilden plunderen. Daar de stranding op Nederlandsch grondgebied plaats had, snelde onze dappere kapitein er met eenige manschappen heen, deed de bende met verlies afdeinzen en behield het vaartuig voor de eigenaars. Tijdens den tiendaagschen veldtocht werd ook in deze buurt menigmalen scherp gestreden. Eene verkenning uit Sluis op den 5. Augustus 1831, zou door de kanonneerbooten no. 41 en no. 42 onder de luitenants F. D. BOURICIUS en H. J. VAN MALDEGHEM ondersteund worden. Het vaartuig van BOURICIUS geraakte echter in de ondiepe geul van den opgeslikten stroom bij het Hazegras aan den grond en liep gevaar bij het ebben op het drooge te raken en door den overmachtigen vijand te worden genomen. In het hevig gevecht dat toen plaats had, was VAN HOPBERGEN de stoutmoedige aanvoerder en boven het strijdgeraas, klonk zijne forsche stem „vooruit

jongens, volgt uw kapitein." Het gelukte echter niet om den vijand te verdrijven, totdat eene kompagnie Zeeuwsche schutters onder den wakkeren luitenant ANTONIE HENDRIK SPAAN, uit Oostburg, waar men het bulderen van het geschut had gehoord, op boerenwagens kwam aansnellen. Nu werd de aanval krachtig hervat; de vijand verjaagd en de kanonneerboot gered. Enkele dagen daarna werd er weder gevochten, meest onder het bevel van VAN HOPBERGEN en vooral in de omstreken van St. Anna ter Muiden. Men verhaalt, dat kolonel LEDEL den kapitein voorstelde om genoemd dorp prijs te geven, waarop deze den opperbevelhebber smeekte van dat voornemen af te zien. „Het is vaderlandsche grond, riep de kloeke officier met warmte uit, geen duim breed mag van dien bodem worden afgestaan."

Na deze gebeurtenissen schonk de koning aan VAN HOPBERGEN het ridderkruis van den Nederlandschen leeuw. Ook de burgerij van het, door VAN HOPBERGEN geredde Sluis erkende de groote diensten door hem bewezen en in eene vergadering van het Departement der Maatschappij tot nut van 't algemeen aldaar, op den 11 October 1831, werd aan kapitein VAN HOPBERGEN een eeredegen uitgereikt, bij welke gelegenheid de voorzitter der feestcommissie H. J. VAN DORTMONT DE BARGUES en J. A. JANSSEN, predikant te St. Anna ter Muiden, aanspraken hielden, welke gedrukt zijn, (*Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap* en *Middelburgsche courant van* 31 *October* 1831) De degen berust tegenwoordig bij den broederszoon van den kapitein, den heer J. H. VAN HOPBERGEN, gepensioneerd luitenant-kolonel der grenadiers te Aalten (Gelderland).

VAN HOPBERGEN bleef na dien tijd bij de 2e afdeeling infanterie in dienst, doch zijne gezondheid was door de vermoeienissen, vooral in Indië, geschokt en eene leverkwaal ondermijnde zijne krachten. Nog betrekkelijk jong, moest hij pensioen vragen, waarna hij zich in zijne geboorteplaats Groenlo vestigde, waar hij ongehuwd den 21 Februari 1847 overleed.

HOREBOUT (JAQUES en FRANCOIS) ook HERBOULT, waren waarschijnlijk uit het kunstenaarsgeslacht te Gent, waartoe behoorde GERARD HORENBOUT (1470—1550) miniatuurschilder van MARGARETA VAN OOSTENRIJK, die zich in Engeland vestigde, waar zijn zoon LUCAS en ook zijne dochter SUSANNA, die door ALBRECHT DURER zeer geprezen wordt, in hooge achting stonden. FRANCOIS en zijn zoon JAQUES worden hier vermeld wegens hunne verdienstelijke kaarten van het noorden van Vlaanderen. Zij zijn geweest kaartenmakers en geemploïjeerden op het maken, erigeeren, repareeren, versterken en onderhouden van de dijken in het kwartier van Terneuzen, in het jaar 1575. Hij en zijn zoon leefden nog in het jaar 1593. De veel besproken kaart van Zeeland van 1274, die waarschijnlijk is samengesteld, doch zeker niet opgemeten, werd omstreeks 1540 door deze ingenieurs en landmeters gecopieerd. Vgl. over hun geslacht *Messager des sciences historiques*, Gand 1842, blz. 349; 1857, blz. 505.

HORTHEMELS (GILLIS). Was in de zeventiende eeuw een aanzienlijk boekhandelaar te Middelburg, zeer waarschijnlijk van dezelfde familie als de bekende firma, die in het laatst derzelfde eeuw te Parijs zoo menig belangrijk werk het licht deed zien. In 1643 gaf GILLIS HORTHEMELS te Middelburg uit, P. WIELANT *Tractaat van de leenrechten van den Hove van Vlaanderen*. Zijn zoon GILLIS HORTHEMELS de jonge, was ouderling tot 1679 en van 1672 tot 1692 boekverkooper in de giststraat. Bij hem zag o. a. het licht de, door den Vlissingschen apotheker BARTHOLOMEUS REINIERSEN uit het Latijn vertaalde redevoering van den hoogleeraar M. LEYDECKER, over den watervloed van 26 Januari 1681. AGABIUS HORTHEMELS was in 1658 schoolmeester te Middelburg (*Gildeboek*). JOHANNES HORTHEMELS, vermoedelijk de broederszoon van den boekverkooper, werd te Middelburg geboren uit CORNELIS HORTHEMELS en BARBARA VAN WEERLINK en den 6 Juli 1698 gedoopt, waarbij als getuigen stonden JOHANNES

Douw en Sara Bollaert. Hij studeerde te Utrecht, werd aldaar doctor in de philosophie en in 1723 theologiae doctor te Leiden. In 1724 werd hij predikant te Biggekerke en in 1730 te Westzaan. In 1742 werd hij beroepen tot Hoogleeraar in de wijsbegeerte te Utrecht, welke betrekking hij tot zijn overlijden op den 25 Juni 1776, heeft bekleed. Zijne dochter trad in den echt met den predikant te Amsterdam Jacob Dermout, wiens zoon Isaac Johannes (1777—1867) de bekende predikant en hofprediker in Den Haag werd. In 1795 trouwde te Vlissingen Johannes Horthemels Hansen, predikant te Zaandam, met Cornelia Rutheria Lambrechtsen. In de collectie is een extract uit een brief van den predikant du Toict aan professor J. W. te Water over een oratie, door Horthemels gehouden, waarin zijn latijn spreken wordt geroemd. „Hij stond tamelijk venerabel," schrijft du Toict, „op den catheder, dien hij, op een stokje leunende, beklom. Had hij een ander bakhuis en pruik gehad, zou het niet minder venerabel zijn geweest. Of hij met die oratie (*de libertate philosophandi debita cum modestia circa revelata*) overal doel getroffen heeft, zal pas kunnen blijken als de redevoering gedrukt is."

HOUTE (Jacobus van) was geboren te Zierikzee, waar de familienaam van Houte, van den Houte menigmalen voorkwam. Omstreeks het midden der achttiende eeuw hield van Houte, met toestemming des kerkeraads, wekelijksche oefeningen en zette die later te Valkenburg, waar hij zich vestigde, voort. Hij gaf in het licht: *Het formulier des Heiligen Nachtmaals, verklaard en praktikaal uitgebreid enz.*, Leiden 1760, 3 deelen, 4°. — *Geestelijk leven*, Leiden (z. j.), 2 deelen, 4°. — *De boetvaardige Christen in zijn eenzame binnenkamer*, Amsterdam en Utrecht 1768. In die geschriften noemt van Houte zich lidmaat der hervormde kerk te Valkenburg. Vgl. *Boekzaal etc.* 1761, blz. 586; 1763, blz. 580. Zijn zoon is omstreeks 1816 apotheker te Middelburg geweest.

HOUTEN (Frederik van). Zou volgens het *Album studiosorum L. B.* in 1662 te Zwammerdam geboren zijn, wat echter niet in overeenstemming schijnt met het bericht, dat hij medicinae doctor is geweest en avondprediker in de Franciskaner kerk te Emden. In 1697 werd van Houten predikant te Oudega; in 1701 te Kaag bij Leiden en van daar in 1702 te Middelburg, waar hij den 2 April 1711 overleed. Den 8 daaraanvolgende deed zijn ambtgenoot en boezemvriend Petrus Immens de lijkpredikatie, welke te Dordrecht is uitgegeven. Van Houten behoorde onder de ernstige Coccejanen en zijne godgeleerde mystieke geschriften werden indertijd zeer gezocht. Van hem is o. a. na zijn overlijden uitgegeven: *Zielverkwikkende raad voor een verlegen zondaar naar den weg des levens, die de verstandigen leidt hemelwaarts. Waarbij twee godvruchtige brieven van goede vrienden in rouwklachten en grafschriften*, Utrecht 1764, 3e druk. — *Het weergaloos groot goed, weggelegd voor dengene die den Heere vreezen en de gelukzaligheid van des Heeren uitverkoren bondsvolk enz. Nevens veertien predikatiën over verscheiden uitgezochte texten enz.*, Dordrecht 1725 — *Geestelijk huwelijksverzoek van vorst Messias aan de kerke, zoo uit de heidenen als uit Israel voor de stemme des Evangeliums, voorgesteld in drie predicatiën enz.*, Amsterdam 1749, 5e dr.

Van Houten berijmde ook zijne kerkelijke begrippen en tijdens een ernstige ziekte schreef zijn, bij hem inwonende pleegzoon, de bekende Jaques Hanapier, uit zijn mond gedichten op, die later te Amsterdam in 1715 werden uitgegeven onder den titel: *Geestelijke gezangen, opgezongen door* F. van Houten *en andere godvrugtige zangers.*

HUET (Gedeon Huet) in Januari 1685 predikant te Blet in Bourbonnais, kreeg enkele maanden vóór de herroeping van het Edict van Nantes een paspoort om Frankrijk te verlaten. Als predikant van St. Lambert in den Paltz, werd hij bij een inval der Franschen van alles beroofd. Naar Holland gewe-

ken, werd hij eerst hulpprediker en vervolgens predikant te 's-Gravenhage. Uit zijn echt met ANNE LENFANT kwamen voort: THEODORE FRANÇOIS HUET (1698—1733) Waalsch predikant te 's-Gravenhage en Amsterdam, gehuwd met CLAUDINE SUSANNE LOUIS. Hieruit werd den 1. October 1724 te 's-Gravenhage geboren DANIEL THEODORE HUET, die in Augustus 1748 Waalsch predikant te Vlissingen werd; in 1763 naar Utrecht vertrok, waar hij den 21 Mei 1795 overleed. Te Vlissingen was hij in Januari 1750 gehuwd met ESTHER JOLY, waaruit negen kinderen, waarvan twee zonen predikant zijn geworden. HUET was een geleerd man en heeft, ook met het oog op de behoeften van zijn talrijk gezin, veel geschreven. In Zeeland is hij vooral bekend door het, op verzoek der stedelijke regeering van Vlissingen geschreven *Gedenkboek der inhuldiging van Z. D. H. Prins* WILLEM KAREL HENDRIK FRISO *als erfheer dier stad op den* 5 *Juni* 1751, Amst. bij TIRION, 1754, fol. met pl. VROLIKHERT verhaalt, dat dit werk aan de stad twaalf honderd gulden kostte; de schrijver kreeg daarvoor vijftig dukaten en ieder der predikanten een fraai gebonden exemplaar. Zijn zoon SAMUEL THÉODORE HUET werd den 21 Juli 1759 te Vlissingen geboren Hij studeerde in de godgeleerdheid te Leiden, werd in 1784 Waalsch predikant te Vlissingen en vervolgens in den Briel, waar hij den 1 December 1826 overleed. Hij was in Augustus 1789 te Vlissingen gehuwd met JACOBA ADRIANA BUSKEN, de even geleerde, geestige als huishoudelijke vrouw, waarover hiervoren gesproken is. Eene dochter uit dit huwelijk, JOANNE SIBILLE HUET, weduwe van mr. JACOBUS SALOMO ROCHUS SANDIFORT, is den 24 Maart 1888 te Schoonhoven gestorven. Zijn oudste zoon DANIEL THEODORE, was Waalsch predikant te Breda, Middelburg en Rotterdam; de andere zoon PIERRE GÉDÉON, medicinae doctor te Leiden, waar hij huwde met MARIE CHARLOTTE LOUISE GALLANDAT en een derde zoon, CONRAD, werd de vader van den bekenden letterkundige CONRAD BUSKEN HUET.

Pierre Daniel Huet, broeder van Samuel Theodore, werd in 1761 te Vlissingen geboren en werd Waalsch predikant te Harderwijk, Haarlem en in 1795 te Amsterdam, waar hij den 13 Augustus 1810 overleed. Hij was gehuwd met Françoise Esther l'Ange, waaruit vijf kinderen en hertrouwde met Maria Titsingh. Na zijn overlijden zagen het licht *Sermons*, Amsterdam 1813. Zijn oudste zoon, Pierre Josué Louis, (1799—1846) was Waalsch predikant te Amsterdam, wiens zoon Damnes Pierre Marie Huet, geboren te Amsterdam den 7 December 1827, Nederlandsch hervormd predikant is geweest in Zuid-Afrika en tegenwoordig te Goes. Hij heeft in 1856 en 1858 bundeltjes gedichten uitgegeven en op onderscheiden gebied véél het licht doen zien.

HULCK (Adam van der). Geboren te Goes in de eerste helft der zeventiende eeuw. Hij was blind ter wereld gekomen, maar door vlugge bevatting en helder oordeel zóó ervaren in den bijbel en kerkelijke zaken, dat hij zonder academische opleiding proponent is geworden. Later is hij te Haarlem gaan wonen, waar hij menigmalen uitgenoodigd werd om huiselijke godsdienstoefeningen te leiden. Zoo predikte hij o. a. in 1661 voor Jacob Cats op Sorghvliet, welke leerrede onder den titel *Troostlycke leer van de salige opstanding der rechtvaardigen*, niet lang daarna te Haarlem is gedrukt. Reeds vijf jaren vroeger was te Gouda verschenen *Salighe wegwijzer tot het Hemelsche Sion enz. door* Adam van der Hulck. *Uit zijn mond opgeschreven door* Abraham del Court, *koopman te Amsterdam*. Reeds in 1650 had de blinde schrijver eenige, in Roomschen geest geschreven boekjes wederlegd. Uit een kerkelijk akteboek van Lopik (Utrecht) schijnt te blijken dat de blinde van der Hulck daar op den 19 Maart 1665 predikte, en aan den kerkeraad eenige exemplaren van zijn boekje over de opstanding schonk waarvoor hij eenige subsidie uit de kerkelijke fondsen kreeg. Vgl. de la Rue enz.

HULSIUS (PAULUS) was een zoon van den bekenden Hoogleeraar in de godgeleerdheid ANTONIUS HULSIUS (1615—1685) die in 1644 predikant werd bij de Waalsche gemeente en Hoogleeraar bij de Illustre school te Breda en als Hoogleeraar in het Hebreeuwsch en daarna in de godgeleerdheid te Leiden overleden is. PAULUS werd den 25 December 1653 (volgens het *Album studiosorum* in 1651) te Breda geboren, studeerde te Leiden, werd in 1672 proponent; in 1675 predikant te Aardenburg: in 1678 predikant en rector te Middelburg, van waar hij in 1690 tot Hoogleeraar in de godgeleerdheid te Groningen werd benoemd. Hij huwde aldaar jonkvr. EVERDINE RENGERS en overleed plotseling aan eene beroerte, terwijl hij bezig was collegie te geven, op den 14. Januari 1712. HULSIUS heeft een aantal werken geschreven over bijbelverklaring en de kerkelijke twistvragen van zijn tijd. Waarschijnlijk was een zijner nakomelingen JOHANNES HULSIUS VAN DE WYNPERSSE uit Groningen, die in 1777 te Leiden studeeren kwam.

JOHANNES HULSIUS, broeder van den genoemden, studeerde te Leiden in 1675 en werd doctor in de godgeleerdheid. In Mei 1678 volgde hij zijn broeder te Aardenburg op; vertrok in April 1681 naar Oost-Souburg en in Augustus 1688 naar Middelburg, waar hij in Juli 1695 stierf. Er is van hem gedrukt eene *Lykpredikatie op* D^nus^ SIGERUS CRAB, Middelburg 1680. Zijn zoon JOHANNES HULSIUS, geboren te Middelburg in 1688, studeerde te Groningen onder zijn oom PAULUS. Hij werd in 1711 predikant te 's Heer-Hendrikskinderen; in 1718 te Biggekerke, in 1722 te Tholen en in 1725 te Groningen. In 1767 werd hij emeritus en overleed drie jaren later. Te Middelburg trouwde ANTONIE HULSIUS met MARIA SUSANNA THYSSEN, waaruit voortkwam MAGDALENA SARA HULSIUS, gehuwd in 1754 met mr. JAN WILLEM VAN SONSBEECK, raad te Vlissingen. (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 656, dl. II, blz. 723).

IMMERZEEL en KRAMM noemen twee schilders en graveurs

FREDERIK en JESAIAS HULSIUS, die te Middelburg in de eerste helft der zestiende eeuw zouden geboren zijn. De eerste vestigde zich als kunsthandelaar te Frankfort; de laatste te Stuttgard. Te Middelburg heb ik nergens eenig spoor van deze kunstenaars aangetroffen en ik zou geneigd zijn te denken, dat men hier wellicht met dezelfde verkeerde lezing te doen heeft, als over het werk van JEAN DE SERRES, *Mémoires sur l'estat de France sous* CHARLES IX, dat volgens de *Bibliothèque historique de la France*, Paris 1768—1778, te Middelburg in 1576 het licht zou hebben gezien, doordat er op den titel, in plaats van Heidelberg, Meidelberg staat.

HUME (HENRY) werd geboren te Arnemuiden (gedoopt den 23 Juni 1613) uit GEORGE HUME, een aanzienlijk Engelschman, kapitein van een kompagnie Schotten, en ANNA DE POTTERE. HENRY schijnt zijne ouders vroeg te hebben verloren en werd opgevoed door zijn moeders zuster MARIA DE POTTERE, dochter van kapitein HENRICK DE POTTERE, uit een Brusselsch geslacht, die na een roemvol krijgsmansleven, omstreeks 1587 met zijn vaandel Schotten in Schouwen kwam, alwaar hij huwde met de schatrijke AGATHA VAN WISSEKERKE, dochter van ANTHEUNIS en MARTHA VAN DEN ABEELE. Hij vestigde zich toen op het huis de Pottere onder Noordgouwe, waar de Vrouw DE POTTERS of CONIJERS- (KOENJERS) huisjes, nog aan zijn verblijf herinneren. HUME, een buitengemeen veelbelovend jongman, „eerst luitenant-te-paard en vervolgens kapitein-te-voet," stierf te Delft den 28 Mei 1650. Hij werd te Zierikzee begraven onder het fraaie monument, dat zijne tante, gehuwd met den ridder JOHAN CONYERS, overleden in 1658, oud 72 jaren, in de St. Lievenskerk had doen oprichten. Boven een beeld, HUME voorstellende, waarbij het wapenschild met acht kwartieren, zijn wapenrok en vaandel, las men een opschrift door den predikant J. SMETIUS, den beroemden oudheidkundige, te Nijmegen gesteld, waaruit blijkt dat de kapitein niet alleen een onverschrokken

krijgsman was, maar ook een lofwaardig kunstenaar en taalkenner. Op zijn graf stond te lezen:

„Ick treur niet dat ick sterf, of schey van goed of staat,
Ick klage slechts dat ick mijn moeije in rouwe laat."

De goede tante overleefde dan ook den geliefden pleegzoon slechts eenige weken, en schonk bij haar testament geld en zilverwerk aan vier personen „voor moeite en bestier in de droevige occasie van het afsterven van jhr. HENRIC HUME." Vgl. *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 407, dl. II, blz. 250.

De afbeelding van dezen krijgsman zou nog kunnen gezien worden, indien de schoone tombe, door het vuur gespaard in den kerkbrand te Zierikzee van 7 October 1832 niet door meer dan schandelijke onverschilligheid en achteloosheid der kerkvoogden, vernield en verloren gegaan was.

HUNNIUS (BALDUINUS) werd geboren te Stavenisse den 16 Februari 1654, (volgens *Album studiosorum L. B.* in 1652). Zijn vader was NICOLAAS HUNNIUS, predikant aldaar sedert 1646, een man die zich vooral voor de Hervormde kerk veel moeite had gegeven, toen na den vrede van Munster nieuwe gemeenten in de baronie van Breda en het markiezaat van Bergen-op-Zoom moesten worden gesticht. Zijne moeder was JACOBA COSTENOBEL uit eene bekende Middelburgsche familie. NICOLAAS overleed reeds den 5 Januari 1665, waardoor de zoon meest in Middelburg zijne opleiding kreeg, tot hij in 1672 te Leiden studeeren ging. In 1675 werd hij proponent en in Februari van het volgend jaar predikant te Oostburg. Vandaar vertrok hij 26 November 1690 naar St. Laurens waar hij den 1 October 1719 overleed. Hij was tweemalen gehuwd; eerst met CATHARINA EDUARTS, dochter van JACOBUS, predikant te Nieuwvliet en Cadzand, en vervolgens in 1685 met CORNELIA CAAN, CORNELISDR. uit Sluis. HUNNIUS was een kundig en buitengemeen werkzaam man van Coccejaansche richting en zóó bedreven in kerkelijke zaken, dat hij de classis van Walcheren doorgaans moest voorlichten.

In 1711 was hij voorzitter der buitengewone vergadering op last der Staten samengeroepen tot onderzoek der zaak van GOSUINUS VAN BUIJTENDIJK. (Vgl. ERMERINS *Zeeuwsche oudheid* 6e stuk). Vooral van 1707 tot 1718 heeft HUNNIUS een aantal werken geschreven, meest over de kerkelijke oneenigheden zijner dagen. Dat hij daarbij uit overtuiging partij gekozen had, blijkt uit zijn boek: *De Nederlandsche rust en vrijheid gebouwd op de zuivere onbevlekte gereformeerde godsdienst*, Middelburg (1713), Leiden 1714. Langer dan die vele strijdschriften, zal zijn, van helder oordeel en groote belezenheid getuigend boekje, in herinnering blijven. *Het Statische Vlaanderen, of de Zeeuwsche Buise met de verandering die het zeewater aan de Zeeuwsche eilanden heeft gegeven en die welke het naburig Vlaanderen zijn overkomen*, Middelburg 1718. Van de vele door HUNNIUS nagelaten handschriften zijn er eenige omstreeks 1734 door GERARD VAN HEMERT, toen prof. en predikant te Middelburg, uitgegeven; andere nog niet voltooid schijnen verloren te zijn gegaan. In het belang der geschiedenis van Zeeland zou men die bewaard gebleven godgeleerde werken liever hebben gemist dan de weggeraakte *Verhandelingen over de geestelijke goederen* en het *Geschiedkundig verhaal van den Olyfberg, of de kerken onder het kruis in Vlaanderen.*

In de collectie is een brief van HUNNIUS, dd. 6 Juni 1691 namens den kerkeraad van St.-Laurens geschreven aan de te Domburg vergaderende classicale vergadering, en een vroegere van 17 Januari 1691 over het weigeren van zitting aan gecommitteerden uit St.-Laurens. In *Zelandia illustrata* is mede een brief van HUNNIUS aan de classis dd. 9 Maart 1693, gesloten met een lakafdruk van een wapenschild, waarop een hertenkop in het veld en ook als merkteeken. Eene zuster van den predikant schijnt te Stavenisse getrouwd te zijn, daar aldaar in 1712 aan de kerk werden geschonken twee zilveren avondmaalbekers door MAGDALENA HUNNIUS, weduwe VAN DIEST.

Uit het eerste huwelijk van BALDUINUS HUNNIUS kwam een zoon voort, die als een veel belovend student, na een drie-

jarig verblijf te Franeker, den 22 November 1704 overleed. Uit zijn tweede huwelijk werden twee zonen geboren. CORNELIS HUNNIUS, gepromoveerd te Franeker den 10 Juni 1717 met eene dissertatie opgedragen aan zijn vader, alsmede aan zijn oom ANDREAS CAAN, burgemeester te Vlissingen, met lofdichten in het Hebreeuwsch, Latijn en Nederlandsch van JOHANNES ANDRIESSEN en ANDREAS ANDRIESSEN. CORNELIS HUNNIUS vestigde zich als advocaat te Middelburg, waar hij van 1751 tot aan zijn overlijden in 1765 secretaris der stad was. Naar eene aanteekening van prof. TE WATER heeft hij zich vooral verdienstelijk gemaakt bij eene uitgaaf der *Keuren van Zeeland*. In de collectie is van CORNELIS HUNNIUS een rechtsgeleerd advies van 4 Januari 1753 aan zekeren heer HOELANDS over een testament; alsmede een besluit van wet en raad te Middelburg met eervol ontslag als curator aan den emeritus predikant JOH. PLEVIER van 8 Maart 1755 geteekend met de groote en duidelijk leesbare hand van CORNELIS HUNNIUS. De jongste zoon van BALDUINUS was JACOBUS HUNNIUS, geboren 1703, die in de godgeleerdheid studeerde, in 1725 predikant werd op Den Hoek bij Terneuzen, veel van zich verwachten liet, maar reeds den 22 Maart 1728 overleed.

HURGRONJE. In de tweede helft der zeventiende eeuw was op het destijds in de handelswereld nog bekende en vermaarde kantoor van de gebroeders LAMPSINS te Vlissingen, als bediende een jongeling werkzaam, die door opmerkzaamheid, eerlijkheid, veerkracht en andere eigenschappen van den echten koopman, de aandacht zijner patroons trok. ISAAC HURGRONJE, zoo heette deze jonge man, was in eenvoudigen levenskring te Vlissingen geboren. Zijn vader JEAN, om des geloofswil uit St.-Venaud in noordelijk Frankrijk geweken was in 1644 te Vlissingen getrouwd met MARIE MERCIER. Nooit had de Scheldestad voordeeliger dagen gekend dan in den laatsten oorlogstijd. De zoogenoemde commissievaart of kaapreederij gaf destijds ontzaglijke winsten en slechts weinig

scherpzinnige mannen waren hun tijd zoover vooruit, dat zij deze wijs van oorlogsvoering als onrechtmatig durfden veroordeelen; terwijl er maar een enkele was, die voorspelde hoe de aanzienlijke winsten van dezen zeeroof, evenals het slavenvervoer, den gezonden koophandel met zijn mindere doch duurzamer voordeelen moest schaden en eindelijk te gronde richten, gelijk men in Vlissingen maar al te treurig heeft ondervonden. ISAAC HURGRONJE werd zelf koopman en was waarschijnlijk reeder der commissievaarders „De Vorst van Friesland" van 26 stukken en 160 man en „Het Huis van Nassau" van 32 stukken en 200 man, waarvan (misschien zijn broeder) JAN HURGRONJE in 1704 een stoutmoedig en ondernemend kapitein was. ISAAC werd burgemeester zijner woonplaats en kreeg de voordeelige post van vendumeester der admiraliteit Hij huwde JOSINA PHOENIX, wier vader kassier was van de in dien woeligen oorlogstijd natuurlijk ook groote winsten afwerpende leenbank Dat de snel toenemende rijkdom van HURGRONJE veler wangunst wekte, is licht te begrijpen, gelijk blijkt uit de pamfletten van die dagen, waarvan geen scherper is, dan het geschrift van den baljuw J. GHYSELING in 1704, waarop HURGRONJE in een *Sedigh debat* antwoordde. Hij liet negen kinderen na, die meest in aanzienlijke en vermogende kringen trouwden en den naam der familie eer aandeden. Zijn zoon STEVEN HURGRONJE, den 23 Januari 1682 te Vlissingen geboren, toonde reeds vroeg groote begaafdheden, zoodat hij even vlug Latijn schreef en sprak als zijne moedertaal. Hij verhaalde eens aan DE LA RUE, dat hij, zestien jaren oud en student te Leiden aan den heer VAN NASSAU-ODIJK werd voorgesteld, die hem toen ongevraagd den voordeeligen post van commissaris van de monstering schonk. „Spillebeen," zooals de niet zeer edele linksche telg uit het huis van NASSAU werd genoemd, deed zulke dingen nooit zonder bedoeling en het vermoeden is, dunkt mij, niet te gewaagd, dat deze plaatsvervanger van WILLEM III in het kantoor was geïnteresseerd, wat de namen der kaperschepen schij-

nen te versterken; terwijl de opmerkelijke welvaart misschien ook wel eenigszins met dien machtigen steun in verband stond. De la Rue voegt er bij, dat deze vlugge latinist liever in Plinius las dan in Cicero, wat onze schrijver droogweg opmerkt wel te kunnen begrijpen. Steven Hurgronje werd Bewindhebber der Oost-Indische compagnie en Burgemeester zijner geboorteplaats. Namens de Staten van Zeeland was hij in verschillende belangrijke staatscommissiën en als lid der Staten-generaal in 1728 op het congres te Soissons. Hij huwde Susanna Agneta van Dishoeck en overleed kinderloos den 13 Februari 1733. Mr. Isaac Hurgronje (1724—1776) was de oudste zoon van Phoenix Hurgronje Isaacszoon (1691—1752) opper-boekhouder der Oost-Indische compagnie en Maria Anna Amsingh. Hij trouwde in 1752 met Johanna van Dishoeck, dochter van Antonie Pieter, heer van Domburg en Wilhelmina Adriana Nobeling. Hij was lid van Gecommitteerde-raden van Zeeland en bewoonde het van den heer van Nassau-Odijk afkomstige slot Barbesteyn te Heinkenszand. Een door Camhout gebeiteld sierlijk grafmonument in de kerk aldaar, herinnert aan dit echtpaar, waarvan de kinderen vroeg stierven. (*Zelandia illustrata*, dl. II, blz. 101).

Mr. Jacob Hurgronje Isaacsz. (1694—1759) Burgemeester van Vlissingen, trouwde in 1734 met Erkenraad Snouck, uit het Dordrechtsche geslacht van dien naam. Zij bracht hem de aanzienlijke hofstede Baarzande bij Breskens aan, oorspronkelijk afkomstig van den bekenden Vlissingschen burgemeester van Hecke en door de familie van Zuidland aan haar vader Adriaan Mathijs Snouck gekomen. Uit dit huwelijk sproot voort Steven Mathijs Snouck Hurgronje, van wien in 1758 te Delft eene latijnsche redevoering gedrukt werd (*Catalogus Zeeuwsch genootschap*). Hij was griffier van de munt en directeur der societeit van Essequebo en huwde in 1766 met Anna Catharina Elias. Hieruit werden geboren:

Jhr. mr. Jacob Snouck Hurgronje, geboren te Middelburg den 5 April 1778. Hij promoveerde te Utrecht in 1801,

vestigde zich in Zeeland, waar hij tal van staatsbetrekkingen loffelijk vervulde. Van 1819 tot 1845 was hij voorzitter der centrale directie van Walcheren, van 1813—1845 eerst griffier en later lid van Gedeputeerde Staten van Zeeland en van 1835 tot 1845 lid der Staten-generaal. Hij overleed plotseling te 's-Gravenhage den 19 November 1845. Zijn lof wordt vermeld in het jaarverslag der Staten van Zeeland over 1846 en in de notulen van het Zeeuwsch genootschap, waarin prof. jhr. B. DE JONGE een levensbericht schreef van den algemeen beminden en geachten man. Zijn portret is in *Zelandia illustrata*. Uit zijn huwelijk met MARIA VAN CITTERS, dochter van WILLEM en GEERTRUIDA JOHANNA FREMEAUX, overleefde hem een zoon jhr. mr. ADRIAAN WILLEM SNOUCK HURGRONJE, geboren 26 Februari 1817, was raadsheer in het provinciaal gerechtshof van Zeeland, (1856—1875) en overleed den 26 Juli 1885.

Zijn broeder ADRIAAN ISAAC SNOUCK HURGRONJE, genoemd naar zijn oom A. I. SNOUCK HURGRONJE, raad te Vlissingen enz. en in 1780 gecommitteerd bij de indijking van de Hoofdplaat, gehuwd in 1760 met MAGDALENA VAN CITTERS (1737—1780), werd te Middelburg geboren den 9 April 1780. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1804 aldaar doctor in de theologie. In hetzelfde jaar werd hij predikant te 's-Gravenpolder en vervolgens te Middelburg, waar hij van 1805 tot 1844, toen hij emeritus werd, werkzaam bleef. HURGRONJE huwde in Mei 1806 1°. met ANNA HELENA GERARDINA VAN CITTERS, geboren te Suratte in Bengalen en 2°. met JOHANNA LAMBRECHTSEN. Uit beide huwelijken waren kinderen. Dominee HURGRONJE, overleden den 25 Maart 1849, is een man van grooten invloed geweest in de Middelburgsche gemeente; door zijn kunde, zijn onbekrompen weldadigheid en zijn christelijken wandel genoot hij in buitengewone mate de achting en liefde van rijk en arm. Prof. DE JONGE, toen voorzitter van het Zeeuwsch genootschap, sprak in de jaarsvergadering met ingenomenheid over dezen braven man, welke toespraak in de

notulen werd opgenomen. Van A. I. SNOUCK HURGRONJE is behalve zijne dissertatie in het licht verschenen: *Godsdienstige opwekking bij het openen der nieuwe haven te Middelburg den 9 Augustus* 1817, welke leerrede, opgedragen aan Z. M. den Koning, in de *Letteroefeningen* van 1818 zeer gunstig beoordeeld wordt. Zijn portret is in de *Zelandia illustrata.* Na zijn overlijden zijn door zijn zoon dr. AARNOUT MARINUS SNOUCK HURGRONJE, (geboren 1811, overleden 8 Mei 1864), mede een hoog geacht predikant te Middelburg, in het licht gegeven: *Nagelaten leerredenen*, Middelburg 1849. Een andere zoon mr. WILLEM ADRIAAN SNOUCK HURGRONJE, (geboren 10 April 1814, overleden 2 Augustus 1841), substituut-griffier bij het provinciaal gerechtshof in Zeeland, promoveerde in 1837 te Utrecht met eene bekend gebleven dissertatie *De jure circa aggerum aquarumque curam in insula Walachriae constituto*, Traj. ad Rh. 1837, 8°.

HUS (JUSTUS CHASTUS) ook genoemd CHUSTUS CHOETEL HUS, of ook wel HENRICUS GUSTIUS CHAEZETHUS, (Cicambri Menaphiorum natus, Romanus vero educatus) medicinae doctor, was in het begin der achttiende eeuw, een vermaard geneesheer te Middelburg, doorgaans als de Grieksche dokter bekend. Omstreeks 1703 schijnt hij zich te Middelburg te hebben gevestigd, nadat hij in genoemd jaar te Grijpskerke getrouwd was met ANNA BOUCHERIE. Volgens dr. A. A. FOKKER, werd hij voor een specialiteit gehouden in het genezen van kanker. In zijn tijd had grooten naam het zoogenoemde poeder van sympathie, een geheim middel, waarmede gelijk men beweerde, wonderen werden verricht, waarvan men er vele beschreven vindt in *Theatrum sympatheticum*, *ofte Wondertooneel der natuurverborgenheden*, *behelzende eene uitstekende oratie over het gebruik der poeder van sympathie door* K. DIGBY, *ridder*, *grave en kanselier van Groot-Brittanje*, 2e druk, Leeuwarden en Amsterdam 1697. Van dit middel verhaalde de heer VELTERS VAN AAGTEKERKE aan PIETER DE LA RUE,

dat hij eens bij een onstelpbare neusbloeding den Griekschen dokter had ontboden. Deze deed een weinig van het uitdruppelende bloed in een kommetje, met eenige korrels van het bedoelde poeder. Toen klutste hij het zoolang dat het als door gisting schuimende uit den pot bruiste. Daarna onderzocht hij den lijder en het bloeden had opgehouden. Deze Middelburgsche wonderdokter wordt na 1721 niet meer vermeld.

HUYBERT, DE HUYBERT, HUBERT, HUBART. Aan de zuidwestelijke punt van het eiland Schouwen lag in het laatst der middeleeuwen, de door scheepvaart en visscherij bloeiende handelsplaats Westen-Schouwen, waarvan de legende eene rijke koopstad heeft gemaakt. Door een samenloop van omstandigheden verminderde aldaar de welvaart; de haven verliep en verzandde en toen REIGERSBERG omstreeks 1548 zijne kroniek schreef, was het aantal huizen reeds tot tien verminderd, doch kerk en toren nog in vrij goeden staat. De aanzienlijkste kooplui en haringreeders waren destijds reeds verhuisd naar het in oorlogstijd veiliger gelegen en beter beschermde Zierikzee. In een der oudste poorterboeken van genoemde stad is aangeteekend: „*Anno MCCCCLXXVI den* 23 *dach van Meye* CORNELIS JANSZ *die styrm(an) van West in Schouwe*, *dictus* NEELE JAN *poorter ontvangen op de ordonancie op de haringhe. Borghe* JACOB PIETER BETTESE *die schoute.*" In margine heeft een ietwat later hand geschreven: „*Van dezen* CORNELIS JANSE *syn gecomē die* HUBERDEN *en* HARINCKMANS." Volgens SMALLEGANGE zou CORNELIS CORNELISSE omstreeks 1440 te Westen-Schouwen zijn geboren en in 1470 gehuwd met JOHANNA DE WITTE VAN HAAMSTEDE. Zijn broeder trouwde ELISABETH VAN CATS, waaruit voortkwam MARIA, die in 1530 de echtgenoote werd van JOHAN DE VAGER uit CORNELIS en AGATHA VAN BEERESTEYN.

CORNELIS CORNELISZ., wellicht een kleinzoon van CORNELIS JANSZ. gezegd DE HUYBERT, had drie zonen, allen aanzienlijke, kundige en veerkrachtige kooplieden, die den handel

te Zierikzee niet weinig bevorderden, terwijl heuden en karveelschepen nergens beter dan op hunne werven werden getimmerd. Het eerste van laatstgenoemde vaartuigen schijnt aldaar omstreeks 1460 te zijn gebouwd door een Brittanjer JULIAAN geheeten, welke naam sedert aan menig schip van die soort werd gegeven. JAN CORNELISSE, de oudste der broeders werd meermalen burgemeester van de stad en bouwde zich eene aanzienlijke woning op de zuidzijde der oude-haven, waar later de kraan stond. Hij was bevelhebber op zijn eigen vaartuig de Juliaan in de vloot onder den admiraal FILIPS VAN BOURGONDIË, welke ISABELLE VAN OOSTENRIJK in 1515 naar Kopenhagen bracht (REIGERSBERG, *Chronyk* dl. II blz. 387) en was ook schipper op de nieuw gebouwde Juliaan in de vloot onder den admiraal ADOLF VAN BOURGONDIË, waarmede de latere keizer KAREL in Juli 1817 uit Vlissingen naar Spanje voer. (REIGERSBERG, *Chronyk* dl. II blz. 388.) Zijn broeder JACOB CORNELISSE was op een schip, ook de Juliaan geheeten, gezagvoerder op de vloot van drie en veertig schoone, meest aan de gebroeders DE HUYBERT toekomende, schepen, waarmede in 1506 FILIPS VAN OOSTENRIJK en JOHANNA VAN ARRAGON naar Spanje reisden. Een hevige storm, waardoor een deel der vloot te gronde ging, dwong om in Engeland binnen te loopen en den door angst afgepersten uitroep van den Prins „*Waeck* HUYBERT" is het wapendevies der familie gebleven. Deze JACOB CORNELISZ. stichtte het huis aan de noordzijde der oude-haven, als de Groote Mossel bekend en afgebeeld in de *Nederduitsche Poëmata* van A. HOFFERUS, (Vgl. *De echo van het oude huis* in *Eigen Haard*, 1882). De derde broeder HERMAN CORNELISZ., was ook burgemeester van Zierikzee, en werd door de landvoogdes MARGARETA VAN OOSTENRIJK in eene commissie naar den koning van Engeland afgevaardigd. De woning, die hij zich bouwen liet, stond ongeveer in het midden der potstraat (nu poststraat). Er schijnt nog een vierde broeder geweest te zijn CORNELIS CORNELISZ., die echter vroeg gestorven of geestelijke geworden is. Hoe vermogend deze

kooplieden ook geweest zijn, is hun aanzien door gedienstige schrijvers nog vermeerderd. Zoo verhaalt SMALLEGANGE, bij wien de zucht om invloedrijke tijdgenooten te vleien, doorgaans meer gold dan de waarheid, dat de keizer in 1513 de gebroeders DE HUYBERT met den degen vereerde, en verlof gaf om drie dienaars daarmede te wapenen, "een groot recht en prerogatief" voegt de pluimstrijkende schrijver er bij, "door de ingebroken achteloosheid van dezen tijd gemeen en gering geworden." Nu vindt men echter toevallig onder de bijlagen der bekende *Redevoering over* L. Jz. KEERSMAKER, Middelburg 1778, het oorspronkelijk octrooi dier hooggeroemde vergunning, waaruit klaar blijkt, dat deze slechts een ontheffing was van het stedelijk verbod tegen het dragen van wapenen, toegestaan, aan genoemde scheepsreeders op hunne ootmoedige bede en uit aanmerking der diensten door hen aan den Keizer verleend, omdat zij in hunne koopmanschap met vele bootsgezellen en dergelijke menschen in aanraking kwamen, "die somtyds soo overdadigh en onredelick bevonden syn dat sylieden supplianten, hunne kinderen en dienaren daardoor syn geweest in grooten peryckel van hun lyve." De geleerde mr. A. J. DE RUEVER, schrijver der aanteekeningen, laat er dan ook op volgen "men oordeele, of de heer SMALLEGANGE het gegeven voorrecht wel begrepen hebbe." Van de kinderen van JAN CORNELIS DE HUYBERT bovengenoemd, was CORNELIS in 1544 burgemeester te Zierikzee. Uit hem kwam voort CLAES CORNELISZ. ook burgemeester dier stad wiens zoon ADRIAAN in 1596 den eersten steen legde aan het vernieuwde weeshuis en die thesaurier was toen in 1624 de hoofdpoort werd gebouwd. Zijn broeder PAULUS getrouwd met EWOUD TEELINCKSDOCHTER, wordt in 1603 vermeld op den gedenksteen gemetseld in het gebouw aan de zeezijde der nieuw gegraven haven. Waarschijnlijk woonde bij dezen PAULUS de kloekmoedige dienstbode, die een ingeslopen dief doodsloeg, van welk voorval J. VAN BEVERWYCK in de *Uytnemendheid des vrouwelyken geslachts*, Dordrecht 1643 melding maakt.

JACOB CORNELISSE DE HUYBERT had een zoon LIEVEN JACOBSEN, die opperdijkgraaf van Schouwen en burgemeester te Zierikzee werd. Hij trouwde met CATHARINA IMANSDR. VAN ZUIDLAND en schijnt bijzonder voorspoedig in den handel te zijn geweest. Zooals men weet, herbergde hij keizer KAREL in zijne woning, de Groote Mossel, toen deze op den 15' en 16 Juli 1540 Zierikzee bezocht. LIEVENSE JACOBSE overleed den 17 Maart 1557 en boven zijn graf in de St.-Lievenmonsterkerk werd een altaarstuk ter gedachtenis van hem en de zijnen gesteld, waarop zijn wapen voorkomt, waarin drie gekroonde haringen aanwijzen, hoe deze nering hun ijver met goud bekroonde. Deze triptiek was, volgens een brief van mr. J. VERHEYE VAN CITTERS van 1780, jarenlang op een zolder te Zierikzee verborgen. Hij liet er eene gekleurde afbeelding van maken, die in de *Zelandia illustrata* wordt bewaard (dl. I, blz. 389). De schilderij bestaat nog en werd voor enkele jaren, uit de nalatenschap van den heer SCHELTUS VAN KAMPFERBEKE te Alkmaar, door den boekhandelaar EELTJES te Rotterdam verkocht. LIEVEN liet drie dochters na, waarvan JACOMINA trouwde met den te Vlissingen geboren QUINTEN WEYTSEN, raadsheer in het Hof van Holland en schrijver der *Inhuldiging van den bisschop* DE CASTRO, *te Middelburg*. Uit dit huwelijk werd geboren JACOMINA WEYTSEN, gehuwd met JACOB WITTENSE, burgemeester te Zierikzee en opperdijkgraaf van Schouwen.

HERMAN CORNELISZ. DE HUYBERT, had een zoon JAN HERMAN DE HUYBERT, burgemeester van Zierikzee in 1545. Op zijn zegel aan een schepenbrief wordt gezien eên staande vrouw rustende op een schild met een merk.

Een zoon van CLAES CORNELISSE bovengenoemd en een broeder van ADRIAAN was HERMAN DE HUYBERT, wellicht vermeld als HIERONIMUS, geboren 1590 in het *Album studiosorum*, *L. B.*, a° 1606. Hij studeerde te Leiden, werd secretaris zijner geboorteplaats en trouwde MARIA BOEYE. DE LA RUE deelt enkele zijner latijnsche gedichten mede o. a.

lofdichten op HOFFERUS en BOXHORNIUS en een lijkzang op PETRUS STRATENUS. In de collectie is een door hem geschreven bon voor den equipagemeester CORNELIS STAVENISSE, voor buskruit en lont ten behoeve der compagnie van DAVID VAN BORSSELE, dd. 19 Juni 1629.

ANTONIE DE HUYBERT was een zoon van JAN, baljuw van Brouwershaven en MARIA VAN DER LISSE, genaamd VIERLING, een kleinzoon van ANTHONIE DE HUYBERT, rekenmeester van Zeeland en VERONICA STAVENISSE, die veel eigendommen in Stavenisse bezat (*Zelandia illustrata*), en een achterkleinzoon van HERMAN CORNELISSE DE HUYBERT en MAYKEN LAMBRECHTS. ANTONIE, geboren in 1584 te Zierikzee, studeerde in 1607 te Leiden in de rechten, doch oefende zich ook in godgeleerdheid en letteren. In September 1609 werd hij als advokaat beëedigd; hij keerde naar zijne geboorteplaats terug, waar hij schepen en raad werd; doch vertrok omstreeks 1620 naar Amsterdam, waar hij in den kring van HOOFT en VONDEL verkeerde. Later vestigde hij zich te Leiden, waar in 1624 zijne door VONDEL zeer geprezen en nog te weinig gewaardeerde psalmberijming door hem aan Gecommitteerde raden van Zeeland opgedragen, (*Notulen* Juli 1625) het licht zag. Vermoedelijk is DE HUYBERT naar Leiden verhuisd om als uitnemend taalkenner, mede te werken aan de zoogenoemde statenoverzetting of tekst-revisie van den bijbel, waarvan hem het nazien der proeven meerendeels werd opgedragen. Niet alleen als taalgeleerde, maar ook als dichter had DE HUYBERT groote gaven, waarvan men een zinrijke proef vindt in het bijschrift op den dood van burgemeester CORNELIS PIETERSZ. HOOFT in *Hollandsche Parnas*, blz. 180. Als rechtsgeleerde had hij zoo grooten naam, dat hij in 1630 voor hoogleeraar in aanmerking kwam. Hoewel DE LA RUE opgeeft, dat hij te Middelburg den 17 December 1610 met JANNEKEN STERK getrouwd is, schijnt hier, volgens mr. J. H. DE STOPPELAAR in zijne dissertatie *de Gente* DE HUYBERT eene vergissing plaats te hebben, daar hij in 1609 te Leiden in den echt trad met

CHARLOTTE TROGET (TROYES). Een zoon uit de verbintenis is vroeg gestorven; eene dochter CHARLOTTE had buitengemeene talenten; zij schreef o. a. in zuivere taal en krachtige verzen een gedicht om aan te toonen, dat in het maatschappelijk leven de vrouw doorgaans te weinig wordt gewaardeerd Uit zijn broeder ANDRIES JAN ANTZ., drost en dijkgraaf van Steenbergen, gehuwd met JOHANNES JACOBUSDOCHTER TEELINCK, kwam de meest in Tholen gevestigde tak der familie voort, waartoe o a. behoorde ISABELLA JOHANNA DE HUYBERT, die trouwde met den generaal JAN FRANCOIS VAN VRYBERGHE. Tot dien stam behoorden ook CORNELIA DE HUYBERT, getrouwd met MARINUS VAN VRYBERGHE; EWOUD DE HUYBERT, schepen en raad te Zierikzee, die huwde met SUSANNA ADRIAANSDOCHTER HOFFERUS. De jongste broeder van den dichter was JERONIMUS JAN ANTHZOON, kapitein van het voetvolk, die in den echt trad met ELISABETH ALVAREZ gezegd HOEMAKER. (Zie over dat geslacht J. VAN DER BAAN in *Bijdragen enz.*, Middelburg 1862).

JUSTUS of JODOCUS DE HUYBERT, was een zoon van ADRIAAN DE HUYBERT, burgemeester van Zierikzee en rekenmeester van Zeeland, en diens eerste vrouw ANTONIA TEELING; een kleinzoon van ANTHONIE ANTHZ. DE HUYBERT en GENOVEVA VAN DER LISSE en een achterkleinzoon van ANTHONIE HERMANSZ. DE HUYBERT en VERONICA STAVENISSE. JUSTUS werd in 1610 te Zierikzee geboren. Hij studeerde te Leiden en werd secretaris zijner geboorteplaats. In April 1660 werd hij door de Algemeene Staten afgevaardigd in een gezantschap naar Frankrijk ter vernieuwing der oude verbintenissen en tot beraming van schikkingen op den koophandel. Dit liep zóó goed af dat hij eene opdracht kreeg om als gezant naar Engeland te gaan, die hij echter van de hand wees. Den 16 December 1664 werd hij secretaris der Staten van Zeeland, welk veelomvattend ambt hij tot zijn dood den 4 September 1682 heeft vervuld. DE HUYBERT (die zich niet ongaarne de HUBÈR hoorde noemen) was gehuwd eerst met ANNA ENGELBRECHTS,

vervolgens met LEVINA MUENICX en eindelijk met GEERTRUIDA VORSTIUS, de dochter van den Leidschen hoogleeraar. Zijn eenige zoon is nog student te Leiden geweest, doch waarschijnlijk vroeg en ongehuwd overleden. Op ANNA GENOVEVA, eener zijner beide dochters, is de bekende rijmelaar COENRAAD DROSTE, toen hij in Juni 1666 te Middelburg vertoefde, nog even verliefd geweest, gelijk hij in zijn *Overblijfselen van geheugenis* vertelt. De ambassadeur, zooals DE HUYBERT uit courtoisie doorgaans betiteld werd, heeft veel aanteekeningen over het gezantschap naar Frankrijk nagelaten, welke geschriften, gebonden in twee folianten, in den tijd van PIETER DE LA RUE, toebehoorden aan den griffier BODDAERT, doch thans niet meer te vinden zijn. Daaruit heeft genoemde schrijver nogal wat overgenomen, o. a. over het verkoopen der ridderorde van St.-Michiel, waarmede onze deftige magistraten zich destijds gaarne opppronkten. Uit die aanteekeningen kon men, gelijk DE LA RUE zegt, „klaar ontdekken het fijne van het systeem van den beruchten JAN DE WITT om Holland in staat te stellen de Unie te maitriseren." DE HUYBERT was van oordeel, dat het voor een ambassadeur goed stond, den titel eener heerlijkheid te hebben, waarom hij bij zekeren heer THEODORUS EKEMA DE VRIEZE pogingen aanwendde om de heerlijkheid Rengerskerke in Schouwen, later aan PIETER DE HUYBERT gekomen, te koopen. Zekere ijdelheid schijnt een familiezwak te zijn geweest, doch overigens wordt deze staatsman door DE LA RUE, die veel van hem gehoord had, zeer geprezen. Hij noemt hem „een deftig patriot, een liefhebber der ware deugd, een hater aller geblankette geveinsdheid en trouwhartig voorstander der grondwetten van den staat, een man, die keurig den glimpigen *schijn* van het wezenlijk *zijn* wist te onderscheiden."

In de collectie vindt men zeven brieven van JUSTUS DE HUYBERT, welke echter reeds in de kroniek van het historisch genootschap te Utrecht uitgegeven zijn. Nog is er een brief dd. 8 October 1652 aan mr. JOHAN DE WITT over het griffierschap van den Hove, opengevallen door het overlijden van

mr. Cornelis Rollandt. Ook ligt bij die papieren een extract uit de notulen van Gecommitteerde raden, dd. 28 Januari 1672 over Jasper van Hecke, rentmeester der geestelijke goederen in Walcheren; alsmede de origineele machtiging vanwege Gecommitteerde raden aan de commissie van wege de Staten-generaal naar de koningen van Zweden en van Denemarken, dd. 21 Mei 1654. In 1660 droeg J. Blaeu zijne groote kaart van Zeeland Beoosten-Schelde aan Justus de Huybert op.

Pieter de Huybert was een zoon van Anthony Antz. de Huybert een aanzienlijk koopman, vooral in meekrap, te Middelburg en Johanna dochter van Johan Haecx en N. van Erp, en een kleinzoon van Anthonie en Genoveva Vierling gezegd van der Lisse. Hij werd te Middelburg geboren den 1 April 1622. Na te Leiden in de rechten gestudeerd te hebben, kwam hij in Maart 1646 te Middelburg in de regeering. Op den 24 Maart 1659 werd de Huybert secretaris van het Land (der Staten) en is raadpensionaris geweest van 19 Maart 1664 tot 1687, toen hij lid werd van den Raad van State, waarbij hij echter als belooning voor zijne langdurige diensten, moeiten en arbeid het gewoon traktement en huishuur van raadpensionaris behield. Ook in vele buitenlandsche commissiën heeft Pieter de Huybert het land gediend o. a. in 1652 en 1659 te Mechelen; in 1656 en 1657 in Zweden, Polen en Brandenburg en naar Zweden in 1659 en 1660. De Huybert was gehuwd, eerst met Anna Elisabeth van Panhuijs en vervolgens met Elisabeth de Hoochepied en hij overleed te 's-Gravenhage den 7 Januari 1695. Door erfstelling en koop werd hij langzamerhand ambachtsheer van geheel Burgh en Kraaiesteijn, waar in 1674 de nieuwe kerk grootendeels op zijne kosten werd gebouwd. Daarin rust ook zijn stof onder een door zijne kinderen geplaatsten gedenksteen met zijn borstbeeld en een opschrift door prof. Graevius. Van zijne dochters huwde Clara Elisabeth met Claude Pool, maarschalk van het land van Montfoort en

PETRONELLA GENOVEVA (1664—1709) met PIETER LABISTRATE, commies van de monstering.

PIETER DE HUYBERT was, gelijk een schrijver getuigt, een man van uitnemende verdiensten, van ongemeene bevatting en een van die verheven verstanden, die zich naar den tijd weten te schikken, zonder aan plicht en eer te kort te doen. Zijn vroomheid werd zelfs door zijne tegenstanders hooggeacht. Voor zijne kinderen heeft hij doen drukken *Functiën en employen van* PIETER DE HUYBERT, *heer van Burgh*, *Raadpensionaris van Zeeland*, Middelburg 1687, fol., welk stuk door hem onderschreven in de verzameling voorkomt. Van zijne hand is ook waarschijnlijk een indertijd geruchtmakend vlugschrift: *Apologie tegen de algemeene en onbepaalde vrijheid voor de oude Hollandsche regeering*, Middelburg voor KAREL DE VRIJE, 1669, 4°. In de verzameling is een brief dd. 12 September 1673 over den predikant JOZEF HILL en het voornemen om tot bestoking van den vijand eene wintervloot in zee te houden. Zijn portret in 1725 door DIRK VLIETLAND, waarschijnlijk naar een schilderij, met Oost-Indische inkt geteekend, en zijne afbeelding door J. HOUBRAKEN zijn in *Zelandia illustrata.*

ANTONIE DE HUIBERT, oudste zoon van PIETER, was heer van Kruiningen en werd te Middelburg geboren in Januari 1645. Hij studeerde te Leiden, werd baljuw van Veere en raadsheer in den Hoogen Raad. Hij huwde in December 1668 met ANNA MARIA VELTERS uit ALEXANDER en ANNA VAN ESSEN, overleden 16 Maart 1670 en begraven in de kerk te Burgh. Hij hertrouwde met de zeer vermogende CORNELIA GERARDSDR. VAN DER NISSE, die hem de heerlijkheid Kruiningen aanbracht. Na haar overlijden trad hij voor de derde maal in den echt met HELENA DE HAZE. Van zijne dochters huwde ANNA MARIA met mr. CORNELIS SCHAEP en ANNA ELISABETH met KAREL FILIPS VAN DORP, heer van Maasdam. ANTONIE DE HUYBERT overleed te 's-Gravenhage in December 1702 en werd in de kerk te Burgh onder een gedenksteen begraven. De inventaris van zijn inboedel en

goederen is in de *Provinciale bibliotheek.* DE HUYBERT heeft in 1670 te Middelburg laten drukken eene *Deductie over het recht der ambachtsheeren in Zeeland in het aanstellen en vernieuwen der kerkeraden binnen hunne Heerlijkheden.* Zooals hiervoor is medegedeeld, verhaalt DE LA RUE, dat het bekende geschrift van PONTIAAN VAN HATTEM, *Noodigh onderzoek omtrent de religie van een eenvoudig man*, geschreven werd op verzoek van DE HUYBERT. Van ANTONIE is in de verzameling het ontvangbewijs van een aan de Staten van Zeeland gerichten brief.

JOHAN DE HUYBERT, tweede zoon van PIETER, erfde de door zijn vader gekochte heerlijkheid Rengerskerke en de door huwelijk verkregen heerlijkheid Everswaerd. Hij werd officier bij de garde te paard en klom op tot luitenant-generaal der ruiterij. Eerst huwde hij met ANNA ELEONORA, dochter van JOHAN STAVENISSE, burgemeester 's lands van den Vrije te Sluis en ANNA VAN DER MEER VAN BEERENDRECHT JACOBSZ, waardoor DE HUYBERT de heerlijkheid Noordgouwe verkreeg. Vervolgens trad hij in den echt met zijne nicht CATHARINA CORNELIA, dochter van ADRIAAN DE HUYBERT en ADRIANA DE WITTE VAN ELKERZEE. De zoon PIETER DE HUYBERT, was kornet in het leger en stierf ongehuwd. Ik heb wel eens gedacht of hij dezelfde is, die later in Oostenrijkschen dienst ging, kolonel bij de ruiterij werd en den 19 Juni 1780 te 's-Gravenhage in den ouderdom van 87 jaar en 5 maanden stierf. In de *Nederlandsche Jaerboeken* van genoemd jaar wordt vermeld, dat deze baron DE HUYBERT VAN KRUININGEN de laatste mannelijke afstammeling van zijn geslacht was De oudste dochter van den generaal, ISABELLA CORNELIA, ambachtsvrouw van Noordgouwe, is in 1727 ongehuwd overleden; de jongste dochter, ADRIANA ELISABETH DE HUYBERT, vrouw van Everswaerd, trouwde met mr. FRANÇOIS ADRIAAN STEENGRACHT, waaruit eene dochter CECILIA, die de moeder is geworden van den vermaarden mr. JOHAN ADRIAAN VAN DE PERRE. De generaal JOHAN DE HUYBERT overleed te Utrecht den 6 April 1701. Hij werd begra-

ven in het familiegraf te Burgh, onder een rijk versierd gedenkteeken, waarop de borstbeelden van hem en zijne tweede echtgenoote Zijn levensgroot, door J. DE BAAN, geschilderd portret in het museum te Middelburg, werd in December 1830 door jhr. J. C. SCHORER aan het Zeeuwsch genootschap geschonken.

DAVID DE HUYBERT, jongste zoon van PIETER, werd te Middelburg in 1658 geboren. Hij was heer van Burgh en Kraaiesteijn, burgemeester van Middelburg en bewindhebber der Oost-Indische compagnie. Hij huwde eerst MARIA CHRISTINA THIBAUT en vervolgens MARIA BARTOLOTTI VAN DEN HEUVEL. Hij overleed op den 28 Augustus 1719 en zijn stof rust onder een gedenksteen in de kerk te Burgh. Uit zijn eerste huwelijk werd geboren een zoon, PIETER DE HUYBERT, heer van Burgh en Kraaiesteijn, burgemeester van Middelburg. Hij huwde in 1707 met BARBARA THEODORA VAN WILLIGEN, overleden 1 September 1719 en in de kerk te Burgh begraven. Van zijne twee dochters huwde CATHARINA HENRIETTE, ambachtsvrouw van Burgh en Kraaiesteijn, in Augustus 1729 met mr. NICOLAAS VAN HOORN te Vlissingen en de tweede JACOBA, eerst met mr. CORNELIS BODDAERT, vervolgens met JAN HENDRIK BOSSCHAERT en eindelijk met NICOLAAS baron VAN DENEKE. PETRUS ANTONIE DE HUYBERT was de zoon van ANTONIE en ANNA HELENA VELTERS. Hij werd geboren te 's-Gravenhage den 25 Januari 1693 en was ambachtsheer van Kruiningen en Rilland; baljuw van Gooiland en drost van Muiden. Te Amsterdam verkeerde hij bij voorkeur in letterkundige kringen; was bevriend met WILLEM VAN HAREN (Vgl. J. VAN LEEUWEN in *Friessche volksalmanak* van 1840) en vooral met den vroegrijpen mr. JOAN JACOB MAURICIUS, die in zijne *Dichtlievende uitspanningen*, Amsterdam 1753, verschillende gedichten van en aan DE HUYBERT opnam. Van 1711 tot 1718 heeft deze Muiderdrost een achttal tooneelstukken geschreven, waarvan sommige opgang maakten en herdrukt werden. DE LA RUE verhaalt echter wel eens vernomen te hebben, dat gedienstige

vrienden en vooral genoemde heer MAURICIUS, daarbij den schatrijken en gastvrijen man wel eens hun pen leenden. In 1714 gaf hij te 's-Gravenhage onder zijne zinspreuk *Per gradus ad scientiam* uit een *Brief tegen de langwijligheid in het preeken*, een onderwerp waartoe in die dagen wel aanleiding bestond, daar de genoemde Zeeuwsche schrijver verhaalt, hoe enkele predikanten te Middelburg soms vier of wel eens vijf uren achter elkander stonden te redeneeren; wat zeker sterker getuigt voor het geduld der hoorders, dan voor het overtuigend talent der leeraars. PETRUS ANTONIE overleed in 1763. Hij was gehuwd, eerst met JUDITH MINA THIERRY en vervolgens met ANNA RIETVELD, waaruit voortkwamen ADRIANA DE HUYBERT, gehuwd met FREDERIK VAN REEDE, kamerheer van koning GEORGE van Engeland; MARIA ANTONIA, jong gestorven; mr. ANTONIE JAN DE HUYBERT VAN KRUININGEN, secretaris van Amsterdam, ongehuwd overleden; CONSTANTIA, getrouwd met ROBERT TREVOR, burggraaf HAMDEN; PIETER ANTONIE, kolonel in keizerlijken dienst. Hierboven is medegedeeld, dat deze vermoedelijk een zoon was van den generaal JOHAN DE HUYBERT, daar hij anders (volgens de *Nederlandsche jaarboeken* geboren in 1692) nog iets ouder dan zijn vader zou zijn geweest; MARGARETA CECILIA huwt PIERRE LOUIS DE TAVEL, uit eene te Bern zeer bekende familie, aan welke dochter de ambachtsgerechten in Zeeland meerendeels blijken te zijn overgegaan. Een alleszins vertrouwbare genealogie der familie heb ik nog niet gevonden; die in de *Bijvoegselen van* KOK *Vaderlandsch woordenboek*, is nog de meest bruikbare Achteloosheid en ijdelheid, schijnbaar tegenstrijdige factoren, werken toch soms samen om dergelijk onderzoek moeilijk te maken. De opgaven in het *Biographisch woordenboek*, waarin zelfs de kroon van het geslacht, de vermaarde PIETER DE HUYBERT vergeten is, kunnen niet dan met omzichtigheid worden gebruikt.

HUYBRECHTS (JOACHIM). Geboren te Biezelinge: gaf in 1641 te Haarlem in druk *Het licht der medicynen en chirurgie.*

HUYGENS. Hoewel de, van een voornaam afgeleide familienamen als: HUYGENS, OCKERSSE, ROCHUSSEN, BOEIJE enz. uit den aard der zaak algemeen zijn, is het toch mogelijk dat het geslacht, waaruit CHRISTIAAN HUYGENS, omstreeks 1555 te Terheiden bij Breda geboren werd, oorspronkelijk uit Zeeland was. Zeker is het, dat leden van dat geslacht in onderscheiden streken van dit gewest en vooral in Tholen, grondbezittingen hadden. In het octrooi tot indijking van den polder Vrijberghe a° 1444, wordt vermeld JAN HUYGENS en in de kerk te Tholen lag een zerk met wapenschild, vermoedelijk uit het begin der zestiende eeuw, waarop gebeiteld stond: *Hier leedt begraven* HUGE HUGENSSONS, *burgemeester van ter Tholen.* Uit welken stam voortkwam CORNELIS HUYGENS, a° 1607 pensionaris van Tholen en secretaris der rekenkamer van Zeeland, getrouwd met ISABEAU WINCKELMAN. Toen voor bovengenoemden CHRISTIAAN HUYGENS, secretaris van prins WILLEM I, die te Nijmegen gevangen genomen, een losgeld van acht duizend gulden moest betaald worden, trokken de Staten van Zeeland onbekrompen de beurs (*Notulen* Juli 1591). Bekend is ook de langdurige vriendschap van HUYGENS en zijne vrouw SUSANNA HOEFNAGEL, met JACOB VALCKE, in 1598 peter van hun kind; met ALBERT JOACHIMI, CLAES WILLEM SYMONSE VAN CROMSTRYEN en andere Zeeuwen Dat zijn oudste zoon MAURITS trouwde met PETRONELLA, dochter van den Gecommitteerden raad JACOB CAMPE en MARIA VAN REIGERSBERGH, en zijne dochter GEERTRUIDA met FILIPS DOUBLET, heer van St. Annaland, schijnt ook alweer op Zeeuwsche relatiën te wijzen. CONSTANTYN HUYGENS trad in den echt met SUSANNA VAN BAERLE, wier zuster getrouwd was met een zoon van FREDERIK VAN DORP, gouverneur van Tholen.

HUYSMAN (JACOBUS). Boekhandelaar en uitgever te Goes van 1766 tot 1795. In 1781 kwam bij hem uit *Historische reisbeschrijving van geheel Zuid-Amerika door* G. JUAN *en* A. DE ULLOA, dat echter bij JACOBUS VAN KARNEBEEK

in Den Haag gedrukt is. Bij hem zag ook in 1766 het licht de vertaling der gedichten van BERONICIUS door J. B. (wellicht BAROEN), waarin ook de *Georgarchontomachia*, waarvan de rector der Erasmiaansche school te Rotterdam, PETRUS RABUS, in 1691 eene vertaling leverde en JAN TEN HOORN te Amsterdam in 1692 een 2e kl. 8° druk uitgaf met platen van JAN LUYKEN; ook verschenen bij hem de eerste werken van LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL van 1769 tot 1783. Waarschijnlijk was zijn broeder, ADRIAAN HUYSMAN, chirurgijn, vroedmeester en lector der ontleedkunde te Goes, die geprezen wordt als een geleerd genees-, heel- en vroedmeester, een goed kenner der Latijnsche, Grieksche en Hebreeuwsche talen, ervaren beoefenaar der natuur- en sterrekunde en fijn redeneerend godgeleerde. Hij schijnt in 1783 gestorven te zijn. (Vgl. *Proeven van levensschetsen eeniger merkwaardige lieden*, Utrecht 1769).

HUIJSSEN. Het geslacht HUYSEN, HUYSSEN, HUGOSEN, HUGENSEN is in de zeventiende en achttiende eeuw invloedrijk in Zeeland geweest. HUGO ADRIAANSZ. HUYSSEN (1546—1570) woonde, volgens de opgaaf van DE LA PALMA, te Rotterdam en was gehuwd met ELISABETH VERANNEMAN uit eene Vlaamsche familie. Wellicht wortelt in die verbintenis het verhaal der afkomst uit het adellijk geslacht VAN DEN WOESTYNE in Vlaanderen, eene onderstelling die zelfs SMALLEGANGE, en dat zegt wat, niet gaaf durft aannemen. Reeds in 1519 was zekere PIETER HUYSEN kwartiermeester te Middelburg, en daar hij bij het metselaarsvak tijdens den bouw van het stadhuis betrokken was, heeft men eenig verband gezocht tusschen hem en den man in het maçonnieke charter van Keulen, als uit Middelburg genoemd. JOHAN HUYSSEN HUGO'SZ, geboren te Rotterdam in October 1566, studeerde in de rechten en werd pensionaris te Goes, tot welk ambt de kleine Zeeuwsche steden dikwerf elders geboren advocaten verkozen. Het zou ook kunnen wezen, dat zijne

betrekking tot den bekenden ALBERTUS JOACHIMI (1560—1654) getrouwd geweest met ADRIANA HUYSSEN (overleden 1636), tot die benoeming aanleiding heeft gegeven. JOHAN HUYSSEN was een buitengemeen kundig en werkzaam man, ook door HONDIUS geprezen als een onbekrompen beschermer van kunst en wetenschap. In de bijschriften op zijne afbeelding wordt gewag gemaakt van zijne buitenlandsche gezantschappen, waarmede echter, naar de heer mr. M. F. LANTSHEER meent, vermoedelijk zal bedoeld zijn de plechtige commissie, uit Zeeland naar Holland gezonden om met de ambassadeurs van Frankrijk en Engeland te onderhandelen. HUYSSEN was heer van het oude ambacht Monsterland en een deel van Kattendijke, dat omstreeks de helft der zeventiende eeuw geheel aan die familie gekomen is. Hij was getrouwd met ADRIANA, natuurlijke dochter van JAN VAN MATENES, aan wie de Staten van Zeeland in 1603 vergunning gaven om, niettegenstaande dat gebrek in nativiteit, te mogen testeeren. JOHAN HUYSSEN bekleedde aanzienlijke betrekkingen. Hij was lid van den Raad van Vlaanderen en van 1591 tot aan zijn overlijden, een der Gecommitteerde raden van Zeeland. Tot zijne vrienden behoorde PETRUS HONDIUS, die een deel van zijn dichtwerk *de Moufenschans* aan HUYSSEN opdroeg en daarbij spreekt van diens rijke verzamelingen van boeken en oudheden. JOHAN HUYSSEN ging te Middelburg wonen, doch een deel der familie bleef te Goes gevestigd, waar ANTONIE HUYSSEN in 1615 als burgemeester wordt vermeld. Het handschrift van JOHAN HUYSSEN is in *Zelandia illustrata*, alsmede twee merkwaardige portretten, waarover men vergelijken kan BODEL NIJENHUIS in *Navorscher* 1858, blz. 336. DE LA RUE maakt in zijne aanteekeningen melding van eene, op zilver gegraveerde afbeelding, die hij bij een goudsmid te Middelburg had gezien, waarvan de beschrijving geheel overeenkomt met het portret in *Navorscher* 1858, blz. 226. JOHAN HUYSSEN is in 1634 gestorven.

De oudste zoon, JOHAN JZ. HUYSSEN, kwam spoedig in de

regeering te Middelburg en was van 1633 tot 1650 Rentmeester van Bewester-Schelde. Door zijn huwelijk met MARGARETA, dochter van den bekenden JAN DE KNUYT (overleden 6 December 1654) en CATALINA TENYS, werd hij ook heer in Vossemeer. Uit hem kwam voort MARGARETA HUYSSEN, die in den echt trad met HIERONIMUS VAN TUYL VAN SEROOSKERKE VAN STAVENISSE, weduwnaar van ANNA VAN LIER. Hij overleed te Veere den 22 April 1669 en zijne weduwe, wier voornaam nog bewaard is gebleven in den Margaretapolder onder Stavenisse, liet voor hem eene prachtige tombe oprichten in de kerk aldaar. Zij hertrouwde eerst met den graaf VAN DHONA en vervolgens met ADRIAAN GUSTAAF, graaf VAN FLODORFF. JOHAN HUYSSEN VAN KATTENDIJKE was schepen en raad te Middelburg, heer in Vossemeer en in 1656 getrouwd met de zeer vermogende CORNELIA VAN DER NISSE, ambachtsvrouw in Zaamslag. LAURENS was heer van Weelde, ook al van DE KNUYT afkomstig. Hij studeerde te Leiden, en droeg in 1654 zijne dissertatie op aan zijn grootvaders JAN DE KNUYT en CORNELIS TENYS, alsmede aan HIERONIMUS VAN TUYLL VAN SEROOSKERKE. Hij trouwde met CLARA VELTERS, waaruit eene dochter voortkwam, MARGARETA LAURENTIA, die de echtgenoote werd van HENRY CORNEWALL, in 1683 stalmeester van den Prins van Oranje en later kolonel CORNEWALL VAN BRADWARDINE in Herfortshire Zij overleed den 26 April 1693 en werd begraven in de Hollandsche kerk Austin-Friars te Londen, onder een zerk met uitgebreid opschrift en acht kwartierwapens. (Vgl. W. J. C. MOENS, *The Dutch Church-Registers*, London 1884). FREDERIK HUYSSEN, geboren 1633, was heer van Ravels, mede van DE KNUYT afkomstig, en dat ook wel Ravelsberg of Ravensberg schijnt genoemd te zijn. Hij huwde de oudste dochter van den welbekenden Middelburgschen burgemeester HENDRIK THIBAUT en werd, door afstand van dien schoonvader, van 1666 tot 1688 Rentmeester Bewester-Schelde. Aan hem of aan zijn zoon behoorde het buitengoed, het vroegere

klooster, Waterloosweve onder Aagtekerke, waar de familie op een grooten voet leefde. Niet minder kostbaar was het leven in de stad, gelijk o. a. blijkt uit het *Cohier van het carossen en haardsteden geld*, waar in 1665 mevrouw Huyssen, wonende in den Gouden leeuw in den langendelft, betaalde voor vijf paarden, waaronder drie rijpaarden. Die kostbare levenswijs werd gesteund door winstgevende ambten en machtige alliantiën, gelijk Smallegange het azen op rijke echtgenooten pleegt te bewimpelen.

Een andere zoon Johan Hieronimus, heer in Vossemeer, huwde met zijne nicht Maria Susanna Huyssen, vrouw van Kattendijke en bewoonde de, door de Knuyt aangelegde buitenplaats het Huis Om onder Serooskerke, die hij van zijne tante Margareta Huyssen, laatst gravin van Flodorff, schijnt te hebben geërfd. Onder zijne kinderen was een zoon in de regeering te Veere, getrouwd met Cornelia Steengracht, waaruit een zoon, gehuwd met eene dochter van den burgemeester Alexander de Munck. Alexander Johan Hieronimus Huyssen, geboren in 1718 en die in 1738 te Leiden studeerde, terwijl ook zijn bediende als student ingeschreven staat, is vermoedelijk de jonge man, van wien de la Rue verhaalt dat hij, nog nauwlijks de schooljaren ontwassen, tengevolge van familie-contracten, te Middelburg in de regeering kwam. „Gelukkige tijden," roept de zwaarhoofdige schrijver weeklagend uit, „die ons. kinderen tot regenten geven. Het wordt hoog tijd, dat de brave burgerij, met geen minder recht dan voorheen het Spaansche, ook dit schandjuk (der familie-contracten) van den hals schudt." Deze Huyssen huwde in November 1741 met Anna Hurgronje, waaruit voortkwam Willem Jacob Huyssen vam Kattendijke, wiens zoon Johan Willem, geboren 16 Mei 1782, naar 's-Gravenhage verhuisde, waar hij verheven werd tot baron Huyssen van Kattendijke.

IMBYZE VAN BATENBURG (van). Dit geslacht stamde,

naar beweerd wordt, af van WILLEM D'IMBYSE, erf-senechal van het land van Batenburg, gehuwd met AGNES VAN BRONKHORST. Een hunner nakomelingen was de kapitein JOHANNES VAN IMBYZE VAN BATENBURG, overleden te Hulst in 1730. Voor de vierde maal was hij aldaar getrouwd met BARBARA DE GRAUW, dochter van PASCASIUS DE GRAUW en GEERTRUIDA GORDON (zie hiervoren GORDON), waaruit den 21 November 1694 te Sluis geboren werd CORNELIS VAN IMBYZE VAN BATENBURG. Deze ging als de meeste zijner familiebetrekkingen reeds vroeg in militairen dienst, werd luitenant-ingenieur en was meest in Staats-Vlaanderen. Als vaandrig huwde hij te Hulst met JOHANNA DE JAGER (1700—1762) dochter van BERNARD en CHARLOTTE CAPPRON. Hij klom op tot kapitein en majoor van de Moerschans en overleed te Hulst in Mei 1753. VAN IMBYZE was een ernstig, kerksch man en een, in zijn tijd geprezen dichter. In het werk van J. H. JUNGIUS, komen gedichten van hem voor en J. DE MAUREGNAULT haalt in zijne *Historische Observatiën* eenige fransche verzen aan op het afsterven van den hertog VAN MARLBOROUGH (17 Juni 1722) door VAN IMBYZE uitnemend in het Nederduitsch overgebracht. Uit zijn zoon, JOHAN BERNARD, zijn kinderen voortgekomen. In 1792 trouwde te Middelburg PASCASIA THEODORA VAN IMBYZE VAN BATENBURG met JACOBUS MARTINUS DE WOLFF, geboren 1773, zoon van PIETER LUCAS DE WOLFF (1731—1788) med. doctor aldaar. JAN WILLEM VAN IMBYZE VAN BATENBURG, geboren te Oudewater in 1756, werd in 1820 in den Nederlandschen adelstand opgenomen.

IMMENS. De familie was afkomstig uit Vlaanderen. ROBERTUS IMMENS week tijdens de troubelen naar Hessen. Zijn zoon, mede ROBERTUS geheeten, in 1558 te Gent geboren, werd predikant te Altona en overleed in 1645. Diens zoon ROBERTUS, geboren te Hamburg in 1623, studeerde in de godgeleerdheid, werd in 1643 predikant te Schijndel en in 1659 te Oirschot. Hij was een opgewekt en zeer begaafd

man, die onder zijne zinspreuk *Sat christo dives amico*, verscheiden godsdienstige liederen uitgaf. In 1649 huwde hij MARIA VAN DER DELIEN, dochter van NICOLAAS ANTONIE VAN DER DELIEN, predikant te 's-Hertogenbosch en ABIGAEL DE MONIER.[1]) Deze zeer verstandige vrouw, die ook gedichten heeft nagelaten, was de spil van een merkwaardig, doch streng opgevoed gezin van negen zonen en drie dochters, van welke kinderen zich enkele, door een buitengemeen ontwikkeld gemoedsleven hebben onderscheiden; zij overleed in 1673 en haar echtgenoot, gelijk hij voorzegd had, den 9 Juni 1680. De oudste zoon SAMUEL werd predikant te Poortvliet en de tweede zoon te St Anna ter Muiden, doch beiden zijn vroeg gestorven. De jongste zoon werd den 26 October 1664 te Oirschot geboren. Na zijn studiën met lof te hebben voltooid, werd hij in Augustus 1688 in zijne geboorteplaats tot predikant beroepen. In 1691 vertrok hij naar West-Souburg; in 1695 naar Zalt-Bommel en deed den 12 Januari 1698 zijne intrede als predikant te Middelburg. Hij was een zeer gewaardeerd prediker, streng rechtzinnig en brandende van ijver tegen de „schandaleuze, ergerlijke, verleidende en zielverdervende gevoelens der oude libertijnen en hedendaagsche Spinozisten, Hattemisten en Vrijgeesten." Zoodat hij zich zeker niet weinig verheugde, toen op den 29 Maart 1714 enkele hunner werkjes op een schavot voor het stadhuis te Middelburg door den beul werden verscheurd en verbrand. Lofwaardiger schijnt mij 's mans vurige belangstelling in het onderwijs der jeugd. Hij was een ijverig schoolarch, en in het Schoolmeesters-gildeboek is zijn sprekend wapen aldus

[1]) Sints ik hiervoren over NICOLAAS ANTONIE VAN DER DELIEN of DELENIUS schreef, vernam ik van mijn vriend J. VAN DER BAAN, dat DELENIUS als proponent in 1623 predikant werd te Stad aan 't Haringvliet, in 1629 te Nieuwerkerk in Duiveland, in 1630 te 's-Hertogenbosch, waar hij kort na zijn komst overleed. Zijne echtgenoote was eene kleindochter van REMEUS DE MONIER, predikant te Bruinisse.

afgebeeld: in goud 2 en 1 bijkorven van natuurlijke kleur: aan iedere zijde der binnenste, een honigbij of imme. Te Souburg trad IMMENS in den echt met CATHARINA DE SMIDT (DE SMIT), dochter van WILLEM, den 13 December 1662 getrouwd met CATHARINA VAN DER HEYDEN. Zijn éénige zoon, voor den predikdienst bestemd, overleed nog geen twintig jaren oud. Van zijne dochters, over wie HERMAN VAN DE PUTTE, getrouwd met MAGDALENA DE SMIT oom en voogd was, huwde SARA JACOBA in 1721 met dr LEONARD DE SMIT; JOHANNA in 1722 met JAN DE HEERE te Dordrecht, en CATHARINA met DANIEL DE SMIT te Middelburg.

PETRUS IMMENS overleed den 18 November 1720, zeer betreurd door de gemeente. De beroemde PETRUS WESSELING (1692—1764), toen conrector aan de latijnsche school te Middelburg, herdacht hem in een lofdicht. IMMENS heeft geschreven: *De zaligheid der dooden enz.*, Dordrecht (1702): zijnde eene lijkrede op zijn bijzonderen vriend FREDERIK VAN HOUTEN; *De godvruchtige Avondmaalganger*, Middelburg 1712. Dit boekje maakte verbazend veel opgang, en in 1838 zag de elfde druk te Rotterdam het licht. In 1802 verscheen te New-York eene vertaling: *The pious communicant*, *Translated by* JOHN BASSET, 2 deelen, 8°, (zie *Catalogus Provinciale bibliotheek*). *Eenige uitmuntende oefeningen en predicatiën*, Utrecht 1753, 3e druk. Prof. JACOBUS WILLEMSEN, die voor de uitgaaf van 1752 van den *Godvruchtigen avondmaalganger*, eene voorrede schreef, verhaalde aan DE LA RUE dat bovengenoemde oefeningen aan IMMENS werden toegedicht, doch afkomstig waren van ds. DE FREIN, uit wiens mond iemand enkele leerredenen en meestal nog zeer gebrekkig, had opgeschreven.

IPEREN (JOSUA VAN). De hoogleeraar HERMANUS BOUMAN getuigt in zijne *Geschiedenis der Geldersche Hoogeschool* (dl. II, blz 315) niet te weten, in welk vak de voortreffelijke JOSUA VAN IPEREN het meest uitmuntte. Hij acht het betreurenswaard, dat eene levensgeschiedenis van dezen uitne-

menden man ongeschreven bleef. VAN IPEREN werd door hem lofwaardig geacht als kundig godgeleerde, nauwgezet geschiedschrijver, bekwaam natuurkundige, scherpzinnig wijsgeer, maar boven dat alles, als een vroom en edel mensch. Deze vertegenwoordiger der groote geleerdheid van zijn vaak miskenden tijd, behoorde, gelijk B. GLASIUS in *Godgeleerd Nederland* opmerkt, tot die menschen, wier uiterlijke welvaart niet geëvenredigd is aan hunne verdiensten. VAN IPEREN moest altijd worstelen tegen bekrompen middelen en de zon van voorspoed lachte den ijverigen man slechts toe, als in eene kortstondige avondschemering.

De familie was afkomstig uit Vlaanderen en zou reeds in de kruistochten geadeld zijn. De naar Zeeland geweken leden van dat geslacht, hoewel langzamerhand in den burgerkring gekomen, bezigden een veelzeggend wapenschild. JOSUA werd den 23 Februari 1726 te Middelburg geboren uit JACOBUS VAN YPEREN (zooals er in het doopboek op 24 Februari staat) klerk bij de weesmeesters, en JOHANNA TER BEEK en vermoedelijk werd hij naar zijn grootvader genoemd, die getrouwd was met MAGDALENA CATRINA DE SMIT en in 1715 dezelfde bovengenoemde maatschappelijke betrekking bekleedde. Reeds als kind kenmerkte hij zich door schranderheid en vernuft en vlijtig van aard, kostte het hem weinig inspanning om op iedere school de eerste prijzen te behalen. Bij het verlaten der latijnscheschool in Mei 1744 sprak hij eene lofrede uit op zijn beroemden, kort te voren overleden stadgenoot CORNELIS VAN BYNKERSHOEK, welke door hem in Nederlandsche verzen overgebracht, in 1745 te Middelburg gedrukt werd. Op de academie te Groningen, waar hij toen heen ging en later te Leiden, onderscheidde zich de geestige en ijverige student door buitengemeene talenten. In 1747 zag van hem in eerstgenoemde stad het licht, eene verhandeling *De practico ceremoniarum sub Vetere Testementi usu;* in Mei van het volgend jaar *De descensu Christi ad Inferos* en in Juni te Leiden *De animis sub altari.* Waarschijnlijk zou,

na het einde zijner, met grooten lof volbrachte studiën, een aanzienlijker plaats dan het onbeduidende Lillo den rijkbegaafden proponent hebben begeerd, indien zijne voordracht evenredig ware geweest aan zijne bewonderenswaardige scherpzinnigheid en geleerdheid. Dat gemis aan weinig boeiende predikgaven, was dan ook de rede, dat de pogingen zijner vrienden, om hem te Dordrecht of te 's-Hertogenbosch te doen beroepen, niet slaagden. Jammer was het, dat ook het uitzicht op een professoraat, waarvoor in 1752 te Franeker en in 1756 te Harderwijk kans bestond, evenmin werd verwezenlijkt. Zestien jaren bleef VAN IPEREN te Lillo werkzaam. Den 23 Mei 1752 trad hij te Middelburg in het huwelijk met MARIA CATHARINA DE WAAL, indien ik mij niet bedrieg, uit Tholen afkomstig Kort te voren had hij een nieuwe kerk te Lillo ingewijd, daar de oude door het kortstondig bombardement van 1747, vernield was, welke feestrede in druk uitgegeven is. In Maart 1759 doopte hij op zijne standplaats een joodschen rabbi HEYMAN ISAAC BRAGER, wiens bekeering toen veel gerucht maakte. Nog meer opspraak gaf in 1754 het proces tegen RENATUS STENHUIS, predikant te Liefkenshoek, waarin VAN IPEREN voor den, naar zijn oordeel, door machtige, niets ontziende vijanden onbillijk vervolgden ambtsbroeder moedig partij trok, gelijk blijkt uit zijne, in 1761 te Middelburg uitgegeven verzameling, meerendeels ook opgenomen in de toen veel gelezen *Nederlandsche jaarboeken.* In November van 1765 kwam het beroep naar Veere, wellicht door invloed van zijn vriend JACOBUS ERMERINS, vroeger te Lillo, doch destijds secretaris aldaar. Het beroep naar deze bloeiende gemeente, in die dagen door vier predikanten bediend, werd door VAN IPEREN aangenomen, die in Februari 1766 bevestigd werd. Spoedig kwamen ook daar huiselijke zorgen den geleerden man verontrusten, daar de schrale bezoldiging onvoldoende was om in de behoeften van zijn aangroeiend gezin te voorzien. Aan eerbewijzen ontbrak het hem minder dan aan geld. Het was toen de tijd der geleerde

en letterkundige genootschappen en waar zulk een vereeniging tot stand kwam, rekende men het tot eene eer om VAN IPEREN onder de leden te tellen. In November 1752 had reeds de Groninger hoogeschool haar vroegeren leerling benoemd tot doctor in de vrije kunsten en wijsbegeerte, wat aanleiding gaf tot eene dissertatie *De mundi mechanismo*, opgedragen aan den Representant van den Eerst-edele JOHAN VAN BORSSELE en den luitenant-generaal FILIP JACOB VAN BORSSELE, gouverneur van Lillo. In 1772 werd eindelijk besloten om de gebrekkige psalmberijming van DATHENUS door eene betere te vervangen, wat in die dagen bij eene heerschende kerk, eene diep in het volksleven grijpende zaak was VAN IPEREN werd in de daarvoor benoemde commissie afgevaardigd en hoe hij zulks ter harte nam, blijkt uit zijn boek *Kerkelijke Historie van het Psalmgezang der Christenen; inzonderheid van onze verbeterde Nederlandsche psalmberyming*, 's Gravenhage 1777, 2 dln., welk doorwrocht werk nog altijd zijne waarde heeft behouden, en getuigt van 's mans helder oordeel en zeldzame belezenheid. De stedelijke regeering van Veere, waar de nieuwe berijming zonder groote bezwaren op den 6 November 1774 werd ingevoerd, beantwoordde de aanbieding van een exemplaar door den schrijver, in Juli 1777 met een fraai bewerkten zilveren inktkoker. Op het gebied der vaderlandsche geschiedenis was de werkzame geleerde niet minder ijverig. In 1767 had hij reeds, op last der regeering van Veere, een gedenkboek geschreven der statige inhuldiging van prins WILLEM den V. als markgraaf dier stad, welk boek uit de, toen nog welgevulde stedelijke kas, op kostbare wijs werd uitgevoerd en waarvan den 25 Mei 1862, toen WILLEM III Veere bezocht, een sierlijk, in rood leder gebonden exemplaar nog aan den koning kon worden aangeboden. Toen in 1772 het tweehonderdjarig gedachtenisfeest der Nederlandsche vrijheid gevierd werd, bleef Veere natuurlijk niet achter en de door VAN IPEREN op den 3 Mei uitgesproken redevoering zag nog in hetzelfde jaar het licht. Niet minder belangrijk

was zijne toespraak bij het onthullen der gedenknaald voor Johannes van Miggrode (1531--1627), den voornaamsten kerkhervormer en eersten prediker aldaar, van wiens, door den kerkbrand van 25 Mei 1686 verbrijzelde zerk, een brokstuk door van Iperen aan den zeedijk was gevonden, wat vooral tot oprichting van dit monument aanleiding gaf. Deze redevoering, den 1 December 1773 gehouden, werd in het volgend jaar te Amsterdam gedrukt en in de toongevende tijdschriften, zooals de *Bibliothèque des sciences* van 1775, zeer loffelijk beoordeeld.

Al die arbeid was echter onvoldoende om den toestand van het gezin afdoend te verbeteren, terwijl ook in andere opzichten de brave, maar in zijne idealistische opvattingen licht geraakte man, bij den steeds scherper wordenden strijd der staatkundige partijen, in zijne gemeente meer en meer verdriet kreeg. Invloedrijke vrienden gaven hem den raad om als predikant naar Oost-Indië te gaan en wel te meer, daar het vooruitzicht bestond, dat de school voor godsdienstleeraars te Batavia, onder den Gouverneur-generaal van Imhoff in 1745 tot stand gebracht, maar tien jaren later weder gesloten, kans had om heropend te worden en voor wier beheer van Iperen de juist geschikte man was. Hoewel reeds twee en vijftig jaren oud, besloot onze predikant om dien weg te volgen; en na benoemd te zijn en van de classis van Walcheren een uiterst loffelijk getuigschrift te hebben verkregen, vertrok hij in Juni 1778 met echtgenoote en vijf kinderen uit Middelburg naar Batavia. Zijn afscheid van de classis en zijne eerste leerrede aan boord van het Oost-Indisch compagnieschip Europa, zagen in het volgend jaar te Amsterdam het licht; waarbij op verzoek van vele vrienden een portret was gevoegd. Dat hij vrede had met de keus, en het vaderland in opgewekte stemming verliet, blijkt ook uit de, in het archief van het Zeeuwsch genootschap nog bewaarde brieven aan zijn vriend Jona Willem te Water. Zoo schreef hij in December 1778 van de Kaap de Goede Hoop,

dat hij daar een wereld van natuurwonderen aanschouwde, waarvan het gezicht alleen de reis naar Afrika's zuidpunt waard was. De geheele overtocht, waarop hij echter zijn jongste kind door den dood verloor, maakte een allergunstigsten indruk. Hij stond verbaasd over de stilte, de bezadigheid en hulpvaardigheid der schepelingen, en niet minder over het zacht bestuur en de goedhartigheid der officieren, zoodat hij nergens het vloeken en bulderen hoorde, waarvoor men hem bij zijn vertrek had bevreesd gemaakt. Vermoedelijk was het goede hart van dezen braven man niet zonder invloed op den welwillenden blik, waarmede hij het scheepsleven bekeek, en zonder twijfel liet ook zijne vriendelijke persoonlijkheid in dien soms ruwen kring zich gelden. Niet minder belangrijk waren de eerste brieven uit Oost-Indië, waar de voornaamste ambtenaren der Compagnie den beroemden geleerde met achting en toegenegenheid ontvingen en met klinkende bewijzen hunner vreugde tegemoet kwamen. De Directeur-generaal Alting, en de uit Middelburg afkomstige heer Radermacher, huurden reeds vóór zijn komst, eene buitenplaats, die zij geheel lieten meubelen en voegden er, toen het gezin aan wal kwam, dadelijk koets en paarden bij, benevens de noodige bedienden. De Gouverneur-generaal, destijds de Middelburger, Reinier de Klerck, vereerde den predikant terstond duizend rijksdaalders, en onderzocht meer dan eens, of deze soms in Nederland nog schulden had, daar hij het zich eene eer zou rekenen om die te betalen. Onder de vele geschenken, waarmede de nieuwe leeraar werd begroet, was ook eene gift van duizend rijksdaalders van een onbekende, die later bleek te zijn de heer Jan Adriaan Duurkoop, een der weldadigste burgers van Batavia. Met lust begon van Iperen den arbeid, gelijk blijkt uit zijne intreerede, te Batavia den 7 Maart 1779 in de Hollandsche kerk gehouden, en niet minder uit zijne redevoering bij het openen der lessen over de wijsbegeerte en fraaie letteren, den 29 Mei 1779 in de Binnen-protestantsche-kerk uitgesproken en in het volgend jaar te Amsterdam gedrukt.

Wellicht was zekere, hoewel niet verschoonbare dan toch begrijpelijke wangunst over zulk een ongewonen opgang, niet vreemd aan de tegenwerking van enkele kerkeraadsleden en aan den twist met zijn ambtgenoot THEODORUS VERMEER, als een weinig toegevend en opvliegend man bekend, over een onbeduidende zaak, het ordenen van een zoogenoemden Sint Thomas Christen. Onvermoeid bleef VAN IPEREN echter arbeiden aan de taak, die hij zich had voorgesteld en het is werkelijk merkwaardig om na te gaan, hoe deze uitnemende man in korten tijd op vele zaken den stempel plaatste zijner machtige persoonlijkheid. Zoo werd hij spoedig de ijverige secretaris van het kort te voren in April 1778 opgerichte en nog heden bloeiende Genootschap voor kunst en wetenschap (zie *Gedenkboek van het Eerste Eeuwfeest van het Bataviaansch genootschap*, Batavia 1878), en was hij de ziel van menig andere vereeniging, wat echter nooit schade deed aan zijn herderlijk en preekwerk, daar VAN TROOSTENBURG DE BRUYN hem ook te dien opzichte prijst als een der beste predikanten, die Batavia ooit heeft gehad. De krachten van het teedere lichaam waren echter niet bestand tegen de voortdurende inspanning en soms overspanning van den geest. In de eerste dagen van Februari 1780 werd VAN IPEREN door een hevige koorts aangegrepen. Enkele dagen dobberde hij tusschen leven en dood, maar de uitgeputte krachten waren ontoereikend voor de worsteling, en op den 11 Februari sluimerde de brave man zachtkens in. Onbeschrijfelijk was de indruk, dien het verscheiden van den geliefden leeraar teweeg bracht, wat zijne weduwe treffend ondervond. Nog dienzelfden morgen zond zijn vriend ALTING haar een zak dukaten voor de begrafenis, en verzekerde haar met de drie Zeeuwsche vrienden DE KLERCK, RADERMACHER en VAN DER BEKE, een jaarlijksch inkomen van ruim zesduizend gulden, behalve het pensioen, dat de Edele-Compagnie haar zou toeleggen, terwijl haar kort daarna de zeker niet onvoordeelige betrekking van Binnenmoeder in het weeshuis werd opgedragen;

zij overleed in 1785. Over zijn afsterven en de eer hem aangedaan, zijn enkele brieven in de verzameling, waaruit ik meen te kunnen opmaken, dat de weduwe in ontwikkeling heel wat achter stond bij haren zoo rijk begaafden echtgenoot. Van de nakomelingen heb ik weinig gevonden. Uit brieven van Januari 1786, blijkt dat destijds een zoon LAURENS, vooral op aanbeveling van prof. TE WATER, tot onder-koopman werd aangesteld, en dat er een dochter minder gelukkig gehuwd was met zekeren GROENENBERG. Op Zaterdag den 26 Februari 1780, sprak VAN IPEREN's vriend en ambtgenoot HERMANUS WACHTER eene lijk- en lofrede op hem uit, die in het volgend jaar te Amsterdam gedrukt werd. (*Catalogus bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap*). In de *Letteroefeningen* van 1781, deel IV, blz. 437 en in de *Boekzaal* van 1782, deel I, blz. 643, wordt dat werk gunstig beoordeeld. Zijn portret, waarvan reeds melding is gemaakt, door N. POTHOVEN geschilderd en door J. HOUBRAKEN in 1777 gegraveerd, komt o. a. voor in het 1e deel der *Kerkelijke Historie van Psalmgezang*.

Behalve de reeds genoemde werken heeft VAN IPEREN nog doen drukken: *Introductio in commentatio suam in Obadio visionis*, Middelburg 1751. — *Nauwkeurig en beknopt onderzoek van het leerstuk der Heilige Drieeenheid*, Middelburg 1762. — *Historia critica Edomacorum et Amalectiarum*, Leov. 1768. — OBADJA, *Dichtkundig opgehelderd*, Middelburg 1776. — *Brieven over het Hooglied*, 's-Gravenhage 1776, 2 deelen. — TH. HARMER, *Schets eener nieuwe vertaling van* SALOMO's *Hooglied; overgezet en met aanmerkingen verrijkt*, Utrecht 1778. BILDERDIJK gewaagt in zijne aanteekeningen op *Ibn Doreid*, blz. 82 van deze „verdienstelijke brieven," doch volgens prof. TE WATER, oordeelden kundige Oosterlingen minder gunstig over de vertaling *Verhandeling over de Profetische Historie*, (*Werken van het Zeeuwsch genootschap*, deel II). — *Verhandeling over de gewijde beurtzangen*, (*idem*, deel III). — *De beste huisvrouw, volgens Spreuken XXXI*, vs. 10—31, Middelburg 1761. — F. DE SALIGNAC DE LA MOTTHE FENELON, *De opvoeding der meisjes*,

Amsterdam 1771. -- *Brief des konings van Pruissen aan de gravin* DE CAMAS, *uit het Fransch*, Middelburg 1761. — *Opvoeding van meisjes en* CHALOTAIS. *Onderwijs van eene Prinses*, Amsterdam 1771. — *Klaagzangen of Nachtgedachten van* ED. YOUNG, *over de verhevenste wijsgeerige en goddelijke waarheden in vrij Nederduitsch nagezongen.* Deze vertaling der eerste vier *Nachten* wordt gunstig beoordeeld door HIERON. VAN ALPHEN in *Dichtkundige verhandeling enz*, blz CLV der *Inleiding.* — *Proeven van Taalkunde, als eene wetenschap behandeld*, Amsterdam 1755, 2^e^ druk 1774; 3^e^ druk Leiden 1786. Dit, van verbazingwekkende kennis getuigende geschrift is opgedragen aan de Hollandsche maatschappij van Wetenschappen. *Proeve van Heilige Taalkunde*, 2^e^ druk, Leiden 1786. — DORIS, *Visscherszang. Bruiloftsgedicht*, Groningen 1747. — *Over de taak van een natuuronderzoek*, Groningen 1775, (*Werken Zeeuwsch genootschap* deel IV.) — *Twee voorvallen van zeldzame genezing van stommigheid*, (*Werken der Hollandsche maatschappij van Wetenschappen*, 1761.) — *Bericht van Kinderpokjes vóór de geboorte*, (*idem* 1768, 1770.) — *Verhandeling over den verbeterden landbouw der Vlamingen en Brabanders*, (*idem.*) — *Waarnemingen van een zeldzamen zeevisch*, (*idem* 1770.) — *Verhandeling over eene goddelijke verbetering van het zintuig des gezichts*, (*Werken Zeeuwsch genootschap*, I^e^ deel) — *Verhandeling over een schildpad aan de kust van Zeeland, door Veersche visschers gevangen*, (*idem* IV.) — *Beschrijving van een witten neger van Bali*, (*Werken Bataafsch genootschap* 1779.) — *Begin van een Javaansche Historie*, (*idem* 1781.) — *Beschrijving van eene blanke negerin uit de Papoeseilanden*, (*idem* 1784.) — *Beschrijving van de Wouwouwen*, (*idem* 1784) — *Proeven van Hoog-, Gemeen- en Bergjavaansch*, (*idem* 1784) — *Verhandeling over de historiekennis*, (*idem* 1784.) — *De Belemmeringen. Treurzang, met een Toezang aan het Bataafsch genootschap*, (*idem* 1784.) — *Nuttigheid van het verbeteren onzer Hollandsche zeekaarten, naar de Engelsche en Fransche*, (*idem* 1784.) Behalve de bovengenoemde werken, waarvan zijn vriend prof. J. W. TE WATER

eene hier gevolgde lijst naliet, schijnt VAN IPEREN nog verhandelingen en proeven van Latijnsche en Nederlandsche poëzie te hebben doen drukken, o. a. in de *Bibliotheca Haganae;* de *Symbolae litt. Haganae* enz. In de bibliotheek der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde berust van hem het afschrift van een handschrift in 148 fol. kol., met voorbericht; zijnde eene *Verbeterde en aangevulde woordenlijst van Nederlandsche bastaardwoorden*, van A tot E en eindigende met het, bij den vaak miskenden man zeker niet vreemde "ergeren," met tusschenspraken over de letters B, C, D en E.

In de collectie heeft prof. TE WATER, die zijn vriend VAN IPEREN hoog waardeerde, een aantal geschriften bewaard, waaronder eene korte levensschets in het Latijn; verder een brief, vermoedelijk aan prof. J. WILLEMSEN, dd. 30 Maart 1745, over Hebreeuwsche en Chaldeesche namen; een Latijnsch gedicht aan dr. JOH. PLEVIER, dd. Groningen 4 Juni 1746. — *Iets over een paar boekjes van* ds. GODEFRIDUS UDEMANS, (1616), dd. 14 Juni 1776. — *Over de vervelende monotomie van den Koran en Zendavesta, tegenover de polytomie der Bijbelschriften*, dd. Juli 1777. — *Over Bibliotheken en het samenstellen van een catalogus*, dd. 9 Februari 1777; alsmede een aantal brieven over huiselijke zaken en de reis naar Indië, waarvan sommige wel zouden verdienen te worden uitgegeven. Zie verder de levensschets in B. GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en de daar genoemde werken.

INGELVEERT of ENGELVAART. Van mr. PIETER INGELVEERT, INGHELVEERT of ENGELVAART is reeds vroeger bij het leven van DAVID BOUTE of BAUTE gesproken. Daarbij is melding gemaakt, hoe deze kundige en scherpzinnige rechtsgeleerde en oud-pensionaris van Duinkerken, door de Jesuiten vervolgd, in het kasteel te Rupelmonde werd opgesloten en hoe hij in 1627 door zijne dochter CATALINA, in eene groote kleederkist uit die gevangenis geholpen, in Middelburg een toevlucht vond. Ongevraagd benoemden de Staten van Zeeland

den bekwamen man tot lid van den Raad van Vlaanderen en schonken hem andere gunsten, waarvan hij slechts kort genoot, daar INGELVEERT reeds in October 1630 overleed. Zijn wapen werd boven zijn graf in de Oude of St.-Pieterskerk te Middelburg opgehangen. Naamgenooten, waarschijnlijk bloedverwanten, komen later in Zeeland en vooral in Tholen voor en zijn vermoedelijk afstammelingen van een, aan het kwijnen geraakten tak der eens bloeiende familie. Onder dezen is weer een man van beteekenis geworden ADRIAAN ENGELVAART, geboren te Looperskapelle in Schouwen den 30 Juni 1812, uit JACOB, geboren 17 Februari 1787 te Scherpenisse en TANNETJE CONSTANCE, geboren 25 Januari 1784 te Brouwershaven. Na eene eenvoudige opvoeding, trad ADRIAAN ENGELVAART in 1829 als vrijwilliger bij de infanterie in dienst. Door goed gedrag klom hij spoedig op tot onderofficier, en woonde de gevechten bij gedurende den opstand in België en den Tiendaagschen veldtocht. Als sergeant-majoor naar de citadel van Antwerpen overgeplaatst, werd hij tijdens de belegering van dien vijfhoek, op den 21 December 1832 tot officier bevorderd. Na uit de krijgsgevangenschap te St.-Omer te zijn teruggekeerd, werd hij eerste luitenant, en klom gaandeweg hooger. In 1867 werd hij luitenant-kolonel en directeur der normale schietschool; in het volgend jaar gouverneur der militaire academie en in 1870, bij de mobilisatie van het leger, kolonel-kommandant der stelling de Helder. In het volgend jaar werd ENGELVAART benoemd tot minister van oorlog, welke hooge betrekking hij echter niet lang heeft bekleed, daar hij in 1872 als generaal-majoor weder gouverneur der academie werd. Na een diensttijd van zeven en veertig jaren, werd ENGELVAART in 1876 op de meest eervolle wijs gepensionneerd, met den rang van luitenant-generaal.

Aan onderscheidingen heeft het dien kundigen en bekwamen officier niet ontbroken. Behalve het grootkruis eener vreemde ridderorde, is ENGELVAART ridder der orde van den Neder-

landschen leeuw; groot-officier der orde van de Eikenkroon en versierd met de citadel-medaille en het metalen kruis.

ITA (PIETER ADRIAANSZ.). Geboren te Vlissingen; was in 1628 bevelhebber van twaalf oorlogsschepen in West-Indië, waarmede hij in de golf van Mexico eene sterke Spaansche vloot ontmoette. Er volgde een hevig gevecht, waarin de Nederlanders meester bleven en een kostbaren buit van huiden, indigo, sassaparille-wortel, balsem, gember en ongemunt zilver behaalden. Nadat er, wat kenmerkend mag heeten, op den 16 Augustus een plechtige dankdag op de geheele vloot gehouden was, zette men koers naar het vaderland. In het volgend jaar was ITA admiraal op de vloot, door de West-Indische Compagnie naar Brazilië gezonden, onder HENDRIK LONCQ, waarbij Olinda of Fernambuco veroverd werd. Van zijne verdere lotgevallen is weinig bekend. Zijne dochter JOHANNA werd de tweede vrouw van CORNELIS EVERTSEN den Ouden, luitenant-admiraal van Zeeland.

JAARSMA (HERMAN) was een zoon van FREDERIK JAARSMA, predikant der doopsgezinde gemeente te Vlissingen in 1718. Hij was een niet onverdienstelijk dichter en een bijzonder vriend van JAN GUÉPIN.

JACOBI (STEPHANUS) of STEVEN JACOBSZ. was geboren te Brouwershaven en in 1599 een zeer geleerd pastoor der St.-Geertruidakerk te Leuven, waar hij vooral bekend bleef als een weldoener van het college het Castrum. Zie *Oudheden en Gestichten van Zeeland*, gevolgd door P. DE LA RUE in *Geletterd Zeeland*.

JAGT (GIJSBRECHT VAN DER). Geboren te Zierikzee den 5 September 1800, uit BARENT en HENDRIKA DE VOS. In zijne jeugd had hij weinig leerlust en moest ook al vroeg aan het werk bij zijn vader, een huisschilder. De heer VAN DER BAAN, die VAN DER JAGT goed had gekend, deelde mij mede, dat er in die dagen te Zierikzee een natuurkundig ge-

zelschap bestond, waarvan de vergaderingen werden gehouden in de woning zijner ouders, aan de zuidzijde van de Oude haven, niet ver van de Steenen brug. Dat gezelschap, lang aan het kwijnen, leefde op, toen in 1814 de, ook in natuurwetenschappen zeer ervaren predikant J. A. Dompeling de zaak aanvatte en er des winters avonds om de veertien dagen lessen gaf, die door velen werden bijgewoond. Gijs van der Jagt diende daarbij als loopjongen, doch was onbegrijpelijk stomp, zoodat hij voor onderwijs schier onvatbaar scheen. Bij een gesprek van dominé Dompeling met zijn vriend den medicine-doctor en oud-burgemeester Nicolaas de Kater, werd van gedachte gewisseld over het vermogen der wiskunde om de verstandsgave bij jonge menschen te ontwikkelen. De heer Dompeling, die de stelling verdedigde, nam aan om er de proef van te nemen en wel met den dommen verwersjongen, die hem als helper diende en nu toevallig bij den heer de Kater aan het werk was. De zaak werd ernstig opgevat en met toestemming zijner ouders besloten de beide heeren voor den knaap te zorgen. Deze werd nu bij een metselaar in de leer gedaan; in het volgend jaar bij een timmerman en vervolgens bij een molenmaker, terwijl de heer Dompeling zich de moeite getroostte om hem iederen avond te onderwijzen. Aan gewilligheid en geheugen ontbrak het den jongen niet, maar hij had zóó weinig oordeel en schranderheid, dat zijn leermeester op het punt stond om de zaak op te geven, toen een toevallige vraag van den knaap aanleiding gaf om het werk met de toegepaste meetkunde nog eens te beproeven. Daarmede scheen de sleutel gevonden, en in korten tijd begon van der Jagt zich merkwaardig snel te ontwikkelen, wat zelfs zijn uiterlijk voorkomen weerspiegelde. Door zijne beschermers werd de nu veel belovende jongeling naar Amsterdam gezonden om voor architect te worden opgeleid, met eene aanbeveling aan prof. J. H. van Swinden, die in deze zaak veel belang stelde. Als leerling aan de koninklijke academie van beeldende kunsten geplaatst,

behaalde VAN DER JAGT reeds in 1823 den hoogsten prijs en werd, na onderwijzer aan die instelling te zijn geweest, in 1826 directeur der afdeeling bouwkunde. In Felix meritis werd de bekwame man lector in de wis- en natuurkunde en ook bij het volksonderwijs werden zijne hoog gewaardeerde diensten gevraagd. In de hoofdstad, waar de even bescheiden als kundige man veel genegenheid en achting ondervond, scheen een eervolle loopbaan voor hem bereid. De opmerkelijk snelle ontwikkeling van den geest, was echter te sterk voor de krachten van het lichaam geweest. Een tering kwam langzamerhand aansluipen, waaraan VAN DER JAGT op den 5 Augustus 1829 bezweek.

Hij heeft een vrij uitvoerig werk geschreven: *Grondbeginselen der meetkunde voor den ambachtsman*, Amsterdam 1830. Dit boek is pas na zijn overlijden door de zorgen van den hoogleeraar W. S. SWART uitgegeven, die in de voorrede in algemeene trekken bovenstaande bijzonderheden verhaalt. VAN DER JAGT heeft ook nog uit het Fransch vertaald het werk van CHARLES DUPIN, onder den titel: *Overzicht der ambachten, handwerken en kunsten, aan welke de meetkunst tot nut verstrekt*, Amsterdam 1826.

JAGT (JAN ALBERTUS MANUS VAN DER) geboren te Burgh (Schouwen) den 12 Maart 1806, uit CORNELIS MANUS en LENA DE JONGE. Na voor onderwijzer te zijn opgeleid, werd hij in Augustus 1835 hoofdonderwijzer aan de openbare school zijner geboorteplaats, welke betrekking hij tot in October 1878 ijverig waarnam. In 1832 was hij gehuwd met M. A. DE MUNTER en overleed den 22 Mei 1881.

Op schoolgebied gaf de ijverige man een aantal werkjes uit, zooals zijne *Aardrijkskundige lees- en leerboeken over Nederland* en *over Zeeland* en zijn *Handboekje voor de jeugd*, waarvan vier drukken bestaan. Ook schreef hij eene *Opgaaf van min of meer gelijkluidende plaatsnamen in Nederland* en een werkje getiteld: *Levenswijsheid*, Utrecht 1871.

JANSE (mr. JACOBUS STROOBANT). De familie was oorspronkelijk uit Veere en dáár verwant met het meer bekende uit Vlaanderen geweken geslacht STROOBANT. JACOBUS STROOBANT JANSE werd den 24 October 1791 te Middelburg geboren uit ABRAHAM LAURENS JANSE en AMELIA PIETERSE BREWEGEN. Hij ontving eene goede opvoeding en was reeds als knaap te 's-Gravenhage werkzaam bij den bekenden inspecteur der maten en gewichten H. AENEAE. Naar Leiden gegaan om te studeeren, trok hem de rechtswetenschap het meest aan. In 1810 tot doctor in de beide rechten bevorderd, vestigde hij zich als advocaat en koopman te Middelburg, waar hij in 1820 in den echt trad met JOHANNA ELISABETH ANDRIESSEN. In 1823 werd hij plaatsvervangend-vrederechter en was van 1838 tot 1846 plaatsvervangend-kantonrechter te Middelburg. In 1826 werd hij rechter in de rechtbank van koophandel en was van 1831 tot aan de opheffing in 1838, voorzitter van dat college. Een zekere beschroomdheid belemmerde den bekwamen en door vermogen geheel onafhankelijken man, om op den voorgrond te treden. In 1857 werd STROOBANT JANSE bij de publieke veiling door de stad Vlissingen voor 1250 gulden ambachtsheer van Zoutelande en Werendijke, thans in het bezit zijner éénige dochter JOHANNA CORNELIA, in Juli 1877 gehuwd en sedert 6 Mei 1884 weduwe van den luitenant-generaal NICOLAAS VAN WILLES.

STROOBANT JANSE overleed te Middelburg, den 6 Mei 1866.

Hij heeft uitgegeven *De reductie van den Zeeuwschen Nederlandschen zilveren dukaat of zoogenoemden Zeeuwschen rijksdaalder, beschouwd als de hoofdoorzaak van het verval en de niet wederopkomst van den handel in Zeeland*, Middelburg 1843. Een boekje, dat getuigt van veel nadenken en practische kennis, vooral van den graanhandel.

JANSE (BAREND) was een Zeeuw en vermoedelijk afkomstig uit Brouwershaven. Hij was bevelhebber van het schip De Faam, waarmede hij in Juli 1689 een scherp gevecht leverde

met een Duinkerker kaper, waarvoor de Staten van Zeeland hem eene gouden eerepenning schonken. Wellicht was hij verwant aan kapitein Frans Janse, die in 1706 met kapitein Brakman twee Spaansche kapers te Lissabon opbracht. Vgl. de Jonge, *Geschiedenis van het Nederlandsch zeewezen*.

JANSE (Cornelis) ook Jansze, was in het laatst der vorige eeuw landmeter en secretaris van Brouwershaven. Hij heeft geschreven: *Uitrekening der onderscheide gereede meekrap hier te land*, Zierikzee 1794, 8°.

JANSE Bz. (Leendert) werd geboren te Brouwershaven den 31 December 1818 uit Barend, timmerman en aannemer aldaar (1789—1857) en Maria van Actel (1792—1871). Een strenge, ernstige vader, die tot levensleus had, *'t moet kunnen* en eene verstandige, liefdevolle moeder zorgden voor eene goede opvoeding der drie zonen en eene dochter. De tweede zoon Johannes (1819—1875) was directeur der gasfabriek te Gorinchem; de jongste zoon Paulus (1821—1866) was opzichter bij 's rijks-waterstaat en geëxamineerd onderwijzer in de bouwkunde. Hij heeft uitgegeven *Vraagstukken betrekkelijk de vakken voor een waterstaats-opzichter onontbeerlijk*, Utrecht 1859. Leendert, de oudste zoon, werd evenals zijne broeders in het ambacht van zijn vader opgeleid, doch toonde reeds vroeg bijzondere leerlust voor wis- en natuurkunde, wat de aandacht trok van den kundigen predikant H. M. C. van Oosterzee te Elkerzee, toen de knaap aan de pastorie aldaar hielp timmeren. Na zich veel geoefend te hebben en niet weinig zwarigheden te hebben overwonnen, gelukte het hem om in Februari 1837 bij den heer G. H. Grauss, toen architect en timmerman te Middelburg, werk en huisvesting te vinden, waardoor hij in staat werd gesteld om de lessen aan de teekenacademie met zóó gunstig gevolg bij te wonen, dat hij reeds in 1839 de zilveren medailles voor bouwkunde en doorzichtkunde behaalde. In 1839 deed hij examen voor

landmeter en toen door het overlijden van den heer J. Tieleman de betrekking openkwam van lector bij het natuurkundig gezelschap te Middelburg, werd Janse in 1844 tot opvolger benoemd. In 1842 werd hij op voordracht van zijn, tot stadsfabriek benoemden patroon Grauss, aangesteld tot Opzichter bij de stedelijke fabricage en in 1849 met het toezicht belast over de provinciale gebouwen in Zeeland. Na van het stadsbestuur onbepaald verlof te hebben gekregen, was Janse van 1846 tot 1848 als chef de bureau werkzaam bij den heer Dirk Dronkers, voor het gereedmaken der plannen van den spoorweg van Vlissingen tot Venlo, welke, zooals bekend is, onuitgevoerd bleven. In 1850 werd hij aangezocht voor het ontwerpen en bouwen van een gasfabriek te Middelburg, waarvan hij eerst als directeur en later als vennoot optrad. Onderwijl werden ook van 1855 tot 1857 de gasfabrieken te Gorinchem en Zalt-Bommel door hem gebouwd. Niet zonder groote inspanning slaagde Janse er in om, te midden van drukke beroepsbezigheden, zich voor te bereiden tot het academisch onderwijs. In Januari 1862 liet hij zich als student te Utrecht inschrijven en werd den 14 Maart 1863 candidaat in de wis- en natuurkunde. Toen de gasfabriek te Middelburg aan eene andere firma overging, had Janse het vooral te danken aan dien academischen graad, dat hij in September 1863 benoemd werd tot leeraar in de wis- en zeevaartkunde aan de kweekschool voor zeevaart te Amsterdam, welke betrekking hij tot 31 Juli 1884 waarnam, toen hem wegens klimmende jaren eervol ontslag werd verleend. In 1863 werd hij ook benoemd tot examinator der stuurlieden, eerst bij de commissiën in verschillende steden, en vervolgens bij de rijks-commissie, welke betrekking hij nog bekleedt. Hij was ook secretaris en later een der directeuren van het wiskundig genootschap „Een onvermoeide arbeid komt alles te boven" en is sedert 1848 lid van het Zeeuwsch genootschap.

Janse is in Juni 1847 te Middelburg gehuwd met Cornelia van Nederveen, dochter van Gillis en Anna de

SWAAF en heeft vijf zonen, allen te Middelburg geboren: BAREND, geboren 27 September 1849, is technisch-beambte bij den Nederlandschen Rhijnspoorweg; chef van de lijn Leiden—Woerden. GILLIS, geboren 19 September 1851, is bibliothecaris van het zoölogisch genootschap Natura Artis Magistra, te Amsterdam. JOHANNES PIETER, geboren 26 December 1853, promoveerde aan de universiteit te Amsterdam in 1883 tot doctor in de wis- en natuurkunde en is leeraar aan de hoogere burgerschool te Amsterdam. LEENDERT CORNELIS, geboren 8 October 1857, ontving zijne opleiding meest te Dusseldorf en Seraing en is thans chef van constructie aan de koninklijke fabriek van stoom- en andere werktuigen te Amsterdam. JACOBUS MARINUS, geboren 9 Februari 1860, werd in 1881 voor het vak der botanie met eene gouden medaille bekroond en promoveerde in 1885 te Leiden tot doctor in de botanie en zoölogie; kort daarna werd hij aan genoemde universiteit benoemd tot assistent in de botanie aldaar, welke betrekking hij nog vervult. In de werken der *Koninklijke academie*, 1888; in *Maandblad voor natuurwetenschappen*, 1885; in *Botanisch Central Blatt*, 1887; in *Bericht des Deutschen Bot. Gesellschaft*, 1885; in het *Leeskabinet* van 1888 en in de *Nederlandsche staatscourant* komen verhandelingen of verslagen van hem voor.

LEENDERT JANSE Bz. heeft geschreven: *Berekening en constructie van zonnewijzers voor den middelbaren tijd*, 's-Gravenhage 1843, 8°. Dit werkje zag het licht, in verband met een eigenaardig geconstrueerde zonnewijzer, in 1842 geplaatst bij de zoogenoemde stadsschuur te Middelburg. — *Bijdrage tot het onderzoek der geslachtsverhouding bij de geboorten*, Middelburg 1853. Voor dezen verdienstelijken arbeid werd den schrijver door het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen eene gouden medaille toegekend. — *Tafelen bevattende 946 afstanden van 44 der voornaamste vaste sterren, verbeterd voor Aberratie, Eigenbeweging en Refractie, ten gebruike bij het onderzoek naar de fouten van spiegelinstrumenten*, Amsterdam 1867. — *Nieuwe logarithmische*

en zeevaartkundige tafelen, Leiden 1874. — *Verzameling van wis- en zeevaartkundige vraagstukken*, Leiden 1875. — *Mededeeling over de practische aanwending eener natuurkracht*, Amsterdam 1875. — *Instrument tot aanwijzing der koers van een schip*, Amsterdam 1875. In de werken van bovengenoemd genootschap komen verhandelingen van hem voor, alsmede in het tijdschrift *De zeevaart.*

In *Zelandia illustrata* is een uitvoerige plattegrond van Middelburg door L. JANSE Bz., in 1853 vervaardigd bij gelegenheid der waterpassing voor de plaatsing der gasbuizen. In het archief een drietal verhandelingen, door hem van 1843 tot 1845 in het Zeeuwsch genootschap gehouden. (Zie *Vervolg der inventaris van de handschriften enz.*, 1869).

JANSEN (PIETER) was misschien te Vlissingen geboren, doch zeker burger aldaar, gehuwd met CORNELIA LAEVAN en er werkzaam als kleermakersknecht. In 1629, toen het beleg van 's-Hertogenbosch het brandpunt van den strijd met Spanje was, werden er bij trommelslag tijdelijke vrijwilligers voor het Statenleger gevraagd. JANSEN liet zich aanwerven en daar hij vroeger bij de Spanjolen had gediend, stelde prins FREDERIK HENDRIK den oud-soldaat tot vaandrig aan. Hij maakte zich op het oorlogsveld die onderscheiding spoedig waardig door moed en beleid. Toen op den 11 September, na eene belegering op den 1 Mei aangevangen, eindelijk bres was geschoten en het leger zich gereed maakte om over de neergestorte aardewerken en bekleedingsmuren in de vesting te dringen, werden er onderhandelingen aangeknoopt. Onderwijl nam JANSEN zijn oranjevaandel van den stok, wond het zich om het lijf en sloop de stad in. Hij was daar waarschijnlijk bekend en wist spoedig den opgang te vinden van den toren der St.-Janskerk. In een oogenblik was hij naar het kruis geklommen en had daar zijn vaandel bevestigd, zoodat de verbaasde bevolking, nog vóór dat zij het verwachtte, de oranjevlag hoog in de lucht wapperen zag. Ongetwijfeld heeft

deze moedige daad de overgave niet weinig verhaast. Zoo dacht er ook de Prins over, die aan JANSEN, toen hij na het beleg huiswaarts wenschte te keeren, eene aanzienlijke rangsverhooging aanbood. Deze wilde echter vertrekken, doch kreeg van den vorst bij het afscheid een loffelijk getuigschrift, een beurs met vijfhonderd dukaten en, naar de overlevering meldt, een kleinen zilveren toren, versierd met de wapenschilden van den Prins, van de stad Vlissingen en eenige toepasselijke rijmregels. Ik acht het echter waarschijnlijker, dat JANSEN dien toren van de ontvangen belooning zelf heeft doen vervaardigen. In zijne woonplaats teruggekeerd, liet hij in de St-Jacobstraat een huisje bouwen met een gevelsteen, waarop de Bossche toren is afgebeeld en het bijschrift: *Der Bossche torenbou / Die heb ick hier doen stellen / Ter eere van Nassau / Ten spit al syn rebelle /* Tijdens de Fransche overheersching liet de eigenaar der woning, de spekslager EINWACHTER, den steen wegnemen en in een pakhuis bergen, uit vrees dat het opschrift door onze valsche vrienden zou worden geschonden. Toen in 1814 Oranje weer in eere hersteld was, deed een latere eigenaar, de heer LOUWS, den steen niet *in* maar *tegen* den gevel plaatsen. Hij liet op de lijst, waarin de steen gevat is, de looden wapens aanbrengen van Zeeland en Vlissingen en plaatste er nevens vier letters, welke volgens *Navorscher* 1854, blz. 145, beteekenen T(er) H(eere) V(an) D(eze); namelijk ter eere van Zeeland, Vlissingen en JANSEN. De zilveren toren, sedert ruim twee eeuwen te Vlissingen herinnerende aan een harer kloekste burgers, is aldaar niet meer. Met andere zilveren gedenkstukken, o. a. de fraaie kelk, waarmede het eerste avondmaal in het geheim werd gevierd, (vgl. VROLIKHERT *a. w.*, blz. 3), zou het kunstwerk waarschijnlijk aan den meestbiedende zijn verkwanseld, indien het Nederlandsch museum er zich niet over had ontfermd; waarna zij bij raadsbesluit van 23 Mei 1881 voor achttien duizend gulden in bruikleen aan het Rijk zijn afgestaan. Zulk een daad teekent, en het is niet te verwon-

deren, dat de eens zoo fiere heldenstad der republiek, te vergeefs worstelt om er boven op te komen.

JANSEN (ZACHARIAS). Wanneer de ontwikkeling der maatschappelijke beschaving zekere hoogte heeft bereikt, die den tijd rijp maakt voor eene daaraan passende uitvinding, geschiedt zulks dikwijls op verschillende plaatsen tegelijk; zelden als de vrucht van ingespannen nadenken of buitengemeene scherpzinnigheid, maar doorgaans als bij toeval en door kinderspel. Waar lichtgeloovigen bij dit verschijnsel aan wonderen plegen te denken, spreken hunne tegenstanders van diefstal en afluistering. Met de verrekijkers is dit evenzoo gegaan en tegen het einde der zestiende en het begin der zeventiende eeuw, schijnt de uitvinding op onderscheiden plaatsen omstreeks denzelfden tijd te zijn geschied. Door een samenloop van omstandigheden werd de Middelburgsche brillenslijper ZACHARIAS JANSEN, die de eerste „buizen om verre te zien" omstreeks vijftien honderd en in de negentig geïnventeerd had, door zijne nakomelingen, want de man zelf was onschuldig aan die betoogen, op den voorgrond geplaatst. Eigenlijk zonder bijzondere aanleiding, won de overlevering gaandeweg in krachten en werd vooral bevestigd, toen bij de verbouwing der Nieuwe kerk in 1852 in den zijmuur een arduinsteen werd gemetseld om de plaats aan te wijzen, waar het huisje van den, vermoedelijk weinig achtingswaardigen JANSEN had gestaan. Prof. J. H. VAN SWINDEN hield in het begin van 1822 eenige voordrachten over dit onderwerp, waarin hij trachtte aan te toonen dat deze, door niemand aan Nederland betwiste uitvinding, niet het gewrocht van een bloot toeval mag heeten, maar langs wetenschappelijken weg geschiedde. Voor zoover het een vraagstuk van personen is, wordt JACOB METIUS door den hoogleeraar niet vergeten en aan ZACHARIAS JANSEN, op grond der berichten van BOREEL, de uitvinding van den microscoop toegekend. HANS LIPPERHEY van Wezel, die in dezelfde buurt in het huis de „Drie

vare gesichten" in het kapoenstraatje, mede het beroep van brillenslijper uitoefende, blijft echter de man der verrekijkers. (Vgl. *Nieuwe verhandelingen der 1e klasse van het Nederlandsch instituut*). De heer J. G. FREDERIKS heeft in *Tijdspiegel* van 1885, de aanspraken op de uitvinding door JANSEN en LIPPERHEY zorgvuldig en met scherpzinnigheid nagegaan en komt tot het besluit, dat zoolang als er geen nieuwe bronnen ontsloten worden, de eer der uitvinding van den verrekijker *niet* toekomt aan ZACHARIAS JANSEN, maar moet worden toegekend aan JOHAN LIPPERHEY, afkomstig uit Wezel en burger van Middelburg.

Het portret van JANSEN komt met dat van LIPPERHEY voor in het werk van P. BORELLUS, *De vero Telescopii inventione*, H. Com. 1655. Aan die afbeeldingen is echter niet de minste waarde te hechten en vermoedelijk zullen zij uit het brein van den teekenaar H. BERCKMANS voortgekomen zijn die eerst in 1629 geboren werd. LIPPERHEY was toch in September 1619 gestorven en ZACHARIAS JANSEN in Februari 1642, terwijl van menschen uit dien kring destijds geene portretten werden geschilderd. Een paar zeer oude optische werktuigen, volgens overlevering door JANSEN gemaakt, worden in het museum te Middelburg bewaard en zijn door prof. P. HARTING in het *Album der natuur* van 1867 beschreven.

Over deze zaak zie men P. DE LA RUE, *Geletterd Zeeland;* DE KANTER en DRESSELHUIS, *De provincie Zeeland;* waarbij nog gevoegd moet worden: *Oorspronkelijke stukken betreffende de uitvinding der verrekijkers enz.*, Middelburg 1835; J. H VAN SWINDEN en G. MOLL, *Over de eerste uitvinding der verrekijkers* in de *Verhandelingen van het koninklijk Instituut*, 1831; maar vooral het aangehaalde opstel van den heer J. G. FREDERIKS.

JANSSEN (JACOB) werd den 22 Maart 1742 te Maastricht geboren, waar zijn vader architect en aannemer was. Jong ging hij in militairen dienst bij de artillerie, doch toen hij als kadet-bombardier te Vlissingen in garnizoen lag, kwam

de begeerte bij hem op om voor predikant te gaan studeeren. Na voorbereidend onderwijs, vertrok hij naar de academie te Groningen. In 1772 werd hij predikant te St. Anna-ter-Muiden, en huwde 27 December 1773 te Vlissingen met JOHANNA GEENE, dochter van den med. doctor CORNELIS GEENE en FRANCINA VAN DOORN. Van St. Anna-ter-Muiden vertrok hij naar Liefkenshoek, en zeer ingenomen met de, door de omwenteling van 1795 zegepralende begrippen, liet JANSSEN zich verlokken om lid der Nationale Conventie te worden. Hij gevoelde zich echter op het staatkundig gebied zóó weinig tehuis, dat hij in 1803 weder predikant te Baarle—Nassau werd, waar hij tot 1810 bleef. Hij overleed als emeritus, den 19 November 1813. Zijn eenige zoon J. D. JANSSEN werd den 21 April 1775 te St. Anna-ter-Muiden geboren. Hij studeerde voor predikant, doch daar zijne zienswijs niet overeenstemde met de leerstellingen dier dagen, besloot hij, hoewel reeds proponent, een anderen levensweg te kiezen. In de woelige politiek dier dagen werd hij betrokken, doch onderscheidde zich door kennis, ijver en bezadigdheid. Niet lang daarna werd JANSSEN ambtenaar bij een der afdeelingen van algemeen bestuur en kort daarop bij het beheer der toen nog Nederduitsche Hervormde kerk. Daar maakte de kundige man zich hoogst verdienstelijk, vooral later, toen hij gelegenheid kreeg om als secretaris-generaal en raad-adviseur bij het ministerie voor den Hervormden eeredienst blijken te geven van zijne groote belangstelling en onvermoeide toewijding. JANSSEN bleef ongehuwd en overleed te 's-Gravenhage den 14 Januari 1848, niet lang voor den dag, waarop de brave man het gouden ambtsfeest zou hebben gevierd, waarvoor reeds een prachtig geschenk als eene erkentenis zijner groote verdiensten was vervaardigd. Zijn vriend ds. C. W. PAPE gaf van hem in het licht: *Het leven en werken van* J. D. JANSSEN *geschetst*, 's-Hertogenbosch 1855, met portret. In de collectie is een brief van JANSSEN aan prof. TE WATER, dd. 25 Juni 1812, over de inrichting der Hollandsche kerk onder het Fransch bestuur.

JANSSEN (JOHANNES QUIRINUS). De stamvader der familie, hoewel waarschijnlijk verwant aan de bovengenoemde, was in het begin der achttiende eeuw een eenvoudig handwerksman te Maastricht, wien een talrijk gezin veel zorg baarde. Dit was ook de reden dat zijn zoon JOHANNES QUIRINUS (omdat hij op St.-Quirinusdag geboren was) reeds vroeg bij een barbier werd besteld om met zijne geringe verdiensten het gezin te kunnen ondersteunen. Het ontbrak dien knaap niet aan aanleg en aan een streven om verder te komen, waardoor het hem gelukte zóóveel kennis op te doen, dat hij na eenige jaren bij een barbier-chirurgijn in de leer te zijn geweest, bij een regiment in Statendienst, eerst als frater of scheerder en later als wondheeler werd aangesteld, welke betrekkingen destijds niet ver uiteenliepen. In Staats-Vlaanderen garnizoen houdende, besloot JANSSEN den dienst te verlaten en zich als geneeskundige te Aardenburg, waar men hulp verlangde, te vestigen, waar zijne zuster CORNELIA bij hem kwam inwonen. Beiden behoorden in naam nog tot de Roomsche kerk, doch gingen in hun nieuwe woonplaats tot de Waalsche gemeente over. Met de praktijk ging het voordeelig en dit vermeerderde nog, toen „de meester" in 1786 in het huwelijk trad met ANNA VAN NAMEN, dochter van een gegoed schepen der stad. Uit dien echt werden drie zonen geboren, JOHANNES ANTONIE, die predikant, BARTHOLOMEUS die advocaat, en JACOBUS, die medecinae doctor is geworden en allen te Utrecht gestudeerd hebben.

JOHANNES ANTHONIE, geboren 24 November 1786, is na zijn verblijf aan de hoogeschool predikant geworden te St. Anna-ter-Muiden, waar hij levenslang is gebleven. Meer dan eens werd den kundigen en werkzamen man een ruimer werkkring aangeboden, maar hij verkoos zijne eenvoudige dorpelingen niet te verlaten. In 1812 verzocht de kerkeraad der Waalsche gemeente te Oostburg om, „daar hij de gave der twee talen" had, aldaar maandelijks te komen prediken, wat hij tot 1814 heeft gedaan, waarna de gemeente in Augustus 1817 werd opgegeven. JANSSEN was een werkzaam en belangstellend lid

van meer dan één kerkelijk bestuur. Voor zoover ik weet, is er slechts ééne verhandeling van hem gedrukt en wel de aanspraak bij de uitreiking van een eeredegen op 11 October 1831 aan den moedigen kapitein B. J. H. VAN HOPBERGEN niet lang daarna te Sluis uitgegeven. Na een langdurig en pijnlijk lijden is JANSSEN den 6 December 1854 gestorven. Zijne weduwe MARIA FRANCINA CALLENFELS heeft hem tot in 1871 overleefd.

HENDRIK QUIRINUS JANSSEN, oudste zoon van bovengenoemden, werd te St. Anna-ter-Muiden geboren den 27 November 1812. Na daartoe door zijn vader te zijn voorbereid, ging hij in 1828 naar de hoogeschool te Gent, waar hij juist met lof zijn groot mathesis-examen had afgelegd, toen de opstand van 1830 plaats greep. Hij liet zich als student in de godgeleerdheid te Utrecht inschrijven, doch verwisselde spoedig de boeken voor het geweer, daar hij reeds in November met de vrijwillige studenten-jagercompagnie naar de grenzen trok. Het krijgsmansleven is stellig niet zonder invloed gebleven op de vorming van zijn mannelijk en trouw karakter. Met ingenomenheid kon hij van die dagen spreken en het metalen kruis, dat zijn borst versierde, stelde hij op hoogen prijs. Uit de kantonnementen teruggekomen, werden de studiën hervat. JANSSEN werd eerst hulpprediker te St. Kruis en in 1838 predikant te 's-Heer Abts- en -Sinoutskerke in Zuid-Beveland, vanwaar hij in 1847 naar Vrouwepolder vertrok, welke plaats hij in 1855 verwisselde met St. Anna-ter-Muiden, waar hij zijn vader opvolgde. Spoedig werd hij lid en daarna voorzitter van het Provinciaal kerkbestuur van Zeeland, en lid van het college van toezicht op het beheer der kerkelijke goederen; terwijl hij herhaalde malen naar de synode werd afgevaardigd, waarvan de bezadigde man een invloedrijk lid was. Sedert 1859 was hij ook schoolopziener, welke betrekking hem zeer aantrok en die hij met bijzondere toewijding vervulde. Verschillende omstandigheden gaven aanleiding, dat JANSSEN in 1880 zijne kerkelijke bedieningen neerlegde, en

de hem aangeboden betrekking van districts-schoolopziener aanvaardde, waarvoor hij zich te Goes moest vestigen.

Op den 12 Mei 1881 gevoelde de forsch gebouwde en schijnbaar gezonde man plotseling zijne krachten door eene hartaandoening als wegzinken; kalm en berustend nam hij van de zijnen afscheid en na enkele uren stierf hij schier zonder lijden. Op den 15 October van datzelfde jaar werd op de begraafplaats te Goes op een eenvoudige wijs, een arduinen gedenkteeken onthuld, door vrienden en vereerders opgericht boven het graf van H Q. JANSSEN, „niet slechts, gelijk dr. R. A SOETBROOD PICCARDT bij die gelegenheid zeide, als een *eereteeken* voor hem, maar ook als een *herinneringsteeken* voor ons en volgende geslachten aan een uitnemend mensch, wiens voorbeeld uitlokkend en opwekkend ons voor de oogen moet blijven."

In de *Levensberichten* der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde over 1882 schreef zijn vriend, genoemde doctor PICCARDT, een levensschets, waarachter de lange lijst zijner historische en letterkundige werken, waarvan *De Kerkhervorming in Vlaanderen*, Arnhem 1868, 2 deelen en *De Kerkhervorming te Brugge*, Rotterdam 1856, 2 deelen van grooteren omvang zijn. H Q. JANSSEN was een scherpzinnig geleerde, met een helder oordeel en een zoo verbazende hoeveelheid welgeordende kennis, dat het onbegrijpelijk schijnt hoe van zulke uitnemende talenten voor het hooger onderwijs geen partij is getrokken, en er slechts ééns sprake is geweest van zijne benoeming tot hoogleeraar in de kerkelijke geschiedenis. Maar hij was bovendien een edele persoonlijkheid trouw, eerlijk en nederig van gemoed. In December 1838 was hij te Utrecht gehuwd met WILHELMINA DE KOCK, waaruit één zoon en vier dochters.

De tweede zoon van JOHANNES ANTONIE JANSSEN was WILLEM JOHANNES JANSSEN, geboren te St. Anna-ter-Muiden 23 Augustus 1814. Hij studeerde te Utrecht en te Leiden en werd in 1836 medicinae en in 1841 chir. et art obstr. doctor.

Te Kruiningen gevestigd, waar hij ook burgemeester werd, huwde hij met ELISABETH GEENE, welke echt kinderloos bleef. JANSSEN heeft verschillende stukken geschreven in geneeskundige tijdschriften en in het jaarboekje *Zeeland* en trachtte zooveel mogelijk de bewaring van merkwaardige oudheden te bevorderen. De als mensch en geneesheer algemeen geachte man overleed op den 30 Maart 1872. De derde zoon van den predikant JOHANNES ANTONIE JANSSEN was HUBERTUS JOHANNES, geboren in 1816 te St. Anna-ter-Muiden Hij studeerde te Utrecht, werd predikant eerst te Kadzand en vervolgens te Groede en was een bekwaam man en een invloedrijk lid van vele kerkelijke besturen. Zijn echt met HENDRIKA VAN PIEKEREN uit Utrecht bleef kinderloos. Hij overleed te Groede in Februari 1881.

De eenige zoon van HENDRIK QUIRINUS JANSSEN, JOHANNES MARIUS JANSSEN werd den 22 September 1840 te 's-Heer Abts- en -Sinoutskerke geboren. Hij ontving de eerste opleiding van zijn vader en bezocht vervolgens de geneeskundige school te Middelburg. In September 1863 vestigde hij zich als geneeskundige te Zuidzande, waar hij in 1871 huwde met LEVINA VERHAGE In Januari 1881 werd hij benoemd tot geneeskundige en bad-arts te Domburg. Behalve vele artikelen in tijdschriften en dagbladen, heeft hij uitgegeven eene omgewerkte vertaling *De beteekenis en het gebruik der zeebaden, in verband met het Noordzeebad Domburg*, Middelburg 1883; ook heeft hij voltooid de door zijn vader begonnen bearbeiding der *Handelingen van den kerkeraad der Nederduitsche hervormde gemeente te Keulen*, in 1881 uitgegeven door de Marnix-vereeniging.

JANSSEN (STEVEN) was waarschijnlijk een Middelburger, en bevelhebber op een der vijf kloeke schepen, onder het bevel van den admiraal GERARD STRYBOSCH, bemand met vier- of vijfhonderd soldaten onder den onversaagden overste JULIAAN CLERRHAGEN, door BALTHASAR DE MOUCHERON den 25 Maart 1598 uit Middelburg naar de Westkust van Afrika gezonden.

Het doel om die streken aan de Portugeezen, die er het fort St George-d'Elmina hadden gebouwd, te ontrukken, zou waarschijnlijk bereikt zijn, indien vooral door zorgeloosheid niet eene ziekte was ontstaan, waaraan het meerendeel der bezetting van het Prinseneiland (del Principe), waar men zich gevestigd had, wegstierf. Met bewonderenswaardigen moed hield het overschot der bezitting zich nog geruimen tijd staande, doch eindelijk moest de raad van bestuur, bestaande uit CORNELIS DE MOUCHERON, STEVEN JANSSEN, JORIS VAN SPILBERGEN en ADRIAAN VAN LOO, meest Middelburgers, bevel geven tot den aftocht. Voor den vierden keer waagde BALTHASAR DE MOUCHERON eene nieuwe onderneming naar dezelfde streken, die echter eveneens mislukte. Door deze herhaalde teleurstellingen nog niet afgeschrikt, zond de onverschrokken koopman in Mei 1600 weder een dubbele expeditie uit; de eene onder JORIS VAN SPILBERGEN en WILLEM LODEWYCQX, de andere onder COSMO DE MOUCHERON en MICHIEL LEYNSSEN. Zijn neef EVERARD VAN LODESTEYN, BARTHOLOMEUS VAN SPILBERGEN, MELCHIOR PROOST, ADRIAAN BOMMENÉE en vele andere mannen van erkende talenten en beproefde dapperheid, namen aan dien tocht deel. Ook deze onderneming slaagde niet en pas later gelukte het om de Nederlandsche vlag te planten op de Westkust van Afrika, waar zij tot voor weinige jaren wapperde. Vgl. *De Zeeuwen aan de Westkust van Afrika* (1596—1600), door mr. J. H. DE STOPPELAAR in *Nieuwe Zeeuwsche Volksalmanak* voor 1875.

JANSENIUS (CORNELIS) Deze beroemde bisschop van Gent, was een Vlaming, die hoezeer gehecht aan de kerk van Rome, toch als het pas gaf, kloekhartig voor de rechten zijner landgenooten optrad. Hij zou zeker vreemd hebben opgekeken, indien men hem een Zeeuw had genoemd, want door de in bezitneming van Staats-Vlaanderen zijn de oude bewoners geen Zeeuwen geworden. Als in het voorbijgaan wordt dan hier ook slechts medegedeeld dat JANSENIUS te

Hulst in 1510 is geboren en den 10 April 1576 te Gent is gestorven, waar zijn stoffelijk overschot. in het koor der St. Bavo'skerk ter ruste werd gelegd. JANSENIUS wel te onderscheiden van zijn naamgenoot den meer bekenden Bisschop van Iperen, was een kundig en scherpzinnig godgeleerde die vele verklaringen over het Oude Testament heeft uitgegeven. Hij had tot zinspreuk: „State et Deum redama."

JANSZ. (ANTONIE). Van dezen vader van den vermaarden JOHANNES ANTONIDES is reeds hiervoren blz. 10 melding gemaakt. Hij stierf den 9 Juni 1696 aan de ontsteking eener beenwonde door een val in een vijver verkregen, en werd te Bloemendaal begraven. Hij heeft uitgegeven: *Christelijk vermaeck, bestaande in verschillende stichtelijke rijmen en gezangen*, Haarlem 1645. — *Zederijmen, bestaande in rijmen en gedichten op nieuwe muziek*, door S. LEFEBRE, Amsterdam 1656. — *Bijgedichten op de beschrijving van het doolhof te Versailles*, Amsterdam (z. j.). — *Gedichten en Keurdichten*, Amsterdam 1679, 3 deelen. — *Gedichten op de zinnebeelden van* HORATIUS FLACCUS, Amsterdam 1683. — *Gedichten op* OTTO VEEN's *zinnebeelden*, Amsterdam 1684. — *De menschelijke bezigheden: regeering, konsten, en ambachten in honderd figuren uitgebeeld met verzen daarop passende*, Haarlem 1695. — *De weerloosheid verdedigd in tegenstelling van oorlog en wraakgierigheid*, Amsterdam 1700.

Het afbeeldsel van ANTONIE JANSZ, door NICOLAAS VERKOLJE geschilderd en bij JOHANNA KOERTENS *Stamboek* in gravure gevoegd prijkt met een dichterlijk bijschrift van ABRAHAM BOGAERT.

JARRY (NICOLAAS). Nauwelijks was tegen het einde van 1780 de oorlog met Engeland verklaard, of een aantal kaperschepen werd in Zeeland uitgerust en liet kort daarna onze driekleur wapperen op de Noordzee. Opmerkelijk is het, dat de matrozen meest Zeeuwen, doch vele gezagvoerders,

o. a. LE TURCQ, SEXTROH en JARRY, buitenlanders waren. Slechts enkele hun tijd vooruit zijnde mannen dorsten toen en zelfs nog aarzelend en voorzichtig, op het onzedelijke van die roofvaart te wijzen, welke door de meeste staatslieden een natuurlijk gevolg van den oorlog werd geacht In Holland gaven die ondernemingen weinig voordeel, wat in die partijzieke dagen aan geheime verstandhouding met den vijand toegeschreven werd. In Zeeland ging het beter, en in korten tijd werden er drie en twintig prijzen opgebracht, en door zes en dertig vischschuiten en kleinere schepen ruim anderhalve ton losgeld betaald. Zoo verdiende de reederij van NORTIER te Vlissingen schatten door de stoutheid en zeemanschap van hun kapitein PIERRE LE TURCQ en toen hetzelfde kantoor weder een kaper uitrustte, begrepen de eigenaars aan niemand beter het bevel te kunnen toevertrouwen dan aan NICOLAAS JARRY, geboortig van Nantes, die lang als luitenant onder LE TURCQ had gevaren. In April 1783 ging deze met den snelzeilenden kotter *de Vlissinger* naar buiten en keerde na een maand met niet minder dan elf rijke prijzen terug. In October veroverde hij een groot Engelsch koopvaardijschip, dat hij te Cherbourg opbracht; daarna liep hij de baai van Torbay in, waar hij een kolenschip vermeesterde in het gezicht van twee Engelsche fregatten. Met dien buit zeilde hij door een eskader van twaalf oorlogsschepen, en stevende, nadat hem de prijs door een zwaar oorlogsfregat ontnomen was, op nieuw naar de kust, waar hij een paar sloepen op het strand joeg, alles in rep en roer zette en een brik vermeesterde, welke hij te Havre binnenbracht. Met gejuich werd de onverschrokken zeeman in de Scheldestad ontvangen en het volk zong:

„*De Vlissinger* is 't baasje,
Hij maakt den rijksten buit,
Kom drinken wij dit glaasje
Op zijne welvaart uit."

Van JARRY's heldenfeit in October 1783 werd door J.

KOBELL een afbeelding vervaardigd, die ook opgenomen is in de *Geschiedenis van het Nederlandsch zeewezen*, door mr. J. C. DE JONGE.

In Januari 1784 met zijn kotter weer naar zee gegaan, veroverde hij spoedig vier prijzen, een vijfde raakte vast en terwijl hij pogingen aanwendde om dat schip los te krijgen, werd hij door een zwaar gewapenden kotter aangevallen. Nog zou hij den ongelijken strijd hebben volgehouden, en al vechtende aan zijn vijand ontsnapt zijn, indien niet een oorlogsfregat aan den strijd was komen deelnemen. *De Vlissinger* streek nu de vlag, en dit was reeds geschied, toen de Engelsche kotter nog een laag met schroot gaf, waardoor JARRY zóó gewond werd, dat hij na een paar dagen van zwaar lijden stierf.

„Hij stierf — maar met zijn laatsten snik,
Is ook zijn-vijands roem gestorven!
Held JARRY, klinkt door ieder oord,
Is trouwloos door den Brit vermoord!"

Er bestaat een portret van dezen moedigen zeeman door J. PERKOIS in 1782 naar het leven geteekend en door VAN MEGEN en SALLIETH in het koper gebracht. Hij was toen reeds eenigszins bejaard, maar een heldengestalte en een zeeman van top tot teen. Hij draagt een breed geranden omgeslagen hoed met eene kleurige kokarde, zijn hand rust op eene hem geschonken eeresabel, versierd met het wapen van Vlissingen en de hier wel wat zonderling klinkende spreuk „Deo gloria." De andere hand omvat een scheepsroeper en op een der palen van het havenhoofd te Vlissingen, de plaats der voorstelling, ligt een sextant. Vgl over N. JARRY, *Zelandia illustrata*, dl. I en het *Nieuws van den dag* van 15 Augustus 1881.

JOACHIMI (ALBERTUS) werd in 1560 te Goes geboren. De familie JOACHIMS of JOCHEMS schijnt meest in Bergen-op-Zoom gevestigd te zijn geweest, en was daar verwant

aan het bekende geslacht Bax. De gissing in *Zelandia illustrata* uitgesproken, dat Albertus te Antwerpen zou zijn geboren en wellicht een zoon was van den predikant Joachim Hartman wordt niet bevestigd. Zeer waarschijnlijk was zijn vader Albertus Joachimi van 1587—1596 secretaris van Goes en werd den 30 September van laatstgenoemd jaar aldaar begraven. Reeds zes en twintig jaren oud ging Joachimi in 1586 te Leiden in de rechten studeeren. Na zijn promotie werd hij secretaris en pensionaris van Goes, en in 1591 compareerde hij voor die stad in de Staten van Zeeland, waaruit hij in het volgend jaar ter Generaliteit werd afgevaardigd. Zijne goede vormen, nauwgezetheid en scherpzinnigheid deden hem spoedig uitblinken, zoodat hij in 1601 werd uitgekozen om de Staten van Zeeland te vertegenwoordigen bij den doop van den Prins van Portugal.

Negen jaren later ontstond er geschil met Engeland over de haringvaart, waarom de Algemeene Staten eene commissie, bestaande uit Johan Berck, Albert de Veer, Elias van Oldenbarnevelt en Albertus Joachimi afvaardigden. Deze onderhandelingen werden met zooveel beleid gevoerd, dat het verbod om op de Engelsche kust te visschen werd opgeheven, nadat aan den koning was bewezen, dat in onze republiek minstens twintig duizend zeevarenden en wel veertig duizend andere ingezetenen in die visscherij waren betrokken.

Door ditzelfde gezantschap werden toen ook nog andere punten, o. a. over de erfopvolging van Gulik en Kleef, naar beider wensch zoo goed geregeld, dat koning Jacob onze gezanten tegen het St. Georgefeest tot ridder sloeg. (Vgl. G. W. Vreede in de *Bijdragen voor oudheidkunde en geschiedenis* van J. A. Nyhoff, dl. III).

Minder gelukkig slaagde Joachimi in 1615 in eene commissie met Reinoud van Brederode en Dirk Bas naar Nerva om den vrede te herstellen tusschen den Zweedschen koning Gustaaf Adolf en den czaar Michael Theodorovitch, welke tocht door Ant. Goeteeris beschreven en in 1619

gedrukt is. (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*). Nog meermalen, o. a. in 1621 en 1624, werd hij in belangrijke staatscommissiën gekozen, totdat hij na het overlijden van Noël Caron, heer van Schoonewalle in December 1624 werd aangesteld tot gezant in Engeland. Deze betrekking heeft Joachimi gegedurende twee en twintig jaren met groot beleid bekleed. Hij toonde zich een schrander en kloek diplomaat, die in moeilijke oogenblikken zijne roeping met wijsheid en dikwijls met goed gevolg vervulde. In 1629 had hij het ongeluk, dat zijne woning afbrandde, waarbij vele kostbare aanteekeningen verloren gingen. De verwikkelingen in Engeland en de vergeefsche pogingen door de Staten aangewend om koning Karel I te redden, brachten teweeg, dat vanwege het Parlement in 1650 aan Joachimi werd aangezegd, dat hij binnen eene maand vertrekken moest. Het duurde echter tot 30 Januari 1653 eer hij van de Staten eervol ontslag verkreeg. Waarschijnlijk heeft hij zich toen te Goes gevestigd, daar hij in Zuid-Beveland vele goederen had, en ook gerechtigd was in de ambachtsheerlijkheden Oostende en Hoedekenskerke Hij stierf op den 17 Mei 1654 en zijn stoffelijk overschot werd op den 24 Mei in de kerk te Goes ter ruste gelegd.

Joachimi was in Januari 1592 te Middelburg getrouwd met de zeer gegoede, mede uit Goes afkomstige Adriana Huyssen (te Goes den 17 Juni 1636 begraven). Uit dien echt werden (niet twee gelijk vermeld wordt), maar drie dochters geboren. Martina, eerst gehuwd met Jacob Muys van Holy en vervolgens in 1641 met mr. Martin Snouckaert van Schauburg, (zoon van Nicolaas en Susanna Hoefnagel) overleden te Londen in Augustus. 1644, waaruit een zoon Albert Snouckaert, (gehuwd met Isabelle Doublet), die tijdens zijne minderjarigheid onder voogdij stond van den ouden ambassadeur, de secretarissen Huygens en den ontvanger de Brauw. De tweede dochter Isabella, trad in 1622 te Goes in den echt met Francois Jansz. van Burgh, burge-

meester enz. te Dordrecht, overleden in 1626, en is daarna, indien ik mij niet bedrieg, hertrouwd met den vermaarden lijfarts der koningen van Frankrijk en Engeland, den ridder THEOD. DE MAYERNE TURQUET, (1575—1653) weduwnaar van MARIA ELBURG VAN DEN BOETZELAER. De derde dochter ADRIANA, bleef ongehuwd; in Augustus 1677 was zij getuige bij den doop van het kind van JACOBUS DE BRAUW, en omstreeks dienzelfden tijd voor meer dan de helft ambachtsgerechtigde in 's-Gravenpolder.

De afbeelding van den ambassadeur, aet. 77, in 1638 door MIEREVELT geschilderd, werd door T. MATHAM in het koper gebracht, en is kenbaar aan zijne spreuk „Nocuit differre paratis" De oorspronkelijke schilderij is verloren gegaan bij den brand van het museum BOYMANS te Rotterdam in 1864 (Zie OBREEN in *Eigen Haard* 1884). Ook komt zijne beeltenis voor op eene gedenkpenning in 1646, toen hij 86 jaren oud was, te zijner eere geslagen en afgebeeld in VAN LOON, dl. II, blz. 144. Over enkele te Bergen-op-Zoom gevestigde leden van zijn geslacht, deelt FRED. CALAND iets mede in *Nederlandsche Leeuw* 1887.

In de collectie is een brief aan Gecommitteerde Raden van Zeeland van Gecommitteerden ter Generaliteit dd 24 Januari 1615, over den staat van oorlog, geteekend door ALB. JOACHIMI en J. MAGNUS In *Zelandia illustrata* is mede een door hem onderteekende brief met zijn cachet, zijnde gedeeld: rechts: in azuur een rechtszienden griffioen van goud; links: azuur gedeeld door een faas van zilver, gedekt met een roos; boven en onder, van rechts naar links, drie ruiten van zilver. Over JOACHIMI, wiens leven, in de lijst van zijn tijd, eene nadere beschouwing verdienen zou, zie men VAN HARDERWIJK in *Zeeuwsche Volksalmanak* voor 1846 en *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 144 enz.

JOLYT (GELEIN). Onder de kordate mannen, die in Middelburg reeds bij den aanvang der troebelen op den voor-

grond traden, was GELEIN JOLYT een der stoutste Waarschijnlijk was hij koopman in specerijen of kruidenier, evenals reeds omstreeks 1540 zijne bloedverwanten JAN JOLYT en ROBERT JANSZ. JOLYT.

Hij blijkt een onverschrokken, maar ietwat opvliegend man te zijn geweest, die, in zijn vonnis door den Bloedraad en den Hertog van Alba, beschuldigd werd, in 1566 de woeste beeldstormers te hebben aangemoedigd. Dat hij de kerkhervorming vurig voorstond, bleek in Maart van het volgend jaar, toen hij een door den gewezen baljuw HAECK op Middelburg beproefden aanslag steunde en met een pistool in de hand enkele stadsbedienden en zelfs den baljuw dwong om „Leve de Geuzen" te roepen. Spoedig daarna moest GELEIN de stad ruïmen, doch zijne vrouw GEERTRUIDA PIETERSD. bleef de nering voortzetten, en verschillende artikelen aan de stad leveren. Na de inneming van Middelburg haastte JOLYT zich om terug te komen en werd spoedig tot lid van den Raad en in 1579 tot Burgemeester aangesteld. In genoemd jaar waren er hevige twisten met Arnemuiden, waarover Middelburg een noode gedragen gezag wilde uitoefenen. Dit werd er niet beter op, toen Burgemeester JOLYT in Augustus van dat jaar met sterke hand een te zijnen voordeele gewezen vonnis kwam uitvoeren, en te veld staande gerst door gewapende mannen liet wegnemen. Een troep Arnemuidenaars trok op het gerucht uit en nam den Burgemeester gevangen Hoewel deze beweerde, dat hij als particulier persoon en niet als magistraat van Middelburg had gehandeld, en in weerwil van de vertoogen dier stad, bleef JOLYT in hechtenis, totdat hij in September op last van den Prins ontslagen werd (Vgl. KESTELOO, *Arnemuiden*). In 1580 werd GELEIN o. a. gecommitteerd om te onderhandelen met GABRIEL GUYOT, lettergieter en drukker te Antwerpen, die zijne bibliotheek en winkel naar Middelburg wilde overbrengen, waaraan echter geen gevolg schijnt te zijn gegeven. In December van hetzelfde jaar, werd den werkzamen man opgedragen

een onderzoek in te stellen naar de vraag van eenige Franschen, zich noemende "l'Abbé et moynes de bon vouloir," die in 1577 alhier een fonds hadden gesticht tot ondersteuning van behoeftige landgenooten, dat bij resolutie van weth en raad van 4 Februari 1581 wettig geconstitueerd werd. De oorsprong en het doel dier instelling vindt men, met andere daarop betrekking hebbende bescheiden, in het *Liber bonae voluntatis* in de archieven der Waalsche gemeente te Middelburg Dat GELEIN een levenslustig man was, blijkt ook doordat hij in Augustus 1576, vanwege den kerkeraad werd aangesproken, omdat hij in het Schuttershof vier gulden (destijds een aanmerkelijk bedrag) had helpen verschieten en verdrinken, welke loszinnigheid hem niet lang moet toegerekend zijn, daar hij kort daarop tot diaken werd benoemd. Uit het oudste lidmatenboek meen ik te kunnen opmaken, dat hij den 20 April 1590 overleed. Vermoedelijk had hij veel kinderen. Zijn dochter CHRISTINA, overleden in 1642, huwde met den Burgemeester ADRIAAN HENDRIKSEN TEN HAEF en werd in de Koorkerk begraven, waar in een nabijliggend graf zeer waarschijnlijk ook het stof van dezen man van beteekenis ter ruste werd gelegd. De familienaam bleef nog lang in Zeeland in verschillende kringen voortleven. Zoo was LOUIS JOLYT die de Oostkerk afbouwde (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 267) in 1671 oud-deken van het timmermans-gilde.

JONCOURT (PIERRE DE), predikant te Clermont in Beauvoisis werd in October 1677 bij de Waalsche gemeente te Middelburg beroepen en in April 1678 bevestigd, waar hij twee en twintig jaren werkzaam bleef. In 1699 vertrok hij naar 's-Gravenhage, waar hij onverstandig genoeg was om zich te mengen in de twisten tusschen Voetianen en Coccejanen, waar de Waalsche predikanten zich altijd buiten hadden gehouden In 1717 gaf hij uit: *Entretiens sur les différentes méthodes d'expliquer l'Ecriture et de prêches de ceux qu'on appelle*

Coccéiens et Voetiens dans les Prov. Unies Dit werk, waarvan de schrijver, hoewel naamloos uitgegeven, toch spoedig bekend werd, was voornamelijk tegen de Coccejanen gericht, waarover met bittere minachting gesproken werd. Het maakte zóó groote opspraak, dat de Waalsche synode, in 1707 te Goes vergaderd, DE JONCOURT ter verantwoording riep en in zijn dienst schorste; doch hij werd in zijn ambt hersteld, toen hij zijne woorden herriep en er zachteren uitleg aan gaf. Een aantal godgeleerden nam tegen deze „addersteken" de pen op, waarop DE JONCOURT antwoordde, en hiermede dezen even hatelijken als onvruchtbaren twist deed eindigen. DE JONCOURT is den 8 September 1720 (en niet in 1725 gelijk in *Biographisch woordenboek* wordt opgegeven) te 's-Gravenhage overleden. Twee zijner zonen in 1696 en 1697 te Middelburg geboren, hebben omstreeks 1717 te Leiden gestudeerd.

JONGE (DE). Dit geslacht is afkomstig uit Zierikzee en wordt aldaar reeds in het begin der vijftiende eeuw genoemd. De familiën STEENGRACHT, OCKERS en vermoedelijk ook VAN LODENSTEYN zijn daaruit ontsproten. De overlevering, dat dit geslacht een tak zou wezen van den stam der graven VAN DER MARCK is ongegrond, gelijk o. a. ook blijken kan uit een brief voorkomende in de handschriften-verzameling van den heer L. J. A. SCHELTUS VAN KAMPFERBEKE, in 1877 te Rotterdam verkocht. Zie over de afkomst, alsmede over het wapen, mr. J. VERHEYE VAN CITTERS in J. W. TE WATER. *Verbond der Edelen*, dl. IV, blz. 348. Op de *Wapenkaart van Zeeland*, door M. SMALLEGANGE, is afgebeeld, in den 1sten druk het wapen van WILLEM ANTHONISZ. DE JONGE (1639—1705) zooals het oudtijds werd gebruikt, en in den 2den druk onder den titel *Beschrijving van den Zeelandschen adel*, het nieuwe of tegenwoordig nog gebezigde wapen. De genealogie in 1879 opgemaakt door A. A. VORSTERMAN VAN OYEN, wordt medegedeeld in *Heraldische bibliotheek* van dat jaar. Er bestaan een aantal familie-portretten; in 1871 waren er enkele

o. a. van PAULUS VAN HERTSBEEKE, a° 1566, en zijne dochter ELISABETH, getrouwd a° 1606, met JAN ANTH. DE JONGE VAN OOSTERLAND, BONIFACIUS DE JONGE, ANTONIE DE JONGE, JACOB DE JONGE enz., benevens verschillende wapenborden, in het bezit van den heer A. C. RAVEN, te Utrecht.

JAN ANTHONIS DE JONGE (1520—1588), zag het licht te Zierikzee, uit ANTHONIE PIETERSZ. DE JONGE, geboren in 1483 en JANNEKEN OCKERS, geboren in 1497. Hij wordt ook „Lakeman" genoemd naar zijn lakenwinkel in het huis „de Katte" bij de Breedebrug te Zierikzee. (Vgl. over het zegel van CORN. BOUWENSE LAECKEMAN, a° 1558, *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 391). JAN ANTZ. was in zijne woonplaats een man van veel invloed en een ijverig voorstander der kerkhervorming. In 1543 was hij getrouwd met AGATHA DE VAGER of DE VEGER, aan wier wapen een gouden borstel nog als helmteeken herinnert. Uit dit huwelijk kwamen tien kinderen voort.

BONIFACIUS DE JONGE, heer van Oosterland, Sir-Jansland en Oosterstein, zoon van JAN DE JONGE (1546—1617) en diens eerste huisvrouw NEELTJE BOENSE (BONIFACIUSSE), en kleinzoon van JAN ANTH. bovengenoemd, werd geboren te Zierikzee in 1567. Hij huwde te Zierikzee in 1581 met MAGDALENA STAVENISSE, (wellicht een kleindochter van WILLEM SIMON MAERTENSE, die zich STAVENISSE noemde); in 1595 DANA DE HUYBERT; in 1603 CATHARINA WINCKELMAN. DE JONGE was eerst Pensionaris van Zierikzee, werd in 1599 Secretaris der Staten van Zeeland en in 1616 tot op zijn overlijden in Juni 1625 Raadpensionaris Er bestaat van hem een portret door W. J. DELFF gegraveerd, naar de schilderij door M. J. VAN MIEREVELT, *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 391.

JOHAN DE JONGE, heer van Oosterland enz, geboren in October 1614 te Middelburg, uit BONIFACIUS bovengenoemd; en diens derde vrouw CATHARINA, dochter van MELCHIOR WINCKELMAN en ANNA DE CHANTRAINE DE BROUCQSAULT. Hij was Burgemeester van Middelburg en werd in 1646 af-

gevaardigd naar de Staten-Generaal, waar hij een werkzaam deel nam aan de beraadslaging over den vrede te Munster. In 1651 was hij lid en door de wekelijksche afwisseling nu en dan voorzitter der zoogenoemde Groote-Vergadering. De Jonge overleed den 10 Mei 1654. Uit zijn in 1642 gesloten huwelijk met Levina Stavenisse kwamen drie kinderen voort. In de *Poëmata* van Caspar van Kinschot vindt men een lofdicht op hem. Zijn portret door Th. Matthan gegraveerd en gedrukt op satijn, is in *Zelandia illustrata.* Hij had tot zinspreuk „Mens bona regnum possidet."

Antonie de Jonge, heer van Bruinisse, geboren te Zierikzee in 1607, was het een en twintigste der vier en twintig kinderen van Johan de Jonge, heer van Oosterland, bij diens derde vrouw Elizabeth, dochter van jhr. Paulus van Hertsbeeke, heer van Bruinisse en Elisabeth van Zuidland. Hij huwde in 1631 eerst met Cath. Hoffer, overleden in 1661, en vervolgens in 1662 Agatha de Witte dochter van Jacob Jacobsz. de Witte, heer van Haamstede en weduwe van Cornelis Teeling, overleden in 1678. Antonie was secretaris der Rekenkamer van Zeeland en een zeer kundig staatsman en rechtsgeleerde. Hij liet een handschrift na onder den titel: *Zeelands regeeringsform beschouwd*, dat ook als *Staatkundige aanmerkingen over de provincie Zeeland* werd afgeschreven, (*Catalogus der Handschriften van het Zeeuwsch genootschap*) en waaraan Smallegange in zijn *Chronyk* het hoofdstuk over de domeinen en leenen in Zeeland ontleende; ook maakte de Jonge een uitvoerig en belangrijk register van de copulaten berustende ter Rekenkamer van Zeeland. Hij overleed te Middelburg in zijn huis Leeuwensteijn op de Vlasmarkt (L 8), op den 28 Mei 1669 en werd te Bruinisse begraven. Zie over hem J. W. te Water, *Reformatie van Zeeland.* In de verzameling zijn aanteekeningen van mr. S. de Wind, over bovengenoemd handschrift. Vgl. ook Zeeuwsche edelen door geleerdheid lofwaardig in *Archief* deel I, blz. 34.

Zijn zoon Willem Antz. de Jonge (1639—1705), was

Rekenmeester van Zeeland en Opperdijkgraaf van Schouwen. Hij overleed ongehuwd te Zierikzee en werd te Bruinisse begraven, waar een gedenksteen zijn rustplaats aanwijst. (*Zelandia illustrata*, deel II, blz. 303.)

Cornelis de Jonge, heer van Ellemeet, Elkerzee, Poortvliet, Kloetinge, Schipluiden, Hodenpyl, St.-Maartensrecht, Dalen enz., geboren te Zierikzee den 6 Mei 1646 uit Jacob de Jonge van Ellemeet (1610—1650) (die het twee en twintigste kind was van Johan de Jonge van Oosterland enz.) en Margareta Briels. Hij werd eerst Pensionaris van den Briel en was van 1674 tot 1707 Ontvanger-generaal van de Unie, eene betrekking die naar men zeide wel vier en twintig duizend gulden 's jaars gaf en waardoor hij schatrijk werd. Na zijn aftreden vestigde hij zich te Rotterdam en liet op het Haringvliet een prachtig huis bouwen. Hij overleed op zijn buitenverblijf *Duinrel* den 12 Mei 1721. Uit zijn in 1679 gesloten huwelijk met Maria Oyens, kwamen vijf zoons en twee dochters voort; vier zonen stierven ongehuwd; de derde zoon Aernout, schepen en raad te Delft, (1683--1742) overleed aan eene beroerte op eene reis door Frankrijk, uit een huwelijk met Johanna van Bleyswyk, slechts twee dochters nalatende. Het wapen van Cornelis de Jonge van Ellemeet is afgebeeld in het *Caartboeck van Voorne*, a° 1695. (*Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*, blz. 162). Over het veel besproken gezin van den Ontvanger-generaal zie men de aanteekeningen van prof. R. Fruin op Coenraad Droste, *Overblijfselen van geheuchenis*, deel II, blz. 495.

Marinus de Jonge, in de vierde generatie afkomende van Job de Jonge, het zestiende kind van Johan de Jonge van Oosterland, werd den 26 Maart 1684 geboren te Zierikzee, uit Marinus de Jonge, (1651—1721) en Maria Pous. Reeds als knaap ging hij in krijgsdienst, doorliep alle rangen en klom op tot kolonel. In een aantal veldtochten heeft hij zich onderscheiden, en vooral in den successie-oorlog, waarin hij bij Ramillies en bij Malplaquet ge-

kwetst werd. Hij huwde te Oud-Vossemeer in 1720 met Tanna Plevier, waaruit acht kinderen. Zijn tweede zoon was Willem de Jonge van Ellemeet, geboren te Tholen in 1735 en overleden te 's-Gravenhage in 1806, gehuwd in 1772 met Cornelia Stavenisse Pous. Hij was Drost en Baljuw van St.-Maartensdijk en Rentmeester der domeinen. Hij liet na een zoon Marinus de Jonge van Ellemeet.

Jhr. mr. Willem Cornelis Mary de Jonge van Ellemeet, geboren te 's-Gravenhage den 5 Mei 1811, uit Marinus de Jonge van Ellemeet Willemsz., raad te Zierikzee, Baljuw en Maire van St.-Maartensdijk, (1774—1824) en Maria Wilhelmina Susanna van Outhoorn, (1777—1823). Hij studeerde te Utrecht, trok in 1830 met de vrijwillige jagercompagnie te velde en vestigde zich na zijn promotie in Walcheren, waar hij eerst het kasteel Popkensburg bewoonde en in 1839 het prachtige landgoed *Overduin* onder Oostkappel liet aanleggen, waar hij in Mei 1862 koning Willem III feestelijk ontving en ook de leden van verschillende congressen en andere vereenigingen zóó gul onthaalde, dat hij het woord van Elisabeth Bekker bevestigde:

„Gastvrijheid, waard de gouden eeuw,
Dekt nog de tafel bij den Zeeuw,
Vooral in 't vrije buitenleven."

De Jonge was Burgemeester van Oostkappel, majoor der rustende schutterij, lid van Gedeputeerde staten van Zeeland, lid van de Eerste kamer der Staten-Generaal, en bekleedde nog een aantal kerkelijke en openbare betrekkingen. Hij was lid van vele wetenschappelijke en kunstbeoefenende genootschappen en heeft op onderscheiden gebied in het buitenland den Nederlandschen naam meermalen loffelijk opgehouden. Zoo schonk de koning van België hem voor zijne zorgen bij het plaatsen van een gedenksteen op het graf van den beroemden schilder Jordaens in 1875 het kruis der Leopoldsorde. Zijn *Museum* Catsianum, reeds als student begonnen en waar-

aan geene kosten zijn gespaard, werd door hem in Juni 1887 aan de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde geschonken, welke Maatschappij hem in 1888, elf dagen voor zijn overlijden, tot eerelid benoemde. In 1870 liet hij eene met zorg bewerkte, doch niet in den handel gebrachte beschrijving dier merkwaardige verzameling drukken, welke hij vooral in 1872 bij gelegenheid van het Taal- en Letterkundig congres te Middelburg, waarvan DE JONGE voorzitter was, met ruime hand verspreidde; later, tot zelfs in 1887, volgden daarop toevoegsels. Ook heeft hij doen drukken eene korte levensschets van den Pruisischen generaal JACOBY, die evenals hij zelf, uitmuntte in het kweeken van zeldzame agaven. Zijne kostbare verzameling aquarellen van de voornaamste meesters en zijne rijke bibliotheek zijn vermaard. DE JONGE huwde in October 1839 met zijn nicht WILHELMINE CECILIA PETRONELLA DE JONGE, (1816—1879) dochter van prof. BONIFACIUS DE JONGE, uit diens eerste huwelijk met jonkvr. JACOBA PETRONELLA FREDERIKA ALBERTINA VAN DOORN, waaruit drie zonen en vier dochters hem overleven. De oudste zoon jhr. mr. BONIFACIUS MARINUS DE JONGE VAN ELLEMEET, geboren 7 Januari 1843, was president der arrondissements-rechtbank te Breda, en overleed na eene korte ziekte op den 7 April 1888. Hij was om veelzijdige rechtskennis, onkreukbare eerlijkheid en rechtschapenheid algemeen geacht en bemind. Die onverwachte slag schokte den reeds geruimen tijd lijdenden vader, die hem den 1 Juli 1888 in den dood volgde. Beider stof rust in het familiegraf bij Oostkappel.

In de *Middelburgsche courant* van den 3 Juli komt eene korte levensschets van DE JONGE VAN ELLEMEET voor die aldus besloten wordt: „DE JONGE VAN ELLEMEET, de man met de waardige houding, het fijn besneden gelaat, getuigende van beschaving des geestes en welwillendheid des gemoeds; het helder vriendelijk oog, waarin gelijk NICOLAAS BEETS het zeide, „de gloed van het leven tintelde" en „het zilveren haar, op het hoofd zoo ongebogen," is in Zeeland,

ja, in Nederland, eene indrukwekkende persoonlijkheid geweest die niet spoedig zal vergeten worden."

Mr. MARINUS JAN DE JONGE, geboren te Zierikzee den 10 Augustus 1754, uit JAN DE JONGE, (1730—1783) eerst kapitein in Staten dienst, later Burgemeester en gecommitteerde ter Staten-Generaal en DIGNA CORNELIA KEETLAAR. Hij promoveerde te Utrecht in 1778 met eene dissertatie over eenige onuitgegeven Zeeuwsche charters, en werd Pensionaris zijner geboorteplaats. Als een vurig aanhanger van Oranje, week hij in 1795 naar Duitschland, waar hij tot in 1813 bleef. Daarna vestigde hij zich te Middelburg en was een tijd lang lid van Gedeputeerde staten. Hij schreef nu en dan rijmwerken en gaf in 1807 te Amsterdam uit *Jezus Messias, of de Evangelie- en Apostelgeschiedenis in gezangen van* J. C. LAVATER, *in het Nederduitsch gevolgd door* M. J. DE JONGE. In 1819 zagen te Middelburg het licht: *Een eerste zang en eenige kleine gedichten*, die in 1835 aldaar weder werden uitgegeven onder den titel: *Mijne uitreis naar het land der verwachting en andere kleine gedichten*, welke rijmlooze verzen meer blijken dragen van vromen zin, dan van verheffing en kunstvaardigheid. Door de familie opgekocht, komen die werken niet veel voor.

MARINUS JAN DE JONGE was in 1785 te Bruinisse gehuwd met ANNA MARIA MOGGE POUS. Hij overleed kinderloos te Middelburg den 6 Februari 1837 in zijne woning op den Singel bij de Seis-binnenbrug.

CORNELIS FRANCOIS DE JONGE, broeder van den vorigen, geboren te Zierikzee den 9 April 1759. Hij werd in 1772 cadet, doch nam bij de omwenteling van 1795 als ritmeester zijn ontslag. In 1801 ging hij in dienst van den Prins VAN ORANJE, en kwam met dezen in 1813 in het vaderland terug. Met de Haagsche burgerij uitgetrokken, was hij aanvoerder bij den even onhandig aangelegden als ongelukkig uitgevoerden tocht naar Woerden, waarop de schandelijke plundering en moord door de Franschen op den 24 November

1813 volgde. De Jonge werd kort daarna Commissaris van oorlog, in Januari 1814 generaal-majoor en lid van het Hoog-militair gerechtshof. Gepensionneerd, vestigde hij zich te Zierikzee, waar hij den 19 September 1837, zonder gehuwd te zijn, stierf.

Jhr. Willem Adriaan de Jonge, heer van Campens-Nieuwland, broeder van den vorigen (1763—1835) was Burgemeester te Zierikzee en Districts-commissaris. Koning Willem I verhief dezen werkzamen en algemeen geachten man in den adelstand. De Jonge was gehuwd te Zierikzee in 1784 met Cornelia Pous (1765—1837). Uit dien echt kwamen voort vijf zonen als:

1°. Jhr. mr. Marinus Willem de Jonge, heer van Campens-Nieuwland, geboren te Zierikzee 29 Maart 1786. Na zijne promotie op eene dissertatie, waarvan o. a. met veel lof gesproken werd in *Konst- en Letterbode* van 1807, blz. 314, vestigde hij zich als advocaat in den Haag, waar hij grooten naam kreeg, vooral na zijn even welsprekende als scherpzinnige pleitrede in 1820 tegen Jonas Daniel Meijer die het recht verdedigde van het recht van koning Lodewyk Napoleon op het paviljoen te Haarlem. Hij werd benoemd in menige belangrijke staatscommissie en werd in 1829 lid van de Tweede kamer der Staten-Generaal, in 1833 werd hij Raadsheer in het Gerechtshof te 's-Gravenhage en in 1838 vice-president van het Provinciaal Gerechtshof in Zuid-Holland. Van 1844—1848 was hij Minister van justitie. De Jonge overleed den 11 September 1858 aan eene beroerte op zijn buitenverblijf *Rozenlust* onder den Leidschendam. Hij huwde in 1812 met Maria Magdalena Evertsen (1792—1872) waaruit één zoon jhr. mr. Willem Cornelis Carel Evertsen de Jonge, geboren te 's-Gravenhage den 7 Maart 1814; deze studeerde te Utrecht, promoveerde in 1845 op eene verdienstelijke dissertatie, werd advocaat in Den Haag, en stierf ongehuwd den 19 Februari 1863.

In de verzameling is de brief van Marinus Willem de

JONGE aan prof TE WATER, dd. 31 Juli 1820, over zijne benoeming tot lid der Maatschappij der Nederlandsche letterkunde.

2°. Jhr. dr. BONIFACIUS DE JONGE, broeder van den vorigen, geboren te Zierikzee den 17 November 1787. Hij studeerde te Leiden en werd in 1811 med. doctor na twee dissertatiën in 1810 en 1811 te hebben verdedigd, die zeer gunstig beoordeeld worden in *Letteroefeningen van* 1811, blz. 17, en in de *Vaderlandsche Bibliotheek* van hetzelfde jaar, blz. 253. DE JONGE werd verplicht als geneeskundige het Fransche leger te volgen, doch vestigde zich na de omwenteling als med. doctor te Middelburg, waar hij spoedig eene aanzienlijke praktijk kreeg. Als onderwijzer aan de geneeskundige school te Middelburg verleende de koning hem den titel van Hoogleeraar, ook als erkentenis zijner onbezoldigde diensten in het hospitaal te Veere tijdens de Belgische omwenteling. Van 1834—1854 was DE JONGE voorzitter van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen. Zijn portret komt voor in *Zelandia illustrata*, waarbij echter het geboortejaar verkeerd wordt opgegeven. Hij was in Mei 1815 gehuwd met JACOBA PETRONELLA FREDERICA ALBERTINA VAN DOORN, overleden in 1817, nalatende twee dochters, en hertrouwde in October 1819 met CORNELIA HENRIETTA LANTSHEER, overleden in November 1854, waaruit drie zoons en twee dochters. Prof. DE JONGE stierf te Middelburg den 15 Januari 1854. Hij heeft uitgegeven: *Handboek der practische geneeskunde*, Middelburg 1840, waarvan slechts het eerste deel verscheen, ook zijn in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap enkele overdrukken o. a. *Eenige opmerkingen over de middelen tegen lintworm enz.* In de collectie is een brief van condoleantie aan prof. J. W. TE WATER, dd. 30 September 1814.

3°. Jhr. KAREL WILLEM DE JONGE, broeder van den vorengenoemden (1789—1852) wethouder te Zierikzee en in vele andere betrekkingen aldaar met ijver en kunde werkzaam. Hij was in 1813 getrouwd met HENRIETTE VAN

Breugel (1795—1816) en liet na twee zonen en drie dochters. Zijn jongste zoon was jhr. mr. Caspar de Jonge, geboren te Noordgouwe den 16 Juli 1826. Hij studeerde te Utrecht; werd Secretaris der gemeente Zierikzee; lid der arrondissements-rechtbank aldaar; Raadsheer in het provinciaal gerechtshof in Zeeland en na de opheffing in 1875 Raadsheer in het gerechtshof te 's-Gravenhage. Behalve eenige brochures en studiën, (*Catalogus der bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap*) heeft hij uitgegeven: *Beschouwingen over de gemeentewet*, Zierikzee 1857. Hij was in Juni 1854 te Wageningen gehuwd met Johanna Wilhelmina de Crane, waaruit kinderen. De kundige en rechtschapen man overleed na langdurige ongesteldheid te 's-Gravenhage den 3 April 1888.

4°. Jhr. mr. Johan Cornelis de Jonge, geboren te Zierikzee den 9 Mei 1793. Hij studeerde te Leiden, en woonde als vrijwilliger den veldtocht van 1815 bij. Hij promoveerde in 1816 en zijne dissertatie over eenige onuitgegeven Hollandsche en Zeeuwsche charters, wordt loffelijk vermeld in *De Konst en Letterbode* van dat jaar, blz. 219. De Jonge werd kort daarna toegevoegd aan den rijks-archivaris Hendrik van Wijn, dien hij in 1831 opvolgde en wiens leven hij in 1832 schetste, en ontving later door zijne benoeming tot Staatsraad en op andere wijs menig blijk dat zijne groote verdiensten werden gewaardeerd. Hij schreef een aantal verhandelingen over Nederlandsche geschiedenis en oudheidkunde. *Het leven van de admiralen* Johan en Cornelis Evertsen, zag in 1820 het licht. Zijne *Geschiedenis van het Nederlandsch zeewezen*, werd van 1833 tot 1848 in zes deelen te 's-Gravenhage uitgegeven; terwijl een 2e veel vermeerderde druk door zijn zoon jhr. mr. Johan Karel Jacob de Jonge bewerkt, van 1858—1864 van de pers kwam. (Vgl. *Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap.*) De Jonge was in 1816 gehuwd met Henrietta Philippina Jacoba van Kretschmar (1791—1861) waaruit vijf kinderen. Hij overleed aan eene beroerte op den 12 Juni 1853 op zijn buitenverblijf *Zuidhoorn*

onder Rijswijk. Zijn portret is in *Zelandia illustrata.* Zie over hem het levensbericht door dr. J. W. Holtrop in de werken van de Maatschappij der Nederlandsche letterkunde 1853. Zijn neef prof. te Water, die reeds vroeg de groote talenten van de Jonge schijnt hebben opgemerkt, bewaarde in de verzameling verscheidene brieven van 1814—1821, o. a. over zijn levensbericht der Evertsen, en over eene prijsvraag door de Leidsche maatschappij uitgeschreven.

5°. Jhr. Willem Dignus de Jonge, broeder van den vorengenoemden. Geboren te Zierikzee den 30 October 1795, overleden aldaar 29 Februari 1864, getrouwd 1° in September 1816 met Stefania de Weert (1798—1843) en hertrouwd in 1844 met Wilhelmina Badon Ghyben. In velerlei betrekkingen, ook als District-commissaris en Ontvanger van den polder Schouwen was Willem Dignus de Jonge te Zierikzee werkzaam; als kerkvoogd heeft hij grooten invloed gehad op den door verschillende omstandigheden niet gelukkig geslaagden herbouw der op den 7 October 1832 afgebrande kerk, welke pas den 21 Mei 1848 kon ingewijd worden. Nu en dan heeft hij brochures uitgegeven, zooals omstreeks 1850 een scherpzinnig uitgedacht plan tot aflossing der Nederlandsche staatsschulden. Uit zijn eerste huwelijk kwamen drie zonen voort en twee dochters. De tweede zoon was Marinus Willem de Jonge, geboren 27 December 1823, scheepsreeder enz. te Zierikzee, welke veel belovende jonkman den 12 April 1852 aan de tering overleed. Zijn broeder was Johan Louis de Jonge, geboren te Zierikzee den 20 Januari 1826. Hij was wethouder aldaar en daarna president van het waterschap Schouwen. Van 1875 tot 1881, vertegenwoordigde de Jonge het district Middelburg in de Tweede kamer der Staten-Generaal, waar hij de antirevolutionaire beginselen verdedigde. Als een ijverig voorstander der afschaffing van sterken drank, heeft hij grooten invloed gehad bij de tot stand koming der wet van Juni 1881 tot regeling van den kleinhandel in sterken drank en beteuge-

ling der openbare dronkenschap. JOHAN LOUIS DE JONGE, was den 30 April 1857 getrouwd met zijne nicht CLAUDINE CHARLOTTE, dochter van prof. jhr. BONIFACIUS DE JONGE en CORNELIA HENRIETTA LANTSHEER, waaruit vier dochters. Hij overleed den 12 Juli 1887 op de Duitsche badplaats Friedrichroda.

Jhr. mr. FRANCOIS CLEMENT DE JONGE, jongste zoon van JAN DE JONGE (1736—1783) en DIGNA CORNELIA, dochter van CORNELIS KEETLAER uit Goes en C. M. CLEMENT. Hij werd, na in de rechten gestudeerd te hebben, Pensionaris van Zierikzee. DE JONGE was een vurig vriend van het Huis van Oranje. (Vgl. J. H. VAN DER PALM, *Gedenkschrift enz.*). Hij werd lid van de Tweede kamer der Staten-Generaal en vervolgens van de Eerste kamer, en was president der ridderschap van Zeeland. Uit zijn in 1791 gesloten huwelijk met DANA MAGDALENA VAN VISVLIET (1768—1843) kwamen voort zes dochters en een zoon, FRANCOIS CLEMENT DE JONGE overleed te Middelburg op 68-jarigen leeftijd den 31 December 1834.

JONGE (JACOBUS DE). Waarschijnlijk geboren te Middelburg, werd in 1680 predikant te St. Kruis en in 1684 te Nieuwvliet. Uit zijn dienst ontslagen, vertrok hij naar Leiden, waar hij zich bezig hield met onderwijs te geven aan studenten. Onder den naam van JACOBUS JUNIUS heeft hij uitgegeven: *Korte en bondige verklaring van de woorden in Johannes IV, vers* 20—34, Leiden 1696.

JOOSSE (Joos), was een Wederdooper te Veere, zóó ervaren in de zangkunst, dat hij zelfs aan het hof van koning FILIPS werd begeerd. Om zijn godsdienstige overtuiging werd hij later gevangen en na gepijnigd te zijn in 1560 verbrand. Zie BLAUPOT TEN CATE, *Geschiedenis der Doopsgezinden*, deel I, blz. 75.

JORDAEN (LAURENS). Geboren te Sluis, studeerde om-

streeks 1651 in de geneeskunde te Utrecht en vestigde zich toen als med. doctor in zijne vaderstad, vanwaar hij echter na enkele jaren naar Rotterdam verhuisde. In 1655 gaf hij een bewijs zijner instemming met het werk van den bekenden geneesheer LOUIS DE BILS, en drie jaren daarna liet hij een brief drukken onder den titel: *Waarachtig gebruik der tot nog toe gemeende chylbuis, beneffens de verrijzenis der lever, voorheen zoo ligtvaardig in het graf gestoken, door* LOUIS DE BILS, *heer van Coppendamme en nu briefswijze bekend gemaakt door* LAURENS JORDAEN, M. D. Rotterdam 1658.

JUNG (MARINUS BASTIAAN). Geboren te Middelburg den 1 Maart 1798, uit JOHANN ADAM JUNG, een Duitscher, die in 1793 portier van de Dampoort was, en SUSANNA CORNELIA VAN SWYNDRECHT. De knaap met goeden aanleg en heldere geestvermogens begaafd, werd voor schoolmeester opgeleid en reeds in 1816 werd hij belast met het onderwijs in het Burgerweeshuis. In 1819 werd hij ondermeester te Grijpskerke, in 1823 te Middelburg en den 1 April hoofdonderwijzer te Groede, waar hij tot zijn overlijden op den 4 Maart 1862 werkzaam bleef. JUNG was een man van meer dan gewone talenten en een uiterst degelijk en bekwaam onderwijzer. Niet minder muntte hij uit als vaardig en nauwgezet landmeter. Hoewel hij reeds lang in de zeevaartkunde onderricht gegeven en menigen stuurman opgeleid had, deed hij in April 1858 en dus meer dan zestig jaren oud, op hoogst loffelijke wijs nog examen in de wis- en natuurkunde. In het dagelijksch leven was hij levendig, opgeruimd en wist bijzonder geestig en onderhoudend te vertellen. Hij is tweemalen gehuwd geweest; eerst met JOHANNA DE TROYES, waaruit vijf kinderen en vervolgens kinderloos met FRANCINA VERSTELLE.

JUNG heeft doen drukken: *Handleiding tot redekundig ontleden*, Leiden 1837. — *Beginselen der wiskundige aardrijkskunde*, Leiden 1838. — *Beginselen der algemeene rekenkunde*,

Leiden 1839—1841, 3 deelen. Hierin komen alleen decimale breuken voor, dus geen gewone, maar alleen repetenten -- *Handleiding voor de wijnroei en peilkunde; voornamelijk in het werkdadige dezer wetenschap*, Leiden 1842. Dit werkje werd terstond gebruikt bij het onderwijs aan de Koninklijke Academie te Delft. Met zijn vriend P. Meesters, heeft hij ook nog een en ander uitgegeven.

JUNGIUS (Johan Huibert) was afkomstig uit een aanzienlijk geslacht in den Paltz. Zijn grootvader week vandaar uit tijdens den dertigjarigen oorlog, ging te Groningen studeeren en werd predikant te Middelbert, in welke gemeente zijn zoon Sixtus Jungius hem opvolgde. Uit het huwelijk van laatstgenoemde met Sofia Wilman werd Johan Huibert op den 22 October 1692 te Middelbert geboren. Na den vroegen dood zijns vaders vestigde zijne moeder zich te Groningen, doch hij studeerde te Leiden. Na hulpprediker te Voorschoten en te Vianen te zijn geweest, werd hij in 1717 predikant te Simonshaven; in 1720 te Hulst en in 1728 te Vlissingen, waar hij nog in hetzelfde jaar benoemd werd tot rector der Latijnsche school, welk ambt hij in December met eene redevoering *de vicissitudinibus linguae Latinae* aanvaardde. De dubbele betrekking nam de kundige man met bijzonderen ijver waar, totdat hij in 1743 ongesteld werd. Hij ging naar Amsterdam om eene gevaarlijke kunstbewerking te ondergaan, doch overleed aldaar op den 19 September. Jungius was in Augustus 1718 getrouwd met Constantina, dochter van Johannes van Duren, predikant te Zoetermeer, waaruit twee zonen, Steven en Huibert Constantyn, die beiden, na 's vaders dood, naar Oost-Indië zijn gegaan (de laatste als commandeur der soldaten) en aldaar overleden.

Jungius was een geleerd man, begaafd met een helder oordeel en een zóó vlug begrip, dat hij, gelijk Vrolikhert verhaalt, wanneer hem de een of andere tekst werd opgegeven, daarover na zeer korte overweging, terstond eene

degelijke en schoone leerrede uitsprak. Als dichter was hij niet onverdienstelijk, en zijn vriend, de bekende MOORMAN te Hulst roemt hem zeer. Vele zijner gelegenheidsgedichten zijn uitgegeven, doch de meesten, en wellicht ook de besten, bleven ongedrukt. Van JUNGIUS zag het licht: *Het einde van den strijd, de kroon der rechtvaardigheid. Ter gedachtenis van* JOACHIM AMAMA, *generaal-majoor en commandeur van Hulst, overleden* 3 *Juli* 1720, Rotterdam 1720. — *De wonderen van Jehova, ter gedachtenis der verlossing van Hulst uit de macht van Spanje. Dankrede*, Leiden 1721. — *Vervolg*, Leiden 1721. — De door den hoogleeraar FRANCISCUS FABRICIUS te Leiden in Juni 1722 uitgesproken redevoering *de Oratore sacra*, heeft JUNGIUS in het Nederlandsch overgebracht onder den titel: *Heilige redevoerder*, Leiden 1722. — *Zeeuwsche vreugdegalm op het jubilé van den hoogleeraar* FRANCISCUS FABRICIUS, *gevierd* 24 *November* 1737; achter diens werk over Psalm XXIV, vers 12—19. — Gedicht vóór het 2e deel van GARGON. *Walchersche Arcadia.* — *Gedicht op zijn* 50. *verjaardag*, door VROLIKHERT in *Vlissingsche kerkhemel*, bijzonder geprezen.

JUNIUS (HADRIANUS). Geboren te Hoorn den 1 Juli 1511, uit PIETER DE JONGE, burgemeester aldaar, afkomstig uit een oud Hollandsch geslacht en MARIA DIRKS. Zijn groote aanleg werd door zorgvuldige opvoeding ontwikkeld Hij studeerde meest te Leuven in de geneeskunde en wijsbegeerte en deed vervolgens groote reizen, waarop hij aan de beroemde universiteit van Bologna tot doctor in genoemde vakken bevorderd werd Na in Engeland lijfarts te zijn geweest van den hertog van NORFOLK en te Kopenhagen bij den Koning van Denemarken, vestigde hij zich in 1551 te Haarlem, waar hij in het huwelijk trad eerst met de zeer gegoede MARIA WILLEMSD. KEISERS en vervolgens met ADRIANA SIMONSD. HASSELAAR, eene zuster van de vermaarde KENAU. De roem van 's mans geleerdheid bracht teweeg dat hij

meermalen voor aanzienlijke betrekkingen aangezocht werd, doch hij verkoos in Haarlem, waar hij stadsdokter was, te blijven, en vervulde ook sedert 1564 het ambt van geschiedschrijver der Staten van Holland. Tijdens het beleg van Haarlem werd JUNIUS naar Delft geroepen om den Prins bij te staan in eene gevaarlijke ziekte. Verschillende omstandigheden gaven aanleiding dat hij zich na de overgave van Middelburg in het meer veilige Zeeland wenschte te vestigen, waarom hij den 3 April 1574 tot stadsdokter te Middelburg werd aangesteld, met eene ruime jaarwedde en eene vrije woning in de Abdij. Het zou wel kunnen zijn, dat die verplaatsing in verband heeft gestaan met de verhuizing zijner schoonzuster KENAU SIMONSD. van Haarlem die haar verzoek ingewilligd zag; en in Juli 1574 pachteres werd van het waagmeesterschap en het collecteurschap van den nieuwen impost van de turf te Arnemuiden, en daar den 7 Augustus poorterseed deed. In 1574 kreeg JUNIUS te Middelburg eene dochter GEERTRUIDA, die den 18 December in de Westmonsterkerk werd gedoopt, waarbij getuigen waren JACOB SIMONSZ., NICOLAAS JANSE en BERTHA SIMONSD. In het volgend jaar toen JUNIUS, nog tobbende, naar men zeide, over het verlies zijner boeken en papieren na de overgave van Haarlem, bij zijne vrienden te Arnemuiden vertoefde, werd hij ziek en overleed aldaar den 16 Juni 1575. Eerst in November werd zijn stoffelijk overschot naar de Koorkerk te Middelburg overgebracht. Zijn zoon PETRUS, een zeer kundig man, is in 1594 overleden.

Het ontbrak niet aan pogingen om een gedenkteeken voor dezen geleerde, die den roem van Holland en het sieraad zijner eeuw werd genoemd, op te richten en omstreeks tachtig jaren na zijn dood werd zijne, uit eikenhout gehouwen beeltenis met een loffelijk opschrift door HENDRIK BRUNO, voor zijn geboortehuis te Hoorn geplaatst. Na eene verbouwing werd het naar de Groote kerk overgebracht, waarmede het in 1838 is verbrand. Naar men meent, werd er door 's mans

zoon een gedenkbord met latijnsch opschrift in de Koorkerk te Middelburg geplaatst, dat echter, zoo het er ooit gehangen heeft, spoedig spoorloos was verdwenen. In 1842 werd in die kerk door de ijverige bemoeiingen van dr. PETRUS SCHELTEMA toen leeraar aan het gymnasium te Middelburg, een marmeren gedenkplaat, omstreeks de zerk boven het graf van JUNIUS, in den muur gemetseld, waarop te lezen staat: *Ter gedachtenis / van /* HADRIANUS JUNIUS */ door zijne geleerdheid een sieraad der XVI eeuw / geboren te Hoorn / en in dit kerkgebouw begraven / het Zeeuwsch genootschap / der wetenschappen /* 1842. (Afgebeeld in P. SCHELTEMA. *Oud en Nieuw*, Amsterdam 1842; dl. I).

Hoewel JUNIUS lang aan de Roomsche kerk getrouw is gebleven, schijnt het echter twijfelachtig of zulks tot het einde zijns levens het geval is geweest. De lijst zijner werken wordt in het *Biographisch woordenboek* medegedeeld, en is niet minder lang dan de geschriften, waarin over hem gesproken wordt. Zijn portret o. a. met de bekende versregels van PETRUS SCRIVERIUS, alsmede dat uit de dissertatie van dr. P. SCHELTEMA. *Diatribe in Hadr. Junii vitam etc.*, Amsterdam 1836, is in verschillende vormen in *Zelandia illustrata*.

JUTTING (CHRISTIAAN HERMANUS JOHANNES VAN BENTHEM). goboren den 25 Maart 1809 te Baarzande bij het dorp Groede, in welk dorp zijn vader LAMBERTUS JUTTING (gehuwd met SARA WILHELMINA FARO) toen predikant was. Den 1 Januari 1837, werd hij lid der boekhandelaarsfirma van zijn oom SALOMON VAN BENTHEM te Middelburg en huwde in datzelfde jaar met MARIA JOHANNA WOUTERSEN. Door zijn groote boekenkennis, nauwgezetheid en vlijt, ontwikkelde hij deze zaak merkelijk, waartoe de jaarlijksche dikwijls zeer uitgebreide boekverkoopingen in zijn lokaal op het Koorkerkhof medewerkten. In vele andere betrekkingen, vooral op kerkelijk gebied als ouderling en als lid van het classicaal bestuur, was de wakkere man ook ijverig werkzaam. Hij stierf na

een kort lijden op den 13 Juli 1878, eene weduwe en kinderen nalatende.

KAAKEBEEN (DANIEL MATTHYS), zoon van CHRISTIAAN en HELENA ELLINCKHUYZEN, werd den 11 Maart 1788 te Haarlem geboren. Hij studeerde te Utrecht en werd in 1809 predikant te Zeist; in 1815 te 's-Hertogenbosch en in April 1818 te Middelburg bevestigd. Slechts twee jaren bleef hij aldaar werkzaam. In September 1820 vertrok hij naar Amsterdam, waar hij 30 November 1835 overleden is. Nog vele jaren na zijn heengaan, werd er te Middelburg van dien voortreffelijken predikant gesproken, en wist ieder zijne woning op den Kinderdijk aan te wijzen. Eene talrijke schare luisterde steeds met onverdeelde aandacht naar zijne leerredenen, evenzeer getuigende van een helderen geest als van een godvruchtig gemoed. Een portret van hem in 1820 geteekend door A. J. VAN ANDEL, is in *Zelandia illustrata*.

KAAS (DIRK). Geboren te Rotterdam den 22 Augustus 1722. Hij werd predikant te Aarlanderveen in 1747; te Loosdrecht in 1750; te Sluis in October 1754 en te Goes in 1763, waar hij werkzaam bleef tot 11 Januari 1803. Hij overleed aldaar als emeritus den 10 September 1806. Te Goes, waar hij meer dan veertig jaren stond, was KAAS een man van grooten invloed, wiens nagedachtenis nog niet verdwenen is. Door zijn ijver, gesteund door dien van zijn vriend LAURENS PIETER VAN DE SPIEGEL, is het kerkgezang daar vroeger dan elders verbeterd, en de nieuwe psalmberijming zonder veel tegenkanting ingevoerd; zelfs met een geestelijk concert op 30 October 1774, waarbij „het orgel door blaas- en snaargetuig en koorgezang werd begeleid." Vgl. PICCARDT, *Bijzonderheden van Goes* (1864), blz. 164.

Den 22 Maart 1777 herdacht deze predikant met eene kerkelijke redevoering het tweede eeuwfeest der verlossing van Goes en Zuid-Beveland uit de Spaansche macht. Op

zijn overlijden is bij T. OVERSLUYS te Goes eene *Rouwklacht* gedrukt.

KAN (CORNELIS MARIUS). Geboren te Groningen den 18 Maart 1837, studeerde aldaar en werd in 1862 doctor in de letteren. Hij werd conrector aan het gymnasium te Winschoten en daarna in 1862 te Middelburg, waar hij ook in andere betrekkingen werkzaam was. In 1867 werd hij benoemd tot leeraar aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Utrecht en bij de oprichting der Universiteit van Amsterdam, aldaar den 11 September 1877 Hoogleeraar in de aardrijkskunde; ook als een der oprichters en eerste secretaris van het Nederlandsch Aardrijkskundig genootschap heeft hij zich verdienstelijk gemaakt.

Een jongere broeder van hem ARNOLD ISAAC KAN, was van 1862 tot 1869 predikant te Nieuw- en St.-Joosland en daarna te Velp.

KANTER (DE). Het geslacht komt in het laatst der zestiende eeuw te Zierikzee voor, waar in 1585 PHILIPPUS DE KANTER (CANTOR) huwde met CATALINA STUURMANS, uit wiens vijf zonen de later meer bekende familietakken zijn voortgesproten, waaruit velen zich door bijzondere talenten hebben onderscheiden. Het wapen: in azuur een keper van zilver, vergezeld in den rechter bovenhoek van een kruis van goud; links eene halve maan; beneden een schelp, schijnt op verwantschap met Schouwensche geslachten, o. a. VAN BORRENDAMME te wijzen. Of mr. ADRIAAN DE KANTER, volgens de Stads Rekening van Middelburg in 1546 procureur voor den Hoogen Raad van Mechelen, tot die familie behoorde, is mogelijk, doch niet te beslissen..

CORNELIS DE KANTER was in de achttiende eeuw landsinspecteur der waterwerken van Schouwen, een bekend landmeter en een scherpzinnig beoefenaar van wis- en natuurkundige wetenschappen. Hij stamde af van JACOB DE KANTER, oudsten zoon van bovengenoemden PHILIPPUS, in Maart 1611 gehuwd

met Abigaël Pietersdochter. Cornelis de Kanter, was vermoedelijk een zoon van Pieter en Clara Hollaer. Hij trouwde met Antoinetta Boom, waaruit ééne dochter, die de echtgenoote werd van mr. Jan Jacob Boogaert, Burgemeester te Zierikzee, overleden in 1793. In 1748 gaf Cornelis de Kanter uit de door hem op nieuw gemeten en verbeterde kaart van Schouwen en Duiveland, indertijd opgemeten door Daniel Verburcht en waarvan de oorspronkelijke, in 1675 door Verburcht aan de stad gelegateerd, nog op het raadhuis te Zierikzee hangt. In 1752 was de Kanter reeds landsinspecteur en menige kaart van werken door hem voorgesteld en uitgevoerd, is in het Provinciaal archief (Vgl. *Inventaris*). Zoo vindt men daar de beschrijving van den dam in het Mastgat tot preservatie van den polder van Bruinisse, welk kostbaar werk eerst goede, doch later minder gunstige uitkomsten gaf (*Zelandia illustrata*, deel II, blz 304). In 1773 werd de Kanter door het Zeeuwsch genootschap bekroond voor eene verdienstelijke verhandeling over de vallen in de zeedijken.

Uit denzelfden familietak kwam voort Pieter de Kanter, Schepen en Raad te Zierikzee, geboren in November 1756 uit Nicolaas (waarschijnlijk een kleinzoon van Pieter de Kanter en Clara Hollaer) en Maria van Gote. Deze Pieter huwde in November 1778 met Johanna Hoffer, geboren den 20 Maart 1759, uit David Hoffer, den laatsten afstammeling dier oude familie en van Cornelia Oostdyck van het bekende Goessche geslacht. In 1787 werd het huis van de Kanter te Zierikzee geplunderd, omdat hij der partriottische partij was toegedaan, waarop hij met zijn gezin naar Antwerpen week.

Na de omwenteling van 1795 keerde Pieter de Kanter uit België terug en werd gekozen tot lid der Nationale vergadering en andere wetgevende besturen. Daarna vestigde hij zich te Dordrecht, waar hij den 5 December 1820 overleed. De Kanter wordt geprezen als een algemeen geacht

bijzonder degelijk en kundig man en die zich in 1813 door vaderlandsliefde onderscheiden heeft. In Antwerpen werd in November 1787 geboren zijn zoon DAVID HOFFER DE KANTER, die te Leiden heeft gestudeerd, med. doctor te Dordrecht is geworden en ongehuwd aldaar overleden. Zijn jongere broeder PIETER JOHANNES DE KANTER, getrouwd met CORNELIA VRIESENDORP, was koopman te Dordrecht en zijne nakomelingen zijn aldaar en elders gevestigd.

PHILIPS DE KANTER, de vierde zoon van PHILIPPUS en CATALINA STUURMAN, huwde eerst SUSANNA L'ESPERVIER en daarna LENA JANSD. Uit een dier huwelijken kwamen twee zonen voort, waarvan de jongste, JOHAN DE KANTER in den echt trad met MARGARETA BEST. Hun zoon, PHILIPPUS JANSZ. DE KANTER, koopman te Zierikzee (Vgl *Navorscher* 1875, blz. 369), huwde in 1697 te Haamstede met HESTER MISPELBLOM, geboren te Goes in 1664, jongste dochter van ANTHONIE MISPELBLOM, chirurgijn en voorzanger te Goes, overleden in 1684. Uit dit huwelijk werd in 1698 geboren een zoon, JOHAN DE KANTER, eerst kinderloos gehuwd met HESTER COUWENBERG en daarna met ELISABETH DILLINCOURT (DRELINCOURT). Daaruit kwam voort PHILIPPUS DE KANTER, getrouwd met ANNA MARIA OUDKERK, (overleden 1773). Zij was eene dochter van SCIPIO OUDKERK, predikant te Haamstede en RYKJE BUBBESON, de door DE LA RUE geprezen dichteres (zie hiervoren). Dat ook ANNA MARIA zeer begaafd was, blijkt uit NIEUWHOF, *Gedenkboek van Haamstede*, blz. 144. PHILIPPUS DE KANTER, geboren in 1732, werd in 1758 predikant te Giessen-Oudkerk en in 1761 te Wissenkerke (Noord-Beveland) waar hij in Augustus 1772 overleed. Zijn broeder MATTHEUS DE KANTER, huwde ANTONIA SWEMER, waaruit eene dochter. De vroeg ouderlooze kinderen van PHILIPPUS DE KANTER en ANNA MARIA OUDKERK, waren JOHAN DE KANTER, SCIPIO DE KANTER, ELISA DE KANTER, JACOBUS DE KANTER en eene dochter gehuwd met ARNOUD HUBERTUS MARINUS VAN DER BILT.

Johan de Kanter Phz., werd den 21 Juli 1762 te Wissenkerke geboren. Vroeg ouderloos, genoot hij meest zijne opvoeding bij zijn oom en voogd, den notaris HOUWER te Zierikzee. Hij bezocht de Latijnsche school en hoewel hij gaarne gestudeerd had, schikte hij zich naar den wensch van zijn oom om notaris te worden, tot welk ambt de vlugge jongeling reeds in 1784 werd benoemd. Betrokken in de staatkundige woelingen dier dagen, zoodat hij reeds gedichten voordroeg op het Alliantiefeest te Zierikzee in April 1786 (*Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*, blz. 247) ging het met de praktijk zóó onvoordeelig, dat hij verplicht was naar een ander middel van bestaan uit te zien. De beoefening der wis- en natuurkundige wetenschappen had hem altijd aangetrokken, en het strookte dus met zijne liefste wenschen, toen hij in 1799 Lector in de Physica aan het Museum te Middelburg werd en tevens gelegenheid kreeg om onderwijs te geven in wis-, natuur- en zeevaartkunde; in 1807 werd hij Lector aan de Illustre school. Tot aan zijn dood heeft DE KANTER met onverzwakten ijver zijne lessen in het Natuurkundig gezelschap gegeven en nog lang na zijn heengaan werd loffelijk gesproken over de uitnemende en altijd boeiende wijs, waarop „vader DE KANTER" zelfs diepzinnige afgetrokken vraagstukken voor minder wetenschappelijke hoorders wist duidelijk te maken. In den Franschen tijd werd DE KANTER commies-griffier bij de rechtbank van eersten aanleg, en in 1814 commies ter provinciale griffie van Zeeland, welk ambt hij tot 1 Januari 1835 heeft vervuld, toen hij wegens ouderdom op de meest eervolle wijs ontslag verkreeg. Van het Zeeuwsch genootschap was hij gedurende een tal van jaren een zóó ijverig secretaris, dat de voorzitter na zijn overlijden getuigen kon, dat hij meer dan het vierde eener eeuw de ziel dier vereeniging was geweest. DE KANTER overleed den 23 September 1841, „en zijn dood werd, naar de heer S. DE WIND schreef, een onherstelbaar verlies gerekend, want de kundige, welwillende en hulpvaardige grijsaard werd door zeer velen bemind, door ieder hooggeacht."

De Kanter is tweemalen gehuwd geweest; eerst in 1785 met zijne nicht Adriana de Kanter, welke reeds in het volgend jaar overleed, en in 1789 met Johanna Appolonia Baster, eene nicht van den bekenden doctor Job Baster, met wie hij twee en vijftig jaren is gehuwd geweest en die hem slechts enkele weken in den dood voorging. Hun oudste dochter Anna Maria, is zeer kort getrouwd geweest met dr. J. ab Utrecht Dresselhuis; de tweede dochter huwde Jan Groeneyk en de zoon, Leonard Marinus de Kanter, een kundig man, was arrondissementsijker der maten en gewichten in het district Goes. Hij huwde Johanna Groeneyk en overleed nog vóór zijn vader.

De heer mr. Samuel de Wind, die in *Nehalennia* (1850) het leven van J. de Kanter Phz. schetste, zegt dat het bijna onmogelijk is om alles op te geven, wat deze veelwetende man in zijn langdurig en verwonderlijk arbeidzaam leven heeft doen drukken. In de *Middelburgsche courant* schreef hij van 1799 tot 1841 eene menigte artikelen over geschiedenis, natuur- en sterrenkunde, meest alle met K onderteekend; evenzoo in de *Konst en letterbode*, *De Vaderlandsche letteroefeningen; De Vaderlandsche bibliotheek* (1811); *De Vriend des Vaderlands* (1831) en vooral in de werken van het Zeeuwsch genootschap; *De Zeeuwsche volksalmanak* (1839—1842). Van zijne natuurkundige geschriften zijn de voornaamste: *Altoosdurende almanak*, Zierikzee 1793. — *Kennis en gebruik van Barometers en Coutroleurs*, Zierikzee 1794. — *Nieuwe Ecliptische tafelen*, Middelburg 1803. — *Tafelen ter berekening van den tijd der Watergetijden*, Middelburg 1807. — *Natuur- en geschiedkundige beschrijving van den Watervloed*, Middelburg 1808. — *Koordentafel om hoeken op het papier te meten*, Middelburg 1809. — *Gemeenzame gesprekken over de nieuwe maten en gewigten*, — Middelburg 1820. — *Handboekje voor de ingezetenen van Zeeland over de aldaar in gebruik zijnde maten en gewichten, vergeleken met het metrieke stelsel*, Middelburg, 3^e^ druk, 1829. — *Plichten omtrent stervenden en gestorvenen*,

uitgegeven door de Maatschappij Tot nut van 't algemeen en door de bemoeiingen van het Zeeuwsch genootschap in 1818 en in 1822, in het fransch vertaald. — *Beschrijving van den Watervloed van 4 Februari* 1825, *voor zoover de provincie Zeeland betreft*, Middelburg 1825. — *Gezichtkundige misvorming en herstel van figuren, beelden en teekeningen*, Middelburg 1834; *Aanhangsel* 1839. — Op landbouwkundig gebied gaf DE KANTER uit: *De Meekrapteeler of bereider*, Dordrecht 1802. Van geschiedkundige werken zijn de voornaamste: *Chronyk van Zierikzee*, Zierikzee 1794, 2e druk, 1795. — *Redevoering bij het nationale feest over de ontruiming van den vaderlandschen grond door de Engelschen, gevierd* 19 *December* 1799, Middelburg 1799. — *De Franschen in Walcheren*, Middelburg 1814. — *Redevoering bij de ontblooting van het praalgraf der* EVERTSEN, Middelburg 1818. — *De provincie Zeeland, door* J. DE KANTER PHZ. *en* J. AB UTRECHT DRESSELHUIS. — *Oorspronkelijke stukken over de uitvinding der verrekijkers*, Middelburg 1835. In berijmd proza is, voor zoover ik weet, alleen gedrukt een dichtstuk over Gods grootheid in de schepping, in 1794 voorgedragen in het Physica-college te Zierikzee, (*Catalogus bibliotheek Zeeuwsch genootschap*).

In de collectie zijn vele aanteekeningen van hem, beginnende met een brief dd. Januari 1788, waarin hij een en ander mededeelt over zijne opleiding en werkzaamheid. Over dezen merkwaardigen man, van wien naar ik meen, geen portret bestaat, zie men prof. B. DE JONGE in *Notulen Zeeuwsch genootschap*, 1841. — *De Konst en Letterbode*, 1841. — *Nehalennia* 1850.

De tweede zoon van PHILIPPUS DE KANTER, predikant te Wissenkerke, was Scipio de Kanter. Hij studeerde te Harderwijk, promoveerde aldaar in 1788 op eene dissertatie *de intempestivae medicationis potissimum internae inutilitate et noxiis* en vestigde zich als med. doctor, eerst te Bommel en vervolgens te Harderwijk, waar hij in 1795 werd benoemd tot curator der Hoogeschool. (Vgl. H. BOUMAN, *Geschiedenis der Gel-*

dersche Hoogeschool). Dr. DE KANTER overleed aan zenuwkoortsen den 16 Juni 1808, uit zijn huwelijk met ELISABETH de LAAT nalatende acht kinderen, waaronder WILLEM ALBERT DE LAAT DE KANTER, gehuwd met M. W. J. CHATELAIN, gevestigd te Goes; PHILIPPUS, procureur-generaal in Suriname, gehuwd met A. P. CROL en SCIPIO, getrouwd met N. VAN INGEN.

Elisa de Kanter, de derde zoon van den predikant te Wissenkerke, werd een verdienstelijk zeeofficier, doch wenschte, na de omwenteling van 1795, den Staat niet langer te dienen. Hij vestigde zich na zijn ontslag te Aardenburg, waar hij in den echt trad met MARIA LE GRAND. Daaruit werd op den 10 Februari 1805 geboren BARTHOLOMEUS PHILIPPUS DE KANTER, de bekende dichter. In 1822 kwam deze op het kantoor van registratie te Oostburg en in 1829 werd hij geplaatst bij het Ministerie van Financiën te 's-Gravenhage. Hij overleed aldaar aan de kinderziekte, den 4 April 1865. DE KANTER was een gevoelig en vloeiend dichter, maar door zekere, niet te overwinnen schuchterheid in het gewone leven, eenigszins afgetrokken. Zijn vriend S. J. VAN DEN BERGH, die zijn levensbericht voor de Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde schreef, noemt hem „een waarachtig dichter, een edel mensch, en een godvreezend Christen." B. PH. DE KANTER heeft in het licht gegeven: *Gedichten*, 's-Gravenhage 1838. — H. W. LONGFELLOW, *Evangeline*, *vertaald door* DE KANTER, Haarlem 1856. — *Liefde en Leed*, HOLTY's *Liefste liederen nagezongen;* alsmede vele bijdragen in poëzie en proza, in tijdschriften en jaarboekjes. Ook vertaalde hij romans uit het Engelsch en Hoogduitsch.

Jacobus de Kanter, de jongste zoon van den predikant te Wissenkerke, werd aldaar geboren den 5 Juli 1769. Bij familiebetrekkingen opgevoed, zag hij zijn wensch vervuld om predikant te worden. Na het verlaten der Leidsche Hoogeschool, werd hij in 1790 te Hoek beroepen; in 1792 vertrok hij naar St.-Anna ter Muiden, in 1802 naar Westkapelle, in

1803 naar Tholen en in 1806 naar Goes. Toen in 1811 tijdens de Fransche overheersching, aan de predikanten geen traktement werd uitbetaald, meende DE KANTER in het belang van zijn gezin en van zijne ambtgenooten dien post te moeten neerleggen. Zijne grondige kennis der Fransche taal, waarmede hij reeds in 1795 aan den toenmaligen regeerings-commissaris van het district Sluis, JACOBUS HENNEQUIN, belangrijke diensten had bewezen, bezorgde hem de betrekking van beëedigd-vertaler en griffier van het vredegerecht te Goes. In 1817 werd hij griffier bij de arrondissements-rechtbank, welk ambt hij tot zijn overlijden op den 26 Januari 1826 vervulde Hij was in die betrekking voorbeeldig werkzaam en niet minder als schoolopziener, een ambt, hem in Augustus 1817 opgedragen. DE KANTER was een kundig en zeer braaf man, gelijk o. a. blijkt uit vele aanteekeningen en verhandelingen, nog door zijne nakomelingen bewaard. Uit zijn huwelijk met ANTOINETTA JACOBA VAN DEN BROECKE uit Middelburg, kwamen twee zonen en een ongehuwd gebleven dochter voort. De oudste zoon, Hubert Philippus de Kanter, werd den 20 September 1800 te St.-Anna ter Muiden geboren. In zijne jeugd opgevoed voor het kantoorleven, gevoelde hij als jongeling den lust ontwaken om predikant te worden, waarvoor te Rotterdam, niet zonder eenige overhaasting, de grondslagen der studie werden gelegd Door uitnemenden aanleg en grooten ijver werd dit oppervlakkige der wetenschap bij zijne komst aan de Academie zóó spoedig ingehaald, dat hij reeds in 1822 voor een Latijnsche prijsverhandeling met eene gouden medaille werd bekroond. In 1823 werd DE KANTER predikant te Zoelen en in 1825 in den Briel, vanwaar hij in 1827 naar Arnhem werd beroepen, doch bedankte. In 1862 legde hij zijn ambt neder en predikte op den 31 Maart afscheid. In verschillende kerkbesturen was DE KANTER ijverig werkzaam en als scriba der classis bewees hij belangrijke diensten o. a. door de diakenen, vooral op afgelegen dorpen, tot een richtig beheer der fondsen op te wekken. Die geldelijke zaken

werkten waarschijnlijk mede om DE KANTER, die zich sterk genoeg gevoelde om bij het predikambt nog iets anders waar te nemen, te doen besluiten een administratiekantoor te stichten, waardoor hij in de opvoeding van zijn gezin van tien kinderen beter kon voorzien en ook aan een behoefte van zijn hart voldoen, om noodlijdende inrichtingen en personen te steunen. Zijn scherpzinnigheid, nauwgezette orde en onkreukbare eerlijkheid, deden die zaak naar wensch slagen. Na zijn emeritaat werd hij lid van den gemeenteraad, dat hij tot zijn dood gebleven is. DE KANTER was in 1829 gehuwd met JOHANNA ALIDA VAN ANDEL. Van zijne kinderen zijn, behalve dochters, slechts de jongste zoon over, mr. H. PH. DE KANTER, advocaat enz. in den Briel. De werkzame, pittige en brave man is na lang lijden, den 5 Juni 1868 in den Briel overleden.

Buiten genoemde prijsvraag heeft DE KANTER doen drukken eene verhandeling over de christelijke vaderlandsliefde, opgenomen in *De Vriend des Vaderlands*, 1831.

Jacobus Johannes de Kanter, jongste zoon van den predikant JACOBUS DE KANTER, werd geboren te Westkapelle den 8 Juli 1802. Hij werd voor den handel opgeleid en in 1835 tot makelaar te Middelburg benoemd, welke betrekking hij tot aan zijn overlijden heeft vervuld. DE KANTER was een schrander man, even helder van hoofd als warm van hart, die jaren lang het stoffelijk en zedelijk welzijn zijner medeburgers met zóóveel verstandigen ijver en onvermoeide volharding behartigd heeft, dat aan zijn graf kon getuigd worden „zulke mannen zijn, al bewegen zij zich in een kleinen kring, een zegen voor hun tijd en een eer voor hun volk." (Zie J. J. DE KANTER, *geschetst. Uitgegeven door de afdeeling Middelburg der Maatschappij Tot nut van 't algemeen*, (waarvan DE KANTER president was) Middelburg 1870). Zijn huwelijk met JOHANNA MARIA TAK, bleef kinderloos.

De zaken van zijn kantoor werden voortgezet door zijn neef JACOBUS DE KANTER, een zoon van den predikant te Brielle.

Met zorg nam deze die taak op zich en met niet minder ijver dan zijn oom, was hij werkzaam voor velerlei nuttige inrichtingen. Na lang lijden overleed JACOBUS DE KANTER op den 17 Januari 1887, in de kracht des levens. Uit zijn huwelijk met DINA ANTHOINETTA TAK, waren vier kinderen, waarvan de oudste zoon hem in zijne zaken opvolgde; doch ook deze veelbelovende jonge man overleed, 23 jaren oud, op den 22 Juli 1888.

KAPPEYNE (DAVID FIERS). Geboren te Middelburg, den 20 April 1719, uit PIETER KAPPEYNE, van 1721 tot 1752 muntmeester van Zeeland, en MARIA FIERS; bij zijn doop waren getuigen DAVID FIERS (waarschijnlijk zijn schoonvader, muntmeester van 1713—1721) en JACOBA MARIA VAN DE CAPELLE. Na te Middelburg opgeleid te zijn, ging hij in 1736 te Leiden studeeren. In 1741 schreef hij twee dissertatiën, als: *De solvendo Matrimonia* en *An et quatenus jus gentium a jure naturae differt.* Van 1741—1745 was KAPPEYNE advokaat in den Haag en van 1745 tot 1757 te Middelburg, toen hij Pensionaris dier stad werd. Eene niet onbelangrijke memorie van KAPPEYNE over de stadsambachten, wordt in het stedelijk archief bewaard. Op de boekverkooping van den Middelburgschen verzamelaar, den crieerder JAN DU PON in Juni 1812, kwam voor eene *Verhandeling over het rechterlijk scheiden des huwelijks, om eene altoosdurende gevangenis van een der echtgenooten.* Voor de dissertatiën van zijne vrienden F. A. LEYSSIUS, WILHEM SCHORER en PIETER VAN VISVLIET, schreef KAPPEYNE Latijnsche gedichten. Reeds vroeg schijnt hij ook de Nederlandsche poëzie te hebben beoefend, daar DE LA RUE hem in zijne aanteekeningen onder de jonge Zeeuwsche dichters noemt. In de collectie is een brief van hem, dd. 22 September 1764, met berichten van zijn leven.

KASTEELE (REINIER PIETER VAN DE). Geboren te Meliskerke den 12 Juli 1767. Zijn vader, GERARDUS VAN DE

KASTEELE (1728—1799) was predikant te Hoedekenskerke, Meliskerke en Brielle; diens vader, PETRUS VAN DE KASTEELE, geboren 1703, was predikant te Ellewoutsdijk en overleed te Nieuwerkerk in Duiveland in 1786, waar hij bij zijn zoon FRANCISCUS VAN DE KASTEELE, toen predikant aldaar, inwoonde. REINIER PIETER, studeerde te Leiden en werd in 1789 predikant te Rozendaal bij Arnhem, vervolgens te Lent in 1792; te Maastricht in 1793; te Breda in 1796; te 's-Gravenhage in 1801, waar hij werkzaam was tot October 1833, toen hij door een gebrek aan de oogen emeritus moest worden. Gedurende meer dan vijf en twintig jaren was VAN DE KASTEELE ook Directeur van het koninklijk kabinet van oud- en zeldzaamheden, in welke betrekking hij in 1840 door zijn zoon ABRAHAM ANNE werd opgevolgd. REINIER PIETER VAN DE KASTEELE overleed te 's-Gravenhage den 25 November 1845. Uit drie huwelijken had hij twintig kinderen verwekt. In vele maatschappelijke betrekkingen was hij ijverig werkzaam, en als prediker en als mensch algemeen bemind en geacht. Hij gaf in het licht: *Liederen en woorden tot opwekking van het godsdienstig Pinksterfeest*, 's-Gravenhage 1802. — *Ode aan God en het Vaderland*, 's-Gravenhage 1814, In proza schreef hij: *Verhandeling over de beste middelen om onze jongelingschap waren smaak te doen krijgen in de christelijke godsdienst*, 's-Gravenhage 1812. In *Zelandia illustrata* is zijn portret naar de schilderij van C. H. HODGES, met bijschrift van THOMAS VAN LIMBURG:

> De Bijbelwijsheid zet natuur en poëzij,
> Daar ze op KASTEELE boogt, verheevner luister bij.

KATE (JAN JACOB LODEWIJK TEN). Geboren te 's-Gravenhage, den 23 December 1819. Deze dichter studeerde te Utrecht en werd in 1845 predikant op het eiland Marken; in 1847 te Almkerk bij Woudrichem en den 7 April 1849 te Middelburg, vanwaar hij in November 1859 te Amsterdam beroepen werd. Te Middelburg werd TEN KATE door zeer velen hoog gewaardeerd en in de altijd volle kerken

wist hij welsprekend, soms door dichterlijke improvisatie, de toehoorders te boeien. Ook in andere samenkomsten schonk hij, een man des vredes en der vriendschap, altijd bereidwillig de vruchten van zijn talent, en onvergetelijk zal de avond blijven van den 10 Februari 1860, toen de begaafde dichter, kort vóór zijn vertrek naar Amsterdam, met onnavolgbaar talent in eene soirée littéraire zijne vertaling van GOETHE's FAUST voordroeg. De leesinrichting bij het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, in Jauuari 1860 geopend, is vooral op aandrang van TEN KATE tot stand gekomen. Zij was in den eersten tijd slechts des Dinsdags en Donderdags, van 1 tot 4 en van 6 tot 10 uur geopend.

KAYSER (COENRAAD of CONRAD), was 's-lands-fabriek (bouwmeester) te Middelburg, 1776—1791 en een verdienstelijk werkmeester. Van 1782 tot 1784 bouwde hij den nieuwen zijvleugel van het stadhuis in de Noordstraat; in 1782 werd hij door het Zeeuwsch genootschap te Vlissingen bekroond voor een manhuis voor oude en onvermogende zeelieden, dat tusschen Souburg en Abeele zou opgetrokken kunnen worden. (*Verhandelingen*, XIIIe deel). De twaalf, bij die prijsvraag behoorende teekeningen, zijn in *Zelandia illustrata*.

KEERSEMAKER (LIEVEN JANSZ.). De vader van dezen kloekhartigen burger was mr. LIEVEN JAN GILLISSE, ook genoemd BOOM, en alzoo waarschijnlijk behoorende tot een, in Schouwen zeer bekend geslacht. Deze LIEVEN JAN GILLISSE werd in 1497 te Zierikzee geboren en reeds in 1516 te Leuven tot meester in de rechten bevorderd. Daarna deed hij in gezelschap van zijn stadgenoot, DANIEL MOY of DE MOOI, eene reis naar het heilige land, gelijk toen onder vermogende en aan de kerk gehechte lieden, gebruikelijk was. Na zijne terugkomst te Zierikzee, huwde hij in 1524 met BALECHE (misschien BELIA (1502—1577) uit het bekende geslacht RENGERSE, dat zijn naam aan Rengerskerke gaf. In 1539 werd

hij burgemeester zijner geboorteplaats, doch hij overleed reeds in Juli van het volgend jaar. Van de negen kinderen zijn de meeste jong, en allen zonder nakomelingen gestorven. LIEVEN JANSZ, waarschijnlijk naar zijn, in die dagen vooral, door de behoeften der kerken niet onaanzienlijk beroep, KEERSEMAKER genoemd, werd te Zierikzee den 19 April 1528 geboren. Na in zijne vaderstad opgeleid te zijn, studeerde hij te Leuven, waar hij licentiaat in de rechten werd: daarna bezocht hij Italië en reisde met zóóveel vrucht, dat de beroemde LIPSIUS hem loffelijk noemt in zijn verhandeling *De. Amphithealris extra Romam.* Te Zierikzee gekomen, bekleedde hij verscheidene betrekkingen en werd in 1565 burgemeester der stad. Hoewel hij in Italië de verdorvenheid der Roomsche kerk had leeren kennen, schijnt hij zich daarvan niet spoedig te hebben afgescheiden, maar zijn vrijheidlievend hart verzette zich tegen de overheersching der Spanjaarden. Na veel gekibbel in den stadsraad, vooral met den baljuw SIMON GOESMAN, een Spaanschgezind, hoovaardig manneken, uit Goes afkomstig, die nog barbier (chirurgyn) van Duc d'Albe was geweest en die met de meerderheid van den raad vreemd garnizoen wenschte, kwam het in Mei 1572 zóóver, dat de burgerij en vooral de visschers, waaronder meer dan duizend weerbare mannen, aan KEERSEMAKER het gezag opdroegen. In die betrekking wilde hij evenmin de Watergeuzen in de stad toelaten, als vreemde bezetting innemen en nog in Mei weerde hij met geweld en list een aanslag af, om langs het Gouweveer krijgsvolk in de stad te brengen. Hierdoor nog meer van de Spaanschgezinden gehaat, ontkwam hij slechts met moeite aan de lagen zijner vijanden. Hij vervoegde zich toen bij den Prins VAN ORANJE, dien hij, zoowel in den raad als op het oorlogsveld, gewichtige diensten schijnt bewezen te hebben. In November van genoemd jaar, bevestigde de Stadhouder de keuze der ingezetenen door KEERSEMAKER aan te stellen tot Gouverneur der stad en van geheel Beooster-Schelde Reeds spoedig werd hij in een gezantschap naar Engeland gezonden, om aan Koningin

ELISABETH den benarden staat van zaken bloot te leggen en hulp te vragen. In de volgende maand was de onvermoeide man weder op het oorlogsveld en veroverde hij door een stouten aanslag het versterkte havenhoofd van Bergen-op-Zoom. Kort daarop zeilde hij naar de Wester-Schelde, waar hij onder de wallen van Rammekens, zeventien vijandelijke schepen vernielde. Niet lang daarna was hij weder met zijne vlugge vaartuigen voor Bergen-op-Zoom, waar hij een veertigtal zwaar gewapende Spaansche schepen in de haven opsloot, zoodat zij geheel werkeloos moesten blijven. Op den 24 April 1573 ging eene talrijke scheepsmacht onder SANCHIO D'AVILA het belegerde Middelburg ontzetten. Op de Wester-Schelde ontmoette zij de vloot der Zeeuwen, wier stoutste kapiteinen, EWOUD WORST en BOUDEWYN EWOUDS, door ziekte afwezig waren, terwijl ROLLÉ en TRESLONG, door storm diep in zee gedreven, verhinderd werden om aan den strijd deel te nemen. KEERSEMAKER liet zich echter niet afschrikken. Kloekhartig viel hij den véél sterker vijand aan en er volgde een gevecht, zóó bloedig en verwoed, als op de Zeeuwsche stroomen nog niet gestreden was. Een aantal Spaansche schepen ging in vlammen op of werd overweldigd; doch in weerwil der ontzettende verliezen kon D'AVILA zijn doel eenigszins bereiken, want Middelburg, hoewel niet ontzet, werd toch van levensmiddelen voorzien. Eene afbeelding van dien strijd komt voor bij HOGENBERG *a. w.* (Vgl. *Zelandia Illustrata*, dl. I, blz. 215). De Prins VAN ORANJE wenschte een zóó ervaren en moedig man nader aan zich te verbinden en benoemde in Juli 1573 LIEVEN JANSZ. KEERSEMAKER tot lid van den Raad van State, terwijl hij en zijn opvolger, den kundigen Zeeuw over de neteligste vraagstukken in zeezaken en financiën raadpleegden. Of hij dezelfde KEERSEMAKER was, die in 1585 een middel aan de hand deed om de schipbrug voor het belegerde Antwerpen te vernielen, is wel waarschijnlijk, doch niet zeker. Hij overleed te Delft den 31 October 1613, vijf en tachtig jaren oud, en tien dagen later werd zijn stoffelijk

overschot in de St. Lievensmonsterkerk te Zierikzee ter ruste gelegd. Zijne laatste zuster MAYKEN, volgde hem in 1616 in hetzelfde graf. LIEVEN JANSZ. schijnt ongehuwd te zijn gebleven. Als staatsman had hij vele deugden en onderscheidde zich door eerlijkheid en eenvoudige zeden, daar hij gewoon was schertsend te zeggen, dat men voor de onkosten eener overdadige tafel wel een oorlogsschip in zee kon houden. Zie de *Redevoering* over hem van ADAM CAMPHUYZEN, rector te Zierikzee, door CORNELIS VAN DER GRYP uit het latijn vertaald, door mr. ADRIAAN JAN DE REUVER met aanteekeningen voorzien en te Middelburg in 1778 uitgegeven. Prof. J. W. TE WATER bezat een Latijnschen Almanak, gedrukt te Parijs in 1513, die aan prof. TE WATER toebehoorde en waarin met de hand van LIEVEN en van zijn vader, familiezaken waren opgeteekend. Het is mij niet bekend, waar dit merkwaardige stuk gebleven is. N G. ERNST VETTEN, predikant te Serooskerke (Walcheren), schreef over L. Jz. KEERSEMAKER in de *Letteroefeningen* van 1853. VAN MUSSCHENBROEK deelde in 1817 aan TE WATER mede, dat er in het handschrift van BUCHELIUS nog enkele, minder bekende bijzonderheden over KEERSEMAKER voorkomen.

KEETLAAR of KETELAAR. Er schijnen in Zeeland twee onderscheiden familiën van dien, waarschijnlijk aan een beroep ontleenden naam te zijn geweest, waarvan de eene meest KEETLAAR, de andere KETELAAR werd geschreven. SMALLEGANGE geeft nog twee verschillende wapens op, waarvan het ééne wellicht op eenige verwantschap met JOACHIMI zou kunnen wijzen. DIGNUS KETELAAR JACOBSZ. vestigde zich met zijne echtgenoote, ANNA VAN MARSSELAAR uit Antwerpen, in Februari 1590 uit Vlake in de stad Goes, waar hij in 1593 eerst hertrouwde met MARIA JASPERSEN, en later met SUSANNA DE ECCLESIA; misschien is hij dezelfde, die in 1599 te Middelburg onder de meest gegoede ingezetenen genoemd wordt. Zijn zoon DIGNUS, geboren te Goes in 1612,

legde in 1619 den eersten steen aan het nieuwe schuttershof aldaar. Hij werd schepen te Goes en overleed in Mei 1651. Uit zijn huwelijk gesloten in 1635, met MARIA EVERSDYK CORNELISD, (1610—1660) werd, onder zeven kinderen, den 31 October 1640 geboren FRANCOIS KEETLAAR. Deze werd raadsheer in het Hof van Holland en Zeeland enz. en overleed te 's-Gravenhage 22 December 1718. Uit zijn huwelijk in 1670 met MARIA EVERSDYK (1650—1720) was de oudste zoon, mr. NICOLAAS KEETLAAR (1672—1743) Raadsheer in den Hoogen Raad. Deze was kinderloos gehuwd met MARIA, dochter van JAN HOEUFFT heer VAN BUTTINGEN EN ZANDVOORT (Walcheren) en AGATHA PAUW VAN HEEMSTEDE. De tweede zoon van mr. DIGNUS KEETLAAR (1674—1750) werd Pensionaris van Goes; in 1719 Secretaris der Staten van Zeeland en in 1734 Raadpensionaris, in welke hooge betrekking hij volkomen scheen te passen in de lijst van zijn onbeduidenden tijd. Hij overleed ongehuwd, te Middelburg den 23 Maart 1750. Van dezen is in de collectie een extract uit de Staten-notulen, dd. 11 April 1721, door D. KEETLAAR geschreven en geteekend, over de titulatuur van den eersten klerk ter griffie JAN BISKOP. De jongste zoon van FRANCOIS en MARIA EVERSDYK was mr. CORNELIS KEETLAAR, geboren te 's-Gravenhage 16 Mei 1690 en overleden te Goes in 1764. Uit zijn huwelijk met CATHARINA MARIA CLEMENT kwamen zeven kinderen voort. CORNELIS liet in handschrift na eene belangrijke geschiedenis van Goes, waarvoor hij ijverig gebruik maakte van het gemeente-archief, waarin toen nog veel voorkwam, dat thans niet meer te vinden is. Van dit geschrift zijn slechts fragmenten overgebleven, in 1864 in het bezit van mr. C. P. LENSHOEK te Wolfaartsdijk, en waaruit Dr. R. A. SOETBROOD PICCARDT voor zijne *Bijzonderheden uit de geschiedenis van Goes* veel heeft geput. (Vgl. ook J. W. TE WATER. *Hist. der Reformatie in Zeeland.*) De heer J. VAN DER BAAN geeft in het *Nederlandsch Familieblad* eene geslachtslijst, waaruit o. a. blijkt, dat ADRIANA SUSANNA KETELAAR, mr. DIG-

NUS CORNELISDOCHTER (1786—1836), in 1803 huwde met JEAN ARNOLD BEVIER, geboren 1756, welke predikant bij de Waalsche gemeente te Goes, omdat hij zich op den 22 October 1813, in een bijzonder gesprek met den onderwijzer JENOTEAU en den commandant DE BALSON, misschien wat vrij over den Keizer had uitgelaten, den volgenden nacht werd opgelicht en naar Antwerpen gevoerd, waar de reeds bejaarde man in Februari 1814 overleden is. Hun éénige dochter, JOHANNA ADRIANA BEVIER, huwde in 1837 te Goes met JAN DE FOUW WILLEMSZOON.

Het geslacht KETELAAR schijnt meer in Walcheren gevestigd. TANNEKE KETELAAR was de echtgenoote van JAN VAN REIGERSBERG, den zoon van den kroniekschrijver en apotheker te Veere, die door Duc D'ALBE werd gebannen, doch later weder in de regeering kwam. Tot diezelfde familie zal wel behoord hebben de dappere Zeeuwsche kapitein KETELAAR, van wien VAN METEREN verhaalt. In 1579 vervolgde deze met het oorlogsschip „Zierikzee" een Duinkerker kaper tot vóór Calais. Dáár raakte zijn vaartuig ongelukkig aan den grond, waarop het geheele garnizoen uittrok om hem te bevechten. De onverschrokken zeeman wilde echter van geen overgeven hooren en sneuvelde met het zwaard in de vuist. Het geslacht KETELAAR schijnt meest in Vlissingen gewoond te hebben. ADRIAAN VINCENTSEN KETELAAR, overleden in Mei 1645, werd aldaar Raad in 1641; VINCENT ADRIAANSEN KETELAAR overleed in Juni 1658 en was Raad in 1649 en Schepen van 1650 tot 1654; VINCENTIUS KETELAAR geboren te Vlissingen in 1626, studeerde te Leiden. In September 1657 trouwde hij te Zierikzee met CATHARINA VAN BORRENDAMME. Hij zette zich als geneesheer te Zierikzee neder, waar hij omstreeks 1660 ook Rector der Latijnsche school werd, zijnde hij ook nog een niet onverdienstelijk latijnsch dichter. Zijn geneeskundig werk *Commentarius de Aphthis* in 1669 te Middelburg uitgegeven en in 1672 te Leiden herdrukt, werd in 1681 door DAVID VAN HOOG-

STRATEN onder den titel *over de Sprouw* in het Nederlandsch vertaald en maakte veel opgang. In de collectie is het titelblad van een prijs, vereerd aan CORNELIS VERHEYE in 1676, door NICOLAAS CAU, PETRUS HAYMAN en VINCENTIUS KETELAAR geteekend. ANDRIES KETELAAR was in 1676 Med. doctor te Vlissingen en JOSIAS KETELAAR, Burgemeester te Brouwershaven (overleden 1681); of deze dezelfde is, die in Augustus 1671 te Vlissingen huwde met AMELIA DE MOOR, kan ik niet beslissen. Onder de Zeeuwsche predikanten worden vermeld: DANIEL KETELAAR, geboren te Vlissingen, studeerde te Utrecht en werd in 1645 predikant bij de Nederduitsch-gereformeerde gemeente te Canvey-eiland, in den mond van de Theems. In 1649 werd hij de eerste predikant te Stauddaard-buiten, vanwaar hij in 1651 naar Putten-en-Huibergen (Hogerheide) vertrok. Uit het oude, tot pastorie ingerichte klooster, werd KETELAAR in den avond van 31 Augustus 1652 door Roomsche geestelijken en woest opgeruid volk overvallen en met geweld verdreven. In Januari 1657 werd hij de eerste predikant te St.-Philipsland, waar hij in Mei 1660 overleed. Hij was eerst gehuwd met JOHANNA MAHIEU en hertrouwde in December 1659 met PHILIPPINA VAN DER VLIET uit Tholen. Zijn broeder ADRIAAN KETELAAR, die ook te Utrecht gestudeerd had, volgde hem in 1657 te Putten op. Ook deze ondervond het gevaarlijke van aan de grenzen te wonen, daar hij in 1675 door Fransch krijgsvolk gegrepen en naar Maastricht gevoerd werd, waar hij eenigen tijd gevangen werd gehouden In hetzelfde jaar vertrok hij naar Ossendrecht, waar hij in October 1701 overleed, nalatende een zoon, GUALTERUS KETELAAR. Door zijn huwelijk met JOHANNA, dochter van mr. JACOB HOBIUS, Pensionaris van Brouwershaven, schijnt hij aan beide familiën verwant te zijn geweest. ADOLF KEETLAAR JACOBUSZ., ook wel KETELAAR geschreven (*Vlissingsche kerkhemel* bladz. 357) (1669—1721) was predikant te Axel, vervolgens te Goes en in 1716 ook Rector aldaar, wiens zoon mr. JACOBUS KEETLAAR, Burgemeester te Goes was.

KELDERMANS. Dit geslacht van Belgische bouwmeesters heeft in Zeeland te merkwaardige sporen van hun kunst nagelaten, om hier onbesproken te worden voorbijgegaan. Nog altijd prijkt het stadhuis te Middelburg als een der schoonste voortbrengselen der late gothiek; de kerk te Veere, hoe ook vervallen, vertoont, dat een meesterhand haar eens voltooide, en de toren te Zierikzee, hoewel niet veel meer dan een reusachtige steenklomp, getuigt van een grootsch opgevat voornemen.

De geslachtslijst dezer familie, aanvangende met ROMBOUT KELDERMANS, a° 1402, gehuwd met ELISABETH DE WILDE, en voortgezet tot 1557, komt voor in eene verhandeling over *Les sculpteurs Malinois* in den *Messager des sciences Historiques etc.*, Gand. 1875. Over die familie wordt ook gehandeld in een artikel *Les corporations de maçons, verriers et tailleurs de pierre de Malines*, (*Messager* 1864); terwijl in datzelfde tijdschrift in 1856, 1864 en 1867 van de familie KELDERMANS wordt gewag gemaakt. In den *Messager* van 1858 is een facsimile der handteekening van ROMBOUT KELDERMANS *L'Echo du Parlement* (*Brux.*) van October en November 1883, bevat een artikel van ALPH. WOUTERS *A propos de l'Exposition Nationale* over die familie en over den moord, aan ANTONIE KELDERMANS gepleegd. Deze of een naamgenoot, wordt genoemd „Maître des ouvrages pour le Duché de Brabant et le Pays d'Outre-Meuse." ROMBOUT KELDERMANS heet in 1527 „Maître architecte de l'Empereur CHARLES." Ook op ander gebied waren familieleden voor Zeeland werkzaam; in 1517 kreeg mr. JAN KELDERMANS (waarschijnlijk te Mechelen) van de Middelburgsche regeering betaling om „dat hij op diverse stonden, requesten voor de poorterij had gemaakt en der Keizerlijke Majesteit gepresenteerd" In 1609 was een der ambachtsheeren van Oosterland in Duiveland mr. ROMBOUT VAN MANSDALE (gezegd KELDERMANS), wiens dochter trouwde met jhr. JAN VAN DE WERVE, heer van Hovorst. Over het stadhuis te Middelburg, waarvan de voorgevel een Vlaamsch kantwerk in steen is genoemd,

zie men P(ASPOORT) VAN G(RIJPSKERKE) achter *Middelburgsche Naamwijzer enz. voor* 1861; *Zelandia illustrata*, deel I en vooral H. M. KESTELOO, *De Stadsrekeningen van Middelburg* in *Archief Zeeuwsch genootschap*, deel V en VI. De gevel werd gebouwd in 1512 en 1513; de toren van 1507 tot 1513 en de vleeschhal van 1513 tot 1518. Langer dan eene halve eeuw (1466—1521) stond de regeering van Middelburg met deze bouwmeesters in betrekking, zoowel voor de stichting van het stadhuis, als voor het versterken der stad en zelfs voor het plaatsen van galg en schandpaal.

De Groote kerk te Veere, nog kennelijk een der fraaiste gebouwen in Zeeland, werd in 1479 onder het toezicht van mr. ANTHONIE en diens zoon mr. ROMBOUT KELDERMANS, schier geheel vernieuwd. In ERMERINS, *Zeeuwsche oudheden*, deel VI, Bijlage B. worden de contracten medegedeeld op 13 December 1479 en 12 Maart 1512 gesloten. De kunstige regenbak van de kerk, de zoogenoemde stads-fontein, naar de opgaven van den stads-fabriek J. VAN OOSTEN door DE KANTER en DRESSELHUIS in *De Provincie Zeeland* omstandig beschreven, schijnt echter in 1551 door ADRIAAN ROMAN uit Gent, ontworpen en gebouwd.

Aan de beroemde kerk te Zierikzee hebben de KELDERMANS hunne kunst zeker menigmalen getoond. Het plan van den toren, welke voltooid, de hoogste uit Europa zou zijn geweest, had men omstreeks 1454 aan „'t cloeck vernuft" van ANTHONIE KELDERMANS te danken. Een zeeramp, welke in één nacht meer dan vijf honderd vrouwen weduwen maakte, en door armverzorging de stadsgeldmiddelen uitputte, deed naar de kroniekschrijvers verhalen, het werk staken. Op een groote prent in 1657 uitgegeven, met eene afbeelding der St.-Lievenskerk „het Zierikzeesche wonder" is de toren afgebeeld, zooals hij zou geworden zijn, eene voorstelling, ontleend aan eene prent van 1619 door A. VAN DER WILLIGHE, waarop afgebeeld stond, wat aan den toren ontbrak. (*Zelandia illustrata*, dl. I). De afbeelding is verkleind overgenomen in

het jaarboekje *Zeeland van* 1856 bij een romantisch verhaal van H. M. C. VAN OOSTERZEE. De legende had reeds vroeger KELDERMANS tot een onbekenden Hoogduitscher gemaakt. (*Tegenw. staat*).

Ook nog elders in het tegenwoordige Zeeland wordt de familie genoemd. ANDRIES KELDERMANS en zijn zoon ANTHONIE vervaardigden in 1479 voor de, in 1452 deerlijk geplunderde St.-Pieterskerk te Axel, een kunstig en kostbaar sacramentshuisje (*Messager etc.* 1875, blz. 66). Uit de stadsrekeningen van Hulst, doorzocht door den heer FRED CALAND, blijkt dat in 1594 de zoogenoemde Nieuwe of Dubbele poort aan den Overdam aldaar gebouwd werd naar het bestek van LAURENS KELDERMANS, architect te Antwerpen, welke poort in 1618 herbouwd en in 1771 vernieuwd werd. Dat mr. ROMBOUT VAN MECHELEN omstreeks 1529 het bekende kasteel Vredenburch te Utrecht bouwde, blijkt uit N. VAN DER MONDE, *Geschiedkundige beschrijving der pleinen*, *straten enz. van Utrecht*, (1845), dl. II, blz. 321.

KEMP, ook wel KEMPE, was een in Zeeland en vooral in Schouwen, waarvan de naam aan een nog voorkomenden doopnaam ontleend is, bekend geslacht. MARINUS CORNELISZ. KEMP of KEMPE werd in 1594 en 1595 opgedragen het toezicht over de fortificatiën van Rammekens, of het kasteel Zeeburgh, waarvoor de Staten van Zeeland betaalden, niettegenstaande die sterkte op den 29 October 1595 aan Engeland in pand werd afgestaan en op den 14 Jannuari 1616 teruggegeven, welke laatste heugelijke gebeurtenis door een gedenkpenning vereeuwigd werd. Mr. PIETER KEMP was burgemeester te Zierikzee, en van 1693 –1704 Rentmeester-Beooster-Schelde. Hij was heer van Moermont, Zuidland en in Bommenede, en werd door Zeeland afgevaardigd naar de vredesonderhandelingen te Utrecht, in 1712. Daar bewoonde hij met SICCO VAN GOSLINGA, door Friesland gezonden, het aanzienlijk huis op den Drift bij de Wittevrouwenbrug, dat

Kemp voor 1200 gl. in de maand van den eigenaar, den heer van Renesse, had gehuurd. Hij heeft er echter niet veel genoegen van gehad, daar hij spoedig lijdende werd en den 13 December 1712 overleed. Zijn handschrift is in *Zelandia illustrata*. Hij was de schoonzoon van Antonie Hoffer, en zijne dochter Cornelia Jacoba Kemp huwde met Willem van Schuilenburch, wiens zoon mr. Pieter van Schuilenburch, het vervallen oude slot Moermont onder Renesse, in 1751 weer tot vorigen luister bracht. (*Tegenwoordigen staat van Zeeland*, dl. II, blz. 405). Adriaan Kemp was Rentmeester Beooster-Schelde van 1717—1734.

KEMP (Johannes Theodorus van der). Geboren te Rotterdam den 7 Mei 1747 uit Cornelis (1702—1772) predikant en hoogleeraar aldaar (na in 1728 en 1729 ook nog in Zierikzee te hebben gestaan) en Diderica van Teylingen. De oudste zoon uit dien echt was Didericus van der Kemp (1731—1780) die Hoogleeraar te Leiden, en een beroemd kanselredenaar werd Johannes Theodorus, de jongste zoon, was niet minder begaafd dan zijn broeder. Als knaap van vijftien jaren bekwaam geacht voor de academie te Leiden, ging hij aldaar in de geneeskunde studeeren. Met zeldzame vlugheid vorderde hij in die wetenschap, waarbij hij nog de studie der wijsbegeerte en letterkunde voegde. Plotseling kreeg hij weerzin in dezen werkkring en trad bij de garde in dienst. Ook hier deed zijne vlugge bevatting hem uitblinken, zoodat hij in 1768 als vaandrig begonnen, reeds in 1771 luitenant werd. Losheid en zinnelijkheid begonnen nu zijn leven te kenmerken. Hij werd een lichtmis, en huwde in 1780 te Leiden eene fabriekwerkster, Christina Helena Frank geheeten. Niet lang daarna vroeg hij ontslag uit den krijgsdienst, vertrok naar Edinburg en legde zich daar zóó ijverig op de geneeskunde toe, dat hij in Juni 1782 met grooten lof med. doctor werd. Van der Kemp vestigde zich nu als arts te Middelburg, waar hij betrokken was in de staat-

kundige woelingen dier dagen. Hij was officier van het exercitiegenootschap „Luctando emergentes," in 1785 door de anti-stadhoudersgezinde partij opgericht, waardoor hij zich bij de tegenstanders zóó gehaat maakte, dat zijn huis in de lange St. Pieterstraat in Juli 1787 door het grauw werd geplunderd. VAN DER KEMP verhuisde daarop als geneesheer naar Zwijndrecht, waar een ontzettend voorval zijne levensbeschouwing plotseling veranderde. Bij een zeiltochtje op de rivier, in den morgen van den 27 Juni 1791, deed een onverwachte windvlaag het vaartuig kantelen. Zijne vrouw en zijn dochtertje verdronken, maar hij zelf werd, na geruimen tijd met de onstuimige golven te hebben geworsteld, gered. Dit half uur besliste over zijn leven, en in het aangezicht van den dood, had hij het heillooze van zijn ongeloof gevoeld. Hij besloot zich voortaan uitsluitend te wijden aan zijne, naar geest en lichaam lijdende natuurgenooten. Daartoe werd hij in 1791 geneesheer aan een, bij Rotterdam opgericht ziekenhuis, doch ook die werkkring bevredigde zijn ijver niet. Het Evangelie aan de heidenen te brengen, scheen hem schooner roeping. In 1795 vertrok hij naar Engeland om zendeling te worden, werd er geëxamineerd en tot predikant der Presbyteriaansche kerk gewijd. Te Rotterdam in 1797 terug gekomen, was het vooral op zijne aansporing, dat eenige gelijkgezinde mannen op den 19 December van dat jaar de grondslagen legden van het Nederlandsch Zendelinggenootschap. Een jaar later vertrok hij als zendeling naar Zuid-Afrika en had reeds aan boord gelegenheid om bij een woedenden storm de verschrikte bemanning van het transportschip, waarop drie honderd veroordeelden waren, door vastberadenheid en geloofsvertrouwen te bemoedigen. Met vurigen ijver en voorbeeldige zelfverloochening begon hij, aan de Kaap de Goede Hoop geland, het christendom aan de Kaffers en Hottentotten te verkondigen: geen gevaar deed hem ooit terugdeinzen en geen opoffering was hem immer te groot. Tegen zulk een vermoeienden werkkring was echter het lichaam van den reeds bejaarden man op den duur niet

bestand Uitgeput, ontsliep hij op den 7 December 1811. In 1801 werd te Dordrecht door zijn vriend prof. J. H. Krom, predikant te Middelburg, uitgegeven: *Zegepraal der waarheid over het ongeloof; blijkbaar in de bekeering van den heer* J. Th. van der Kemp enz. In *Zelandia illustrata* is zijn portret, naar eene silhouette van Evans, door Ridley gegraveerd. Het onderschrift luidt: J. T. van der Kemp, *M. D. Missionary, published bij* T. Chapman 1799. Uit *Evangelical Magazine*. Daarbij liggen gedichten van Heron, Krom enz. In de Provinciale bibliotheek van Zeeland vindt men J. T. van der Kemp, *Remarks upon midwifery, from* dr. Young's *Lectures* (Handschrift) 1781. — Parmenides, *sive de stabiliendis scientiae cosmologicae fundamentis*, Edinburg 1781. — *Diss de Vita*, Edinburg 1782. — *Als bekwaam gemaakt om als zendeling op te treden*, Amsterdam 1848. — *Verdediging van zijn karakter tegen* Lichtensteens *beschuldigingen*, 1813. — *Levensbericht van* J. T. van der Kemp, Groningen 1831. — *Levensgeschiedenis van* J. T van der Kemp, door mr. D. C. van der Kemp, Amsterdam 1864. In de Bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap (*Catalogus* blz. 251). *Extr. uit de Res. van Weth. en Raad te Middelburg over zeker request van* dr. Joann. Theod. van der Kemp, dd. 18 Augustus 1787. Zijn werk over *De Theodicée van Paulus, of de rechtvaardigheid Gods door het Evangelie uit het geloof enz.*, werd door H. J. Krom, prof. en predikant te Middelburg uitgegeven; het zag in 1799 en 1800 te Dordrecht het licht en wekte veel weerspraak.

KERCKHOVEN (Simon van de) was geboren te Middelburg, waar de naam meer voorkwam. In 1544 was Jan Hendrikz. van de Kerckhoven procurator in het Augustyner klooster. Simon was krankbezoeker in dienst der Oost-Indische Compagnie en heeft geschreven: *Historisch verhaal der wonderlijke en zeer zeldzame voorvallen, dengene bejegend, die met het retourschip Arnhem van Batavia verreisd zijn op 23 December* 1661, Middelburg 1663, 4°. 28 blz. Die tocht was ellendig;

er heerschte ongelooflijk gebrek aan brood en daar water ontbrak, moesten de ongelukkige schepelingen het afschuwelijkste drinken; waar zij aan land kwamen, liepen zij meer dan eens gevaar om vermoord te worden. Hoe het verder met VAN DE KERCKHOVEN afgeloopen is, heb ik niet kunnen opsporen. Over zijn ambt zie men VAN TROOSTENBURG DE BRUYN, *Nederlandsche-Hervormde kerk in Oost-Indië*, blz. 335.

KERKMAN (mr. PIETER HAAK), werd geboren te Colijnsplaat, en den 25 Juni 1698 als poorter te Veere aangenomen. Hier kwam hij spoedig in de regeering, was in 1713 secretaris en werd later Burgemeester. In Mei 1711 huwde hij met JOHANNA STERK uit Hulst. Hij overleed in Juni 1746. Zijn broeder mr. HENDRIK HAAK KERKMAN, mede Raad en Burgemeester, was gehuwd met SARA VERELST. (Zie over de familie de regeeringslijsten in ERMERINS, *Zeeuwsche oudheden.*) PIETER HAAK KERKMAN heeft zich vooral verdienstelijk gemaakt door eene beschrijving van Veere, die hij op verzoek der stedelijke regeering samenstelde en later gebruikt werd voor den *Tegenwoordigen Staat van Zeeland*, Amsterdam 1753, welke arbeid in de voorrede van het tweede deel herdacht wordt.

In de collectie is een brief van hem dd. 8 Februari 1730 uit Cortgene, waar hij zijn buitenverblijf had.

KESTELOO. Gelijk velen van den landbouwenden stand, is deze familie uit Vlaanderen afkomstig, waar de naam, doorgaans KESTELOOT geschreven, en waarschijnlijk aan het dorp Casteloo ontleend, nog dikwerf voorkomt. Om vrijheid van godsdienst te genieten, zullen enkelen uit dat geslacht naar Zeeland zijn geweken. In 1698 woonde te Oostkappel JAN GILLISZ. KESTELOO, uit wiens huwelijk met MAATJE CORNELISD. VISSER, o. a. een zoon geboren werd (gedoopt te Oostkapelle 30 September 1714) insgelijks JAN genaamd, in 1738 getrouwd met MAATJE GELJON. Bij zijn overlijden in 1780, was deze JAN KESTELOO zegelaar van de bieren te Middelburg, een dier kleine stedelijke ambten, waarmede de groote heeren dier dagen

hun bedienden kosteloos een rustigen ouden dag wisten te verschaffen; want KESTELOO was jaren lang tuinbaas geweest op St. Jan ten Heere. Zijn zoon GILLIS, den 4 December 1749 te Domburg geboren, mede voor tuinier opgeleid, huwde in 1776 JOHANNA MARIA, dochter van den tuinman JOHANN ROELAND MARTIN, uit Escheborne bij Maintz, waar zijn vader Kunst-Gärtner was. GILLIS werd tuinbaas op de buitenplaats van den heer M. J. VETH VAN DE PERRE te Westkappel, (overleden in Juli 1802) en toen dit landgoed in het laatst der achttiende eeuw gesloopt werd, verhuisde hij naar Duinvliet onder Oostkappel, genoemden heer VAN DE PERRE toekomende, die aan zijn trouwen bediende een legaat van zesduizend gulden naliet. Ook bij de weduwe en hare dochter mevr. SLICHER bleef KESTELOO in gunst; zij stelde hem in 1807 aan tot Ontvanger der armenfondsen in hare heerlijkheden St. Jans- en Boudewijnskerke, en wist te bewerken dat de Landdrost van Zeeland hem benoemde tot Opperstrandmeester van Oostkappel. Hij overleed op Duinvliet den 4 December 1815, de herinnering nalatende van te zijn geweest de beste jager en de vlugste schaatsrijder van Walcheren, maar, wat meer beteekent, een braaf en algemeen geacht man.

HUIBERT MARTIN KESTELOO, zijn zoon, werd den 14 September 1786 op het Hof te Westkappel geboren. Reeds vroeg kreeg hij lust om onderwijzer te worden, deed dadelijk bij de invoering der wet van 1806 examen en kreeg in 1813 ook akte voor het Fransch. Hij huwde in Mei 1808 met CORNELIA VAN DER MEULE en was toen reeds sedert 1805, of definitief sedert 1806, schoolmeester te Domburg en begon dus tegelijk met de wet op het lager onderwijs, terecht het schoonste geschenk genoemd, door de Bataafsche Republiek aan het Nederlandsche volk nagelaten. KESTELOO was een uitmuntend dienaar dier wet, en op hem was toepasselijk het woord van BILDERDIJK:

„Daar is een tweede in 't dorp, die kracht van invloed heeft;
De Schoolvoogd, voor wiens plak de boersche landjeugd beeft."

Doch het was bij hem niet alleen de vrees welke ontzag gaf, want een geacht deskundige zegt van dien onderwijzer, „voor de kleinen had hij de bijzondere aantrekkelijkheid, die het ingeboren bewustzijn doet ontstaan, dat de man het jonge volkje innig lief heeft." Ook op ander gebied was KESTELOO werkzaam, zooals van lid van den municipalen raad, secretaris der gemeente, luitenant der schutterij, auditeur van den schuttersraad en in de onrustige dagen van 1830 bevelhebber der kustwacht. Al wat zijne hand vond om te doen, deed hij met ijver, nauwgezetheid en opgeruimden zin. Door zijn omgang in meer beschaafde kringen, stond hij in maatschappelijke ontwikkeling ver boven vele zijner dorpsgenooten. Uitnemend had „de meester" den slag om met de vreemdelingen om te gaan, die de Nehalennia-altaren kwamen zien; destijds in het koor der kerk geborgen, waarvan hij als koster den toegang ontsluiten moest. Nog meer genoegen dan de verklaring dier oude gedenkteekenen, verschafte het hem, wanneer ook zijn werkelijk zeldzaam schoone bloementuin, welke hij met hart en ziel lief had, werd bekeken. Hoewel KESTELOO veel heeft geschreven, is er slechts weinig van hem gedrukt. In de *Lettervruchten van het Nutsdepartement te Sluis* in 1827 en 1828, komen enkele gedichten van hem voor en eene opwekking tijdens den Belgischen opstand, werd buiten zijn weten in de *Middelburgsche courant* opgenomen. Een bevoegd beoordeelaar schreef: „Er zat humor in zijn werk en meer ernst dan iemand vermoeden kon, die den opgeruimden man slechts in den dagelijkschen kring had hooren schertsen." Als schoonschrijver muntte KESTELOO uit, en toen het gemeentebestuur van Domburg bij zijne benoeming in 1806, de opmerking maakte, dat in zijn sollicitatieboek niet genoeg klein schrift voorkwam, schreef hij het „Onze Vader" op een stuivertje, waarmede de Raad genoegen nam. In 1832 en 1835 werd „de meester" door de Maatschappij Tot nut van 't algemeen bekroond, en in 1838 ontving hij eene loffelijke vermelding. KESTELOO legde in 1843 zijne betrekking neder om die, na

den dood van zijn eenigen zoon in 1847, weder op te nemen. „Met al de geestkracht, die de onderworpenheid van een braaf man stellen mag tegen het onvermijdelijke," zoo schreef een zijner oud-leerlingen, „nam de zwaar beproefde grijsaard de oude taak nog eens op." Tot 1853 bleef hij werkzaam, toen hij in November eervol ontslag kreeg. Op den 15 Januari 1864 legde de eens zoo wakkere man, het door den levensstrijd vermoeide hoofd ter ruste.

Gillis Adriaan Kesteloo, zijn eenige zoon, werd den 27 November 1812 te Domburg geboren. Aanvankelijk voor den waterstaat bestemd, gaf zijn niet sterk gestel aanleiding, dat hij besloot om onderwijzer te worden, waarvoor hij in 1837 den 2en rang behaalde en in 1846 akte voor het Fransch. Gillis was een schoon man met hoogst aangename manieren; vergeleken met zijn levendigen vader, had hij een stillen, eenigszins afgetrokken aard. Gelukkig in den werkkring, waarin hij zijn vader in 1843 opgevolgd was; niet minder in zijn huwelijk met Elisabeth Wisse (overleden 1856) waaruit een drietal kinderen, lachte het leven den algemeen geachten onderwijzer toe. Op den 19 Augustus 1847 ging de jonge man na het middagmaal met zijn vriend, den dorpsgeneesheer Lurkus, een zeebad nemen. Waarschijnlijk waagde hij zich te ver, of kreeg een toeval; hij verdronk en slechts zijn lijk werd gevonden. Kesteloo was een man van niet geringe gaven, wat de opstellen, die hij nu en dan schreef, getuigen. Als schoonschrijver muntte hij uit, en in 1835, 1838, 1841 en 1844 werd hij door de Maatschappij Tot nut van 't algemeen bekroond; terwijl drie *Tientallen schrijfvoorbeelden* in 1840 te Middelburg werden uitgegeven. Van zijn kunstig pennewerk is nog menig gedenkstuk bewaard. Voor Buddingh's jaarboekje *Levana*, teekende hij het op steen gebrachte titelblad. Niet minder keurig was de akte van hulde der Staten van Zeeland aan koning Willem den tweede waarvoor Kesteloo door het Provinciaal bestuur met een gouden zakuurwerk beloond werd. Zijn eenige zoon is:

HUIBERT MARTIN KESTELOO, geboren te Domburg, den 22 Augustus 1842. Gehuwd te Colijnsplaat den 13 September 1867, met MARIA BARBARA VINK. Hij is secretaris der gemeenten Domburg en Aagtekerke, brievengaarder enz.; alsmede lid van de Maatschappij van Nederlandsche letterkunde en andere genootschappen. Hij heeft geschreven: *Wandelingen door de voormalige smalstad Domburg*, Middelburg 1871. — *Geschiedenis en plaatsbeschrijving van Arnemuiden*, Middelburg 1876 — De *Stadsrekeningen van Middelburg van* 1365—1600, waarvoor hij al de oude rekeningen op nieuw heeft nagezien en geëxcerpeerd, geplaatst in *Archief, uitgegeven door het Zeeuwsch genootschap*; alsmede bijdragen in tijdschriften en almanakken. Over HUIBERT MARTIN KESTELOO en GILLIS ADRIAAN KESTELOO, zie men de belangrijke mededeeling van J. G. FREDERIKS in het *Nieuwe Schoolblad* van 1 Juli 1887.

KEYZER (YSBRAND) is geboren te Zevenhuizen (Z.-H.) op den 14 April 1824, uit PIETER KEYZER Pz., Burgemeester enz. aldaar (1787—1874) en ADRIANA VAN ALPHEN (1790—1872). Hij ontving zijne opleiding voor hoogere studiën aan de Latijnsche school te Gouda, waarna hij in 1843 te Utrecht student in de geneeskunde werd. Na in Juni 1849 gepromoveerd te zijn, volgde hij de lessen van prof. C. B. TILANUS te Amsterdam, en vestigde zich in 1851 na zijne promotie in de heel- en verloskunde, als geneesheer te Maartensdijk (Utrecht). In Februari 1853 werd hij benoemd tot stads-doctor te Middelburg, welk ambt hij, met het lidmaatschap van den Geneeskundigen Raad van Zeeland en een aantal andere betrekkingen bekleed heeft tot zijn vertrek naar Apeldoorn in Mei 1889. In 1854 benoemd tot lid van het Zeeuwsch genootschap der wetenschappen, werd hij in 1862 conservator der verzameling Conchyliën, welk belangrijk kabinet door hem op nieuw werd geordend en beschreven. Hij heeft uitgegeven: *Scheikundig onderzoek van eenige der gekleurde glazen uit de St.-Janskerk te Gouda*, in het

3e deel van het *Tijdschrift voor scheikundige onderzoekingen door prof.* G. J. MULDER, (1846). — *Spec. exhib casum meningitidis febrim biliosam mentitiae.* Tr. ad Rh 1849 — *Catalogus der conchyliën* 1864. — *Iets over weekdieren in het Album der Natuur* (1870).

KEYZER is in 1851 te Zevenhuizen gehuwd met CORNELIA VAN ALPHEN, waaruit te Middelburg den 24 Juni 1854 geboren werd PIETER KEYZER, sedert 1884 Leeraar in de Natuurlijke historie enz. aan de Koninklijke Hoogere Burgerschool te Apeldoorn. "Prins Hendrik der Nederlanden."

KEYZER (DANIEL DE). Vermoedelijk van eene oude Middelburgsche familie, waaruit in 1580 LEONARD DE KEYZER, notaris te Arnemuiden was. (KESTELOO, *Arnemuiden* en *Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 767). DANIEL werd den 3 November 1738 te Middelburg geboren uit JOHAN en ALIDA VAN REENEN. Hij legde zich op het teekenen toe en werd in 1761 te Antwerpen daarvoor bekroond. (*Nederlandsche jaerboeken* 1761). DE KEYZER was een der oprichters en bestuurders van het, in 1778 te Middelburg tot stand gekomen Teeken-college Hij overleed den 25 Januari 1806.

KIELA, JOBSZ. (DIRK) was een Zeeuwsche scheepskapitein, die in de helft der zestiende eeuw deel nam aan de meeste zeeslagen van onze vloot. In 1667 was hij met kapitein WILLEM HENDRIKS op een kruistocht in het Kanaal. Op den 15 Januari ontdekten zij een kloek Engelsch oorlogsschip "The Patrick", van 48 stukken. Met hunne fregatten "de Delft" van 34 en "de Schakerloo" van 28 stukken, vallen zij het aan, veroveren het na een scherp gevecht en brengen het in zegepraal te Vlissingen binnen, voor welk feit de beide moedige kapiteinen door de Staten van Zeeland in Maart 1667 met een gouden eereketting werden beloond. Na het land vele jaren gediend te hebben, op het schip "Ter Veere" van 48 stukken, sneuvelde KIELA op den 21 Augustus 1673

in den zeeslag voor Kijkduin. (Zie BRANDT, *Leven van den admiraal* DE RUYTER).

KIEHL (ERNST JULIUS) werd te 's-Gravenhage geboren den 28 Juli 1827, uit dr. WILLIAM FREDERIK PETER KIEHL, geneesheer aldaar en in hoogen ouderdom te Arnhem overleden als oud-inspecteur van het geneeskundig staatstoezicht in Gelderland, en WILHELMINE JOHANNA LOUISE COHAC. Na te Leiden in de letteren gestudeerd te hebben, werd hij, na zijne promotie in 1850, Leeraar aan het gymnasium aldaar en in 1854 Hoogleeraar aan het Athenaeum te Deventer. In 1863 promoveerde hij te Leiden ook in de rechten en werd in het volgend jaar Leeraar in geschiedenis en staatswetenschap aan de Rijks Hoogere Burgerschool te Groningen, van waar hij in 1867 in dezelfde betrekking naar Middelburg werd verplaatst. Hier overleed hij, na lang met groote geestkracht tegen een hartkwaal te hebben gestreden, nog onverwacht, op den 26 November 1873. Zijn stof rust op de begraafplaats te Middelburg.

KIEHL was iemand, die onvermoeid heeft gearbeid en op onderscheiden gebied een verbazend veelwetend man. Met merkwaardige vlugheid, maar toch niet vluchtig, wist hij boeken en tijdschriften en vooral dagbladen, waarvan hij doorgaans eenige bij zich droeg, te doorlezen. Zijn laatste werk, het leven van mr. J. R. THORBECKE, welken staatsman hij hoog vereerde en met wien hij persoonlijk goed bekend was, heeft hij niet mogen voltooien. Als lid van het Zeeuwsch genootschap heeft hij zich o. a. verdienstelijk gemaakt bij de verklaring van het opschrift van een, aan NEHALENNIA gewijden votief steen. Zie over hem dr. DU RIEU, *Nederlandsche Spectator* 1874, blz. 43.

KIEN (JOHANNES). Behoorde tot de Doopsgezinden te Middelburg en was Leeraar der gemeente. Hij heeft uitgegeven: *De Honigraat der godgeleerdheid, bijeenvergaderd en*

tzamengesteld, Middelburg 1704. — *De op- en ondergang van Moses-wet met de eeuwigdurendheid van de wet der Zeden, zooals dezelve door Christus is volmaakt; vertoond in haar voornaamste pligten*, Vlissingen 1704. KIEN is later tot de Gereformeerden overgegaan, en schreef toen: *Redenen waarom ik mij zelve van de Mennoniste tot de Gereformeerde kerk heb overgegeven*, Middelburg 1711. Hij vertrok niet lang daarna als ziekentrooster in dienst der Oost-Indische Compagnie naar de Kaap de Goede Hoop, waar hij eenige jaren vertoefde. Bij zijne terugkomst heeft hij, naar hij zegt, op verzoek van "aanzienlijke personagiën" doen drukken: *Kort ontwerp der godgeleerdheid; nevens deszelfs nader verklaring en uitbreiding*, Rotterdam 1716. In het archief der Doopsgezinde gemeente te Middelburg, schijnen geen merkwaardige stukken over deze zaak voor te komen.

KIMEDONCIUS (JACOBUS) ook KIMEDONTIUS of KIMMENDONCK, werd geboren te Kempen, gelijk hij zich in het register der studenten te Heidelberg in 1568 liet inschrijven. Volgens anderen zou hij te Brugge het licht hebben gezien. (W. TE WATER, *Hervormde kerk te Gent*). Hij werd met den beroemden URSINUS opziener van het Collegie der Wijsheid te Heidelberg, doch in 1577 door den Lutherschen keurvorst van den Paltz uit die betrekking ontslagen. Hij vertrok daarop naar Gent, waar hij spoedig predikant werd en leeraar aan de, toen veelbelovende Doorluchtige school, en werd daar om zijne sterk Geneefsche richting de "professor der leeringe van CALVYN" genoemd. Daar bleef hij arbeiden totdat de stad aan PARMA overging, hebbende hij kort te voren, den 4 Augustus 1584, jhr. JAN VAN HEMBYSE bij zijne onthoofding op het schavot bijgestaan Den 16 September daaraanvolgende vertrok hij over Sluis naar Vlissingen, vanwaar hij in Maart 1585 als predikant te Middelburg bevestigd werd. Hij schijnt er met lof werkzaam te zijn geweest, hoewel in de kerkeraadsnotulen daarvan niet veel sporen te vinden zijn. Menigmalen was hij afwezig, ook als afgevaar-

digde naar de Nationale Synode, in 1586 op last van den graaf VAN LEYCESTER te 's-Gravenhage samengeroepen en waarvan KIMEDONCIUS tot voorzitter werd benoemd. In het volgend jaar werd hij door de Zuidhollandsche Synode gekozen in de commissie voor eene verbeterde bijbelvertaling. In 1589 verliet deze geleerde man Middelburg, om zijn twaalf jaren te voren verlaten betrekking bij het Collegie der wijsheid te Heidelberg weder te aanvaarden, terwijl hij in het volgend jaar Hoogleeraar in de godgeleerdheid werd. In 1595 droeg hij zijn werk *de Verbo Dei scripto et de Verbo non scripto* aan de regeeringen van Middelburg en Vlissingen op. Het exemplaar, door hem aan den kerkeraad geschonken, is in de Provinciale Bibliotheek. KIMEDONCIUS stierf den 26 November 1596 aan de pest. Zie over hem H. Q. JANSSEN, *Kerkhervorming te Brugge;* GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en de daar aangehaalde werken.

KIMMEL (CORNELIS). Geboren te Middelburg, den 23 Maart 1804 uit ABRAHAM KIMMEL, afkomstig uit Veere en bakker op den Wal te Middelburg en CORNELIA CATHARINA WOUTERS. Reeds jong toonde hij zóóveel aanleg voor teekenen, dat hij eene plaats kreeg op de Teekenacademie, waar hij drie medailles behaalde. Vervolgens vertrok hij naar Gent en kwam onder de leiding van den destijds zeer geprezen kunstenaar PIETER VAN HANSELAERE. Omstreeks 1830 keerde KIMMEL naar Middelburg terug, waar hij niet weinig lessen kreeg en nu en dan gelukkig slaagde in het maken van portretten. Men vindt aldaar een aantal schilderijen van hem en in uitéénloopend genre bracht hij veel voort. Zij onderscheiden zich meer door ware natuurvoorstelling en juiste teekening, dan door ruime geniale opvatting. Er is echter iets trouws, iets eerlijks, zou ik haast zeggen, in zijn werk, waardoor naar ik meen, eene blijvende waarde verzekerd wordt.

KIMMEL is ongehuwd gebleven. Hij had eene zwakke ge-

zondheid, wat aan zijn uiterlijk merkbaar was, en is op den 3 Januari 1877 te Middelburg overleden.

KIMYZER (Willem). Geboren te Dordrecht den 17 Augustus 1732 Hij studeerde te Leiden, werd in 1756 predikant te Ethen en Drongelen. In 1768 vertrok hij naar Vlissingen, werd in 1804 emeritus en overleed te Dordrecht den 21 Juli 1811. Hij gaf in het licht: *Leerrede bij vijf en twintig jarigen Evangeliedienst*, Vlissingen 1781. — *Redevoering over Jezaia XLIX, vers 23, bij de inwijding van de vernieuwde Beijaard in het gasthuis te Vlissingen.* Die Beijaard, Bajerd of Banjaard was de afdeeling, tot huisvesting dienende der armste bestedelingen, in tegenstelling der zoogenoemde proveniers. In de meeste steden vond men destijds soortgelijke instellingen, oorspronkelijk bestemd voor doortrekkende vreemdelingen. (Vgl. *Navorscher* 1862 enz. en Brahé, *Vlissingsch Eeuwvreugde*, blz. 106). Voor laatstgenoemd werk van Brahé komt ook een gedicht van Kimyzer voor, dat sterker getuigt van 's mans vaderlandsliefde en goeden wil, dan van dichterlijk gevoel en kunstvaardigheid; ook zijne bovengenoemde leerredenen vielen niet algemeen in den smaak.

KIST (Willem), werd den 1 September 1758 te Woerden geboren, uit Antonie Kist, predikant aldaar en Johanna Wolf, eene zuster van Adrianus Wolf, predikant in de Beemster, die met Elisabeth Bekker is gehuwd geweest. Hij studeerde te Leiden, waar zijn oom Ewaldus Hollebeek, naar wien zijn jongere broeder, de bekende predikant te Dordrecht, Ewaldus Kist (1762—1822) genoemd is, Hoogleeraar was. Willem Kist studeerde in de letteren en werd in 1779 conrector der Latijnsche school te Breda, van waar hij in 1784 Rector werd te Middelburg. Hij werd ook Lector aan de Illustre school en toen hij in 1788 voor een beroep naar Franeker bedankte, benoemde de Stedelijke Raad hem tot Hoogleeraar in de geschiedenis en welsprekendheid. Kist

verliet Middelburg in Mei 1796 en werd in 1799 lid van het Comité van den Oost-Indischen handel en in 1800 lid van den Aziatischen Raad. In 1807 werd hij Directeur van de Gazette Nationale te Brussel en in 1816 Directeur der Nederlandsche Staatscourant. In 1828 gepensionneerd, vestigde hij zich te Arnhem, waar hij den 5 Januari 1841 overleed. Behalve drie Latijnsche redevoeringen en eene *Verhandeling over Lucas II, vers* 2, heeft KIST een aantal romans geschreven, waarvan vooral bekend zijn gebleven als geestige zedeschetsen van zijn tijd in een eigenaardigen vorm: *De Ring van* GYGES *wedergevonden, of verzameling van meest Nederlandsche karakters*, 4 deelen, Haarlem 1805, 3e dr., Amsterdam 1823. — *De Wonderbril*, 2 deelen, Amsterdam 1812. — *De Egyptische tooverstaf, of karacterschetsen en tafereelen des menschelijken levens*, Rotterdam 1823. — *De speer van* ITHURIËL, *of tafereelen en schetsen op eene reis door Noord-Nederland en naburige gewesten bijeenverzameld*, Arnhem 1835, 2 deelen enz.; in welke werken ook Zeeuwsche toestanden worden geschetst.

KLAERBOUT of CLAERBOUT. Hier is het eene goede gelegenheid om het gezegde op blz. 127 aan te vullen, dat Joos CLAERBOUT in Mei 1640 getrouwd is met MARIA DAMMAERTS, wier moeder was CATALINA VAN DE VIVERE. In de Koninklijke Academie van Wetenschappen, afdeeling Letterkunde, sprak in 1886 prof H E. MOLTZER over de boertige verzen der *Klucht van het Kalf*, Middelburg bij P. TIMMERS 1662 en toonde aan, dat deze noch ruwe noch platte klucht, eene navolging was van de veel oudere *farce de Maistre Pathelin*, in de achttiende eeuw in onze taal overgebracht. Zij werd uitgegeven op verzoek van eenige liefhebbers en opgedragen aan de Rederijkerskamer te Middelburg.

KLEINE (DAVID). Geboren te Bergen-op-Zoom in 1754. Hij had vroeg aanleg voor teekenen en vestigde zich te Middelburg. Zijn hoofdzaak was afbeelden van schepen, en

hij heeft een door hem geëtst werkje uitgegeven met dergelijke voorstellingen. Dit gaf hem een voldoend bestaan in de dagen, toen niet alleen de reeders, maar ook de Oost- en West-Indische schippers, gewoon waren hunne vertrekken te versieren met de schilderijen hunner vaartuigen, waarbij doorgaans meer op gelijkenis dan op kunstwaarde werd gelet. KLEINE is den 11 Juli 1805 in zijn woning op de Haringplaats te Middelburg overleden.

KLERCK (HENRICUS DE). Geboren te Middelburg, studeerde in de godgeleerdheid en werd proponent onder de classis van Walcheren. Hij heeft uitgegeven: *Onzes Heeren J. C. priesterlijk koningrijk onder het N. Testament. Voorgesteld in eenige predikatiën*, Middelburg 1687. — *Tijdtresoor van kerkelijke en wereldlijke Historiën. Uit het Latijn van* H. GUTHBERLETH *enz.*, Middelburg 1689. — *Inleiding tot de beschrijving des Heiligen Lands enz. Uit het Latijn van* F. SPANHEMIUS, Middelburg 1699. Bij het in het licht verschijnen van dit laatste werk was hij reeds overleden; de uitgave werd door zijn broeder ADRIAAN bezorgd. Deze was een rijmelaar, die een aantal gelegenheidsgedichten heeft doen drukken o. a. *Heroica Clerquiana, of Heldenlof gezongen ter onsterfelijke gedachtenisse der heerlijke overwinningen door de machten der geallieerden onder Prins* EUGENIUS van SAVOYEN enz., Middelburg 1708. Vgl. P. DE LA RUE, *a. w.*

KLERCK (REINIER DE) of DE CLERCQ, gelijk de naam ook wel eens gespeld wordt, werd in het begin van November 1710 te Middelburg geboren en den 9 van die maand gedoopt. Zijne ouders REINIER DE KLERK en ELISABETH JANSE, waren evenals de doopsgetuigen, ABRAHAM MACHARIS en ELISABETH KRAYNES(T), lieden uit den neringdoenden stand. REINIER zou voor handel of winkelbedrijf worden opgevoed, doch de levendige pittige knaap had meer lust in de zeevaart, waarom hij, zestien jaren oud, als scheepsjongen

naar Oost-Indië ging. Op een tweede reis in 1731 werd hij stuurman, en had het geluk bij te Atjeh ontstane onlusten aan de Compagnie belangrijke diensten te kunnen bewijzen. Dit droeg zeer tot zijne bevordering bij en zijn kordaat beleid gaf aanleiding, dat hem niet lang daarna de veel omzichtigheid eischende taak werd opgedragen om, namens de Compagnie, geschillen te beslechten tusschen de vorsten van Atjeh en Padang. Vooral na den moord der Chineezen gaf DE KLERCK blijken zoowel van kloeke onversaagdheid als van ongewone schranderheid, waaraan het te danken was, dat in 1741 een dreigende oorlog voorkomen werd met den machtigen Keizer of Soesoehoenan van Java. Na Opperkoopman te zijn geweest, werd hij in Mei 1755 Raad van Indië en Bestuurder van Banda en na dat moeilijk gewest loffelijk te hebben beheerd, werd hij in 1775, bij den dood van den Opperlandvoogd PIETER ALBERT VAN DE PARRA, Directeur-generaal. Op den 3 October 1777 overleed de Gouverneur-generaal JEREMIAS VAN RIEMSDYK en den volgenden dag werd door den Raad van Indië DE KLERCK tot zijn opvolger gekozen, hoewel de plechtige installatie niet voor den 10 Juli 1779 plaats had. DE KLERCK was een rechtschapen, eerlijk man, wat in die dagen van een vermolmd en door en door bedorven regeeringsstelsel, weinig voorkwam en van groote geestkracht getuigt. Daardoor was hij soms niet vrij van willekeur, zooals in de afzetting van den president en vijf raden van het Gerechtshof, een daad die door Bewindhebbers werd afgekeurd en hem veel verdriet gaf.

Gaandeweg begonnen zijne krachten, ondermijnd door het langdurig, onafgebroken verblijf in Indië, te verminderen, doch hij bleef aan den arbeid, getrouw aan zijn meermalen uitgesproken beginsel, dat een Gouverneur-generaal met de pen in de hand moest sterven. De lichaamsverzwakking nam echter zóó toe, dat hij in Maart 1780 wel verplicht was om ontslag aan te vragen. Hij overleed den 1 September van dat jaar, en op den 4 had de plechtige teraardebestelling in de Hollandsche kerk te Batavia plaats.

Kort vóór zijne benoeming tot Raad van Indië was DE KLERCK in het huwelijk getreden met SOPHIA FRANCINA WESTPALM, wed. RADERMACHER (overleden 31 December 1785), welk huwelijk kinderloos bleef; zoodat de zoon uit het eerste huwelijk, mr. JACOB CORNELIS MATTHEUS RADERMACHER (vermoord den 24 December 1783) de aanzienlijke nalatenschap erfde Daar deze vóór zijne moeder overleed, werd zijn nagelaten zoon, mr. FRANS REINIER RADERMACHER, Raad in de vroedschap te Vlissingen, erfgenaam. Diens twee zonen stierven ongehuwd, en de vier dochters brachten het vermogen en wellicht ook de papieren van den Gouverneur-generaal, in de familiën ALDERWERELT, BOURSSE WILS, SPIERING en VOSMAER.

REINIER DE KLERCK was een practisch en ervaren man; trouw als goud, maar door gemis aan opvoeding wel eens wat grof van vormen. Opmerkelijk waren zijn milddadigheid, nederigheid en eenvoud en de predikant JACOB CASPER METZLAR, toen te Batavia, die hem goed kende, verhaalde, dat de Gouverneur-generaal zich nooit schaamde om te doen uitkomen, hoe hij van de laagste rangen was opgeklommen, wat echter niet wegnam dat hij veel prijs stelde op ontwikkeling en beschaving, en onder anderen het Bataviaansch genootschap van kunsten en wetenschappen, dat onder zijn bewind op den 24 April 1778, onder de zinspreuk „Ten nutte van 't gemeen," tot stand kwam, zeer krachtig steunde.

In de collectie is zijn handschrift; zijn geschilderd portret is in de vergaderzaal der Hooge Regeering te Weltevreden bij Batavia. (Vgl. *Navorscher V*, blz. 336).

A. HUYSERS gaf in 1787 uit: *Het leven van* REINIER DE KLERCK enz. en H. M. C VAN OOSTERZEE schetste hem in *Cadzandria* 1857.

KLOETINGEN (JOHANNES VAN) of CLOTINGHEN. Een Zeeuw, die verscheidene latijnsche brieven heeft geschreven, welke in 1508 in het klooster Hem bij Schoonhoven

gedrukt zijn. (Zie BOXHORN, *Croniek van Zeeland*, deel 1, blz. 455). Het is niet uit te maken of deze geleerde monnik behoorde tot het oude geslacht van dien naam. WILLEM DE CLOTINGHE was in 1248 kannnnik te Middelburg (VAN DEN BERGH, *Oorkondenboek*, deel II, blz. 22): Heer JAN VAN CLOETINGHE den 10 November 1316, executeur van het testament van PIETER VAN LEIDEN, kanunnik van St. Pieter te Utrecht, (VAN MIERIS *Charterboek*, deel II, blz. 176); ALLARD VAN CLOETINGHE was kanunnik van St. Salvator te Utrecht (VAN LEEUWEN, *Bat. illust.*, blz. 1194); JACOB VAN CLOETINGE, de jonge, werd door graaf WILLEM V in 1353 opgedragen om zijn steenen huis in Middelburg te bewaren (*Inventaris archief van Zeeland*, blz. 91). Drie jaren later ontving dezelfde vorst van D. C. VAN CLOETINGE zijn steenenhuis, doch gaf het hem in erfleen weder. SMALLEGANGE gist uit overeenkomst der wapenschilden, dat de familiën van VALKENISSE en VAN DER NISSE uit het geslacht CLOETINGE zijn voortgekomen en VAN GRYPSKERKE, die een ander wapen opgeeft, denkt aan verwantschap met CAMPE en WEERDE.

KLUIT (ADRIAAN), werd geboren te Dordrecht den 9 Februari 1735, uit WILLEM KLUIT en CORNELIA LOUISE/LA COSTE. Hij studeerde te Utrecht, aanvankelijk in geneeskunde, doch gevoelde zich later sterker aangetrokken door geschiedenis en letterkunde. Nog als student werd hij als Praeceptor aan de latijnsche school te Rotterdam benoemd, en niet lang daarna te 's-Gravenhage. In 1764 werd hij Rector te Alkmaar en in 1768 te Middelburg, waar hij in het volgend jaar tot Lector en in 1776 tot Hoogleeraar in Grieksche taal en in de Welsprekendheid aan de, toen zeer bloeiende Illustre school werd benoemd, waaraan deze geleerde nieuwen luister bijzette. Van tijd tot tijd deed hij voorlezingen, meest in het latijn, welke echter doorgaans spoedig in het nederlandsch werden overgebracht, zooals over: JULIAAN *den afvallige*, Middelburg 1769. — *De zeventig weken van* DANIEL,

/De

Middelburg 1775. — *Het schadelijke van het begraven in de kerken*, Middelburg 1776 enz. De rijke archieven in Zeeland en niet minder die van Vlaanderen en Brabant, gaven den ijverigen en scherpzinnigen man stof voor zijne beroemde, doch onvoltooid gebleven *Historia critica Comitatus Hollandiae et Zelandiae cet.*, Mediob. 1777—1782. In 1778 werd KLUIT gekozen om een nieuwen leerstoel te Leiden voor diplomatie, oudheden en geschiedenis te vervullen, welken post hij in Januari 1779 aanvaardde. Niet zonder leedwezen verliet de Hoogleeraar Middelburg en later prees hij menigmalen de groote belangstelling en opgewektheid, waarmede in die dagen de wetenschappen aldaar werden beoefend. Na de omwenteling van 1795 werd KLUIT als stadhoudersgezind afgezet, doch in 1802 weder hersteld. Bij de ramp van Leiden op den 12 Januari 1807, stortte zijne woning in, en de zoo achtingswaardige twee en zeventigjarige grijsaard, werd met zijne echtgenoote onder het puin bedolven. Een schat van aanteekeningen schijnt daarbij verloren te zijn gegaan, en het overschot zijner, ook voor Zeeland belangrijke bibliotheek werd in het volgend jaar te Leiden verkocht. In *Zelandia illustrata* is het portret van KLUIT, 8°. Proefdruk vóór alle letter, (deel I, blz. 337).

Mr. ADRIAAN KLUIT (1769—1827) éénige zoon van den Hoogleeraar, heeft zich vooral onderscheiden door kloekheid en menschenliefde bij genoemde ramp. Hij was voorzitter der commissie tot verdeeling der liefdegaven en de wijs, waarop daarvan eene verantwoording werd uitgegeven, is als een model van volledigheid en nauwgezetheid geprezen. Ook in verschillende andere betrekkingen heeft deze degelijke en deugdelijke man zich verdienstelijk gemaakt.

De broeder van den Hoogleeraar was mr. HENDRIK KLUIT VAN RHIJNSATERWOUDE (1740—1812). Jaren lang vervulde deze den voordeeligen post van Ontvanger van den tol te Lillo, waar hij door nauwe vriendschap verbonden was aan den predikant JOSUA VAN IPEREN; later kreeg KLUIT ver-

gunning om in Vlissingen te wonen, waar hij tot 1793 gevestigd bleef en een man van invloed was. Na de omwenteling van 1795 werd KLUIT Procureur-generaal van het Hof van Holland, welke betrekking hij tot 1800 waarnam. Hij was in 1771 gehuwd met ELISABETH PROVÓ, en hertrouwde met de wed. van mr. JOHAN VAN STEELAND, fiscaal van Brabant. Zijne geschriften worden in *Biographisch woordenboek* vermeld.

Mr. WILLEM PIETER PROVÓ KLUIT, zijn zoon, werd te Lillo den 16 October 1773 geboren. In 1786 verhuisde hij met zijne ouders naar Vlissingen en ontving zijne opleiding van den verdienstelijken rector HENDRIK VAN ROYEN. Evenals zijn vader was hij der Patriottische partij toegedaan, waardoor hij terstond na zijne promotie secretaris werd van VALCKENAER, die als gezant naar Spanje ging. Spoedig kwam KLUIT in rechterlijke loopbaan, waarin hij opklom tot President van het Provinciaal Gerechtshof van Noord-Holland en zich steeds onderscheidde door degelijke kennis, krachtige welsprekendheid en onkreukbare eerlijkheid. Den 9 November 1846 vierde de geachte man onder groote belangstelling zijn gouden feest als rechter. Op den 23 Juli 1850 overleed KLUIT op zijne landhoeve nabij Naarden. Zijn stoffelijk overschot rust op de begraafplaats van het dorp de Bildt bij Utrecht, bij zijne in 1819 overleden echtgenoote CATHARINA WENDELINA JACOBA VAN GOOR.

KLUIT was een bijzonder kundig man, met een dichterlijk gemoed, waarvan enkele o. a. in den *Muzenalmanak* gedrukte verzen getuigen. Zijn vriend mr. J. H. KOENEN, beschreef zijn leven in de *Handelingen der Maatschappij van Nederlandsche letterkunde.*

KNIBBE (DAVID). De familie was vermoedelijk uit Vlaanderen geweken, wat men uit de mededeeling van SMALLEGANGE, die ook het wapen opgeeft, zou afleiden. Het schijnt ook te blijken uit een besluit der Staten van Zeeland, dd. September 1597, om te verhinderen het wegvoeren van het negenjarig

zoontje van de weduwe KNIBBE, besteed bij zijn oom kapitein MEETKERKE, te Middelburg, dat zijn moeder naar 's vijands land wilde voeren om door de Jesuiten te doen opvoeden. HANS KNIBBE, goudslager, behoorde in 1599 onder de meest gegoede burgers van Middelburg.

DAVID KNIBBE werd den 13 Juli 1639 te Middelburg geboren uit DAVID en PETRONELLA RADERMACHER. Na afloop zijner godgeleerde studiën werd hij predikant te Barsingerhorn, daarna te Purmerend en in 1668 te Leiden, waar hij tot zijn plotseling overlijden aan een beroerte op den 8 November 1701, werkzaam bleef.

KNIBBE was vermaard door zijne preekwijs, die gesteund door uiterlijke welsprekendheid, steeds vele hoorders wist te boeien. Hij heeft vier kinderen nagelaten. De oudste zoon is predikant te Leiden geweest, overleden in 1748; de beide anderen werden kooplieden en de dochter huwde met ABRAHAM MEINGERS, predikant te Grijpskerke. In *Zelandia illustrata* is zijn portret, geschilderd door C. DE MOOR in 1695, door P. VAN GUNST gegraveerd en met een vierregelig latijnsch gedicht van JAC. TRIGLAND.

De lijst zijner vele godgeleerde geschriften wordt door DE LA RUE en ook door GLASIUS medegedeeld. Sommige werden meermalen herdrukt en zijne *Cathegisatie, of kort begrip der Christelijke religie, getrokken uit den Heidelbergschen Katechismus, dienstig tot dagelijksche huisoefening, onderwijs voor de jeugd en allen, die haar ten avondmaal willen begeven*, werd te Leiden in 1731 voor de zeventiende keer uitgegeven.

KNOLL (PIETER YSAAC), ambachtsheer van Ierseke, werd geboren te Dokkum (Friesland) den 23 Januari 1782, uit MARIUS ANTONIE DIDERICUS KNOLL en JOHANNA ELISABETH BRUCK. Hij trad jong in dienst en werd in 1798 tweede luitenant. In de veldtochten in Duitschland, Rusland en Frankrijk kreeg KNOLL gelegenheid om zich te onderscheiden en in 1813 werd hij officier der orde van het legioen

van eer. Na de omwenteling trad hij als majoor bij het Nederlandsche leger in dienst, woonde verschillende krijgsbedrijven bij en werd ridder van de Militaire Willemsorde en van den Nederlandschen Leeuw. Na nog Provinciaal-commandant van Zeeland geweest te zijn, werd KNOLL in 1843 als generaal-majoor gepensionneerd. Hij vestigde zich te Goes, waar hij den 16 November 1858 overleed. Zijn huwelijk met JACOBA QUIRINA DOMINICUS, overleden te Goes 9 November 1850, dochter van QUIRINUS DOMINICUS, Burgemeester en ambachtsheer van Ierseke, overleden in 1826, bleef kinderloos. Aan de Diaconie der Hervormde gemeente te Ierseke liet KNOLL een niet onbelangrijk legaat na. (Zie over dien generaal *Nieuwe Rotterdamsche courant* van 19 November 1858.)

KNUYT (FRANCOIS DE), was leeraar der Doopsgezinden in Schouwen, en te Zierikzee gevestigd. Hij behoorde tot hen, die in de kibbelarijen tusschen Vlaamsche en Friesche Mennisten tot verdraagzaamheid aanspoorden en om hun zachtheid, vooral in het stuk van den ban, „stilstaanders" werden genoemd. Hij was echter ijverig in de bediening van zijn ambt en getroostte zich zelfs een kortstondige gevangenis in April 1615, daar de vergaderingen der Doopsgezinden destijds verboden waren. Naar de gewoonte dier dagen, toen men God door redeneering meende te kunnen vinden en den godsdienstzin door woordenstrijd poogde te bevorderen, disputeerde DE KNUYT druk mede. In November 1606 trad hij in eene vergadering te Colijnsplaat op (zie *Catalogus Bibliotheek Zeeuwsch genootschap* blz. 415); in September 1609 te Zierikzee, waar het geschil over de menschwording van Christus liep. In de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap wordt bewaard: *Korte notulen van zeker gesprek, over de menschwording onzes Heere J. C., tusschen de predikanten van Zierikzee ter eener en* CORNELIS DE CUYPER, *Wederdoopschen bisschop tot Haarlem;* JAN VAN VOORDEN, *bisschop tot Utrecht en* FRANS DE KNUYT, *vermaner.* In 1617 disputeerde hij te Sommelsdijk met den predikant

ABRAHAM STAMPEIUS over wederdoop en kinderdoop. Toen deze een *Waarachtig verhaal* van dat gesprek uitgaf, liet DE KNUYT in 1617 eene *Verantwoording* daartegen drukken. Zijne meeningen over onderscheiden strijdvragen, schijnt hij uiteengezet te hebben in zijn boekje: *Onder verbeteringh; een korte bekentenisse van Vader, Zone en Heiligen Geest, den heiligen doop, het ambt der overheid en het eedsweeren Met eenige christelijke gebeden.* De derde uitgaaf verscheen te Haarlem in 1635, waarop nieuwe drukken onder den titel. *Korte bekentenis onzes geloofs, benevens eenige psalmen en geestelijke liedekens* in 1642, 1648, 1684 en 1709 volgden. De bekende, en in zijn tijd zeer beroemde predikant GODEFRIDUS UDEMANS, nam er de pen tegen op in zijne *Noodige Verbeteringhe, dat is, schriftmatige aanmerking op het boexken van* DE KNUYT, *bisschop der Mennisten tot Zierikzee*, Zierikzee 1620: Dordrecht 1647. Te Leiden studeerde in 1625 de 22-jarige E. DE KNUYT; en in 1654 te Utrecht, ook in de godgeleerdheid, F. DE KNUYT uit Nijmegen. Zie over dezen Doopsgezinden leeraar B. GLASIUS, *Godgeleerd Nederland* en BLAUPOT TEN CATE, *Geschiedenis der Doopsgezinden enz.*

KNUYT (JAN DE). In de belangrijke bijdrage van mr. J. H. DE STOPPELAAR in *Nehalennia* (1853), wordt het leven van dezen merkwaardigen man terecht „un livre à faire" genoemd. Zou het belangrijk wezen om dien even onverschrokken als geslepen staatsman te volgen op zijn kronkelenden levensweg, en zijn invloed na te gaan op de groote gebeurtenissen van zijn veelbewogen tijd, de stuitende persoonlijkheid van dien dubbelhartigen staatsman zou het werk zeker minder uitlokkend maken. DE KNUYT werd te Middelburg den 6 Maart 1587 geboren. Zijne ouders behoorden tot een burgergeslacht, waarvan de naam nog niet geheel is uitgestorven. De vader LAURENS DE KNUYT was door Prins WILLEM I tot licentmeester benoemd; de moeder heette MARGARETA RUTSAARDS. Reeds vroeg trok de scherpzinnige en ijverige, doch naar het

schijnt, weinig gemanierde knaap de aandacht van sommigen, die voorspelden dat er zeker iets groots uit groeien zou. Door zijn huwelijk in April 1610 met CATALINA (niet CAROLINA zooals wel eens geschreven is) de dochter van den invloedrijken Gecommitteerden Raad STEVEN CORNELISSEN TENYS (TEUNIS of TEUNISSEN), kwam DE KNUYT in hoogeren kring. In het volgend jaar werd hij dan ook Schepen van Middelburg en in 1612 reeds Burgemeester en kort daarop afgevaardigd in de Staten van Zeeland en Ordinair gedeputeerde ter Generaliteit. In de meeste vergaderingen wist de slimme DE KNUYT op den voorgrond te treden en deed zich dan kennen als een vurig voorstander van het huis VAN ORANJE De driftige woelwater was waarschijnlijk meer gevreesd dan bemind en hij was reeds een bejaard man, toen hij in November 1642 zich niet ontzag om in de Staten-vergadering van Zeeland, het rapier te trekken en den Raadpensionaris CORNELIS STAVENISSE gevaarlijk te verwonden. Wegens deze vechterij werd aan beide heeren door den kerkeraad het Avondmaal ontzegd, totdat zij zich in Januari 1643 verzoend hadden. (*Notulen kerkeraad*). De schier vermetele moed van DE KNUYT, bij zijne zoo gevaarlijke zending naar het prinsdom Oranje in 1631, wordt in bovengenoemde verhandeling door den heer J. H. DE STOPPELAAR verhaald, en het was zeker niet onbillijk dat FREDERIK HENDRIK den man, aan wien hij zooveel te danken had, beloonde met een levenslang pensioen van twee duizend gulden 's jaars, en hem aanstelde tot zijn vertegenwoordiger als Eerste Edele van Zeeland, welken gewichtigen post DE KNUYT van 19 Februari 1631 tot 1650 vervulde, toen hij door de kentering der regeering werd ontzet. Waarschijnlijk zinspelende op dat ambt, geeft een geacht schrijver hem den overigens, naar het schijnt, minder passenden naam van „den edelen" Zeeuw. In 1634 en 1638 was hij in gezantschappen naar Frankrijk, wat hem den titel van ambassadeur en de ridderorde van St. Michiel bezorgde. Reeds in 1645 kreeg hij eene commissie voor de aanstaande vredesonderhandelingen. Te

Munster vertegenwoordigde hij de belangen van den Prins VAN ORANJE en vooral door zijn toedoen en de hulp van ADRIAAN PAUW, kwam het Tractaat buiten Frankrijk om, en zeer tegen den zin der Staten van Zeeland, tot stand (Vgl. J. F. KUYPER (predikant te Middelburg en Leiden) in *Nehalennia* 1851). De achterklap beweerde, dat DE KNUYT zich door Spanje had laten omkoopen, welke meening steunde op de bekende gierigheid van dien staatsman. A. DE WICQUEFORT verhaalt, dat de ambassadeur zich uit zuinigheid kleedde als een bedelaar, en de gezant APPELBOOM beoordeelt in 1649, doch waarschijnlijk niet zonder overdrijving, dezen millionair nog ongunstiger en noemt hem „un homme qui estime ni foy, ni loi, ni gloire, ni sincérité." Hij was in Zeeland weinig gezien en slechts enkelen zullen het betreurd hebben, toen hij in 1650 zijn ambt verloor en den 6 December 1654 overleed. Zijn stof werd in de Nieuwe kerk te Middelburg ter ruste gelegd (*Zelandia illustrata*, dl. I, blz. 272). De Raadpensionaris JOHAN DE WITT zag, uit partijzucht, niet ongaarne dien stoutmoedigen aanhanger van Oranje heengaan. „Ik oordeele," schreef hij aan den ambassadeur WILLEM NIEUPOORT, „het overlijden van den heer DE KNUYT voor de gemeene zaak niet nadeelig; gemerkt dezelve al zijne actiën was aanleggende om de provincie Zeeland te disponeeren tot het nemen van eene resolutie, strekkende tot designatie van den jongen Prins VAN ORANJE tot Kapiteinschap-Generaal van de Unie enz."

Het aanzienlijk vermogen van DE KNUYT kwam waarschijnlijk veel voort uit voordeelige landaanwinningen in Staats-Vlaanderen en de beruchte bedijkingen in Engeland. Ook zijne heerlijkheden bezorgden hem niet slechts titels, maar bovendien geld. Een deel in de heerlijkheid Oud- en Nieuw-Vossemeer, had hij niet (gelijk geschreven is) betrouwd, maar in 1633 gekocht, uit de verbeurd verklaarde goederen van GILLIS VAN WISSEKERKE. Het schijnt mij meer aanmatigend dan rechtmatig, dat hij het volle wapen dier heerlijkheid, waarvan hem slechts een zesde deel toekwam, als hartschild

op het zijne voerde. Van het Huis VAN ORANJE kreeg of kocht hij de heerlijkheden Ravels en Weelde.

Zijne erfgename was zijne éénige dochter MARGARETA, die in 1662 weduwe was van den Rentmeester Bewester-Schelde JOHAN HUYSSEN (*Zelandia illustrata* I, blz. 368). Zij bewoonde het „Huis om" onder Serooskerke (Walcheren) door JOHAN DE KNUYT gesticht.

Van DE KNUYT bestaan onderscheiden portretten, die in *Zelandia illustrata* voorkomen; ook door de LA RUE worden er een paar vermeld. Men behoeft geen LAVATER te zijn, om onoprechtheid in den gluiperigen blik te lezen.

KOCH (EGBERT JOHANNES WERNHARD). Geboren te Amsterdam den 3 Januari 1828, uit EGBERT JEAN KOCH, (geboren te Haarlem in 1782 en overleden op zijne buitenplaats Hofrust te Muiderberg, in 1854) en diens echtgenoote ELISABETH CATHARINA WILLEUMIER. Hij werd voor den handel opgeleid en was reeds een jaar werkzaam bij de firma CARP & Co, toen zijn beslist verlangen om te studeeren hem van loopbaan deed veranderen. Vond dit verlangen niet aanstonds instemming bij zijn waardigen vader die, zelf chef van het administratie-kantoor STADNITSKI & VAN HEUKELOM te Amsterdam, dezen zoon gaarne in zijn firma had opgeleid, later hechtte hij daaraan volkomen zijn zegel, vooral toen de student besloot om predikant te worden. Na volbrachte studie, eerst aan het Athenaeum te Amsterdam en vervolgens te Leiden, werd hij den 19 Februari 1854 predikant te Oijen en Megen; in 1856 te Oisterwijk (N. Br.) en in 1860 te Middelburg. In de laatste gemeente was hij werkzaam tot December 1884, toen eene, later herstelde ziekte der stemorganen, hem dwong emeritaat te vragen. Hij vestigde zich te Scheveningen, waar hij in verschillende betrekkingen werkzaam is. Sedert 1887 is KOCH voorzitter der Nederlandsche Vereeniging tot afschaffing van sterken drank, terwijl hij in het daaropvolgend jaar, de betrekking van Predikant aan de strafgevangenis

te Scheveningen op zich heeft genomen. In 1854 is hij gehuwd met C. J. D. TILANUS, uit welk huwelijk vier zonen en eene dochter in leven zijn.

In 1857 werd door KOCH de vertaling bewerkt van R. BAXTER, *The reformed Pastor*, onder den titel: *De Evangeliedienaar, hoe hij wezen en werken moet*, met eene inleiding door prof. W. MOLL. Wat KOCH in den loop der jaren nu en dan had te zeggen, schreef hij meest in tijdschriften en weekbladen, zooals in *De Kerkelijke courant*, later *De Hervorming*, en niet het minst in *De Volksvriend*, het orgaan der Vereeniging tot afschaffing van sterken drank. Een aantal kleine geschriften, in het algemeen ter bevordering van maatschappelijk en huiselijk geluk, maar in het bijzonder ter bestrijding van het gebruik van sterken drank, dat als een kanker het welzijn der menschheid verwoest, werden door hem bij verschillende gelegenheden in druk uitgegeven. Hij is ook medewerker aan *Het Morgenlicht, stichtelijk dagboek.* Zijn werk *De Bijbel in het Huisgezin*, Middelburg 1870, en het geschrift *Huiselijke godsdienstoefening* in 1886 uitgegeven door de Vereeniging tot verspreiding van Stichtelijke blaadjes, hadden ten doel voor die godsdienstoefening belangstelling te wekken.

KOCK (HENDRIKUS MERKUS baron DE). Uit de bekende familie van dien naam, werd deze te Heusden geboren uit mr. JOHAN COENRAAD DE KOCK (in 1794 te Parijs op last van ROBESPIERRE geguillotineerd) en PETRONELLA MERKUS. Hij overleed te 's-Gravenhage (1779—1845). Hij wordt hier vermeld, omdat hij aan Zeeland gewichtige diensten bewees, tijdens hij als Luitenant-generaal en Provinciaal-commandant, van het laatst van 1830 tot 1836 te Middelburg gevestigd was; welke betrekking hij nederlegde om op des Konings verlangen als Minister van Binnenlandsche zaken op te treden.

Reeds als legercommandant in den oorlog op Java (1825—1830) had DE KOCK zich gunstig doen kennen en toen hij

in Juni 1830 terugkwam, overhandigde de Koning hem persoonlijk het grootkruis der Militaire Willemsorde. "DE KOCK was," zegt Generaal KNOOP, "een dier zeldzame mannen, die innemende vriendelijkheid met groote waardigheid weten te verbinden; die eerbied en vertrouwen inboezemen en van wie men in twijfel trekt, of het karakter zich meer door goedaardigheid, dan door vastheid en standvastigheid kenmerkt. Nooit hebben wij, gaat KNOOP voort, den Generaal zien afwijken, zelfs bij de ernstigste dienstverrichting, zelfs tegen den minste zijner ondergeschikten, van dien fatsoenlijken wellevenden toon, die den man van beschaving en verstand aanduidt, en toch werden zijn minste bevelen met ijver en stiptheid volbracht en boezemde hij ieder zóóveel achting in, dat niemand het ooit waagde om zijn goedheid voor zwakheid aan te zien. Hij was bedaard, kalm en indrukwekkend in voorkomen en wijze van zijn, en billijk en rechtvaardig in al zijne handelingen."

Zoo leefde generaal DE KOCK nog lang in de herinnering te Middelburg en de gezellige samenkomsten in zijne woning in de Brakstraat, kenmerkten zich door buitengemeen goeden toon. Zijn adjudant, de latere luitenant-generaal, toen luitenant-kolonel F. V. A. DE STUERS, was niet minder gezien en destijds bezig met het schrijven zijner bekende *Mémoires sur la guerre de l'île de Java*, Leide 1833. In 1836 werd DE KOCK in den adelstand verheven, met den titel van baron. In *Zelandia illustrata*, dl. II, blz 434, is zijn portret in 1832 te Middelburg op steen geteekend door C. KIMMEL. Lith. van DAIWAILLE & VELDHUIZEN. Uitg. van C. E. SCHUTTERS.

KOCKERS (GEORGE) was in het laatst der achttiende eeuw juwelier te Middelburg en van 1792 tot 1799 adjunct van den hoogbejaarden stempelsnijder aan de Zeeuwsche munt, JOHAN MATTHIAS HOLTZHEY. Hij graveerde enkele portretten, zooals in 1795 van de Middelburgsche predikanten; in 1802 van PIETER DE LA RUE; alsmede afbeeldingen van het af-

branden der zoutkeeten te Arnemuiden op den 7 Juli 1802, welke prenten echter geen hoogen dunk geven van 's mans kunstvaardigheid.

KOEKKOEK (Johannes Hermanus) geboren te Veere den 17 Augustus 1778, uit Barend Hendrik en Elisabeth Dingendaal. Hij werd oorsponkelijk voor verver opgeleid, doch toen hij blijken gaf van meer dan gewonen aanleg, geplaatst op de, destijds nog eenigszins bloeiende behangselfabriek van Gaal te Middelburg. Zijne, meestal aan Zeeland ontleende gezichten op stil en woelend water, met oordeel samengesteld en treffend door schoone harmonie tusschen licht en schaduw, maakten spoedig opgang en verschaften hem, gepaard met een aantal teekenlessen, een voldoend bestaan. De druk der tijden na de omwenteling van 1795, toen de kunst kwijnde, maakte het den ijverigen schilder dikwijls moeilijk genoeg. In 1803 schijnt hij naar Goes verhuisd te zijn, doch vestigde zich spoedig weder te Middelburg. In 1833 vertrok hij naar Durgerdam en vervolgens naar Amsterdam, waar hij den 12 Januari 1851 overleed. De afbeelding van dien werkzamen en braven burgerman komt voor in J. Immerzeel, *De levens en werken van kunstschilders enz.*, Amsterdam 1842.

Johannes Hermanus Koekkoek was in 1803 te Middelburg gehuwd met Anna Koolwijk, waaruit vier zonen, die door hun vader in de kunst werden opgeleid.

Barend Cornelis de oudste, werd op den 11 October 1803 te Middelburg geboren. Reeds als kind gaf hij blijken van meer dan gewone talenten. Zijn leermeester op de Middelburgsche Teekenacademie Abraham Krayestein, verhaalt hoe Koekkoek als knaap met verwonderlijke vaardigheid kleine schetsen wist te vervaardigen, soms twee op een dag, welke voor een Zeeuwsche rijksdaalder aan den man werden gebracht. Naar ik vermoed, is het gezicht op Middelburg uit de nieuwe haven, a° 1817, in *Zelandia illustrata*, een dier kunststukjes. De levendige jongen was ook een grap-

penmaker, die voor zijn guitenstreken wel eens door genoemden leermeester over de knie werd gelegd (Zie C. VOSMAER in *Nederlandsche Spectator* 24 September 1887). Wegens buitengewone gaven werd BAREND CORNELIS in 1825 door een rijkssubsidie in staat gesteld om zich aan de koninklijke academie van Beeldende Kunsten verder te bekwamen. Zoo werd hij de vermaarde schilder, wiens heuvelachtige, boomrijke landschappen vol poëzie, door tooverachtige lichtwerking en treffende uitvoering den roem der Nederlandsche schilderschool niet weinig hebben verhoogd. Na veel gereisd te hebben en te Hilversum en Beek te hebben gewoond, vestigde BAREND CORNELIS KOEKKOEK zich te Kleef, waar hij zich in den Thiergarten een sierlijke woning, geheel naar zijn kunstzin ingericht, bouwen liet, waarvan het prachtig atelier menigmaal met vorstelijke bezoeken werd vereerd. Als schrijver was KOEKKOEK niet onverdienstelijk en zijn onderhoudend reisverhaal *Herinneringen en mededeelingen van een landschapschilder*, in 1841 te Amsterdam uitgegeven, bevat niet weinig nuttige wenken voor aankomende kunstbeoefenaars. Aan onderscheidingen ontbrak het dezen schilder niet. Hij bezat een aantal medailles en eenige ridderkruisen. KOEKKOEK was gehuwd met ELISE THERÈSE DAIWAILLE, eene dochter van den bekenden teekenaar JEAN AUGUSTE, en zelve eene niet onverdienstelijke bloemenschilderes. Nadat door eene beroerte in November 1858 de kracht van dezen grooten kunstenaar gebroken was, overleed hij te Kleef den 5 April 1862. Zijne belangrijke verzameling werd in December in Het Huis met de hoofden te Amsterdam verkocht. De menigvuldige, met recht gewilde stukken van zijn vruchtbaar penseel, worden, volgens KRAMM *a. w.* in de Europesche kunstverzamelingen eene eervolle plaats gegeven Zijn portret is in *Zelandia Illustrata*, dl. I, blz. 367. Over de groote verdiensten van dezen schilder zie men E. J. POTGIETER in *Leeskabinet* 1840; *De Nederlandsche Spectator* van 19 April 1862, en het aangehaalde werk van KRAMM. Reeds vroeger had de geestige schrijver H. C. CLEMENS in

het *Leeskabinet* geschetst, waarom hij den vermaarden schilder benijdde.

MARINUS ADRIANUS KOEKKOEK, tweede zoon van JOHANNES HERMANUS, werd den 25 September 1807 te Middelburg geboren. Hij vestigde zich als grofschilder te Hilversum, doch, na het overlijden zijner echtgenoote, sloot hij den winkel om zich geheel aan de kunst te wijden, waarmede hij, vooral als landschapschilder, op menige Tentoonstelling grooten lof inoogstte. In IMMERZEEL *a. w.*, komt zijn portret voor.

JOHANNES KOEKKOEK, de derde zoon van JOHANNES HERMANUS, werd den 8 December 1811 te Middelburg geboren. Hij beloofde een groot zeeschilder te zullen worden, doch de knop werd geen bloem, daar hij reeds op den 28 April 1831 te Breda overleed.

HERMANUS KOEKKOEK, de jongste zoon, werd den 13 Maart 1815 te Middelburg geboren. Reeds vroeg toonde hij grooten aanleg voor schilder en zijne, met de linkerhand gepenseelde zeestukken, trokken door kleur en behandeling spoedig zóó de aandacht, dat in kunstverzamelingen zijn werk op hoogen prijs werd gesteld. In 1832 vestigde hij zich te Amsterdam, waar hij huwde met JOHANNA MARIA DE SOET. Zijn portret is in IMMERZEEL, *a. w.*

KOELMAN (JACOBUS) werd te Utrecht in 1632 geboren. Hij studeerde aldaar in de godgeleerdheid en GIJSBERTUS VOETIUS rekende hem onder zijne beste leerlingen. Na tot doctor in de wijsbegeerte gepromoveerd te zijn, werd KOELMAN proponent, en niet lang daarna predikant bij de zoogenoemde ambassadekerk te Brussel. In 1662 werd hij naar Sluis in Vlaanderen beroepen, waar destijds drie predikanten stonden. Hij verhaalde later, hoe de gemeente aldaar toen twaalf honderd leden telde. De kerkelijke tucht werd er onpartijdig over aanzienlijken en geringen uitgeoefend, zoodat er omtrent een honderdtal, wegens het geven van ergernis of om moedwillige onkunde, van het avondmaal werd geweerd; terwijl er nog

strenger zou zijn gehandeld, indien de classis had willen medewerken. Door den ijver van KOELMAN en zijne ambtgenooten, kwam er wel verbetering, doch berokkende hij zich ook vele vijanden. Daar gaf hij zelf aanleiding toe, want bij groote geleerdheid, warmen ijver voor ware vroomheid en een ernstig streven naar verbetering der kerk, was KOELMAN niet vrij te pleiten van overdrevenheid en de zucht om besproken te worden. Hij was een vurig Voetiaan, doch een verklaard vijand van formulierdwang; zoodat hij volstandig weigerde zich aan de kerkelijke orde te onderwerpen, bijzonder in het vieren van feestdagen en het gebruiken der liturgische formulieren. Uit H. C. MURPHEY, *Anthology of New-Netherland*, 1865, blijkt in het leven van dominee HENRICUS SELYNS, dat JACOBUS KOELMAN tijdens hij te Sluis stond, door de Labadisten te New-Castle aan de Delaware werd beroepen. Hij bedankte echter, daar hij van zienswijs was veranderd, gelijk bleek uit zijn, in 1683 uitgegeven *Historisch verslag nopens de Labadisten enz.* Vooral echter berokkende KOELMAN zich vijanden, door de toen gewaagde stelling, dat de wereldlijke overheid zich niet met kerkelijke zaken inlaten mag. De Algemeene Staten, misschien het slechtste onzer gedemoraliseerde regeeringscollegiën, doorgaans onmachtig in de Unie, maar almachtig in de door wanbestuur verdrukte Generaliteits-landen, wilden deze „stoutigheden" van den predikant niet dulden. In 1674 ontzetten zij KOELMAN van zijn ambt en banden hem te gelijk uit hun gebied, niet om kerkelijke, maar om politieke redenen, zooals die heeren beweerden. Het baatte niet, toen de kerkeraad, enkele leden van den magistraat en de classis verzachting vroegen van dit al te strenge vonnis. Eigenlijk schijnt dit verzoek olie in het vuur te zijn geweest, want ook de Staten van Zeeland besloten nu om aan KOELMAN het prediken in hun gewest te verbieden. Deze reisde na die uitzetting als een soort van oefenaar en soms niet zonder gevaar het land rond, daar hij in geen der gewesten in zijne kerkelijke betrekking werd hersteld Meest hield hij zich te Amsterdam

en te Utrecht op en is den 6 Februari 1695 in laatstgenoemde stad overleden. De vele geschriften van KOELMAN worden door GLASIUS *a. w.* vermeld; die te Vlissingen in 1673 en in 1678 onder den naam CHRISTOPHILUS EUBULUS uitgegeven, zijn in de bibliotheek van het Zeeuwsch genootschap. Zijn portret, door J. LUYKEN en door J. BOEKHOLT gegraveerd, is in *Zelandia Illustrata*, (dl. I, blz. 151; dl. II, blz. 482) Over zijn verblijf in Zeeland zie men dr. H. A. CALLENFELS (uit Oostburg) in *Vriend des Vaderlands* en verder de door B. GLASIUS aangehaalde werken

KONING (A. DE). Een rijmelaar te Middelburg, die in het laatst der zeventiende eeuw gedichten schreef of vertaalde, meest tot lof van Koning WILLEM III. Hij gaf ook een Heil- en Zegenwensch mede, toen WILLEM VAN NASSAU, HEER VAN ODYK, als extra-ordinair gezant naar Frankrijk ging; bezong den vrede tusschen de Staten-Generaal der Vereenigde Nederlanden en de Christenvorsten van Europa en schreef eene Rouwklacht op den dood van MARIA STUART, koningin van Engeland.

KOOTEN (THEODORUS VAN). Geboren te Leeuwarden in October 1749 uit TITUS (koster aldaar) en ELIDA VAN DER LEY. Hij studeerde te Franeker en werd den 3 Maart 1779 Rector te Middelburg. Hij opende zijne lessen in April 1780 met eene, om het sierlijke latijn en de welsprekende voordracht, zeer geprezen redevoering. (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*). In 1782 kwam van hem in druk *D. M. viri integerrimi* P. J. MACARÉ. Hij scheen echter de Zeeuwsche lucht niet te kunnen verdragen, want toen hij in 1784 benoemd werd tot hoogleeraar in de geschiedenis te Franeker, schreef hij die betrekking te zullen aanvaarden zoodra zijn, door langdurige koortsen verzwakte lichaamskrachten en de regeling van huiselijke zaken hem zulks zouden toelaten Den 5 April

1785 hield hij zijne oratie Hoe deze kundige man deel nam in den staatkundigen strijd van zijn tijd en na een onrustig leven op den 1 Februari 1813 overleed, wordt verhaald in BOELES *Frieslands Hoogeschool*, blz. 595.

KOSTER (SIMON DE). Geboren te Middelburg den 13 Augustus 1767 uit DANIEL DE KOSTER en JOSINE LOUWERSE. Reeds vroeg toonde hij goeden aanleg en werd als schoolknaap meermalen beloond. Zijn lust voor teekenen verschafte hem een plaats op de, toen bloeiende behangselfabriek van den, uit Dendermonde geboortigen THOMAS GAAL, waar J. PERKOIS en J H. KOEKKOEK werkzaam waren. Tegelijk woonde hij de lessen bij aan de in 1778 opgerichte Teekenacademie, tot 1 Mei 1784 het Teekencollegie geheeten en verwierf in 1784, 1785 en 1786 de eerste prijzen der klasse, en in 1787 de eeremedaille voor teekenen naar het leven. In Mei 1788 ging DE KOSTER naar den Haag en vervolgens naar Engeland, waar zijn kunst hem een onbekrompen bestaan bezorgde. Hij stierf den 21 of 22 Juni 1831 ongehuwd te Twickingham en werd den 1 Juli in Austin-Friars begraven (W. J. C. MOENS, *Register etc of Austin-Friars*, London 1884)

Onder zijne familie te Vlissingen berustte een breed fol. schetsboek met het opschrift *Opere di* S. DE KOSTERO, waarin ook zijn portret a° 1827 voorkomt, welke met de hem vereerde medailles door zijn naneef, den heer WILLEM VAN DER OS, jur. student te Utrecht, in 1888 aan het stedelijk museum te Middelburg zijn geschonken

KOUSEMAKER (JACOBUS). Geboren te Wolfertsdijk den 28 November 1832 uit PIETER en GEERTRUIDA MARIA REMYNSE. Hij ontving zijne eerste opleiding in zijne geboorteplaats, werd in 1848 kweekeling en behaalde in April 1855 den 2en rang. Sedert 1 April 1856 is hij hoofd der

openbare school te Nisse. Hij is gehuwd met PETRONELLA VAN DE KREKE. KOUSEMAKER heeft geschreven *Lotgevallen van een Zuid-Bevelandschen wees*, Goes 1869. Dit ongekunsteld maar treffend boekje heeft, door de aandacht te vestigen op eene wondeplek in het maatschappelijk leven, niet weinig medegewerkt om de weezenverpleging in Zuid-Beveland te verbeteren. In de *Nieuwe Bijdragen voor het onderwijs* (1860); *De Navorscher*, *Taalkundig Magazijn; Noord en Zuid; De Oude Tijd; Europa* (1873 en het *Leeskabinet* (1871) komen bijdragen van hem voor, soms onder het pseudoniem G. VAN DEN BERGH Hz, meest over het Zuid-Bevelandsche Volksleven en taaleigen, hem in de kleinste bijzonderheden bekend.

KOUWENBURG, (JAN) was stadschirurgijn in zijne geboorteplaats Middelburg. Hij heeft uitgegeven *Zee-chirurgie, of matrozentroost enz. In vragen en antwoorden*, Middelburg 1721; 2e druk Amsterdam en Middelburg 1726; 3e vermeerderde druk idem 1733.

M. VAN KOUWENBURG was omstreeks denzelfden tijd een gelegenheidsrijmer te Middelburg (*Catalogus Zeeuwsch genootschap*). Ik vond ergens aangeteekend, dat CHRISTIAAN VAN KOUWENBERGH in 1604 te Delft geboren en te Keulen in 1667 overleden, lang in Middelburg vertoefde en dat men aldaar veel zijner schilderijen vond. Vermoedelijk waren deze genoemden niet verwant aan het oude en aanzienlijke geslacht van COUWENBURG, eertijds meest in Schouwen gevestigd en waarvan in *Zelandia illustrata* dl. II, meermalen melding wordt gemaakt. Daartoe behoorde de raadsheer mr. PIETER VAN COUWENBURG VAN BLOYS, die in het proces van OLDENBARNEVELD en DE GROOT van zitting verzocht verschoond te blijven, daar hij aan MARIA VAN REIGERSBERG als achterzusterskinderen vermaagschapt was „en soude syne opiniën niet vrijmoedig en sonder affectie en turbatie connen uitspreken;" welk verzoek het Hof echter niet toestond.

KRAYESTEYN. HENDRIK KRAYESTEYN heeft met zijn gezin jaren lang in Middelburg gewoond, en in eigenaardigen kring zóóveel invloed uitgeoefend, dat hij hier niet ongenoemd mag worden voorbijgegaan. Zijn vader ABRAHAM KRAYESTEYN was luitenant ter zee en hield zich moedig in den, door slecht regeeringsbeleid zoo rampzaligen zeestrijd voor Kamperduin (11 October 1797). Hij overleed te Amsterdam in Mei 1809 als gewezen Thesaurier bij de koninklijke marine. Bij de teraardebestelling werden 's mans verdiensten herdacht door zijne vrienden „de fraters" der in 1806 te Amsterdam opgerichte Kunstkweekende maatschappij V. W., van welk letterkundig gezelschap de overledene een werkzaam lid was geweest. Zijn zoon HENDRIK, geboren in 1772, had van zijn vader den lust en aanleg voor dicht- en letterkunde gëerfd. Hij werd Tooneel-directeur, eerst van den schouwburg te Amsterdam, en toen van een reizend gezelschap Die betrekking verschafte hem meer kransen en medailles, dan klinkende munt, en deed integendeel een vrij aardig kapitaal wegslinken. Met het overschot, kocht hij in 1817 te Middelburg het Heerenlogement van Oranje in de lange Noordstraat (thans C 31). In het volgend jaar, op den 7 November, werd hij de stichter eener afdeeling van genoemde maatschappij, met dertien zijner geestverwanten als oprichters, van wie na eene halve eeuw werd gezegd:

„Een nederige schaar, door kennisdorst gedreven,
Door eigen kracht gesteund, door kloeken wil geleid."

De eerste bijeenkomsten dezer afdeeling, die hier aan eene behoefte voldeed en zich snel ontwikkelde, hadden ten huize van KRAYESTEYN plaats. (Vgl. J. C. ALTORFFER, *Rede bij het* 50-*jarig bestaan der afdeeling Middelburg* 1868. — *Idem van het* 60-*jarig bestaan* 1878). Hij was ook voorzittend meester van de, toen reeds vervallen, nu lang verdwenen vrijmetselaarsloge „L'enfant de la vertu" te Veere. Na eene korte ongesteldheid overleed hij te Middelburg den 14 Juli

1831 en den 26 Juli werd door de Afdeeling van V. W. eene plechtige hulde gebracht aan zijne nagedachtenis

Van KRAYESTEYN is veel gedrukt, dat zich, naar het oordeel van onzen grooten kunstkenner mr. C. VOSMAER in *Nederlandsche Spectator* van 24 September 1887, niet verheft boven het middelmatige, maar toch een niet onaardig beeld van den man en zijn tijd vertoont. Op onze provincie had meer bijzonder betrekking: *De Verheugde Haringvisschers. Blijspel met zang*, 1814. — *Dankbaarheid en erkentenis, of Apollo's koor aan Middelburg; Allegorische voorstelling.* — *De Joden. Tooneelspel*, Middelburg 1817. — *Aan Zeeland bij de heugelijke bevalling der Prinses van Oranje op den* 19 *Februari* 1817. — *De Watergeuzen, of het beleg en ontzet van Middelburg. Historisch Tooneelspel*, Middelburg 1815. — MERCUUR *en* CERES, *bij het openen der nieuwe haven van Middelburg. Zinnebeeldige voorstelling met zang*, Middelburg 1817. — *De uitstap naar den Abeele. Blijspel* 1818 — *Het landelijk feest, of de blijde herinnering aan het openen der nieuwe haven te Goes. Blij- en tevens Zinnespel met zang*, 1819. — *De Broederliefde.* (*Gedicht*) 1821. — *De Watersnood*, Middelburg 1825. — *Vaderland en Koning*, 1825. — *De verlichting. Cantate in muziek gebracht door* M. L. SAMEHTINI, 1825.

Uit het, in 1792 gesloten huwelijk van HENDRIK KRAYESTEYN en ANNA MARGARETA BEYNINK, die hem overleefde, werd op den 18 Februari 1793 te Amsterdam geboren ABRAHAM KRAYESTEYN. Reeds vroeg toonde hij aanleg voor schilderkunst en werd daarom te Amsterdam in de leer gedaan op de behangselfabriek van JURRIAAN ANDRIESSEN. Hij verhuisde met zijne ouders naar Middelburg, en werd daar in 1817 aangesteld tot onderwijzer aan de Teekenacademie. In zijn bewaard gebleven schetsboek zijn een aantal fraaie teekeningen, die aan het verblijf in Walcheren herinneren, zooals: een vervallen toren bij Westkappel; een (Zeeuwsch) zomerlandschap in 1820; een winterlandschap in 1827, en een zevental typen van Walchersche landlieden van 1827 en 1828.

ABRAHAM KRAYESTEYN heeft te Middelburg vele uitnemende kweekelingen helpen vormen, o. a. de zonen van den zeeschilder JOHANNES HERMANUS KOEKKOEK, waaronder de later zoo beroemde BAREND reeds vroeg een veelbelovend talent, maar ook een hachje was. De kunst leverde echter aan KRAYESTEYN een schraal bestaan en de zaak in de Noordstraat, waarvan een door hem geteekende afbeelding voorkomt in *Zelandia Illustrata*, (*Vervolg der beschrijving* blz. 12) ging niet voordeelig, waarom hij, ook met het oog op zijne gezondheid, besloot om het beheer op zich te nemen van een logement, dat de baron TORCK VAN ROSENDAAL in 1838 op een der liefelijkste plekken van die schoone streek bouwen liet. Hier ging het naar wensch en had hij gelukkige dagen, vooral daar ook de kunst beoefend kon worden. Menig blijk van zijn schoon talent is aldaar bij zijn zoon, den tegenwoordigen hotelhouder, nog bewaard gebleven. Hij overleed den 4 Augustus 1855. VOSMAER noemt ABRAHAM KRAYESTEYN "een vergetene onder de miskenden" (*Nederlandsche Spectator*, 17, 24 September en 1 October 1887).

KREKE (BARTHOLOMEUS VAN DE). ERMERINS geeft in *Zeeuwsche Oudheden* als zijne meening te kennen, dat deze familie afstamt van het oude Zeeuwsche geslacht van dien naam, wat het nog heden gebruikelijke wapen: in goud twee zeebaren van keel, schijnt te bevestigen. Reeds in 1323 was HESSEL VAN DE CREKE knape. JOHAN VAN DER CREKE, een der hovelingen van graaf WILLEM den V, werd in 1354 met de zoutmaat te Reimerswaal begiftigd (VAN VISVLIET, *Inventaris*) en aan het geslacht, of wellicht aan het ambacht, was verbonden het Erfdijkgraafschap van Beoosten-Ierseke Reeds vroeg schijnen de familiegoederen vervreemd te zijn en wellicht door de watervloeden, waaronder vooral Beoosten-Ierseke te lijden had, schijnt het geslacht te zijn vervallen.

Omstreeks de helft der zeventiende eeuw was JACOB VAN DE KREKE te Kleverskerke gevestigd. Uit het huwelijk van diens

achterkleinzoon DAVID JACOBSE VAN DE KREKE (1719—1756) met CORNELIA BLIEK (1725—1754) werd den 26 Juni 1750 te Kleverskerke geboren BARTHOLOMEUS VAN DE KREKE. Na zijne opleiding te Middelburg ontvangen te hebben, ging hij naar de Academie te Utrecht, waar hij den 5 Augustus 1772 in de rechten promoveerde met eene dissertatie *de officio et jure parenti circa religionem liberum.*

Hij werd advocaat te Middelburg; in 1795 lid van den Provincialen Raad van Zeeland, en in 1800 van het Departementaal Bestuur van Schelde en Maas. Nadat aan mr JACOB VERHEIJE VAN CITTERS te vergeefs aangeboden was om president te worden van het Gerechtshof in Zeeland, werd VAN DE KREKE benoemd, die dat gewichtig ambt onder verschillende titels tot aan zijn overlijden heeft vervuld. Hij stierf op den 1 April 1814 en de spanning in de laatste bange dagen der Fransche overheersching, bracht waarschijnlijk te weeg, dat het verscheiden van den algemeen geachten president niet zóóveel indruk maakte, als in gewone tijden waarschijnlijk het geval zou zijn geweest. Uit zijn huwelijk met DINA AUSTEN kwamen kinderen voort.

De broeder van BARTHOLOMEUS, zijnde JACOB VAN DE KREKE (1745 –1816) was notaris te Middelburg, gehuwd met MARIA ELISABETH SINCLAIR wed. JACOBUS MUNT, waaruit geboren werd mr. CORNELIS BLIEK VAN DE KREKE, geb. in 1785, getrouwd in 1807 met ADRIANA VALKENBURG, waarvan de familie VALKENBURG VAN DE KREKE afstamt.

Volgens de aanteekeningen van prof. J. W. TE WATER was BARTHOLOMEUS VAN DE KREKE een veelzijdig ontwikkeld en zeer kundig man. In de collectie zijn een paar brieven van hem, dd. 1780 en 1785 aan genoemden Hoogleeraar over het bekende werk van C. SAXE, *Monogrammata Historiae Batavae*, Fr. ad Rh. 1778—1784. Vgl. ook over die familie H. M. KESTELOO, *Geschiedenis en plaatsbeschrijving van Arnemuiden*, Middelburg 1876.

KROEF (Willem Johan Pieter). De familie was uit Vlissingen. In een register van ingekomen burgers wordt op 16 October 1537 vermeld Maarten Cornelisz. Croef, echter zonder plaats van afkomst. Het geslacht behoorde tot den handelsstand en in den *Sleutel op de Burlesque notulen van Zeeland* wordt medegedeeld dat het wiel, waaraan de admiraal de Ruyter als werkjongen draaide, toen bewaard werd in de touwbaan van de heeren Lampsins en Kroef. Maria Kroef trouwde in 1756 met den Schepen en Raad Nicolaas Lambrechtsen. Adriaan Kroef, Schepen en Raad in 1772, getrouwd met Geertruida du Pon, was in 1763 een aanzienlijk koopman en reeder, vooral op de kust van Guinea. Zijn zoon, mede Adriaan Kroef geheeten, geboren in 1762, studeerde in 1804, hoewel reeds 42 jaren oud, in de rechten te Leiden. Willem Johan Pieter Kroef werd den 31 Maart 1793 te Vlissingen geboren uit Jan Cornelis, geboren 1767, eerst Baljuw, later Keizerlijk procureur en vervolgens Officier van Justitie te Zierikzee, overleden in 1833, en Pieternella Susanna de Timmerman. Hij studeerde te Utrecht in 1809 en na in de rechten gepromoveerd te zijn, vestigde hij zich als advocaat te Zierikzee. Omstreeks 1824 werd hij benoemd tot secretaris der stad. Hij was ook lid der Provinciale Staten en in 1848 bij de grondwetsherziening lid van de Dubbele-kamer der Staten-generaal. Na lang lijden aan rheumatische ongesteldheid, overleed Kroef den 1 Augustus 1853. Hij was tweemalen gehuwd, eerst met Maria Wilhelmina Fitsner, waaruit zes kinderen, o. a. mr. Willem Hendrik Kroef, geboren te Zierikzee den 4 Augustus 1816, student te Utrecht in 1835, oud-kantonrechter te Brouwershaven en te Middelburg gevestigd; Adrianus Johannes Kroef, als gepensionneerd schout-bij-nacht overleden en Nicolaas Marie Jean Kroef, mede oud-kapitein ter zee. Uit het tweede huwelijk van mr. Willem Johan Pieter Kroef met Adrienne Gertrude de Klopper, kwamen twee zonen voort, beiden ongehuwd gestorven.

De advocaat Kroef was een scherpzinnig en veelwetend man, die in Zierikzee niet weinig invloed had, vooral omdat de joviale en populaire burgemeester Marinus Christiaan de Crane meer kennis had van handelszaken dan van regeeringsbeleïd, en daarom veel aan den secretaris overliet. In 1827 richtte Kroef met mr. J Berman en C. Bicken, predikant der Luthersche gemeente aldaar op, een *Maandblad der afdeeling van de Maatschappij tot nut van 't algemeen*, waarvan slechts één jaargang verschenen is. (*Bibliotheek Zeeuwsch genootschap*). In 1827 gaf Kroef uit: *Feestrede bij de viering van het derde halve eeuwfeest der verlossing van Zierikzee van de Spanjaarden, op* 3 *November* 1826; *met een dichtstuk van* mr J. Berman. Den 17 November 1834 hield hij weder de redevoering, toen het vijftigjarig bestaan der genoemde maatschappij in de zaal van het logement „Het Hof van Holland" van van Noppen, in de Verrenieuwstraat, zeer feestelijk gevierd werd. In den *Zeeuwschen Volksalmanak* van 1837 schreef Kroef over den *Naamsoorsprong van Ellemeet en Elkerzee*. Ook in dagbladen kwamen artikelen van zijne hand voor en hij had het toezicht op de uitgaaf van de, in 1797 begonnen *Zierikzeesche* (*stads*)*courant*, welk eenvoudig, tweemalen 's weeks verschijnend blaadje, toch nog eene geschiedenis achter de schermen had.

KROM Op den 12 December 1738 werd te 's-Gravenhage geboren Hermanus Johannes Krom. Hij studeerde te Leiden en werd predikant te Linschoten, vervolgens te Sliedrecht en daarna te Tiel. In Juni 1771 werd hij te Middelburg bevestigd, en toen hij drie jaren later voor Utrecht bedankte, benoemde de stadsregeering hem tot Hoogleeraar in de kerkelijke geschiedenis, en in 1787 tot Hoogleeraar in de godgeleerdheid. Hij was tweemalen gehuwd; eerst met Anna Ebbenhorst en vervolgens met Anna van der Does, weduwe van den, in Januari 1797 overleden stadspredikant Jacobus Cremer. Krom overleed den 24 December 1804. Als pre-

dikant volgde hij de Voetiaansche richting; doch gekenmerkt door buitengewone verdraagzaamheid, wat hij ook toepaste in de zoo moeilijke tijden, die hij op staatkundig gebied beleefde. In 1797 was hij een der oprichters van het Nederlandsche Zendeling-genootschap te Rotterdam. KROM heeft uitgegeven: *De vera et imaginaria eccl. Christi prosperitate*, Middelburg 1775. — *Diatribe de authentia dialogi* JUST. MARTYRIS *cum* TRYPHONE JUDAEO, Middelburg 1778. — *Oratio funebris in Obitum* JACS WILLEMSEN, Middelburg 1780. — *Obs. ad quaedam sacri codicis loca e moribus Sabaeorum et Galilaeorum derivatae*, Middelburg 1784. — *Godgeleerde uitlegkundige en wijsgeerige verhandelingen*, Middelburg 1796, 2 deelen. — *Verhandeling over de verbetering der scholen*, (Met die van K. VAN DER PALM (kostschoolhouder te Delftshaven) en D. C. VAN VOORST; (predikant te Kadzand) in 1781 door het Zeeuwsch genootschap uitgegeven.) — *Kort ontwerp van beschrijving van het Planetarium in het museum te Middelburg*, 1791. — *Betoog dat de beoefening der Natuur- en Sterrekunde. niet strijdig is met de erkenning der Christelijke openbaring*, Middelburg 1793. — *Over de waarde der Horoscoop-kunst*, Middelburg 1796.

De groote verdiensten van KROM, vooral ten opzichte der verbetering van het lager onderwijs, worden door mr. N. C. LAMBRECHTSEN geschetst in *Nieuwe Verhandelingen van het Zeeuwsch genootschap*, deel III. Niet minder wordt hij geroemd in P. K. GÖRLITZ, *Geschiedkundig overzicht van het lager onderwijs*, Leiden 1849, enz.

In *Zelandia Illustrata*, dl. I, blz. 291 is een proefdruk van zijn, door P. GILLISSEN & ZN. uitgegeven portret, met onderschrift door K. B.

Dit's KROM, wiens edle ziel prijkt met een schoon verstand,
Een vriend van God en mensch, de kerk en 't vaderland.

Enkele geschriften van KROM zijn in de verzameling Daarbij is ook een biljet dd. 14 Februari 1785: waarbij hij aan

J. W. te Water een boek ten geschenke zendt, als eene erkentenis voor het onderwijs aan zijn zoon, waarschijnlijk Johannes Hermanus Krom, geboren in 1767, die nog predikant geweest is te Poortvliet, en als predikant te Gouda den 23 December 1827 overleed.

Nicolaas Johannes Krom, achterkleinzoon van den genoemden Hoogleeraar, werd den 16 November 1827 te Gouda geboren. Hij kwam in 1845 te Leiden in de godgeleerdheid studeeren, doch legde zich te gelijk met zóóveel ijver toe op de Semitische talen, dat hij later de eenige predikant in Zeeland was, die in aanmerking kwam voor de Synodale commissie tot eene verbeterde vertaling van het Oude Testament. In Juni 1852 werd hij predikant te Biervliet; in 1876 te 's-Heer Hendrikskinderen; in 1880 te Hilvarenbeek en in 1886 te Veghel, waar hij tegenwoordig nog werkzaam is. Hij heeft uitgegeven: *Kan het ontstaan der Christelijke kerk niet worden verklaard zonder het geloof der discipelen aan de opstanding van Jezus*, Leiden 1862. — *Wie zijn de ἅπαντες van Handelingen II, vs.* 1 (*Godgeleerde Bijdragen*) 1863. — *Het geloof der discipelen aan de opstanding van Jezus enz.* (*Godgeleerde Bijdragen* 1863); alsmede verschillende boekbeoordeelingen in genoemd tijdschrift in 1864 en 1866. In het *Jaarboekje voor Nederlandsche vrijmetselaren*, schreef hij een aantal artikelen, o. a. in 1872 een geschiedenis der loge „l'Amitié sans fin" te Sluis, doch door het verval dier stad in 1875 naar Terneuzen overgebracht. Krom was gehuwd met Wilhelmina Adriana Vogel, eene door ontwikkeling en talenten merkwaardige vrouw, overleden te Biervliet den 4 April 1874. Uit dezen echt was de éénige zoon, Cornelis Catharinus Nicolaas Krom, geboren te Biervliet den 9 Juli 1855. Onder nauwlettend toezicht zijner ouders, ontving hij zijne eerste ontwikkeling te Biervliet. In 1868 kwam hij aan het gymnasium te Middelburg en vervolgens te Nijmegen, vanwaar hij in 1873 naar de academie te Leiden ging, waar hij spoedig onder de beste studenten werd gerekend. In 1878 promoveerde hij in

de rechten op eene bekend gebleven dissertatie over *Oud-Nederlandsch erf[illegible]srecht*, Nijmegen 1878. (*Catalogus Bibliotheek Zeeuwsch Genootschap.*) Voorshands vestigde hij zich als advocaat en repetitor te Leiden en werd in 1879 benoemd tot leeraar in de Staathuishoudkunde aan de Hoogere Burgerschool aldaar. In 1880 werd Krom Rijks-archivaris in Noord-Brabant, waar hij terstond gelegenheid vond om zijn talenten en werkkracht te toonen bij de reuzentaak, om de verwarde archieven in dat gewest te ordenen. Hoewel met tijdroovenden en soms min opwekkenden arbeid overladen, wist de ijverige man te woekeren met de uren en gelegenheid te vinden om in verschillende maatschappelijke en kerkelijke betrekkingen belangstellend werkzaam te zijn, en nu en dan bijdragen te leveren in verschillende rechtsgeleerde en geschiedkundige tijdschriften. In 1885 werd hij benoemd tot Plaatsvervangend rechter in de Arrondissements-rechtbank te 's-Hertogenbosch welk ambt hem vooral aangenaam schijnt te zijn geweest in verband met een voornemen om het archiefwezen voor de magistratuur te verwisselen. Op eene reis in November 1885 naar Bergen-op Zoom, schijnt hij koude gevat te hebben; bij zijne terugkomst in Den Bosch openbaarde zich eene roosziekte, waaraan de zoo veelbelovende jonge man den 28 November overleed, bij zijne echtgenoote M. Herderschee uit Nijmegen één zoontje nalatende.

Uitgebreide werken heeft Krom niet kunnen leveren, maar menig klein geschrift bewijst, wat deze man van groot talent en goed karakter, bij langer leven waarschijnlijk nog zou hebben verricht. In het verslag van het Noord-Brabantsch genooötschap, werd Krom loffelijk herdacht en zijn vriend mr. R. Macalester Loup, met wien hij op de schoolbanken te Middelburg had gezeten, schetste zijn leven in de *Handelingen van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde*, (1886). Op Krom was, zoo eindigde hij, voor allen die hem gekend hebben, des dichters woord van toepassing:

Begrabe deine Todten
tief in dein Herz hinein,
Sie werden deinen Herzen
lebend'ge Todte sein.

KROMMON (GERARD) of VAN CROMMON, behoort, volgens de aanteekeningen van PIETER DE LA RUE onder de geleerde Zeeuwen te worden gerekend. Hij was geboren te Goes en een liefhebber van studie en dichtkunde (CASPAR VAN KINSCHOT *Poëmata*). Omstreeks 1653 werd hij secretaris van die stad en vervolgens Gecommitteerde Raad ter admiraliteit enz. Omstreeks 1665 woonde hij te Middelburg in de Langeviele; leefde daar met karos en paarden op ruimen voet en bewoonde te Domburg de buitenplaats Loverendale, de plek waar nu het badhotel staat. In de *Brieven van den ambassadeur* DE HUYBERT wordt medegedeeld hoe CROMMON moeite deed om de ridderorde van St. Michiel, toen voor twintig pistolen te koop, te krijgen. Het is mij niet gebleken of zijn wensch is vervuld. Zijn wapen hing in de Oude- of St.-Pieterskerk met de kwartieren BEENST — COOMANS — LIBERGEN — DE GEER — GERARDS — BLANCX — DE LA TOISE — DE NEILLY. MARTINUS CROMMON werd den 17 Juni 1660 in plaats van GERARD Gedeputeerde ter Generaliteit. WAGENAAR verhaalt, hoe in 1675 onder de papieren van den gearresteerden ABRAHAM DE WICQUEFORT eene schuldbekentenis gevonden werd van omstreeks vijftien honderd gulden voor een zilveren toilet door DE WICQUEFORT aan CROMMON's huisvrouw vereerd, ter vergelding van diensten door haar echtgenoot aan de vorsten van Brunswijk en Lunenburg bewezen; welke vereering CROMMON verklaarde niet te willen aannemen en bij handteekening beloofde te allen tijde aan DE WICQUEFORT te zullen terugbetalen. De Staten van Holland vonden deze handeling verdacht en brachten te weeg dat CROMMON wegens „corruptie" vervolgd werd, doch drie jaren later werd hij zuiver verklaard en in 1683 lid van den Raad van State. (Vgl. EVERWIJN, A. VAN WICQUEFORT *en zijn proces*).

Catharina Crommon huwde met Martinus Veth, die in October 1678 de heerlijkheid Westkappel van de stad Middelburg voor tachtig duizend gulden kocht Haar wapen komt met dat van Veth voor op de afbeelding in Smallegange, *Chronyk van Zeeland.*

KRUSEMAN (Hendrik Polman). Geboren te Haarlem den 15 Juni 1812 uit Philip Benjamin Kruseman en Jacoba Mooy. Na in zijne geboortestad opgeleid te zijn, studeerde hij te Leiden en promoveerde den 27 Augustus 1834 tot doctor in de letteren met eene dissertatie: *Fragmenta* Epicharmi. Den 1 Januari 1834 werd Kruseman praeceptor te Middelburg. Van April 1836 tot 31 December 1839 was hij Rector te Wageningen en werd den 1 Januari 1840 tot Rector te Middelburg benoemd, waar hij tot zijn overlijden werkzaam bleef. Van 1845 tot 1862 was hij Secretaris en Bibliothecaris van het Zeeuwsch genootschap der Wetenschappen en van 1858 tot 1870 Schoolopziener in het 1e schooldistrict van Zeeland. Kruseman was een zeer kundig man en een streng maar voortreffelijk onderwijzer, die den goeden naam van het Middelburgsch gymnasium loffelijk ophield. Hoewel in de laatste jaren menigmaal aan podagra lijdend, overleed de algemeen geachte man na een kortstondig lijden onverwacht den 18 April 1880, slechts enkele maanden na de reorganisatie van het gymnasiaal onderwijs te Middelburg.

Uit zijn huwelijk in Juli 1836 met Suzanna Veen, overleefden hem twee dochters en een zoon mr. Willem Polman Kruseman, geboren te Middelburg den 14 December 1849. Hij promoveerde in de rechten te Leiden, alwaar hij eene eervolle vermelding verwierf door de beantwoording der door de juridische faculteit te Leiden uitgeschreven prijsvraag: „Eene historisch-kritische verhandeling over het aan Hendrik IV toegeschreven plan tot stichting van een *Gemeenebest van het christelijk Europa;* over zijn ontstaan, zijne bedoeling en de ter uitvoering van dit ontwerp gevoerde diplo-

matische onderhandelingen." Sedert 1879 is hij Commies ter Provinciale griffie van Zeeland, sinds 1882 Leeraar in de Staatswetenschappen aan de Rijks Hoogere Burgerschool en sedert 1885 Secretaris van het Zeeuwsch genootschap der Wetenschappen. Zie over dr. H. POLMAN KRUSEMAN, *Middelburgsche couranten* van 20 en 22 April 1880.

KRUYSSE (PIETER PIETERSE) of CRUYSSE. Geboren te Veere, trad aldaar in 1625 in het huwelijk met MAGDALENA KIEN. Hij is in 1653 voor schipper uit Middelburg naar Guinea gevaren, met een fregat van 22 stukken. Nadat hij eenige schipbreukelingen van een verongelukt schip gered had, ontmoette hij op den 15 Juni niet ver van Kaap St. Vincent acht Engelsche oorlogsvaartuigen, waarvan het kleinste 16 en de grootste 38 stukken voerde. Na een gevecht van zestien uren, gelukte het hem den vijand te ontzeilen en behouden binnen te komen De Raad der Admiraliteit in Zeeland schonk hem voor dit heldenfeit een degen met zilver gevest, in een draagband van zijde, alsmede een gouden penning, hangende aan een keten van hetzelfde metaal, waarop was afgebeeld zijn portret en aan de keerzijde de genoemde zeestrijd; alles op eene waarde geschat van omstreeks twee duizend gulden. Zijne afbeelding werd gevonden te Middelburg in het Schuttershof van den Edele Busse in een stuk van zessen. Hij is voorgesteld met een opgerolde zeekaart en een stuurmanspasser in de handen. ERMERINS, die dit in zijne *Zeeuwsche Oudheden* mededeelt, zegt deze bijzonderheden te hebben vernomen van mr. ANDRIES WESTERWYCK-FORSBORGH, oud-burgemeester van Veere. (3^{e} st. 1792, blz. 197).

KRIJGER (CORNELIS). Geboren te Middelburg den 22 Maart 1830 uit GERRIT KRIJGER en ADRIANA JACOBA DE KOSTER. Hij genoot zijne opleiding in zijne geboortestad en kwam reeds vroeg bij het timmermansambacht van zijn vader,

vervolgens werd hij aan de gemeente-fabricage werkzaam, waar hij zich zoozeer onderscheidde, dat hij na het overlijden van den heer G. H. Grauss in 1862 tot gemeentebouwmeester werd benoemd. De vele belangrijke werken in de daarop volgende jaren om en in Middelburg tot stand gebracht, waren meerendeels door Krijger ontworpen en uitgevoerd. Na een langdurig borstlijden overleed de bekwame man op 30 Juni 1876. Bij de ter aardebestelling, waarbij het gemeentebestuur en verschillende corporatiën vertegenwoordigd waren, werd, o. a. ook namens de afdeeling der Maatschappij V. W., hulde gebracht aan den wegens zijne kunde, eenvoud, hulpvaardigheid en trouw door ieder geachten man. Krijger was gehuwd met Pfaff uit Zierikzee; hun echt bleef kinderloos.

KUILENBURG (Gerardus van). Waarschijnlijk afkomstig uit de stad van dien naam, waar hij reeds in 1565 de hervorming der kerk schijnt te hebben gepredikt. Denkelijk is hij dezelfde die in de Sententie van Alva, dd. Januari 1568, tegen Cornelia, huisvrouw van Jillis Spaansz. te Utrecht wordt genoemd „Scheele Gerrit predikant." (*Sententiën* blz. 28). In 1565 en 1566 predikte hij ook te Kuilenburg, en in November 1568 woonde hij de eerste Synode der Nederlandsche kerken te Wesel bij en wordt door 's Gravesande in zijn bekend werk blz. 220 genoemd Gerardus Culemborganus. Ook in Tholen heeft hij gearbeid, toen hij reeds predikant te Zierikzee was, waar hij in 1574 zijn werk aanving. In April van dat jaar werd hij in Middelburg beroepen, daar Petrus Dathenus niets van zich hooren liet, doch hij bleef liever op zijn standplaats (*Notulen van den Middelburgschen kerkeraad*). Toen de stad Zierikzee, na een langdurig beleg op den 2 Juli 1576 aan de Spanjaarden onder Mondragon of „Lapken," zooals de soldaten hem noemden, moest worden overgegeven, mocht Gerardus met zijn ambtgenoot Guillam de Grave, vrij uittrekken. In het volgend

jaar keerde hij tot de gemeente weer. Twee jaren later kreeg hij van de Staten van Zeeland 20 £ vl., wegens het verlies zijner meubelen bij den overgang in 1576. In Juni 1578 werd VAN KUILENBURG door den kerkeraad te Zierikzee naar de Synode te Dordrecht afgevaardigd. Hij overleed in zijne woonplaats den 4 November 1579 en den 18 werd aan zijne weduwe houderd gulden 's jaars toegelegd tot haar onderhoud, wat in Februari 1588 nog vernieuwd werd. GERARDUS VAN KUILENBURG, predikant te Kerkwerve in 1626 en in 1629 te Ouwerkerk in Duiveland, waar hij in 1646 overleed, is vermoedelijk 's mans kleinzoon. Zie over G. CULEMBORGANUS, *Tweehonderdjarig Jubelfeest*, door J. VAN DE VELDE, Zierikzee 1777, blz. 203 en J. W. TE WATER, *Kort verhaal der Reformatie in Zeeland*, blz. 223 enz.

KUILER (LIEVEN of LEVINUS) Geboren te Middelburg den 26. Augustus 1855 uit KORNELIS JACOBUS KUILER, aannemer en timmerman aldaar en MARGARETA GOUDZWAARD. Onder het oog van zijn bekwamen en ijverigen vader ontving hij eene zorgvuldige opleiding die voltooid werd op de Burger-avondschool te Middelburg en waarbij hij in 1886 leeraar in het hand- en rechtlijnig teekenen is geweest. In 1873 werd hij werkzaam bij den Hoofd-opziener der domeinen in Zeeland; in het volgend jaar buitengewoon-opzichter bij 's Rijks-Waterstaat en na een loffelijk examen in 1878 opzichter bij genoemden diensttak, eerst te Haarlem, daarna te Middelburg en sedert 1887 te Breda. Behalve vele waterstaatswerken, zijn onder zijne leiding in Zeeland nieuw gebouwd of verbeterd een viertal kerken, zeven raadhuizen en in de twintig scholen. In 1875 heeft hij met zijn zwager J. J. VAN NIEUKERKEN eene kaart van Walcheren uitgegeven. Hij is in 1879 te Borselen gehuwd met JOANNA dochter van ANTHONIE BOLIER en ADRIANA VAN DER WERFF.

KUYPER GERRITSZ (HENDRIK). Geboren te Amsterdam

den 17 December 1790 en overleden te 's-Gravenhage den 9 Maart 1873, was gedurende vele jaren Directeur van 's Rijks directe belastingen, in- en uitgaande rechten en accijnsen in Zeeland, waar de herinnering aan den kleinen, geestigen man, een streng ambtenaar en van zeer conservatieve beginselen nog niet verdwenen is.

KUYPER gaf gedichten uit en schreef enkele tooneelstukken, terwijl hij er ook uit het Fransch en Hoogduitsch overbracht. Een oorspronkelijk tooneelspel *Spelde- en Naaldegeld* werd in 1852 te Amsterdam bekroond. Zijn gedicht *De Tachtig-jarige strijd. In vier zangen*, Rotterdam 1832, werd in 1864 te Amsterdam voor de vierde maal uitgegeven. Zie over hem en zijne beide zonen GERRIT KUYPER, overleden als generaal-majoor der genie, en JACOB KUYPER, hoofdambtenaar der belastingen, vooral als aardrijkskundige loffelijk bekend, het *Biographisch woordenboek der Nederlandsche letterkunde*.

KUYPERS (CHRISTIAAN FRANÇOIS). Geboren te Nijkerk op de Veluwe. Hij was eerst predikant te Wyckel in Friesland van December 1777 tot September 1792, en vervolgens tot op zijn overlijden op 16 Juni 1798 predikant te Wolfertsdijk, waar hij meest in zwakken toestand zijn dienst heeft vervuld. Reeds als student te Groningen had hij zich als dichter doen kennen o a. in *De Nederlandsche Bibliotheek* en in 1792 gaf hij onder den titel *Gewijde Poëzie* zes en twintig dichtstukjes uit, welke echter geen bijzondere aanspraak op dichterlijke verdiensten schijnen te kunnen maken.

KUYPERS (GERARDUS). Werd geboren te Dordrecht in 1748. Hij werd opgeleid voor notaris en was reeds op een kantoor te 's-Gravenhage werkzaam, toen de lust om predikant te worden ontwaakte. In 1767 vertrok hij naar de Utrechtsche Hoogeschool, waar zijn goede aanleg zich

snel ontwikkelde en hij buitengewone vorderingen maakte, zoowel in de godgeleerdheid als in de Oostersche letteren, waarvan hij reeds als student door een paar geschriften merkwaardige proeven gaf. Hij promoveerde in 1793 met eene bekend gebleven dissertatie, en werd in hetzelfde jaar predikant te Zuilen. Twee jaren later vertrok hij naar Nieuwerkerk aan den IJsel. Na ook elders bedankt te hebben nam hij in 1782 het voor de derde maal op hem uitgebrachte beroep te Vlissingen aan. Hier arbeidde hij met groot genoegen en was algemeen bemind. Hij wist echter ook tijd te vinden om ijverig deel te nemen aan de werkzaamheden van het Zeeuwsch genootschap, dat twee verhandelingen van Kuypers in zijne werken plaats gaf. Te Vlissingen staande trad hij in 1785 in het huwelijk met Sara Maria Ackermans uit Middelburg, welke uitnemende vrouw hem in 1809 ontviel. Hij bedankte voor een beroep naar Arnhem, doch dat naar zijne geboorteplaats Dordrecht meende hij niet te mogen afslaan. In 1787 vertrok hij derwaarts en won er spoedig hoogachting en vriendschap. Met voorbeeldige trouw nam hij zijn dienstwerk waar, hoewel dikwijls onder veel lichaamslijden, dat met den ouderdom vermeerderde. Nog onverwacht overleed de brave man op den 12 Juli 1812.

Kuypers had tot spreuk „Volmaking" en heeft daarnaar gestreefd, zoolang als hij kon en niet weinig vruchten van zijn arbeid nagelaten in werken van genootschappen, tijdschriften en vertalingen. In 1790 heeft hij te Vlissingen de uitgaaf bezorgd der *Twee nagelaten leerredenen door* Jacobus Bellamy, waarvoor hij eene levensschets schreef, van den genialen jongeling dien hij goed had gekend en hoog waardeerde. Ook met prof. J. W. te Water en mr. N. C. Lambrechtsen was Kuypers door vriendschap verbonden, waarvan in de collectie en in het archief des Genootschaps menig blijk te vinden is. In de *Mnemosyne* dl. IV, blz. 237, schreef N. C. Lambrechtsen eene lofrede op dezen voortreffelijken man. Vgl. ook Glasius a. w. enz.

KWEKKEBOOM (PIETER). Indien dit werk alleen bestemd was voor een beeldengalerij van geleerden en geletterden, zou daarin den eenvoudigen dorpsonderwijzer hierboven genoemd, geen plaats kunnen worden gegeven; maar de kring is ruimer, daar getracht wordt te schetsen menschen die voor hun tijd en hun gewestgenooten van eenige beteekenis zijn geweest. De kenmerkende persoonlijkheid van den man, die de schier verdwenen eigenaardige vormen van den ouderwetschen schoolmeester wist te schakelen aan de eischen voor den onderwijzer van onzen tijd verdient in herinnering te blijven. PIETER KWEKKEBOOM werd den 12 April 1816 te Brigdamme geboren doch verhuisde reeds als kind met zijne ouders naar de herberg „Het Kasteel van Batavia" te Westkappel. Op de dorpsschool trok de naar geest en lichaam ferme jongen de aandacht van den schoolopziener mr. ADRIAAN PIETER VAN DEINSE, op wiens voorspraak KWEKKEBOOM in 1832 met een Rijksbeurs begiftigd en op de Kweekschool te Haarlem werd geplaatst. Na een vierjarig verblijf aldaar, waar PRINSEN, dien hij altijd hoog bleef vereeren, hem onder de beste leerlingen rekende, werd de jonge man ondermeester te Goes en vervolgens te Middelburg. In 1841 kwam de school te Arnemuiden vacant en hoewel KWEKKEBOOM weinig lust gevoelde om naar die betrekking te dingen, liet hij zich door den schoolopziener overhalen om aan het vergelijkend examen deel te nemen, waarop den 21 Januari 1842 eene benoeming volgde. In die afgelegen visschersplaats vond men destijds nog toestanden, welke wij ons tegenwoordig nauwlijks kunnen voorstellen. Hoezeer slechts een groot halfuur van Middelburg gelegen, was het deerlijk verarmde en vervallen stadje aan de meeste beschaafde ingezetenen der hoofdplaats slechts bij naam bekend. Het smalle voetpad kronkelend door weilanden en over vlonders, was wel schilderachtig, maar als bestrooid met kwalijkriekenden vischafval, terwijl de rijweg langs de zaagmolens dikwijls onbruikbaar was. Omgekeerd werd echter Middelburg dagelijks door zwermen meerendeels havelooze

Arnemuidenaars bezocht, die visch kwamen uitleuren of aalmoezen ophalen. De heer M. DE MOL AZ., een der eerste leerlingen van meester KWEKKEBOOM te Arnemuiden, deed in een welgeschreven levensbericht van dien onderwijzer, treffend uitkomen het hemelsbreed onderscheid tusschen de toenmalige vervallen stad, een broeinest van onzedelijkheid, onzindelijkheid en verdierlijking en de nu vrij welvarende, nette, aan den spoorweg gelegen gemeente Nergens valt dit meer in het oog dan in de school, waarvan hij een beschrijving geeft, die als een beeld van den tijd verdient onthouden te worden. „Verbeeld u, zegt hij, een klein vierkant vertrek, licht ontvangende aan drie zijden door een zestal hooge tuimelramen met kleine ruiten Tegen de vierde zijde stond de ouderwetsche schouw met vuurplaat, waarop gestookt werd van het telhout, dat door iederen leerling elken schooltijd moest worden medegebracht Dit lokaal nu met zijn deels leemen, deels slecht betegelden vloer, waarop schooltafels en banken van allerlei afmetingen verward door elkander stonden, vertoonde aan zijn wanden slechts de leestafels van PRINSEN, die er niet zonder tegenkanting van den ouden meester, en slechts op uitdrukkelijk verlangen van den schoolopziener waren gekomen. Het schooltje was vrijwel bezet met leerlingen, die gewoonlijk zulk een helsch geraas maakten, dat nu en dan voorbijgangers zich gedrongen gevoelden binnen te gaan om den meester bij te staan in het beteugelen van den woesten troep, meerendeels onbeschofte, vuile, havelooze kinderen, wier vaders op zee zwalkten en wier moeders dag aan dag barrevoets door het land zwierven, om als vischventsters den kost op te halen. Van orde was er in de school geen spoor te vinden. Onder de lesuren zaten de grootste jongens soms plat op den grond te knikkeren, of oefenden zich in het springen over de tafels en banken, nu en dan wisten er enkelen door de tuimelramen te ontsnappen en zaten dan buiten den ouden meester na te bauwen of uit te schelden. Deze van natuur goedige man werd ten laatste woedend van drift, en sloeg, geholpen door een half

krankzinnigen zoon, die als ondermeester dienst deed, gelijk een bezetene om zich heen, wat de verwarring ten top deed stijgen totdat hij eindelijk radeloos de handen samensloeg en zijne vrouw „de maitres" te hulp riep." Zóó was de toestand in 1841 toen meester KWEKKEBOOM tot onderwijzer werd benoemd. Van den eersten schooldag eischte deze orde, gehoorzaamheid en stilte Gesteund door zijn krachtige gestalte en ontzagwekkend voorkomen, wist hij door onverzwakte geestkracht, en als het niet anders kon, door geweld, de vroeger soms razende bengels te betoomen. Wie de oude school heeft gekend en nu de kinderen stil en ordelijk in het nieuwe ruime lokaal bezoekt, staat werkelijk versteld over de omkeering door één man teweeg gebracht Dat van de volksschool beschaving uitstraalt, is ook te Arnemuiden gebleken, want dat die vuile visschersplaats, nu een knap dorp is geworden, is in geene geringe mate aan het verbeterd onderwijs te danken. De hardhandige, maar edelhartige KWEKKEBOOM is hier de rechte man op de rechte plaats geweest, en heeft meer dan veertig jaren op zijn eigenaardige, soms wel eens wat ruwe manier gearbeid en letterlijk geworsteld om deze wildernis te ontginnen. Ontzaglijk groot is dan ook de invloed geweest door dien schijnbaar boerschen schoolmeester op zijne medeburgers uitgeoefend. Hij was aller raadsman en vriend, en zelden heeft zeker iemand in zóó hooge mate de algemeene volksgunst genoten Dit bleek vooral bij oud en jong toen de eens zoo krachtige en opgewekte man ziekelijk werd en daarom den 1 April 1886 ontslag moest nemen. In zijn huwelijksleven had het hem aan wederwaardigheden niet ontbroken en zijne echtgenoote, eene dochter van den bekenden Westkappelschen onderwijzer JACOB VAN BORNE moest jaren lang wegens zielsziekte buiten 's huis worden verpleegd. Op den 7 Januari 1887 is KWEKKEBOOM na veel lijden heengegaan. Om het graf van dien eenvoudigen man stond de gansche gemeente geschaard, want de oude meester werd door allen als een vader bemind.

Daar werd dan ook naar waarheid getu[illegible] [illegible]et hei zijner medeburgers het doel van zijn leve[illegible] [illegible]est e dat hem daarvoor nimmer arbeid te zwa[illegible] [illegible]ffer t groot was. Vgl. vijf achtereenvolgende ar[illegible] [illegible] *Mid delburgsche courant* van Maart 1887.

3 2044 052 782 455

